Digitized by Google

Digitized by Google

Digitized by Google

Digitized by Google

Digitized by Google

347607

PAVLI ERNESTI IABLONSKI

PANTHEON AEGYPTIORVM

SIVE

DE DIIS EORVM

COMMENTARIVS

CVM

PROLEGOMENIS

DE RELIGIONE ET THEOLOGIA AEGYPTIORVM

PARS III.

BIBLIOTHEQUE DE LA VILLE LYON

Francofurti ad Viadrum

SVMTIBVS IOAN. CHRIST. KLEYB.

MDCCLII.

Digitized by Google

Digitized by Google

ILLVSTRISSIMO ATQVE
EXCELLENTISSIMO DOMINO

DOMINO

CAROLO LVDOLPHO
S. R. I. LIBERO BARONI
DE DANCKELMANN
ET PRANGIN

POTENTISSIMI BORVSSORVM REGIS STATVS, BELLICARVMQVE RERVM MINISTRO, CONSISTORII SVPREMI BEROLINENSIS, VTI ET SENATVS ECCLESIASTICI REFORMATI, ET RERVM ECCLESIASTICARVM OMNIVM SVMMO PRAESIDI, ACADEMIARVM REGIARVM SCHOLARVMQVE CVRATORI SVPREMO, CAVSARVM ADHAEC GALLICARVM, CIVILIVM ET ECCLESIASTICARVM GVBERNATORI

DYNASTAE IN LODERSLEBEN,
OPHAVSEN,
ITEMQVE RELIQVA
MVSARVM PRVSSICARVM STATORI

DOMINO SVO BENIGNISSIMO

Digitized by Google

Digitized by Google

ILLVSTRISSIME ET EXCELLENTISSIME BARO

DOMINE BENIGNISSIME

Auſimne, BENIGNISSIME DOMINE, Pantheo huic Aegyptiorum, quod publicae luci expono, Illuſtriſſimum TVVM, et terris noſtris auſpicatiſſimum Nomen praefigere? Equidem minime

ignoro, TE huius generis munuſcu-
la dedignari non ſolere, quippe qui
literas elegantiores ſemper amaueris,
ac foueris, iisque pretium ſuum ſta-
tuere, mature didiceris; ſed ego ta-
men, cui Prouincia longe alia, a mul-
tis iam annis demandata eſt, dum li-
brum hunc de Religione Diisque vete-
rum Aegyptiorum, TIBI humillime
offero, extra oleas vagatus eſſe, non
abs re videri potero. Adſunt tamen
rationes non inidoneae, quas ad tu-
endum hocce meum conſilium afferre
poſſum, quasque nec TV ipſe, ILLV-
STRISSIME DOMINE, pro innata
TIBI aequitate et indulgentia impro-
babis. Nam profecto argumentum hoc,
cui illuſtrando operam meam qualem-
cunque impendi, attentione Theologi
Chri-

Chriſtiani indignum cenſeri nec debet, nec poteſt. An non permulti hodie Theologiam naturalem, ſoli rationis dictamini innixam, vltra modum omnem extollunt, ipſique Reuelationi diuinitus acceptae, cum ſummo huius dedecore, ac detrimento, anteponendam eſſe ſomniant? Quid vero ad horum hominum audaciam, dicam an veſaniam, pro merito retundendam aptius cogitari poteſt, quam ſi doctrinae Theologicae gentium politiſſimarum, quam ratiocinando ſibi conſtruxerunt, color illitus detrahatur, et natiua facies, ac genuina ſed miſerrima indoles, oculis omnium nuda ſiſtatur? Id vero eſt, quod in Pantheo facere conatus ſum. Expoſui ratiocinationes Theologorum Aegyptiorum,

 quo-

Digitized by Google

quorum ſapientiam totus olim orbis admiratus atque aemulatus eſt, vt ex iis colligi queat, quid ratio ſibi ſoli relicta, luceque Reuelationis diuinae deſtituta poſſit, et quae ſint eius in diiudicandis diuinis rebus vires. Deinde vero nec hoc praetermittendum eſſe duco, primas Operis huius lineas, ductas a me iam fuiſſe, A. P. C. N. MDCCXXI, quo tempore linguas ſanctiores, quibus diuina Reuelatio Veteris et Noui Teſtamenti conſignata eſt, publice docendi et tradendi munus hic mihi incumbebat. Accidit, vt eodem anno, in conſortium Academiae Regiae ſcientiarum Berolinenſis cooptarer, eaque occaſione, hortatu amicorum quorundam iam beatorum, La Crozii praeſertim et Vi-

GNO-

Digitized by Google

GNOLII, laborem hunc, cui finem nunc impoſui, exantlandum in me ſuſciperem. Verum enim vero, cum breui poſt noua munera, aliaque negotia ſuperueniſſent, labor ille tenebris perpetuis nocteque aeterna iacuiſſet obrutus, et veluti ſepultus, niſi ante paucos annos, rationes grauiſſimae abſolutionem operis olim inchoati ſuaſiſſent, aut potius inuito extorſiſſent.

Accipe igitur ILLVSTRISSIME DOMINE, CVI totius vitae omniumque actionum rationem reddere teneor, accipe inquam et hoc Munuſculum perquam tenue et leuidenſe, fronte ſerena, etqua ſoles aequitate, illud exanimo offerentis aeſtima. Deus vero TE, ILLVSTRISSIME DOMINE, Eccleſiarum

noſtrarum Columen, Reipublicae Ornamentum decusque praecipuum, meum Praeſidium, quam diutiſſime ſoſpitem et incolumem conſeruet. Ita ex intimo pectore vouet et precatur

ILLVSTRISSIME ATQVE EXCELLENTISSIME BARO

DOMINE BENIGNISSIME

NOMINIS TVI ILLVSTRISSIMI

Dabam Francofurti
ad Viad. D. 1. Maii
MDCCLII.

Humillimus et obſequentiſſimus cultor

PAVLVS ERNESTVS IABLONSKI.

Digitized by Google

PRAEFATIO
AD
LECTOREM.

Poſtquam in Praefatione ad Partem primam huius *Panthei*, teſtatus iam ſum, Benevole Lector, rationes eſſe momenti plane ſingularis, quibus me permoueri paſſus ſum, vt opus hoc, per annos plurimos preſſum et neglectum, nunc tandem luci publicae exponerem, paucis tantum Te compellabo. Vides Operis iſtius Partem ſecundam et tertiam, nonnihil ſerius Tibi offerri, atque volueram, et ſperare Te quoque iuſſeram. Morae illius cauſam ſcito fuiſſe praecipuam, valetudinem aduerſam,

Digitized by Google

ſam, quae ſuperiori vere, ac aeſtate fere tota corpuſculum non mediocriter afflixit. Factum eo eſt, vt nonniſi anno iam inclinato, ea quae etiamnum deſiderabantur, Bibliopolae optimo tradere potuerim.

Fatebor tamen etiam, nec inuitus, Partes duas *Panthei* poſtremas, multo plus negotii mihi faceſſiuiſſe, longeque diutius patientiam meam exercuiſſe, et velut ad languorem dediſſe, atque initio credideram.

Dum, antequam iſta ſcriberem, *Panthei* mei Partem primam accurate relegi, quaedam inter legendum ſe mihi obtulerunt, de quibus Te hic monere, aequum duco.

P. 78. nomen *Neithae*, ſiue Mineruae Aegyptiacae, a verbo ⲚⲈⲒ deduxi, quod *decernere*, ſiue *ordinare* ſignificat. *Erit ergo*, ita ſonant verba mea, ⲚⲈⲒⲦ, *decernens*, *conſtituens*, *ordinans*. Huius etymologiae, poſt adhibitum iterum diligens et ſerium examen, necdum me poenitet. Aſt, vbi ante aliquod tempus, occaſio mihi eſſet ſubnata, eam accuratius explorandi, analogiam grammaticam requirere deprehendi, vt a ⲚⲈⲒ, formetur ⲚⲎⲒⲦ, et ⲚⲎⲒⲐ, quod vtrumque recte et analogice adhiberi poteſt. Poſterius, ⲚⲎⲒⲐ nempe, *Neith*, vides eſſe, ipſiſſimum PLATO-

NIS

Digitized by Google

NIS νηίϑ', ſine vllius literulae vel leuiſſima mutatione. Prius vero, ⲚⲎⲒⲦ ſcilicet, ſiue *Neit*, comparet in compoſitis, quae attuli p. 57. 58. Memineris modo, p. 57. pro *Neits-teits*, vti vitioſe editum eſt, ſcribi oportere *Neit-teits*.

P. 91. aſſerui, vocem ⲒϨ, *Ich*, id eſt *Spiritum*, vel *Daemonem*, ſermone Aegyptiorum, bonam ſolere habere ſignificationem. Id vero de antiquiori Aegyptiorum dialecto intelligi percupio. Nam in vſu eorum Eccleſiaſtico, et in Scripturae interpretatione, ab ipſis adornata, vbi vox ⲒϨ aliquo modo aequipollet voci graecae Δαίμων, et Δαιμόνιον, videas vocem Copticam ſumi etiam ſenſu peiori, e. c. Matth. VIII. 16. 28. 31. XVII. 18. Sed hoc, non ſecus, atque apud Graecos, vſus Eccleſiaſticus, vbique praeualens, inuexit.

P. 118. *Thermuthin* Deam interpretatus ſum Ⲑ-ⲈⲢ-ⲘⲞⲨ-Ϯ, *Thermuti*, quod Aegyptiis *mortiferam* ſonat. Et hanc quidem interpretationem reiici merito poſſe, haud exiſtimauerim. Relegenti tamen haec mea, in mentem venit alia, quam Lectoris huiusmodi rerum ſtudioſi iudicio ac arbitrio ſubmitto. Sermone Aegyptiorum vetuſto, ⲈⲢⲘⲞⲨ, *Ermu*, dicitur *Lunaticus*, σεληνιαζόμενος, Matth. IV. 24. XVII. 15. Eſſet igitur analogice prorſus, Ⲑ-ⲈⲢⲘⲞⲨ-Ϯ, *Thermuti*, *quae Lunaticum facit*, aut *morbum Lunaticorum infert*.

fert. Quod cognomen quam bene Deae huic conueniat, ex iis quae de Tithrambone, a Thermuthi haud quaquam diuerſa, diſputauimus p. 112. ad 116. colligi abunde poterit.

P. 173. locum attuli PLVTARCHI, in quo et haec de Ioue Aegyptiorum leguntur: ὑπ' αἰσχύνης ἐρημίᾳ διέτριβεν, in quibus latine reddendis, verſionem retinui vulgatam, quae ita habet: *pudore ductum in ſolitudine vixiſſe.* Iam vero deprehendere mihi viſus ſum, ab ipſo auctore ſcriptum fuiſſe: ὑπ' αἰσχύνης ἠρεμίᾳ διέτριβεν. *Pudore ductus*, *quieti ſe dedit.* Ἠρεμία, *quies*, manifeſto hic opponitur *motui pedum*, vel *greſſui commodo*, quem poſtea demum Iſis perhibebatur Ioui expediuiſſe. Appoſite prorſus ad hanc meam emendationem, PLVTARCHVS idem, ſcribit p. 370. de Perſarum Deo: Τὸν δὲ ταῦτα μηχανησάμενον Θεὸν ἠρεμεῖν, καὶ ἀναπαύειν, id eſt, vti vertit interpres vulgatus: *Deum qui iſta machinetur*, *quieſcere ad tempus.* Id ipſum de Aegyptiorum Ioue, dicere voluit EVDOXVS, hic a PLVTARCHO ad teſtimonium vocatus.

Alia de quibus dici etiam aliquid poſſet, nunc quidem malo omittere. In prima Operis huius Praefatione, alia quaedam promiſi, *Pantheon* ſubſecutura. At enim vbi poſtea conſilium iſtud aequa lance paulo maturius expendi, res ipſa, vt illud mutarem, me ſatis monuit. Neque enim videbatur,

batur, ea praeſertim qua nunc ſum aetate, laborem argumentis his impendendum, fructus, qui forte ex eo ſperari poſſet, compenſaturus eſſe. Et profecto, quantum attinet ad *Aegyptum Sacram*, quam aliquando moliebar, video operam iſtam a praeſtantiſſimo RICH. POCOCKIO, in *Deſcriptione Aegypti*, iam occupatam, mihique, profecto non inuito, praereptam fuiſſe. Is enim in iſthoc argumento, plerumque tam diligenter et feliciter verſatus eſt, vt Spicilegio nonniſi tenui, locum reliquerit. Et in iſto Spicilegio, a labore quidem aliquid, vix vero ab ingenio, quicquam ſperare licebit. *Explicationem* porro *Tabulae Bembinae*, qualem dare Tibi poſſem, habes iam re ipſa, B. L. in *Pantheo*. Omnes enim Tabulae illius imagines, in quibus explicandis, aliquam, non ſine ſucceſſu collocaſſe operam cenſeri poſſem, et in hoc *Pantheo*, vti dixi, et in *Miſcellaneorum Berolinenſium* Parte VI. et VII. luce aliqua a me perfuſas videre poteris. Illas quas iam explicui, commentario vberiori illuſtrare, operae vix pretium ferret. Pleraque enim ex *Pantheo* repetenda tantum eſſent. In reliquis vero, de quibus ſententiam meam qualemcunque nondum aperui, Dauum me non Oedipum profiteor. Neque etiam vacat, huius generis labori, in poſterum, magno cum boni temporis diſpendio, diutius inhaerere. Supereſt Syntagma *de Sacerdotibus Aegyptiorum, eorumque variis ordinibus*; verum poterit eo

Digitized by Google

tanto facilius, et ſine vlla iactura, carere Lector, quod praecipua et vtiliora, quae de argumento hoc dicere poteram, tum in *Pantheo*, Lib. V. cap. V, tum in *Prolegomenis*, cap. II, atque III, et ſatis quidem prolixe, perſecutus iam ſim. Habes igitur hic, B. L. quaecunque de Theologia et Religione Aegyptiorum, deque ſingulis eorum Diis patriis, obſeruatu digniora, Tibi a me offerri poſſe, exiſtimaui.

Dixi Lib. IV. cap. IV. §. 1. *Panthei*, veram originem cultus animalium, ac ſigillatim bouis, in Aegypto, mihi hucuſque nondum exploratam ſatis atque perſpectam eſſe, etſi ea de re, aetate noſtra, a viris et doctrina et ingenio praeſtantibus, diſputatum fuerit plurimum. Cum aliquanto poſt, ſententiam hac de re meam, praeſente Matrona perilluſtri, non natalium magis et dignitatis ſplendore, quam virtute incomparabili, et rarae doctrinae copia, inclyta, profeſſus ac paulo acrius tuitus eſſem, illa tum mihi regeſſit, ſe quidem iudice, haud ita difficulter, initia et progreſſus cultus iſtius idololatrici poſſe inueſtigari. Et ea profecto, quae confeſtim hanc in rem afferebat, ita erant comparata, vt et mihi, et aliis qui vna aderant, ſingulari veroſimilitudinis ſpecie, ſe commendarent. Non dedignata eſt eadem, quae paucis coram ediſſeruerat, Scripto poſtea vberiori explicare, idque perbenigne mecum communicare. Beneficio huic

aliud

Digitized by Google

aliud etiamnum ſuperaddidit, precibusque meis id dedit, vt integrum mihi ſit, peringenioſum hoc et elegans Scriptum, Tecum etiam B. L. communicare, et purpureum hunc pannum meo aſſuere Operi. Ego in Scripto illo nihil omnino mutaui, verum hoc tantum effeci, vt latino cultu indutum, ab omnibus legi poſſet. Quando Matrona illuſtris, omnique veneratione digniſſima, in Diſſertatione illa aſſerit, Taurum inter animalia omnia primum, in vſum idololatricum adhibitum fuiſſe, paucis tantum monebo, fauere huic eius ſententiae res Aegyptiorum antiquiſſimas, et traditiones gentis illius, quas Graeci nobis conſeruarunt. Quod ſi enim ipſam hiſtoriam Moſaicam conſulamus, * teſtabitur illa, cultum idololatricum ab Aegyptiis primum, Heliopoli, ſiue One, oblatum fuiſſe Soli. Nouimus autem ** eoſdem, et, quod probare difficile non eſt, eodem tempore, Mneuin Taurum ſacrum Heliopolitanum, Soli conſecratum, tanquam ſymbolum eius ſacroſanctum, impenſa quoque veneratione proſecutos fuiſſe. Eſtque, ſi quidquam aliud, longe veroſimillimum, *** Iſraëlitas in deſerto, haec ipſa Heliopolitarum Sacra, olim in Aegypto conſpecta, ob oculos habuiſſe,

* Vide *Prolegomena* ad *Pantheon* §. 9.

** *Pantheon* Lib. IV. cap. IV. §. 3. 5.

*** Ibid. Lib. IV. cap. II. §. 16.

Digitized by Google

cum vitulum aureum, religioſis ritibus mox colendum, ſibi formarent. Diſcimus etiam * ex AELIANI teſtimonio, fuiſſe inter Prophetas Aegyptiorum, qui affirmarent, Taurum ex cunctis animalibus primum, diuinos apud ſe conſecutum eſſe honores. Fuiſſe autem illum Mneuin Heliopolitanum, mihi quidem omnia loqui videntur. Haec erant, quae Te, B. L. ſcire volebam. Scribebam Francofurti ad Viadrum, poſtridie Dominicae *Miſericordias Domini*, MDCCLII.

* Vide ibid. cap. IV. §. 1.

Digitized by Google

COGITATIONES DE ORIGINE CVLTVS TAVRORVM

complexae rationes quaſdam probabiles, ex quibus perſpici queat, quanam de cauſa non Aegyptii modo, aliaeque Gentes, verum ipſi quoque Iſraëlitae cultu vitulorum, infinitum Numen offendere ſuſtinuerint.

Id omnium primo in tuto collocandum, Deum ſtatim poſt lapſum, promittentem Protoplaſtis ſemen mulieris, ſacrificia ſibi immolari voluiſſe, eique rei illud animal deſtinaſſe, cuius ex pellibus Adamo et Euae veſtes confecit. En huius ſententiae rationes!

Digitized by Google

Prima haec eſto. Quotiescunque Deus ipſe cum homine foedus pactus eſt, ſignum aliquod foederis viſibile elegit: verbi cauſa, cum Noacho eiusque poſteris foedus cum iniret, de diluuio terrarum orbi non amplius immittendo, Iris foederis ſacramentum fuit. Geneſ. IX. 3 - 17. Cum Abrahamo vero foedus ſanciens, de populis vniuerſi terrarum orbis in ipſo benedicendo, circumciſionem foederis ſignum inſtituit Gen. XVII, et peculiaris foederis denuo cum huius patriarchae poſteris initi Deut. V. 2. 3. ſignum quod oculis patebat, fuit arca foederis. Fieri prorſus igitur non potuit, vt Deus in primo maximique, ſi quod vnquam momenti, foedere, quod poſt lapſum cum humano genere pepigit, in quo id agebatur: fore, vt venturum ſit ſemen mulieris, ſerpentis caput contriturum, et ab hoc in calce vulnus accepturum, nullum quod oculis vſurpari potuiſſet, huic promiſſioni ſignum addiderit. Quodſi vero hoc, de quo dubium oriri nequit, factum, tum neque id ambigi poteſt, ſacrificia ei rei fuiſſe aptiſſima, cum S. Codex diſertis verbis, ea Chriſti extitiſſe typos doceat. Hebr. IX. (a). Oportet igitur ſonticam Moſi cauſam fuiſſe, ob quam in primo, quod cum hominibus lapſis Supre-

(a) Hinc admodum probabile fit, ſacrificium hoc perſimile fuiſſe iis, quae poſtea in ſacrificio a Manoa, eiusque vxore praeſente Angelo Domini, facta eſſe legimus Iud. XIII. 16 - 23. Multis enim pro-

premum Numen pepigit, foedere, ſigni viſibilis, quod alia occaſione nulla deſcribere intermiſit, mentionem non facere ſatius duxit. Secunda ratio petita eſt ex iis, quae Scriptor idem ille ſacer, poſtquam foederis diuini primi pactionem retuliſſet, paucis ita tradit Gen. III. 21. *Fecitque Iehoua Deus Adamo et vxori eius tunicas pelliceas.* Pauca haec verba, ſacras literas praeuiis precibus ac meditate lectitanti, cogitationes ſuggerunt, quas expoſitum nunc imus. Primi parentes noſtri, ſub ea procul dubio coeli regione vbi neceſſitas veſtes nullas exigit, quales regiones hodieque poſt diluuium non deſunt, fixerant ſedes. Subligaculo igitur ipſis, ad nuditatem, quam poſt lapſum erubeſcebant, tegendam, opus tantum fuerat, ſed quod vel ex ſtramine, arundine, aut ramis arborum viridibus plecti perquam commode poterat, quale ſibi iam in paradiſo parauerant, quodque rerum, qua initio vſi ſunt, conditioni, adprime congruebat. Gen. III. 7. Vnde neceſſe non fuiſſe, vt, quo pelles ad velandos primos parentes Deo ſuppeterent, animalia necarentur, illaque alii rei deſtinata fuiſſe, meridiana luce clarius adparet. Cum vero etiam Geneſ. IX. 3. diſertis verbis memoriae tradatur, poſt diluuium demum animali-

profecto opus erat, vt primis parentibus perſuaderetur, ipſos eorumque poſteros miſeriis in quas poſt lapſum inciderant; eripi poſſe quod tamen illorum ſaluti promouendae neceſſarium omnino erat.

Digitized by Google

bus veſci Deum hominibus permiſiſſe: nihil quod in animum inducas reſtat, niſi animal, ex cuius pelle Adamo atque Euae veſtes confecit Deus, ſacrificio, et hinc foederis, tunc a Deo cum ipſis initi, ſigno, adhibitum fuiſſe. (b) Rationem nunc tertiam accipe. Non Adami tantum filii Cainus, et Abelus, ſed Noachus etiam, gentesque primorum temporum omnes, immolarunt animalia, ſummum Numen ſe hoc pacto placaturos rati: quod nullo rationis humanae fuit nixum fundamento. Nam intelligi nequit, qua ratione mactatis combuſtisque animalibus, rerum omnium conditori, de criminibus admiſſis ſatisfieri poſſit. Deum igitur oportet ipſum iuſſa hac de re ſua nec non cauſas eorumdem hominibus, et primo quidem ſtatim homini, quod illa iam huius filii fecerunt, aperuiſſe. Habes argumenta tria non leuiſſimi ponderis, ſatis hoc conficientia, terrarum coelique Dominum ſacrificiorum omnium auctorem eſſe. Verum in eo nunc cardo vertitur, quodnam ſacrificio primo Supremum Numen adhibuerit animal. Quam ad quaeſtionem reſpondere pror-

(b) Cum Deus corporis nuditatem, animalis, quo in ſacrificium, hinc in foederis ſignum, vſus erat, pelle tegeret, egregium hoc erat ſymbolum iuſtitiae et ſanctitatis, quam lapſu mens eorum amiſerat, ſed et per ſemen mulieris promiſſum et nunc in ſacrificio adumbratum, recuperatum ibat: quae etiam veſtis ſalutis et pallium iuſtitiae in Sacro Codice audit Eſaiae LXI. 10.

Digitized by Google

prorſus eſſet ſuperuacaneum, niſi relatum legeremus, et priſcos Aegyptios (quibus a Noachi filiis qui ante diluuium vixerant, eoque omnia, quae ab initio rerum hominibus euenerant, habuere comperta, religio quaſi manu tradita fuerat) et Iſraëlitas, quibus nunquam veri Dei cognitio defuit, bis vitulum adoraſſe. Hoc autem ipſum anſam praebet coniecturae, Deum, iuuencum in primum ſacrificium elegiſſe, eoque ad ſuperſtitionem abuſos Adami poſteros, foederis ſignum, quod ſane ſalutis recuperatae auctorem ſubinnuebat, pluris atque ipſum foederis ſcopum feciſſe, quod hodieque in Sacris omnibus, praeſertim in Romana eccleſia vulgus adſolet facere. Res, tum inprimis, cum primum inſolitis illis Sacris Deum offenderent Abrahami poſteri, geſtae, ſententiam hanc fundamento non prorſus deſtitui oſtendunt. Nam Exodi XXXII. relatum legimus, cum prima vice per quadraginta dies totidemque noctes in monte coram Deo ageret Moſes, ad Aaronem acceſſiſſe populum ac dixiſſe: *Age fac nobis Deos, qui anteant nobis, iam enim Moſi viro illi, qui eduxit nos e terra Aegypti, quid factum ſit, ignoramus.* His verbis Aaronem, Deorum qui anteire ipſis promiſerant, ſignum viſibile poſcunt, quoniam, quid ſigno illi quod oculis vſurpauerant, et quo hucuſque Dii illi vſi fuerant, eueniſſet, ignorabant. Obſeruandum hic inprimis venit, Deos, inuiſibili modo ſibi anteituros, egregie notos ipſis fuiſſe. Deus enim per Moſen ipſis nun-

nunciauerat, Exodi XXIII. 20 - 22. *Ecce ego mitto angelum ante te ad ſeruandum te in hac via, et introducendum te in locum illum quem praeparaui. Caue tibi ob praeſentiam eius et auſculta voci eius, ne exacerbes eum: nam non feret defectionem veſtram, quia nomen meum eſt in eo. Nam ſi ſedulo auſcultaueris voci eius et feceris omnia quae dicam* (Deus ſe angelumque ſemper in parallela quaſi linea collocat) *plane inimicabor inimicos tuos et hoſtiliter agam cum hoſtibus tuis.* Confer cum his c. XIV. v. 19. Nec porro latuit ipſos, angelum hunc gentis illorum auctori Abrahamo adparuiſſe, ipſique promiſiſſe, fore, vt ex poſteris eius homo ipſe naſcatur, et cum Iacobo luctatum fuiſſe. Nimis enim recens harum rerum fuit memoria, quam vt fugere illos potuerit. Hinc igitur ab Aarone Deorum horum ſignum, quod oculis ſubiici poſſit, efflagitant. Et dixit eis Aaron, *rumpentes detrahite inaureis aureas -- et acceptas e manu illorum formauit illas caelo, conflauitque vitulum.* Miraculorum in Aegypto patratorum adiutor, coeli terraeque conditorem oculis qui viderat ſuis XXIV. 9. 10, quo pacto ſignum illius quod oculis expoſitum eſſet, vitulum elegiſſet, niſi extitiſſet vetus traditio hiſtorica, ex qua ipſi innotuiſſet, Deum ipſum aliquando animal hoc, typum Meſſiae, populo nunc anteeuntis, conſtituiſſe. Huic autem rei nullum tempus opportunius eſſe potuit eo, quo mortalibus lapſis ſemen mu-

mulieris foedere inito promiſit, ſerpenti hominum miſerorum ſeductori caput contriturum, inque huius foederis ſignum, iuuencum immolare iuſſit. Diuinum hocce Dei mandatum labente tempore effecit, vt animal quod primi foederis cum homine lapſo initi ſignum Deus eſſe voluerat, in magna eſſet apud omnes veneratione, quae ſenſim in cultum idololatricum degenerauit. *Tum*, ita ſacrae pergit auctor hiſtoriae, *dixerunt*, (totus videlicet populus,) *hi ſunt Dii tui Iſraël, qui eduxerunt te e terra Aegypti.* Hoc de vitulo, quem Aaron ipſis videntibus, aliquot ab exceſſu ex Aegypto menſibus, ex inauribus aureis, conflauerat, quo dicere potuerunt modo? Oportet igitur cauſam idoneam fuiſſe, ob quam hoc animal ſignum ſymbolumque illius, qui ex Aegypto ipſos eduxerat, habuerunt: cuius rei ſacrificium, eius de qua dictum fuit, indolis, occaſionem ſubminiſtrare ſolum potuit. *Quod videns Aaron*, inquit Sacroſanctus auctor, *exſtruxit altare coram eo, proclamauitque Aaron dicendo, feſtum Iehouae cras eſto*: qui in vitulo igitur colendus fuit. Hinc ſimul intelligitur, cur Moſes primi foederis ſymbolum nullum commemoret. Vidit ſcilicet ſuperſtitionem, ad quam aeui ſui mortales eodem abuſi ſunt, ideoque ſciens prudensque primi ſacrificii hiſtoriam totam omiſit, ne prolixior eius deſcriptio augeret diuturnioremque redderet gentium ſuperſtitionem. Quemadmodum aeneum ſerpentem confregit Ezechias, quod ad ido-

idololatriam eo abuſus populus eſſet 2. Reg. XVIII. 4. quamquam et is ipſe foederis aliquando ſymbolum a Deo conſtitutus eſſet Num. XXI. 8. 9. Meſſiaeque typus fuerit Ioh. III. 14. 15. Obſeruatu porro dignum eſt, Deum populo Iudaico varii generis ſacrificia praeſcribentem, diſertis verbis iuſſiſſe Pontificem maximum, vt pro peccato ſuo in ſacrificium iuuencum, cuius ſanguis ſanctuario inferendus erat, ſemper adhiberet. Leuit. IV. 3. XVI. 6. 11. Adamus igitur Pontifex maximus primus cenſeri cum poſſit, huius ſacrificium pro peccato iuuencum pariter fuiſſe probabile eſt.

DE

Digitized by Google

DE
DIIS AEGYPTIORVM
LIBER V.

qui complectitur

Totam reliquorum Deorum Aegyptiorum turbam.

CAPVT I.

De Anubide, quem Graeci Mercurium, et nonnunquam Saturnum, interpretari ſolent.

Ad argumentum Libri V. tranſitur. §. 1. Anubis magnum fuit ſanctumque Aegyptiorum Numen. §. 2. Ei inter animalia ſacra, dedicatus erat canis, tanquam viua illius imago. §. 3. In honorem huius Dei canini, vrbes erant conſtructae, Templaque dedicata, isque per Aegyptum totam colebatur ab omnibus. §. 4. Et apud ipſos Graecos antiquiores, culti huius ab iis Numinis, veſtigia deprehenduntur. §. 5. Sacerdotales

tales Aegyptiorum de Anubide traditiones. §. 6. In cauſas inquiritur, ob quas Deus hic, capite caninus, in Aegypto fingeretur. Anubis erat perpetuus Iſidis Oſiridisque comes. §. 7. Anubidem Graeci nonnunquam Saturnum, plerumque vero Mercurium interpretantur. §. 8. Interpretationes nominis Anubis adferuntur, quibus aſſenſum praebere non poſſumus. §. 9. Anubis in lingua Aegyptiorum aureum ſignificat, iſtaque interpretatio aliquot argumentis adſtruitur. §. 10. Anubis Planetam Martis Aegyptiis non ſubindi cauit. §. 11. Verum ſymbolice ipſis deſignauit Horizontem, ſiue ortum et occaſum Solis. §. 12. Explicatio haec noſtra argumentis pluribus fulcitur. §. 13. 14. 15. Ex ea ratio ſuppetit facilis et egregia, cur Aegyptii Anubidem dixerint aureum, eidemque formam caninam affinxerint. §. 16. Mirandum ceteroquin non eſt, Aegyptios idololatras, Horizontem coeleſtem, diuinis affeciſſe honoribus. §. 17.

§. 1.

Tranſitur ad argumentum Libri V.

Libro huic *Panthei* noſtri vltimo, illos reſeruauimus Aegyptiorum Deos, qui nec ad Spiritum aeternum, nec ad Solem, nec ad Lunam, nec ad Nilum denique fluuium proprie et commode referri queunt, aut in quibus explicandis, magna nos obſcuritate et difficultate premi, inficias ire non poſſumus. Primum inter hos locum conceſſimus *Anubidi*, magno et ſancto Aegyptiorum Numini, quem Oſiridi Iſidique comitem ſemper fere datum fuiſſe, quiuis obſeruare perfacile poteſt, quemque hanc ob cauſam, tum ad Solem, tum ad Lunam, pari iure, referri debere auguramur, etſi in vera eius ratione et ſignificatione eruenda, non parum deſudauerimus. Vt vero, quae de hoc *Anubidis* Numine comperire, ac meditando et diuinando

nando aſſequi potuimus, ordine nunc exponamus, primo quidem praecipua, quae de hoc Deo veteres prodidere literis, referemus, deinde in nominis Aegyptiaci veram ſignificationem inquiremus, quod viam nobis ſternet ad reliqua, ac denique aperiemus, quidnam veteres Aegyptiorum Philoſophi et Sacerdotes, Numine iſto indicare, et naturae Scrutatoribus ſignificare voluiſſe, viſi mihi ſint.

§. 2. *Anubis* igitur Aegyptiorum Deus eſt, veterum plurimorum oratione non parum celebratus. Illius mentionem facit OVIDIVS, Iſidem ſic precatus, Lib. II. Amor. Eleg. XIII.

Anubis magnum ſane numquam erat Aegyptiis Numen.

Per tua ſiſtra precor, per Anubidis ora verenda.

Verenda Anubidis ora dicit, quoniam Deus ille, myſtice fingebatur vt canis, vel capite canino, qua de re plura dicemus §. 3. Apud LVCIANVM. Socrates de hoc Deo ita infit: * οὐχ' ὁρᾷς τὸν Ἄνουβιν ἐν Αἰγύπτῳ, ὅσος θεός; *Nonne vides, quantus ſit Anubis in Aegypto Deus?* Apud eundem Iupiter inducitur, vehementer conquerens, quod Graecorum Dii, etiam maiorum gentium, ex lapide, ligno, aut ebore fabricari conſueuerint, cum apud Barbaros, Aegyptios, Perſas, et Gentes alias ſimiles, res longe aliter ſe habeat. ** Ἡ Βενδῖς αὕτη, καὶ ὁ Ἄνουβις ἐκεινοσὶ, καὶ παρ' αὐτὸν ὁ Ἄττις, καὶ ὁ Μίθρης, καὶ μὴν ὅλοι ὁλόχρυσοι, καὶ βαρεῖς καὶ πολυτίμητοι, ὡς ἀληθῶς. *Bendis autem haec* Thracum Dea, *et Anubis ille* Aegyptius, *et prope ipſum Attis*, Phrygum, *et Mithra*, Perſarum Sol, *ex ſolido auro ſunt conflati, grauès ſane et magni re vera pretii.* Alia veterum loca ſuppeditabunt ſequentia. Vti vero *Iſis* ſua habebat *Iſea*, *Serapis* pariter *Serapea*, et *Nemeſis* in Labyrintho *Nemeſea*, ita in honorem quoque *Anubidis*, conſtructa fuiſſe

* in *vitarum auctione*, Opp. To. I. p. 372. Edit. Salmur.
** In *Ioue Tragoedo* To. II. p. 194.

Anubidea, Templa nempe aut Sacella, Deo huic conſecrata, ex Scriptorum antiquorum teſtimoniis liquet. Narrat LVCIANVS in *Toxari*, quomodo Demetrii cuiusdam ſeruus, patria Syrus, in Aegypto, * *inita ſocietate cum ſacrilegis quibuſdam, vna cum illis in Anubideum* (ἐς τὸ Ἀνȣβείδιον) *irrupit: Deoque per furtum ablato, aureisque phialis duabus, aureo item caduceo, et cynocephalis argenteis, atque id genus aliis, omnia apud Syrum depoſuerint.*

Et inter ſacra Aegyptiorum animalia, dedicatus erat canis, qui eius habebatur imago.

§. 3. *Anubidi* inter animalia, more Aegyptiorum, aliquod etiam proprium dicatumque erat, *canis* ſcilicet, is vbi eius, in Aegypto cumprimis, vigebat cultus, viua quaedam ipſius cenſebatur imago. Plerumque vero, ad repraeſentandum huncce Deum, corpori humano, caput addebatur caninum. In ruderibus antiquis Templorum Aegypti, figurae huiuſcemodi perſaepe cernuntur, et ſuperſunt etiam in Principum theſauris, aut Muſeis eruditorum, paſſim Dei huius ſimulachra et ſigna, talem prae ſe ferentia formam. Ea de re toties loquuntur Scriptores antiqui. Inter hos DIODORVS *Siculus* Lib. I. p. 76. *Deum*, inquit, *quem Aegyptii Anubim appellant, canino capite repraeſentant.* Et OVIDIVS adductus §. 2. commemorat

—— *Anubidis ora verenda.*

Idem Metamorph. Lib. IX. v. 692, vbi Pompam Iſiacam depingit, Dei huius canini minime obliuiſcitur

—— *cum qua latrator Anubis*
Sanctaque Bubaſtis, variusque coloribus Apis.

Non aliter VIRGILIVS Aeneid. Lib. VIII. v. 698.

Omnigenumque Deum monſtra, et latrator Anubis.

ad quae verba SERVIVS haec notat: *Quia capite canino pingitur, hunc volunt eſſe Mercurium.* De Cleo-

* Operum To. II. p. 75. eiuſdem Edit.

Cleopatra vltima regina Aegypti, queritur PROPERTIVS Lib. III. Eleg. IX.

Scilicet inceſti meretrix regina Canopi
Vna Philippeo ſanguine inuſta nota,
Auſa Ioui noſtro latrantem opponere Anubin,
Et Tiberim Nili cogere ferre minas.

Et PRVDENTIVS noſter, incredibilem hanc Aegyptiorum veſaniam mirari iuxta et indignari ſatis non poteſt, *Apotheoſ.* v. 194.

Quae gens tam ſtolida eſt animis, tam barbara linguis;
Quaeue ſuperſtitio tam ſordida; quae caniformem
Latrantemque throno coeli praeponat Anubem?

Sed nec LVCIANVS, irriſor ille Deorum et hominum, impetrare a ſe potuit, vt Aegyptiorum Numini canino parceret. Nam in *Concilio Deorum*, Momum ſic loquentem fingit: * *Ceterum tu, o canino vultu praedite Aegyptie, qui ſindone es amictus, quisnam es o optime, aut quomodo te, latrator cum ſis, Diis annumerari pateris?* Et diu ante hunc Scriptorem, Aegyptiis hunc in modum illuſit ANAXANDRIDES Poëta

—— ** κύνα σέβεις, τύπτω δ' ἐγὼ
Τοὖψον κατεσθίουσαν ἤνικ' ἂν λάβω.

—— *canem veneraris; ſed ego verbero*
Sicubi offendam vorantem obſonium.

§. 4. *Cani* igitur, ſiue *Anubidi*, nam huius Symbolum ſacroſanctum exiſtimabatur ille, vrbes in Aegypto erant aedificatae, Templaque dedicata, illique ſtatis temporibus, Sacra fiebant ſumtuoſa et ſolennia. In eius nempe honorem, vrbem non ex

In honorem canis, ſiue Anubidis, vrbes paſſim conſtructa, Templaque

* Operum T. II. p. 956.
** Apud ATHENAEVM Lib. VII. p. 300.

dedicata erant; isque per Aegyptum totam colebatur ab omnibus.

poſtremis Aegypti mediae, cognominatam fuiſſe κυνόπολιν, vel κυνῶν πόλιν, quaſi dicas, *vrbem canum*, docet Geographia Aegypti. STEPHANVS *Byzantius* de ea haec habet, in articulo κυνῶν πόλις. *Cynopolis, vrbs Aegyptia. Incola dicitur Cynopolita. In iſta vrbe Annubis colitur.* Similia habet STRABO, qui ea narrat, quae oculis ipſe luſtrauerat, Lib. XV. p. 558. fin. *Sequitur Cynopolitana praefectura, et Canum vrbs, in qua Anubis colitur, ac honor, et ſacer quidam cibus, canibus eſt conſtitutus.* Ita et CLEMENS *Alexandrinus* in *Protreptico* p. 25. *Cynopolitae canem religioſe venerantur.* Idque ipſi Cynopolitarum nummi, qui etiamnum extant, * Anubidis quippe, canina facie inſignis, effigie ſignati, abunde confirmant. Neque tamen exiſtimandum, cultum Dei huius canis, intra fines vnius vrbis Cynopoleos ſe continuiſſe; verum ille per Aegyptum totam, omnesque eius partes late vagatus eſt. Erat, quod videbimus §. 6 et 7, maximorum Deorum, Oſiridis et Iſidis comes. Vbi hiſce Diis, Sacra, ſecundum ritus patrios, erant conſtituta, Anubis partem ſibi ex illis quoque vindicabat. In Pompis Iſiacis omnibus, Anubidis quoque ſimulachrum circumferri ſolebat, cuius rei ſpecimina plura infra dabimus, §. 7. Vero igitur perquam ſimile eſt, in Templis omnibus, quae Iſidis Oſiridisque Numinibus conſecrata erant, Anubidi Sacellum pariter conſtructum fuiſſe. Tale erat, vt opinor *Anubideum*, quod ex LVCIANO commemorauimus §. 2. Hinc eſt, quod in ruderibus famoſae Labyrinthi, multorumque in Aegypto Templorum, effigies Anubidis, etiamnum conſpiciantur frequentes, quod ex teſtimoniis peregrinatorum, qui noſtra cumprimis aetate, loca haec adierunt, diſcere poſſumus. Ve-

* Vide HOLSTENII notas in STEPHANVM p. 179. et VAILLANTII *Aegyptum Numiſmaticam* p. 206.

Digitized by Google

Verum ergo vtique eſt, quod de Aegyptiis Poëta cecinit.

* *Oppida tota canem venerantur* ——

Teſtatur et id de enixa veneratione, qua Aegyptii omnes Deum ſuum caninum proſequebantur, quod olim temporibus antiquiſſimis, per totam regionem, ** ſi in qua domo canis mortem oppetiiſſet, domeſtici cuncti, prae luctu, ſupercilia, caput, totumque corpus raderent, qualis profundus luctus, aliorum animantium Diis conſecratorum, interitum non comitabatur. Quod ſi etiam audimus PLVTARCHVM, *** *cani antiquitus honores prae aliis animalibus deferebantur longe maximi ac praecipui. Sed poſtquam Apis, a Cambyſe necati et proiecti, cadauer, nullum animal adiit, deque eo guſtauit, niſi canis, primis inter animalia honoribus canis excidit.* Contigit illius eiusdem Scriptoris aetate, **** quod ipſe teſtatur, vt Cynopolitae Oxyrynchitis, propter mactatum et comeſtum canem, bellum intulerint graue; ſed quod Romani, et in his, et in illis vlti ſunt, etſi † illis ipſis quoque aliquando, ſimili de cauſa, aduerſus Aegyptios arma capienda fuerint.

Et apud ipſos Graecos antiquiores, culti huius apud ipſos Numinis, veſtigia deprehenduntur.

§. 5. Sed ne in ipſa quidem Aegypto, cultus Numinis huius canini ſubſtitit. Teſtantur enim Scriptores fide digni, idque ex veſtigiis quibusdam, non adeo obſcuris illuſtrari poteſt, Anubidis et notitiam et reuerentiam, ex Aegypto tranſiiſſe in Graeciam. Non loquor de recentioribus, poſt Ptolemaeorum in Aegypto regnum, temporibus, quibus Aegyptus ipſa, magnam partem, vultum graecanicum induit, vnde factum eſt, vt plurima Ae-

 gyptio-

* IVVENALIS Sat. XV. v. 8.

** HERODOTVS Lib. II. c. 66. 67. DIODORVS p. 75.

*** *de Iſide et Oſir.* p. 368. fin.

**** Ibidem p. 380.

† AELIANVS de anim. Lib. XI. c. 26.

gyptiorum Numina, eaque inter Anubis etiam, † a Graecis, et †† ab ipſis Romanis quoque, tractu temporis, non illibenter recepta fuerint. De temporibus loquor antiquitatis vltimae, ad quae hiſtoria Graecorum pertingit. Ipſum namque Rhadamanthum, Minois Cretici fratrem, aut, ††† vt alii volunt, eo etiam antiquiorem, Anubidem Aegyptium veneratione religioſa proſecutum eſſe deprehendo. De eo enim haec retulit SOCRATES, Scriptor non incelebris, Lib. XII. rerum Creticarum:* Ραδάμανθυς δοκεῖ διαδεξάμενος τὴν βασίλειαν δικαιότατος γεγενῆσθαι πάντων ἀνθρώπων· λέγεται δὲ αὐτὸν πρῶτον ὀυδένα ἐᾶν ὅρκους ποιεῖσθαι κατὰ τῶν θεῶν ἀλλ᾽, ὀμνύναι κελεῦσαι χῆνα καὶ κύνα, καὶ κριὸν, καὶ τὰ ὅμοια. *Apparet, Rhadamanthum, poſtquam regno admotus eſſet, mortalium omnium extitiſſe iuſtiſſimum. Primus etiam dicitur lege ſanciuiſſe, ne quis per Deos iuraret, verum iurare iuſſit per anſerem, per canem, per arietem, et ſimilia.* Lex illa adſcribitur pietati inſigni regis illius, qua nempe obuiam ire voluerit abuſui temerario nominis diuini. Ita etiam EVSTATHIVS rem exponit: ** Ῥαδάμανθυς, φασὶ, ὑπὲρ τοῦ μὴ θεὸν ὀνομάζειν ἐπὶ πᾶσιν, ἐκέλευσε κατὰ χῆνος, καὶ κυνὸς, καὶ κριοῦ ὀμνύναι. *Rhadamanthum aiunt, vt ne nomine diuino*

† Pompa Iſiaca, quam APVLEIVS a ſe viſam deſcribit Lib. XI. Metam. in qua Anubidem circumlatum fuiſſe legimus, peracta erat Cenchreis, in Graecia, prope Corinthum, cuius erat portus.

†† Anubidis Simulachrum marmoreum Romae memorat LAMPRIDIVS in *vita Commodi*, cap. 16. Teſtatur etiam Scriptor idem, ipſum Commodum Imperatorem, Sacra Anubidis publice celebraſſe. Vide §. 7.

††† EPHORVS apud STRABONEM, Lib. X. Geogr. p. 328.

* Apud *Scholiaſten Ariſtophanis* in *Aves* p. 566. Edit. Genev.

** In Odyſſeae Lib. T. p. 1871. Edit. Rom.

uino ad res quaſcunque abuterentur, iuſſiſſe iurare per anſerem, canemque et arietem. MICHAEL APOSTOLIVS tradit, Rhadamanthum ea, quae aliis, lege lata praeceperat, proprio exemplo roboraſſe. * Ὁ δὲ ὅρκος Ῥαδαμάνθυος ἦν κατὰ χηνός, ἢ κυνός, ἢ πλατάνου, ἢ κριοῦ, ἤ τινος ἄλλου τοιούτου. *Iusiurandum, quo Rhadamanthus ſolebat vti, erat per anſerem, vel canem, vel platanum, vel arietem, vel aliquid huius generis.* Vbi auctor hicce, ad ea, quae ab aliis commemorantur, platanum arborem addit. Ego vero, vbi haec legi et paulo attentius conſideraui, aliter colligere non potui, quam priſcum illum Rhadamanthum, aut gente fuiſſe Aegyptium, quod et nomen eius prodere videtur, aut poſt peregrinationem eo inſtitutam, cultum deorum nonnullorum Aegypti, domum ſecum reduxiſſe, ideoque per anſerem, canem, arietemque iurare conſueuiſſe, quod in ipſo, vt peregrinum quidpiam, et in Graeco inauditum, veteres obſeruare iubent. *Canem* et *arietem*, inter Deos Aegyptiorum, ſuum quoque ſortitos fuiſſe locum, *Pantheon* noſtrum ſatis docere poteſt. *Anſerem* equidem diuinis honoribus Aegyptii dignati nunquam ſunt; ſed ſcimus tamen, ** alitem hunc Iſidi ſacrum, et in delitiis fuiſſe, quamuis ipſi in ſacrificium quoque cederet. Vnde IVVENALIS Sat. VI. v. 540. canit.

Vt veniam culpae non abnuat, anſere magno
Scilicet, et tenui popano corruptus Oſiris.

A 5 Plata-

* in Centuria Prouerbiorum XVII. num. 7.
** HERODOTVS Lib. II. c. 45. OVIDIVS Faſtor. Lib. I. v. 453. ARISTIDES Rhetor, λόγων ἱερῶν tertio circa fin fol. 175. b. Edit. Florent. graec. PHILOSTRATVS de vita Apollonii Lib. V. cap. IX. Adde his LEONARDI AVGVSTINI Gemmas Part. II. num. 39. et SPANHEMIVM de Praeſtantia Numiſm. p. 256.

Digitized by Google

Platanus, per quam etiam iuraſſe Rhadamanthum, perhibet APOSTOLIVS, eodem quoque ſpectat. Nam non animalia tantum, ſacra erant Aegyptiis, erant etiam arbores et plantae, eosque *allium caepasque inter Deos in iureiurando habuiſſe*, teſtis eſt PLINIVS Lib. XIX. c. VI. Rhadamanthi exemplum imitatus poſtea eſt Socrates, Graecorum omnium optimus et ſapientiſſimus: ideoque vtrumque in hac cauſa coniungit PORPHYRIVS, *de Abſtin.* Lib. III. p. 285. fin. Κρησὶ δὲ, inquit, *νόμος ἦν Ῥαδαμάνθυος, ὅρκον ἐπάγεσθαι πάντα τὰ ζῶα. Οὐδὲ Σωκράτης, τὸν κύνα καὶ τὸν χῆνα ὀμνὺς, ἔπαιζεν, ἀλλὰ κατὰ τὸν τοῦ Διὸς καὶ* * *Μαίας παῖδα, ἐποιεῖτο τὸν ὅρκον. Legem Cretenſibus tulerat Rhadamanthus, vt per omnia animalia iurarent. Neque Socrates, cum canem anſeremque iuraret, putandus eſt ludere aut ridere voluiſſe. Iurauit per filium Iouis et Maiae.* Docet nempe eruditiſſimus hic Scriptor, Socratem, quando iurabat per *canem*, intellexiſſe Aegyptiorum *Anubidem*, ſeu, vt Graeci interpretantur, *Mercurium*, quem ipſi quidem perhibebant Iouis et Maiae filium. Et ne in hoc argumento prolixior ſim, habemus ſane Socratem ipſum, conceptis verbis id profitentem, et ita iurantem: ** Μὰ τὸν κύνα τὸν Αἰγυπτίων θεόν. *Per canem, Aegyptiorum deum.* Sed de his iam ſatis.

Sacerdotales Aegyptiorum de Anubide traditiones.

§. 6. Videamus nunc iam, quid in Sacerdotalibus Aegyptiorum fabulis, de *Anubide* traditum inueniamus. Et primo quidem Oſiridis filium eum perhibitum fuiſſe, deprehendimus. *** *Aiebant* enim, *cum Oſiride duos militatum profectos eſſe* † *filios*

* Ita correxi, cum legeretur, nullo prorſus ſenſu *δίκαιον*.
** Apud PLATONEM in *Gorgia*, p. 316. Edit. graec. Baſil.
*** DIODORVS *Siculus* p. 15. fin.
† Deeſt hoc in verſione latina RHODOMANNI; ſed in graeco extat, *δύο υἱοὺς*, *duos* Oſiridis *filios*.

lios eius, *Anubim et Macedonem*, *fortitudine praeſtantes viros*. Erat ergo *Anubis* * filius Oſiridis. Rem ex iisdem fabulis acceptam, narrat paulo prolixius PLVTARCHVS *de Iſ. et Oſir.* p. 356. fine, in haec fere verba: *Porro Iſidem*, *comperto*, *Oſirin cum Sorore*, (Nephthy) *per errorem congreſſum eſſe*, *credentem ſe cum Iſide vxore*, *rem habere*, *et viſo rei huius argumento*, *corona nempe melilotina*, *quam is apud Nephthyn reliquerat*, *puerulum quaeſiuiſſe*, *nam prae metu Typhonis*, mariti ſui, *mater eum ſtatim expoſuerat*, *magnoque labore*, *canibus indagantibus*, *repertum enutriuiſſe*. Oſiris itaque filium hunc ſuum, per adulterium, etſi ignorans et imprudens, ex Nephthy ſorore ſua ſuſceperat. Refer huc, quod alibi PLVTARCHVS, in eodem libro, p. 366. ſcribit: *Cum autem exundans Nilus*, *etiam in iſtas partes diffluit*, *hoc Oſiridis cum Nephthy coitum nuncupant*. Et mox, poſt inſecuta quaedam alia: *Itaque Iſis Horum*, ex Oſiride ſuſceptum, *iuſto partu edidit: Nephthys autem*, ex eodem Oſiride, *Anubim furtiuo*. Poteſt hinc liquere, TERTVLLIANVM memoriae lapſu, in errorem inductum fuiſſe, cum in *Apolog.* cap. XV. *moechum Anubim* commemoraret, niſi forte dicere velis, *moechum* Scriptori illi hoc loco ſignificare, *adulterio procreatum*.

In cauſas inquiritur, ob quas Deus hic ſpecie canina ab Aegyptiis fingeretur. Anubis perpetuus Iſidi Oſiridisque comes.

§. 7. Solent veteres, vbi res *Anubidis* attingunt, etiam in cauſas inquirere, ob quas eum Aegyptii canina forma fingere et repraeſentare conſueuerint, et illas plerumque, ex hiſtoria fabuloſa eorum, quae perhibentur, aut circa Anubim, aut ab ipſo geſta fuiſſe, depromunt. PLVTARCHVS poſtquam p. 356. furtiuos Dei huius natales retuliſſet, addit, Iſidem *eum*, *magno labore*, *canibus indaganti-bus*

* Non igitur erat filius Typhonis, quod memoria lapſus affirmat GERH. IOH. VOSSIVS, *de Idolol.* Lib. I. c. 27. fol. 105.

bus repertum, enutriuiſſe: eumque cuſtodem deinde comitemque habuiſſe, Anubim appellatum, et creditum Deos cuſtodire, vt canes hominibus cuſtodes adeſſe ſolent. Similia fere ſunt, quae ea de re, apud DIODORVM p. 77. leguntur, vbi, *canis*, inquit, *vſui eſt venationibus et cuſtodiis. Ideo* Aegyptii *Deum, quem Anubim appellitant, canino capite repraeſentant; canem Oſiridi et Iſidi corporis fuiſſe cuſtodem, indicantes. Alii narrant, canes Iſidi, quando inueſtigabat Oſiridem, duces fuiſſe, et feras aliosque obuios auertiſſe, et fidos beneuolosque inquiſitionis ſocios ſe praebuiſſe cum vlulatu.* Obſeruat DIODORVS, canes vſui eſſe in venatione, idque ad fabulas quoque de *Anubide* applicat, ſicuti fecerunt et alii. Eos inter IVLIVS FIRMICVS, *de erroribus profan. relig.* non procul ab initio, neſcio vnde, refert, Iſidem *adhibuiſſe ſibi Nephthen ſororem ſociam, et Anubim venatorem.* DIODORVS vero, alio loco, rationem adfert aliam, Anubidis in ſpeciem canis efficti. Ait enim p. 15. fin. 16. Anubidem *ex bellua ſibi confeciſſe armaturam maxime inſignem, videlicet ex pelle canina, eumque ob cauſam belluam hanc religioſe ab Aegyptiis coli.* Plures huiusmodi explicationes adferre taedet. Quis tam eſt obeſae naris, qui non confeſtim perſpiciat, veteres hanc de Anubide fabulam Sacerdotalem, quemque pro ingenio ſuo, ex coniectura explicuiſſe, huncque obtuliſſe nobis talem, illum vero aliam. Illi vero a ſcopo quam proxime abeſſe mihi videntur, qui rationem, ob quam *Anubim* ſuum *canem* finxerint Aegyptii, ex eo repetendam eſſe ſuſpicati ſunt, quod *Anubis*, Diis ſupremis, *Oſiridi* et *Iſidi*, ab Aegyptiis ſemper additus fuerit, vt ipſorum comes, cuſtos et pediſſequus. Id enim veteres omnes vnanimiter tradunt. DIODORVM et PLVTARCHVM modo nunc intelleximus aſſerere, *Iſidem et Oſiridem habuiſſe cuſtodem*

cor-

corporum comitemque Anubidem, ſicuti canes hominibus cuſtodes adeſſe ſolent. Idem PLVTARCHVS p. 355. obſeruat, Aegyptios Mercurium ſuum dicere *canem, ob cuſtodiendi ac vigilandi ſtudium.* Hinc *Anubim* τὸν τοῦ Ὀσίριδος φρουρὸν, *cuſtodem Oſiridis* appellat PROCLVS, in Platonis πολιτείαν, p. 417. Et de eodem STATIVS quaerit, *Syluarum* Lib. III. num. II. v. 112.

Cur ſeruet Pharias lethaeus Ianitor aras.

Ex quo colligere licet, in Templis Iſidis, prope eius aram, communiter ſignum Anubidis collocari conſueuiſſe. Veram autem rei huius rationem, quam ex iſta deducimus, et quae nobis vera viſa eſt, in ſequentibus exponemus, §. 12. 13. Inde vero eſt, quod in Pompis Iſidis ſolennibus, Anubis quoque ſemper circumferri ſolitus fuerit. Diſerte profecto DIODORVS p. 78. obſeruat, τοῖς Ἰσείοις προπορεύεσθαι τοὺς κύνας κατὰ τὴν πομπήν, *in feſtis Iſiacis, canes antecedere pompam.* Talem Pompam deſcriptam videmus ab OVIDIO, *Metamorph.* Lib. IX. v. 689.

Inachis (Iſis) *ante torum, pompa comitata Sacrorum*
Aut ſtetit, aut viſa eſt: inerant lunaria fronti
Cornua, cum ſpicis, nitido flauentibus auro,
Et regale decus; cum qua latrator Anubis,
Sanctaque Bubaſtis, variusque coloribus Apis.

APVLEIVS, qui huiusmodi Pompam Iſiacam, Cenchreis a ſe viſam refert, *Metam.* Lib. XI, de ea haec ſcripto conſignauit p. 262. *Nec mora, cum Dei, dignati pedibus humanis incedere, prodeunt; hic horrendum attollens canis cervices arduas, ille ſuperum commeator et inferum: nunc atra nunc aurea facie ſublimis, laeua caduceum gerens; dextra palmam virentem quatiens.* Ideoque de Commodo Imperatore, cum is Sacra Aegyptiorum, omnemque eorum

rum apparatum, Romam inuexiſſet, et Pompas Iſiacas ipſe ſolenniter celebraret, narrat in eius vita AELIVS LAMPRIDIVS cap. 9. *Sacra Iſidis coluit, vt et caput raderet, et Anubim portaret.* Et mox: *Quum Anubim portaret, capita Iſiacorum grauiter obtundebat ore ſimulachri.* Eadem commemorat SPARTIANVS in *Peſcennio nigro* cap. 6. *Sacris Iſidis Commodus adeo deditus fuerat, vt et caput raderet, et Anubim portaret, et omnes pauſas ederet.* Idem in *Antonino Caracalla* cap. 9. *Commodus Sacra Iſidis ita celebrauit, vt et Anubim portaret, et pauſas ederet.* Diu ante, Ciceronis aeuo, Conſulibus Piſone et Gabinio, Sacra haec Roma fuerant eiecta, quod ſic TERTVLLIANVS teſtatur, in *Apolog.* c. VI. *Serapidem, et Iſidem, et Harpocratem, cum ſuo Cynocephalo,* (intelligit Anubidem, capite canino inſignem,) *Capitolio prohibitos, id eſt curia Deorum pulſos, Piſo et Gabinius Coſſ. abdicauerunt.* Addamus his vnicum praeterea MINVTII FELICIS locum, qui in *Octauio*, cap. 21, ſolenne aliquod Aegyptiorum Sacrum commemorans, haec habet: *Iſis perditum filium cum Cynocephalo ſuo* (Anubide) *et caluis Sacerdotibus luget, plangit, inquirit.* —— *mox inuento paruulo, gaudet Iſis, exultant Sacerdotes, Cynocephalus* (Anubis) *inuentor gloriatur.* Id vero ipſum, * in *Tabula Iſiaca*, ad viuum depictum cernimus.

Anubidem Graeci nonnunquam interpretantur Saturnum, plerumque vero Mercurium.

§. 8. Graeci, de rebus Aegyptiacis agentes, nomine *Anubidis* nonnunquam intelligunt *Saturnum*, aut *Anubidem* interpretantur *Saturnum*. Monet hoc PLVTARCHVS, *de Iſ. et Oſir.* p. 368. Ἐνίοις δοκεῖ Κρόνος ὁ Ἄνουβις εἶναι· διὸ πάντα τίκτων ἐξ ἑαυτοῦ, καὶ κύων ἐν ἑαυτῷ, τὴν τοῦ κυνὸς ἐπίκλησιν ἔσχεν. *Nonnullis videtur Anubis Saturnus eſſe, quia omnia gignens ex ſe, et in ſe tanquam praegnans mulier ge-* rens

* Vide *Miſcellanea Berolin.* T. VII. p. 379. 380.

rens (quod graece *κύειν* dicitur) *κύων*, *ſiue canis appelletur.* Nihil dico de iſta explicatione puerili, qua nempe ratio promitur, cur *Anubis*, cum ſit *Saturnus*, ab Aegyptiis, vt *κύων*, vel *canis* fingi ſolitus fuerit. Huiusmodi ineptiis, auctor ille alioquin grauis, omnique laude dignus, in libro praeſertim *de Iſide*, ita ſe oblectare videtur, vt fere diceres, eum id feciſſe in gratiam Cleae, ſuperſtitioſae mulieris, cui etiam librum hunc inſcripſit. Sed praeterea videtur PLVTARCHVS hic *Anubidem* confudiſſe cum *Phtha*, ſiue *Vulcano* Aegyptiorum, quod etiam lias non ſemel factum eſſe, monuimus Lib. II. cap. . §. 9. Verum tamen eſt, quod PLVTARCHVS iebat, nonnullos *Anubim* interpretari *Saturnum.* Nam vbi de *Saturno* Aegyptiorum veteres loquuntur, perſaepe alium, quam *Anubidem*, non intelligunt. ed plura eam in rem hic non congero. Nam plerumque et fere ſemper *Anubidem* interpretari iidem olent *Mercurium.* Sic PLVTARCHVS in libro *de Iſide* p. 355. *Non enim Aegyptii, Mercurium ſuum roprie canem vocant: ſed ob cuſtodiendi et vigilandi udium, ac ſapientiam, qua amicum ab inimico diſcernit, eum Deorum callidiſſimo, vt Plato ait, accommodant.* Sermonem hic eſſe de *Anubide*, omnes ico perſpiciunt. Idem p. 367. ait, fabulari Aegyptios, *Mercurium ſedem habere in Luna, et vna cum 'a circumferri.* Vbi non alium, quam Anubidem, omitem et pediſſequum Iſidis intelligi poſſe, palam :. Et ita in libro eodem, auctor ille fere ſemper. on aliter SERVIVM et PORPHYRIVM, Numen *ubidis* interpretatos eſſe, ex §. 3. et 5. liquere poit. Ex LVCIANO quoque, cuius verba dedius §. 2, diſcimus, *Anubidi* Aegyptiorum attribun fuiſſe *κηρύκιον*, *caduceum*, quem teſſeram eſſe *rcurii* Graecorum, neminem latet. De *Anubide* oque capiendum eſſe exiſtimo, quod DIO CAS-

SIVS,

rum apparatum, Romam inuexiſſet, et Pompas Iſiacas ipſe ſolenniter celebraret, narrat in eius vita AELIVS LAMPRIDIVS cap. 9. *Sacra Iſidis coluit, vt et caput raderet, et Anubim portaret.* Et mox: *Quum Anubim portaret, capita Iſiacorum grauiter obtundebat ore ſimulachri.* Eadem commemorat SPARTIANVS in *Peſcennio nigro* cap. 6. *Sacris Iſidis Commodus adeo deditus fuerat, vt et caput raderet, et Anubim portaret, et omnes pauſas ederet.* Idem in *Antonino Caracalla* cap. 9. *Commodus Sacra Iſidis ita celebrauit, vt et Anubim portaret, et pauſas ederet.* Diu ante, Ciceronis aeuo, Conſulibus Piſone et Gabinio, Sacra haec Roma fuerant eiecta, quod ſic TERTVLLIANVS teſtatur, in *Apolog.* c. VI. *Serapidem, et Iſidem, et Harpocratem, cum ſuo Cynocephalo,* (intelligit Anubidem, capite canino inſignem,) *Capitolio prohibitos, id eſt curia Deorum pulſos, Piſo et Gabinius Coſſ. abdicauerunt.* Addamus his vnicum praeterea MINVTII FELICIS locum, qui in *Octauio*, cap. 21, ſolenne aliquod Aegyptiorum Sacrum commemorans, haec habet: *Iſis perditum filium cum Cynocephalo ſuo* (Anubide) *et caluis Sacerdotibus luget, plangit, inquirit.* —— *mox inuento paruulo, gaudet Iſis, exultant Sacerdotes, Cynocephalus* (Anubis) *inuentor gloriatur.* Id vero ipſum, * in *Tabula Iſiaca,* ad viuum depictum cernimus.

Anubidem Graeci nonnunquam interpretantur Saturnum, plerumque vero Mercurium.

§. 8. Graeci, de rebus Aegyptiacis agentes, nomine *Anubidis* nonnunquam intelligunt *Saturnum*, aut *Anubidem* interpretantur *Saturnum.* Monet hoc PLVTARCHVS, *de Iſ. et Oſir.* p. 368. Ἐνίοις δοκεῖ Κρόνος ὁ Ἄνουβις εἶναι· διὸ πάντα τίκτων ἐξ ἑαυτοῦ, καὶ κύων ἐν ἑαυτῷ, τὴν τοῦ κυνὸς ἐπίκλησιν ἔχειν. *Nonnullis videtur Anubis Saturnus eſſe, quia omnia gignens ex ſe, et in ſe tanquam praegnans mulier gerens*

* Vide *Miſcellanea Berolin.* T. VII. p. 379. 380.

rens (quod graece κύειν dicitur) κύων, *ſiue canis appelletur.* Nihil dico de iſta explicatione puerili, qua nempe ratio promitur, cur *Anubis*, cum ſit *Saturnus*, ab Aegyptiis, vt κύων, vel *canis* fingi ſolitus fuerit. Huiusmodi ineptiis, auctor ille alioquin grauis, omnique laude dignus, in libro praeſertim *de Iſide*, ita ſe oblectare videtur, vt fere diceres, eum id feciſſe in gratiam Cleae, ſuperſtitioſae mulieris, cui etiam librum hunc inſcripſit. Sed praeterea videtur PLVTARCHVS hic *Anubidem* confudiſſe cum *Phtha*, ſiue *Vulcano* Aegyptiorum, quod etiam alias non ſemel factum eſſe, monuimus Lib. II. cap. I. §. 9. Verum tamen eſt, quod PLVTARCHVS aiebat, nonnullos *Anubim* interpretari *Saturnum.* Nam vbi de *Saturno* Aegyptiorum veteres loquuntur, perſaepe alium, quam *Anubidem*, non intelligunt. Sed plura eam in rem hic non congero. Nam plerumque et fere ſemper *Anubidem* interpretari iidem ſolent *Mercurium.* Sic PLVTARCHVS in libro *de Iſide* p. 355. *Non enim Aegyptii, Mercurium ſuum proprie canem vocant: ſed ob cuſtodiendi et vigilandi ſtudium, ac ſapientiam, qua amicum ab inimico discernit, eum Deorum callidiſſimo, vt Plato ait, accommodant.* Sermonem hic eſſe de *Anubide*, omnes illico perſpiciunt. Idem p. 367. ait, fabulari Aegyptios, *Mercurium ſedem habere in Luna, et vna cum illa circumferri.* Vbi non alium, quam Anubidem, comitem et pediſſequum Iſidis intelligi poſſe, palam eſt. Et ita in libro eodem, auctor ille fere ſemper. Non aliter SERVIVM et PORPHYRIVM, Numen *Anubidis* interpretatos eſſe, ex §. 3. et 5. liquere poterit. Ex LVCIANO quoque, cuius verba dedimus §. 2, diſcimus, *Anubidi* Aegyptiorum attributum fuiſſe κηρύκιον, *caduceum*, quem teſſeram eſſe *Mercurii* Graecorum, neminem latet. De *Anubide* quoque capiendum eſſe exiſtimo, quod DIO CAS-

SIVS,

SIVS, nobiliſſimus hiſtoriae Romanae Scriptor, de Marco Aurelio Imperatore, literis mandauit. * Λόγος ἔχει, Ἄρνουφίν τινα, μάγον Αἰγύπτιον, συνόντα τῷ Μάρκῳ, ἄλλους τε τινὰς δαίμονας, καὶ τὸν Ἑρμῆν τὸν ἀέριον, ὅτι μάλιστα μαγγανείαις τισὶν ἐπικαλέσασθαι, καὶ δι' αὐτῶν, τὸν ὄμβρον ἐπισπάσασθαι. *Fama eſt, Arnuphin quendam, Magum Aegyptium, qui Marco aderat, Mercurium illum, qui eſt in aëre, aliosque daemonas, artibus quibusdam magicis inuocaſſe, ac per eos pluuiam extorſiſſe.* Lectori erudito facile pateſcit, ſermonem eſſe de pluuia illa mirifice exoptata, qua exercitus M. Aurelii Imperatoris, in bello Marcomannico, anguſtiis extremis preſſus, praeter ſpem omnium, ſubito recreatus fuit, quam quidem Chriſti cultores precibus ſuis, alii Deorum ſuorum auxilio et fauori in acceptis tulere, ac inter hos quidam *Mercurio aërio*, quem *Arnuphis*, magus Aegyptius, inuocauerat. Quis vero ſit ille Mercurius aërius, niſi *Anubis*, Solis ac Lunae pediſſequus, et cum lunari globo rotari creditus?

Interpretationes nominis Anubis *adferuntur, quae minus nobis probantur.*

§. 9. Pergimus nunc ad interpretandum nomen Aegyptiacum *Anubis*, qua de re extat ** quaedam noſtra obſeruatio. Sed argumentum iſtud tanto minus hic omittere nobis licet, quod ad indagandam veram Sacerdotum Aegyptiorum, de *Anubide*, mentem ac ſententiam, non parum nobis profuturum eſſe videam. Graeci nomen hoc ſemper ſcribunt *Anubis*, vbi omnes in rebus huius generis vel mediocriter tantum exercitati, facile perſentiſcunt, ad ipſam vocem Aegyptiacam, acceſſiſſe terminationem graecam, quam vocabulis barbaris fere ſemper addere, graecis Scriptoribus ſolenne atque familiare eſt.

* In *Epitome* IOHANNIS XIPHILINI, p. 260. Edit. Roberti Stephani.

** In *Theſauro Epiſtolico La Croziano* To. I. p. 168. etc.

eſt. Si igitur demſeris terminationem graecam, remanebit *Anub*, nomen inter Aegyptios, oppido vſitatum, cuius Scriptores Eccleſiae noſtrae vetuſti, qui elegantias veneresque graecae dictionis aucupari non ſolent, perſaepe meminerunt. In PALLADII *hiſtoria Lauſiaca*, * cap. LVIII. inſcribi videmus περὶ Ἀββᾶ Ἀνοὺβ. *De Abbate Anub*, quod, neſcio qua de cauſa, redditur in verſione HERVETI, *Vita Abbatis Anuph.* Nam nomen *Anuph*, quod ** in hiſtoria Monachorum Aegyptiorum etiam ſubinde occurrit, a nomine *Anub*, ſignificatione vehementer differt. Sic in eadem *hiſtoria Lauſiaca*, cap. LV. mentio eſt *Abbatis Anub*, vti quidem habet Textus graecus, quem et hic verſio latina corrupit, ſcribendo *Anuph.* Commemoratur idem *Abbas Anub*, in *** *Apophthegmatibus Patrum*, aliisque Eccleſiae antiquae Monumentis. Ipſi igitur Aegyptii, *Anubidis* nomen, lingua ſua efferebant *Anub*, aut etiam, et rectius quidem *Annub.* Ita nomen hoc ſcribit LVCIANVS, niſi quod illi terminationem graecam aſſuerit. Nam in *dialogis mortuorum* p. 254. fingit Alexandrum M. ἐλπίζοντα Ἄννουβιν ἢ Ὄσιριν γένεσθαι, *ſperantem, fore, vt aliquando fiat Annubis, vel Oſiris.* Eundem typum in hoc nomine ſeruat etiam STEPHANVS Ethnicographus, qui de Cynopoli obſeruat, ἐν ᾗ πόλει Ἄννουβις τιμᾶται, *in qua vrbe colitur Annubis.* Non diffiteor, eruditiſſimos viros, BERKELIVM, et HOLSTENIVM, in notis ad illum Scriptorem, id agere, vt perſuadeant nobis, locum in mendo cubare, et pro Ἄννουβις, ſcribendum eſſe Ἄνουβις; verum quo iure, ipſi viderint. Poſterior ſane rationem emendationis ſuae offert, quae videri poteſt,

* In *magna Bibliotheca Patrum* Pariſina To. XIII. p. 990.

** Vide SOZOMENI hiſt. Eccleſ. Lib. III. cap. XV. CASSIANO ſcribitur *Pinuphius* Collat. XX. ſaepiuſcule.

*** *Monumenta Eccleſiae Graecae* COTELERII To. I. p. 393.

gyptiorum Numina, eaque inter Anubis etiam, † a Graecis, et †† ab ipſis Romanis quoque, tractu temporis, non illibenter recepta fuerint. De temporibus loquor antiquitatis vltimae, ad quae hiſtoria Graecorum pertingit. Ipſum namque Rhadamanthum, Minois Cretici fratrem, aut, ††† vt alii volunt, eo etiam antiquiorem, Anubidem Aegyptium veneratione religioſa proſecutum eſſe deprehendo. De eo enim haec retulit SOCRATES, Scriptor non incelebris, Lib. XII. rerum Creticarum: * Ῥαδάμανθυς δοκεῖ διαδεξάμενος τὴν βασίλειαν δικαιότατος γεγενῆσθαι πάντων ἀνθρώπων· λέγεται δὲ αὐτὸν πρῶτον ἐδένα ἐᾶν ὅρκες ποιεῖσθαι κατὰ τῶν θεῶν ἀλλ', ὀμνύναι κελεῦσαι χῆνα καὶ κύνα, καὶ κριὸν, καὶ τὰ ὅμοια. *Apparet, Rhadamanthum, poſtquam regno admotus eſſet, mortalium omnium extitiſſe iuſtiſſimum. Primus etiam dicitur lege ſanciuiſſe, ne quis per Deos iuraret, verum iurare iuſſit per anſerem, per canem, per arietem, et ſimilia.* Lex illa adſcribitur pietati inſigni regis illius, qua nempe obuiam ire voluerit abuſui temerario nominis diuini. Ita etiam EVSTATHIVS rem exponit: ** Ῥαδάμανθυς, φασὶ, ὑπὲρ τῦ μὴ θεὸν ὀνομάζειν ἐπὶ πᾶσιν, ἐκέλευσε κατὰ χῆνος, καὶ κυνὸς, καὶ κριῦ ὀμνύναι. *Rhadamanthum aiunt, vt ne nomine diuino*

† Pompa Iſiaca, quam APVLEIVS a ſe viſam deſcribit Lib. XI. Metam. in qua Anubidem circumlatum fuiſſe legimus, peracta erat Cenchreis, in Graecia, prope Corinthum, cuius erat portus.

†† Anubidis Simulachrum marmoreum Romae memorat LAMPRIDIVS in *vita Commodi*, cap. 16. Teſtatur etiam Scriptor idem, ipſum Commodum Imperatorem, Sacra Anubidis publice celebraſſe. Vide §. 7.

††† EPHORVS apud STRABONEM, Lib. X. Geogr. p. 328.

* Apud *Scholiaſten Ariſtophanis* in *Aves* p. 566. Edit. Genev.

** In Odyſſeae Lib. T. p. 1871. Edit. Rom.

uino ad res quascunque abuterentur, iuſſiſſe iurare per anſerem, canemque et arietem. MICHAEL APOSTOLIVS tradit, Rhadamanthum ea, quae aliis, lege lata praeceperat, proprio exemplo roboraſſe. * Ὁ δὲ ὅρκος Ῥαδαμάνθυος ἦν κατὰ χηνός, ἢ κυνὸς, ἢ πλατάνου, ἢ κριοῦ, ἤ τινος ἄλλου τοιούτου. *Iusiurandum, quo Rhadamanthus ſolebat vti, erat per anſerem, vel canem, vel platanum, vel arietem, vel aliquid huius generis.* Vbi auctor hicce, ad ea, quae ab aliis commemorantur, platanum arborem addit. Ego vero, vbi haec legi et paulo attentius conſideraui, aliter colligere non potui, quam priſcum illum Rhadamanthum, aut gente fuiſſe Aegyptium, quod et nomen eius prodere videtur, aut poſt peregrinationem eo inſtitutam, cultum deorum nonnullorum Aegypti, domum ſecum reduxiſſe, ideoque per anſerem, canem, arietemque iurare conſueuiſſe, quod in ipſo, vt peregrinum quidpiam, et in Graeco inauditum, veteres obſeruare iubent. *Canem* et *arietem*, inter Deos Aegyptiorum, ſuum quoque ſortitos fuiſſe locum, *Pantheon* noſtrum ſatis docere poteſt. *Anſerem* equidem diuinis honoribus Aegyptii dignati nunquam ſunt; ſed ſcimus tamen, ** alitem hunc Iſidi ſacrum, et in delitiis fuiſſe, quamuis ipſi in ſacrificium quoque cederet. Vnde IVVENALIS Sat. VI. v. 540. canit.

Vt veniam culpae non abnuat, anſere magno
Scilicet, et tenui popano corruptus Oſiris.

 Plata-

* in Centuria Prouerbiorum XVII. num. 7.

** HERODOTVS Lib. II. c. 45. OVIDIVS Faſtor. Lib. I. v. 453. ARISTIDES Rhetor, λόγων ἱερῶν tertio circa fin fol. 175. b. Edit. Florent. graec. PHILOSTRATVS de vita Apollonii Lib. V. cap. IX. Adde his LEONARDI AVGVSTINI Gemmas Part. II. num. 39. et SPANHEMIVM de Praeſtantia Numiſm. p. 256.

gyptiorum Numina, eaque inter Anubis etiam, † a Graecis, et †† ab ipſis Romanis quoque, tractu temporis, non illibenter recepta fuerint. De temporibus loquor antiquitatis vltimae, ad quae hiſtoria Graecorum pertingit. Ipſum namque Rhadamanthum, Minois Cretici fratrem, aut, ††† vt alii volunt, eo etiam antiquiorem, Anubidem Aegyptium veneratione religioſa proſecutum eſſe deprehendo. De eo enim haec retulit SOCRATES, Scriptor non incelebris, Lib. XII. rerum Creticarum: * Ῥαδάμανθυς δοκεῖ διαδέξαμενος τὴν βασίλειαν δικαιότατος γεγενῆσθαι πάντων ἀνθρώπων· λέγεται δὲ αὐτὸν πρῶτον οὐδένα ἐᾶν ὅρκους ποιεῖσθαι κατὰ τῶν θεῶν ἀλλ', ὀμνύναι κελεῦσαι χῆνα καὶ κύνα, καὶ κριὸν, καὶ τὰ ὅμοια. *Apparet, Rhadamanthum, poſtquam regno admotus eſſet, mortalium omnium extitiſſe iuſtiſſimum. Primus etiam dicitur lege ſanciuiſſe, ne quis per Deos iuraret, verum iurare iuſſit per anſerem, per canem, per arietem, et ſimilia.* Lex illa adſcribitur pietati inſigni regis illius, qua nempe obuiam ire voluerit abuſui temerario nominis diuini. Ita etiam EVSTATHIVS rem exponit: ** Ῥαδάμανθυς, φασὶ, ὑπὲρ τοῦ μὴ θεὸν ὀνομάζειν ἐπὶ πᾶσιν, ἐκέλευσε κατὰ χῆνος, καὶ κυνὸς, καὶ κριοῦ ὀμνύναι. *Rhadamanthum aiunt, vt ne nomine diuino*

† Pompa Iſiaca, quam APVLEIVS a ſe viſam deſcribit Lib. XI. Metam. in qua Anubidem circumlatum fuiſſe legimus, peracta erat Cenchreis, in Graecia, prope Corinthum, cuius erat portus.

†† Anubidis Simulachrum marmoreum Romae memorat LAMPRIDIVS in *vita Commodi*, cap. 16. Teſtatur etiam Scriptor idem, ipſum Commodum Imperatorem, Sacra Anubidis publice celebraſſe. Vide §. 7.

††† EPHORVS apud STRABONEM, Lib. X. Geogr. p. 328.

* Apud *Scholiaſten Ariſtophanis* in *Aves* p. 566. Edit. Genev.

** In Odyſſeae Lib. T. p. 1871. Edit. Rom.

uino ad res quaſcunque abuterentur, iuſſiſſe iurare ver anſerem, canemque et arietem. MICHAEL APOSTOLIVS tradit, Rhadamanthum ea, quae ıliis, lege lata praeceperat, proprio exemplo roboraſſe. * Ὁ δὲ ὅρκος Ῥαδαμάνθυος ἦν κατὰ χῆνος, ἢ κυνὸς, ἢ πλατάνου, ἢ κριοῦ, ἢ τινος ἄλλου τοιούτου. *Iuſiurandum, quo Rhadamanthus ſolebat vti, erat ›er anſerem, vel canem, vel platanum, vel arietem, ›el aliquid huius generis.* Vbi auctor hicce, ad ea,]uae ab aliis commemorantur, platanum arborem ıddit. Ego vero, vbi haec legi et paulo attentius :onſideraui, aliter colligere non potui, quam priſcum illum Rhadamanthum, aut gente fuiſſe Aegyptium, quod et nomen eius prodere videtur, aut ›oſt peregrinationem eo inſtitutam, cultum deoum nonnullorum Aegypti, domum ſecum reduxiſ-e, ideoque per anſerem, canem, arietemque iuare conſueuiſſe, quod in ipſo, vt peregrinum uidpiam, et in Graeco inauditum, veteres obſerare iubent. *Canem* et *arietem*, inter Deos Aeyptiorum, ſuum quoque ſortitos fuiſſe locum, *'antheon* noſtrum ſatis docere poteſt. *Anſerem* quidem diuinis honoribus Aegyptii dignati nunuam ſunt; ſed ſcimus tamen, ** alitem hunc Iſii ſacrum, et in delitiis fuiſſe, quamuis ipſi in ſaificium quoque cederet. Vnde IVVENALIS Sat. I. v. 540. canit.

Vt veniam culpae non abnuat, anſere magno
Scilicet, et tenui popano corruptus Oſiris.

* in Centuria Prouerbiorum XVII. num. 7.

** HERODOTVS Lib. II. c. 45. OVIDIVS Faſtor. Lib. I. v. 453. ARISTIDES Rhetor, λόγων ἱερῶν tertio circa fin. fol. 175. b. Edit. Florent. graec. PHILOSTRATVS de vita Apollonii Lib. V. cap. IX. Adde his LEONARDI AVGVSTINI Gemmas Part. II. num. 39. et SPANHEMIVM de Praeſtantia Numiſm. p. 266.

Digitized by Google

Platanus, per quam etiam iuraſſe Rhadamanthum, perhibet APOSTOLIVS, eodem quoque ſpectat. Nam non animalia tantum, ſacra erant Aegyptiis, erant etiam arbores et plantae, eosque *allium caepasque inter Deos in iureiurando habuiſſe*, teſtis eſt PLINIVS Lib. XIX. c. VI. Rhadamanthi exemplum imitatus poſtea eſt Socrates, Graecorum omnium optimus et ſapientiſſimus: ideoque vtrumque in hac cauſa coniungit PORPHYRIVS, *de Abſtin.* Lib. III. p. 285. fin. Κρησὶ δὲ, inquit, *νόμος ἦν Ῥαδαμάνθυος, ὅρκον ἐπάγεσθαι πάντα τὰ ζῶα. Οὐδὲ Σωκράτης, τὸν κύνα καὶ τὸν χῆνα ὀμνὺς, ἔπαιζεν, ἀλλὰ κατὰ τὸν τῦ Διὸς καὶ * Μαίας παῖδα, ἐποιεῖτο τὸν ὅρκον. Legem Cretenſibus tulerat Rhadamanthus, vt per omnia animalia iurarent. Neque Socrates, cum canem anſeremque iuraret, putandus eſt ludere aut ridere voluiſſe. Iurauit per filium Iouis et Maiae.* Docet nempe eruditiſſimus hic Scriptor, Socratem, quando iurabat per *canem*, intellexiſſe Aegyptiorum *Anubidem*, ſeu, vt Graeci interpretantur, *Mercurium*, quem ipſi quidem perhibebant Iouis et Maiae filium. Et ne in hoc argumento prolixior ſim, habemus ſane Socratem ipſum, conceptis verbis id profitentem, et ita iurantem: ** Μὰ τὸν κύνα τὸν Αἰγυπτίων θεόν. *Per canem, Aegyptiorum deum.* Sed de his iam ſatis.

Sacerdotales Aegyptiorum de Anubide traditiones.

§. 6. Videamus nunc iam, quid in Sacerdotalibus Aegyptiorum fabulis, de *Anubide* traditum inueniamus. Et primo quidem Oſiridis filium eum perhibitum fuiſſe, deprehendimus. *** *Aiebant* enim, *cum Oſiride duos militatum profectos eſſe* † *filios*

* Ita correxi, cum legeretur, nullo prorſus ſenſu δίκαιον.
** Apud PLATONEM in *Gorgia*, p. 316. Edit. graec. Baſil.
*** DIODORVS *Siculus* p. 15. fin.
† Deeſt hoc in verſione latina RHODOMANNI; ſed in graeco extat, *δύο υἱοὺς*, *duos* Oſiridis *filios*.

lios eius, *Anubim et Macedonem*, *fortitudine praeſtantes viros.* Erat ergo *Anubis* * filius Oſiridis. Rem ex iisdem fabulis acceptam, narrat paulo prolixius PLVTARCHVS *de Iſ. et Oſir.* p. 356. fine, in haec fere verba: *Porro Iſidem*, *comperto*, *Oſirin cum Sorore*, (Nephthy) *per errorem congreſſum eſſe*, *credentem ſe cum Iſide vxore*, *rem habere*, *et viſo rei huius argumento*, *corona nempe melilotina*, *quam is apud Nephthyn reliquerat*, *puerulum quaeſiuiſſe*, *nam prae metu Typhonis*, mariti ſui, *mater eum ſtatim expoſuerat*, *magnoque labore*, *canibus indagantibus*, *repertum enutriuiſſe.* Oſiris itaque filium hunc ſuum, per adulterium, etſi ignorans et imprudens, ex Nephthy ſorore ſua ſuſceperat. Refer huc, quod alibi PLVTARCHVS, in eodem libro, p. 366. ſcribit: *Cum autem exundans Nilus*, *etiam in iſtas partes diffluit*, *hoc Oſiridis cum Nephthy coitum nuncupant.* Et mox, poſt inſecuta quaedam alia: *Itaque Iſis Horum*, ex Oſiride ſuſceptum, *iuſto partu edidit: Nephthys autem*, ex eodem Oſiride, *Anubim furtiuo.* Poteſt hinc liquere, TERTVLLIANVM memoriae lapſu, in errorem inductum fuiſſe, cum in *Apolog.* cap. XV. *moechum Anubim* commemoraret, niſi forte dicere velis, *moechum* Scriptori illi hoc loco ſignificare, *adulterio procreatum.*

In cauſas inquiritur, ob quas Deus hic ſpecie canina ab Aegyptiis fingeretur.

Anubis perpetuus Iſidis Oſiridisque comes.

§. 7. Solent veteres, vbi res *Anubidis* attingunt, etiam in cauſas inquirere, ob quas eum Aegyptii canina forma fingere et repraeſentare conſueuerint, et illas plerumque, ex hiſtoria fabuloſa eorum, quae perhibentur, aut circa Anubim, aut ab ipſo geſta fuiſſe, depromunt. PLVTARCHVS poſtquam p. 356. furtiuos Dei huius natales retuliſſet, addit, Iſidem *eum*, *magno labore*, *canibus indaganti-*

bus

* Non igitur erat filius Typhonis, quod memoria lapſus affirmat GERH. IOH. VOSSIVS, *de Idolol.* Lib. I. c. 27. fol. 105.

Digitized by Google

bus repertum, enutriviſſe: eumque cuſtodem deinde comitemque habuiſſe, Anubim appellatum, et creditum Deos cuſtodire, vt canes hominibus cuſtodes adeſſe ſolent. Similia fere ſunt, quae ea de re, apud DIODORVM p. 77. leguntur, vbi, *canis*, inquit, *vſui eſt venationibus et cuſtodiis. Ideo* Aegyptii *Deum, quem Anubim appellitant, canino capite repraeſentant; canem Oſiridi et Iſidi corporis fuiſſe cuſtodem, indicantes. Alii narrant, canes Iſidi, quando inueſtigabat Oſiridem, duces fuiſſe, et feras aliosque obuios auertiſſe, et fidos beneuolosque inquiſitionis ſocios ſe praebuiſſe cum vlulatu.* Obſeruat DIODORVS, canes vſui eſſe in venatione, idque ad fabulas quoque de *Anubide* applicat, ſicuti fecerunt et alii. Eos inter IVLIVS FIRMICVS, *de erroribus profan. relig.* non procul ab initio, neſcio vnde, refert, Iſidem *adhibuiſſe ſibi Nephthen ſororem ſociam, et Anubim venatorem.* DIODORVS vero, alio loco, rationem adfert aliam, Anubidis in ſpeciem canis efficti. Ait enim p. 15. fin. 16. Anubidem *ex bellua ſibi confeciſſe armaturam maxime inſignem, videlicet ex pelle canina, eamque ob cauſam belluam hanc religioſe ab Aegyptiis coli.* Plures huiusmodi explicationes adferre taedet. Quis tam eſt obeſae naris, qui non confeſtim perſpiciat, veteres hanc de Anubide fabulam Sacerdotalem, quemque pro ingenio ſuo, ex coniectura explicuiſſe, huncque obtuliſſe nobis talem, illum vero aliam. Illi vero a ſcopo quam proxime abeſſe mihi videntur, qui rationem, ob quam *Anubim* ſuum *canem* finxerint Aegyptii, ex eo repetendam eſſe ſuſpicati ſunt, quod *Anubis*, Diis ſupremis, *Oſiridi* et *Iſidi*, ab Aegyptiis ſemper additus fuerit, vt ipſorum comes, cuſtos et pediſſequus. Id enim veteres omnes vnanimiter tradunt. DIODORVM et PLVTARCHVM modo nunc intelleximus aſſerere, *Iſidem et Oſiridem habuiſſe cuſtodem*

cor-

Digitized by Google

corporum comitemque Anubidem, ſicuti canes hominibus cuſtodes adeſſe ſolent. Idem PLVTARCHVS p. 355. obſeruat, Aegyptios Mercurium ſuum dicere *canem, ob cuſtodiendi ac vigilandi ſtudium.* Hinc *Anubim* τὸν τοῦ Ὀσίριδος φρουρὸν, *cuſtodem Oſiridis* appellat PROCLVS, in Platonis πολιτείαν, p. 417. Et de eodem STATIVS quaerit, *Syluarum* Lib. III. num. II. v. 112.

Cur ſeruet Pharias lethaeus Ianitor aras.

Ex quo colligere licet, in Templis Iſidis, prope eius aram, communiter ſignum Anubidis collocari conſueuiſſe. Veram autem rei huius rationem, quam ex iſta deducimus, et quae nobis vera viſa eſt, in ſequentibus exponemus, §. 12. 13. Inde vero eſt, quod in Pompis Iſidis ſolennibus, Anubis quoque ſemper circumferri ſolitus fuerit. Diſerte profecto DIODORVS p. 78. obſeruat, τοῖς Ἰσείοις προπορεύεσθαι τοὺς κύνας κατὰ τὴν πομπὴν, *in feſtis Iſiacis, canes antecedere pompam.* Talem Pompam deſcriptam videmus ab OVIDIO, *Metamorph.* Lib. IX. v. 689.

Inachis (Iſis) *ante torum, pompa comitata Sacrorum*
Aut ſtetit, aut viſa eſt: inerant lunaria fronti
Cornua, cum ſpicis, nitido flauentibus auro,
Et regale decus; cum qua latrator Anubis,
Sanctaque Bubaſtis, variusque coloribus Apis.

APVLEIVS, qui huiusmodi Pompam Iſiacam, Cenchreis a ſe viſam refert, *Metam.* Lib. XI, de ea haec ſcripto conſignauit p. 262. *Nec mora, cum Dei, dignati pedibus humanis incedere, prodeunt; hic horrendum attollens canis cervices arduas, ille ſuperum commeator et inferum: nunc atra nunc aurea facie ſublimis, laeua caduceum gerens; dextra palmam virentem quatiens.* Ideoque de Commodo Imperatore, cum is Sacra Aegyptiorum, omnemque eorum

bus repertum, enutriuiſſe: eumque cuſtodem deinde comitemque habuiſſe, Anubim appellatum, et creditum Deos cuſtodire, vt canes hominibus cuſtodes adeſſe ſolent. Similia fere ſunt, quae ea de re, apud DIODORVM p. 77. leguntur, vbi, *canis*, inquit, *vſui eſt venationibus et cuſtodiis. Ideo* Aegyptii *Deum, quem Anubim appellitant, canino capite repraeſentant; canem Oſiridi et Iſidi corporis fuiſſe cuſtodem, indicantes. Alii narrant, canes Iſidi, quando inueſtigabat Oſiridem, duces fuiſſe, et feras alioſque obuios auertiſſe, et fidos beneuoloſque inquiſitionis ſocios ſe praebuiſſe cum vlulatu.* Obſeruat DIODORVS, canes vſui eſſe in venatione, idque ad fabulas quoque de *Anubide* applicat, ſicuti fecerunt et alii. Eos inter IVLIVS FIRMICVS, *de erroribus profan. relig.* non procul ab initio, neſcio vnde, refert, Iſidem *adhibuiſſe ſibi Nephthen ſororem ſociam, et Anubim venatorem.* DIODORVS vero, alio loco, rationem adfert aliam, Anubidis in ſpeciem canis effic̃ti. Ait enim p. 15. fin. 16, Anubidem *ex bellua ſibi confeciſſe armaturam maxime inſignem, videlicet ex pelle canina, eumque ob cauſam belluam hanc religioſe ab Aegyptiis coli.* Plures huiusmodi explicationes adferre taedet. Quis tam eſt obeſae naris, qui non confeſtim perſpiciat, veteres hanc de Anubide fabulam Sacerdotalem, quemque pro ingenio ſuo, ex coniectura explicuiſſe, huncque obtuliſſe nobis talem, illum vero aliam. Illi vero a ſcopo quam proxime abeſſe mihi videntur, qui rationem, ob quam *Anubim* ſuum *canem* finxerint Aegyptii, ex eo repetendam eſſe ſuſpicati ſunt, quod *Anubis*, Diis ſupremis, *Oſiridi* et *Iſidi*, ab Aegyptiis ſemper additus fuerit, vt ipſorum comes, cuſtos et pediſſequus. Id enim veteres omnes vnanimiter tradunt. DIODORVM et PLVTARCHVM modo nunc intelleximus aſſerere, *Iſidem et Oſiridem habuiſſe cuſtodem*

cor-

corporum comitemque Anubidem, ſicuti canes hominibus cuſtodes adeſſe ſolent. Idem PLVTARCHVS p. 355. obſeruat, Aegyptios Mercurium ſuum dicere *canem, ob cuſtodiendi ac vigilandi ſtudium.* Hinc *Anubim* τὸν τοῦ Ὀσίριδος φρουρὸν, *cuſtodem Oſiridis* appellat PROCLVS, in Platonis πολιτείαν, p. 417. Et de eodem STATIVS quaerit, *Syluarum* Lib. III. num. II. v. 112.

Cur ſeruet Pharias lethaeus Ianitor aras.

Ex quo colligere licet, in Templis Iſidis, prope eius aram, communiter ſignum Anubidis collocari conſueuiſſe. Veram autem rei huius rationem, quam ex iſta deducimus, et quae nobis vera viſa eſt, in ſequentibus exponemus, §. 12. 13. Inde vero eſt, quod in Pompis Iſidis ſolennibus, Anubis quoque ſemper circumferri ſolitus fuerit. Diſerte profecto DIODORVS p. 78. obſeruat, τοῖς Ἰσείοις προπορεύεσθαι τοὺς κύνας κατὰ τὴν πομπὴν, *in feſtis Iſiacis, canes antecedere pompam.* Talem Pompam deſcriptam videmus ab OVIDIO, *Metamorph.* Lib. IX. v. 689.

Inachis (Iſis) *ante torum, pompa comitata Sacrorum*
Aut ſtetit, aut viſa eſt: inerant lunaria fronti
Cornua, cum ſpicis, nitido flauentibus auro,
Et regale decus; cum qua latrator Anubis,
Sanctaque Bubaſtis, variusque coloribus Apis.

APVLEIVS, qui huiusmodi Pompam Iſiacam, Cenchreis a ſe viſam refert, *Metam.* Lib. XI, de ea haec ſcripto conſignauit p. 262. *Nec mora, cum Dei, dignati pedibus humanis incedere, prodeunt; hic horrendum attollens canis cervices arduas, ille ſuperum commeator et inferum: nunc atra nunc aurea facie ſublimis, laeua caduceum gerens; dextra palmam virentem quatiens.* Ideoque de Commodo Imperatore, cum is Sacra Aegyptiorum, omnemque eorum

Digitized by Google

bus repertum, enutriuiſſe: eumque cuſtodem deinde comitemque habuiſſe, Anubim appellatum, et creditum Deos cuſtodire, vt canes hominibus cuſtodes adeſſe ſolent. Similia fere ſunt, quae ea de re, apud DIODORVM p. 77. leguntur, vbi, *canis*, inquit, *vſui eſt venationibus et cuſtodiis. Ideo* Aegyptii *Deum, quem Anubim appellitant, canino capite repraeſentant; canem Oſiridi et Iſidi corporis fuiſſe cuſtodem, indicantes. Alii narrant, canes Iſidi, quando inueſtigabat Oſiridem, duces fuiſſe, et feras aliosque obuios auertiſſe, et fidos beneuolosque inquiſitionis ſocios ſe praebuiſſe cum vlulatu.* Obſeruat DIODORVS, canes vſui eſſe in venatione, idque ad fabulas quoque de *Anubide* applicat, ſicuti fecerunt et alii. Eos inter IVLIVS FIRMICVS, *de erroribus profan. relig.* non procul ab initio, neſcio vnde, refert, Iſidem *adhibuiſſe ſibi Nephthen ſororem ſociam, et Anubim venatorem.* DIODORVS vero, alio loco, rationem adfert aliam, Anubidis in ſpeciem canis efficti. Ait enim p. 15. fin. 16, Anubidem *ex bellua ſibi confeciſſe armaturam maxime inſignem, videlicet ex pelle canina, eamque ob cauſam belluam hanc religioſe ab Aegyptiis coli.* Plures huiusmodi explicationes adferre taedet. Quis tam eſt obeſae naris, qui non confeſtim perſpiciat, veteres hanc de Anubide fabulam Sacerdotalem, quemque pro ingenio ſuo, ex coniectura explicuiſſe, huncque obtuliſſe nobis talem, illum vero aliam. Illi vero a ſcopo quam proxime abeſſe mihi videntur, qui rationem, ob quam *Anubim* ſuum *canem* finxerint Aegyptii, ex eo repetendam eſſe ſuſpicati ſunt, quod *Anubis*, Diis ſupremis, *Oſiridi* et *Iſidi*, ab Aegyptiis ſemper additus fuerit, vt ipſorum comes, cuſtos et pediſſequus. Id enim veteres omnes vnanimiter tradunt. DIODORVM et PLVTARCHVM modo nunc intelleximus aſſerere, *Iſidem et Oſiridem habuiſſe cuſtodem*

cor-

corporum comitemque Anubidem, ſicuti canes hominibus cuſtodes adeſſe ſolent. Idem PLVTARCHVS p. 355. obſeruat, Aegyptios Mercurium ſuum dicere *canem, ob cuſtodiendi ac vigilandi ſtudium.* Hinc *Anubim* τὸν τȣ̃ Ὀσίριδος φρȣρὸν, *cuſtodem Oſiridis* appellat PROCLVS, in Platonis πολιτείαν, p. 417. Et de eodem STATIVS quaerit, *Syluarum* Lib. III. num. II. v. 112.

Cur ſeruet Pharias lethaeus Ianitor aras.

Ex quo colligere licet, in Templis Iſidis, prope eius aram, communiter ſignum Anubidis collocari conſueuiſſe. Veram autem rei huius rationem, quam ex iſta deducimus, et quae nobis vera viſa eſt, in ſequentibus exponemus, §. 12. 13. Inde vero eſt, quod in Pompis Iſidis ſolennibus, Anubis quoque ſemper circumferri ſolitus fuerit. Diſerte profecto DIODORVS p. 78. obſeruat, τοῖς Ἰσείοις προπορεύεσθαι τȣ̀ς κύνας κατὰ τὴν πομπὴν, *in feſtis Iſiacis, canes antecedere pompam.* Talem Pompam deſcriptam videmus ab OVIDIO, *Metamorph.* Lib. IX. v. 689.

Inachis (Iſis) *ante torum, pompa comitata Sacrorum*
Aut ſtetit, aut viſa eſt: inerant lunaria fronti
Cornua, cum ſpicis, nitido flauentibus auro,
Et regale decus; cum qua latrator Anubis,
Sanctaque Bubaſtis, variusque coloribus Apis.

APVLEIVS, qui huiusmodi Pompam Iſiacam, Cenchreis a ſe viſam refert, *Metam.* Lib. XI, de ea haec ſcripto conſignauit p. 262. *Nec mora, cum Dei, dignati pedibus humanis incedere, prodeunt; hic horrendum attollens canis cervices arduas, ille ſuperum commeator et inferum: nunc atra nunc aurea facie ſublimis, laeua caduceum gerens; dextra palmam virentem quatiens.* Ideoque de Commodo Imperatore, cum is Sacra Aegyptiorum, omnemque eorum

bus repertum, enutriuiſſe: eumque cuſtodem deinde comitemque habuiſſe, Anubim appellatum, et creditum Deos cuſtodire, vt canes hominibus cuſtodes adeſſe ſolent. Similia fere ſunt, quae ea de re, apud DIODORVM p. 77. leguntur, vbi, *canis*, inquit, *vſui eſt venationibus et cuſtodiis. Ideo* Aegyptii *Deum, quem Anubim appellitant, canino capite repraeſentant; canem Oſiridi et Iſidi corporis fuiſſe cuſtodem, indicantes. Alii narrant, canes Iſidi, quando inueſtigabat Oſiridem, duces fuiſſe, et feras aliosque obuios auertiſſe, et fidos beneuolosque inquiſitionis ſocios ſe praebuiſſe cum vlulatu.* Obſeruat DIODORVS, canes vſui eſſe in venatione, idque ad fabulas quoque de *Anubide* applicat, ſicuti fecerunt et alii. Eos inter IVLIVS FIRMICVS, *de erroribus profan. relig.* non procul ab initio, neſcio vnde, refert, Iſidem *adhibuiſſe ſibi Nephthen ſororem ſociam, et Anubim venatorem.* DIODORVS vero, alio loco, rationem adfert aliam, Anubidis in ſpeciem canis efficti. Ait enim p. 15. fin. 16, Anubidem *ex bellua ſibi confeciſſe armaturam maxime inſignem, videlicet ex pelle canina, eamque ob cauſam belluam hanc religioſe ab Aegyptiis coli.* Plures huiusmodi explicationes adferre taedet. Quis tam eſt obeſae naris, qui non confeſtim perſpiciat, veteres hanc de Anubide fabulam Sacerdotalem, quemque pro ingenio ſuo, ex coniectura explicuiſſe, huncque obtuliſſe nobis talem, illum vero aliam. Illi vero a ſcopo quam proxime abeſſe mihi videntur, qui rationem, ob quam *Anubim* ſuum *canem* finxerint Aegyptii, ex eo repetendam eſſe ſuſpicati ſunt, quod *Anubis*, Diis ſupremis, *Oſiridi* et *Iſidi*, ab Aegyptiis ſemper additus fuerit, vt ipſorum comes, cuſtos et pediſſequus. Id enim veteres omnes vnanimiter tradunt. DIODORVM et PLVTARCHVM modo nunc intelleximus aſſerere, *Iſidem et Oſiridem habuiſſe cuſtodem cor-*

Digitized by Google

corporum comitemque Anubidem, ſicuti canes hominibus cuſtodes adeſſe ſolent. Idem PLVTARCHVS p. 355. obſeruat, Aegyptios Mercurium ſuum dicere *canem, ob cuſtodiendi ac vigilandi ſtudium.* Hinc *Anubim* τὸν τοῦ Ὀσίριδος φρουρὸν, *cuſtodem Oſiridis* appellat PROCLVS, in Platonis πολιτείαν, p. 417. Et de eodem STATIVS quaerit, *Syluarum* Lib. III. num. II. v. 112.

Cur ſeruet Pharias lethaeus Ianitor aras.

Ex quo colligere licet, in Templis Iſidis, prope eius aram, communiter ſignum Anubidis collocari conſueuiſſe. Veram autem rei huius rationem, quam ex iſta deducimus, et quae nobis vera viſa eſt, in ſequentibus exponemus, §. 12. 13. Inde vero eſt, quod in Pompis Iſidis ſolennibus, Anubis quoque ſemper circumferri ſolitus fuerit. Diſerte profecto DIODORVS p. 78. obſeruat, τοῖς Ἰσείοις προπορεύεσθαι τοὺς κύνας κατὰ τὴν πομπὴν, *in feſtis Iſiacis, canes antecedere pompam.* Talem Pompam deſcriptam videmus ab OVIDIO, *Metamorph.* Lib. IX. v. 689.

Inachis (Iſis) *ante torum, pompa comitata Sacrorum*
Aut ſtetit, aut viſa eſt: inerant lunaria fronti
Cornua, cum ſpicis, nitido flauentibus auro,
Et regale decus; cum qua latrator Anubis,
Sanctaque Bubaſtis, variusque coloribus Apis.

APVLEIVS, qui huiusmodi Pompam Iſiacam, Cenchreis a ſe viſam refert, *Metam.* Lib. XI, de ea haec ſcripto conſignauit p. 262. *Nec mora, cum Dei, dignati pedibus humanis incedere, prodeunt; hic horrendum attollens canis ceruices arduas, ille ſuperum commeator et inferum: nunc atra nunc aurea facie ſublimis, laeua caduceum gerens; dextra palmam virentem quatiens.* Ideoque de Commodo Imperatore, cum is Sacra Aegyptiorum, omnemque eorum

Digitized by Google

rum apparatum, Romam inuexiſſet, et Pompas Iſiacas ipſe ſolenniter celebraret, narrat in eius vita AELIVS LAMPRIDIVS cap. 9. *Sacra Iſidis coluit, vt et caput raderet, et Anubim portaret.* Et mox: *Quum Anubim portaret, capita Iſiacorum grauiter obtundebat ore ſimulachri.* Eadem commemorat SPARTIANVS in *Peſcennio nigro* cap. 6. *Sacris Iſidis Commodus adeo deditus fuerat, vt et caput raderet, et Anubim portaret, et omnes pauſas ederet.* Idem in *Antonino Caracalla* cap. 9. *Commodus Sacra Iſidis ita celebrauit, vt et Anubim portaret, et pauſas ederet.* Diu ante, Ciceronis aeuo, Conſulibus Piſone et Gabinio, Sacra haec Roma fuerant eiecta, quod ſic TERTVLLIANVS teſtatur, in *Apolog.* c. VI. *Serapidem, et Iſidem, et Harpocratem, cum ſuo Cynocephalo,* (intelligit Anubidem, capite canino inſignem,) *Capitolio prohibitos, id eſt curia Deorum pulſos, Piſo et Gabinius Coſſ. abdicauerunt.* Addamus his vnicum praeterea MINVTII FELICIS locum, qui in *Octauio*, cap. 21, ſolenne aliquod Aegyptiorum Sacrum commemorans, haec habet: *Iſis perditum filium cum Cynocephalo ſuo* (Anubide) *et caluis Sacerdotibus luget, plangit, inquirit.* —— *mox inuento paruulo, gaudet Iſis, exultant Sacerdotes, Cynocephalus* (Anubis) *inuentor gloriatur.* Id vero ipſum, * in *Tabula Iſiaca*, ad viuum depictum cernimus.

Anubidem Graeci nonnunquam interpretantur Saturnum, plerumque vero Mercurium.

§. 8. Graeci, de rebus Aegyptiacis agentes, nomine *Anubidis* nonnunquam intelligunt *Saturnum*, aut *Anubidem* interpretantur *Saturnum.* Monet hoc PLVTARCHVS, *de Iſ. et Oſir.* p. 368. Ἐνίοις δοκεῖ Κρόνος ὁ Ἄνουβις εἶναι· διὸ πάντα τίκτων ἐξ ἑαυτοῦ, καὶ κύων ἐν ἑαυτῷ, τὴν τοῦ κυνὸς ἐπίκλησιν ἔχειν. *Nonnullis videtur Anubis Saturnus eſſe, quia omnia gignens ex ſe, et in ſe tanquam praegnans mulier ge-*

rens

* Vide *Miſcellanea Berolin.* T. VII. p. 379. 380.

Digitized by Google

rens (quod graece κύειν dicitur) κύων, *ſiue canis appelletur.* Nihil dico de iſta explicatione puerili, qua nempe ratio promitur, cur *Anubis*, cum ſit *Saturnus*, ab Aegyptiis, vt κύων, vel *canis* fingi ſolitus fuerit. Huiusmodi ineptiis, auctor ille alioquin grauis, omnique laude dignus, in libro praeſertim *de Iſide*, ita ſe oblectare videtur, vt fere diceres, eum id feciſſe in gratiam Cleae, ſuperſtitioſae mulieris, cui etiam librum hunc inſcripſit. Sed praeterea videtur PLVTARCHVS hic *Anubidem* confudiſſe cum *Phtha*, ſiue *Vulcano* Aegyptiorum, quod etiam alias non ſemel factum eſſe, monuimus Lib. II. cap. I. §. 9. Verum tamen eſt, quod PLVTARCHVS aiebat, nonnullos *Anubim* interpretari *Saturnum.* Nam vbi de *Saturno* Aegyptiorum veteres loquuntur, perſaepe alium, quam *Anubidem*, non intelligunt. Sed plura eam in rem hic non congero. Nam plerumque et fere ſemper *Anubidem* interpretari iidem ſolent *Mercurium.* Sic PLVTARCHVS in libro *de Iſide* p. 355. *Non enim Aegyptii, Mercurium ſuum proprie canem vocant: ſed ob cuſtodiendi et vigilandi ſtudium, ac ſapientiam, qua amicum ab inimico diſcernit, eum Deorum callidiſſimo, vt Plato ait, accommodant.* Sermonem hic eſſe de *Anubide*, omnes illico perſpiciunt. Idem p. 367. ait, fabulari Aegyptios, *Mercurium ſedem habere in Luna, et vna cum illa circumferri.* Vbi non alium, quam Anubidem, comitem et pediſſequum Iſidis intelligi poſſe, palam eſt. Et ita in libro eodem, auctor ille fere ſemper. Non aliter SERVIVM et PORPHYRIVM, Numen *Anubidis* interpretatos eſſe, ex §. 3. et 5. liquere poterit. Ex LVCIANO quoque, cuius verba dedimus §. 2, diſcimus, *Anubidi* Aegyptiorum attributum fuiſſe κηρύκιον, *caduceum*, quem teſſeram eſſe *Mercurii* Graecorum, neminem latet. De *Anubide* quoque capiendum eſſe exiſtimo, quod DIO CAS-

SIVS,

SIVS, nobiliſſimus hiſtoriae Romanae Scriptor, de Marco Aurelio Imperatore, literis mandauit. * Λόγος ἔχει, Ἄρνουφίν τινα, μάγον Αἰγύπτιον, συνόντα τῷ Μάρκῳ, ἄλλους τε τινὰς δαίμονας, καὶ τὸν Ἑρμῆν τὸν ἀέριον, ὅτι μάλιστα μαγγανείαις τισὶν ἐπικαλέσασθαι, καὶ δι᾽ αὐτῶν, τὸν ὄμβρον ἐπισπάσασθαι. *Fama eſt, Arnuphin quendam, Magum Aegyptium, qui Marco aderat, Mercurium illum, qui eſt in aëre, aliosque daemonas, artibus quibusdam magicis inuocaſſe, ac per eos pluuiam extorſiſſe.* Lectori erudito facile pateſcit, ſermonem eſſe de pluuia illa mirifice exoptata, qua exercitus M. Aurelii Imperatoris, in bello Marcomannico, anguſtiis extremis preſſus, praeter ſpem omnium, ſubito recreatus fuit, quam quidem Chriſti cultores precibus ſuis, alii Deorum ſuorum auxilio et fauori in acceptis tulere, ac inter hos quidam *Mercurio aërio*, quem *Arnuphis*, magus Aegyptius, inuocauerat. Quis vero ſit ille Mercurius aërius, niſi *Anubis*, Solis ac Lunae pediſſequus, et cum lunari globo rotari creditus?

Interpretationes nominis Anubis *adferuntur, quae minus nobis probantur.*

§. 9. Pergimus nunc ad interpretandum nomen Aegyptiacum *Anubis*, qua de re extat ** quaedam noſtra obſeruatio. Sed argumentum iſtud tanto minus hic omittere nobis licet, quod ad indagandam veram Sacerdotum Aegyptiorum, de *Anubide*, mentem ac ſententiam, non parum nobis profuturum eſſe videam. Graeci nomen hoc ſemper ſcribunt *Anubis*, vbi omnes in rebus huius generis vel mediocriter tantum exercitati, facile perſentiſcunt, ad ipſam vocem Aegyptiacam, acceſſiſſe terminationem graecam, quam vocabulis barbaris fere ſemper addere, graecis Scriptoribus ſolenne atque familiare eſt.

* In *Epitome* IOHANNIS XIPHILINI, p. 260. Edit. Roberti Stephani.

** In *Theſauro Epiſtolico La Croziano* To. I. p. 168. etc.

Digitized by Google

eſt. Si igitur demſeris terminationem graecam, remanebit *Anub*, nomen inter Aegyptios, oppido vſitatum, cuius Scriptores Eccleſiae noſtrae vetuſti, qui elegantias veneresque graecae dictionis aucupari non ſolent, perſaepe meminerunt. In PALLADII *hiſtoria Lauſiaca*, * cap. LVIII. inſcribi videmus περὶ Ἀββᾶ Ἀνούβ. *De Abbate Anub*, quod, neſcio qua de cauſa, redditur in verſione HERVETI, *Vita Abbatis Anuph.* Nam nomen *Anuph*, quod ** in hiſtoria Monachorum Aegyptiorum etiam ſubinde occurrit, a nomine *Anub*, ſignificatione vehementer differt. Sic in eadem *hiſtoria Lauſiaca*, cap. LV. mentio eſt *Abbatis Anub*, vti quidem habet Textus graecus, quem et hic verſio latina corrupit, ſcribendo *Anuph.* Commemoratur idem *Abbas Anub*, in *** *Apophthegmatibus Patrum*, aliisque Eccleſiae antiquae Monumentis. Ipſi igitur Aegyptii, *Anubidis* nomen, lingua ſua efferebant *Anub*, aut etiam, et rectius quidem *Annub.* Ita nomen hoc ſcribit LVCIANVS, niſi quod illi terminationem graecam aſſuerit. Nam in *dialogis mortuorum* p. 254. fingit Alexandrum M. ἐλπίζοντα Ἄννουβιν ἢ Ὄσιριν γένεσθαι, *ſperantem, fore, vt aliquando fiat Annubis, vel Oſiris.* Eundem typum in hoc nomine ſeruat etiam STEPHANVS Ethnicographus, qui de Cynopoli obſeruat, ἐν ῇ πόλει Ἄννουβις τιμᾶται, *in qua vrbe colitur Annubis.* Non diffiteor, eruditiſſimos viros, BERKELIVM, et HOLSTENIVM, in notis ad illum Scriptorem, id agere, vt perſuadeant nobis, locum in mendo cubare, et pro Ἄννουβις, ſcribendum eſſe Ἄνουβις; verum quo iure, ipſi viderint. Poſterior ſane rationem emendationis ſuae offert, quae videri poteſt,

* In *magna Bibliotheca Patrum* Pariſina To. XIII. p. 990.

** Vide SOZOMENI hiſt. Eccleſ. Lib. III. cap. XV. CASSIANO ſcribitur *Pinuphius* Collat. XX. ſaepiuſcule.

*** *Monumenta Eccleſiae Graecae* COTELERII To. I. p. 393.

poteſt, aliquod habere pondus. *Graecis*, inquit, *Latiniſque Poëtis prior ſyllaba corripitur.* Hoc enim re ipſa ita ſe habere, exempla §. 3. adducta, inuicte probant. At enim ex ea, quam vir eximius, pro emendatione ſua, attulit ratione, id tantum intelligitur, quamobrem Graeci Latinique ex voce *Annubis*, alterum eliſerint *n*, vt nempe in verſibus ſyllabam primam corripere poſſent. Corruptio igitur nominis huius primo quidem debetur Poëtis; ſed eos ſecuti ſunt alii, et ſic conſuetudo illius ſcriptionis et pronuntiationis paulatim vbique inoleuit. Non poſſum itaque non ſic exiſtimare, ipſos Aegyptios nomen hoc antiquitus protuliſſe *Annub.* Quod ſi ita ſe habet, de quo dubitare mihi non licet, cordati omnes facile mihi concedent, ſententiam magni * BOCHARTI, eorumque, qui veſtigia eius legunt, vocem *Anubis* autumantium nihil aliud eſſe, quam hebraeum הנובח *hannobeach*, vel *hannobeah*, admitti non poſſe. Nam vt plura alia taceam, quae in hac interpretatione difficulter concoqui poſſunt, quis non videt, *Annub* et *Hannobeach*, nimio interuallo a ſe inuicem differre, quam vt vnum vocabulum cenſeri poſſint? Taceo illorum originationem, qui *Anubin*, lingua Aegyptiorum patria, *canem* dictum fuiſſe ſibi imaginantur, etſi illis praeiuerit vetus *Scholiaſtes Iuuenalis*, qui ad Sat. V. v. 535. haec notat: *Dictus Anubis, quia caput caninum accipit per myſteria.* Nam *canis* Aegyptiis non dicitur *Anubis*, etſi ob rationem myſticam Deum hunc cum capite canino repraeſentare ſoliti fuerint. Sed de hac ipſa, aliiſque ſimilibus Numinum Aegyptiorum originationibus, ** in ſuperioribus iam dixi.

§. 10.

* In *Hierozoico*, Parte I. Lib. II. cap. LVI. col. 691.

** Lib. II. cap. VII. §. 2. Lib. III. cap. III. §. 11.

Digitized by Google

Anubis Aegyptiis aureum ſignificat, eaque interpretatio argumentis aliquot confirmatur.

§. 10. Illis, qui linguae Aegyptiacae, ſiue, vt vulgo vocatur, Copticae, aliquam notitiam ſibi comparauit, aqua haerere hic non poteſt. Omnia potius ſponte fluunt. Diximus, *Anubidem* Aegyptiis re ipſa ſonuiſſe *Annub.* Id vero ſine vlla qualicunque mutatione, *aurum* ſignificat, vel *aureum.* Nam ⲛⲟⲩⲃ, *nub*, lingua Aegyptiorum antiquiſſima dicebatur *aurum*, quod interpretatio S. Scripturae Coptica, innumeris locis docet, quodque * teſtimonio Sacerdotis Aegyptii veteris confirmatum videre poſſumus. Inde vero eſt ⲛ̄ⲛⲟⲩⲃ, vel quod prorſus idem valet, ⲉⲛⲛⲟⲩⲃ, *Ennub*, vel *Annub*, idque ſemper *aureum* ſignificat, quod ſexcenta exempla, et amplius, in Coptica Scripturae S. interpretatione docent. *Annub* igitur Aegyptiis, vti dixi, *aureum* ſonat, neque ſolum et ſeparatum poſitum, aliud quid ſignificare poteſt. Hanc vero interpretationem meam, a mente et ſententia Sacerdotum Aegyptiorum, alienam non eſſe, I. Ex eo colligi merito poteſt, quod Aegyptii *Anubim* ſuum, propter rationem ſine dubio myſticam, ſemper ex ſolido *auro* fingere, aut vero illi, ex alio metallo fabricato, *aureum* ſaltem *colorem* inducere ſolerent. Pertinet huc locus LVCIANI, §. 2, iam allatus, vbi praeter alios Deos barbaricos, memoratur etiam *Anubis, ex ſolido auro conflatus, grauis et vere magni pretii*, alterque Scriptoris eiuſdem, illic etiam deſcriptus, in quo narratur, furem aliquem *in Anubideum* (id eſt Sacellum Anubidis) *irrupiſſe, ibique Deum ipſum* (aureum quippe et magni pretii,) *ſurripuiſſe, duas item phialas aureas, et aureum inſuper caduceum.* Neſcio an aliis ſim perſuaſurus, quod mihi valde probabile ſit, eandem rem tangi in hoc LVCILII Epigrammate.

* Vide infra Libri huius cap. IV. §. 4.

* Τὴν γένεσιν λυποῦντα μαθὼν Κρόνον Ἡλιόδωρος
Νύκτωρ ἐκ ναοῦ χρύσεον ἦρε Κρόνον

Cum Heliodorus intellexiſſet, per Saturnum genituram ſuam deprauari
Noctu clam ex Templo aureum ſurripuit Saturnum.

Niſi fallor, Epigramma hoc narrat rem perſimilem illi, quae in LVCIANI vltimo loco refertur. Saturni ipſius ſigna et ſimulachra, in Templis, Graecorum quoque et Romanorum, erant perrara, et vix conſpiciebantur. *Anubis* vero, praeter Aegyptiorum, Graecorum quoque et Romanorum Templa, frequens occupauerat. Et huius Dei ſimulachra fuiſſe plerumque aurea, modo obſeruabamus. Eum vero a Graecis ſaepius dictum fuiſſe Κρόνον, vel *Saturnum*, §. 8. iam monuimus. Neque vero exiſtimandum eſt, caſu tantum quopiam nonnunquam contigiſſe, vt *Anubidis* ſimulachra, ex auro conflarentur. Id nitebatur arcanis quibuſdam Sacrorum rationibus, quod non ita obſcure innuit PLINIVS, Lib. XXXIII. c. 9. *Tingit et Aegyptus argentum, vt in vaſis Anubim ſuum ſpectet, pingitque non celat argentum.* Liquet hinc, ideo Aegyptios argentum non celaſſe, quoties ſculpendus erat Anubis, vt nimirum illius effigies, vero et proprio ſuo colore, id eſt *aureo*, inſignis conſpici ſemper poſſet. Rationem hanc arcanam, ex Sacris petitam, paulo apertius tangit APVLEIVS, Lib. XI. Metamorph. p. 262. vbi vectatum in Pompa Iſiaca Anubidis ſimulachrum ad hunc modum deſcribit: *Hic horrendum attollens canis ceruices arduas, ille ſuperum commeator et inferum, nunc atra nunc aurea facie ſublimis.* Ecce tibi *Anubidem aurea facie ſublimem!* Equidem, ne quid diſſimulem, *Mercurius* ille, aut *Anu-*

* In *Anthologia* Graecorum Lib. II. cap. XXIV. Epigr. VII.

Anubis, quem in Pompa ſua nobis deſcribit Philoſophus Madaurenſis, aliquid ex Graecorum Sacris traxiſſe mihi videtur, vti ſane is Pompam ſibi viſam, ſpectauit non in Aegypto, verum Cenchreis in Graecia. Sed id tamen ex praeceptis Theologiae Aegyptiorum, habuit ille APVLEII *Anubis*, quod *aurea facie* conſpiciendus eſſet. Poteſt vero id ipſum, quod nunc obſeruauimus, II. ex traditione aliqua antiqua Aegyptiorum, de *Anubide* ſuo, vel *Mercurio*, quae ad Graecos etiam, etſi nonnihil incruſtata, dimanauit, non mediocriter illuſtrari. Veſtigia illius ſatis luculenta reperiuntur in hiſtoria Fauni, Italorum regis peruetuſti, prout eam Scriptores quidam Eccleſiaſtici in literas retulerunt. Ea apud auctorem *Chronici Alexandrini*, vel *Paſchalis*, in haec verba concepta legitur, quae breuitatis amore ductus, ex graeco latine conuerſa adſcribo. * *Extincto Pico, qui et Iupiter dictus eſt, regnauit in Italia filius eius Faunus, qui et MERCVRIVS appellatus, annos* XXXV. *Erat vir ille callidus et Mathematicus, qui primus in Occidente AVRI METALLVM, eiusque conflandi rationem adinuenit. Is —— conuaſato ingenti admodum AVRI pondere, IN AEGYPTVM, ad tribum Chami, filii Noae ſe contulit, a qua perhonorifice exceptus eſt. Ibi degens, pro nihilo ceteris habitis, AVREA INDVTVS STOLA, philoſophabatur APVD AEGYPTIOS, quibus ventura praedicebat: —— vnde ab iis adorabatur, dicebaturque Deus Mercurius, vt qui futura praediceret —— opesque praeberet; quem ideo DIVITIARVM LARGITOREM NOMINABANT, quippe quem exiſtimarent ** DEVM eſſe AVRI. —— Cum porro idem Mercurius in Aegyptum venit, apud Aegyptios regnabat Meſtrem,*

* Pag. 104. Edit. *Raderi*, vel 44. et 45. Edit. Pariſ.

** In graeco eſt, ὡς τὸν χρυσὸν θεὸν ὀνομάζοντες, idque ver-

Meſtrem, *ex genere Chami.* Similia de *Mercurio* reperiuntur apud CEDRENVM p. 16. 18. et apud Anonymum, cuius *Excerpta Chronologica* praemittuntur Chronico IOHANNIS MALALAE, Oxonii edito, p. 22. Omnes hi in eo inter ſe conueniunt, Mercurium Aegyptium, *aurum* eiusque conflationem *inueniſſe*, *Stolam* ad haec *auream geſtaſſe*, et habitum fuiſſe *Deum aureum*, vel *Deum auri*. Hoc manifeſto apparet, ex traditionibus antiquis, fabulisque Sacerdotum Aegyptiorum de ſuo *Anubide*, etſi nonnihil inquinatis, defluxiſſe. Reliqua, quae Scriptores hi de Fauno Italo docere nos volunt, et de Mercurii ex Italia in Aegyptum peregrinatione, ipſis relinquo. Id mihi ſatis liquet, eos res *Anubidis*, cum rebus alius Aegyptiorum Dei, *Thoth*, quia vtrumque hunc Graeci *Mercurium* interpretantur, paulo ſecurius confudiſſe. Quae de *aurea Stola*, et de *tutela auri* ipſi commiſſa, narrant, ſpectant ſane ad *Anubim.* Sed quae iidem de Mercurii huius Studio Philoſophico ſuperaddunt, referenda vtique ſunt ad Deum *Thoth*, quod ex cap. V. huius libri perſpicietur luculentius. Reperiuntur vero etiam III. traditionis huius Aegyptiorum veſtigia quaedam ſubobſcura, in ipſa Graecorum, de ſuo *Mercurio*, Mythologia antiquiſſima. In *Hymno* namque HOMERI, *in Mercurium*, Poëta hic narrat, quomodo Apollo, in antrum Cyllenii montis, vbi Mercurius puellus nutriebatur, peruenerit, quantasque illic opes inuenerit, v. 249.

Πολλὸς δὲ χρυσός τε, καὶ ἄργυρος ἔνδον ἔκειτο

Multum autem AVRIque et argenti intus iacebat.

Ideo-

titur, *cum aurum Deum appellarent.* Sed legendum ſine dubio τὸν χρυσῶν θεὸν, *Deum aureum*, vel, vti apud CEDRENVM p. 18. ſcriptum extat, ὡς τοῦ χρυσοῦ θεὸν νομίζοντες. Et ſic verti.

Ideoque paſſim ipſi a Poëtis tribuuntur *talaria aurea*, vt a Poëtarum Principe. Aen. IV. 239.

—— *Et primum pedibus TALARIA nectit*
AVREA. ——

Quod videtur ſumſiſſe a Poëtarum omnium Patre ac Magiſtro, cuius hi ſunt verſus

* Ἀυτίκ' ἔπειθ' ὑπὸ ποσσὶν ἐδήσατο καλὰ πέδιλα
Ἀμβρόσια, χρύσεια ——

Statim deinde ſub pedibus ligauit pulchra TALARIA
Ambroſia, AVREA ——

Eadem ratione Graeci *Mercurio* ſuo, auream etiam *virgam*, quam caduceum vocant, tanquam aliquod inſigne, tribuunt, ſicuti etiam Aegyptii, §. 2. Et ab eo Deus hicce dici ſolet Χρυσόῤῥαπις, *aurea virga inſignis.* HOMERVS Odyſſ. K. 277.

Ἔνθά μοι Ἑρμείας Χρυσόῤῥαπις ἀντεβόλησεν.
Ibi mihi Mercurius AVREA VIRGA obuiam venit.

Ad quae verba vetus *Scholiaſtes* haec habet. Χρυσόῤῥαπις, χρυσῆν ῥάβδον ἔχων. *Mercurius dicitur* Χρυσόῤῥαπις, *quia virgam auream geſtat.* Quod EVSTATHIVS confirmat, ad Odyſſ. E. p. 1522. Ad verſum vero, quem modo adſcribebamus, idem ſcribit p. 1658. circa fin. veteres epitheton hoc Mercurii exponere de *aureis talaribus.*

§. 11. Explicandum nobis iam eſt, qualenam re ipſa Numen *Anubis* fuerit, et quid in eo venerari voluerint Aegyptiorum Theologi. Aliquando illa mihi ſententia ſedit, *Anubim* ipſis deſignaſſe *Stellam*, vel *Planetam*, quem dicere ſolemus *Mercurii*, eumque

Anubis Planetam Martis Aegyptiis non ſignificauit.

* HOMERVS Iliad. Lib. Ω. v. 340. Odyſſ. A. 96.

que ab Aegyptiis *Annub*, ſeu *aureum* fuiſſe dictum, quemadmodum Graeci eundem Στίλβοντα, *fulgentem* nuncupare conſueuerunt. Rationes, quae id mihi veroſimile reddiderunt, expoſui Lib. III. cap. VI. §. 5. Ad illas accedat nunc et iſta, quod *Anubis* Aegyptiorum, ab APVLEIO nobis ſiſtatur, *nunc atra, nunc aurea facie ſublimis*, quod explicat, dum eum vocat *ſuperum commeatorem et inferum*. Vide §. 10. Id vero *Planetae Mercurii* tam egregie conuenit, vt nihil poſſit magis. Illius autem rei haec eſt ratio, quod cum ſtellae quaedam ſint diurnae, quas inter Solem eminere norunt omnes ac vident, aliae vero nocturnae, quibus Luna praeſidet, * *Mercurius ad vtramque naturam ſe accommodet, modo diurnus, modo nocturnus. Sed orientalis diurnus eſt, occidentalis vero nocturnus.* Hinc iam ratio omnibus patere videtur, cur dicatur *ſuperum commeator et inferum*, et *nunc atra*, *nunc aurea facie ſublimis.* Verum tamen haec omnia ad *Anubidem* noſtrum non ſpectare, vel ex eo aeſtimare licet, quod Aegyptii *Anubidem* ſuum, *aureum* tantum, non itidem *atrum* haberi agnoſcique voluerint. Nomen eius ſignificat *aureum*, idque ſimulachra eius prae ſe etiam ferebant, ex auro ſolido quippe conflata, aut certe aureo colore obducta, vt ſemper intelligi poſſet *aureus.* Signum illud Dei huius, APVLEIO memoratum, cuius facies *nunc atra nunc aurea eſſet*, id eſt, vt interpretor, ** ex dimidio atra, ex dimidio aurea, ſi recte iudico, Graecorum, non Aegyptiorum, ingenio et artificio adſcribendum fuerit. *Mercurii* porro ſtellam Aegyptios

* IVLIVS FIRMICVS *Matheſ.* Lib. II. c. VII. PROCLVS in Paraphraſi Tetrabibli Ptolemaei Lib. I. c. VII.

** Effigiem ad illud APVLEII ſimulachrum prope accedentem cernere mihi videor, in Lucerna antiqua, quam ex LICETO adfert, BAVDELOTIVS. Vide *L'utilite des voyages* To. I. p. 173.

Digitized by Google

ptios attribuiſſe non *Anubidi*, verum *Horo*, ſiue *Apollini*, teſtimonio Scriptoris idonei oſtendimus, Lib. III. c. VI. §. 2. Neque ergo dici recte potuit, quod tamen CICERO, et ARNOBIVS dixerunt, nomen eius Aegyptios horruiſſe, et nominare nefas habuiſſe. Ego certe, quid de hoc Aegyptiorum Mercurio, cuius nomen ipſi expromere veriti ſint, dicere debeam, non habeo. Illud noui, Graecos duos Aegyptiorum Mercurios, quos nempe ipſi nomine hoc deſignabant, *Anubidem*, et *Thoth*, perſaepe inter ſe confudiſſe, et alteri eorum tribuiſſe, quod non niſi alteri proprium erat, quod in Theologiam Aegyptiorum de *Mercurio*, vti ea a Graecis traditur, miras nonnunquam tenebras inuexit. Ego hic me Dauum non Oedipum profiteor.

Anubis ſymbolice Aegyptiis deſignabat Horizontem, ſiue ortum et occaſum Solis.

§. 12. Poſt reiectam igitur illam Numinis *Anubidis* interpretationem, quam nunc retuli, diu mecum anceps dubiusque fluctuaui, quidnam re ipſa Sacerdotes Aegyptiorum, Numine hoc ſuo innuere et deſignare voluerint, idque occaſione data, * in Epiſtola ad Venerandum quendam amicum, quae deinde publici iuris facta eſt, candide fateri veritus non ſum. Sed videamus tamen, num non ex tenebris his, exque incertitudine, quacum hucuſque luctati ſumus, emergere, et argumento huic, ſane perdifficili, aliquid lucis affundere queamus. Aegyptiorum Philoſophi, e quorum numero eſt *Arnuphis*, §. 8. memoratus, *Mercurium* ſuum, dicebant *aërium*, eique in illa Mundi noſtri regione ſedem aſſignabant, aut volebant, in aëre per eum, ſtatis temporibus, mutationem effici inſignem, et in omnium oculos incurrentem. Id mihi veteres quidam ſic explicare videntur, Aegyptiorum Theologos,

* Eam celeberrimus apud Halenſes, in Lyceo Reformato, Theologus, IO. GEORGIVS MICHAELIS, praemiſit *Obſeruationibus Sacris*, in Belgio A. 1738. editis.

Anubidis nomine, ſymbolice adumbrare voluiſſe *Horizontem*, vel, vt Latini loqui amant, *circulum ſinitorem*, qui hemiſphaerium Coeli ſuperius, ab inferiori diuidit, quique proinde partem aliquam Siderum nobis oſtendit, aliam vero oculis noſtris ſubducit.

*— * nec Sidera tota*
Oſtendit Libyae ſinitor circulus orae,
Multaque deuexo terrarum margine celat.

Teſtem do PLVTARCHVM, qui in libro *de Iſide*, Numen *Anubidis* ex mente Aegyptiorum, hunc in modum interpretatur, p. 368. *At circulus ambo* hemiſphaeria *tangens et dirimens, qui a definiendo Horizon dicitur, ambobus communis, Anubis vocatur, ac forma cani adſimilatur, quia canis viſu perinde noctu utitur atque interdiu. Videturque Anubis apud Aegyptios eam obtinere vim, quam apud Graecos Hecate, Numen ſcilicet terreſtre ſimul ac coeleſte.* Eorundem ſententiam adfert CLEMENS ALEXANDRINVS, vbi de hieroglyphica Aegyptiorum Scriptura diſſerit, *Stromatum* Lib. V. p. 567. *Atque duo quidem canes* (intelligit duo Anubidis ſigna) *Symbola ſunt duorum hemiſphaeriorum, vt quae circumeant et cuſtodiant.* Et poſt nonnulla intermedia: *Sunt, qui volunt, tropicos ſignificari per canes, qui cuſtodiunt, et inſtar ianitorum obſeruant, acceſſum Solis ad Auſtrum*, (id eſt hemiſphaerium inferius) *et Septentrionem* (ſiue hemiſphaerium ſuperius.) Haec omnia eodem redire, neque explicatione vberiori egere, peritus lector facile intelligit. Secundum hos igitur, *Anubis* Aegyptiis ſubindicat *circulum finitorem*, qui primus Solem orientem oſtendit, ac veluti in hemiſphaerium noſtrum admittit, quique eundem occidentem, conſpectui noſtro rurſus ſubtrahit, ac ad hemi-

* LVCANVS *Pharſal.* Lib. IX. v. 495.

hemiſphaerium inferius depellit: vel, vt clarius rem explicem, deſignat Solis et ortum matutinum, et occaſum veſpertinum, variasque horum mutationes, quas Aequinoctia et Solſtitia poſt ſe trahunt. Qua de re nouus mihi ſe aperit differendi campus, ſed ſpatioſior, quam vt eum nunc emetiri queam. Vt ad ea, quae dixeram, redeam, * *Solis ortus dicitur eius apparitio ſuper horizontem. Occaſus vero eſt illius occultatio, quae quotidie fit, infra horizontem.* Id igitur Sacerdotes Aegyptiorum, *Anubidis* nomine et Numine ſubinnuebant.

Explicatio noſtra pluribus fulcitur rationibus.

§. 13. Multa nunc mentem ſubeunt, ex quibus hancce *Anubidis* interpretationem ac explicationem illuſtrare, eique robur non ſpernendum addere queam. Etenim I. hinc intelligi optime poteſt, quamobrem Aegyptii hunc ſuum *Mercurium*, vel *Anubidem*, dixerint *aëreum*, §. 8. 12. Nam ** *Sole oriente, colluſtratur illico aër. Sed ſimulac ſub horizonte occultatur, nigreſcit, et obſcuratur tenebris.*

— *** *Solet aër*
Purpureus fieri: cum primum Aurora mouetur;
Et breue poſt tempus candeſcere Solis ab ictu.

II. Rationem hinc petere nobis licebit, cur Aegyptiorum Theologi, *Horum*, Oſiridis filium, perhibuerint legitimum, *Anubidem* vero eiuſdem quidem, ſed ſpuriam prolem, ex Nephthy, furtiuo concubitu ſuſceptum fuiſſe, tradiderint. *Horum* merito filium *Oſiridis*, ſiue *Solis*, Aegyptii dictabant genuinum et legitimum, vt qui ipſe *Sol* eſſet, aut quotidie in ortu renouatus, aut quouis anno vertente, in Solſtitio hyberno renatus, Lib. II. cap. IV. §. 11. et cap. VI. §. 7. 8. *Anubis* vero filius Oſiridis dice-

* GEMINVS in Elementis Aſtron. p. 45. Ed. Petauii.
** CLEOMEDES *de Meteoris* Lib. II. cap. IV. p. 104.
*** OVIDIVS Lib. VI. Metam. v. 47.

Digitized by Google

dicebatur tantum ſpurius, nam Sol ipſe non erat, quantumuis primos illius exorientis radios, terrae oſtenderet. Quod vero Aegyptii fabularentur, *Anubidem* e *Nephthy* ſuſceptum eſſe, ſenſum hunc habet arcanum. Incolentibus Aegyptum mediam, & ſuperiorem, a Memphi vſque ad Syenen, Sol oriens, omnium primo montium illorum cacumina illuminabat, qui ad orientale Nili latus poſiti ſunt, et veluti ex illis, partem Aegypti quam dixi, proſpectabat, ſicuti habitantibus in Aegypto inferiori, lux Solis, in ipſo ortu, e monte Caſio, in finibus Syriae et Aegypti poſito, videbatur mitti. Vnde LVCANVS *Pharſal.* Lib. X. v. 434.

Lucifer a Caſia proſpexit rupe, diemque
Miſit in Aegyptum primo quoque Sole calentem.

Hinc de Hadriano Imperatore refertur, quod * *in montem Caſium, videndi Solis ortus gratia aſcenderit*, vbi montem Caſium, non Syriae; ſed in confiniis Aegypti, Phoeniciae ac Arabiae ſitum, intelligi, nullus dubito, etſi viris eruditis ſecus videri animaduerterim. Videbatur ergo Aegyptiorum vulgo, pone montes illos, qui Nilum a Syene, ad Memphim, a dextro latere, vel ab Oriente cingunt, Sol oriri, eoque cacumina horum montium, primo impetu contingere. Terra vero, quae inter montes iſtos, mareque rubrum, vel Sinum Arabicum, intermedia iacet, arida, ſterilis, et prorſus infelix, Aegyptiorum Theologis dicebatur *Nephthys*, quod cap. III. Libri huius, argumentis non contemnendis adſtruemus. Cumque inde Sol ortum ducere videretur, ac Aegyptiis ſe conſpiciendum praeberet, *Anubis*, qui Solem Aegyptiis ex illa regione mittere exiſtimabatur, ſtylo allegorico nuncupabatur *Oſiridis* et *Nephthyos* filius. III. Neque vero minus facile

* SPARTIANVS in Hadriano c. 14.

cile quiuis nunc aſſequitur, cur *Anubis*, indiuulſus Oſiridis ac Iſidis comes, et vtriusque cuſtos perhibitus fuerit. §. 7. Non citra rationem fingebant Aegyptiorum Sacerdotes, Deum ſuum *Anubidem*, perpetuum eſſe *Oſiridis*, id eſt *Solis*, ac *Iſidis*, ſiue *Lunae* comitem. Nam Solem eiuſque et motum, et in hoc noſtro Mundo operationes, cogitare nemo poteſt, quin eiuſdem pariter et ortum et occaſum menti ſuae repraeſentet. Hi ab ipſo Sole ſeparari nullo modo poſſunt, vti nec minus circulus ille finitor, quem *Horizontem* vocant, quem Sol oriens primo attingit, quemque occidens derelinquit, et intra quem operationes eius in noſtro hemiſphaerio ſubſiſtunt. Nec etiam ratio cuiquam poteſt eſſe obſcura, cur *Anubis* ille, Numinum eorundem, Solis ſcilicet et Lunae cuſtos fuiſſe perhibeatur. § 7. Nam circulus finitor, quem in Theologia ſymbolica, *Anubidem* vocitabant Sacerdotes, cuſtodis inſtar, ſiue ianitoris, Soli orienti hemiſphaerium ſuperius veluti recludit, eumque in hoc intromittit, occidentem vero eundem, ex hoc noſtro, in hemiſphaerium inferius dimittit. Illud vero difficultatis nihil habet, quod *Anubidem* Aegyptii, non Oſiridi modo, verum et Iſidi, aſſiduum addiderint comitem. Diſcimus tantum ex eo, Numen hoc Aegyptiis, non *Solis* tantum; ſed *Lunae* etiam, tum ortum, tum occaſum ſymbolice adumbraſſe. Quin imo ſatis conſtat, in gentis huius Theologia et Sacris, ab *Iſide*, *Anubidem* diuulſum nunquam fuiſſe, vſque adeo, vt * *Mercurium*, ſiue Anubidem, *in Luna poſitum*, *vna cum illa circumferri*, fingerent.

Idem argumentum continuatur.

§. 14. Qui ea, quae hactenus obſeruauimus, attenta aeſtimatione penſitauerit, IV. haud grauate mihi, credo, largietur, doctrinam hanc Aegyptiorum ſymbolicam, de *Anubide*, a MARTIANO quoque

* PLVTARCHVS de Iſide p. 367.

que CAPELLA tangi, vbi in Satyrico Lib. II. p. 32, de Mercurio hunc in modum canit:

Qui ſolus Aſtra Mundi
Praeteruolans perexit,
Rapidis vigil procellis:
Qui cum ſuperna tranat
Freta, Tartarum recurrit;
Qui ſolus ante currum
Et candidos iugales
Altipotens parentis
Memorem ciere virgam:
Qui fata ſuccidentis
* *Separat libens Oſiris*
Sationibus grauari
Genitalibus repertis.

Non poteſt eſſe dubium, Scriptorem noſtrum hoc in loco, vt ſaepe alias, Sacra Aegyptiorum placita, de ſuo Mercurio, fabulis Graecorum interſpergere voluiſſe. Loquitur enim aperte de *Oſiride,* eiusque *genitalibus repertis.* Quis enim eruditorum, ac antiquitatis peritorum, eſt, quem hae Aegyptiorum fabulae lateant. In vulgaribus Aegyptiorum fabulis ſermo quidem tantum eſt, de *genitalibus* Oſiridis *deperditis.* Sed forte in quibuſdam Sacerdotum Collegiis, ſymbolice etiam tradebatur, eadem *genitalia* certo quodam tempore eſſe *reperta*, vti MARTIANVS loquitur. Nam et hoc in Theologia Aegyptiorum Phyſica, fundamentum ſuum, et optimum, habet. CAPELLA ſaltem id ex aliquo Scriptore, forte

* GROTIVS in notis ad h. l. monet, vocem *ſeparat*, peccare in legem pedariam, ideoque ſuſpicatur, legi debere *ſarpit.* Verum cum CAPELLA leges metricas frequenter negligat, eoque nomine, a GERH. IOH. VOSSIO reprehendatur Lib. II. *de arte Grammatica*, cap. XXXIX. cur non & hoc in loco, ſimile delictum commiſiſſe dici poterit?

forte deperdito, hauſiſſe videtur. Ita ſciebat idem, quod pariter alicubi memoriae proditum legiſſe videtur, ſolere a Sacerdotibus Aegyptiis tradi, *Mercurium*, ſeu, vt ipſi loquebantur, *Anubidem*, *ſeparare fata Oſiridis*, quippe qui Solem nobis orientem ab hemiſphaerio inferiori ſepararet, nobis vero occidentem, et in hemiſphaerium inferius redeuntem, a noſtro ſecluderet. Non quidem inficias iuerim, Scriptorem illum, doctrinam Aegyptiorum ſymbolicam, cui nunc lucem aliquam affundere conor, longe aliter explicare, atque ego hic facio. Ego *ſeparationem Oſiridis*, de Solis ad noſtrum hemiſphaerium acceſſu, et de eiuſdem ad inferius hemiſphaerium reditu, interpretor. Eam *ſeparationem* efficit *Anubis*, ſiue *Horizon*, is enim, vti dicebamus, Solem nobis orientem, ex inferiori hemiſphaerio excludit, et nobis occidentem, ex noſtro ſuperiori, in aliud repellit. At CAPELLA doctrinam ſymbolicam de *ſeparatione Oſiridis*, interpretatur de ſeminis in terram coniectione, deque eiuſdem, ex terra laetifico reditu, aut inſecuta reſurrectione. Et in eo alios tantum ſecutus eſt, qui rem hanc eodem modo explicari poſſe, coniecerunt. Verum mihi iam ſufficit, CAPELLAM doctrinam Aegyptiorum myſticam, de qua hic agimus, adferre, eamque explicare velle. Vter vero noſtrum, in explicatione illius, rem acu tetigerit, iudicium eſto penes eruditum & candidum lectorem. Ea certe, quae apud CAPELLAM praecedere videmus, quaeque nos idcirco deſcribenda eſſe putauimus, talia ſunt, vt eum ad ſententiam noſtram inclinare et dirigere debuiſſe, videantur. Poſſumus etiam V. dum in his verſamur, ad firmandam coniecturam noſtram, et aliam fabulam Sacerdotalem adferre, et huic ex illa lucem non poenitendam conciliare. Fabulam PLVTARCHVS, *de Iſide et Oſiride*, p. 358.

in

in haec verba refert. *Iſidem* aiunt, *cum vinctum Typhonem eſſet nacta, non modo non interfeciſſe; ſed et ſoluiſſe, et miſſum feciſſe: idque Horum ita indigne tuliſſe, vt matri iniecerit manus, et regium ornatum a capite eius detraxerit; ſed Mercurium Iſidi galeam e bouis factam capite, impoſuiſſe.* Ex doctrina Sacerdotum, prout eam in *Pantheo* noſtro explicuimus, fabula haec non difficulter explicari poterit. *Iſis* in hac fabula eſt *Luna*, vti in plerisque aliis. *Typhon* ventum vehementem et nociuum deſignat, quod Libri huius, cap. II. ad liquidum perducemus. Illum *Iſis*, vel *Luna*, cum *Horo*, ſiue *Sole* certis temporibus vincit, eundemque alio tempore rurſus dimittit. Nam *Luna* ventos temperat, iisque dominatur, ſecundum doctrinam Aegyptiorum, quam expoſuimus Lib. III. cap. I. §. 6. Eſt et * ab aliis obſeruatum, neque id Aegyptios latuiſſe videtur, tempore inprimis plenilunii, ventos quosdam ſingularem in modum ſaeuire, quare haec ipſorum vis, tanto melius ad Lunam referri potuit. Et *Solem* quoque *Typhonem vincere*, ſeu de maligno impetu perniciosorum ventorum triumphare, iuxta eorundem Aegyptiorum doctrinam, adſtructum videri poterit, Lib. II. cap. IV. §. 11. Quod vero in fabula illa perhibetur, *Horum*, ſeu *Solem*, manus inieciſſe *Iſidi*, et *regium ornatum e capite eius detraxiſſe*, ad *Lunam nouam*, vel interlunium ſpectat. *Ornatus Iſidis*, et, vt loquitur OVIDIVS, *regale decus*, ſunt *cornua* eius *lunaria*, Metamorph. Lib. IX. 687. et ſq. Illum Sol e capite Lunae detrahit, quando haec eſt in coniunctione cum illa. Nam eo tempore vultus eius, et cornua, et ipſa in vniuerſum conſpectui noſtro penitus ſubtrahitur, neque decus eius regale cerni amplius poteſt. *Mercurius* vero *ipſi galeam imponit, e bouis capite factam,* quan-

* Vide infra Lib. hoc V. cap. II. §. 19.

quando, vbi e radiis ſolaribus Luna iam emerſit, in *Horizonte* rurſus apparet, et cornua eius, * quae cum bouinis comparabantur ab Aegyptiis, iam ab hominibus poſtliminio conſpiciuntur. Haec omnia *Horizon* nobis oſtendit, ac veluti producit. *Anubis* igitur, in hac quoque fabula myſtica, *Horizontem* euidenter deſignat.

Pergitur in eodem argumento.

§. 15. Iis, quae nunc attulimus, VI, aliud inſuper addamus argumentum. Deſumemus illud a comparatione, quam Graeci inter *Anubidem* Aegyptiorum, ſuumque *Mercurium*, inſtituere ſolent. De illo namque loquentes, ſemper fere eum Ἑρμῆν, id eſt *Mercurium* nuncupant, et interpretantur, quod ex ſuperioribus ſatis liquet. Aliquam ergo, aut re ipſa deprehenderunt, aut deprehendiſſe viſi ſibi ſunt, inter *Anubidem*, ſuumque *Mercurium*, affinitatem ac ſimilitudinem. Cuius rei non exiſtimauerim rationem poſſe ſuppeditari probabiliorem hac, quod Graeci *Mercurium* ſuum finxerint, *ſuperum commeatorem et inferum*, ideoque eum *nunc atra nunc aurea facie ſublimem* finxerint, quod ipſum APVLEIVS, §. 10. allatus, etiam de *Anubide* affirmat. Noti ſunt CLAVDIANI de *Mercurio* verſus, qui Graecorum de eo Theologiam optime nobis exponunt.

** *Atlantis Tegaee nepos, commune profundis*
Et ſuperis Numen, qui fas per limen vtrumque
Solus habes, geminoque facis commercia mundo.

An non diceres, Poëtam hunc, doctrinam Aegyptiorum, vti eam nunc explicui, de *Anubide*, tradere, paucisque totam complecti voluiſſe? Nam *Anubis* erat *commune profundis ſuperisque Numen*, quia

* Vide ſupra Lib. III. cap. I. §. 2.
** *de raptu Proſerpinae* Lib. I. v. 89.

Digitized by Google

quia habebatur circulus ille finitor, qui hemiſphaerium ſuperius et inferius diuidebat, ac ſimul etiam coniungebat, propinquus vtrique, ſemperque praeſens. Idemque *gemino mundo commercia facere*, dici merito poterat. Lucem namque totius Mundi, ex ſuperiori in mundum inferiorem demittit, et ex eo in ſuperiorem reducit. Idem ſubindicabat MARTIANVS CAPELLA, cuius verba haec de *Mercurio*, §. 14. iam deſcripſimus,

Qui cum ſuperna tranat
Freta, Tartarum recurrit.

Et quid diutius inhaeream argumento, nemini eruditorum ignoto aut obſcuro? Aliquid hic vidit etiam MACROBIVS, etiamſi in intimam doctrinae Aegyptiorum, de *Anubide*, medullam, nondum perrupiſſe videatur. Verba eius iſta extant Saturnal. Lib. I. cap. XIX. *In Mercurio Solem coli, etiam ex caduceo claret, quod Aegyptii in ſpecie draconum, maris et foeminae, coniunctorum, figurauerunt, Mercurio conſecrandum. Hi dracones parte media voluminis ſui inuicem nodo, quem vocant Herculis, obligantur; primaeque partes eorum reflexae in circulum, preſſis oſculis, ambitum circuli iungunt: et poſt nodum caudae reuocantur ad capulum caducei; ornanturque alis ex eadem capuli parte naſcentibus.* Aegyptios, recentiores ſaltem, Anubidem cum tali caduceo, qualem MACROBIVS deſcribit, fingere conſueuiſſe, * *gemmae* Gnoſticorum *Abraxeae*, argumento ſunt euidenti. Verum mihi tamen certo conſtat, fictionem caducei, Mercurio attributi, non ab Aegyptiis ad Graecos; ſed viciſſim a Graecis ad Aegyptios perueniſſe. Quicquid ſit, duo ſerpentes in caduceo, videntur

* Vide Collectionem harum gemmarum CHIFLETII, Tab. XIII. num. 54. et *L'Antiquité expliquée* du P. MONTFAVCON, To. II. Part. II. Planche CLIV.

Digitized by Google

dentur antiquitus deſignaſſe duplicem mundum, vel duplex hemiſphaerium, ſuperius et inferius, et in vtroque * curſum Solis obliquum, ſerpenti in caduceo perſimilem, virga vero inter duos ſerpentes intermedia, Horizontem, qui vtrumque hemiſphaerium, et diſiungit, et coniungit. Ideoque Aegyptii recentiores, caduceum Mercurii doctrinae ſuae non parum accommodatum, ad ſuum quoque Anubidem transferre coeperunt.

Ex ea explicatione ratio ſuppetit, facilis et egregia, cur Anubidem Aegyptii dixerint aureum, eidemque formam canis aſſignauerint.

§. 16. Quae omnia, ſi ita ſe habent, vti adſtruximus, ſollicite iam quaerendum nobis non erit, quamobrem Deus ille, cui caput hocce dicauimus, ab Aegyptiorum Theologis, *Annubis*, id eſt, vt ſupra §. 10. docuimus, *aureus* fuerit nuncupatus. Si enim *Sol* ipſe, a colore et ſplendore, toties merito a gentium omnium Scriptoribus dicitur *aureus*, circulus ille finitor, qui primos Aſtri huius ſplendentis radios, ad oculos noſtros mittit, luceque clariſſima mundum noſtrum replet, quique etiam illius occidentis, fulgorem aliquamdiu nobis conſeruat, non minori iure, vere apteque *aureus* appellari poteſt. Conſimili ratione Poëtarum pater atque princeps, Auroram perſaepe dixit ** *χρυσόθρονον, aureo throno inſidentem*, qualia non pauca, apud alios etiam poëtas, graecos et latinos deprehendere licet; ſed a quibus hic congerendis, abſtinere malumus. Et in quibusdam Germaniae noſtrae partibus, vox eſt non infrequens, de Sole proferri ſolita, vbi occaſui propinqua eſt: die Sonne gehet zu Golde. Id plane *Anubis* ſignificabat Aegyptiis. Neque etiam laborioſum magis, ac difficile erit, inueſtigare, qua de cauſa Aegyptii ſuo Anubidi canis ſpeciem affingendam eſſe cenſuerint. Eſt enim, fuitque ſem-

 per,

* Vide MACROBIVM Lib. I. Saturnal. c. XVII. fin. c. XIX. fin. c. XX.

** HOMERVS Odyſſ. K. 541. M. 142. T. 319. etc.

Digitized by Google

per, hominibus in more poſitum, vt domuum ſuarum ianuis, canes adderent, tanquam ianitores quosdam, cuſtodesque domus, ac vigiles. * Eam igitur ob rem, ANTIPHANI, veteri Poëtae, ** in Epigrammate, canes dicuntur, *Φρȣροδόμοι νηλεῖς κύνες*, *domus cuſtodes*, *truces canes.* Hinc legimus, apud veteres, non modo canes viuos, catena ad oſtia alligari conſueuiſſe; ſed ſaepe etiam *** in pariete canem pingi ſolitum fuiſſe, addita hac inſcriptione: *Caue canem.* Canis igitur, gentibus cultioribus, et literarum non omnino expertibus, pene cunctis, Symbolum fuit oſtiarii, cuſtodis, vigilis. Non aliam ob rationem, Aegyptii ſuo *Anubidi*, formam caninam tribuendam eſſe crediderunt. Erat enim, quod §. 7. ex Aegyptiorum placitis adſtruxi, *Oſiridis* et *Iſidis*, id eſt *Solis* ac *Lunae* comes atque cuſtos. Erat quidam coeli ianitor, atque oſtiarius, qui Soli aduenienti in hemiſphaerium noſtrum, ianuam aperiret, ſicque eum intromitteret, ac eundem, abitum ex eo parantem, in hemiſphaerium inferius emitteret. Appoſite ad haec, *Auroram*, quae certo quodam ſenſu, eadem eſt cum *Anubide*, Poëta *vigilem* appellat.

— *Ecce vigil rutilo patefecit ab ortu*
Purpureas Aurora fores, et plena roſarum
Atria.

Et hanc rationem formae caninae Anubidi ab Aegyptiis additae, agnoſcunt etiam ex veteribus, Scriptores

* Plura dabit IS. CASAVBONVS ad Theophraſti characteres Ethicos, cap. V. p. 145.

** *Anthologia* Graecorum Epigramm. Lib. I. cap. XXIII. Epig. 7.

*** Vide TVRNEBI Aduerſaria Lib. XV. c. 4. et notas eruditorum ad *Petronii Satyricon* cap. 29. Edit. Genev. 1629.

Digitized by Google

ptores praeſtantiſſimi, PLVTARCHVS, cuius verba habes §. 6. et CLEMENS ALEXANDRINVS. Vide §. 12.

§. 17. Neque vero eſt, quod miremur, veteres creaturarum et idolorum cultores, auroram ortumque Solis, non ſine magna admiratione contemplatos eſſe, eoſdemque, ac inprimis Poëtas, quauis data occaſione, imagines illius nobis reliquiſſe iucundas, elegantes valde, et vere magnificas, Aegyptios vero inſuper, locum, intra quem Sol oritur et occidit, per σωματοποιΐαν, genti praeſertim huic valde familiarem, in Deorum numerum recepiſſe, honoribusque diuinis dignatos fuiſſe. Quis enim quaeſo magna haec Opera Dei cogitationibus attentis prudenter voluat ac reuoluat, quem non ſollicita et cordata tantae rei meditatio, veluti extra ſe in ecſtaſin rapiat, quem non vel inuitum cogat, vt ordinem hunc ab optimo Creatore conſtitutum, tacitus reuereatur, atque eius tum potentiam, tum ſapientiam, hic quoque agnoſcat, celebret ac adoret?

Mirandum ceteroquin non eſt, Aegyptios idololatras, Horizontem coeleſtem diuinis affeciſſe honoribus.

* *Quis nocte clara lumine flammeo*
Semper micantes non ſtupeat globos?
Aut mane caſtris prodeuntem
Quum rutilo videt axe Solem?
Siue ille eois fluctibus exſerit
Vultus decoros, ſponſus vti nouus
Auro refulgens, gemmeaque
Tempora conſpicuus corona:
Seu quum fugacem praecipitans diem
Curru citato tempora diuidit
Artusque, vireſque, impetumque
Centimano ſimilis giganti.

* BVCHANANVS in *Paraphraſi Pſalmi XIX.*

Ab vſque Eoo cardine ad vltimam
Metam occidentis ſidera permeans
Obliqua, vitali calore
Cuncta creatque fouetque alitque.

Ipſa ſanctiſſima, diuinitus nobis concredita, Reuelatio, mirabilem hunc in rerum natura ordinem, ſaepius nobis ob oculos ponit, inque memoriam reuocat, ad laudem Creatoris. Illa ipſa, * *AVRORAM ET LVCEM MATVTINAM, tanquam famulas introducit, et Prouidentiae, res humanas potentiſſime ac ſapientiſſime regentis, Miniſtras, quae iuſſa Numinis alacri aure et pede, capeſſant quotidie, ſtationesque ſuas nunquam intermittant.* Has vero Dei famulas, et Prouidentiae eius miniſtras, magno ſane cum ſplendore munus ſuum obeuntes, rebusque humanis tam vtiles, quinimo perneceſſarias, Aegyptii idololatriae mancipati, ad honores diuinos euexerunt, Deique loco coluerunt.

* Celeberr. nunc beatus SCHVLTENSIVS Comment. in Iobum cap. XXXVIII. v. 12.

CAPVT

* *

CAPVT II.

De Typhone, malo Aegyptiorum Genio, ſiue Daemone, eiusque cognominibus, Apopi, Baby, Seth, Smy.

Typhon Numen Aegyptiorum fuit peruetuſtum; ſed maleficum. Nomen eius non vno modo effertur. §. 1. Graecorum de Typhoeo ſuo traditiones fabuloſae paucis exponuntur. §. 2. Typhon Aegyptiorum, in eorum fabulis, non vt Monſtrum repraeſentabatur; ſed vt homo vnus e multis, qui regnum Aegypti affectauerit. §. 3. In iiſdem fabulis perhibebatur filius Rheae, frater Oſiridis ac Iſidis, huiusque maritus. §. 4. Secundum eaſdem Typhon fuit, vixit, ſemperque manſit in Aegypto, quamuis Graeci quidam fabulas has corruperint. §. 5. Pura vero Graecorum, non Aegyptiorum fabula haec eſt, Deos metu Typhonis in Aegyptum fugiſſe, ibique varias animalium figuras induiſſe. §. 6. Id ipſum pluribus adductis rationibus probatur. §. 7. Reſpondetur ad exceptionem celeberrimi Warburtoni. §. 8. Fabulae Sacerdotalis Aegyptiacae, de geſtis et patratis a Typhone in Aegypto, ſumma. §. 9. Fabulae Sacerdotum de Typhonis interitu et ſepulchro. §. 10. Typhoni Genio malefico et inuiſo, animalia ab Aegyptiis dedicata erant, impura, inuiſa, et contemta. §. 11. Typhonem Aegyptii, nonnunquam, vt maleficia eius auerterent, ſacrificiis placabant, nonnunquam vero contumelia afficiebant. §. 12. Aegyptii res Typhonis, cum rebus Iudaeorum, ſibi tantopere inuiſorum, nonnunquam ſtudio confuderunt. §. 13. Typhon primo quidem Sacerdotibus videtur ſignificaſſe, Spiritum, principiumque malum, bono oppoſitum. §. 14. Poſtea, cum Typhon, ad res ſenſibiles et materiales transferri coepit, a quibuſdam Symbolum habitus eſt hyemis. §. 15. Aliis viſus eſt Symbolum maris, cuius rei rationes exponuntur. §. 16. Alii Typhonis nomine intel-

Digitized by Google

intelligebant vim ardoris et ſiccitatis, nimis inualeſcentem. §. 17. Proprie vero Typhonis nomine, Theologi Aegyptiorum deſignaſſe videntur ventum vrentem, exſiccantem, noxium. §. 18. Ex eo ratio peti poteſt, quare ſedes Typhoni in Aegypto inferiori aſſignatae fuerint. §. 19. Sigillatim vero per Typhonem Aegyptii deſignarunt illum ventum, qui in Scriptura S. orientalis et vrens vocari ſolet, cuius effectus ſunt omnino terribiles. §. 20. Typhon vox eſt Aegyptiaca, ſignificans ventum corruptorem. §. 21. Typhon cognominabatur ab Aegyptiis Apopis, quod proprie Gigantem deſignat. §. 22. Idem a Sacerdotibus etiam cognominabatur Babys, quod explicatur. Significat autem ventum ſubterraneum vehementem, ex cauernis erumpentem. §. 23. Aliud Typhonis cognomen erat Seth, de quo nonnulla diſſeruntur. §. 24. Vti et de cognomine Smy. §. 25.

§. 1.

Typhon, Numen Aegyptiorum fuit peruetuſtum; ſed maleficum. Nomen eius non vno modo effertur.

Venio nunc ad Aegyptiorum Numen, quod gens illa, non, vt ceteros Deos, beneficos, bonorumque omnium auctores, impenſo affectu, ſummaque mentis veneratione proſecuta eſt; ſed exhorruit potius, ac vt Genium maleuolum, malorumque tantum non omnium cauſam, execrata eſt, *Typhonem* videlicet. Numen hoc ominis deteſtabilis, Scriptores pene omnes, qui de rebus Aegyptiorum paulo diligentius agunt, commemorare ſolent, etiam antiquiores et meliores, HERODOTVS, HELLANICVS, EVDOXVS, MANETHO, et qui hos ſequuntur, plurimi alii, quos inter PLVTARCHVS, notitiam illius ſatis amplam, in libro *de Iſide et Oſiride*, nobis reliquit. Ipſum Numinis huius malefici nomen, non ab omnibus eodem modo efferri, deprehendimus. PHILO Iudaeus, qui Alexandriae, in Aegypto, vitam egit, Genium hunc, * ratione ſibi

* Hoc, quod negarunt quidam multis adductis e PHILONE locis, inuicte probauit BOCHARTVS Hieroz. Lib. II. c. XXXIV. col. 339. 340.

ſibi peculiari, Τύφον, *Typhum*, quod graece *fumum*, aut *inſolentem arrogantiam*, ac *ſuperbiam* ſignificat, appellare fere ſemper conſueuit. Sed oſtendere perfacile eſſet, Iudaeum hunc in rebus, quae ad *Typhonem* ſpectant, errorem non vnum commiſiſſe. Poëtis Graecis Latiniſque, vti et Scriptoribus rei Graecorum mythicae, Genius ille Aegyptiorum laeuus, non raro audit Τυφαεὺς, ſiue *Typhoeus*, qui tamen nimis manifeſto, fabulas de *Typhoeo* Graecorum, cum rebus *Typhonis* Aegyptii, errore non mediocri, in vnum compingunt, eoque interpretationem Numinis Aegyptiaci veram ac natiuam, difficilem, perplexamque valde reddiderunt. Communiter vero, qui res Aegyptiorum attingunt, aut ſtudio perſequuntur, Numen ipſorum ſiniſtrum, Τυφῶνα, ſeu *Typhonem* nuncupant.

§. 2. Antequam ad *Typhonis* Aegyptii Numen interpretandum progrediar, de *Typhoeo* Graecorum, mihi quaedam in anteceſſum dicenda eſſe video, vt intelligatur, eum a *Typhone* Aegyptio, toto coelo differre, etſi vtriusque et nomen et Numen, veterum permulti, et ſaepiuſcule inter ſe permiſceant, eoque in doctrinam Aegyptiorum de *Typhone*, tenebras plurimas inuehant, quae ſunt diſpellendae, vt vera *Typhonis* ſignificatio tanto facilius et certius erui, inque debita luce collocari queat. TYPHOEVS igitur, quem fabulae Graecorum, et Poëtarum carmina crepant, et quem non raro *Typhonem* appellari videmus, in Graecorum fabulis, Gigas perhibetur, * *immani magnitudine, ſpecieque portentoſa*, ** *cui centum capita, draconum ex humeris enata erant.* Fingunt Poëtae nonnulli, Iunonem

Graecorum de Typhoeo ſuo fabulae paucis exponuntur.

* HYGINVS Fabula 152. APOLLODORVS in Biblioth. Lib. I. c. VI. §. 3.

** HESIODVS in Theogon. v. 821. 824. PINDARVS Pythion. I. et VIII.

Digitized by Google

iratam Ioui, * ſolam hunc ſine virili ſemine peperiſſe. ** Alii eundem a Iunone ex terra procreatum fuiſſe, fabulantur. Plurimi denique *** Terram aut ex ſe ipſa, aut cum Tartaro congreſſam, Typhoeum edidiſſe, nugantur. Teſtatur tota fabulae de Typhoeo ſeries, eum ex ódio in Iouem, e terra genitum fuiſſe, ideoque continuo ſe et Ioui, et reliquis Diis, inimicum praebuiſſe implacabilem, **** coelum quoque oppugnaſſe lapidibus candentibus, † ac Iouem ipſum prouocaſſe, et cum eo de regno certare voluiſſe. Et in eo quidem vis praecipua comparationis inter Graecorum *Typhoeum*, Aegyptiacumque *Typhonem*, videtur eſſe poſita. Nam et hunc fabulae Sacerdotum, fingunt maximorum Deorum, Oſiridis, Iouis Ammonis, Iſidis, Hori, ac Herculis, hoſtem acerrimum, qui hunc etiam, vita ſpoliauerit, non ſecus, atque Oſiridem, et poſt iſtius mortem, cum Iſide etiam atque Horo de regno bellum acre et pertinax geſſerit. Sed et hic, fabulas Poëtarum ſuorum de *Typhoeo*, priſcae Aegyptiorum genti penitus ignotas, Graeci cum traditionibus Sacerdotum Aegypti aenigmaticis, de Typhone ſuo, continuo permiſcent et mirifice confundunt. Sedem *Typhoeo* Graecorum vates aſſignare ſolent Ciliciam, et quidem †† Arima Ciliciae montem,

* STESICHORVS apud auctorem ETYMOLOGICI, in voce Τυφωεύς· Alio modo fabulam hanc narrat EVSTATHIVS in Iliad. B. p. 345.

** HOMERVS Hymno in Apollinem v. 334. etc. 351. 352.

*** HESIODVS, vbi ſupra. VIRGILIVS Lib. I. Georgic. v. 278. APOLLODORVS, et HYGINVS loc. cit. aliique.

**** APOLLODORVS, vbi ſupra.

† HYGINVS, loc. cit.

†† HOMERVS Iliad. B. v. 783. vbi conſule vetuſtum *Scholiaſten*, vti et ad *Heſiodi Theogoniam* v. 304. STRABO Geograph. L. XIII. p. 431. et STEPHANVS

Digitized by Google

tem, vel vt quidam volunt Lydiae, quamuis et ſint, qui montem eundem aliis in regionibus, ac praecipue * in Syria collocent, quae poſtrema ſententia, viris quibuſdam doctiſſimis prae aliis ſe commendat. Quicquid ſit, PINDARO, Pythion. VIII. v. 20. dicitur, Τυφὼς Κίλιξ, *Typhoeus Cilix.* Oſtendebatur etiam ** in Cilicia ſpelunca, eo nomine multo celeberrima, quae Typhoeo domicilium et cubile praebuiſſe ferebatur. Sed quoniam id ipſum bene multi, tametſi perperam, ad Typhonem quoque Aegyptium referunt, ea de re in ſequentibus, loco opportuno, §. 5. quaedam addemus. In Arimis etiam, gigantem illum multicipem, fulmine Iouis percuſſum fuiſſe, alicubi memoriae prodidit *** PINDARVS. Sunt etiam, qui eum in rupibus Caucaſiis, ac deinde prope montem Caſium, in finibus Aegypti, iterum fulmine coelitus tactum, ac tandem interemtum, lacu Serbonide merſum fingant. Sapit et hoc fabulas Niloticas, quas hic ſaltem Graeci fictionibus ſuis admiſcuerunt, quamobrem ea de re poſtea nonnulla diſputabimus, §. 10. Sed plerique Typhoeum † in Sicilia monte Aetna premi, ignemque illic eructare aiunt. Multi ſunt in deſcribendo hoc Typhoei miſeri ſupplicio Poëtae, ac inprimis Latini, quorum loca adferre prolixum foret. Summam rei paucis complexus ſic eſt HYGINVS, Fab. 152. Iupiter *fulmine ardenti pectus eius percuſſit, cui, cum flagraret, montem Aetnam, qui eſt in Sicilia, ſuper eum impoſuit: qui ex eo adhuc ardere dicitur.* Plura non

Byzantius, in voce Ἄριμα. Adde illic notas doctorum virorum.

* HOLSTENIVS in notis ad *Stephani* loc. cit. GRAEVIVS in Lection. Heſiod. cap. XXIII. p. 120.

** PINDARVS, Pythion. Od. I. v. 31.

*** Apud STRABONEM Lib. XIII. p. 431.

† PINDARVS, Pythion. Od. I. v. 33. et multi alii.

Digitized by Google

non adfero. Si quis vero hanc Graecorum fabulam, multis amplisque acceſſionibus ditatam cognoſcere cupit, adeat is APOLLODORI *Bibliothecam*, Lib. I. c. VI.

Typhon Aegyptiorum, in eorum fabulis repraeſentatur, non vt Monſtrum; ſed vt homo, vnus e multis, qui regnum Aegypti affectauerit.

§. 3. Longe alia ſunt, quae de *Typhone* ſuo, Aegyptiorum Sacerdotes aenigmatice in vulgus ſpargere ſolebant. In genuinis gentis illius fabulis, nihil reperire poſſum, ex quo colligas, Genium hunc malum, ceu Monſtrum aliquod horrendum, quod de *Typhoeo*, vidimus, pictum fictumue fuiſſe. Et * qui ex recentioribus contrarium nobis perſuadere annituntur, nihil habent, quod pro tuenda ſententia ſua adferre queant, quam fictiones Graecorum poëticas. Quae HERODOTVS, Scriptorum omnium, qui Typhonis Aegyptii meminerunt, antiquiſſimus, et poſt hunc alii, de malo hoc Genio, ex Aegyptiorum ſermonibus referunt, ita comparata ſunt, vt niſi ad indolem Theologiae gentis illius ſollicite attendas, credere facile poſſis, *Typhonem* fuiſſe hominem, aliis prorſus ſimilem, qui regnum Aegypti affectauerit, eoque fratrem ſuum Oſiridem, cui et vitam eripuit, ſpoliauerit. Vnum hoc tantum, ceu ſingulare ipſique peculiare obſeruant veteres, ** quod, ſi colorem corporis ſpectes, fuerit πυῤῥόχριος, et πάρωχρος, *rufus et ſubpallidus, vnde Aegyptii eorum conſuetudinem declinabant, qui colore ſimiles ipſi eſſent.* Et quo tempore in regione illa vigebant adhuc victimae humanae, *** homines adſpectu tales, quos et *Typhonios* vocabant, odio illius Daemonis, ad Oſiridis aram mactabantur, aut viui comburebantur. Poſtea vero eadem de cauſa boues

* Inſtar omnium eſſe poteſt KIRCHERVS in *Oedipo*, To. I. p. 219. 221. quem multi, ſaltem ex parte ſequuntur.

** PLVTARCHVS de Iſide p. 364. Adde p. 359.

*** DIODORVS *Siculus* L. I. p. 79. PLVTARCHVS p. 380.

* boues in ſacrificia non accipiebant, niſi colore ru- fos. Videntur aſini in Aegypto, colore eodem, vt plurimum fuiſſe inſignes, quamobrem et ** huic animali Typhonem fuiſſe ſimilem, *** idque illi ſin- gulariter gratum acceptumque eſſe fingebant. In reliquis Typhonem aliis hominibus diſſimilem exti- tiſſe, fabulae Aegyptiorum memoriae non prodide- runt. Et ita, adductis fere iiſdem argumentis, iu- dicat etiam PLVTARCHVS p. 359.

In fabulis Sacerdotum, Typhon perhibebatur Rheae filius, Oſiridisque et Iſidis frater.

§. 4. Quod ſi ortum ac natales, hinc *Typhoei* Graecorum, illinc *Typhonis* Aegyptii, exploraueris, non minus vtique inter vtrumque diſcrimen repe- ries. *Typhoei* natales ex fabulis Graecorum, retuli- mus §. 2. Quod vero ad *Typhonem* Aegyptium attinet, conſentiunt in eo omnes, fuiſſe eum *Oſiri- dis* fratrem natu iuniorem. Vnus, quantum memi- niſſe poſſum, SYNESIVS *Cyrenaeus*, **** iſtorum fra- trum, *Oſirin* quidem minorem, *Typhonem* vero natu maiorem perhibuit. Aliud loquitur fabula a Sacerdo- tibus Aegyptiis excogitata, quae huius fere eſt te- noris: † *Ex Saturno et Rhea*, vel, vt alii fingunt, recentiores haud dubie, *ex Ioue et Iunone quinque Dii nati ſunt, ita, vt in vnamquamque intercalarium*, (quas Aegyptii habent quinque, anno ſemper finem imponentes,) *vnius natalis incideret.* Nomina illo- rum ſunt *Oſiris*, *Iſis*, *Typhon*, *Apollo*, (Horus) *et Venus*, Aegyptiace *Nephthys:* Paulo prolixius fabu- lam hanc perſequitur PLVTARCHVS, ex quo haec tantum decerpemus. †† *Rheam aiunt, clandeſtino ſtupro cognitam fuiſſe et Saturno et Mercurio, Solem vero,*

* PLVTARCHVS p. 363.
** Idem p. 362.
*** AELIANVS de Anim. Lib. X. c. 28.
**** In libro *de Prouidentia*, p. 90. Edit. Petauii.

† DIODORVS p. 13.
†† de Iſ. et Oſir. p. 355. 356.

Digitized by Google

vero, vt flagitium iſtud vlciſceretur, Rheae imprecatum eſſe, vt neque in menſe, neque in anno pareret, Mercurium vero callido artificio, a Luna impetraſſe, vt ad annum, qualis hactenus conſtitutus fuerat, dierum 365, dies intercalares quinque adiicerentur, eosque fuiſſe natales Deorum, quos Rhea ex Saturno et Mercurio conceperat, iam nunc in lucem edendos. Prima quinque illarum dierum natus eſt Oſiris. Secunda dies protulit Aruerin, vel Horum ſeniorem: Tertia Typhonem: Quarta Iſidem: Quinta denique Nephthyn. Quidnam fabula hac allegorica in genere ſubinnuere Sacerdotes voluerint, * alio loco breuiter iam monui, cui argumento hic pluribus non immorabor. Liquet igitur ex hac fabula, in Aegypto peruulgata, et cuius veſtigia in Theologia Aegyptiorum mythica, ſiue aenigmatica et allegorica, paſſim reperiuntur, *Oſirin* inter deos quinque, primum in lucem prodiiſſe, et poſt hunc demum *Typhonem.* De hoc fabula illa ipſa quoque perhibebat, quod ** *neque iuſto tempore, neque loco proprio, in lucem editus fuerit; ſed latere matris perrupto, exſilierit.* Ex quinque Diis, quorum cum noua anni conſtitutione, cultum aut inuexere, aut aliquo ſaltem modo innouauere Sacerdotes, *Iſis* quidem *Oſiridi* nupſit, *Nephthys* vero *Typhoni*, etſi cum illa quoque *Oſiris* aliquando; ſed inſcius, et ex errore, congreſſus fuerit. Quare neſcio, ex quibus fontibus, lutulentis ſane et adulteratis, haec hauſerit IVLIVS FIRMICVS, quae in principio libri eius *de errore profanarum religionum* leguntur: *Iſis ſoror eſt, Oſiris frater, Typhon maritus; is cum comperiſſet, Iſidem vxorem inceſtis fratris cupiditatibus eſſe corruptam, occidit Oſiridem artuatimque lacerauit.* Sed perquam libenter, et quod dicitur

* In *Panthei* huius Lib. II. cap. I. §. 9.
** PLVTARCHVS p. 355.

citur ambabus manibus, veteres Eccleſiae Doctores arripere ſolebant, quicquid aliquam infamiae turpisque maculae notam, Sacris Gentilium inurere poſſet, etſi non ſemper ex limpidis, genuinisque fontibus hauſtum. Id quod zelo ipſorum pro vera religione condonare facile poſſumus.

Secundum fabulas Aegyptiorum, Typhon in Aegypto ortus fuit, vixit, ſemperque manſit, etſi fabulas has Graeci quidam corruperint.

§. 5. Ex fabulis Aegyptiorum Sacerdotalibus de Typhone perſpicitur, Typhonem ſemper intra Aegyptum ſe continuiſſe, tum antequam res nouas moliretur aduerſus Oſiridem, tum poſt eundem interemtum. In eadem regione is ipſe, partim cum Iſide, partim vero cum illius Oſiridisque filio, Horo bella geſſit, donec tandem ab hoc deuictus, et vt antiquiores addunt, neci datus fuiſſet. Id tenor totus, fabulae Sacerdotalis de Typhone, clare teſtatur et demonſtrat. Vide §. 9. 10. Longe aliter res ſe habet cum Typhoeo Graecorum, quod ex §. 2, auctoribusque illic ad teſtimonium vocatis, perſpici abunde poterit. Sunt tamen Scriptores, non prorſus contemnendi, qui credere nos iubent, Typhonem, etiam Aegyptium, diu in Cilicia habitaſſe, poſt ex hac regione prodiiſſe, ac in Aegyptum feciſſe impetum. SOLINVS hunc in modum rem narrat, cap. XXXVIII. Edit. Salmaſ. *Circa Corycum Ciliciae crocum plurimum optimumque —— Ibi Corycos oppidum eſt et ſpecus, qui montem impoſitum mari a ſummo cauat vertice, patulus hiatu ampliſſimo. —— Vbi peruentum ad ima primi ſinus, alter rurſus ſpecus panditur: quod antrum latis primum patet faucibus; poſtmodum in proceſſu per anguſtias obſcuratur. In eo ſacrum eſt Iouis fanum, in cuius receſſu intimo Typhonis gigantis cubile poſitum, qui volunt, credunt.* Similia de re eadem legas apud MELAM Lib. I. c. XIII. Antrum illud Corycium in Cilicia, * multorum ſermonibus vehementer

* Vide praeter auctores adductos, STRABONEM Lib.

ter erat celebratum, et ipſe iam PINDARVS * *πολυώνυμον, celeberrimum, multiſque dictum*, appellat. Quando autem Scriptores nunc a nobis excitati, antrum Corycium in Cilicia, *cubile Typhonis* dictitant, *Typhonem* videntur intelligere *Aegyptium.* Nam traditionem hanc de *Typhone*, cuius illi verbo tantum mentionem fecere, alii luculentius de Typhone Aegyptio explicant. Eos inter eſt NIGIDIVS, vir egregie doctus, qui Iulii Caeſaris aetate floruit, quique in Libris de *Sphaera*, ex Scriptoribus vtique antiquioribus, memoriae prodiderat, ** *capricornum immortali honore donatum, quo tempore Typhon in monte Tauro Ciliciae ſpeluncam haberet, et Aegyptum incoleret, ab Ioueque conceſſum habuiſſet, quemadmodum Diis poſſet obſiſtere.* Similia habet LVC. AMPELIVS, in *libro memoriali*, cap. 2. *Capricornus nomine Pan. Quo tempore Python* (Typhon) *ſpeluncas incolens in monte Tauri, Aegyptum profectus eſt, ad bellum, Pan ſe in caprae figuram conuertit.* SOLINVS etiam, vt quiuis intelligeret, ſe ea, quae de *Typhonis cubili in Cilicia*, narraturus erat, de *Typhone Aegyptio* intellectum velle, cap. XXXVIII. hanc obſeruationem praemittere non neglexit: *Cilicia autem vſque ad Peluſium Aegypti pertinebat.* Sed haec *prodigia Soliniana*, merito ad eum locum vocat SALMASIVS. Nolui fabellas iſtas omittere, etſi priſcis Aegyptiorum traditionibus aperte repugnantes, vt hoc etiam exemplo intelligatur, quantopere res Aegyptiorum Graeci corruperint. Qui ea, quae §. 2. attulimus, cum fabulis

XIV. p. 461. PLINIVM Lib. XXXI. c. 5. SENECAM Natur. Quaeſt. Lib. III. c. 10. CVRTIVM de rebus Alexandri M. Lib. III. c. 4. LVCANVM Pharſal. Lib. III. 226.

* *Pythion.* Od. I. v. 32.

** Apud veterem *Scholiaſten Germanici*, in Aratea Phaenomena, p. 119. Edit. Sant-Andr.

bulis hiſce conferet, graecam earum originem, non ita magno negotio ſubodorabitur, perſpicietque.

§. 6. Cum iſthac Graecorum de Typhone fabula, aliam coniungere poſſumus, quam tamen ab eruditis fere omnibus, pro antiqua et genuina ipſorum Aegyptiorum traditione Sacerdotali aenigmatica, agnoſci haberique video. Certum nempe eſt, idque tota Aegyptiorum Theologia Mythica, aut teſtatur, aut ſupponit, Typhonem graues cum Diis principibus, Oſiride, Ammone, Hercule, et Iſide inimicitias geſſiſſe, Oſiridem etiam fratrem ſuum, parricidio impio, per inſidias e medio ſuſtuliſſe, eiusque regnum vi inuaſiſſe, poſtea cum Iſide, quae caedem fratris et mariti ſui vlciſci voluit, ſuper regno belligeraſſe, ad vltimum vero, ab Horo penitus deuictum, necique datum fuiſſe. Haec omnia e bonis fideque dignis Monumentis eruta, §. 9, latius perſequemur. His quaedam non omnino diſſimilia, de Typhoeo, Iouis ac Deorum ceterorum hoſte implacabili, ſed promerita poena tandem a Ioue affecto, in vatum ſuorum carminibus legebant Graeci. Et cum praeterea a *Typhoei* nomine, illud *Typhonis* non valde abluderet, ac vtrumque ſaepius promiſcue vſurparetur, ex duabus illi fabulis diſparibus, vnicam conflarunt, *Typhoni* Aegyptiorum plurima adaptantes, quae in fabulis ſuorum de *Typhoeo* contineri ſciebant. Typhonem igitur fingunt, Diis ſe oppoſuiſſe, coelumque ipſum impia manu tanta vi oppugnaſſe, vt Dii, ſecuritati ſuae illic minus proſpectum eſſe arbitrantes, alio ſe recipere, conſultius duxerint. Addunt, partem eorum aufugiſſe in Aegyptum, et cum illuc quoque Typhon eos eſſet perſecutus, vt impia eius molimina eluderent, formas variorum animalium induiſſe. Sic etiam rationem ſe reddere poſſe putant, ob quam Aegyptii Deos ſuos ſub forma animalium coluerint, ac adorauerint. Apollodo-

Pura Graecorum, non Aegyptiorum fabula eſt, Deos metu Typhonis, in Aegyptum fugiſſe, ibiq; varias animalium figuras induiſſe.

LODORVS, qui annis circiter 140. ante C. N. floruit, vir illo tempore ſuo merito non parum celebris, ſed hic nimium fabuloſus, rem ita refert, in *Bibliotheca*, Lib. I. c. VI. §. 3. *Talis itaque tantusque Typhon, candentes in coelum lapides iaculatus, cum ſibilo ſimul atque boatu ferebatur; magna etiam ex ipſius ore ignis procella deferuebat. Hunc vbi Dii in coelum proſpiciunt irruentem, acti in fugam, properare in Aegyptum coeperunt, et vbi illum inſequentem vident, in varias animantium formas ſeſe quisque transmutabant. Iupiter autem procul a ſe Typhonem conſpicatus, fulmine percuſſit.* Subiungimus huic Scriptorem graecum alium, incertae quidem aetatis, ſed haud dubie antiquum, ANTONINVM LIBERALEM, qui fabulam eandem narrans, ab APOLLODORO non diſcrepat, niſi quod nonnulla plenius ediſſerat. Sic autem ille *Metamorphoſeon* Libro, Fab. XXVIII. *Terrae filius fuit Typhon.* —— *Is imperium Iouis affectauit: impetumque facientem, nemo Deorum ſuſtinuit; ſed omnes in Aegyptum fugam fecerunt, ſolis Minerua et Ioue relictis. Typhon Deos e veſtigio ſecutus eſt: verum illi calliditate vſi, effugerunt, habitu in beſtias mutato: Apollo in accipitrem, Mercurius in ibin, Mars in ſquamoſum piſcem,* (lepidotum) *Diana in felem, Bacchus in caprum, Hercules in hinnulum, Vulcanus in bouem, Latona in murem araneum: alii vt viſum fuit, in alia.* Concinunt his * Scriptores graeci alii, ſed quorum loca, vt vitemus prolixitatem, omittimus. Audiamus nunc etiam Scriptores latinos, eosque inter agmen ducat OVIDIVS, cuius hi ſunt Lib. V. *Metamorph.* verſus:

Bella canit ſuperum: falſoque in honore Gigantas
Ponit, et extenuat magnorum fata Deorum:
Emiſſumque ima de ſede Typhoëa terrae
Coelitibus feciſſe metum, cunctosque dediſſe Ter-

* SVIDAS in voce Τυφώς, et alii.

Terga fugae: donec feſſos Aegyptia tellus
Ceperit, et ſeptem diſcretus in oſtia Nilus.
Huc quoque terrigenam veniſſe Typhoëa narrat,
Et ſe mentitis ſuperos celaſſe figuris:
Duxque gregis, dixit, ſit Iupiter: vnde recuruis
Nunc quoque formatus Libys eſt cum cornibus Ammon.
Delius in coruo, proles Semeleïa capro,
Fele ſoror Phoebi, niuea Saturnia vacca
Piſce Venus latuit, Cyllenius ibidis alis.

Hoc nonnihil antiquior, P. NIGIDIVS FIGVLVS, de eodem argumento, in hunc ſenſum ſcripſerat. * *Capricornus immortali honore donatus eſt, quo tempore Typhon in monte Tauro ſpeluncam haberet, et Aegyptum incoleret, ab Ioueque conceſſum habuiſſet, quemadmodum Diis poſſet obſiſtere, cum eis conſilium panderet, ſi neque terras relinquere vellent, neque Typhonis immanitati reſiſtere Dii poſſent, inconſulte figuras immutauerunt, in quam quis vellet, ſeu beſtiam, ſeu volucrem, ſeu piſcem, pecudemue, Typhon* (lege omnino *Pan*) *ſe in capram transmutaſſet: itaque immortales figuris ignotis, Typhonis ante oculos crebro verſabantur: vnde adhuc maxime pro Diis multas beſtias obſeruant coluntque Aegyptii.* Vltimo loco, et haec ex HYGINI *Poëtico Aſtronomico* addere, operae pretium fuerit. Ita nempe is Lib. II. c. XXVIII. *Aegyptii Sacerdotes, et nonnulli Poëtae dicunt, cum plures dii in Aegyptum conueniſſent, repente veniſſe eodem Typhona, acerrimum giganta, et maxime Deorum inimicum: quo timore permotos, in aliam figuram ſe conuertiſſe. Mercurium factum eſſe ibin: Apollinem autem, quae Threicia auis eſt, et grus dicitur: Dianam cato* (id

 eſt

* Apud *Scholiaſten* veterem, in Germanici Aratea, p. 119. 120.

Digitized by Google

eſt feli,) *ſimulatam. Quibus de cauſis Aegyptii ea genera violari non ſinere demonſtrant, quod deorum imagines dicantur.*

Id pluribus adductis rationibus probatur.

§. 7. Credo fore paucos, qui non poſt lecta, et attente penſitata haec veterum loca, quae nunc adduximus, in meam pedibus ituri ſint ſententiam, fabulam hanc, Poëtarum graecorum fictionibus, haudquaquam vero Sacerdotum Aegyptiorum traditionibus aenigmaticis deberi. Etenim 1) in omnibus illis locis, quae attulimus, ſermonem proprie eſſe, de *Typhoeo*, terrae filio, immanis magnitudinis gigante, Poëtarum graecorum carminibus tantopere celebrato, quis quaeſo, inficias iuerit? Huic per accommodationem tantum quaedam attribuuntur, quae ad res Aegyptiorum ſpectant, vt credere poſſis, deſignari *Typhonem* Aegyptium, etſi re ipſa fabulis poëtarum graecorum attemperentur Aegyptiacae, haeque cum illis confundantur. Ideo 2) in fabula hac, *Typhoni* illi, quisquis eſt, patria non aſſignatur Aegyptus; verum dicitur potius aliunde profectus, in Aegyptum fortuito tantum veniſſe, eo quod eam in regionem deos aufugiſſe, intellexiſſet. An id Sacerdotes Aegyptii, de Typhone ſuo dicturi fuiſſent? 3) Ipſae vero Aegyptiorum traditiones de *Typhone*, vti eas a Sacerdotibus gentis illius acceptas, ipſi Graeci referunt, aliud quid omnino ſonant, et fabulae illi, quam ex Graecorum figmentis §. 6. contexui, prorſus ſunt diſſimiles. Idque 4) cumprimis de antiquioribus e gente Graecorum Scriptoribus obſeruare operae pretium eſt. Illis enim fabula illa, vti eam a recentioribus conſarcinatam vidimus, penitus incognita fuiſſe videtur. Herodotvs, qui de rebus cunctis, ſacris praeſertim, Sacerdotes per totam Aegyptum, curioſa et fere nimia diligentia percontatus erat, et omnia memoratu digna, in literas ſollicite retulerat, ea de re

re haec tantum ex ore Sacerdotum narrat, Lib. II. c. 156. *Aegyptii dicunt, quod Latona, quae eſt ex octo eorum primoribus Numinibus, Apollinem,* (vel Horum) *ab Iſide ſibi commendatum, occultauerit in hac inſula, nondum innatante, et ſoſpitem ſeruauerit: quo tempore Typhon omnia inueſtigans, vt filium Oſiridis,* (Horum,) *inueniret, eo veniſſet.* Haec cum fabulis vere Aegyptiacis, quae a probis Scriptoribus pro talibus venditantur, per omnia conſpirant. Sed nihil hic de bello Typhonis aduerſus omnes Deos, nihil de Diis, metu Typhonis, in Aegyptum aufugientibus. Multo vero minus hic aliquid reperias, de Diis, in formas animalium conuerſis, vt ſic rabiem Typhonis euaderent. Typhon tantum, quod genuina Aegyptiorum fabula fingit, poſt interfectum Oſiridem, filium eius Horum quaerit. Eum vero mater Iſis, Latonae commendauerat, haec autem eum, vna cum ſorore Bubaſti, in inſula abſcondidit, et ſic ſaluum incolumemque praeſtitit. Scriptori huic antiquiſſimo, aetate ſuppar erat HELLANICVS *Leſbius*, qui in Aegyptiacis, ſcriptum reliquerat, * *deos in Aegypto, coronas ſibi detraxiſſe, cum Babyn, qui Typhon eſt, regnare intellexiſſet. Coronae Deorum*, quas memorari hic videmus, ſunt id, quod ** alii Scriptores, loquentes de Diis Aegyptiorum, vocant βασίλειον, et OVIDIVS, Pompam Iſidis deſcribens, *** *regale decus.* Secundum HELLANICVM igitur, Dii Aegyptiorum, Oſiridis videlicet propinqui, cum intellexiſſent, Typhonem voto ſuo, regnoque potitum iam eſſe, coronas tantum, in ſignum luctus, e capitibus detraxerunt. Talis

* Apud ATHENAEVM, Lib. XV. *Deipnoſoph.* p. 680.

** PLVTARCHVS *de Iſide*, p. 358. AELIANVS de Anim. Lib. XI. c. 31. HORAPOLLO in Hieroglyph. Lib. I. c. 11. et 15.

*** *Metamorph.* Lib. IX. v. 689.

lis erat Theologia mythica Aegyptiorum illius aeui. Illa recentiorum commenta, quibus fabulam Typhonis ornatiorem reddere voluerunt, tum nondum cuiquam in mentem veniſſe videntur. 5) Vnus ex Scriptoribus, quorum verba dedimus §. 6, HYGINVS ſcilicet, verbis conceptis teſtatur, ſe fabulam, quam refert, deſumſiſſe *ab Aegyptiis, Sacerdotibus, et Poëtis.* Quia nempe fabula haec attingebat Theologiam, resque Aegyptiorum ſacras, auctor ille ſibi perſuaſit, eam ex doctrina ſacra Aegyptiorum Sacerdotum profluxiſſe. Et certe quaedam in fabula iſta, inſtitutis Aegyptiorum omnino concinunt, quod nimirum Dii ipſorum ſub quorundam animalium formis colerentur. Hoc ergo ex doctrina Sacerdotum eſſe tractum, nemo negare poteſt. Sed non ignarus erat, longe plurima in hac fabella, fictionibus Poëtarum, Graecorum et Romanorum, deberi, quare illos, inter commenti huius auctores, etiam nominandos eſſe, et profecto, iure merito, cenſuit. 6) Fabula haec videtur eum in finem a Graecis conficta fuiſſe, vt ratio aliqua redderetur, qui factum fuerit, vt Aegyptii ad animalia, tanquam ſimulachra Deorum, colenda, deuenire potuerint. Aegyptiorum itaque Theologis, talem affinxerunt fabulam myſticam, Deos tempore Typhonis, huiusque metu, variorum animalium formas induiſſe, et in huius rei memoriam, animalium illorum cultum poſtea fuiſſe inuectum. Verum num non hoc, obſecro, carmina et fictiones Poëtarum graecorum aperte redolet? Quis enim neſcit, in quot animalium formas, dii ipſorum perhibeantur conuerſi? Si quis OVIDII Metamorphoſes, et vetuſtos Poëtarum graecorum interpretes euoluere dignetur, innumerabilia rei huius illic reperiet exempla. At in Aegyptiorum Mythologia priſca et genuina, * tale quid,

* Finxiſſe tamen Aegyptios legimus, *Typhonem*, vt Hori

quid, vix ac ne vix quidem reperiri crediderim. Norunt equidem rerum Aegyptiacarum periti, *Oſiridis* et *Hori* Symbolum fuiſſe *accipitrem*, *Iſidis vaccam*, *felem Bubaſteos*, *arietem Ammonis*, et quae plura ſunt huius generis. Sed Deos in illa animalia, metu conuerſos fuiſſe, ex probis monumentis probari non poterit. Volebant autem Aegyptiorum Sacerdotes Diis ſuis certa quaedam animalia eſſe ſacra, quod in illis virtutis deorum, leuia quaedam veſtigia, tenuesque vmbras deprehendi poſſe crederent, quod * alio loco pluribus ſum perſecutus. Ipſe HYGINVS, poſt allatam ea de re fabulam vulgarem, obſeruationem iſthanc ſubiungit. *Aegyptii ea genera violari non ſinunt, quod DEORVM IMAGINES dicantur.* Erat igitur Aegyptiorum hæc doctrina, animalia quaedam, certo reſpectu, eſſe *Deorum imagines.* Verum cum hoc Graeci nonnulli perperam interpretarentur, ipſisque conuerſiones Deorum ſuorum in animalia fabuloſae, in memoria haererent, fabulam illam, quam nunc examino, exſculpſiſſe videntur. 7) Eſt vero et iſtud obſeruatione non indignum, in illis ipſis, quae fabulae huius architecti, ex genuina Aegyptiorum Theologia depromſiſſe videntur, quaedam tamen occurrere, Aegyptiis vere incognita, vſuque minime recepta, adeoque ex ritibus ſacris Graecorum,

iram effugeret, *crocodili* formam adſciuiſſe. Vide infra §. II. Verum et id videntur Graeci excogitaſſe, quia apud Aegyptios, *crocodilus* ſymbolum erat *Typhonis*. Scribit etiam PLVTARCHVS p. 357. *Iſidem* in Phoenicia *hirundinis* formam ſumſiſſe, atque vocem lamentabilem ediidiſſe, quod etiam tangit; ſed paulo obſcurius MINVTIVS FELIX. Sed neque haec poteſt eſſe genuina Sacerdotum Aegyptiorum, ac vetus traditio. Nam *hirundinem* Aegyptiis fuiſſe ſacram, aut *Iſidis* ſymbolum, nuſpiam ſane legitur.

* In *Prolegomenis* §. 25.

aliarumue gentium, parum conſulte huc translata. Poſſem plura rei huius, quam dixi ſpecimina hic producere. Verum, vt breuitati conſulam, vnicum hoc tantum monebo, ſecundum fabulam illam, * *Venerem latuiſſe piſce.* Hoc vero non ex Aegyptiorum; ſed Syrorum ac Babyloniorum Sacris mutuata eſt fabula. Ignoti non ſunt iſti MANILII verſus, Aſtronom. Lib. IV. v. 580.

Scilicet in piſcem ſeſe Cytherea nouauit,
Quum Babyloniacas ſummerſa profugit in vndas
Anguipedem alatis humeris Typhona furentem,
Inſeruitque ſuos ſquamoſis piſcibus ignes.

Equidem et hoc loco *Typhon*, tanquam conuerſionis illius cauſa, in ſcenam producitur. Verum caue credas, id ab ipſo MANILIO profectum eſſe. Sciolus quidam, fabulae illius de *Typhone*, quam hic excutimus, memor, Manilium hic ſupplere auſus eſt, eique verſum tertium mala fide inſerſit. Non poſſum non adſtipulari RICHARDO BENTLEIO, Criticorum in Anglia nuper Principi, qui tot Poëtae illius codices manu exaratos, aſſidua verſauit manu, quique verſum illum, vt ſpurium, nos expungere iuſſit. Plura de illo Syrorum ac Babyloniorum placito, addi hic potuiſſent, niſi labore hoc, ** viri doctiſſimi dudum defuncti iam eſſent.

Reſpondetur ad obiectiones doctiſſimi Warburtoni.

§. 8. Eſt tamen *** vir celebris, doctrinae elegantis copia, et ſingulari ingenii acumine praecellens, qui haud ita pridem, teſtimoniis nonnullis, DIODORI *Siculi*, et LVCIANI, confici poſſe putauit, fabulam, quam hic ſub examen vocamus, originis haudquaquam eſſe graecanicae; ſed Aegyptiacae, et a Sacer-

* OVIDIVS, vbi ſupra, §. 6.

** SCALIGER in Manilium p. 310. 311. Edit. Argentor. SELDENVS de Diis Syris, Syntagm. II. cap. III.

*** WARBVRTON Eſſai ſur les Hieroglyphes de Egyptiens, p. 258. etc.

Sacerdotibus Niligenarum ſtudioſe excogitatam. Illa igitur Scriptorum magni ſane nominis teſtimonia, tacitus nullo modo praeterire poſſum. Et primo quidem, quod ad DIODORI *Siculi* locum attinet, ille ita habet: * *Sacerdotes equidem arcanum de animalium cultu placitum*, ἀπόῤῥητον τι δόγμα, *habere*, *ſupra a nobis commemoratum eſt. At vulgus*, (οἱ πολλοὶ) *Aegyptiorum has tres cauſas exponit. Quarum prima omnino fabuloſa eſt, et cum priſca ſimplicitate conuenit. Deos enim initio genitos, cum paucitati illorum, multitudo et ſcelerata improbitas hominum terrigenarum praeualeret, in animalia ſe transformaſſe, atque hoc modo crudelitatem et vim illorum effugiſſe dictitant.* Inquirit auctor hicce diligens in rationes cultorum ab Aegyptiis animalium, et rationem primo commemorat arcanam, a Sacerdotibus reddi ſolitam, quam alio loco, p. 18, hunc in modum explicat. *Iſis praeterea Sacerdotibus praecepit, vt vnum ex animalibus, apud ſe natum, quodcunque velint, Oſiridi dedicent, idque, donec in vita ſuperſit, non aliter, quam ipſum quondam Oſiridem venerentur, mortuoque eundem, quem ipſi poſt interitum, impertiant cultum.* Hanc rationem cultus animalium, tempore Diodori proferre ſolebant Sacerdotes nonnulli, a qua diuerſam fuiſſe oportet, eam, quam ipſorum maiores HERODOTO expoſuerunt, ** qui vero et illam ipſam in vulgus enuntiare, religioni ſibi duxit. Equidem exiſtimo, cultum animalium, tantae in Aegypto, antiquitatis fuiſſe, vt verae illius origines paulatim ex hominum memoria euaneſcerent, ipſosque etiam Sacerdotes laterent. Aut ſi memoria eius rei in ipſorum adytis et antiquiſſimis Monumentis fideliter conſeruata fuit, eam non videntur cuiquam, niſi rite initiato, aperuiſſe.

* Lib. I. p. 77. Edit. Wechel. vel 54. Edit. Steph.
** Lib. II. c. 65.

ruiſſe. Ab hac vero ratione, quam Sacerdotes ſibi reſeruarent, DIODORVS diſerte diſtinguit opiniones populares, inter quas primum locum illi tribuit, quam verbis eius hic deſcripſimus. Quod ſi autem dixero, veros opinionis huius popularis in Aegypto auctores, fuiſſe Graecos, nihil dixero a rei veritate alienum. Graecos enim fuiſſe fabulae illius fabricatores, ex §. 6. et 7. liquere arbitror. Tempore vero Diodori, Graeci in Aegypto vbique praeualebant, Scholas publicas occupauerant, miniſteria Templorum et Deorum ad ſe traxerant, Sacraque Aegyptiorum, non ſecus atque doctrinam ipſorum Theologicam, in multis mutauerant ac corruperant, quod vel ex nummis, tempore Ptolemaeorum, primorumque Imperatorum Romanorum, in Aegypto percuſſis, inuicte demonſtrare licet. Taceo iam, origines cultui animalium, ab Aegyptiorum vulgo, aſſignari ſolitas, cum fabula Graecorum, qualem exhibui §. 6, non omnino conſonare. Poſſet equidem, fateor, diſcrepantia illa multis videri momenti leuioris; ſed tamen non in vniuerſum ſpernendam eſſe, opinor. Locus vero LVCIANI, ad quem transeundum mihi nunc eſt, id fere ſonat, * *At ſi in Aegyptum venias, ibi demum, ibi res graues videbis multas, et coelo re vera dignas: puta Iouem arietino, canino vultu Mercurium illum optimum praeditum: Panem vero totum hircum, alium etiam ibim, alium crocodilum, et ſimiam. Verum*

*** Si diſcendo velis pernoſcere et illa*

complures Sophiſtas audies, et Scribas, et Prophetas toto corpore abraſos, qui tibi narrent —— quomodo ab hoſtibus territi, illamque gigantum rebellionem veriti, Dii in Aegyptum venerint, vt illic ab hoſtibus tuti latitarent: ideoque alius ipſorum hircum præ formidi-

* In libro *de Sacrificiis* circa fin. Opp. To. II. p. 358.
** HOMERVS Il. Z. 150. Y. 213.

midine induerit, alius arietem, alius feram, alius auem. Atque hinc eſſe, vt Dii eas nunc obtineant formas, quas id temporis aſſumſerant. Nam haec diligenter mandata literis, idque ante annos plus decies mille, in adytis poſita ſeruantur. Video hic fabulam graecam de Typhoeo, ſupra prolixe relatam §. 6, niſi quod loco *Typhoei*, exemplo DIODORI, *plures inimici et gigantes* commemorentur. Quando vero auctor ille nos credere iubet, fabulam hanc a Scribis et Prophetis tradi ſolere, et in Sacerdotum Sacrariis, a primis inde temporibus literis proditam aſſeruari, in eo DIODORO manifeſto contradicit, qui, vt modo vidimus, hiſtoriolam illam rumuſculis popularibus vulgi accenſet, eamque conceptis verbis, traditionibus Sacerdotum myſticis opponit. Et tamen DIODORVS, ad cognoſcendum res huius generis, iter in Aegyptum inſtituerat, ibique omnia quae ad Aegyptiorum Sacra ſpectant, ſumma induſtria inueſtigauerat. Legenti haec LVCIANI cum aliqua attentione, non poterit non illico in mentem venire, eum hic non obſecundaſſe legibus boni hiſtorici, qui omnia quae narrat, accurate prius explorat, et ex monumentis fide dignis promit; verum id tantum agere, vt religioni et Sacris Aegyptiorum, quomodocunque illudat.

Fabulae Sacerdotalis Aegyptiacæ, de geſtis et patratis Typhonis, breuis ſumma.

§. 9. Poſtquam fabulas Graecorum adulterinas de Typhone diſpunximus, tempus eſt, vt iam videamus, ecquid fabulae Aegyptiorum priſcae et ſacerdotales, de eodem ſymbolice retulerint. Ex omnibus, qui extant, vetuſtis Scriptoribus, nemo eas diligentius et prolixius in literas retulit, PLVTARCHO, cuius proinde hic ratio habenda erit praecipua. Neque etiam dubito, quin, ſi rei ſummam ſpectes, optimus hicce auctor, omnem adhibuerit fidem atque accurationem, vt nobis doctrinam Sacerdotum, a maioribus acceptam, genuinam conſeruaret, ac pro virili

virili ſollicite explicaret. Verum paſſim tamen, ad vetuſtas Aegyptiorum fabulas ſacras, recentiorum quorundam Graecorum figmenta, et hic acceſſiſſe, mihi quidem certum eſt, neque id lector exercitatus, in dubium facile vocabit. Verum is nihilo ſecus ſequendus nobis praecipue erat, tametſi nec alios Scriptores, antiquiores cumprimis, neglexerimus. Fabulae igitur Sacerdotum ſymbolicae tradebant, Oſiridem, poſtquam regno potitus eſſet, inter ſuos virtutis et iuſtitiae laude inclaruiſſe, magnisque beneficiis ſubditos ſibi deuinxiſſe, ſed et de aliis gentibus bene meriturum, vniuerſam obiiſſe terram, cum maxime vero * per Aethiopiam iter feciſſe. Interea vero, dum Oſiris totum orbem bonis cumulat, et ad Aethiopes quoque inuiſit, Typhon frater eius, etſi immenſa ambitione actus, nihil tamen in regno innouauit, cum ipſi cura Iſidis vigilans nihil tale permitteret; verum poſt eius reditum, adſcitis in criminis ſocietatem, ** viris LXXII, fratri ſuo inſidias ſtruxit. Numerus coniuratorum, quem fabula Sacerdotalis exprimit, Aegyptiis erat myſticus, et haud dubie *** aliquid arcani abſcondit. Ab his igitur coniuratis adiutus Typhon, per inſidias Oſiridem e medio ſuſtulit, eiusque corpus arcae incluſum, Nilo commiſit, quod alueus Taniticus tandem in mare detulit. Iſis cognita hac re, illico ad quaerendum corpus mariti ſui proficiſcitur, inque ipſam Phoeniciam, iter eo fine ſuſcipit, quod † PLVTARCHVS prolixe deſcribit. Sed diffiteri non poſſum, quod et BOCHARTO in mentem veniſſe deprehen-

* DIODORVS p. 16.

** DIODORVS p. 18. innuit, coniuratos fuiſſe numero XXVI.

*** Vide infra huius Libri cap. III. §. 7. vbi ea de re ſententiam noſtram exponimus.

† *de Iſide* p. 357.

Digitized by Google

prehendo, videri mihi iter hoc Iſidis Phoenicicum, non e cerebro, priſcorum Aegypti Theologorum dimanaſſe; ſed neſcio e quo peregrino ſolo, in Aegyptum ſero ſatis perueniſſe, ciuitate illic tandem donatum. Vix dubito, quin Sacra Phoenicum, cum Aegyptiorum Sacris permixta hic, et in vnum conflata fuerint. Addit fabula eadem, Iſidem corpus Oſiridis ſui, in Phoenicia inuentum, ſecum reduxiſſe in Aegyptum, vbi tamen a Typhone, noctu plenilunii tempore venationi intento, denuo deprehenſum, * in partes XIV. diſcerptum, partes autem illae disiectae fuerint. Quo facto Iſis, noua inquiſitione inſtituta, corporis Oſiriaci membra reperit omnia, exceptis ſolis genitalibus, quae Typhon in fluuium coniecerat, deuorata paulo poſt a lepidoto, phagro, et oxyryncho, piſcibus. Poſt Oſiridem hoc modo e viuis ablatum, regnum, etſi perbreue, Typhon ad ſe rapuit, aut ſaltem regnare viſus eſt. Cum enim videret, ** Deorum in Aegypto nullum moliminibus ſuis aduerſari, arbitratus, eos metu perculſos, regnum ſibi vacuum reliquiſſe, dominabatur imperitis, fortunae varietate et inſtantis periculi magnitudine ad ſtuporem redactis. Et tum quidem *** *dii* in Aegypto *coronas ſibi detraxerunt, cum Typhonem regnare intellexiſſent.* Vt vero regnum ſuum male partum, aliquo modo ſtabiliret, et ſecuritati ſuae conſuleret, ante omnia de tollendo Horo, Oſiridis filio et haerede legitimo, con-

* DIODORVS rem hanc tangere videtur, vbi p. 18. ſcribit, Typhonem *dilancinato* Oſiridis *interfecti corpore, in* XXVI. *fruſta, cuique facinoris ſocio, vnum tribuiſſe.*

** NIGIDIVS in *Sphaera barbarica*, apud *Scholiaſten Germanici* p. 120.

*** HELLANICVS apud ATHENAEVM Lib. XV. p. 680.

conſilium cepit. * *Omnia* igitur magna induſtria *indagauit, vt hunc Oſiridis filium inueniret*, eoque tempore Butum quoque peruenit, vrbem Aegypti inferioris. Illo ipſo vero in loco, Latona, quae eſt ex Numinibus Aegyptiorum primoribus, Horum et Bubaſtin, ab Iſide ſibi commendatos enutriebat, ibidemque in inſula eos abſconditos ſeruauit, eoque facto ab inſidiis Typhonis tutos eos praeſtitit. Alii Sacerdotes, quod infrequens non erat in Aegypto, rem eandem, alia fabula inuolutam, hunc fere ad modum referebant, ** *Herculem* Aegyptium, *in Libyam profectum, illic a Typhone fuiſſe interemtum; ſed breui poſt ad vitam reuocatum.* Extat et alia Aegyptiorum de ea re fabula, hunc fere in ſenſum diuulgari ſolita, *** *Herculem cum aduerſus Libyas pugnaret, ipſumque ſagittae deficerent, genibus innixum, lapides ad inimicos proieciſſe, quos ipſi pater, ad eius preces, velut per pluuiam ſubmiſit.* Haec de Oſiride ipſo capi poſſunt, a Typhone interemto quidem; ſed poſtea rediuiuo. Sed rectius id explicari poſſe puto, aut de Hercule Aegyptiorum, † cui fabula talis egregie conuenit, aut de *Horo*, qui in noſtra hac fabula Typhonia paginam omnem implet, †† quique certo quodam et optimo ſenſu, cum Hercule Aegyptiorum idem eſt. Et ſane DIODORVS, qui fabulam eandem commemorat, alio tantum nonnihil amictu ornatam, eam de Horo interpretatur, vbi p. 22. ait: *Iſis inuenit immortalitatis pharmacum, quo*

* HERODOTVS Lib. II. c. 156. PLVTARCHVS p. 354. 357. 366.
** EVDOXVS apud ATHENAEVM Lib. IX. p. 392.
*** THEO in Scholiis ad Arati Phaenomena p. 14. Edit. Oxon.
† Vide *Panthei* huius Lib. II. cap. III. §. 10. 11.
†† Vide ibidem Lib. II. cap. IV. §. 8.

quo filium Horum, * *Titanum inſidiis oppreſſum, et exanimatum, in aqua inuentum, non tantum reddita anima, in vitam reduxit; ſed etiam immortalitatis fecit participem.* Diſcrepantias has primis fabularum harum architectis relinquimus. Apparet autem facile, ſi quis calculos recte ſubducat, omnia eodem redire. Regnum Typhonis ceteroquin, vti paulo ante dicebamus, perbreue fuit. Si enim NIGIDIVS, quae hac de re narrat, ex bonis genuinisque ontibus hauſit, ** *poſt* XVIII. *dies dicitur conſiium de eo repente a diis factum, vt interficeretur: b idque vſque hodie in Aegypto hos dies* XVIII. *feſtos perpetuo annis ſingulis inſtituerunt: in quibus liebus qui naſcitur, amplius non viuit.* Horus oſtea, vt ad illum iam redeamus, viribus auctis, t exercitu conſcripto, a patre Oſiride, qui ipſi ex nferis redux praeſto fuerat, ad bellum incitatur, intruitur, exercetur. Itaque res ad proelium deueit, in quo poſt certamen plurium dierum, Horus ictoria potitur, isque Typhonem vinctum matri uae Iſidi cuſtodiendum tradit. Ea vero communem nimicum, non modo non interfecit, ſed et vincus ſoluit, miſſumque fecit. Tulit hoc tam indigne Iorus, vt Iſis etiam, etſi mater, iram eius experiri debuerit. Inde ad nouum certamen ventum ſt, feruntque pugnis aliis duabus, Typhonem deellatum denuo fuiſſe. Itaque nunc demum, *** Iorus vindictam caedis maternae perſecutus eſt, ae e Typhone non minus, quam de complicibus eius pplicium ſumſit. **** Eo vero extincto, Horus liciter regnauit.

§. 10.

per *Titanas* Graeci id ipſum intelligunt, quod Aegyptii per *Typhonem*.

In *Sphaera barbarica*, apud *Scholiaſten Germanici*, vbi ſupra.

* DIODORVS p. 88.

** HERODOTVS Lib. II. c. 144.

Fabulae Sacerdotales, de Typhonis interitu et ſepulchro.

§. 10. Typhonem igitur Horus extinxit, vt poena mortis, iniuriam patri, ſibique etiam illatam, lueret. HERODOTVS eodem loco, quo hoc commemorat, addit, Graecos *Horum* interpretari *Apollinem*. Rem eandem igitur dicere voluit NIGIDIVS, vbi ait: * *Typhon fulmine interficitur ab Apolline.* Sed ſingulare omnino eſt, quod auctor ille ibi addit, factum hoc fuiſſe, *in Templo Aegypti Memphis* (legendum haud dubie, *in Templo Apidis Memphi*), ** *vbi mos fuit ſolio regio decorari reges.* Scriptorem alium, qui idem dixerit, reperire hactenus potui neminem. Communior certe in Aegypto ſententia haec erat, ſepulchrum Typhonis eſſe lacum Serbonidis, in confiniis Aegypti, Syriae, et deſertorum Arabiae, poſitum. HERODOTVS de iſthoc lacu loquens, ait Lib. III. cap. 5. Ἐν τῇ δὴ λόγος, τὸν Τυφῶ κεκρύφθαι, *in quo Typho fertur abſconditus*, nempe poſtquam ab Horo eſſet interemtus. Eadem fere legas apud EVSTATHIVM, ad Dionyſii Periegetae vſ. 253. Λίμνη δὲ Σέρβωνις, καὶ χώρα, περὶ ἣν φασι τὸν Τυφῶνα κεκρύφθαι, πλησίον ὄσαν τοῦ πρὸς τῷ Πηλουσίῳ Κασίου ὄρους. *Serbonis et lacus eſt, et regio, vbi Typhonem aiunt eſſe abſconditum. Eſt vero vicina Caſio monti prope Peluſium.* Hinc eſt ſine dubio, quod literis proditum legamus, *** Aegyptios lacum iſtum Serbonidem, appellare conſueuiſſe Τυφῶνος ἐκπνοάς, *Typhonis exhalationes.* Neque ſpernendam hic cenſeo obſeruationem **** viri doctiſſimi, ſuſpicantis, tractum illum, qui campos Peluſiacos comprehendit, et ad lacum vſque Serbonidem extenditur, olim *Sethroithen* dictum,

* Apud *Scholiaſten Germanici* loc. cit.
** Sic et DIODORVS in Excerptis Valeſianis p. 354.
*** PLVTARCHVS in vita M. Antonii p. 917.
**** MARSHAMVS in *Canone Chronico* ad Secul. VIII p. 108.

Digitized by Google

dictum, nomen hoc accepiſſe a *Typhone*, quem Aegyptios lingua ſua cognominaſſe *Seth*, infra monebimus, §. 24. Addere poſſum illuſtrationis gratia, *rubicundum* Aegyptiis dici ⲣⲱϣ, *ros*, ex quo conficitur, *Seth-ros* commodiſſime ſignificare *Typhonem rufum*. Hoc vero colore Typhonem inſignem fuiſſe, vetuſtis Aegyptiorum monumentis, proditum erat. §. 3. Magnopere hoc ex eo etiam confirmat * vir illuſtris, quod ** in antiquis traditionibus Theologicis Sacerdotum Aegypti, *Peluſium*, vel, vti etiam antiquitus vrbs illa dicebatur, *Auaris*, tractus Sethroitici metropolis, *Typhonia* cognominari ſoleret. Veterum nonnulli, hanc *Typhonis* in lacu Serbonidis merſionem, ad *Typhoeum* Graecorum referunt, quia nempe duos hos inter ſe confundunt, Aegyptiaco tribuentes, quae graeco ſunt propria, et graeco viciſſim accommodantes, quae ad Aegyptiacum vnice ſpectant. APOLLONIVS RHODIVS rem hanc verſibus complexus eſt, quos apud ipſum legi malim Lib. II. *Argonaut.* v. 1214. etc. Iiſdem prorſus conſona habet auctor *Etymologici magni*, in voce Τυφώς. Τυφαονία πέτρα ἐϛὶν ὑψηλὴ ἐν τῷ Καυκάσῳ. —— Ὠνόμαϛαι δὲ Τυφαονία, διὰ τὸ ἐν αὐτῷ διωκόμενον τὸν Τυφῶνα ὑπὸ Διὸς πεπλῆχθαι τῷ κεραυνῷ· πληγέντα δὲ αὐτὸν φασὶ καιόμενον ἀπελθεῖν ἐν τῇ Σιρβωνίδι λίμνῃ ἐν Αἰγύπτῳ, καὶ εἰς τὸ βάθος αὐτῆς ἐμπεσεῖν καὶ δῦναι, συνεχόμενον ὑπὸ τῆς ἐκκαύσεως. *Typhonia, petra eſt excelſa in Caucaſo monte. —— Nomen autem iſtud ideo illi inditum eſt, quod Iupiter Typhonem perſequens, illic eum fulmine percuſſerit. Aiunt vero, eum fulmine tactum et peruſtum, ad Sirbonidem lacum perue-*

* Idem ibidem p. 107.

** MANETHO, apud IOSEPHVM, adu. Appion. Lib. I. §. 26. p. 460.

perueniſſe, eiusque profundo merſum, in imo haerere, retentum ab exuſtione iſtius lacus. STEPHANVS vero *Byzantius* auctor eſt, Typhonem fatum hoc alio loco ſubiiſſe; ſed in vicinia. Ita autem is in voce Ἡρῶ. Ἡρῶ, πόλις Αἰγυπτία, ἡ Αἷμος ἐκλήθη, διὰ τὸ τὸν Τυφῶ ἐνταῦθα κεραυνῷ βληθῆναι, καὶ αἷμα ῥυῆναι. *Hero* (vel Heroopolis) *vrbs Aegyptia*, * *quae Haemus appellata eſt, eo quod ibi Typhon ictus fuerit fulmine, atque ſanguis eius ibi profluxerit.* Et iſta vrbs, in finibus Aegypti, extremoque receſſu Sinus Arabici, vel maris rubri, ſita, deſertis Arabiae contermina eſt, ſicuti Serbonis lacus, neque ab hoc, interuallo ita magno diſtat. Forſitan in antiquioribus nonnullis Sacerdotum traditionibus fabuloſis perhibebatur, Typhonem prope Heroopolin, ab Horo fulmine tactum, et poſtea lacu Serbonide demerſum fuiſſe. Sic HERODOTVS cum STEPHANO, qui ex Scriptoribus vetuſtioribus id videtur hauſiſſe, ſine vllo incommodo poterit conciliari.

Typhoni Genio malefico, animalia dedicata erant impura, inuiſa, et contemta.

§. II. Ex his quae de Typhone Aegyptiaco, a veteribus referri obſeruauimus, quiuis facile colligit, Genium hunc malum, apud Aegyptios, non in honore, pretio, et veneratione fuiſſe; ſed vice verſa, omnes eum abhorruiſſe, odio habuiſſe, quinimo execratos et deteſtatos fuiſſe. Ideo enim ** diem, quo ille natus eſſe credebatur, vnum ex quinque intercalaribus, finem anno imponentibus, infauſtum ac metuendum ducebant. Eamque etiam ob cauſam, animalia huius generis ipſi voluerunt conſecrata,

* Operae pretium eſt, cum his STEPHANI verbis, et APOLLONII verſibus paulo ante indicatis, componere APOLLODORI *Biblioth.* Lib. I. cap. VI. §. 3. vt intelligatur, quam variis modis vna haec fabella relata fuerat, et quot ex errore vno propagentur alii. Sed id pluribus perſequi, longum foret.

** PLVTARCHVS p. 356. init.

ta, quae vitia eius extantiora, et facinora iniqua, ac impia, omnium aut contemtui, aut horrori atque odio exponerent. Nouimus enim, ex animalibus, *crocodilum* ipſi proprium, quandamque eius imaginem habitum fuiſſe. Ideoque fingebant Aegyptii, * *Typhonem, vt effugeret iram Hori, formam crocodili adſciuiſſe.* Eleganter id adumbratur in marmore quodam eximio, quod ex BOISSARDO, conſpiciendum exhibet illuſtris ** MONTEFALCONIVS, in quo Anubis capite canino inſignis repraeſentatur, crocodilum pedibus calcans. *Anubim* caninum, Deum eſſe, quem Graeci tantum non ſemper *Mercurium* interpretantur, capite ſuperiori oſtendimus. *Crocodilum* vero imaginem eſſe *Typhonis*, modo nunc monuimus. Quod autem *Mercurius*, *Typhonem* ſubiugatum, pedibus hic calcet, ex fabula illa veteris Theologiae Aegyptiacae illuſtrari poteſt, qua fingebatur, *** *Mercurium neruos Typhonis euulſiſſe, iisque pro chordis vſum eſſe.* Eadem quoque fabula **** *victorias Mercurii de Typhone reportatas* celebrabat. Vnde patet verba, quae in Marmore hoc leguntur, ΘΕΟΙ ΑΔΕΛΦΟΙ, accipi non poſſe de duobus his Diis, *Anubide* et *Typhone*, vt viri eruditi ſibi perſuadent, verum de regibus Aegypti e familia Ptolemaeorum, qui marmor hoc dedicarunt. Idque † nummi etiam, in quibus ſimilis inſcriptio occurrit, confirmant. Crocodilum autem, animal Typhoni proprium dicatumque, Aegyptiorum ple-

E 2 rique

* PLVTARCHVS *de Iſide* p. 371. AELIANVS de Anim. Lib. X. c. 21.

** *Antiquité expliquée* To. II. Parte II. Planche CXXVIII. Tales etiam hodie in Aegypto paſſim reperiuntur figurae.

*** PLVTARCHVS *de Iſide* p. 373.

**** Idem ibidem.

† VAILLANTII *Hiſtoria Ptolemaeorum* p. 40. et 52.

Digitized by Google

perueniſſe, eiusque profundo merſum, in imo haerere, retentum ab exuſtione iſtius lacus. STEPHANVS vero *Byzantius* auctor eſt, Typhonem fatum hoc alio loco ſubiiſſe; ſed in vicinia. Ita autem is in voce Ἡρῶ. Ἡρῶ, πόλις Αἰγυπτία, ἡ Αἷμος ἐκλήθη, διὰ τὸ τὸν Τυφῶ ἐνταῦθα κεραυνῷ βληθῆναι, καὶ αἷμα ῥυῆναι. *Hero* (vel Heroopolis) *vrbs Aegyptia*, * *quae Haemus appellata eſt, eo quod ibi Typhon ictus fuerit fulmine, atque ſanguis eius ibi profluxerit.* Et iſta vrbs, in finibus Aegypti, extremoque receſſu Sinus Arabici, vel maris rubri, ſita, deſertis Arabiae contermina eſt, ſicuti Serbonis lacus, neque ab hoc, interuallo ita magno diſtat. Forſitan in antiquioribus nonnullis Sacerdotum traditionibus fabuloſis perhibebatur, Typhonem prope Heroopolin, ab Horo fulmine tactum, et poſtea lacu Serbonide demerſum fuiſſe. Sic HERODOTVS cum STEPHANO, qui ex Scriptoribus vetuſtioribus id videtur hauſiſſe, ſine vllo incommodo poterit conciliari.

Typhoni Genio malefico, animalia dedicata erant impura, inuiſa, et contemta.

§. II. Ex his quae de Typhone Aegyptiaco, a veteribus referri obſeruauimus, quiuis facile colligit, Genium hunc malum, apud Aegyptios, non in honore, pretio, et veneratione fuiſſe; ſed vice verſa, omnes eum abhorruiſſe, odio habuiſſe, quinimo execratos et deteſtatos fuiſſe. Ideo enim ** diem, quo ille natus eſſe credebatur, vnum ex quinque intercalaribus, finem anno imponentibus, infauſtum ac metuendum ducebant. Eamque etiam ob cauſam, animalia huius generis ipſi voluerunt conſecrata,

* Operae pretium eſt, cum his STEPHANI verbis, et APOLLONII verſibus paulo ante indicatis, componere APOLLODORI *Biblioth.* Lib. I. cap. VI. §. 3. vt intelligatur, quam variis modis vna haec fabella relata fuerat, et quot ex errore vno propagentur alii. Sed id pluribus perſequi, longum foret.

** PLVTARCHVS p. 356. init.

Digitized by Google

ta, quae vitia eius extantiora, et facinora iniqua, ac impia, omnium aut contemtui, aut horrori atque odio exponerent. Nouimus enim, ex animalibus, *crocodilum* ipſi proprium, quandamque eius imaginem habitum fuiſſe. Ideoque fingebant Aegyptii, * *Typhonem, vt effugeret iram Hori, formam crocodili adſciuiſſe.* Eleganter id adumbratur in marmore quodam eximio, quod ex BOISSARDO, conſpiciendum exhibet illuſtris ** MONTEFALCONIVS, in quo Anubis capite canino inſignis repraeſentatur, crocodilum pedibus calcans. *Anubim* caninum, Deum eſſe, quem Graeci tantum non ſemper *Mercurium* interpretantur, capite ſuperiori oſtendimus. *Crocodilum* vero imaginem eſſe *Typhonis*, modo nunc monuimus. Quod autem *Mercurius*, *Typhonem* ſubiugatum, pedibus hic calcet, ex fabula illa veteris Theologiae Aegyptiacae illuſtrari poteſt, qua fingebatur, *** *Mercurium neruos Typhonis euulſiſſe, iisque pro chordis vſum eſſe.* Eadem quoque fabula **** *victorias Mercurii de Typhone reportatas* celebrabat. Vnde patet verba, quae in Marmore hoc leguntur, ΘΕΟΙ ΑΔΕΛΦΟΙ, accipi non poſſe de duobus his Diis, *Anubide* et *Typhone*, vt viri eruditi ſibi perſuadent, verum de regibus Aegypti e familia Ptolemaeorum, qui marmor hoc dedicarunt. Idque † nummi etiam, in quibus ſimilis inſcriptio occurrit, confirmant. Crocodilum autem, animal Typhoni proprium dicatumque, Aegyptiorum ple-

 rique

* PLVTARCHVS *de Iſide* p. 371. AELIANVS de Anim. Lib. X. c. 21.

** *Antiquité expliquée* To. II. Parte II. Planche CXXVIII. Tales etiam hodie in Aegypto paſſim reperiuntur figurae.

*** PLVTARCHVS *de Iſide* p. 373.

**** Idem ibidem.

† VAILLANTII *Hiſtoria Ptolemaeorum* p. 40. et 52.

rique * pro animali habebant non modo inter cetera ferociſſimo; ſed et impuro, vſque adeo, ** vt nonnulli per eum ipſam Nili, ſanctiſſimi fluuii, aquam coinquinari dictitarent. Eratque in Scriptura hieroglyphica, *** *crocodilus ſymbolum impudentiae.* Praeter crocodilum, Typhoni dicatus quoque erat *hippopotamus*, † animal reliquis omnibus voracius et ferocius, †† quo picto Sacerdotes in Scriptura hieroglyphica, eo quod patrem interimeret, ac deinde matri vim inferret, impudentiam ſubindicabant, vti nec minus ††† iniuſtitiam. Idem animal imago quaedam cenſebatur Typhonis. †††† Apollinopoli itaque, vrbe Aegypti ſuperioris, Horo ſacra, cernebatur imago hieroglyphica ſiſtens Horum, vultu accipitris inſignem, qui Typhonem, hippopotami ſpecie conformatum, iaculo ſubigeret. * Hermupoli vero, in Heptanomide, ſiue Aegypto media, oſtendebatur quondam *ſimulachrum Typhonis, hippopotamus, cui accipiter inſiſtebat, pugnans cum ſerpente.* Eademque de cauſa, ** certo quodam die feſto, in honorem Iſidis celebrari ſolito, placentas coquebant, in quibus hippopotamus vinctus viſendus erat. Suſpicor etiam, in lingua Sacerdotum myſtica, *hippopotamum* nomine *Typhonis* deſignari conſueuiſſe. De *hippopotamo* igitur, ſed ſymbolice dicto *Typhone*, intelligendum forte

* PLVTARCHVS *de Iſide* p. 371.
** Idem p. 353. init.
*** CLEMENS ALEXANDRINVS Lib. V. Stromat. p. 566.
† PLVTARCHVS p. 371.
†† PLVTARCHVS p. 363. fin. 364.
††† DAMASCIVS in *vita Iſidori*, apud PHOTIVM, in Biblioth. col. 1048.
†††† EVSEBIVS *Praeparat. Euang.* Lib. III. c. XIII.
* PLVTARCHVS p. 371.
** Idem, ibidem.

Digitized by Google

forte fuerit, quod alicubi MANETHO ſcripſerat, † *oſſa Typhonis ferrum dici.* Eſt ſane locutio, Aegyptiis olim, vt videtur, de hippopotamo loquentibus, familiaris et obuia, ac poſtea etiam in dialecto Sacerdotali conſeruata, quam in libro IOBI etiam adhibitam legimus cap. XL. v. 13. †† *Oſſa* hippopotami *veluti fiſtulae aeris, grandia eius oſſa ſicut vectis ferrea.* Crocodilo et hippopotamo, Aegyptii *aſinum* inſuper, tanquam Typhonis imaginem ſymbolicam, adiungebant, rationem hanc reddentes, quod aſinus animal eſſet, * et longe inertiſſimum, et ** valde impurum, et in vniuerſum Aegyptiis magnopere inuiſum. Ea igitur de cauſa Sacerdotes aſſerebant, *** aſinum Typhoni gratum inprimis, **** huncque illi colore corporis et adſpectu non parum eſſe ſimilem. Fingebant quoque, † Typhonem e proelio fugientem, aſino inſediſſe, et quae ſunt alia, eodem redeuntia. Quae omnia de odio Aegyptiorum in Typhonem, ſummoque, quo ipſum proſequebantur, contemtu, plus ſatis teſtantur.

Typhonem Aegyptii, vt maleficia eius auerterent, ſacrificiis nonnunquam placabant, nonnunquam

§. 12. Sicuti tamen apud Indos, Spiritus etiam mali ac impuri, Principesque eorum, honore multiplici afficiuntur, vt ſic ab illis mala metuenda auerruncentur, ita Aegyptii Typhonem etiam, Genium maleficum, ſibique magnopere inuiſum, ſacrificiis ſubinde placabant, ſperantes, ſe hac ratione, iram eius ſaeuaque maleficia declinare poſſe. Teſtatur

† Apud PLVTARCHVM p. 376.

†† Conferantur hic BOCHARTI Hierozoicon Parte II. col. 758 759. et Beati SCHVLTENSII Commentarii ad hunc Iobi locum.

* PLVTARCHVS p. 363. 371.

** Idem p. 362. fin. 363.

*** AELIANVS de anim. Lib. X. c. 28.

**** PLVTARCHVS p. 362.

† Idem, ibidem.

rique * pro animali habebant non modo inter cetera ferociſſimo; ſed et impuro, vſque adeo, ** vt nonnulli per eum ipſam Nili, ſanctiſſimi fluuii, aquam coinquinari dictitarent. Eratque in Scriptura hieroglyphica, *** *crocodilus ſymbolum impudentiae.* Praeter crocodilum, Typhoni dicatus quoque erat *hippopotamus*, † animal reliquis omnibus voracius et ferocius, †† quo picto Sacerdotes in Scriptura hieroglyphica, eo quod patrem interimeret, ac deinde matri vim inferret, impudentiam ſubindicabant, vti nec minus ††† iniuſtitiam. Idem animal imago quaedam cenſebatur Typhonis. †††† Apollinopoli itaque, vrbe Aegypti ſuperioris, Horo ſacra, cernebatur imago hieroglyphica ſiſtens Horum, vultu accipitris inſignem, qui Typhonem, hippopotami ſpecie conformatum, iaculo ſubigeret. * Hermupoli vero, in Heptanomide, ſiue Aegypto media, oſtendebatur quondam *ſimulachrum Typhonis, hippopotamus, cui accipiter inſiſtebat, pugnans cum ſerpente.* Eademque de cauſa, ** certo quodam die feſto, in honorem Iſidis celebrari ſolito, placentas coquebant, in quibus hippopotamus vinctus viſendus erat. Suſpicor etiam, in lingua Sacerdotum myſtica, *hippopotamum* nomine *Typhonis* deſignari conſueuiſſe. De *hippopotamo* igitur, ſed ſymbolice dicto *Typhone*, intelligendum forte

* PLVTARCHVS *de Iſide* p. 371.
** Idem p. 353. init.
*** CLEMENS ALEXANDRINVS Lib. V. Stromat. p. 566.
† PLVTARCHVS p. 371.
†† PLVTARCHVS p. 363. fin. 364.
††† DAMASCIVS in *vita Iſidori*, apud PHOTIVM, in Biblioth. col. 1048.
†††† EVSEBIVS *Praeparat. Euang.* Lib. III. c. XIII.
* PLVTARCHVS p. 371.
** Idem, ibidem.

Digitized by Google

forte fuerit, quod alicubi MANETHO ſcripſerat, † *oſſa Typhonis ferrum dici.* Eſt ſane locutio, Aegyptiis olim, vt videtur, de hippopotamo loquentibus, familiaris et obuia, ac poſtea etiam in dialecto Sacerdotali conſeruata, quam in libro IOBI etiam adhibitam legimus cap. XL. v. 13. †† *Oſſa* hippopotami *veluti fiſtulae aeris, grandia eius oſſa ſicut vectis ferrea.* Crocodilo et hippopotamo, Aegyptii *aſinum* inſuper, tanquam Typhonis imaginem ſymbolicam, adiungebant, rationem hanc reddentes, quod aſinus animal eſſet, * et longe inertiſſimum, et ** valde impurum, et in vniuerſum Aegyptiis magnopere inuiſum. Ea igitur de cauſa Sacerdotes aſſerebant, *** aſinum Typhoni gratum inprimis, **** huncque illi colore corporis et adſpectu non parum eſſe ſimilem. Fingebant quoque, † Typhonem e proelio fugientem, aſino inſediſſe, et quae ſunt alia, eodem redeuntia. Quae omnia de odio Aegyptiorum in Typhonem, ſummoque, quo ipſum proſequebantur, contemtu, plus ſatis teſtantur.

Typhonem Aegyptii, vt maleficia eius auerterent, ſacrificiis nonnunquam placabant, nonnunquam

§. 12. Sicuti tamen apud Indos, Spiritus etiam mali ac impuri, Principesque eorum, honore multiplici afficiuntur, vt ſic ab illis mala metuenda auerruncentur, ita Aegyptii Typhonem etiam, Genium maleficum, ſibique magnopere inuiſum, ſacrificiis ſubinde placabant, ſperantes, ſe hac ratione, iram eius ſaeuaque maleficia declinare poſſe. Teſtatur

† Apud PLVTARCHVM p. 376.

†† Conferantur hic BOCHARTI Hierozoicon Parte II. col. 758 759. et Beati SCHVLTENSII Commentarii ad hunc Iobi locum.

* PLVTARCHVS p. 363. 371.

** Idem p. 362. fin. 363.

*** AELIANVS de anim. Lib. X. c. 28.

**** PLVTARCHVS p. 362.

† Idem, ibidem.

vero contumelia afficiebant.

ſtatur enim PLVTARCHVS, Aegyptios * *potentiam Typhonis obſcuratam et contritam ſacrificiis quibuſdam demulcere ac delinire.* Et multi, tempore ſaltem huius auctoris, quo Graecorum dogmata, etiam in Aegypto, praeualuerant, hanc ſolebant rationem reddere, cultus animalium, a maioribus ſuis inuecti, ** *quod anima Typhonis, in animalia migraſſet,* qua fabula id innui volebant, *naturam omnem brutam et belluinam, malo Genio iure deberi, ideoque ad eum demulcendum et placandum, ſe animalia colere et venerari.* Ex eo videtur eueniſſe, vt crocodilus, Typhoni modo ſingulari ſacer et proprius, *** in quibuſdam Aegypti regionibus, magno in honore eſſet, ritibusque religioſis coleretur. Niſi modo hoc de ſingulari aliqua crocodilorum ſpecie, minus noxia, intelligi debet. *Crocodilos* Aegyptiis dictos fuiſſe χάμψας, nouimus teſtimonio HERODOTI, Lib. II. c. 69. Et eſt ſane hoc illis in libris Coptorum nomen. Leuit. XI. 29, ὁ κροκόδειλος, ab interpretibus Coptis redditur ⲈⲘⲤⲀϨ, *Amſah.* Et in Gloſſario Coptico-graeco, Bibliothecae regiae Pariſienſis, *Crocodilus* Aegyptiace vocatur, addita nota maſculini generis, Ⲡ-ⲈⲘⲤⲀϨ, *P-amſah.* Eſt vero peculiaris quaedam crocodili ſpecies, quam Aegyptii olim *Suchum* appellabant, de qua DAMASCIVS in *vita Iſidori* ſcribit: † Ὁ Σοῦχος δίκαιος· Ὄνομα δὲ κροκοδείλου, καὶ εἶδος ὁ Σοῦχος· οὐ γὰρ ἀδικεῖ ζῶον οὐδέν. *Suchus iuſtus eſt, ita nominatur aliqua crocodili ſpecies, quae animal nullum laedit.* In *Scala* Copti-

* *de Iſide* p. 362.

** Idem, ibidem p. 380.

*** HERODOTVS Lib. II. c. 69. AELIANVS de Anim. Lib. X. cap. 24. et alii.

† Apud PHOTIVM in Biblioth. col. 1048.

Coptico-Arabica KIRCHERI, lego pariter p. 171. ⲠⲒⲤⲞⲨϪⲒ, (*Pi-ſuchi*) *crocodilus.* Fuiſſe id crocodilo nomen, in Praefectura Arſinoitarum, vbi animali huic honores decreti erant eximii, teſtem habemus αὐτόπτην, STRABONEM, Lib. XVII. p. 558. Sed quia tamen * veteres obſeruant, crocodilos, etiam vbi diuinos ſortiti erant honores, incolarum liberos raptos deuoraſſe, horumque parentes id honori ſibi duxiſſe, ſuperque ea re laetatos eſſe, quod nonniſi de crocodilis rapacibus et nocentibus intelligi poſſe videtur, nihil definire hic auſim. Rem igitur hanc loco ſuo relinquo. Quod ad *Hippopotamum* attinet, vt de eo verbum quoque addam, diſcimus ex HERODOTO, Lib. II. c. 71. apud ſolos *Papremitas*, in Aegypto inferiori, cultum ipſi decretum fuiſſe. Sacra autem Papremitae animali huic faciebant in honorem *Martis*, quem prae ceteris illi placabant, quod teſtatur idem, libro eodem c. 59. 64. Suſpicor ergo Numen, in vrbe illa honoribus diuinis affectum, quod *Martem* vocat HERODOTVS, re ipſa fuiſſe *Typhonem*, qui cum Graecorum Marte, terrorum Deo, bellorumque Praeſide, non omnino incongrue comparari potuit. Ipſe HERODOTVS quaedam ſubminiſtrat, quibus id, quod dixi, euincatur, quibus addi etiam alia poſſent. Sed nunc illa omitto. Erant autem in Templis illis, quae cultum Typhonis admittebant, loca quaedam ſeparata, negotio huic dicata, et eam in rem Τυφώνεια, *Typhonia*, appellari ſolita, quorum STRABO meminit, Lib. XVII. p. 560. Quamuis vero Aegyptii, Genium hunc malum, precibus ac ſacrificiis ſibi conciliare anniterentur, ſerio id tamen, ex vero affectu et animo, non fiebat. Si igitur

* AELIANVS de Animal. Lib. X. c. 21. MAXIMVS TYRIVS Diſſert. XXXIX. p. 456.

tur precibus ipſorum et votis ad Typhonem directis, euentus non reſponderet, auerſum ſuum ab eo animum, odiumque ac contemtum, quo re ipſa eum proſequebantur, celare diutius non poterant. Tum enim * *in certis feſtiuitatibus, Typhonem deprimebant, contumeliisque afficiebant*, tum *ignominioſe tractabant rufos, aſinumque*, ob ſimilitudinem, quae intercedere his cum Typhone credebatur, *de praecipitio deiiciebant*. Similiter, ** *ſi forte magnus incideret aeſtus, ac moleſtus, isque vel peſtilentiales vltra modum morbos, vel alias calamitates non vſitatas, adduceret; Sacerdotes in contumeliam Typhonis, quaedam eorum, quae colebantur, animalium, tacite in locum tenebricoſum abducebant, eaque primum minis territabant; et ſi tamen malum pergeret ac perduraret, immolabant ea atque mactabant, tanquam ſupplicio aliquo genium illum malum affecturi.* Ad eandem contumeliam, qua in Sacris nonnunquam Typhon afficiebatur, pertinere videtur, quod HERODOTVS commemorat, Lib. II. c. 132. *Aegyptios verberibus caedere Deum quendam*, quem ſibi putat non nominandum. Sed quis quaeſo is eſſe queat, niſi Typhon? Confirmat id DIODORVS, vbi ait, eos, qui a Graecis gigantes nominantur, et Iſidis aetate vixerunt in Aegypto, *** *a Sacerdotibus Oſiriaçis flagellari in Templis.* Eſtne vero ex eruditis quisquam, cui non illico ſuboleat, alium quam Typhonem hic non deſignari. Aliis perſuaſum erat, † *Typhonem clangore ſiſtrorum abigi poſſe.* Neſcio tamen, profluxeritne hocce commentum ex cerebro Sacerdotum Aegypti priſcorum, an vero poſt culta cum Graecis literarum commercia, in Theologiam ipſorum ſe inſinuauerit. Graecorum certe placitum hoc

* PLVTARCHVS *de Iſide* p. 362. verſus fin.
** Idem, ibidem p. 380.
*** Lib. I. p. 23.
† PLVTARCHVS p. 376.

hoc erat, eruditis non ignotum, * Daemones malos tinnitu aeris abigi auertique.

§. 13. Opera danda nobis nunc eſt, vt fabulae ſacerdotalis de Typhone ſenſum genuinum eruamus, quantum id nobis licet, vtque ratione aliqua patefaciamus, quidnam per Typhonis ſymbolum, priſci Aegyptiorum Theologi deſignare voluerint. Aggredimur rem, difficultatibus plurimis, non contemnendis, obſeptam, quod cuiuis, legenti PLVTARCHI librum *de Iſide et Oſiride*, non poteſt non confeſtim pateſcere; ſed ſine qua tamen, fabellas veterum de Typhone cognoſcere, vtilitatem nullam adfert. Itaque et huic negotio manum admoueamus. Obſeruat alicubi, Scriptor modo laudatus, ** *fuiſſe, qui dicerent, Typhonem e proelio vectum aſino, ſeptem dies fugiſſe, elapſumque filios genuiſſe, Hieroſolymum et Iudaeum*, additque, *facile patere, eos res Iudaeorum in hanc fabulam adſcribere.* Et profecto, non id modo argumento eſt, in fabula hac inſulſa, res Typhonis et Iudaeorum inter ſe confundi, quod illius auctores finxiſſent, *Typhonem genuiſſe filios, Hieroſolymum et Iudaeum*, quae ineptiae ipſum PLVTARCHVM haud immerito offenderunt; verum eodem etiam ſpectat, quod ibi dicitur, *Typhonem deuictum aufugiſſe, et fugiendo, die ſeptimo periculum euaſiſſe.* Hoc enim in hiſtoriis ſuis de Iudaeis, aſſeuerabant Aegyptii, vt ſic rationem redderent, ſeptimae diei, a Iudaeis ſancte celebratae, Feſtique perpetui eo die inſtituti. Nota ſunt haec TACITI, Lib. V. hiſtor. cap. 4. de Iudaeis: *Septimo die otium placuiſſe ferunt, quia is finem laborum tulerit.* Paulo luculentius id ex Aegyptiorum Annalibus ita exponit IVSTINVS, Lib. XXXVI. cap. 2. *Itaque Moſes*

Aegyptii res Typhonis cum rebus Iudaeorum, ſibi vehementer inuiſorum, nonnunquam ſtudio confuderunt.

 Dama-

* Vide B. LAMPII elegantem *de cymbalis* commentationem, Lib. II. cap. XI.

** PLVTARCHVS *de Iſide* p. 363.

Damaſcena antiqua patria repetita, montem Synae occupat: quo ſeptem dierum ieiunio per deſerta Arabiae cum populo ſuo fatigatus, cum tandem veniſſet, ſeptimum diem, more gentis Sabbatum appellatum, in omne aeuum ieiunio ſacrauit, quoniam illa dies, famem illis erroremque finierat. Niſi me coniectura fallit, fabulam hanc Aegyptii, ex hiſtoria Miriamae, ſororis Moſis deſumſerunt, quae cum lepra a Deo afflicta eſſet, ſeptem diebus, e caſtris Iſraëlitarum eiecta, ſecluſa manere debuit, eo vero tempore elapſo, recepta eſt. Numeror. XII. 10. 14. quod poſtea in legem abiit, ratione leproſorum ſeruandam. Leuit. XIV. 8. 9. 10. 11. Tales vero, id eſt lepra infectos, fuiſſe Iudaeos omnes, ex Aegypto exeuntes, eamque ob cauſam, e regno illo eiectos, * finxerunt in Annalibus ſuis Aegyptii. Obſeruatu vero dignum quoque eſt, *lepram* patria Aegyptiorum lingua ſonuiſſe ϹΕϨΤ, *Seht. Exodi* IV. 6. *Leuit.* XIII. 2. 6. 12. Eoſdem autem *Typhonem* etiam cognominaſſe *Seth*, edocemur a PLVTARCHO, qua de re nonnihil infra addemus §. 24. Quoniam igitur Iſraëlitas Aegyptii cognominarunt *Seht*, id eſt *leproſos*, idemque fere *Typhonis* etiam fuit cognomen, tanto facilius et commodius, Sacerdotes res illorum, cum fabulis ſuis de hoc confundere potuerunt. Et a veri ſpecie ita alienum non eſt, Sacerdotes, ſaltem quoſdam, fabulas de Typhone, iis ornaſſe circumſtantiis, et nonnulla eum in modum contorſiſſe, vt facile ad Iudaeos, ſibi tantopere inuiſos, et ad eorum ex Aegypto expulſionem, transferri

* Plurima hanc in rem teſtimonia, MANETHONIS, CHAEREMONIS, et Graecorum quoque Scriptorum, adfert IOSEPHVS, Lib. I. contra Apionem. Adde DIODORVM in Excerptis e Libro XXXIV. p. 901. TACITVM Lib. V. c. 4. hiſtor. IVSTINVM Lib. XXXVI. c. 2. etc.

ferri potuerint. Verum in *Typhone* latere *Moſen*, quod perſuadere nobis anniſi ſunt, * viri magni, non facile credet, qui antiquiores Aegyptiorum, de malo hoc genio, traditiones, §. 9. 10. fideliter expoſitas, curate expendere, et cum geſtis Moſis componere voluerit.

§. 14. In ipſis primordiis idololatriae apud Aegyptios excultae, et ſtabilitae, *Typhonem* arbitror nomen fuiſſe *Spiritus improbi*, cuius notitiam Aegyptii a Noachidis acceperant, vel *Principii mali*, quod vetuſti in Oriente Theologi, *Deo*, ac *Principio bono* oppoſuere. Principium hoc malum, Magi Orientales appellabant ** *Arimanium*, prouti Graeci efferunt, vel *** *Aherman*, ſiue *Ahriman*, quomodo nunc in Perſarum libris nomen illud ſcribitur. Graeci, Poëtae praeſertim, Principium illud bono Deo oppoſitum, *Gigantum* nomine deſignare ſolebant, a qua notione, Orientales etiam, ac Aegyptii ſigillatim, non abhorrebant. Sed hi tamen, vt videtur, *Typhonis* nomen praetulerunt, eoque *Spiritum improbum* ac *malum*, Deoque bono inimicum, ab vltimis inde tempore inſignire conſueuerunt, etſi tamen eundem *Gigantem* quoque cognominauerint, vti dicemus §. 22. Agnoſcebant Aegyptii, Spiritum, Deum, Principiumque bonum, a quo eſſet, quicquid boni rationem haberet, dictum *Ichnuphi*, vel *Cnuphi*, quod a *Phtha* non

Typhon primo quidem ſignificauit Spiritum malum, Principio bono oppoſitum.

* BOCHARTVS in *Hierozoico*, Part. I. Lib. II. cap. XXXIV. HVETIVS in Demonſtrat. Euang. paſſim.

** HESYCHIVS in Ἀρειμανής. PLVTARCHVS *de Iſide* p. 369. et in *vita Themiſtoclis* p. 126. AGATHIAS Hiſtor. Lib. II. p. 60. Edit. Vulcanii, & alii.

*** D'HERBELOT Bibliotheque Orientale artic. *Aherman*, p. 71. THO. HYDE, de Relig. Vet. Perſar. c. IX. p. 161.

Digitized by Google

non differebat, niſi diuerſitate nominis, de quo * alio loco diſſeruimus. Etiam ** vox ipſa, nihil aliud, quam *Deum*, ſiue *Spiritum bonum*, ſignificat. Huic in Theologia Aegyptiorum antiquiſſima, oppoſitus erat *Typhon*, vel *Typho*, idque ex ipſius huius vocis Aegyptiacae ſignificatione, non infeliciter confirmari poſſet. ⲑⲏⲟⲩ, (*Theu*) enim Aegyptiorum ſermone dicitur *ventus*. Vti vero in dialecto Hebraeorum, vox רוח, et *ventum* et *Spiritum* ſignificat, *** quod ipſum in Graecorum et Latinorum quoque ſermone vſu venire, conſtat, ita probabilitate non caret, Aegyptios pariter, vna eademque voce ⲑⲏⲟⲩ, et *ventum*, et *Spiritum* deſignare voluiſſe, etſi **** in libris Coptorum, qui ad nos peruenerunt, ad exprimendum *Spiritum*, vox graeca πνεῦμα ſemper ſoleat retineri. ϥϩⲱⲟⲩ (*ph-hou*) vero, eadem Aegyptiorum dialecto dicitur *malus*. Eſſet igitur *Theu-ph-hou*, ſi vocem hanc interpreteris, *Spiritus malus*, *improbus*, ex quo Graeci deinde videntur *Typhoeum* ſuum effinxiſſe, et de malo Genio Aegyptiorum loquentes, *Typhonem*. Hanc ſaltem fuiſſe doctrinam antiquiorum in Aegypto Theologorum de *Typhone*, non eſt, quod dubitem. Spectat huc, quod EVDOXVS, Scriptor peruetuſtus, ex traditione Sacerdotum illius gentis retulit, † *vinum eſſe ſanguinem eorum, qui aliquando bellum Diis intuliſſent, ex quorum in illo bello cadentium cadaueribus, terrae permixtis, Sacerdotes putant, vites ortas.* Quamuis autem EVDOXVS fabulam hanc ſymbolicam, ſtylo Graecorum

* Vide *Panthei* huius Lib. I. cap. IV.

** Ibidem § 5. 6.

*** Diximus etiam ea de re in *Prolegomenis* noſtris §. 59.

**** Ibid. loc. cit.

† Apud PLVTARCHVM *de Iſide* p. 353.

Digitized by Google

rum inuoluerit, vt a Graecis tanto facilius perciperetur, quis tamen rerum Aegyptiacarum vel mediocriter tantum gnarus, non illico videat, ſermonem eſſe hic de *Typhone?* In Theologia aliorum Orientis populorum, quae hic a placitis Aegyptiorum non diſferebat, hoc ipſum ſic videmus efferri, * *vinum e diaboli ſemine eſſe procreatum*, vel, *eſſe ſanguinem et fel Principis tenebrarum.* Is igitur in Theologia Aegyptiorum dicebatur *Typhon.* Obſeruat etiam PLVTARCHVS, in libro *de Iſide*, p. 380, Aegyptios vulgo eum reputare κακὸν Δαίμονα, *malum Genium*, vel *Spiritum.* Et tempore etiamnum PLVTARCHI, haec erat longe plurimorum perſuaſio, ** *Typhonem dici quicquid in natura eſſet corruptum*, vel *** *quicquid in natura malum, corruptum, et noxium exiſtat, membrum eſſe Typhonis*, † *vel partem, vel operationem.* Talem *Typhonis* notionem Pythagoras etiam in Aegypto hauſerat, ſuisque tradiderat, quod †† ex placitis Sectatorum eius merito colligi poteſt.

§. 14. Haec *Typhonis* ſignificatio, vt opinor, in Aegypto obtinuit, quamdiu Sacerdotes, traditionum a Noachidis, maioribus ſuis acceptarum, nondum immemores, animum in Entia ſpiritualia, tum infinite perfectum et Optimum, tum imperfecta etiam, et vitiis infecta, magis intendebant, ac ad eadem populum quoque attendere iubebant. Vti vero primitiuas maiorum ſuorum de hiſce Entibus notiones, ſucceſſu temporis, paulatim mirum in modum corruperant, ita tandem, in cultu ſaltem publico

Poſtea, cum Typhon ad res ſenſibiles, et materiales transferretur, a quibusdam Symbolum habitus fuit hyemis.

* Conſuli hic poterit *Pantheon* noſtrum Lib. II. cap. I. §. 6.

** PLVTARCHVS p. 368.

*** Ibid. p. 369.

† Ibidem p. 371. 376. fin.

†† Vide PLVTARCHVM ibid. p. 363.

Digitized by Google

blico et populari, cogitationes et ſuas et populi, ab illis, ad magna et illuſtria Mundi corpora, eorumque in natura rerum effectus viſibiles aut ſenſibiles, tantum non penitus conuerterunt. Spiritui perfectiſſimo et Optimo, primae rerum omnium cauſae, adiunxerunt, vel etiam ſubſtituerunt Solem, Lunam, Nilum fluuium, horumque omnium effecta laeta et iucunda. Spiritui ſeductori malo, Dei hominumque inimico ſaeuo, corpora quaedam in mundo, eorumque effectus; ſed triſtiores ac inauſpicatos, ſuccenturiarunt. Sunt igitur, quibus probabile videtur, *Typhonem*, aduerſarium immanem *Oſiridis*, id eſt *Solis*, illum naturae rerum ſtatum innuere, quo Sol, derelicto hoc noſtro hemiſphaerio ſuperiori, in oppoſito inferiori haeret, nobisque vſura lucis et caloris vberiori carendum eſt. Quod cum fiat inprimis tempore hyberno, multi *Typhonis* nomine, tempus hybernum ſignificatum fuiſſe, non ſine magna veri ſpecie, ſibi perſuaſerunt. Memorabile eam in rem eſt, quod * de Statuis duabus ſymbolicis, Memphi, in atrio Templi Vulcano dedicati, poſitis commemoratur, *earum alteram, ad Aquilonem ſpectantem, ac aeſtatis nomine inſignitam, ab Aegyptiis adoratam, multisque beneuolentiae ac reuerentiae teſtificationibus condecoratam fuiſſe: alteram vero, quae Auſtrum reſpexit, hyemsque nuncupabatur, contraria plane experiri debuiſſe.* Itaque ſymbolicam aeſtatis, ſiue hemiſphaerii borealis ac ſuperi, imaginem, impenſo cultu proſequebantur Aegyptii, dum interea imaginem hyemis, aut, quod idem eſt, hemiſphaerii auſtralis, vel inferioris, contumelia non vna afficerent, et, vti non abs re ſuſpicor, verberibus caederent. Et hoc quidem in Templis Aegyptiorum, ſimulachris Typhonem repraeſentantibus, non raro eueniſſe, ex §. 12, liquere ſatis

* HERODOTVS Lib. II. c. 121.

ſatis poteſt. Supra porro obſeruauimus, §. 11, inter animalia Typhoni, tanquam ſymbolicas quaſdam illius imagines, conſecrata potiſſimum fuiſſe *hippopotamum* et *crocodilum*. De *Hippopotamo* vero nouimus, quod inter alia fuerit etiam * *Symbolum Poli, vel hemiſphaerii alterius, ad quem Sol occidens progreditur.* Similis vero plane ratio hic eſt *Crocodili.* Aegyptii namque ** *occaſum Solis*, (id eſt locum, quem Sol derelicto hemiſphaerio noſtro adit) *ſignaturi, crocodilum inflexum ac cernuum pingebant.* Trahi huc etiam poteſt, quod iidem *** *tenebras ſignificaturi crocodili caudam pingerent.* Nam dum Sol in hemiſphaerio inferiori verſatur, hocce noſtrum tenebras patitur. Id ipſum innuere voluiſſe videntur Sacerdotes quidam, qui de *Typhone* et *Hercule* fabulam venditabant, † *Herculem, dum per Libyam iter inſtituit, certamina ſuſtinuiſſe, et a Typhone interemtum eſſe.* Nam Hercules ille, per *Libyam* iter faciens, Symbolum eſt Solis, in *hemiſphaerio inferiori*, reſpectu ad nos habito, imminuti, ſiue magna lucis et caloris portione orbati. Ita etiam VIRGILIVS Lib. I. Georgic. v. 240.

Mundus vt ad Scythiam, Riphaeasque arduus arces
Conſurgit, premitur LIBYAE deuexus in AVSTROS.

Ad quae haec commentatur SERVIVS: *LIBYAE DEVEXVS IN AVSTROS, quoniam Notius circulus* (vel hemiſphaerium auſtrale) *totus infra terram eſt, et premitur, quaſi deprimitur.* Et illo tempore, quo *Hercules*, id eſt *Sol*, in hemiſphaerio illo verſatur, vt verbis vtar Poëtae,

— *fran-*

* EVSEBIVS Praepar. Euang. Lib. III. cap. XII.
** HORAPOLLO *hieroglyphic.* Lib. I. c. 69.
*** Idem, ibid. c. 70.
† Videri poteſt *Pantheon* noſtrum Lib. II. cap. III. §. 10.

— * *frangunt ſic improba Solem*
Frigora. —

Obſeruatu et hoc indignum non eſt, fabulam Phrygum, de Adonide, Veneri perdilecto, per aprum vero interemto, perquam ſimilem eſſe fictioni Aegyptiorum ſymbolicae, de Typhone Oſiridis ſiue Herculis interfectore. Neque etiam fabula illa Phrygia, in Phrygum et Aſſyriorum Theologia, aliter explicabatur. Nam ** *Adonin Solem eſſe non dubitabitur, inſpecta religione Aſſyriorum.* ——— *Nam Phyſici terrae ſuperius hemiſphaerium, cuius partem incolimus, Veneris appellatione coluerunt.* ——— *Ab apro autem tradunt interemtum Adonin, hyemis imaginem in hoc animali ſingentes, quod aper hiſpidus et aſper gaudet locis humidis, et lutoſis, pruinaque contectis.* ——— *Ergo hyems veluti vulnus eſt Solis, quae et lucem eius nobis minuit et calorem: quod vtrumque animantibus accidit morte.* Aper itaque id erat Phrygibus et Aſſyriis, quod Aegyptiis Typhon. Et memorabile eſt, in fabulis Aegyptiorum ſacris fingi conſueuiſſe, aprum eſſe delicias Typhonis, *** cuius quippe venatione, noctu, tempore Plenilunii oblectare ſe ſoleat. Si haec omnia ita interpreteris, hyemem, vel tempus, quo in hemiſphaerio inferiori Sol moratur, relatum fuiſſe ad Typhonem, eo quod illo tempore tyrannidem ſuam potiſſimum exerceat, quod etiam **** PLVTARCHVS ſubinnuere videtur, me non habebis diſſentientem. Ita video etiam virum de bonis literis egregie meritum, fabulas has Aegyptiacas cepiſſe et explicuiſſe. † *Typhon*, inquit, *tum praeualere perhibe-*

* STATIVS Syluarum Lib. I. num. III. v. 7.
** MACROBIVS Saturnal. Lib. I. c. XXI.
*** PLVTARCHVS *de Iſide* p. 354. 357.
**** lib. cit. p. 364.
† Mr. BASNAGE *hiſtoire des Iuifs* Liv. III. chap. XVIII. §. 27.

Digitized by Google

hibebatur, cum Sol dereliſto hoc noſtro hemiſphaerio, in oppoſitum tranſit. Tum namque Oſiridem e medio tollit, tum luce nos priuat, tum tempeſtates excitat, tum tota rerum natura mutatur. Sed paulo diſtinctius explicare oportet, quidnam Typhon ipſe Sacerdotibus vere ſignificauerit. Nam hyems tempus eſt, quo regnaſſe perhibetur.

Aliis Typhon viſus eſt ſymbolum maris, cuius rei rationes exponuntur.

§. 16. Erant quoque ex interpretibus Sacrorum in Aegypto, aut forte ex Philoſophis graecis, qui eruendo Sacrorum illorum ſenſui myſtico operam impendebant, qui cenſerent, Sacerdotes priſcos, *Typhonis* nomine, nihil aliud quam mare deſignare voluiſſe. *Sunt*, inquit * PLVTARCHVS, *qui dicant, Typhonem mare eſſe, in quod incidens Nilus, perit et diſtrahitur.* Et poſt nonnulla intermedia ita pergit: *Eaque de cauſa Sacerdotes et mare abominantur, et ſalem*, puta marinum, *Typhonis ſpumam vocant, interque alia interdiſtum eſt ipſis, ne ſalem in menſa ponant: nauium quoque reſtores ab iis non ſalutantur, quippe qui mari vtantur, indeque viſtum ſuum petant. Haec etiam praecipua ratio eſt, quod piſces auerſentur, ac odium hieroglyphice ſignificaturi, piſcem pingant.* Quando auſtor hicce eximius obſeruat, Sacerdotes ab vſu ſalis abſtinuiſſe, id tantum de tempore, quo in caſtimonia eſſent, accipiendum. Audiamus eundem, id alio loco ſic explicantem: ** *Sacerdotes Aegyptii, quando caſtimoniae operam dant, ſalem refugiunt, ne vel cibum vel condimentum mari affine vſurpent.* Quibus et haec adiiciamus: *** *Sacerdotes ſalem quoque cibis detrahunt, quo tempore pure et caſte viuunt*, ἐν ταῖς ἁγνείαις. Verum hoc quidem in loco, aliam iſtius abſti-

* de Iſide p. 363.

** Sympoſiac. Lib. VIII. c. 8. p. 729.

*** *de Iſ. et Oſir.* p. 352. fin.

Digitized by Google

abſtinentiae rationem adfert, hanc ſcilicet, *quod ſal appetitum acuendo, voraciores et bibaces magis reddat.* Sed aliam etiamnum rei eiuſdem rationem nobis ſuppeditat is ipſe Scriptor, vbi, * *Aegyptiorum*, inquit, *Sacerdotes, dum in caſtu ſunt*, ἁγνοὶ ὄντες, *ſale in vniuerſum abſtinent, adeo vt pane quoque inſulſo veſcantur.* Cuius rei rationes ſubminiſtraturus, poſt nonnulla ita pergit: *Caſtimoniae profeſſio, etiam liberis operam dare, ridere, vinum bibere, multaque alia, ſtudio ceteroquin digna, prohibet. Fortaſſe ſalibus etiam abſtinent, qui caſtimoniam obſeruant, quod ii ob calorem ad rem incitent veneream.* Crediderim ego, Sacerdotes hos, ſalem quidem marinum, tanquam Typhonis ſpumam auerſatos fuiſſe ſemper, et ab eo abſtinuiſſe perpetuo; in caſtimoniis vero, non modo ſalem hunc, marinum, verum et quemcunque alium, ab omni cibo, quo vtebantur, procul eſſe voluiſſe, forte ob rationes, quas PLVTARCHVS commemorat. Fuiſſe enim aliquam ſalis ſpeciem, Sacerdotibus non ingratam, qua et ipſi videntur vſi eſſe in cibis, et quam ad ſacrificia Diis offerenda adhibuerunt, dubio caret. Sed ſal ille erat foſſilis, quod nos ARRIANVS docet, de expedit. Alexandri M. Lib. III. p. 161. Edit. Blancardi. *Gignit autem Marmarica*, (vbi Iouis Ammonis Templum ſitum erat) *ſuapte natura ſalem foſſilem, quem quidem Sacerdotes nonnulli Ammonis in Aegyptum portant.* —— *Hoc genere ſalis et Aegyptii, et alii, quibus diuinus cultus curae eſt, in ſacrificiis vtuntur.* Salem vero marinum Sacerdotes in vniuerſum abhorrebant, eumque ad teſtandum odium vocabant *ſpumam Typhonis*, quo cognito, vt opinor, Graeci quidam ſibi imaginati ſunt, *Typhonis* nomine Sacerdotes ſubinnuiſſe *mare.* Et ambigi vix poteſt, Typhonem in veterum Aegyptiorum Theo-

* Sympoſ. Lib. V. c. 10. p. 685. fin.

Theologia, aliquo modo ad mare relatum fuiſſe. Certe ſedes ei tribuuntur mari contiguae. Praefecturam *Sethroiticam*, quae ad mare mediterraneum ſita eſt, a *Seth*, vel *Typhone* nomen accepiſſe, ſupra monuimus, §. 10. Ibi vrbs erat maritima, primis temporibus dicta *Typhonia.* In eodem etiam tractu, lacu ſcilicet Serbonide, in quem olim mare influebat, ſepultus eſſe perhibebatur. Vxorem eius *Nephthyn*, nihil aliud Aegyptiis ſubinnuiſſe, quam terram Aegypti orientalem, quae ſinum Arabicum, vel mare rubrum attingebat, docebimus infra cap. III. Ea de cauſa, vt videtur, tradebatur Daemon ille * *τῶν ἐσχάτων ἁπτόμενος*, *extrema attingens.* Sed vel hinc ſatis conſtare arbitror, Typhonem a mari eſſe diſtinguendum, quamuis ad illud referretur.

Alii non omnino incongrue, Typhonis nomine intelligebant vim ardoris et ſiccitatis nimis inualeſcentem.

§. 17. Propius illi ad veritatem accedere, priſcorumque Aegypti Theologorum mentem ac ſententiam aſſecuti mihi videntur, qui *Typhonis* nomine ac ſymbolo, vim ſiccitatis noxiam, ac aeſtum immodicum, humori, rerum omnium, ſecundum Aegyptios, principio, adeoque Nilo etiam, vehementer inimicum, intelligi debere, aſſeruerunt. Nihil enim in rerum natura, Aegyptiis eorum regioni et agris, quin etiam valetudini, ac ipſi adeo vitae, aeque metuendum eſt, atque vis ardoris et ſiccitatis nimia, in aëre inualeſcens. Illa laetos ac iucundos, Solis Lunaeque, neque minus Nili fluuii, effectus intercipit ac impedit, aut etiam in contrarium vertit, vt proinde in Theologia gentis illius Mythica, non abs ratione, Oſiridis, Iſidis, et Hori, implacabilis hoſtis dici potuerit. Video etiam PLVTARCHVM, in libro, quo Theologiam Aegyptiorum explicare voluit, horum interpretationi maiorem in modum fauere. Saepiuſcule namque eam repetit, incul-

* PLVTARCHVS de Iſide p. 375.

inculcat, atque commendat. Haec ſunt eius verba p. 364. Τυφῶνα δὲ νομίζουσι πᾶν τὸ αὐχμηρὸν, καὶ πυρῶδες, καὶ ξηραντικὸν ὅλως, καὶ πολέμιον τῇ ὑγρότητι. Διὸ καὶ πυῤῥόχρων γεγονέναι τῷ σώματι καὶ πάρωχρον λέγουσι. *Typhonem cenſent omne ſiccum, igneum, et quicquid denique exſiccandi vim habens, aduerſum eſt humori. Ideo rufum et ſubpallidum fuiſſe Typhonem dicunt.* Et p. 366. *Typhonis vero inſidiae ac tyrannis, vim ſignificant ſiccitatis praeualentis, et conſumentis humorem, qui generat augetque Nilum.* Porro p. 372, poſtquam de Typhone nonnulla diſſeruiſſet, et iſta addit: *Aeſtus quo multa animalium, ac e terra naſcentium, corrumpuntur, non Solis opus exiſtimari debet, ſed ſpirituum,* (ventorum) *aquarumque in terra et aëre intempeſtiue confuſarum, quando principium facultatis inordinatae ac indiſcretae, a ſcopo aberrando, exhalationes extinxerit.* Id autem *Typhonis* nomine deſignari, illic docet. Similia inueniuntur et p. 365. Eo etiam ſpectant, quae idem obſeruat p. 380. *Ingenti autem aeſtu, ac moleſta ſiccitate incidente, quae vltra modum adducat vel peſtilentes morbos, vel alias inſuetas calamitates —— Typhonem veluti ſupplicio afficiunt.* Poſſet hinc forte ratio peti, ob quam *Typhonem* aliqui interpretarentur *mare.* Aegyptii certe * *mare ab igni cenſent factum, et excluſum finibus elementorum: quod neque mundi pars ſit, neque elementum, ſed alienum excrementum, corruptum et morboſum.*

Proprie Typhonis nomine, Theologi Aegyptiorum deſignaſſe videntur ven-

§. 18. Vt etiam, quae ſit hac de re ſententia mea, nunc exponam, arbitror, in vetuſta Aegyptiorum Theologia, *Typhonis* nomine ſignificatum inprimis fuiſſe *ventum;* ſed minus benignum, et ſiniſtri ominis, *vrentem, exſiccantem,* et quouis modo *noxium.* Idque nomen ipſum *Typhonis,* indicare et

* PLVTARCHVS p. 353.

et non leuiter corroborare videtur. ⲐⲎⲞⲨ, (*Theu*) enim ſignificare *ventum*, diximus §. 14. Significat et πνοὴν, *flatum venti*, Actor. II. 2. Eodem loco, §. 14, obſeruauimus ⲐⲎⲞⲨ-ϥ-ϨⲰⲞⲨ, *Theu-ph-hou*, deſignare, tum *ſpiritum*, tum etiam *ventum*, *malum* et *maleficum*. Cum hac interpretatione, omnia, quae de *Typhone* praedicare ſolebant Aegyptii, recte et bene conciliari poſſe, in propatulo eſt. Credebatur Typhon cauſa eſſe ardoris immodici, et inſecutae hunc ſiccitatis nociuae, §. 17. Norunt vero omnes, experientia quotidiana edocti, vento vim ineſſe exſiccandi ingentem. Veterum quoque permulti, * Ariſtotelici cumprimis, quibuscum Aegyptii feciſſe etiam videntur, in ea erant ſententia, ventum omnem origine ſua et natura, eſſe calidum et ſiccum, talesque ſemper editurum eſſe effectum, niſi haec eius vis et facultas, variis modis impediretur, et in contrarium verteretur. Iuxta hos igitur ventus cauſa eſt ardoris immodici, et ſiccitatis damnoſae, neque haec incommoda Soli in acceptis ferenda ſunt. §. 17. Id vero ipſum ſigillatim, iureque ſingulari dicendum erat, de quadam peculiari venti ſpecie, quae certis temporibus in Aegypto regnat, et de qua nos mox plura obſeruabimus. Poteſt ex eo etiam facillime explicari, quid ſibi velint Typhonis cum Oſiride, Horo, ac Iſide, certamina atque proelia, ex quibus modo ſuperior, modo etiam inferior diſceſſit, donec tandem penitus ab Horo vinceretur. Exponam hoc verbis vetuſti Scriptoris, magni ac celeberrimi nominis, qui, ** *accidit*, inquit, *vt modo vincat*, *aër*, (cuius motus ventum efficit) *media quidem nocte vincat*, *vincatur au-*

tum vrentem, exſiccantem et noxium.

* Vide OLYMPIODORVM, in Ariſtotelis Meteorol. Lib. II. fol. 35. b.

** THEOPHRASTVS *de ventis*, in Operibus p. 406. Edit. Heinſii.

autem meridie. Et poſt pauca: *Sole occidente, flare incipiunt venti: ceſſant autem alii mane, cum deuicti ſint, alii circa meridiem et occaſum Solis, cum vincentes et ipſi deſierint.* Quibus et haec ſubiungamus SENECAE, Natural. Quaeſt. Lib. V. c. 7. *Antelucanos flatus inſpiciamus, qui aut ex fluminibus, aut ex conuallibus, aut ex aliquo ſinu feruntur. Nullus ex his pertinax eſt, ſed cadit fortiore iam Sole.* In Theologia nempe Aegyptiorum myſtica, Typhon tum perhibebatur interemiſſe Oſiridem, cum effectus Solis deſiderati, minus perſentiſcebantur, venti vero nociui ac peſtilentis impetus praeualebant. Viciſſim vero Typhon tradebatur ab Iſide Horoque ſuperatus eſſe, vbi Solis virtus benefica ſuperior euaſiſſet, illumque ventus benignus adiuuiſſet, atque calamitatibus a maligno vento excitatis, finem impoſuiſſet, qua de re aliquid me * in ſuperioribus iam diſputaſſe memini. Et in ſequentibus de argumento eodem nonnulla recurrent. Notum vero eſt rerum harum ſtudioſis, imperium Typhonis, quod is, occiſo Oſiride, ad ſe rapuit, habitum fuiſſe violentum ſupra modum et tyrannicum. Per id autem ratione optima ſaeua vis ventorum ſymbolice deſignari potuit. Nam, vt ſcribit vetus quidam Philoſophus: ** Ἡ τοῦ ἀνέμου κίνησις τυραννική ἐστι, καὶ βιοτάτη, ὡς δηλοῦσιν καὶ οἱ σεισμοὶ, τὰ μέγιστα βάρη σαλεύοντες; Φημὶ δὲ τὴν γῆν: Οὐδὲν γὰρ ἕτερον ἐστὶν σεισμὸς, ἢ ὑπόγειος ἄνεμος. *Motus venti tyrannicus eſt valdeque violentus, quod intelligi poteſt ex terrae motibus, qui moles pondere grauiſſimas concutiunt, ipſam nimirum terram. Nihil aliud enim eſt terrae motus, quam ventus ſubterraneus.* Poëtae in deſcribendis hiſce tyrannicis et tremendis ventorum motibus

* Lib. II. cap. IV. §. 5.

** OLYMPIODORUS in Ariſtotelis Meteorol. Lib. II. fol. 37. b.

motibus multi ſunt, et prolixi. Neminem paulo humaniorem latent illi VIRGILII verſus, Lib. I. Aen. 86.

— ac venti velut agmine facto
Qua data porta ruunt, et terras turbine perflant.
Incubuere mari, totumque a ſedibus imis
Vna Eurusque, Notusque ruunt, creberque procellis
Africus, et vaſtos voluunt ad littora fluctus.
Eripiunt ſubito nubes coelumque diemque
Teucrorum ex oculis: Ponto nox incubat atra.
Intonuere poli, et crebris micat ignibus aether:
Praeſentemque viris intentant omnia mortem.

Apud OVIDIVM ipſe Boreas ventus introducitur, potentiam viresque ſuas, hunc in modum extollens, *Metamorph.* Lib. VI. v. 690.

Apta mihi vis eſt. Vi triſtia nubila pello:
Vi freta concutio, nodoſaque robora verto,
Induroque niues, et terras grandine pulſo.
Idem ego, cum fratres coelo ſum nactus aperto,
(Nam mihi campus is eſt) tanto molimine luctor;
Vt medius noſtris concurſibus intonet aether:
Exiliantque cauis eliſi nubibus ignes.
Idem ego, cum ſubii conuexa foramina terrae,
Suppoſuique ferox imis mea terga cauernis,
Sollicito Manes, totumque tremoribus orbem.

Sed ad ea potius properandum nobis eſt, quae non tam ventis in genere, quam ventis, quos Aegyptus ſentit, propria ſunt.

§. 19. Vt igitur nihil dicam de * *aëre* in Aegypto *nebuloſo et roſcido, a Nilo fluuio,* ** qui Solem ab

Ex eo ratio peti poteſt, quare ſedes

* PLINIVS Lib. XXI. c. 6.
** *Deſcription de l'Egypte par* MAILLET To. I. p. 69. P. LVCAE itinerarium vltimum To. I. p. 350.

Digitized by Google

Typhoni in Aegypto inferiori aſſignata fuerit.

ab eius exortu obtegit, ac veluti abſcondit, donec illius radiis victus, diſſipetur, de quo fugando et corrigendo, Sacerdotes olim ſolliciti etiam erant * in Sacris, quae peragebant, quotidianis, vti hodieque ** in India facere ſolent Brachmanes precibus et hymnis, id obſeruatione et vberiori noſtra diſquiſitione dignum exiſtimo, quod Aegyptus inferior, praeſertim quae mari finitima eſt, ſedes et veluti domicilium Typhonis habita fuerit. In ea igitur regione, ſi ad fabulae Sacerdotalis tenorem rite attendamus, Oſiridem a Typhone interemtum fuiſſe, inueniemus. In eadem prope vrbem Butum, quae a mari mediterraneo non longe diſtat, Typhon quaeſiuit Horum. In eiuſdem finibus, Lacu nempe Serbonide, ſubmerſus fuit, aut ſecundum alios circa Heroopolin, ſitam ad extremum receſſum Sinus Arabici, §. 10. Haec omnia de vento, orae maritimae Aegypti inferioris inimico et damnoſo, non incommode, nec inuita Minerua, intelligi ac explicari poſſunt. Multum ora illa ſemper a vento maritimo paſſa eſt, quod exemplis nonnullis probabimus. Deſumemus ea potiſſimum ex IOHANNIS CASSIANI *Collationibus*. Ita autem is *Collat.* VII. cap. 26. *Paulus Abbas commoratus eſt in eremo, quae adiacet* *** *Panephyſi ciuitati: quam ſolitudinem olim factam aquae ſalſiſſimae inundatione cognouimus. Quae, QVOTIENS FLAVERIT SPIRITVS AQVILONIS, de ſtagnis impulſa, ac ſuperfuſa adiacentibus terris, ita omnem illius ſuperficiem contegit regionis, vt antiquos ibidem vicos, qui olim hac ipſa de cauſa, omni ſunt habitatore deſerti, faciat velut inſulas apparere.* Ad rem ean-

* PLVTARCHVS de Iſide p. 383.
** Vide infra §. 22. fin.
*** De illius ſitu videndus CELLARIVS in Geograph. antiqua Africae p. 31.

eandem et haec ſpectant Collat. XI. c. 3. *Ad ciuitatem nos ſuam, id eſt Panephyſin, itineris dux ipſe perduxit. Cuius terras, imo etiam contiguae regionis plurimam partem, quondam opulentiſſimam, (ſiquidem ex ea cuncta, vt fama eſt, in regios cibos ſubminiſtrabantur) repentino terrae motu excuſſum mare, transgreſſis limitibus occupauit, atque ita collapſis fere omnibus vicis, opimas olim ſalſis* (ita legendum) *paludibus ſupertexit.* Et poſt pauca intermedia: *In his igitur locis multa in hunc modum oppida eminentioribus tumulis collocata, fugatis habitatoribus, eluuies illa velut inſulas fecit, quae deſideratam ſecedentibus Sanctis, ſolitudinem praebent.* De vrbe *Thenneſo*, ſita prope mare mediterraneum, Scriptor idem haec habet, Collat. XI. cap. 1. *Ad oppidum Aegypti, cui Thenneſus nomen eſt, emenſa nauigatione peruenimus. Cuius accolae ita vel mari, vel ſtagnis ſalſis vndique circumluuntur, vt ſolis, quia terra deeſt, negotiationibus dediti, opes atque ſubſtantiam nauali commercio parent, ita vt aedificiis, cum voluerint, extruendis, terra non ſuppetat, niſi de longinquo nauigiis apportetur.* Vrbs haec quondam in continenti extructa; ſed calamitate illa, quam CASSIANVS nobis expoſuit, miſere quaſſata, inſula poſthaec euaſit, cuius * Scriptores Seculi etiamnum XII. et XIII. mentionem faciunt, ac tandem ** maris impetu deſtructa, periit. Neutiquam ambigo, et huius vrbis deſtructionem, non ſecus atque Panephyſeos, effeciſſe tum ventum vehementem maritimum, tum grauem terrae motum.

 Simi-

* BENIAMIN *Tutelenſis Itinerar.* cap. XXII. ex Edit. BARATERII, cuius poſſunt notae conſuli.

** Auctor Arabs, apud KIRCHERVM, in Oedipo To. I. p. 25, (non vt perperam editum eſt, 31.) KIRCHERVS verba illa perperam accepit, de antiqua *Tani*, quae a mari longius abeſt, et etiamnum exiſtit.

Simile quid contigit etiam in tractu vrbis quondam inclytae, Canopi, vt in his nos docet vetus auctor. * Ἔλεγε δὲ Ἀμμώνιος ὁ μέγας Φιλόσοφος ἐπὶ πέντε ϛάδια τὴν γῆν θαλαττωθῆναι περὶ τὸ Ἡράκλειον καὶ τὸν Κάνωπον, ὡς δηλοῦσιν ἔτι ἐν μέσῳ τῆς θαλάττης οἰκήματα ὄντα, καὶ νήσους μιμούμενα. *Memoriae prodidit Ammonius, magnus ille Philoſophus, terram circa Heracleum et Canopum, ad quinque ſtadia merſam mari fuiſſe, quod ſatis etiamnum declarant aedificia, in medio mari illic conſpicua, inſulas imitantia.* Lacus ille, quem illic effecit mare, hodie appellatur *lacus Madiae*, et ex eo ſententia ** IS. VOSSII, et plurium † qui eum ſequuntur, egregie confirmatur, Canopum antiquam, ad latus occidentale huiuſce lacus poſitam fuiſſe. Haec cauſa eſt, ob quam *Oſtium Heracleoticum*, vel, quod idem eſt, *Canopicum*, SENECA *maximum* appellauit, id enim illi tantum conuenire poteſt, quod cum *lacu Madiae* coniunctum eſſe, Tabulae Geographicae docent. Calamitates porro, his, de quibus dixi, ſimiles, in finibus Aegypti et Phoeniciae, lacum produxiſſe Serbonidem, quo Typhon credebatur demerſus eſſe, a veri ſpecie non abhorret. Vide infra §. 23. Huius itaque generis damna, ventus maritimus, et nonnunquam ſubterraneus, illis Aegypti regionibus, quae mari adiacebant, ſaepius inferre ſolebat, vti in vniuerſum ventorum vehementium impetus, †† nuſpiam fere grauiores et for-

* OLYMPIODORVS in Ariſtot. Meteor. Lib. I. fol. 26. a. fin.

** in *variis Obſeruat.* cap. X. p. 43.

† CLAVDIVS SICARDVS dans *les Memoires des Miſſions nouveaux* To. VII. p. 126. MAILLET To. I. p. 123. POCOCK Vol. I. p. 13.

†† OLYMPIODORVS, vbi ſupra fol. 38. a. *Voiage* du Capitaine DAMPIER To. II. p. 313. Edit. Rouen. 1723. 8vo.

Digitized by Google

fortiores perſentiſcuntur, quam in Sinubus ac receſſibus marium; id vero omne Typhoni in acceptis referri conſueuiſſe, auguror. Eodem referre licebit, quod in fabulis Sacerdotum tradi aſſolebat, * Typhonem, dum noctu, *plena Luna*, venatione ſe oblectaret, circa Butum, Aegypti inferioris vrbem, et a mari mediterraneo non longe diſſitam, incidiſſe in capulam Oſiridis, eumque abſtuliſſe, et membra Oſiridis mortui disieciſſe. Credebatur nempe ** tempore Plenilunii, ros cadere copioſior ſolito, qui fruges, plantas, totamque terram mirifice recrearet. Verum teſte PLINIO, Lib. II. c. 60. inſignem hanc benedictionem ſaepius nimii ardores, aut venti impetuoſi intercipiebant. Et vero experientia magiſtra ſcimus, *** ventos terreſtres verſus mare ſpirantes, noctu vim ſuam cum maxime exſerere, † idque praeſertim tempore Plenilunii. Hac ratione illi igitur fructum laetiſſimum Plenilunii interuertunt. En vim impetumque Typhonis!

Sigillatim Typhonis nomine deſignari videtur ventus, qui in Scriptura dicitur orientalis et vrens, vere terribilis.

§. 20. Verum eſt ventus in Oriente toto, illisque praecipue regionibus, quae mari ſunt propiores, notiſſimus, et qui in deſertis Aegypti, Aegyptum hinc a Libya, illinc ab Arabia diſterminantibus, vti et in †† Arabia Aegyptiaca, vaſtitates horrendas, et calamitates infinitas efficit. Ventus ille in Aegypto perſaepe a plaga meridionali ſpirat, ideoque communius *Noti* nomine deſignatur, qui, quot, quantisque malis ac damnis Aegyptum mactet, et ex veterum, et ex recentiorum relationibus, ſatis notum eſt. Ideoque ventum hunc Auſtralem, Aegypto,

* Vide ſupra Lib. III. cap. IV. §. 4.

** Ibidem, cap. eodem §. 13.

*** *Voiage* de DAMPIER To. II. p. 307. 308.

† *Recueil des voiages faits pour la Compagnie des Indes Orientales*, To. IV. p. 422. Edit. Rouen. 1725. 8vo.

†† Vide infra hoc Lib. cap. III. §. 3.

Digitized by Google

gypto, certo praeſertim tempore, ſupra modum perniciosſum ac luctuoſum, nomine *Typhonis* ſignificatum fuiſſe, libenter hic aſſererem, niſi id *Thueri*, Typhonis pellici, proprie et vere conuenire, lingua vetus Aegyptiaca manifeſtum faceret, qua de re videbimus capite ſequenti III. Dicere itaque malim, Typhonis nomine, in Theologia Aegyptiorum ſymbolica, ſpecialiſſime intellectum fuiſſe, ventum qui Hebraeis קדים audit, id eſt *Orientalis*, Graecis vero interpretibus Alexandrinis, *καύσων*, *ventus vrens*, quem partim ex meridionali, partim etiam ex orientali plaga flare ac ferri teſtantur, qui regiones orientales peragrarunt. In Aegypto * *appellantur hodie Meriſſi, flantes non tantum a meridie; ſed a plaga etiam orientali. Bis in anno regnant, ſemel quidem tempore illo, quod a Paſchatos feſto, ad Pentecoſten extenditur, et iterum a menſe Nouembri, ad medium vſque Februarium.* Vbi ex §. 15, obſeruaſſe non poenitebit, hoc ipſum tempus, tyrannico regno Typhonis in Aegypto, a Sacerdotibus quondam aſſignatum fuiſſe. ** *Illi vero venti, quos Meriſſi appellant, ſunt ardentes, corrumpunt fruges, ac omnibus rebus damnum inferunt.* Latini Scriptores eum ſolent nuncupare *Eurum*, de quo COLVMELLA Lib. V. *de Re Ruſtica* cap. V. *Partes eius regionis* (Baeticae) *ſic infeſtantur Euro, quem incolae Vulturnum appellant, vt, niſi tegminibus vites opacentur, veluti halitu flammeo fructus vratur.* Nemo tremenda venti huius in regionibus Orientis effecta melius deſcripſit, THEVENOTO, illuſtri peregrinatore, qui fere ea tantum memoriae mandauit, quae viderat ipſe, atque expertus erat. Is igitur ea de re literis haec prodidit.

* WANSLEB *relation d'un voiage fait en Egypte*, p. 39. 40.

** Idem, ibid. p. 41.

dit. * *In magnis Arabiae deſertis, inueniuntur nonnunquam canes, ac homines etiam, mortui atque integri, quos venti ingentes, qui tota maria arenae ſecum vehunt, obruerunt. Ex arenis illis homines emergere amplius non poſſunt: et quoniam arenae illae plurimum ſalis admixtum habent, corpora conſeruant, humoreque omni exuunt.* Et ** alio loco haec nos obſeruare vult. *Id vero in peregrinatione Meccana longe triſtiſſimum eſt, quod ſaepe oriantur certi quidam venti igniti, qui reſpirationem omnem intercipiunt, eoque magnam hominum multitudinem, breui tempore enecant. Videas in his itineribus homines camelis inſidentes, ſanos, cantantes ex Alcorano pericopas, et inter cantandum ſubita morte correptos, in terram concidentes.* Illis, quae modo deſcripſimus, addamus et haec, quae auctor ille propria experientia edoctus, literis conſignauit. *** *Circa horam meridianam, tanta oriebatur in Birke,* (quae nonniſi quatuor leucis a Cahira diſtat) *tempeſtas, nam in deſertis ſabuloſis, tempeſtates excitantur non minus atque in patenti pelago, vt in itinere toto illo die pergere nobis non liceret. Venti qui tum ſurrexerat, tantus erat furor, impetusque tam vehemens, vt metuerem, ne tentoria noſtra omnia eſſet ablaturus. Tantam porro in nos effudit arenae copiam, vt parum abeſſet, quin nos totos obrueret.* In itinere eodem, et haec accidiſſe ſibi narrat. † *In itinere hocce, dum ab vrbe Suez, Cahiram contendimus, ventum perſenſimus, plus ſemel, tanto ardore flagrantem, vt tergum illi obuertere cogeremur, nonnihil reſpiraturi. Si quando os aperiremus, ſabulo totum illud nobis replebatur. Aquam eum in modum ventus caleſecerat, vt igne co-*

ctus

* *Voiage de Levant* Part. I. Liv. II. chap. VI. p. 435. 436.
** Eodem Lib. cap. XX. p. 488. 489.
*** Lib. eodem cap. XXIV. p. 511.
† Ibid. cap. XXXIV. p. 557.

ctus videretur. —— Impetus eius vehemens horas non totas ſex durabat, et ſi diutius nos afflare perrexiſſet, pars dimidia comitum noſtri itineris periiſſet. Sunt hi ipſi venti, qui anno ſuperiori, comitatui peregrinationis Meccanae tantum detrimenti attulerunt, vt vna nocte, ad bis millia hominum extinguerentur. Haec auctor eximius obſeruauit atque ipſe expertus eſt in Aegypto. Ab hoc argumento aliena non ſunt, quae idem in deſertis Meſopotamiae didicit, et de quibus iſta refert. * *Ventus ille appellatur Samiel. SAM nempe Arabibus venenum, et IEL Turcis ventum ſignificat. Samiel proinde ventum venenatum deſignat. Vero diſſimile non eſt, per ** VENTVM VRENTEM, IOBI* c. XXVII. v. 21. *intelligi hunc ipſum. Cum de venti huius indole multa quaeſiuiſſem, ab omnibus idem tuli reſponſum. Eſt nimirum ventus ille calidiſſimus, vimque ſuam exſerit, tempore aeſtiuo, in tractu, qui a Moſule ad Suratam vſque in India extenditur. Sentitur vero in continenti tantum, non autem in mari. Simulatque autem quis vento hoc afflatur, continuo exanimis concidit, niſi quod nonnunquam vnus vel alter, antequam efflaret animam, circumſtantibus voce querula teſtatus fuerit, ſe totum igne interno conſumi. — Aiunt in vento hoc ineſſe ignem ſubtilem tenuemque inſtar pili, a nonnullis viſum. Eos porro, quos radius ille ignitus attingunt, mori perhibent, reliquos nihil ſentire mali.* Eſt autem operae omnino pretium, hic monere, ventos huius generis ac indolis, a Graecis proprie appellari Τυφῶνας. Ita HESYCHIVS explicat: Τυφὼν ὁ μέγας ἄνεμος. Et illico poſt Τυφῶνος πυρώδες δαίμονος. *Typhon dicitur ventus ingens et vehemens.*

* Idem Parte II. Lib. I. chap. XII. p. 182. 183. Adde CHARDINII itinerarium Parte IV. p. 22. Edit. Amſtel. 8.

** Videndae ad locum hunc, annotationes IO. CLERICI, et ALBERTI SCHVLTENSII.

hemens. Eo nomine venit Spiritus naturae igneae. Eundem ad modum, EVSTATHIVS ex Graecorum fabulis, * *Typhonem* interpretatur πνεῦμα θερμὸν, *ventum ardentem ac vrentem.* Sic etiam EVRIPIDES in *Phoeniſſis*, v. 1161. Τυφὼν vel Τυφὼς exponitur *turbo*, vel *ventus igneus.*

> Ὁδ' Ἀρκὰς, οὐκ Ἀργεῖος, Ἀταλάντης γόνος
> Τυφὼς πύλαισιν ὥς τις ἐμπεσὼν, βοᾷ
> Πῦρ καὶ δίκελλαν, —
>
> *Arcas vero ille, non Argiuus, filius Atalantae,*
> *Sicut* (typhon, vel) *turbo quidam igneus, in portas irruens, clamat*
> *Ignem et ligonem.*

Vbi et Scholia veteris interpretis conſuli poſſunt. Alia argumentum hoc illuſtrantia addemus, vbi ad Typhonis cognomina peruenerimus.

Typhon vox eſt Aegyptiaca, ſignificans ventum corruptorem.

§. 21. Videmus igitur, Graecos voce *Typhonis* eodem fere ſenſu vſos eſſe, quem apud Aegyptios habuiſſe contendo. PLVTARCHVS itaque, vocem hanc origine graecam eſſe, aſſeuerat, et pro tali haberi vult, in libro *de Iſide et Oſir.* poſt init. Vult autem, Τυφῶνα proprie ſignificare τετυφώμενον, *faſtu inflatum.* Obſeruationi huic aliqua ratione fauere videtur HELLANICVS, Scriptor peruetuſtus, vt qui Genium malum Aegyptiorum, non *Typhonem* nominet, verum *Babyn.* Vide ſupra §. 7. Ex quo coniicere pronum videri poſſet, *Babyn* eſſe nomen Aegyptiacum et genuinum, ** aliis quoque memoratum, illius Genii, quem Graeci poſtea *Typhonem*, ob conuenientiam cum ſuo *Typhoeo*, de quo §. 2, nuncuparunt. Sed HELLANICO opponimus HERODOTVM, Scriptorem eiuſdem aetatis diligentem, ac plerumque accuratum. Is nomina Deorum Aegyptiorum

* In Homeri Iliad. Λ. p. 157. fin.

** Vide infra §. 23.

Digitized by Google

ptiorum patria omittere non ſolet, et *Typhonem* tamen, * alio quam hoc nomine, quoties eius mentionem iniicit, non compellat. Non nego, malum hunc Genium, Aegyptiis dictum quoque fuiſſe *Babyn*. Sed id cognomen tantum fuiſſe opinor, qualia ipſi plura ab Aegyptiis fuiſſe impoſita, mox videbimus. At nomen, quo communiter in Aegypto, ab omnibus inſigniri ſolebat, erat, me quidem iudice, *Typhon*. Neque exiſtimare poſſum, nomen hoc e Graecia perueniſſe in Orientem; verum vice verſa, ex Oriente in Graeciam tranſiiſſe, docet vox Hebraeis valde vſitata סופה, *Supha*, id eſt *turbo*, ventus commouens et conſumens obuia quaeque, vel, vti * laudatiſſimus Scripturae interpres, *Turbo radens et verrens*. Vide librum IOBI cap. XXI. 18. XXVII. 20. Pſ. LXXIII. 16. in quibus omnibus, vti nec minus aliis ſimilibus locis, ventum hunc סופה accipi videmus, pro terribili effectu irae diuinae, maloque longe grauiſſimo. Voce autem iſta, ventum ſignificari eum, qui in deſertis potiſſimum Aegypti et Arabiae dominatur, ſubinnuunt haec IESAIAE, cap. XXI. 1. ex verſione CAMPEGII VITRINGAE: *Vt turbines auſtrales* (כסופות בנגב) *magno impetu irruunt. E deſerto venit, e terra terribili*, ad quem locum ſummus Theologus obſeruat, ſermonem eſſe de vento, qui alias in Scriptura dicitur קדים, *ventus orientalis vrens*, quique in deſertis tantas ſtrages edit. EVTYCHIO *Batricidae*, Patriarchae Alexandrino, ventus, vt videtur, idem, dicitur طوفون, *Typhon*. Verba eius haec ſunt: ** *Immolabant homines* (temporibus Seruchi) *filios ſuos et filias Daemoniis. Immiſit autem Deus in illos ventum procelloſum. Et fuit Typhon* (طوفون) *ventus*.

* ALB. SCHVLTENSIVS in *Iobi* cap. XXVI. v. 18.

** Apud SELDENVM de *Diis Syris*, Prolegom. cap. 3. pag. 48.

ventus. Literas autem T, et S, in Orientalium linguis, non minus, quam in graeca, frequenter inter ſe commutari, rerum harum ſtudioſi non ignorant. Mihi igitur, donec meliora et certiora edocear, *Typhon* vox erit Aegyptiaca. Si cui iam in mentem forte veniat, vocem hanc, quam in hebraica et arabica lingua deprehendimus, ex antiquiſſima illa dialecto ſupereſſe, qua Noachidae, in Aegypto etiam, vſi ſunt, antequam formaretur, multisque modis excoleretur Aegyptiaca, Miſraimi poſteris deinceps propria, me non inueniet repugnantem. Poteſt tamen vox iſta, et ex lingua Aegyptiaca, non incommode explicari. Diximus nempe §. 14. et 18. ⲑⲏⲟⲩ ϥ-ϩⲱⲟⲩ, *theu-ph-hou*, Aegyptiis ſignificare *ventum malignum, nociuum*, vnde Graeci, *Typhonem*, et *Typhoeum* ſuum facile potuerunt conficere. Ceterum cum ⲫⲱⲛ, (*phon*) Aegyptiorum ſermone dicatur, *conuertere*, *peruertere*, et *euertere*, Pſalm. LXVI. 6. Matth. XVII. 17. poteſt *Typhon* etiam exponi ⲑⲏⲟⲩ ⲫⲱⲛ, *Theu-phon*, id eſt *ventus euertens*, vel *peruertens*, quod inprimis turbini conuenire, cuiuis liquet. Lego vero *Geneſ.* XLI. 23. ἀνεμόφθορον, quod vulgatus interpres reddidit *percuſſum uredine*, et *percuſſum vento vrente* in verſione Coptica exprimi ϫⲱ-ⲫⲉϩ, *Dſo-pheh*. Si lectio haec recte et bene ſe habet, * de quo quis dubitare poſſet, ϫⲱ idem eſſet, quod alias ⲑⲏⲟⲩ, dicitur, id eſt *ventus*, ⲫⲉϩ, (*pheh*) vero, vel ⲫⲟϩ, (*phoh*) nam vocales in lingua Aegyptiorum miri-

* Nam cum vox illa capite citato ſaepius occurrat, vſ. 6. et 24. legitur ϫⲓⲙⲫⲉϩ. Solo verſu 23. deprehendimus ϫⲱⲫⲉϩ, quod videri poteſt ex ϫⲓⲙⲫⲉϩ corruptum.

Digitized by Google

ptiorum patria omittere non ſolet, et *Typhonem* tamen, alio quam hoc nomine, quoties eius mentionem iniicit, non compellat. Non nego, malum hunc Genium, Aegyptiis dictum quoque fuiſſe *Babyn.* Sed id cognomen tantum fuiſſe opinor, qualia ipſi plura ab Aegyptiis fuiſſe impoſita, mox videbimus. At nomen, quo communiter in Aegypto, ab omnibus inſigniri ſolebat, erat, me quidem iudice, *Typhon.* Neque exiſtimare poſſum, nomen hoc e Graecia peruenisse in Orientem; verum vice verſa, ex Oriente in Graeciam tranſiiſſe, docet vox Hebraeis valde vſitata סופה, *Supha*, id eſt *turbo*, ventus commouens et conſumens obuia quaeque, vel, vti * laudatiſſimus Scripturae interpres, *Turbo radens et verrens.* Vide librum IOBI cap. XXI. 18. XXVII. 20. Pſ. LXXIII. 16. in quibus omnibus, vti nec minus aliis ſimilibus locis, ventum hunc סופה accipi videmus, pro terribili effectu irae diuinae, maloque longe grauiſſimo. Voce autem iſta, ventum ſignificari eum, qui in deſertis potiſſimum Aegypti et Arabiae dominatur, ſubinnuunt haec IESAIAE, cap. XXI. 1. ex verſione CAMPEGII VITRINGAE: *Vt turbines auſtrales* (כסופות בנגב) *magno impetu irruunt. E deſerto venit, e terra terribili*, ad quem locum ſummus Theologus obſeruat, ſermonem eſſe de vento, qui alias in Scriptura dicitur קדים, *ventus orientalis vrens*, quique in deſertis tantas ſtrages edit. EVTYCHIO *Batricidae*, Patriarchae Alexandrino, ventus, vt videtur, idem, dicitur طوفن, *Typhon.* Verba eius haec ſunt: ** *Immolabant homines* (temporibus Seruchi) *filios ſuos et filias Daemoniis. Immiſit autem Deus in illos ventum procelloſum. Et fuit Typhon* (طوفن) *ventus.*

* ALB. SCHVLTENSIVS in *Iobi* cap. XXVI. v. 18.
** Apud SELDENVM de *Diis Syris*, Prolegom. cap. 3. pag. 48.

ventus. Literas autem T, et S, in Orientalium linguis, non minus, quam in graeca, frequenter inter ſe commutari, rerum harum ſtudioſi non ignorant. Mihi igitur, donec meliora et certiora edocear, *Typhon* vox erit Aegyptiaca. Si cui iam in mentem forte veniat, vocem hanc, quam in hebraica et arabica lingua deprehendimus, ex antiquiſſima illa dialecto ſupereſſe, qua Noachidae, in Aegypto etiam, vſi ſunt, antequam formaretur, multisque modis excoleretur Aegyptiaca, Miſraimi poſteris deinceps propria, me non inueniet repugnantem. Poteſt tamen vox iſta, et ex lingua Aegyptiaca, non incommode explicari. Diximus nempe §. 14. et 18. ⲑⲏⲟⲩ ϥ-ϩⲱⲟⲩ, *theu-ph-hou*, Aegyptiis ſignificare *ventum malignum*, *nociuum*, vnde Graeci, *Typhonem*, et *Typhoeum* ſuum facile potuerunt conficere. Ceterum cum ⲫⲱⲛ, (*phon*) Aegyptiorum ſermone dicatur, *conuertere*, *peruertere*, et *euertere*, Pſalm. LXVI. 6. Matth. XVII. 17. poteſt *Typhon* etiam exponi ⲑⲏⲟⲩ ⲫⲱⲛ, *Theu-phon*, id eſt *ventus euertens*, vel *peruertens*, quod inprimis turbini conuenire, cuiuis liquet. Lego vero *Geneſ.* XLI. 23. ἀνεμόφθορον, quod vulgatus interpres reddidit *percuſſum uredine*, et *percuſſum vento vrente* in verſione Coptica exprimi ϫⲱ-ⲫⲉϩ, *Dſo-pheh*. Si lectio haec recte et bene ſe habet, * de quo quis dubitare poſſet, ϫⲱ idem eſſet, quod alias ⲑⲏⲟⲩ, dicitur, id eſt *ventus*, ⲫⲉϩ, (*pheh*) vero, vel ⲫⲟϩ, (*phoh*) nam vocales in lingua Aegyptiorum miri-

* Nam cum vox illa capite citato ſaepius occurrat, vſ. 6. et 24. legitur ϫⲓⲙⲫⲉϩ. Solo verſu 23. deprehendimus ϫⲱⲫⲉϩ, quod videri poteſt ex ϫⲓⲙⲫⲉϩ corruptum.

mirifice inter ſe permutantur, ſignificabit *corrumpere.* Poſſet igitur iure optimo, et ſeruando analogiam linguae Aegyptiacae, ⲑⲏⲟⲩ-ⲫⲟϩ, *Theuphoh*, vel *They-phoh*, latine explicari *ventus corruptor.* Et eum re ipſa omnia corrumpere, intelleximus §. 20.

Typhon ab Aegyptiis cognominabatur Apopis, quod proprie gigantem ſignificat.

§. 22. Venio nunc ad cognomina quaedam Typhoni olim ab Aegyptiis addi ſolita, quae vel indolem illius, vel potentiam, vel facta nonnulla declarant. Ea inter primo loco hic commemorabo cognomen *Apopis*, cuius notitiam PLVTARCHVS nobis in his conſeruauit. * *Alia etiam apud Aegyptios fertur fabula, Apopin Solis fratrem bellum mouiſſe aduerſus Iouem, Oſiridem vero a Ioue, cui in hoſte debellando, auxilium tuliſſet, ab hoc filii loco adoptatum, Bacchumque fuiſſe appellatum.* Per *Iouem*, ſiue *Ammonem*, intelligendum eſſe *Solem*, qui ex hemiſphaerio inferiori, ad noſtrum ſuperius redux, in Aequinoctio verno, vires ſuas reficit, ** ſuo loco, adductis pluribus rationibus, ad liquidum deduximus. Huic, dum in hemiſphaerio inferiori adhuc haeret, et vbi primum ex illo ad ſuperius emerſit, *** certamen graue intercedit cum Typhone. *Apopis* igitur in hacce fabula, alius non eſt, quam *Typhon*, quod pluribus mox argumentis euincemus. *Ioui* vero auxilium fert *Oſiris*, qui et ipſe eſt Sol; verum hic quidem, in gloria et potentia maxima conſpicuus. Nam *Sol*, poſtquam ab Aequinoctio verno vlterius progrediens, nouum indies maiusque robur acquirit, † *Typhonem* tandem ſuperat, ac ad incitas redigit. Dixi *Apopin* alium hic intelligi non poſſe, quam *Typhonem.* Id ipſe fabulae ſenſus, quem ex Theo-

* PLVTARCHVS de Iſide p. 365.
** Supra Lib. II. cap. II. §. 5. 6. etc.
*** Vide ibid. cap. III. §. 10. 11. et cap. IV. §. 5.
† Vide ibidem cap. IV. §. 5.

Digitized by Google

Theologia mythica Aegyptiorum paucis nunc explicui, per ſe ſatis loquitur. Idemque ex Scriptore noſtro, quem ad teſtimonium vocauimus, nullo negotio oſtendere poſſumus. Etenim is illo, ex quo paucula excerpſimus, loco, *Typhonis* fabulam explicare annititur. De *Typhone* illic locutus erat, et tum haec ſubiungit: *Alia etiam apud Aegyptios fabula fertur de Apopi*, qua nempe id quod de Typhone adſtruxerat, illuſtrare vult. Paulo poſt etiam ad Typhonem reuertitur. Fabulam autem de *Apopi*, fratre Solis, hunc in modum explicat: *Apopis eſt ſicca et ignea natura. Ea vero non eſt Sol, ſed quandam habet cum Sole cognationem.* Ita vero PLVTARCHVS saepiſſime loquitur de Typhone, quando fabulas de eo Sacerdotales explicare ſatagit. Vide §. 17. Quis porro in Theologia Aegyptiorum mythica, Solis dici poterat et frater et hoſtis, niſi vnus Typhon, cui vtrumque hoc proprium erat? Omnium maxime vero, id quod dixi, ex ipſo *Apopis* nomine Aegyptiaco confici et probari poteſt. Monendum hic tantum nobis eſt, nomen illud, Aegyptiis ſatis familiare, ſed Graecis minus cognitum, haud ſemper eodem modo ſcribi atque efferri. PLVTARCHVS habet *Apopis*; quod vidimus. * In Catalogo regum Thebaeorum ERATOSTHENIS, illud ipſum nomen ſcribitur *Apappus*, quod auctor ille praeſtans interpretatur *μέγιϛον*, *maximum*, quod de mole et magnitudine corporis ſingulari intelligendum eſſe, ex vſu linguae Aegyptiacae pateſcit. In MANETHONIS Dynaſtia XVII. apud SYNCELLVM p. 61. nomen idem ſcribitur Ἄφοβις, vel vti in margine corrigitur Ἄφωφις, *Aphophis*. IOSEPHVS Lib. I. *contra Apionem*, prolixum ex MANETHONE locum adducit, vbi rex ille appellatur Ἄπωφις,

* Vide *la Chronologie Sacrée* de Mr. DES VIGNOLES' To. II. p. 753.

BIBLIOTHÈQUE DE LA VILLE LYON 1897

Digitized by Google

Apophis. Graeci Latinique nomen idem efferre ſolent *Epaphum*, tametſi Apidem et *Aphophin* inuicem confudiſſe videantur. Inter varios hos, vnam vocem pronuntiandi, modos, non ſine ratione illum praefero, qui apud MANETHONEM, gente Aegyptium, reperitur. Is enim nomen hoc ſcribit aut Ἄφωφις, aut Ἄπωφις, in cuius vera interpretatione, nemo linguae Aegyptiacae gnarus aberrare poteſt. Etenim, quod etiam ante permultos annos, B. LA-CROZIVM obſeruaſſe, mihique dixiſſe meminit, in illa lingua, ⲁⲫⲱⲫ, *Aphoph*, *gigas* dicitur, in verſione Scripturae Coptica, *Geneſ.* X. 8. 9. *Pſalmo* XIX. 5. XXXIII. 16. In dialecto vero Aegypti ſuperioris vox eadem ſcribi ſolet ⲉ̇ⲡⲱϥ, *Epoph*, vel *Apoph*. Ex his iam colligere facile eſt, *Apopin*, vel *Aphophin*, vel *Apophin*, nihil aliud ſignificare, quam *gigantem*. Graeci *Typhoeum* ſuum gigantem fingebant magnitudinis horrendae. Vide §. 2. Et in vniuerſum Theologis priſcis, in more poſitum erat, vt Deorum inimicos, nobis repraeſentarent, tanquam gigantes immanes, qui robore ſuo et viribus abuſi eſſent. Trita ſunt illa OVIDII, *Metamorph.* Lib. I. v. 151.

Neue foret terris ſecurior arduus aether;
Affectaſſe ferunt regnum coeleſte Gigantas:
Altaque congeſtos ſtruxiſſe ad ſidera montes.
Tum pater omnipotens miſſo perfregit Olympum
Fulmine, et excuſſit ſubiecto Pelio Oſſam.

Quibus ſimilia apud Poëtas tantum non omnes, oppido frequenter leguntur. Talia etiam in Theologia gentium Orientalium perhibebantur, vnde Theologo cuidam Anglo doctiſſimo, vero non diſſimile videtur, * Hebraeos alludendo ad notiſſimam omnibus doctri-

* IOSEPH MEDE'S Diatribae, Vol. I. p. 132. etc. Edit. Londin. 1642. 4.

Digitized by Google

doctrinam Orientalium, locum damnatorum dixiſſe קהל רפאים, *coetum gigantum*, vel *congregationem impiorum*, *Deique inimicorum*. Huiusmodi quid Aegyptios quoque de *Typhone*, immani Deorum inimico finxiſſe, tanto eſt probabilius, * quod Orientalibus in vniuerſum, et Aegyptiis ſigillatim ſciamus perquam familiare fuiſſe, vt eos, qui inſigni corporis robore, aut potentia ingenti, inter alios eminuiſſent, *gigantes* metaphorice appellarent. Quando igitur ex fabulis Aegyptiorum ſacris referri videmus, ** *Iſidis aetate fuiſſe, qui corporum immenſa magnitudine praecelluerint, eosque a Graecis gigantes vocari, ab Aegyptiis vero monſtroſum in modum exornari, et flagellari*, itemque, *** *Diis, qui ab initio extiterunt, praeualuiſſe poſtea multitudinem et improbitatem hominum terrigenarum*, nec minus, **** *Herculem* Aegyptiorum *gigantes interemiſſe, cum coelo propugnaret, quaſi virtus Deorum:* et alia inſuper huius farinae, dubium nemini eſſe poteſt, quin *Typhon* in his deſignetur. Dicebatur enim *Aphophis*, idque *gigantem* indicat. Doctrina haec Aegyptiorum vetus, perquam ſimilis eſt fabulis quibuſdam myſticis Brachmanum in India, quorum maiores Sacerdotum Aegyptiorum extiterunt diſcipuli. In Lege horum Brachmanum ſacroſancta, quam appellant *Wedam*, Europaeis hactenus de ſolo nomine nota, ſed qua tandem, poſt multos fruſtraneos conatus, et non ſine plurimis difficultatibus, potiti ſunt Miſſionarii Danici, in India Orientali, continentur † *precationes quaedam, quotidie aduerſus Gigantes,*

* Vide la *Chronologie de Mr.* DES VIGNOLES, loc. cit. p. 754.

** DIODORVS p. 23.

*** Idem p. 77.

**** MACROBIVS Saturn. Lib. I. c. 20.

† *Relationes Miſſionariorum Danicor.* Continuat. XLVI. p. 1255.

Digitized by Google

gantes, cum Sole pugnantes, dum ſacrificium matutinum peragitur, recitari ſolitae. En! profecto, *Apopin* Theologiae Aegyptiacae, cum *Ioue Ammone*, id eſt *Sole verno* belligerantem.

Typhon cognominabatur etiam Seth, idque ſignificat ventum ſubterraneum vehementem, e cauernis ſubterraneis erumpentem.

§. 23. Eſt aliud *Typhonis* cognomen, in Aegypto, vt videtur, vſu frequenti et familiari receptum, *Bebon* nempe, vel vt alii id efferunt, *Babys*. Erant, * qui nomine hoc non *Typhonem* ipſum intelligi affirmarent; ſed aliquem ex eius ſociis et amicis. Et hi nomen iſtud Βεβαιῶνα efferebant, videbanturque nomen Aegyptiacum, ad ſonum linguae graecae torquere voluiſſe. Et hinc noſtra aetate, vir quidam eruditus, linguaeque Copticae haud imperitus, occaſionem arripuit, ** nomen illud ex Graecorum lingua interpretandi, tanquam βέβαιων, nihil aliud eſſet, quam Graecorum βέβαιος, *firmus* ac *ſtabilis*. Verum rectius multo, MANETHO, Sacerdos Aegyptius, nomen hoc, ex antiqua Aegyptiorum Theologia depromtum, *** docuit eſſe ipſius *Typhonis* cognomen, efferendum Βέβων. HELLANICVS etiam, auctor graecus; ſed MANETHONE haud parum antiquior, nomen idem, a Sacerdotibus Aegyptiis vulgatum, **** Βάβυν ſcripſit. Sacerdotes igitur in fabulis ſuis myſticis, Genium hunc *Babyn* ſolebant nuncupare. Vocis autem huius Aegyptiacae ſignificationem PLVTARCHVS p. 71. ex MANETHONE, vti credibile eſt, talem ſuppeditat. *Significatur voce* Bebonis, *detentio, coërcitio, et prohibitio, quod rebus recta via incedentibus, et ad finem ſuum tendentibus, vis Typhonis obſiſtat.* In eo facile aſſentior PLVTARCHO, *Bebonem* ſubinnuere

nuere

* PLVTARCHVS de Iſide et Oſir. p. 371.
** In Collectione Orationum Dominicalium, in diuerſas linguas verſarum, Chamberlayniana p. 100.
*** Apud PLVTARCHVM p. 376.
**** Locum eius attuli, ſupra, §. 7.

neere aliquid, quod *detinetur*, *coërcetur*, atque *prohibetur*; ſed hanc ſignificationem non ſatis aſſecutus eſt, certe non ſatis apte expreſſit. Vt vero meam de vera ſignificatione huius vocis ſententiam, luculentius aperiam, ſciendum eſt, auita Aegyptiorum dialecto, ⲂⲎⲂ, *Beb*, vel *Bab*, dici *ſpeluncam*, vel *cauernam ſubterraneam*, in qua quid cuſtodiri, detineri ac coërceri poteſt. Inde formari analogice potuit ⲂⲎⲂⲒ, *Bebi*, vel *Babi*, ſignificans id, quod *in ſpelunca*, vel *cauerna*. detinetur. Hinc eſt ſine dubio *Babys* HELLANICI. Alii extulerunt Βέβωνα. Sed pergamus in explicando hoc cognomine. Per *Typhonem* exiſtimauerim, Aegyptios deſignaſſe *ventum terreſtrem*, vel qui ſuper terram flat; *Babys* vero, ſicuti opinor, *ventum* ſubinnuebat ipſis *ſubterraneum*, *in cauernis latentem*, ibique detentum. Poëtae Graeci Romanique fingunt, eſſe aliquod antrum vaſtae magnitudinis, in quo ventos omnes Aeolus detineat

* — *hic vaſto rex Aeolus antro*
Luctantes ventos, tempeſtatesque ſonoras
Imperio premit, ac vinclis et carcere fraenat.

Et quae ibi plura ſequuntur. En *Typhonis detentionem et coërcitionem*, Sacerdotibus memoratam: ſed PLVTARCHO minus intellectam! Quando igitur Aegyptii *Typhonem* cognominabant *Babyn*, id omni procul dubio intelligebant de vento aliquo ſubterraneo, in ſpeluncis cauernisque profundis latitante. Graecos tale quid affirmaſſe de *Typhoeo*, ex §. 5. perſpici poteſt. Diximus loco eodem, ſimilia de *Typhone* Aegyptio tradi quoque conſueuiſſe, vnde potuit euenire, vt hi duo tanto facilius inter ſe confunderentur. Verum, quod ex locis illis adductis,

 pari-

* VIRGILIVS Lib. I. Aeneid. v. 56.

Digitized by Google

pariter liquet, Graeci *Typhoeo*, ſpeluncam aſſignabant in monte quodam Ciliciae; Aegyptii vero *Typhoni* ſuo in lacu *Serbonide*, quem ideo Τυφῶνος ἐκπνοὰς, *exhalationes Typhonis* vocitabant, §. 10, aut, quemadmodum ſuſpicor, in cauerna, ex qua deinde *Typhon*, vel *Babys*, id eſt *ventus ſubterraneus*, facto impetu vehementiori, quem terrae motum vocant, lacum Serbonidem produxit, eumque per * celebratum veteribus ἐκρηγμα, quaſi dicas *eruptionem*, vel *emerſum*, vti PLINIVS loqui maluit, cum mari mediterraneo coniunxit. Ex eo videtur etiam explicanda eſſe fabula Sacerdotalis de *Typhone*, qui ** *neque iuſto tempore, neque loco proprio ex vtero matris prodiiſſet; ſed latere illius vi perrupto, exſiliiſſet.* Hoc ad Typhonem, e cauerna vi erumpentem, hocque modo lacum Serbonidem efficientem, tanto rectius transferri poſſe exiſtimo, quod ſciam, ſimilia fere de *Typhone*, olim tradidiſſe etiam incolas Syriae, accepta, vt veroſimile eſt, ab Aegyptiis. Nempe Orontes fluuius, vt ferunt, olim Typhonis nomine inſigniebatur. *** *Et huic loco Typhonis fulmine icti fabulam affingunt. —— Aiunt draconem fuiſſe, et fulminibus ictum, dum fugae latebras quaereret, tractibus terram ſecuiſſe, et, vt fons perrupta terra prodiret, effeciſſe.* Huic rei non valde abſimile eſt, quod in Corico, Ciliciae monte, vbi Typhonis oſtendebatur cubile, §. 5, eueniſſe, docet SENECA Quaeſt. Natur. Lib. III. c. 10. *Hoc accidiſſe ait Theophraſtus, in Corico monte, in quo poſt terrarum tremorem noua vis fontium emerſit.* Etenim, **** *ex concauis ſpeluncarum altitudinibus, nonnunquam erum-*

* Vide CELLARII *Geographiam antiquam Africae* p. 38.
** PLVTARCHVS de Iſide p. 355.
*** STRABO Lib. XVI. p. 516.
**** CHR. MYLAEVS in *hiſtoria Naturae*, in *artis hiſtoricae penu*, To. II. p. 45.

Digitized by Google

erumpunt venti, calidis et ſiccis reſpirationibus excitati, et concepti intus multiplices, ac diuerſorum effectuum ſpiritus atque ignes: qui cum ſunt violenti, exitum quaerentes, efficiunt, vt terrae diſcedant: inde ſunt graues terrarum vaſtitates, et repentini hiatus. Recentiores noſtri Philoſophi, * rationes phaenomeni huius multo diſtinctius explicant; ſed veteres tamen rem ipſam, non omnino ignorarunt. Idem etiam eueniſſe circa Serbonidem lacum, fuit omnino veterum Aegyptiorum perſuaſio, quod ex modo dictis non ita obſcure colligitur. Cauſam huius calamitatis tribuebant *Typhoni*, id eſt vento vehementi atque ignito, quem etiam cognominabant *Babyn*, quoniam in cauerna ſubterranea profunda delituerat, et ex ea tandem cum vehementi impetu prorumpens lacum effecerat. Vero etiam mihi videtur ſimile, illum terrae motum, qui lacum Serbonidem effecerat, vrbem quoque eo ipſo in loco olim aedificatam, ſubuertiſſe, quod ſaepenumero vſu veniſſe, docet omnium Seculorum hiſtoria. Veteres euentus huius generis attribuere ſolent *Typhoni* vento. Quando igitur HESIODVS in *Theogonia* finxit, Typhonem congreſſum eſſe cum Echidna, habitante in ſpecu ſubterraneo, id hunc in modum allegorice interpretantur: ** *Dicitur tetra Echidna infra terram coërceri ac volutari, quoniam in concauis terrae locis nunquam deficiunt ſpiritus et venti. Illi vero Typhon miſcetur, —— quandoquidem, ſi accedant venti ac Typhones vehementiores, et ad terrae motus procellae ſe iungant, integrae vrbes aqua mergi ſolent.* Vide et ibidem antecedentia. Ad

* Vide illuſtris WOLFII vernünftige Gedanken von den Wirkungen der Natur §. 383. PLVCHE Spectacle de la Nature, To. III. p. 268. 269. et alii.

** IOHANNES DIACONVS in *Scholiis* ad Theogoniam, Pag. CXXXVI. a. Edit. Trincauelli. Verba, breuitatis ſtudio, ex graeco conuerſa, latine adſcripſi.

Serbonidem lacum vt reuertar, nouimus ex MANETHONE, (§. 10.) in illo tractu, tempore antiquiſſimo, ſitam fuiſſe vrbem, nomine *Auarin*, quae et in traditionibus vetuſtorum Theologorum dicta fuerit *Typhonia*. MARSHAMVS ſuſpicatur, vrbem illam eſſe *Peluſium*, quod profecto aliqua veri ſpecie lectoribus ſe commendat. Sed res tamen haec argumentis certis, omnique exceptione maioribus, confecta nondum eſt. Eodem iure dicere mihi licebit, vrbem *Typhoniam* ſtetiſſe quondam eodem in loco, e quo poſtea lacus Serbonis emerſit, et eam quidem ob cauſam, dictam fuiſſe *Typhoniam*. Nam in illo loco Typhon credebatur aquis fuiſſe merſus, ipſumque lacum Aegyptii appellabant *exhalationes Typhonis*, §. 10. Ex quo concludere integrum mihi erit, igneas illas exhalationes, quae olim terrae motum excitauerant, aliqua ex parte illic perduraſſe, et perſentiſci ſaepius potuiſſe. Docet id verbis conceptis Scriptor graecus, etſi res Typhonis cum fabulis Graecorum de Typhoeo confundat. * Verba eius ſunt: *Dicunt Typhonem, fulmine percuſſum aufugiſſe, inque lacum Aegypti Sirbonidem lapſum, vſque ad fundum pertigiſſe, atque illic ab ardore conſtringi. Et ſane lacus ille exhalationes calidas emittit, quippe in quo Typhon exuſtus iaceat.* Et videtur omnino lacus hicce, magnam cum lacu Aſphaltite, in Iudaea, affinitatem habuiſſe, ac ſimilitudinem, vt proinde STRABO, quod eruditi dudum et ſaepe obſeruarunt, vtrumque inter ſe confuderit. Credibile eſt, lacum etiam Serbonidem, non minus ac Aſphaltitem in Iudaea, bitumen protuliſſe, quo Aegyptii veteres ad condienda ſuorum corpora vſi fuerint, quod teſtatur STRABO Lib. XVI. p. 526. etſi ſermonem de lacu Aſphaltite in Palaeſtina ſermonem inſtituerit, teſtan-

* Vide ſupra §. 10.

Digitized by Google

teſtanturque idem * Scriptores veteres Arabes. Ea quae dixi, ex ipſo nomine *Serbonis*, nouum robur acquirunt. Etenim ϫⲉⲣ, *Ser*, Aegyptiorum ſermone dicitur *ſpargere*, vel *diſpergere*. ⲂⲰⲚ vero iiſdem ſonat foetidum. In *Liturgia* BASILII, qua vtuntur Copti, manu exarata, legitur ⲤⲐⲞⲒ ⲂⲰⲚ ⲚⲦⲈ ⲪⲚⲞⲂⲒ, *odor foetidus*, (vel *foetor*) peccati. Eſſet igitur ϫⲉⲣ-ⲂⲰⲚ, *Ser-bon* lacus, *qui inſignem emittit, ſpargitque foetorem.* Vnde addita terminatione graeca, *Serbonis*. In eo autem, lacus hicce Serbonis prorſus ſimilis fuiſſe videtur lacui Aſphaltitae Palaeſtino, de quo teſtantur ** veteres, ſicuti nec minus *** recentiores, quod aqua illius ſit *ſumme foetida, odorque is moleſtus ad multa ſtadia diſpergatur.* Sed haec de *Baby* ſufficiant.

Aliud Typhonis cognomen erat Seth, de quo nonnulla adferuntur.

§. 24. Commemorant veteres, praeter illa, quae attulimus, aliud quoque *Typhonis* cognomen, Σὴθ videlicet, *Seth*. PLVTARCHVS mentionem illius quoque fecit, in libro *de Iſide et Oſir.* p. 367. *Aegyptii Typhonem Seth nominant, quo ſignificatur is, qui alium dominio premit, vique ſubigit.* Eadem fere repetit p. 371. vbi verba graeca ita habent: Καὶ τοὔνομα κατηγορεῖ τὸ Σὴθ, αὖ (legendum ᾧ) τὸν Τυφῶνα καλοῦσι· Φράζει μὲν τὸ καταδυναστεῦον καὶ καταβιαζόμενον· Φράζει δὲ τὸ (lege καὶ) πόλλάκις ἀναστροφὴν, καὶ πάλιν ὑπερπήδη-

* MAILLET *Deſcription de l'Egypte*, Part. I. p. 129. 130. Edit. in 8vo.

** DIODORVS Lib. XIX. p. 734. TACITVS Hiſtor. Lib. V. c. 6. 7.

*** *Peregrinatio* Principis RADZIVILII p. 103. *les Voiages* de THEVENOT, Part. I. p. 611. POCOCK'S *Deſcription of the Eaſt*, Vol. II. Part. I. p. 37. et alii.

Digitized by Google

πήδησιν. *Et ipſum nomen Seth, quo Typhonem compellant, rem hanc arguit. Notat enim id, quod vi rem ſubigit, illique dominatur. Saepe etiam conuerſionem ſignificat, et nonnunquam tranſilire, eadem voce indicatur.* Meminit rei eiuſdem et p. 376. Mihi, vt quod res eſt fatear, haec omnia valde obſcura videntur, neque ſatis intelligo, quomodo cum reliquiis linguae Aegyptiacae, quae in Coptorum libris ſuperſunt, commode conciliari queant. Et plus ſemel, in hoc noſtro *Pantheo* oſtendendum fuit, bonum hunc Scriptorem, aut incidiſſe in auctores minus peritos, aut interpretationes vocum Aegyptiacarum, alicubi lectas, vel auditas, non omnino recte cepiſſe, aut etiam verbis non ſatis commodis expoſuiſſe. DODWELLO, viro vndecunque doctiſſimo, ſed ad excogitandum paradoxa nimis ingenioſo, lectis PLVTARCHI de hoc argumento obſeruationibus, in mentem venit, * *Seth* eſſe nomen *Solis*, *Typhonem* vero lucidiſſimi huius Aſtri Symbolum, ideoque cognominatum fuiſſe *Seth*. Verum in omnibus his a vero longe aberrauit, vir praeſtantiſſimus. Nam ** *Seth* PETOSIRIDIS, ad quem prouocat, non *Solem* deſignat, verum *ſidus caniculae*. Et *Typhon* ſymbolice non deſignauit *Solem*, etſi olim nonnulli id ſibi imaginarentur, abſurditatis ea de cauſa poſtulati a PLVTARCHO p. 372, et iure merito, verum hoſtem *Solis* infenſiſſimum, quod capite hoc, ſatis demonſtrauimus. Multae quidem et mihi hic oboriuntur coniecturae; ſed de quibus nihil cum aliquo certitudinis ſenſu affirmare auſim. Igitur pauca tantum proferam. Nempe CHϮ, *Set*, Aegyptiis ſonat *infra*. Inde

* Vide illius *Diſcourſe concerning Sanchoniathon's Phoenician hiſtory* p. 26. 27.

** Vide ſupra Lib. III. cap. II. §. 11.

Digitized by Google

Inde eſt Ι - CⲀ - ΠΕCΗⲦ, *ire verſus id, quod eſt infra*, id eſt, *deſcendere.* Occurrit haec vox *Deuteron.* cap. XXVIII. v. 13. vbi Textus originalis hunc ſenſum fundit: *Eris ſupra, et non ſubter*, vel *infra.* Adde illic v. 23. et 43. Hinc ⲦⲀⲆⲞⲆ ΕΠΕCΗⲦ, eſt *καταβάλλειν*, *deiicere*, et *deprimere.* SIRACID. cap. I. v. 29. aut 30. Ex eo aliqua ratio reddi poſſet, cur PLVTARCHO quidam nomen illud interpretati fuerint, *cui quis dominatur*, vel, *qui vi ſubigitur.* Intelligi nempe poſſet ventus *inferior*, *qui infra terram in cauernis et antris coërcetur*, *atque fraenatur.* Quo ſenſu *Seth* Aegyptiis idem omnino fuiſſet cum *Baby*, de quo §. 23. diximus. Alia nominis iſtius interpretatio in mentem olim venit, Beato, mihique amiciſſimo LA-CROZIO, cum ante annos permultos, de hoc Typhonis cognomine, mecum diſſereret. Credebat nomen illud Σήϑ, Coptice ſcribendum eſſe CΗϪ, quod quidam *Ses*, alii *Seth*, pronuntiaſſe videntur, eaque voce ſignificatur *pullus aſini*, Geneſ. XLIX. 11. Matth. XXI. 2. 5. 7. etc. Supra vero §. 11. monuimus, *aſinum* Aegyptiis Symbolum aliquod *Typhonis* fuiſſe, vnde *Typhonem*, lingua myſtica Sacerdotali, non incommode *aſinum*, vel *pullum aſini*, cognominare potuerunt. Appoſite admodum ea quae dixi, illuſtrari poſſunt ex EPIPHANIO, qui cognomen Typhonis *Seth*, cum *aſini* denominatione coniungit. * Πῆ μὲν, inquit, τῷ ὄνῳ εἰς ὄνομα τȣ͂ Σὴϑ, τȣ͂ Τυφῶνος τελετὰς ἐργάζονται. *Alicubi aſino ſub nomine Seth, id eſt Typhonis, Sacra ritibus conſuetis faciunt.* Ingenioſam ſane doctamque inprimis eſſe hanc viri ſummi obſeruationem, quis negare auſit? Eam igitur aliis praeferam, donec meliora quis docuerit.

§. 25.

* Lib. III. *aduerſus haereſes* p. 1093. fin.

De cognomine eiuſdem Smy, quaedam adduntur.

§. 25. Finem capiti huic imponet cognomen aliud, quo ab Aegyptiis Typhonem inſignitum fuiſſe, PLVTARCHVS docet, Σμὺ nempe, i. e. *Smy*. Ita enim ſcribit p. 367: *Typhon autem Seth appellatur et Bebon, ſicuti dictum eſt, ac inſuper Smy: quibus verbis indicatur violenta quaedam inhibitio, contrarietas, aut inuerſio.* Qui verba haec legit, non poteſt non illico animaduertere, PLVTARCHVM tribus Typhonis cognominibus, *Seth* nempe, *Bebon*, et *Smy*, eandem ſignificationem obtrudere, eaque proinde inter ſe confundere. Nemo itaque vitio nobis vertet, quod huius interpretationis rationem nullam habeamus. Neque etiam theſaurus linguae Copticae, hactenus mihi quicquam obtulit, quod interpretationi huic vocis *Smy*, fauere poſſit. Recentiorum quorundam hariolationes, quae meros verborum luſus continent, hic praetereundas eſſe opinor. Neque vero etiam ego erudito lectori polliceri queo, me interpretationem allaturum eſſe, quae maiori certitudinis et veritatis ſpecie ſe commendet. Ex PLVTARCHI teſtimonio nihil niſi hoc certo ſcimus, Typhonem Aegyptios cognominaſſe *Smy*, quae vero ſit cognominationis huius ratio, id ex eo, diſci profecto non poteſt. Offeram tamen interpretationem aliquam, cui et vetus Aegyptiorum lingua, et res ipſa, ſiue quod de Typhone obſeruauimus, et rationibus non inidoneis aſſeruimus, magnopere fauet. Nempe ϣⲱⲙ, *Som*, Aegyptiace dicitur λεπτὸν, quod *tenue, ſubtile* admodum, et *minutum* eſt. *Geneſ.* XLI. 3. 6. 23. etc. *Exodi* IV. 10. VI. 30. Idem quoque, quia literarum tranſpoſitio in vocibus linguae Aegyptiacae locum non raro habet, efferri potuit ϣⲙⲱ, *Smo*, aut etiam ϣⲙⲱⲩ, *Smu*. Certe hoc ſenſu ϣⲙⲁ, *Sma*, occurrit, *Exodi* XXXII. 20. *Pſalmo*

Pſalmo XVIII. 42. XXIX. 6. vbi ſignificationem habet, *attenuandi*, et *minutum* valde ac *ſubtilem* efficiendi. Non incommode igitur, *Smy* exponi poteſt, aut *tenuis*, ſiue *ſubtilis* valde, aut etiam vehementer *attenuans*. Exempla allata id quod dixi, egregie confirmant. Haec vero expoſitio *Typhoni*, ſiue *vento Orientali*, *vrenti* in deſertis Aegypti et Arabiae perbene congruit. Nam ventus ille merito dici potuit λεπτὸς, *tenuis valde* et *ſubtilis*, cum praecipua eius vis poſita ſit * in *igne ſubtili*, qui viſum fugit, aut, ſi etiam oculis vſurpetur, craſſior non apparet pilo, in capite hominis. Praeterea ventus ille ſabulum ſecum vehit, aut *puluerem* ** *adeo tenuem ac ſubtilem, vt omnia penetret*, nihilque ipſi imperuium ſit. † *Ad ipſas placentas inuolucris lineis obtectas, non penetrat modo; verum eas ipſas etiam permeat, et totas intus implet.* Neque minus ventus is idem aptiſſime dici poteſt *attenuans* res alias. Experientia enim docuit, †† *peregrinatores*, in quos ille irruit, impetu illo, *vſque adeo, attenuari, tamque macilentos reddi, vt domum reduces, a ſuis agnoſci vix queant.* Quis non intelligit, *Typhonem*, ventum illum furentem, ab iſta proprietate, quae ipſi inerat, et ab hoc effectu, qui toties obſeruatus eſt, dici potuiſſe *Smy*? Ita ſaltem coniicimus. Meliora vero et ſolidiora docentem, libenter audire, et ſequi etiam, parati ſemper erimus.

* *Voiage* de THEVENOT, Part. II. p. 183.

** Idem, ibidem, To. I. p. 511. 512.

† Idem, ibid. To. I. p. 489.

†† Idem, ibid. To. I. p. 489.

CAPVT

* *

CAPVT III.

De Nephthy, Typhonis vxore, et Thueri pellice eiuſdem.

Vxor Typhonis dicebatur Nephthys. Fabula de ea Sacerdotalis refertur. §. 1. Nephthyn quidam interpretabantur olim Venerem, quod cum cautione capiendum. §. 2. Re ipſa per Nephthyn, Aegyptiorum Theologi, illam intelligebant terrae Aegypti partem, quam mare rubrum alluit, infelicem et ſterilem. §. 3. Explicationem hanc noſtram confirmat vox Aegyptiaca Nephthys, cuius ſignificatio exponitur. §. 4. Typhoni additur quoque pellex, nomine Thueris, quod Aegyptiace Auſtrum ſignificat. §. 5. Interpretatio haec rationibus adductis firmatur. §. 6. Aſo, quae in fabulis Sacerdotum, perhibebatur regina Aethiopiae, ac adiutrix Typhonis, eſt Thueris ipſa, ſiue ventus meridionalis. §. 7. De hac Thueri explicatur, aut tentatur imago Tabulae Bembinae. §. 8.

§. 1.

Nephthys dicebatur Typhonis vxor. Fabula de ea Sacerdotalis refertur.

Veteres Aegyptiorum Theologi, Typhoni malo Genio, vxorem quoque iungendam eſſe cenſuerunt, ipſius et Oſiridis ſororem, nomine *Nephthyn.* Aiebant namque, * *Rheam*, id eſt ** vt interpretor, *Athor*, ſiue *Venerem* Aegyptiorum, *ex Sole, Mercurio, et Saturno ſimul, grauidam factam, intra quinque dies* ἐπαγομένας, *quas Aegyptii ad duodecim menſes, quouis anno adiiciebant, quinque peperiſſe deos, prima quidem Oſirin, ſecunda Aruerin, vel Horum Seniorem, aut Apollinem, tertia Typhonem, quarta Iſidem, quinta Nephthyn: deinde vero*

* PLVTARCHVS, de Iſide et Oſir. p. 355. 356.

** Supra Lib. II. cap. I. §. 9.

vero Nephthyn Typhoni nupſiſſe. Addebatur porro in fabulis myſticis Sacerdotum, * *Oſiridem, ſed inſcium, et per errorem, Nephthyn adulterio polluiſſe, credentem, ſibi cum vxore legitima, Iſide, rem eſſe, quod quidem Iſis ex corona melilotina, quam forte apud Nephthyn Oſiris reliquerat, perſpexit. Ex eo congreſſu dicebant Anubidem natum eſſe, Iſidi Oſiridique valde charum.* Sequebatur hinc, quod et Sacerdotes perhibebant, ** *Iſidem peperiſſe Horum* ſuum ex Oſiride *partu iuſto et legitimo, Nephthyn vero Anubidem furtiuo et adulterino.* In *** libris vero *de ſucceſſione regum*, myſtica nempe et aenigmatica, tradebatur etiam, *Nephthyn Typhoni nuptam, principio fuiſſe ſterilem,* dum nempe cum ſolo illo ſuo viro conſueuiſſet, antequam per adulterium furtiuum Oſiridi cognita eſſet. Haec fere ſumma eſt, fabulae Sacerdotalis myſticae de Nephthy. Longe aliter fabulam hanc refert IVLIVS FIRMICVS MATERNVS, in libro *de errore profan. religion.* vbi poſt initium haec legas: *Iſis ſoror eſt, Oſiris frater, Typhon maritus; is cum comperiſſet, Iſidem vxorem inceſtis fratris cupiditatibus eſſe corruptam, occidit Oſirim, artuatimque lacerauit.* —— *Iſis repudiato Typhone, vt et fratrem ſepeliret, et coniugem,* (videtur hic aliquid excidiſſe) *adhibuit ſibi* **** *Nephthen ſororem ſociam, et Anubim venatorem.* Haec aduerſantur non ſolum iis quae PLVTARCHVS, ſed quae etiam alii omnes nar-

* PLVTARCHVS lib. cit. p. 356. fin.

** Idem p. 366.

*** Idem loc. cit.

**** In quibusdam FIRMICI Codd. videtur ſcriptum fuiſſe *Nepthune.* Ita locum hunc citat SCALIGER de emendat. temp. p. 195. Et haec lectio videtur eruditis anſam praebuiſſe, vt hic de *Neptuno* cogitauerint.

Digitized by Google

narrant. Neſcio igitur, vnde ea hauſerit FIRMICVS, niſi modo memoriae lapſu hic aberrauit. Res certe digna non eſt, in quam pluribus inquiramus. Numen hoc EPIPHANIVS in mente habuit, vbi ſcripſit, * Aegyptiorum quoſdam initiari τῇ Σενέφθυ, vbi malim ſcribere τῇ Νέφθυϊ, id eſt *Nephthy.* Nam Sacra ipſi in quibuſdam Aegypti vrbibus fieri conſueuiſſe, dubio omni vacat. Idcirco etiam in ſacris eorum ſiſtris, ** *Nephthyos* nonnunquam vultus inſculptus cernebatur.

Nephthyn quidam interpretabantur Venerem, quod cum cautione accipiendum. Neque ex eius nomine, Neptuni nomen deriuandum.

§. 2. Erant olim, qui *Nephthyn* interpretarentur *Venerem*, forte, quod cum *Athor*, antiquiſſimo Aegyptiorum Numine, quod Graeci *Venerem* interpretantur, aliquam habere affinitatem, ipſis videretur. Secutus hos eſt DIODORVS *Siculus*, qui p. 13. enumerans quinque deos, qui ex Rhea, iuxta quoſdam, diebus quinque ἐπαγομέναις, editi ferebantur, §. 1, haec eorum nomina apponit, *Oſirin*, *Iſin*, *Typhonem*, *Apollinem*, et *Venerem*, vbi manifeſtum eſt, Scriptorem hunc, *Apollinis* nomine, eum deſignare, quem PLVTARCHVS *Aruerin* nominauerat, ac *Horum ſeniorem*, et *Apollinem* interpretatus erat. *Venus* vero DIODORO illa dicitur Dea, quam PLVTARCHVS *Nephthyn* nominauerat. Vide §. 1. Et PLVTARCHVS ipſe quoque teſtatur p. 355. fin. *Nephthyn nuncupari etiam Venerem.* Sed eam re ipſa tamen differre ab *Athor*, antiqua Aegyptiorum *Venere*, ex *Panthei* huius Lib. I. cap. I. intelligi facile poterit. Ex recentioribus noſtris eruditis *** quoſdam eo non parum pro-

* Libro III. aduerſus haereſes p. 1093. fin.

** PLVTARCHVS de Iſide p. 376.

*** BOCHARTVS in *Phaleg*, Lib. I. cap. I. CVDWORTH'S *true intellectual Syſteme*, p. 310. PLVCHE *hiſtoire du Ciel*, To. I. p. 65. in notis, et multi alii.

Digitized by Google

propendere video, *Nephthyn* fuiſſe quandam maris deam, et ex eius nomine profluxiſſe nomen *Neptuni* Romanorum. Verum non videntur antiquiores Aegyptii, Numen aliquod, mari praefectum et praeſidens, eximia vnquam veneratione proſecuti eſſe. *Typhonem*, quem nonnulli interpretabantur *mare*, execrabantur omnes, et certum eſt, * Sacerdotes mare, ac quicquid cum eo affinitatem habet, vehementer abhorruiſſe. Haec etiam videtur cauſa fuiſſe, quod ** vetuſtiores Aegyptii mare non frequentauerint, ac commercia quoque cum peregrinis ſtudioſe declinauerint. Habemus inſuper HERODOTVM teſtem, Lib. II. c. 50. Numen nomenque *Neptuni* (Ποσειδέωνος) Dei Graecorum, Aegyptiis penitus eſſe incognitum. Nimis etiam obſcurum erat *Nephthyos* Aegyptiae Numen, quam vt ex eo *Neptuni* ſui nomen Romani deriuauerint.

§. 3. PLVTARCHVS nos in viam ducit, eaque ſuppeditat, ex quibus non ita difficulter veram doctrinam phyſicam Theologorum Aegyptiorum de *Nephthy*, eruere et in apricum proferre licebit. Docet autem is in libro *de Iſide*, p. 355. extrem. *Nephthyn* appellari etiam conſueuiſſe τελευτὴν, id eſt *finem*. Luculentius id explicat p. 366. vbi ait, Deam hanc dici τελευταίην, id eſt *vltimam*. Sed praeſtat totum hunc locum adſcribere, ita conceptum. Νέφθυν καλοῦσι τῆς γῆς τὰ ἔσχατα καὶ παρόρεια, καὶ ψαύοντα τῆς θαλάττης. Διὸ καὶ τελευταίην ἐπονομάζουσι τὴν Νέφθυν, καὶ Τυφῶνι δὲ συνοικεῖν λέγουσιν. *Nephthyn appellant extremas terrae continentis partes, quae eam terminant, mare vero attingunt, ideoque eam vltimam nominant, et Typhonis vxorem dicunt.* Et ſane ſecundum Theologos

Per Nephthyn Aegyptiorum, Theologi intelligebant, illam regionis ſuae partem, quam mare rubrum alluit, ſterilem, infelicem, ac Nilo inacceſſam.

* Vide ſupra Lib. V. cap. II. §. 16.

** STRABO Lib. XVII. p. 545. HERODOTVS Lib. II. c. 139.

logos Aegyptios, *Typhon* * τῶν ἐσχάτων ἅπτεται, *vltimos terrae terminos attingere* credebatur. Quando autem Scriptor eximius docere nos vult, nomine *Nephthyos* ſubindicatas fuiſſe *terrae partes, quae mare attingunt*, per *mare* intelligendum venit *mare* vulgo dictum *rubrum*, vel *Sinus Arabicus*. Ora enim Aegypti inferioris, quam mare mediterraneum alluit, nomine *Nephthyos* comprehenſa nunquam fuit. *Nephthys* enim, quamdiu vni ſuo marito, Typhoni nempe cognita fuit, ſterilis permanſit, nec fructum vllum tulit. Vide §. 1. Id quod de parte Aegypti, quae mediterraneum mare attingit, dici nulla ratione poſſe, omnes norunt. Maxima eius fertilitas, ab omni tempore celebrata fuit, quippe quam Nilus ſemper ſecauerit, rigauerit, foecundamque reddiderit. At non minus notum omnibus eſt, qui ſitum Aegypti cognitum perſpectumque habent, illam regionis huius partem, quam mare rubrum terminat, ** eſſe terrarum omnium, quas Sol luce ſua colluſtrat, maxime ſterilem et infelicem. PLVTARCHVS, qui ſomniis Philoſophorum Platonicorum deditus non parum erat, et ad ea fabulas veterum Theologorum, vbi modo poteſt, libenter intorquet, hinc ſuo genio etiam in explicanda Nephthyos fabula, liberaliter indulſit, etſi ea in re aliorum forte veſtigia tantum preſſerit. Verum nugis hiſce, quae leguntur p. 375. lectoris tempora morari nolo. Propius optimus ille Scriptor, fabulae Sacerdotalis de *Nephthy* ſenſum verum attingit, vbi aliorum interpretationes hunc ad modum refert p. 366. *Nephthyn appellant extremas terrae continentis partes, quae hanc terminant, mare vero attingunt: ideoque eam vltimam nominant, et Typhonis*

* PLVTARCHVS p. 375.

** MAILLET Deſcription de l'Egypte, Tom. II. p. 78. 85. 89.

Digitized by Google

phonis vxorem dicunt. Cum autem exundans Nilus etiam in iſtas partes diffluit; hoc Oſiridis cum Nephthy coitum nuncupant, quem ſtirpes germinantes arguerint, inter quas et melilotum eſt, quo, vt fabula fert, delapſo, et relicto, Typhonem adulterium deprehendiſſe. Nihil profecto opportunius, et ad veram Sacerdotum Aegyptiorum mentem appoſitum magis dici potuit. In eo tantum illuſtrando, exiguam breuemque etiamnum collocemus operam. *Nephthys* nempe Theologis Aegyptiorum eam deſignabat terrae Aegyptiacae partem, quae mari rubro contigua eſt, quam, quia Nilus ad eam non pertingit, ſterilitas premit horrenda, et fere incredibilis. Regionem hanc, mirifice ſterilem, quae plane nihil profert, inter montes, qui Nili littus Orientale, a Memphi ad Syenen vſque cingunt, ac perpetuo comitantur, et mare rubrum intermediam, Veteres nominare ſolent * Arabiam Aegyptiacam, quia Arabes ab antiquiſſimis temporibus, vti etiam nunc, eam inhabitarunt. Veteres ** eam a Peluſio ad Syenen vſque, legendo ſemper littus ſinus Arabici, extendunt. Obſeruauerat PLVTARCHVS, *Iſin* et *Nephthyn*, in fabulis Aegyptiorum myſticis, ſibi inuicem opponi. Sed veram oppoſitionis huius rationem aſſecutus non eſt, quando p. 368. ita diſſerit: *Nephthys eſt id, quod infra terram ſitum non cernitur: Iſis quod ſupra terram manifeſtum extat.* Senſit ex indiciis quibuſdam Scriptor eximius, et *Iſidem*, et *Nephthyn*, in Theologia Aegyptiorum, ad terram referri. Sed quomodo vtraque ad terram referretur, et qua ratione ſibi oppoſitae eſſent,

* Vide STRABONEM in deſcriptione Aegypti Lib. XVII. ſaepius. PTOLEMAEI Geographiam Lib. IV. c. V. p. 121. et alios.

** STRABO, p. 552.

Digitized by Google

ſent, non perſpexit. *Iſis* certo ſenſu, * a Theologis Aegyptiis dicebatur terra, ac ſpeciatim terra Aegypti, neque tamen omnis et tota; verum iſta tantum illius pars, quam Nilus inundat, et hoc ſuo congreſſu, mariti inſtar, foetam reddit, et fertilitate exquiſita donat. *Nephthys* viciſſim, quod et ratio oppoſitionis docet, et hic pluribus explicatur, terram Aegypti ſubinnuit ſterilem, infelicem, quam Nilus attingere non ſolet, et in quam adeo fertilitatem ſuam non transfert. *Nephthyos* huius maritus eſt *Typhon, ventus orientalis vrens*, de quo §. 20. diximus, is enim in eam agit, et quia illi maxima vrendi et ſiccandi vis ineſt, ad ſterilitatem huius ſuae vxoris, non parum confert. Certe ventum hunc tremendum, in deſerta ſterilique Aegypti parte, vim ſuam potiſſimum exſerere, ** Geographi, et *** peregrinatores praeſtantiſſimi iam dudum obſeruarunt. Refero huc illa HESYCHII. Ἀῤαβικὴ πνοὴ, ἡ Τυφωνική. *Flatus venti Arabici, eſt illius venti, qui dicitur Typhon.* Vbi per Arabiam intelligendam eſſe puto Arabiam Aegyptiacam. Et certe ſedes Typhoni aſſignabantur ab Aegyptiis circa Peluſium, et Serbonidem lacum, §. 10. 23, eo ipſo in loco, vbi Arabiae Aegyptiacae initium † a Geographis ponitur. Addit autem fabula Sacerdotalis, *Nephthyn* vxorem *Typhonis*, ab *Oſiride*, ſed per errorem, ſtupro cognitam fuiſſe, quod patuerit ex floribus melilotinis, quos diſcedens a Nephthy, Oſiris reliquiſſet. Id vero, ſi quicquam aliud, genuinum fabulae huius ſenſum penitus retegit, et manifeſtum omnibus reddit. *Oſiris* in

* Vide ſupra Lib. III. cap. I. §. 8.

** BERNH. VARENIVS Geograph. general. p. 430.

*** *Voyage* de THEVENOT, To. I. p. 435. 511.

† STRABO p. m. 552.

in hac fabula * ſubinnuit *Nilum*, praeſtantiſſimum quippe ac nobiliſſimum Oſiridis effluxum. Illi ceu propria tribuitur *corona melilotina*, qua potuerit dignoſci. Nam ſimulatque fluuius ille agris campisque decedit, et intra alueum ſuum ſe rurſus continet, ** arua omnia continuo flores adſpectu iucundiſſimos, eosque inter lotos etiam, *** quas nonnulli melilotos appellabant, coronis nectendis inprimis aptas, e ſinu ſuo magna copia emittunt. Vbicunque ergo flores hi in Aegypto reperiebantur, indicio erant certiſſimo, Nilum illic ſtagnaſſe, et fertilitatis ſuae fructus et pignora reliquiſſe. Quando autem praeterea ſingitur, Oſiridem inſcium et per errorem cum *Nephthy* congreſſum eſſe, exiſtimantem, ſibi cum *Iſide* ſua rem eſſe, nihil niſi hoc ſignificatur, Nilum, qui certam tantum Aegypti partem, quam vocant **** *Αἴγυπτον τὴν σπειρομένην*, *Aegyptum ſeminibus conſitam*, et myſtice *Iſidem*, quotannis ſtato tempore inundare ſolet, aliquo tempore, vndas ſuas tanta copia in agros Aegypti effudiſſe, vt illae montes Aegypti orientales, aut perruperint, aut ſuperauerint, et ſic in ipſam Arabiam Aegyptiacam penetrarint, huiusque campos, ceteroquin † arentes, deſertos et incultos, fertilitate veluti peregrina impleuerint, quod etiam flores, poſtea in arenis illis exorti, ſatis teſtati fuerint. Quo tempore et qua ratione id factum fuerit, amplius hic non diſquiro. Satis ex his patere

H 4 arbi-

* Vide ſupra Lib. II. cap. I. §. 4.

** Vide ſupra Lib. II. cap. VI. §. 9.

*** ATHENAEVS Lib. III. p. 73.

**** HERODOTVS Lib. II. cap. 77.

† ARISTIDES in *Aegypto* fol. 94. a. Edit. Florent. commemorat *ἄσπαρον* (lege *ἄσπορον*, vel *ἄσπαρτον*) *Ἀραβικὴν*, *Arabiam non conſitam*, loquitur autem de Arabia Aegyptiaca.

arbitror, quidnam per *Nephthyn* deſignare voluerint Aegyptiorum Theologi.

Explicationem noſtram confirmat vox Aegyptiaca Nephthys, cuius ſignificatio exponitur.

§. 4. Quod iam ad ſignificationem vocis Aegyptiacae Νέφθυς attinet, ſententiam ea de re meam paucis expediam. Monui aliquoties cap. II. Libri huius, ⲑⲏⲟⲩ, *theu*, Aegyptiis ſonare *ventum*. Syllaba ⲉϥ, voci huic indit ſignificationem participii, veluti dicas *eum qui exiſtit ventus*, quod in Aegyptiorum lingua frequenter vſu venit. Accedit praefixum ⲛ̀, quod addit ſignificationem adiectiui, vt proinde ⲛ̀ⲉϥⲑⲏⲟⲩ, *Neph-theu*, analogice interpretari poſſimus, *ventoſum*, ſeu quod vento vehementer expoſitum eſt. Et quia *Nephthys* de aliqua terrae Aegypti parte dicitur, ſignificaret *terram vehementer expoſitam vento*, vel in qua ventus pro lubitu, ac ſine omni impedimento dominatur. Quam bene hoc conueniat Arabiae Aegyptiacae, et regionis illius ſitus, et quae §. 3. obſeruauimus, planum et liquidum faciunt. Non tamen negligendum eſſe exiſtimem, quod PLVTARCHVS, adductus §. 3, affirmat, ac ſemel iterumque inculcat, Νέφθυν Aegyptiis dici *finem*, et quod *vltimum* eſt. Nam et hac ratione vocem Νέφθυς commode omnino exponere poterimus. Nempe ⲑⲱⲥ, *thos*, *finem*, ac *terminum* rei cuiuscunque ſignificat, ac ſpeciatim agri, ſiue regionis. *Numer.* XX. 17. *Deuter.* XXVII. 17. XXX. 11. 8. Ex iis vero, quae modo diſputauimus, per ſe conſequitur, ⲛ̀ⲉϥ-ⲑⲱϣ, *Neph-thos*, Aegyptiis dici id, quod eſt *terminale*, adeoque id, quod regioni alicui, vel terrae terminum ponit. Recte igitur Arabia Aegyptiaca *Nephthys*, vel ⲛ̀ⲉϥ-ⲑⲱϣ dici potuit, quia erat re ipſa *terminalis*, hinc quidem regioni Aegypti, illinc vero mari

mari rubro terminum ponens. Supponitur vero in vtraque hac interpretatione, *Nephthyn*, ſi rationes grammaticas linguae Aegyptiacae ſpectes, generis fuiſſe maſculini. Siue enim dicas ⲛⲉϥ-ⲑⲏⲟⲩ, *quod vento expoſitum eſt*, ſiue dicas ⲛⲉϥ-ⲑⲱϣ, *quod terminum ponit*, ſemper ſubintelligetur ⲡⲓⲕⲁϩⲓ, *terra*, quae apud Coptos generis eſt maſculini, ideoque adiectiua, in quibus vox illa ſubintelligitur, ponuntur etiam in genere maſculino. * Et *Nephthys* tamen erat *Dea*, ſicuti etiam *Iſis*, ſymbolum terrae in Aegypto conſitae et fertilis, Numen ſimiliter erat generis foeminini. Et conſtat profecto, apud Phryges, ac gentes Orientis alias, vti et Graecos et Romanos, Terram ſub imagine et ſymbolo Deae cultam fuiſſe. Terra enim paſſiue ſe habet. In eam agunt Sol, aër, ventus, et pluuia. Sinu ſuo ſemina concipit, ac ſuo tempore fruges, herbas, plantasque in lucem edit atque parit. Verum non eſt, quod hoc quemquam turbet. Nam Luna Aegyptiis Numen erat generis foeminini, ſub imagine ſymboloque Deae culta, et tamen voce deſignabatur generis maſculini, quod Coptorum libri docent, et * veteres monere minime neglexerunt. Ex eo arbitror explicandum eſſe, quod vetus quaedam ** Inſcriptio poſita legatur ISIDI FRVGIFERO. Et eodem modo rem ſe habuiſſe cum nomine *Nephthys*, non eſt, quod dubitem.

Typhoni in fabulis Aegyptiorum additur etiam pellex, nomine

§. 5. Non vero vxorem tantum *Typhoni* iunxere priſci in Aegypto Theologi, *Nephthyn*, addidere eidem quoque pellicem, nomine *Thuerin.* Vnus tantum, quod meminiſſe poſſum, mentionem eius facit PLVTARCHVS, cuius idcirco, e libro *de*

* Vide *Panthei* noſtri Lib. I. cap. III. §. 6.
** Apud CVPERVM in *Harpocrate*, p. 10.

Thueris. *Id vero Auſtrum ſignificat.*

Iſide p. 358, adſcribemus verba. Λέγεται δὲ, ὅτι πολλῶν μεταθιτεμένων ἀεὶ πρὸς τὸν Ὧρον, καὶ ἡ παλλακὴ τῦ Τυφῶνος ἀφίκετο Θύηρις. Ὄφις δέ τις ἐπιδιώκων αὐτὴν ὑπὸ τῶν περὶ τὸν Ὧρον κατεκόπη, καὶ νῦν διὰ τῦτο χοινίον τι προσβαλόντες εἰς μέσον διακόπτυσιν. *Narrant, ſubinde pluribus ad Horum tranſeuntibus, pellicem quoque Typhonis, nomine Thuerin, ad eum ſe contuliſſe, et anguem qui eam perſequebatur, ab Hore diſſectum interemtumque fuiſſe: ideoque adhuc funiculum in medium proiici et conſcindi.* Plura de hac Typhonis pellice, ex antiquis auctoribus mihi cognita non eſſe, libenter fateor. Sed ipſum tamen illius nomen, quod PLVTARCHVS conſeruauit, veram niſi fallor, Sacerdotum Aegyptiorum de ea doctrinam, nobis aperiet. Qui linguae Aegyptiacae ignarus non eſt, audito vel lecto hoc *Thueris* nomine, et conſideratis iis, quae de Typhone diſputauimus, dubitare vix poterit, quin ea deſignetur ϴⲞⲨⲢⲎⲤ, *Thures*, ita Aegyptii *Auſtrum*, ſiue *ventum meridionalem* appellant. *Lucae* XII. 55. *Actor.* XXVII. 13. XXVIII. 13. Sic etiam Aegyptiis dicitur plaga mundi, ex qua ventus ille ſpirat, *meridionalis*, quam etiam vocare ſolemus *Auſtrum*. Ex eo etiam explicandum eſſe, * alias monui, nomen פתרוס, *Pathros*, *Geneſ.* X. 14. *Eſa.* XI. 11. *Ezech.* XXIX. 14. quibus in locis memoratur terra *Pathros*, vti et *Ierem.* XLIV. 1. Summus BOCHARTVS, ex ſitu locorum, qui cum *terra Pathros* coniunguntur, acute ſuſpicatus eſt, ** intelligi voce hac *Thebaidem*, ſiue *Aegyptum ſuperiorem*, et ſententiam hanc eius, poſtea ſuam fecerunt doctiſſimi quique. Accedit iam ad rationes ab ipſo allatas, ipſum nomen Aegyptiacum, quod magni illius

* Vide Reu. IO. IAC. SCHMIDII bibliſchen Geographus, p. 552.

** In *Phaleg*, Lib. IV. cap. XXVII.

Digitized by Google

illius viri obſeruationem mirifice confirmat. Interpretes Alexandrini, quippe qui in Aegypto ſciberent, id vtique ſubodorati ſunt. Itaque illi, Ierem. XLIV. 1. vocem hanc graece ſcripſerunt Παθȣ́ρης. Id enim totidem literis, Coptice ſcriptum, ⲡⲁⲑⲟⲩⲣⲏⲥ, vel quod eodem redit, ⲫⲁⲑⲟⲩⲣⲏⲥ, nihil aliud poteſt ſignificare, quam *terram meridiei*, quae nempe ad *Auſtrum ſita eſt*. Et ſane *Thebais*, pars Aegypti eſt *auſtralis*, vti etiam * a Scriptoribus paſſim vocari ſolet. Sic igitur *Thures*, vel vti in PLVTARCHI codicibus ſcriptum legimus, *Thueris*, ventum deſignat flantem a meridie, vel *Auſtrum*. Hanc noſtram obſeruationem, obuiam ſane callentibus linguam Copticam, ab ipſo PLVTARCHO egregie confirmari, mox videbimus §. 7.

Interpretatio haec adductis rationibus firmatur.

§. 6. Vix autem explicari, aut obſeruationibus operoſis illuſtrari meretur, quod in fabula de *Typhone*, pellex ipſi iungatur, *Thueris*, quod interpretamur *ventum meridionalem*, vel *Auſtrum*. Etenim et *Typhon*, quod ſuo loco oſtendimus, et *Thueris*, ſunt venti, vnde facile erat Sacerdotibus, myſtice fingere, ventum vnum eſſe pellicem alterius. Vterque ille ventus magnis damnis Aegyptum mactat, et calamitatibus non paucis affligit. Alter alteri ſociam praeſtat operam, illique in detrimentum incolarum Aegypti, mutuo ſe iuuant. *Typhon* vim ſuam pernicioſam potiſſimum exſerit in deſertis Aegypti, et in Arabia Aegyptiaca. *Auſter*, (ſiue *Thueris*) in vniuerſum valde impetuoſus ſaepe eſt, vt proinde *turbines Auſtri*, etiam Scriptura memoret, *Zachar*. IX. 14. ſed inprimis cladem non mediocrem infert Aegypto reliquae, certo praeſertim tem-

* OLYMPIODORVS in Ariſtotelis Meteorol. Lib. II. fol. 35. b. EVSTATHIVS in Dionyſii Periegeſin v. 242. 243.

tempore, quod in Aegypto, voce Arabica, *Hbamſin*, *quinquaginta*, nempe dies, ſiue τὴν πεντεκοστὴν vocant, ſolet enim circa feſtum Paſchatos initium ſumere, et ad Pentecoſten perdurare. * *Durantibus his diebus venti flant calidi, in vrbem inuehentes magnam ſabuli copiam, cui nihil imperuium inacceſſumue eſt. Venti hi tantum ſpirant ardorem, vt reſpirationem intercipiant, magnamque hominum multitudinem neci dent. Toto illo tempore morbi omnis generis, periculum longe maius portendunt, quam alias.* etc. ** *Regnant tum venti meridionales, quos Arabes* Meriſſi *appellant. Tantum ſecum vehunt ardoris aeſtum, vt reſpirationem plane impediant, et immenſam arenae copiam in aërem tollant. Hacce anni tempeſtate, multae paſſim graſſantur febres malignae, dyſenteriae, aliique morbi pernicioſi, qui, niſi illico adhibeantur remedia neceſſaria, poſt haec curari iam amplius non poſſunt. Et illi quoque, qui flantibus iſtis ventis a morbis immunes perſeuerant, maiorem tamen in modum languent, totique deficiunt.* Vnicum tantummodo his addo locum, Scriptoris non parum laudati, et cui in iis, quae ipſe expertus eſt, fides plena denegari vtique non poteſt. *** *Venti*, inquit ille, *meridionales, qui in Europa noſtra tantos ſuſcitant languores, totque mala poſt ſe trahunt, damna non minora in Aegypto efficiunt, vbi tempore aeſtiuo inualuerunt. Haec eſt tempeſtas morborum et aegritudinum, tum regnare videas febres malignas, ipſamque adeo peſtiferam luem, paſſim per Aegypti regiones, non ſine magno incolarum damno graſſari. Simulatque vero Eteſiae flare coeperunt, et iam perſentiſcuntur, omnis illa malorum ac mor-*

* *Les voyages* de THEVENOT, To. I. p. 837. Vide et p. 835.

** VANSLEB *relation d'un voyage fait en Egypte* p. 35.

*** MAILLET *Deſcription de l'Egypte*, To. I. p. 71.

morborum turba confeſtim euaneſcit. Vides hic *Thuerin*, ventum meridionalem, Typhonis pellicem, et malorum in Aegypto, quorum ille cauſa eſt, fidam promotricem et adiutricem. Sed eadem fabula tamen nobis refert, pellicem iſtam Typhonis, tandem eo deſerto, ad *Horum*, id eſt *Solem*, benignum prouidum et ſalutare Aegypti Numen, transfugiſſe. Nempe venti meridionales, qui certa quadam anni tempeſtate Typhoni praeſto ſunt, Aegyptoque detrimentum adferunt maximum, tempeſtate alia, autumnali ſcilicet ac hyberna, ſalutem accolarum Nili inſigniter promouent. Nam * deceſſum Nili ex agris Aegyptiorum ſtato tempore adiuuant, vt illi hoc pacto, fertilitate neceſſaria imbuti, atque ſiccati, iam nunc conſeri, laetosque et exoptatos fructus producere queant.

§. 7. Si recte calculos ſubduxi, *Aſo* illa Aethiopiſſa, quam Typhoni ſociam laborum, et adiutricem fuiſſe, PLVTARCHVS ex Aegyptiorum fabulis refert, alia non fuit, quam *Thueris* ipſa, adeoque ventus meridionalis, Aegyptiis tantopere metuendus. Verum vt hac de re iudicium firmum ac ſolidum inſtitui poſſit, adferenda erunt PLVTARCHI verba, ex libro *de Iſide* p. 356. *Typhonem vero aiunt, — redeunti Oſiridi inſidias ſtruxiſſe, adſcitis in coniurationem viris* LXXII, *et conatum adiuuante regina Aethiopum, quae ſe ad ipſum contulerat. ASO nomen huius fertur.* Quinam ſint Typhonis coniurati, numero LXII, non facile quis dixerit, niſi quod certum hoc ſit, numerum illum Sacerdotibus habitum fuiſſe myſticum, quod monui, Libri huius V. cap. II. §. 9. Suſpicor tamen, veteres Aegyptios, tot numeraſſe mundi plagas, et totidem ventos, qui ex plagis illis ſpirarent. Recentiores noſtri

Aſo, quae in fabulis Sacerdotum, regina perhibebatur Aethiopiae, Typhoniſque adiutrix, eſt Thueris ipſa, ſiue ventus meridionalis.

* VANSLEB *Relation* etc. p. 55. MAILLET To. II. p. 91.

noſtri ad hunc numerum prope accedunt, qui * *ſexaginta quatuor plagas, et* totidem *ventos numerant.* Nouimus autem aliunde, Aegyptios perhibuiſſe, ** *ſeptuaginta duas eſſe orbis habitati regiones.* Quid hoc aliud ſignificat, quam dari LXXII. plagas mundi, ex quibus totidem venti ſpirent? Fabula illa igitur ſubinnuitur, cum *Typhone*, vento Orientali vrente, certa aliqua anni tempeſtate, ventos etiam ex aliis plagis flantes, conſpiraſſe in perniciem Aegyptiorum. His vero ſe adiunxiſſe fertur ASO, regina Aethiopiae, id eſt ventus ex Aethiopia, vel plaga meridionali, ſpirans. Ventus enim hicce, ex Aethiopia fertur in Aegyptum. In fabula Sacerdotum myſtica, vocatur *regina* Aethiopiae, quoniam *** ſecundum veteres, inter ventos reliquos, Notus ex Meridie, et Boreas ex Septentrione, regnum aliquod ſibi vindicant, tyrannidemque exercent. Inter hoſce vero duos, **** Notus, ventus meridionalis, haberi ſolebat pro fortiſſimo et potentiſſimo. *Regina* autem potius vocatur quam *rex*, quia in eadem fabula, ventus ille, quod oſtendimus §. 5, perhibebatur *Typhonis pellex.* Quando porro nomen ei inditur ASO, id ſermone Aegyptiorum idem ſignificat, quod Graecis et Romanis *Aethiops*, et *Aethiopiſſa* audit. Dialecto enim Thebaidis, quae eſt in Aegypto antiquiſſima, *Aethiops* dicitur ⲉⲥⲱϣ, *Aſos*, in verſione *Actorum*, Aegyptio-Thebaica, quae penes me eſt MSS, cap. VIII. v. 27. Nempe nomen proprium pellici huic *Typhonis*, erat *Thueris*, quod *ventum meridionalem* ſignificat, cognomen vero *Aſo*, inditum ipſi a patria, e qua in Aegyptum tendit,

* VARENII Geograph. general. p. 391. Edit. Belgic.

** HORAPOLLO *Hieroglyph.* Lib. I. c. 14.

*** OLYMPIODORVS in Ariſtotelis Meteorol. Lib. II. fol. 37. b.

**** Idem loc. cit. fol. 41. a. fin.

tendit, *Aethiopia.* Aut arbitror potius, verum pellicis huius nomen, in priſca Sacerdotum Theologia, myſtica quippe et aenigmatica, fuiſſe *Aſo*, *Aethiopiſſam*, *Thuerin* vero, ſeu *ventum meridionalem*, fuiſſe nominis illius myſtici explicationem, quae ex diſciplina Sacerdotum arcana, forte effluxerat, et ad PLVTARCHI aures peruenerat. Omnia quae hic diſputaui, egregie confirmat auctor hic ipſe, alio loco, p. 366, vbi fabulae illius ſenſum, ex rationibus phyſicis iſtum ad modum interpretatur. *Regina vero Aethiopum, quae Typhonem adiuuerit, flatus auſtrinos ex Aethiopia notat: qui ſi vincant Eteſias, a quibus verſus Aethiopiam nubes pelluntur, prohibeantque imbres decidere, quibus Nilus augetur: tum praeualens Typhon aeſtu urit.* Videmus hic *Aſonem Aethiopiſſam* nihil aliud eſſe, quam *ventum auſtrinum*, flantem e meridie. Cum vero id ipſum lingua Aegyptiaca ſignificet *Thueris*, nempe *ventum meridionalem*, cum ille ex Aethiopia feratur in Aegyptum, cum *Thueris* fingatur Typhonis pellex, ſocia et adiutrix, colligere quiuis perquam facile poteſt, *Thuerin* et *Aſonem* eſſe vnam eandemque.

De hac Thueri explicatur aut tentatur imago quaedam Tabulae Bembinae.

§. 8. Redit mihi hic in memoriam, quod Lib. I. cap. V. §. 12. dixi, coniicere me, imaginem *Tabulae Bembinae*, vel *Iſiacae*, quae in primo ſegmento, litera L. deſignatur, nobis exhibere *Tithrambonem*, vel *Iſidem iratam.* Neque etiam coniecturam illam in vniuerſum reiicio. Certum mihi eſt, deſignari in illa imagine, ventum aliquem noxium et damnoſum. Docui autem Lib. III. c. I. §. 6. Iſidem, ſecundum doctrinam Aegyptiorum, ventis dominatam fuiſſe omnibus, illoſque diſpenſaſſe. Hinc vtique eſt, quod in fabulis Sacerdotum fingeretur, * Iſidem aliquo tempore, Typhonem in vinculis habuiſſe, eundemque rurſus liberum dimiſiſſe. Eam ob rem exiſti-

* PLVTARCHVS p. 358. 367. 368.

exiſtimabam, in illa imagine depingi *Iſidem iratam*, ſeu *Tithrambonem*, quae ventis peſtiferis, in multorum perniciem fraenum laxaret. Sed iterum tamen perpenſis omnibus, vero mihi etiamnum videtur ſimilius, deſignari illic *Thuerin*, pellicem *Typhonis*. Et primo quidem ventum hic ſymbolice nobis depingi, mihi tam eſt certum, quam quod certiſſimum. Si audimus PIGNORIVM, effigies illa *Tabulae Iſiacae* ſiſtit nobis * *grypem*. Quicquid ſit, nam ſubtilius ea de re diſputare nunc nolim, corpori quadrupedis, adaptatas videmus alas, et caput inſuper alitis additum. Cogitandum igitur nobis eſt de quadrupede alata. Alae vero Orientalibus ſemper, neque minus Graecis et Romanis, ſymbolum fuere venti. *Alae ventorum*, ipſis Scriptoribus ſacris indictae non ſunt. *Pſalmo* XVIII. et CIV. 3. Graeci etiam ventos depingere ſolebant, ſub forma virorum vel iuuenum alatorum, quod ſcite et eleganter depictum cernere licet in turri quadam, ** quae Athenis etiamnum ſubſiſtit, et ventorum praecipuorum imagines conſeruat. PALAEPHATVS igitur in libro *de incredibilibus*, cap. XIII. celebratas a tot poëtis *alas Daedali*, interpretatur *ventum vehementem ac impetuoſum*. Et de Poëtis obſeruant veteres, *** quod *tam ventos, quam fulmina alata fingant*. De *Aquilone* ſigillatim, vento Boreali docere nos vult **** vetus Grammaticus, nomen hoc inditum ipſi fuiſſe, *a vehementiſſimo volatu*, quod *ad inſtar aquilae* volet. Sed non minus id in vento oppoſito meridionali, ſiue *Auſtro*, locum habet. De eo enim canit OVIDIVS, *Metamorph.* Lib. I. v. 264.

Emittitque Notum. Madidis Notus euolat alis.

Et

* In *Menſae Iſiacae* expoſitione p. 29.
** *Voyage* de SPON, To. II. p. 134. 135.
*** SERVIVS in Lib. V. Aeneid. 319.
**** FESTVS in voce *Aquilo*.

Et ibidem v. 267.

— rorant pennaeque ſinusque.

Sic et VIRGILIVS L. VIII. Aeneid. v. 430.

— et alitis Auſtri.

Ad quae verba SERVIVS haec notat: *Id eſt autumni, quo ventorum crebra ſunt flamina.* Aegyptios vero ſigillatim, ſymbolo hoc, ad ventum deſignandum, perſaepe vſos eſſe, docet vetus Scriptor, de ipſorum pictura hieroglyphica diſſerens. * *Accipiter,* inquit, — *ventos oſtendit. Item et aliter: Accipiter expanſas in aëre alas habens, ventum, qui alas quaſdam habere videtur, ſignificat.* Ventum vero in imagine noſtra depictum, non poſſum non agnoſcère *Thuerin*, vel *Auſtrum.* Id enim ordo totaque ſeries rerum in Tabula Bembina, ab initio, ad finem vſque ſeruata, quam ** dudum expoſui, ſic iam ſatis declarat. Ex eo enim ſequitur, imaginem, in qua explicanda verſamur, in menſem circiter Maium incidere. Et hoc eodem menſe, in Aegypto omnium maxime ſaeuire peſtiferum Auſtrum, diſcimus *** ex relatione meliorum et fide digniorum Peregrinatorum. Attenta etiam conſideratione noſtra indignum non eſt, quod in imagine illa, ſiue *gryps*, ſiue quaecunque demum ſit alitis fabuloſae ſpecies, latus nobis obuertat ſiniſtrum. Illud enim **** Aegyptiis ſymbolum fuiſſe meridiei, ex teſtimoniis minime ſpernendis conſtat. Idque ab his † ad alias quo-

* HORAPOLLO Lib. II. c. 15.

** In *Miſcellaneis Berolin.* To. VI. p. 140. 141.

*** Peregrinatio Principis RADZIVILII p. 165. 210. THEVENOT To. I. p. 836. 837. VANSLEB p. 36. 37. 40. MAILLET To. I. p. 70. 71. To. II. p. 115. 228. *Le voyage hiſtorique* du Pere LOBO p. 39.

**** PLVTARCHVS de Iſide p. 363. 364. et in *Sympoſ* L. VIII. Quaeſt. VIII. p. 729.

† THEO in Scholiis ad Aratum p. 12. fin. Edit. Oxon.

Digitized by Google

quoque gentes politas translatum fuiſſe, deprehendimus. Accedit ad ea, quae diximus, exquiſita alitis huius, in capite, in pectore, et in quadam alarum parte, nigredo, quae etiam βασίλειον eius totum occupauit. Licetne nobis ex hoc indicio detegere *Aſonem Aethiopiſſam*, quae * *Iſidem Aethiopicis Solibus furuam* efficit. Nigror ille ** Symbolum vtique erat ardoris ſolaris, res quaſcunque adurentis. Erat etiam Symbolum *Auſtri*, venti meridionalis, eandem ob cauſam. Poëtae eo non parum delectantur. Eos inter VIRGILIVS canit Georgic. L. III. v. 278.

— aut vnde NIGERRIMVS AVSTER
Naſcitur ——

Et OVIDIVS *Metamorph.* Lib. I. v. 264.

— madidis NOTVS euolat alis
Terribilem PICEA TECTVS CALIGINE VVLTVM.

Et VALERIVS FLACCVS Argonaut. Lib. I. v. 611.

— et NOCTI CONCOLOR ALAS
Nimborum cum prole NOTVS.

CLEOMEDES de Meteoris p. 9. et 147. PLVTARCHVS de placitis Philoſ. Lib. I. c. 10.

* ARNOBIVS adu. gentes Lib. I. p. 20.

** PORPHYRIVS apud EVSEBIVM Praepar. Euang. Lib. III. cap. XIII.

CAPVT

Digitized by Google

* *

CAPVT IV.

De Canobo, et Menuthi illius vxore.

Canobus Menelai perhibetur Nauclerus, ſepultus eo loco, vbi poſtea vrbs cognominis in Aegypto aedificata fuit. Non videtur autem is in Deorum ordinem ab Aegyptiis vnquam receptus eſſe. §. 1. Neque id etiam Scriptores Ethnici veteres aſſirmant. Locus Dionyſii Periegetae excutitur. §. 2. Templa Herculis et Serapidis Canobitica a veteribus celebrantur; ſed nullum Canobi. §. 3. Sed nec a Nauclero quidem Menelai, Canobus vrbs nomen accepit. Aegyptii nomen illius vrbis longe aliter interpretabantur. §. 4. Epiphanii locus de diuinitate Canobi Naucleri locus examinatur. Itemque hiſtoria Ruffini de eodem Deo. §. 5. Simulachrum illius Dei Canobitae, quem Ruffinus Canobum vocat, in formam hydriae, vel Baucalii effictum erat. §. 6. 7. Simulachrum hocce a Ruffino deſcriptum, erat forte Agathodaemonis. §. 8. Sed verius erat Simulachrum Serapidis Canobici. §. 9. Inquiritur, cur Serapidi Canobico, forma hydriae afficta et indita fuerit. §. 10. De Menuthi, vxore venditata Canobi. §. 11.

§. 1.

Canobus Menelai perhibetur Nauclerus, eo loco ſepultus, vbi poſtea vrbs cognominis in Aegypto aedificata eſt. Non

Canobo inter Diuinitates Aegypti, in hoc noſtro *Pantheo*, locus quoque conceditur; non tamen ex noſtra; ſed tantum ex Patrum quorundam ſententia. Nam reliqui Graeci, eum Diis Aegyptiorum haudquaquam accenſent. Tradunt hi, Canobum Nauclerum fuiſſe Menelai, Troia redeuntis, et in Aegyptum appellentis, dum reditum parat in patriam. Aiunt porro, Menelaum aliquod in Aegypto tempus tranſegiſſe, vt naues viresque collapſas reficeret,

autem videtur vnquam in Deorum Aegypti ordinem ab Aegyptiis receptus eſſe.

eoque tempore Canobum e letali viperae morſu interiiſſe, ſepultum illic a Menelao, qui et in honorem eius, vrbem ab eo denominatam Canobum condiderit. Ita Graeci, et, qui hos ſequuntur, Scriptores Latini, plerique, quorum teſtimonia plenis calathis nobis ſubminiſtrat, inſigne Muſarum Germanicarum decus, IVLIVS CAROLVS SCHLAEGERVS, in Diſſertatione elaboratiſſima *de Numo Hadriani plumbeo*, p. 91. 92. Teſtantur illi quidem, Canobum Gubernatorem Menelai, illic loci, vbi poſtea vrbs Canobus extructa fuit; diem ſuum obiiſſe, illic ſepulchrum inueniſſe, illic etiam ad perpetuandam eius memoriam, vrbem ipſi cognominem a Menelao conditam fuiſſe; ſed de eius in coetum Deorum translatione, deque cultu ipſi decreto ſolenni, nec volam nec veſtigium, apud hoſce Scriptores reperire licet. Et res haec profecto, ſi verum fateri volumus, omni probabilitatis ſpecie deſtituta eſt. Verum otia hic mihi fecit, Vir doctrina praeſtans, cuius modo feci mentionem, et cuius verba adſcribere non pigebit. * *Cogitemus enim*, ita ille, *Menelaum eiusque comites in Aegypto fuiſſe alienigenas, et, quod maximum, graeca gente oriundos. Cogitemus porro, quod S. Scripturae firmatur teſtimonio* (*Geneſ.* XLIII. 31.) *peregrinos homines adeo auerſatos eſſe Aegyptios, vt cum illis veſci piaculum exiſtimauerint. Ponderemus praeterea, quod maximae inter Graios auctoritatis hiſtoricus*, HERODOTVS, (in Euterpe cap. 31.) *propria edoctus experientia, tradit, Aegyptiorum neminem, Graeci viri os eſſe ſuauiatum: aut cultro, vel veru, vel lebete eius vſum: aut guſtaſſe carnem bouis puri, cultro graeco diſſecti. Haec profecto ita ſunt comparata, vt Iudaeus ſit Apella, qui credat, Aegyptios Canopum, cuius*

* Celeberrimus et Ampliſſ. SCHLAEGERVS, *de Numo Hadriani plumbeo*, p. 93.

Digitized by Google

ius viui conſortium cane peius et angue fugerant, tantis poſt mortem proſecutos eſſe honoribus, vt eum non ſolum inter Deos retulerint; ſed etiam poſt Oſiridem Iſidemque, Numen reputauerint maximum. Nihil dici verius potuit, idque a nemine, antiquitatum Aegypti bene perito, negari vnquam poterit. Neque etiam in vniuerſum, me vt credam induci patiar, vetuſtiores Aegyptios, dum ſui etiamnum iuris eſſent, legibusque patriis in omnibus obſecundarent, homines, qualescunque etiam eſſent, in Deorum ordinem, dignitatemque euexiſſe. Sed ea de re in *Prolegomenis* prolixe diſputo, quae proinde pluribus hic non tango.

Neque etiam Scriptores veteres Ethnici id affirmant. Locus Dionyſii Periegetae excutitur.

§. 2. Solus, quantum nunc meminiſſe poſſum, DIONYSIVS *Periegetes*, Canobo huic, de quo diximus, Templum, et, quod ex eo ſequitur, honores diuinos vindicare videtur. Etenim de vrbe celeberrima Canobo dicturus, verſibus hiſce eam deſignat v. 12.

Ἔνθα βορειότατος πέλεται μυχὸς Αἰγύπτοιο,
Καὶ τέμενος περίπυστον Ἀμυκλαίοιο Κανώβου.
Vbi maxime borealis eſt Aegypti receſſus,
Et Fanum percelebre Amyclaei Canobi.

Verum vbi quaeſo Fanum iſtud Canobi celebratum et laudatum oſtendi poteſt? Noui * Scriptores veteres permultos, ſepulchrum memorare Canobi, et inter eos ** quoſdam de Monumento graeci illius Naucleri ſic loqui, tanquam diu poſt obitum eius conſpicuum etiamnum fuiſſet. Sed de illius Templo, altum apud omnes hos obſeruatur ſilentium. Quae vbi cogitationibus mecum reuoluo, vel inuitus interpretationem EVSTATHII amplecti, meamque facere

* Apud SCHLAEGERVM, lib. cit. p. 92.
** SCYLAX in *Periplo* p. 104. Edit. Gronou. vel p. 43. 44. Edit. Hudſ.

Digitized by Google

cere cogor. Ita autem is Dionyſii verba interpretatur. Τὴν Κάνωβον πόλιν περιφράζων, ἔτω φησὶ, τέμενος περίπυςον, etc. *Vrbem Canobum deſignaturus, circumſcriptione vtens, Poëta vocat fanum percelebre Amiclaei Canobi, quod idem eſt, ac ſi dixiſſet, Canobus vrbs.* Nempe Poëta per metaphoram aliis quoque non parum familiarem, Canobum Fanum dixit, vel Templum Spartani illius Naucleri, eo quod in eius honorem condita eſſe, vulgo crederetur. Vtitur eadem dictione, in illo, quem diximus ſenſu, HOMERVS, Iliad. B. v. 695.

> Οἳ δ' εἶχον Φυλάκην, καὶ Πύῤῥασον ἀνθεμόεντα
> Δήμητρος τέμενος ——
>
> *Qui autem habitabant Phylacem, et Pyrrhaſum floridam,*
> *Cereris Templum.* —

En! *Pyrrhaſum*, vrbem totam, vocat *Templum Cereris*, * quia nempe agri vrbis huius tritici inprimis erant feraces. Conſimiliter PINDARVS, Libyam et Aegyptum integram vocat ** Νείλοιο πῖον τέμενος, *Nili pingue fanum*, vel *Templum*. Et ſic locum hunc exponit vetus isque pereruditus Poëtae illius interpres. Τέμενος Νείλȣ τὴν Λιβύην φησίν. *Libyam vocat Templum Nili.* Eodem igitur modo DIONYSIVS Canobum vrbem dixit Templum Naucleri Spartani.

Templa Herculis et Serapidis Canobitica celebrantur a

§. 3. Vt vero, quae hactenus adſtruxi, nouum quoddam robur acquirant, obſeruare iuuabit, Canobum vrbem, *** pluribus Templis faniſque celebribus inſtructam fuiſſe, quorum etiam mentionem veteres iniiciunt non raram; verum inter illa, Cano-

* Ita EVSTATHIVS ad hunc loc. p. 324.

** *Pythion.* Od. IV. p. 239. Edit. Pauli Steph.

*** AMMIANVS MARCELLINVS Lib. XXII. p. 252. Edit. Lindenbrog.

Digitized by Google

Canobi quoque Templum recenſeri haud videas. HERODOTVS Lib. II. c. 113, prope Canobum ſitum fuiſſe ait *Templum Herculis.* Locus ille, qui Herculis Canobici Templum complectebatur, quique erat quoddam Canobi ſuburbium, dicebatur *Heraclium*, teſte STRABONE, p. 551. *Herculis* vero illic religioſe culti, praeter STRABONEM, meminit etiam TACITVS, Annal. Lib. II. c. 60. Et erat Hercules hicce Aegyptius, Canobi cultus, in ipſa Graecia percelebris. Meminit eius * Oraculum hocce Apollinis Delphici, *veteribus; ſed Canobi nullum.*

Ἄλλος ἄρ' Ἡρακλέης, Τιρύνθιος, οὐχὶ Κανωβεύς·

Alius ille erat Hercules, Tyrinthius nempe, non Canobiticus.

Addit autem PAVSANIAS, poſtquam hunc Oraculi verſum attulerat, *Nam et ante Aegyptius Hercules* (id eſt Canobiticus) *Delphos venerat.* Satis autem teſtatur HERODOTVS, loc. cit. Templum illud Herculis prope Canobum ante Menelai aetatem conditum fuiſſe, idque Oraculo illo, cuius verſus attulimus, confirmari videmus. Erat aliud in ipſa vrbe Canobo Templum, *Serapidis* ſcilicet, veterum ſermonibus magnopere celebratum. De illius et Templo et Oraculo, cuius apud omnes exiſtimatio erat magna, STRABO plura refert. Is autem celebriora in vrbibus Aegypti Templa, ſuis plerumque oculis vſurpata, diligenter commemorat, hic vero praeter *Herculis*, ac *Serapidis* Fana, aliud nullum nominat. Hunc ipſum *Serapidem* in animo habuit PLVTARCHVS, vbi ** ex HERACLIDE *Pontico*, *Plutonis Canopici* mentionem iniecit, quod, cum totus ille locus abunde loquatur, vberiori noſtra expli-

* Apud PAVSANIAM in *Phocicis* cap. XIII. p. 830.

** *de Iſide et Oſir.* p. 361.

explicatione non eget. Neque alium, niſi hunc, dicere voluit CALLIMACHVS, * vbi de Θεῷ Κανωπίτᾳ loquitur, cui Calliſtium, pro filio, votum nuncupauerat. *Canobitarum* ergo *Deus*, qui per excellentiam ſic diceretur, vrbis quippe illius Numen tutelare, non erat Nauclerus Spartanus; ſed *Serapis* Aegyptius. Videntur Ptolemaei reges, Templum huius *Serapidis* Canobicum, aut aedificaſſe, aut ſaltem reſtauraſſe, idque tantis ſumtibus, et tam ſplendide, vt *Serapis Canobicus* in omnium ore eſſet, et magnam etiam apud exteros, famam acquireret, ita vt ipſi in Graecia quoque Templa nuncuparentur. PAVSANIAS certe in arce Corinthi Templum vidit ** *Σεράπιδος ἐν Κανώβῳ καλȣμένȣ, Serapidis, quem Canobiticum appellant*, vel qui Canobi colitur. Eorundem Ptolemaeorum curae, ac in bonas literas, eruditosque homines beneuolentiae tribuendum eſſe crediderim, quod Canobi, quae ab Alexandria non longe remota erat, *** Schola floreret, doctis viris egregie ornata, et cuius tanquam magnopere celebris, veteres mentionem non ſemel faciunt. In hac igitur Schola vitam triuit Claudius Ptolemaeus, Mathematicus ſummus et Geographus. Nam **** *in alis Templi Canobici* † (*ἐν τοῖς λεγομένοις πτεροῖς τȣ̃ Κανώϐȣ*) *Aſtronomiae*

* In *Epigrammate* LIX. Collectionis Bentleianae. Vide *Callimachum Graeuii*, To. I. p. 228.

** in *Corinthiacis*, cap. IV. p. 121.

*** KIRCHERVS in *Oedipo* To. I. p. 208. Sed cum hoc conferendus et conſulendus omnino erit SCHLAEGERVS ſaepe hic citatus, p. 270. 271.

**** OLYMPIODORVS in Commentar. MSS. ad Phaedonem Platonis, apud ISM. BVLLIALDVM, ad Ptolemaeum de iudicandi facultate p. 203.

† Πτερὰ ſiue *alae* dicebantur quaedam aedificia Templo contigua. Vide praeter alios BVLLIALDVM, loc. cit. p. 204. 209. 210. etc.

Digitized by Google

miae operam nauans, quadraginta per annos habitauit. Ob quam cauſam inuentas a ſe Aſtronomicas demonſtrationes et concluſiones, in columnis illic poſitis deſcripſit. Templum vero illud, in cuius alis Ptolemaeus conſenuit, eſſe celebre Serapidis Canobici Templum, ex Inſcriptione Ptolemaei, in columnis Templi illius inſculpta, et * a BVLLIALDO luce publica donata, clare intelligitur. Dicata enim eſt Θεῷ Σωτῆρι, *Deo Seruatori*, qui, vt recte obſeruatum ** viro doctiſſimo, *alius praeter Serapidem non eſt.* In eodem Templo poſthaec, qui Philoſophiam Platonico-Pythagoraeam, recentiorem nempe, ſtudioſe excolebant, illi praeſertim, qui arcanis Theologiae Theurgicae dediti erant, quorum vitas ab EVNAPIO *Sardiano*, homine ſupra quam credi aut dici poteſt, ſuperſtitioſo, deſcriptas habemus, libentiſſime agebant, Sacrisque inanibus operabantur, quod *** exemplis plurimis oſtendi poteſt, donec tandem, imperante Theodoſio M. Templum iſtud, idolorum cultoribus longe chariſſimum, et Sacro-ſanctum, non ſine ingenti eorum luctu, † penitus euerteretur. Haec ſunt Templa Canobitarum, veteribus, et ſaepiuſcule, vt vidimus, memorata. Solus, quod quidem ſciam, STEPHANVS *Byzantius*, aut forte Epitomator eius HERMOLAVS, Templis hiſce tertium addit *Neptuni*, †† καὶ Ἱερὸν, inquit, Ποσειδῶνος Κανώβου, *et Templum Neptuni Canobi.* Verum, vt quod res eſt dicam, locus ille STEPHANI, non poteſt non mihi vehementer eſſe ſuſpectus. Codex Voſſianus, quem *Berkelius* in

* In Lib. cit. p. 234.

** BVLLIALDVS, vbi ſupra p. 206.

*** Vide EVNAPIVM in *Aedeſio*, p. 59. 60. 61. Edit. Colon. Allobr. 1616.

† EVNAPIVS, vbi ſupra p. 63. 64.

†† In voce Κάνωβος.

Editione ſua conſuluit, habet hic Ἱερὸν Ποσειδῶνος Κάνωβον. HOLSTENIVS in notis ad eundem locum, comparans eum cum verſu DIONYSII *Periegetae*, ſupra laudato, §. 2, ſcribendum putabat Ἱερὸν Ποσειδῶνος καὶ Κανώβου. *Templum Neptuni et Canobi.* At enim, cum oſtenderimus, alium omnino eſſe verſus illius ſenſum, emendationi viri docti ſubſcribere non poſſumus. Templum vel *Neptuni*, vel etiam *Canobi*, aliis Scriptoribus omnibus, de vrbe Canobo loquentibus, videmus eſſe inauditum et incognitum. Ante tempora etiam Ptolemaeorum, in vrbe illa nullum potuit eſſe Templum *Neptuni*, quippe * cuius Numen et nomen, Aegyptiis tempore HERODOTI, penitus ignotum eſſet. Si itaque re ipſa, Canobus, ambitu ſuo Templum complecteretur *Neptuni*, illud nonniſi auſpiciis regum illorum graecae originis, cum vbique praeualerent Graeci, exſtrui potuit. Sed ne tale quidem Templum *Neptuni Canobitici*, a Scriptore, praeter STEPHANVM, vllo, commemoratum oſtendi poteſt. Quae cum ita ſint, licebit mihi coniicere, STEPHANVM ipſum ſcripſiſſe, Ἱερὸν Πλούτωνος Κανωβίτου, *Templum Plutonis Canobici.* Erat nempe, quod modo oſtendimus, Canobi Templum *Serapidis*, magnificum et illuſtre, Deusque hic κατ' ἐξοχὴν dicebatur *Deus Canobicus.* Illum vero HERACLIDES *Ponticus*, vir magnae apud omnes exiſtimationis, ** dicendum eſſe cenſuerat *Plutonem.* Et illum, de quo vix dubitari poteſt, ſecuti erant alii, ob rationem, quam *** antehac pluribus expoſui. Hos, vti opinor, ſecutus quoque eſt STEPHANVS. Verum cum librarii, rei huius ignari, Templum *Plutonis* in Aegypto, con-

* HERODOTVS Lib. II. c. 50.
** Apud PLVTARCHVM, p. 361.
*** Lib. II. cap. IV. §. 6. 7.

Digitized by Google

concoquere non poſſent, ſcirentque, Canobum eſſe vrbem maritimam, pro Πλȣ́τωνος, perperam omnino repoſuerunt Ποσειδῶνος.

Sed nec a Canobo quidem, Menelai Gubernatore nautico, vrbs ei in Aegypto, vt videtur, cognominis, nomen accepit. Alio namque modo Aegyptii nomen vrbis illius interpretabantur.

§. 4. Quaeſiuimus hactenus, fueritne Canobus, Menelai Spartani Nauclerus, Templum honoresque diuinos in Aegypto conſecutus, quod pernegandum eſſe oſtendimus. At quaeri praeterea et hoc poteſt, appuleritne vnquam Nauclerus Menelai in Aegyptum, nomine *Canobus*, acceperitue ab eo nomen vrbs quondam et in Aegypto, et inter Graecos vehementer celebrata. HERODOTVS Lib. II. c. 119. Menelaum ait in Aegyptum perueniſſe, ibique a Proteo rege Helenam, quam incolumem cuſtodiuerat, recepiſſe; ſed pro hoc beneficio, mala et iniurias Aegyptiis rependiſſe. Et haec ſe a Sacerdotibus accepiſſe teſtatur. De Canobo autem, Menelai Nauclero, verbum non addit. Et profecto, ſi memoria Menelai, quod affirmarunt Sacerdotes, Aegyptiis eſſet ingrata, aut potius inuiſa, quomodo quaeſo paſſi fuiſſent, vt in honorem Canobi, qui Menelao Nauclerus fuerat, vrbs multis nominibus praeſtans, nomine eius inſigniretur? aut quomodo hominem talem, ordini Deorum ſuorum additurí fuiſſent? Et ſane Canobum vrbem, a Nauclero Menelai nomen traxiſſe, diſerte negauit Sacerdos Templi Canobici, quem ſuper ea re ARISTIDES interrogauerat. Verba eius, quibus id teſtatur, etſi ab eruditis plurimis iam excitata, hic quoque apponenda eſſe duxi. * Ἐπεὶ ἔγωγε ἤκȣσα ἐν αὐτῷ Κανώϐῳ τῶν ἱερέων ȣ̓ τȣ̃ φαυλοτάτȣ, ὅτι μυρίοις ἔτεσι πρότερον, ἢ Μενέλαον ἐκεῖσε προσχεῖν, τὸ χωρίον ȣ̃τως ὠνομάζετο. Καὶ ȣ̓κ ἄντικρυς μὲν ἔλεγε τȣ̃νομα τȣ̃τ' αὐτὸ, ὡς ἀπογράψαι γράμμασιν ἑλληνικοῖς. Ἀλλ' ἦν μὲν ὥσπερ ἐμφερόμενον καὶ περιτρέχον. Αἰγύπτιον δὲ καὶ δυσγράμματον

* In *Aegyptio*, fol. 96. a. Edit. graec. Florent.

ματον μᾶλλον. Τοδʼ ἓν ἡμετέρᾳ φωνῇ δηλῦν ἔφη χρυσῦν ἔδαφος. Ego quidem in ipſa vrbe Canobo, de Sacerdote quodam non infimo cognoui, multis ante Seculis, quam appelleret eo Menelaus, locum illum nomen Canobi habuiſſe. Neque tamen idem hoc nomen diſerte proferebat, vt Graecis literis ſcribi poſſet, verum vt quaſi alluderet, et Aegyptium eſſet, ac minus poſſet commode ſcribi. Iam illud lingua noſtra ſonare dicebat AVREVM SOLVM. Et poſtea haec inſuper addit: *Veroſimile eſt, Aegyptiis res ſuas eſſe notiores, quam Homero et Hecataeo.* Et quis, obſecro, verum id eſſe, non agnoſcat? Vides Sacerdotem Canobitam, generis non infimi, et in hiſtoria patria, quod tuto affirmare licet, non hoſpitem, diſerte teſtari, vrbi *Canobo*, nomen hoc fuiſſe diu antequam eo Menelaus, cum Nauclero ſuo appelleret. Et omnino negat, *Canobum* nomen eſſe, aut viri, aut etiam Dei, a quo vrbs fuerit cognominata, quippe cum *Canobi* voce nihil aliud Aegyptiace deſignetur, quam *Solum aureum.* Auſusne fuiſſet Sacerdos ille hoc aſſerere, aut an non tale quid aſſerens, ab ipſo ARISTIDE, et ab vnoquoque, mendacii argui confeſtim potuiſſet, ſi aut *Canobi*, Naucleri Spartani, monumentum qualecunque illic ſuperfuiſſet, aut ſi Templum aliquod, *Canobo* Deo conſecratum, vrbem illam ornaſſet? Et an non ARISTIDES, qui ipſe Canobi praeſens, haec a Sacerdotibus acceperat, audita magnopere probat, eaque, narrationibus Graecorum omnibus et commentis, plane anteponit? Nulla igitur iuſta dari poteſt ratio, cur nos Sacerdoti huic Aegyptio, de rebus patriis teſtanti, fidem denegare velimus. Accedit ad ea quae diximus, quod lingua Aegyptiaca, ex qua Sacerdos nomen *Canobi* explicandum eſſe docuit, obſeruationem eius mirifice confirmet. Oſtendamus id teſtimonio viri ſummi, et quo hactenus rerum

Digitized by Google

harum peritior vixit nemo. Sic autem ille. * *De Ariſtidis fide dubitare non ſinunt ea quae ſuperſunt hodie Copticae, ſiue Aegyptiacae linguae Monumenta.* ⲕⲁϩⲓ *KAHI enim hodie, quae vox ob adſpirationem graece ſcribi non poteſt, TERRA, et* ⲛⲟⲩⲃ, *NVB, AVRVM Aegyptiace dicuntur.* Communiter vrbes in Aegypto, quod et ** Veteribus obſeruatum videmus, nomina ſortiebantur a Diis, in quorum tutela eſſe credebantur. Notae ſunt *Dioſpoles*, *Heliopoles*, *Aphroditopoles*, *Hermopoles*, *Heracleopoles*, et ſimiles aliae plurimae. Graeci igitur, moris huius Aegyptiorum non ignari, cum ſaepe audirent *Canobi* vrbis mentionem fieri, et recordarentur, idem illud, aut conſimile nomen, tribui etiam Nauclero Spartano Menelai, hunc vero in Aegyptum, eo circiter loco, quo ſita eſt vrbs Canobus, appuliſſe, in Poëtarum carminibus legiſſent, imaginati ſibi ſunt, a Nauclero vrbem nomen traxiſſe, idque ab vno alteroue literis proditum, Graeci alii admiſerunt, eandemque fabulam ad alios porro propagarunt, cum tamen *Canobus* nihil aliud Aegyptiis, quam *aureum Solum* ſignificauerit.

Epiphanii locus de diuinitate Canobi, Naucleri examinatur. Itemque hiſtoria Ruffini de Deo Canobo.

§. 5. At ſingularia plane ſunt, et aliis vetuſtioribus inaudita, quae de *Canobi* diuinitate, Scriptores quidam Chriſtiani, neſcio vnde petita, referunt. Multis auctoritas eorum impoſuit, nomenque *Canobi*, Naucleri Spartani, celebrius reddidit, quam antea fuerat, quare hoc quicquid eſt, ſine examine dimitti non poteſt. Primum ex iis produco EPIPHANIVM, qui *** in Ancorato, §. CVIII. de *Canobo*

* MAT. VEYSSIERE LA CROZE, in *Diſſertatione Philologica*, ſubiuncta Collectioni Orationum Dominicalium Chamberlaynianae, p. 136.

** Vide Lib. III. cap. III. §. 5.

*** Opp. To. II. p. 109. Edit. Petauii.

Digitized by Google

nobo haec habet. Κάνωβός τε ὁ Μενελάου κυβερνήτης, καὶ ἡ τούτου γυνὴ Εὐμενουθὶς. ἐν Ἀλεξανδρείᾳ τεθαμμένοι τιμῶνται πρὸς τῇ ὄχθῃ τῆς θαλάσσης, ἀπὸ δεκαδύο σημείων διεστῶτες. *Canobus quoque Menelai gubernator, cum vxore Eumenuthi, ad Alexandriam ſepulti, prope littus, duodecimo ab vrbe lapide, diuino cultu conſecrantur.* Quod auctor hicce *Canobum, Menelai gubernatorem*, ἐν Ἀλεξανδρείᾳ, *Alexandriae*, eſſe ſepultum tradat, ex eo erit explicandum, * quod magnae huius vrbis ſuburbia, ad vrbem Canobum vſque pertigiſſe videantur. Et ſane eum vrbem Canopum in animo habuiſſe, ex eo facile pateſcit, quod Nauclerum Alexandriae, ad littus, *duodecimo ab vrbe lapide*, ſepultum fuiſſe ſcribat. Tanto enim interuallo ab Alexandria abfuiſſe vrbem Canobum, ** notant veteres. Quod ad vxorem Naucleri huius, quam liberaliter ipſi tribuit EPIPHANIVS, attinet, de ea ſub finem capitis huius videbimus. Is ceteroquin Scriptor, inter veteres, qui Canobum Spartanum ad honores diuinos euectum eſſe dixerint, primus eſt, quantum inquirendo reperire potui. Sed leuia haec ſunt, et EPIPHANIO condonanda, prae iis, quae ab aliis adduntur. Rem omnem ita narrat RVFFINVS, Hiſt. Eccleſ. Lib. II. c. 26. *Iam vero Canopi, quis enumeret ſuperſtitioſa flagitia? vbi praetextu Sacerdotalium literarum (ita enim appellant antiquas Aegyptiorum literas) magicae artis erat pene publica Schola. Quem locum velut fontem quendam atque originem daemonum, in tantum venerabantur Pagani, vt multo maior ibi celebritas, quam apud Alexandriam*

* IS. VOSSIVS, in *variis Obſeruationibus*, cap. X. p. 43.

** AMMIANVS MARCELLINVS, et PHILARGYRIVS apud SCHLAEGERVM in libro ſaepius citato p. 106. qui videndus hic erit.

Digitized by Google

driam haberetur. Sed de huius quoque Monſtri errore, cuiusmodi originem tradant, abſurdum non erit paucis exponere. Ferunt aliquando Chaldaeos ignem, Deum ſuum, circumferentes, cum omnium Prouinciarum diis habuiſſe conflictum, quo ſcilicet ſi viciſſet, hic eſſe Deus ab omnibus crederetur. —— Haec cum audiſſet Canobi Sacerdos, callidum quiddam excogitauit. Hydriae fieri ſolent in Aegypti partibus fictiles, vndique crebris et minutis admodum foraminibus patulae, quibus turbida aqua deſudans, defecatior ac purior redditur. Harum ille vnam cera foraminibus obturatis, deſuper etiam variis coloribus pictam, aqua repletam ſtatuit in Deum. Et exciſum veteris ſimulachri, quod Menelai Gubernatoris ferebatur, caput deſuper poſitum diligenter aptauit. Adſunt poſthaec Chaldaei: itur in conflictum: circa hydriam ignis accenditur: cera qua foramina fuerant obturata, reſoluitur: ſudante hydria ignis extinguitur. Sacerdotis fraude Canopus Chaldaeorum victor oſtenditur. Vnde ipſum Canopi ſimulachrum pedibus perexiguis, attracto collo, et quaſi ſugillato, ventre tumido, in modum hydriae, cum dorſo aequaliter tereti formatur. Ex hac perſuaſione velut Deus victor omnium colebatur. Nulius dubito, RVFFINVM haec deſumſiſſe ex Scriptore aliquo graeco, pariter Chriſtiano, ſed dudum deperdito. Verba illius graeca, vti credo, ſeruauit nobis SVIDAS, in voce *Κάνωπος*, ſed quae, quoniam ſunt prolixa, et cum Ruffinianis, verbulo vno alteroue excepto, per omnia conſentiunt, apud ipſum auctorem legi malo. Hac igitur occaſione, ſi Ruffinum, ſimilesque Scriptores, in cauſa hac audiendos eſſe cenſemus, *Canobus* Spartanus, inter Aegyptiorum Deos, locum inuenit. Verum impenſe miror, viris eruditis, qui fabulae tali, aures nimium faciles praebuerunt, futilitatem illius non continuo ſuboluiſſe.

luiſſe. Chaldaeos enim tanta ignem veneratione proſecutos eſſe, vt illi inter Numina domeſtica, locum concederent primum, cum veritate hiſtorica conciliari non poteſt, cum * ne id quidem vllo argumento alicuius ponderis probari poſſit, Chaldaeos igni cultum exhibuiſſe vllum. Viciſſim idonea ratione nulla quiſquam euincet, Aegyptios igni diuinitatem omnem abiudicaſſe, ** cuius contrarium potius nullo negotio, ſi res poſceret, demonſtrari poſſet. Taceo alia, quae abſurditatem et ineptias fabulae huius inſulſae ſatis produnt, ne lectori faſtidium pariam. Aliquid tamen fabellae iſti ſubeſſe veri, quod in pleriſque vſu venit, vltro libensque largior, eique eruendo, aliquam nunc impendamus operam.

Simulachrum illius Dei, quem Ruffinus Canobum vocat, in formam hydriae vel Eaucalii effictum erat.

§. 6. Docet nempe RVFFINVS, Statuam *Canobi*, diuinis honoribus affecti, fuiſſe re ipſa *hydriam*, ex certa quadam terra poroſa confectam, qua vti ſolebant ad percolandum aquam Nili turbidam. *Hydriae fieri ſolent*, inquit Presbyter Aquileienſis, *in Aegypti partibus fictiles, vndique crebris et minutis admodum foraminibus patulae, quibus turbida aqua deſudans, defecatior ac purior redditur.* Verba graeca, Scriptoris Anonymi, ex quibus haec RVFFINVS deſumſiſſe videtur, apud SVIDAM ita habent. Ὑδρίαι ἐν τοῖς μέρεσι τῆς Αἰγύπτου εἰώθασι γίνεσθαι ὀστράκιναι, τρήσεις ἔχουσαι λεπτὰς συνεχεῖς, ὥστε διὰ τῶν τρήσεων ἐκείνων τὸ τεθωλομένον ὕδωρ διυλιζόμενον ἀποδίδοσθαι καθαρώτατον. *Hydriae fictiles, minutis et crebris foraminibus plenae, in Aegypto confici ſolent, vt per foramina illa aqua turbida percolata, redderetur limpi-*

* Vide HYDIVM *de religione vet. Perſarum*, cap. V. p. 130. et SCHLAEGERI Commentationem ſaepius citat. p. 90. 91.

** Videri tamen poſſunt *Prolegomena* noſtra §. 29.

Digitized by Google

limpidiſſima. Eaſdem hydrias HESYCHIVS deſignat, vbi in voce Στατικὸν inquit: Στατικὸν (lege cum viris doctis Στακτικὸν,) πεμμάτιον πλακουντῶδες. Ἄλλοι δὲ ἀγγεῖα δϊυλίζοντα νειλῶον ὕδωρ. Id eſt: *Στακτικὸν appellatur aliquod placentulae genus. Alii vero ſic vocant vaſa, quibus aqua Nili percolatur.* Luculentus quoque eſt de iiſdem * GALENI locus, quem debeo diligentiae ** illuſtris SPANHEMII, isque ita ſe habet: Ἔστι δὲ δήπου καὶ τὸ ἰλυῶδες ὕδωρ σύνθετον πῶς, ὡς καὶ τὸ τοῦ Νείλου, τὸ κατ' Αἴγυπτον, ἀλλὰ διὰ τῶν κεραμέων ἀγγείων διηθούμενον. *Eſt porro etiam aqua limoſa quadantenus compoſita, veluti Nili, quae in Aegypto eſt, ſed ea per fictilia vaſa percolata, plane pura efficitur.* Effigies hydriae huius generis, non inelegans, in qua foramina, per quae aqua Nilotica percolatur atque defecatur, diſtincte notata deprehenduntur, in gemma conſpicitur, quam Theſaurus Boruſſo-Brandenburgicus cuſtodit, cuiusque ex eo iconem *** LAVRENTIVS BEGERVS edidit.

§. 7. Alexandrini hydrias et vaſa huius generis ſolebant appellare Βαυκάλια et Καυκάλια. Diſcimus hoc ex PHILOSTORGII Excerptis hiſtor. Eccleſ. Lib. I. c. 4. *Ait Alexandrum quendam Presbyterum, Baucalin cognominatum fuiſſe, ob coaceruatam carnis ſuperfluae molem, quae in dorſo eius excreuerat inſtar vaſis teſtacei: cuiusmodi vaſa Alexandrini patrio ſermone Baucalas,* (Βαύκαλας) *vocant.* Si cum his conferre digneris RVFFINI verba, allata

Argumentum idem continuatur et illuſtratur.

* De Simpl. Medic. Facult. Lib. I. cap. IV.
** Notis in Callimachum p. 117.
*** In *Theſauro Brandenburgico*, To. III. p. 308. Vide et KIRCHERI *Prodromum Copticum* p. 227. et SCHLAEGERI librum ſaepe citat. p. 86.

allata §. 5. 6. videbis deſcriptionem hanc quadrare in eius *Canobum*, qualem nobis depingit. OLYMPIODORVS igitur, Alexandrinus Philoſophus, voce illa * ſemel iterumque vſus eſt. In hiſtoria Monachorum Aegyptiorum, plurima eius mentio occurrit, vbi modo Βαυκάλιον, modo Καυκάλιον appellari videas. In Apophthegmatibus Patrum legas: ** Ἰδȣ̃ παιδάριον ἔςη ἐνώπιον αὐτȣ̃, ἔχον ἄρτον, καὶ βαυκάλιον ὕδατος. *Ecce puerulus coram eo ſtetit, panem tenens, et baucalem aquae.* In iiſdem *Apophthegmatibus* et haec occurrunt. *** Ἀνέςη τις πρεσβύτερος μέγας δȣ̃ναι τὸ καυκάλιον **** νερȣ̃. Vtuntur voce eadem Scriptores quoque Latini, quos inter IOHANNES CASSIANVS, Lib. IV. *de inſtitutis renuntiantium* cap. 16. *Si quis*, inquit, *gillonem fictilem, quem baucalem nuncupant, caſu aliquo fregerit.* In iſtis vero *baucaliis*, vel *baucalibus*, aquam Niloticam in Aegypto percolari conſueuiſſe, diſcimus ex PALLADII *hiſtoria Lauſiaca* cap. XX. vbi haec leguntur. † Ὤφθη αὐτῷ τις ἐν σχήματι κόρης, —— καθαρὰν ὀθόνην φέρȣσα, καὶ κατέχȣσα καυκάλιον, ὕδατος ςάζον. *Viſa eſt ei quaedam, puellae ſpeciem prae ſe ferens, —— munda linea veſte induta, et tenens baucalin aqua ſtillantem.* Etenim ἀπὸ τȣ̃ ςάζειν, quod aqua percolata *deſtillaret*, vaſa illa nun-

* In ARISTOTELIS Meteorol. fol. 20. b. verſus fin. et 38. b. verſus fin.

** COTELERII Monumenta Eccleſiae Graecae To. I. p. 441. Vide et p. 434. 470. 471. 490. etc.

*** Ibidem p. 470.

**** Νερὸν apud Scriptores aeui ſequioris dicitur *aqua*. Vide MEVRSII Gloſſarium Graecobarbarum, in voce ΝΕΡΟΝ.

† In *magna Bibliotheca Patrum* Pariſina To. XIII. p. 927.

nuncupata fuiſſe ϛακτικὰ, docuit nos HESYCHIVS §. 6. Adde his, quae in *Apophthegmatibus Patrum* habentur, in hunc ſenſum: * *Dicit Abbas Poemen: Aquae natura mollis eſt, lapidis autem dura; verum baucale, quod ſuſpenſum eſt ſupra lapidem, ſtillando, ſtillandoque paulatim, eum cauat ac perforat.*

Simulachrum Dei Canobitae, videtur fuiſſe Agathodaemonis.

§. 8. Habebat ergo Statua *Canobi* Dei, de qua RVFFINVM vidimus referentem, §. 5, formam Baucalis vel hydriae, de quo locus dubitandi non eſt. Etenim RVFFINVS, qui Aegyptum A. C. 371. vel 372, adiit, ibique aliquamdiu vixit, de eo loqui poterat, quod oculis ipſe ſubiecerat. Quamuis autem libros hiſtoriae Eccleſiaſticae ſcripſerit, poſt euerſionem Templi Canobici, quae in A. C. 391. ingruit, de re tamen loquitur notiſſima, tot hominum millibus viſa, plurimorum ſermonibus celebrata, et quae in recenti erat omnium memoria. Non eſt igitur, vt ipſi formam ſimulachri Canobici deſcribenti, fidem denegemus. Et ſupereſt etiamnum ** nummus, a Canobitis, Hadriano imperante percuſſus, in quo ſimulachrum tale, quale RVFFINVS deſcripſit, etſi tamen non per omnia ſimile, diſtincte conſpicitur. Hoc inuicte probat, habuiſſe Canobitas Numen tutelare, forma illa, quam deſcripſimus, viſendum, quod RVFFINVS *Canobum* nuncupauit. Verum quaerat nunc quis, ecquodnam illud Canobitarum Numen fuerit, et cur *Canobi* nomine a RVFFINO deſignetur, cum tamen in vrbe Canobo, nullum hoc nomine inſignitum Numen cultum fuiſſe, prolixe aſſeruerimus. Venit mihi aliquando in mentem, ſimulachrum illud formae adeo ſingularis, re ipſa repraeſentaſſe

 τὸν

* COTELERII *Monumenta* To. I. p. 636.

** IOH. VAILLANT *Numiſmatica Aegyptus* ſubiuncta hiſtoriae Ptolemaeorum p. 205.

Digitized by Google

τὸν ἀγαθὸν Δαίμονα, *bonum Spiritum*, vel *Genium*, vel etiam *Deum*, quem * Aegyptii lingua vernacula dixerunt *Ichnuphi*, et contractius *Cnuphi*. Coniecturae huic non parum fauet ** gemma elegans, cuius ectypon ſaepius editum eſt. In illa cernimus grypem alatam, cui inſidet ſimulachrum ex eorum genere, quae Canobica nuncupant. Gryps pede ſiniſtro premit rotam, in cuius medio crux apparet, hoc fere modo picta, . Nouimus autem ex teſtimonio PROCLI, *** alio loco iam in medium allato, hoc ipſo charactere, Aegyptios ſubinnuiſſe τὴν ψυχὴν κοσμικὴν, *Animam mundi*, **** quae a *Cnuphi*, ſiue *Agathodaemone* re ipſa non differre cenſeri debet. Eſtque obſeruatione praeterea dignum, figuram illam Canobicam, quam in nummo Canobitarum cerni diximus, in capite ſerpentem gerere. † Illum vero Symbolum fuiſſe Agathodaemonis Aegyptii, permultorum teſtimoniis vulgatum eſt. Accedit ad haec, quod alueus ille Nili, qui Canobum tendit, et prope illam vrbem in mare ſe exonerat, olim †† ἀγαθὸς δαίμων nuncuparetur. Et vero diſſimile non eſt, nomen hoc a Canobitis ipſi primum impoſitum fuiſſe Erat enim ipſorum alueus, qui prope ipſorum vrbem celebre oſtium Canobiticum efficiebat. Caretne igitur probabilitate, Numen hoc in vrbe Canobo cultum inueniſſe?

§. 9.

* Vide ſupra Lib. I. c. IV. §. 5. 6.

** *Gemmae* LEONARDI AVGVSTINI Parte I. num. 205. *L'Antiquité expliquée* de MONTFAVCON To. II. Part. II. Planche CXXXIV. num. 4. SCHLAEGERI Commentatio p. 82.

*** Lib. I. c. IV. §. 3. p. 86. in not.

**** Ibidem §. 1. et 7.

† Vide ibidem §. 5.

†† PTOLEMAEVS *Geograph.*

§. 9. Sunt tamen, quae ratione inuicta demonſtrant, ſimulachrum *Canobicum*, a RVFFINO deſcriptum, et in Canobitarum Nummo depictum, re ipſa fuiſſe *Serapidis*, quod etiam haud ita pridem, * viro doctiſſimo placuiſſe, non ſine voluptate intellexi. Etenim Dei huius Templum Canobicum, magnitudine, pulchritudine, et ſplendore, inter alia plurima eminens, commemorant veteres, et huius vnius mentionem tantum faciunt, ſi *Herculis* Templum excipias, in Oppido *Herculeo*, vel ſuburbio Canopico aedificatum, §. 3. Et hunc quidem *Serapidem*, veteres *Deum Canobicum* κατ' ἐξοχὴν vocare ſolent, §. 3, tanquam Canobi aut Numen aliud plane non cultum, aut vnum illud ſaltem, vrbis illius verum Numen tutelare fuiſſet. Sed et ea, quae de *Canobi* Numine refert RVFFINVS, talia ſunt, vt nonniſi Serapidi conuenire queant. Scribit enim auctor ille: *Canobi quis enumeret ſuperſtitioſa flagitia?* Quaenam vero ſint illa flagitia, omnium optime intelligi poterunt, ſi quae RVFFINVS Lib. II. c. 24. ac ** alii, de euerſione Templi Serapidis Alexandrini narrant, diligenter expendantur. Pergit ita RVFFINVS de *Canobo: Vbi praetextu ſacerdotalium literarum (ita enim appellant antiquas Aegyptiorum literas,) magicae artis erat pene publica Schola.* Nempe in Templo *Serapidis Canobici*, ſeruabantur Monumenta literis hieroglyphicis, vel Sacerdotalibus conſignata. Et erant, qui ſibi illarum ſcientiam arrogarent, quam cum aliis quoque ſe communicare et poſſe et velle dictitarent. Similiter in Templo *Serapidis Alexandrini*, poſtquam euer-

Re ipſa tamen certe a temporibus Ptolemaeorum, ſimulachrum erat Serapidis Canobici.

* Ampliſſimus SCHLAEGERVS in *Commentatione* ſaepe citata p. 166. 167. etc.

** SOCRATES hiſt. Eccleſ. Lib. V. c. 16. 17. SOZOMENVS Lib. VII. c. 15.

Digitized by Google

euerſum eſſet, * literae hieroglyphicae inuentae memorantur. Sed nihil luculentius dici potuit, quam *Canobi Templum magicae artis fuiſſe pene publicam Scholam.* Per *Magiam* hic intelligi Theurgiam Philoſophorum Pythagoraeo-Platonicorum recentiorum, facile mihi largietur, quiſquis in hiſtoria Philoſophica illius aeui hoſpes non eſt. Hanc vero Theologiae Paganicae ſpeciem, in Templo *Serapidis* Canobico, Seculo Aerae Chriſtianae III. et IV. ſtudio mirifico excultam fuiſſe, ideoque, qui eius deſiderio capti erant, ad hancce Scholam auide ſe contuliſſe, ex §. 3. perſpici potuit. De Templo denique *Canobi*, haec inſuper addit RVFFINVS: *Quem locum veluti fontem quendam atque originem daemonum, in tantum venerabantur Pagani, et multo maior ibi celebritas, quam apud Alexandriam haberetur.* Quando Presbyter Aquileienſis ait, Canobum *fontem quendam atque originem daemonum fuiſſe*, videtur alludere ad illam Philoſophorum quorundam gentilium doctrinam, ** *Serapidem eſſe Principem daemonum, malorumque Spirituum.* Vbi vero *celebritatem* Templi *Canobici*, cum *celebritate* Templi *Alexandrini* comparat, nemo eſt, qui non illico intelligat, ſermonem eſſe de *Serapide.* Huius enim Dei Templum, ſumtibus Ptolemaeorum vere regiis, Alexandriae conſtructum, magnitudine, ſtructura mirabili, et celebritate, haud dubie *** ſuperabat omnia totius Aegypti Templa, cumque eodem coniuncta fuerat Schola literarum ac diſciplinarum Graecanicarum valde illuſtris. *Canobus* igitur RVFFINI, alius a *Serapide* eſſe non poteſt.

* SOCRATES, vbi ſupra, cap. 17. SOZOMENVS loc. cit.

** PORPHYRIVS apud EVSEBIVM Praeparat. Euang. Lib. IV. cap. XXIII.

*** RVFFINVS Lib. II. c. 23. THEODORETVS hiſt. Eccleſ. Lib. V. c. 22.

Digitized by Google

poteſt. Cur vero RVFFINVS, *Serapidem Canobicum*, nomine *Canobi* deſignauerit, ratio in promtu eſt. Sciebat Presbyter ille, vrbes in Aegypto pleraſque, Diis huius gentis eſſe cognomines, conditas quippe in eorum honorem. Sciebat praeterea, a Graecis omnibus perhiberi, Canobum vrbem, in memoriam honoremque Gubernatoris Menelai conditam eſſe, et ab eo nomen accepiſſe. Verum igitur vrbis illius Numen tutelare, credidit eſſe *Canobum* Spartanum, quocunque demum nomine, illud ab Aegyptiis poſtea inſignitum fuiſſet.

Inquiritur, cur Serapidi Canobico, forma hydriae affiєta fuerit.

§. 10. Vnum reſtat, vt videamus, quam ob rem Canobitarum Sacerdotes, *Serapidi* ſuo formam *baucalis*, vel hydriae indiderint: nam * Alexandriae, ** aliisque in vrbibus Aegypti, ratione longe diuerſa Serapis fingi, ſculpi, pingique conſueuerat. Ideoque, quia forma haec Serapidi in vrbe Canobo culto, propria et peculiaris fuiſſe videtur, omnia huiuſcemodi ſigna, veteris Aegypti, baucalis formam prae ſe ferentia, quae in theſauris Principum, aut aliorum Muſeis ſuperſunt, ab eruditis, vſu fere vniuerſaliter recepto, *Canobica* vocari aſſolent. Et dantur tamen ſigna huius generis plurima, quorum nonnulla *Agathodaemonem*, (§. 8.) alia *** *Iſidem*, alia Numina ab his diuerſa repraeſentant, quaeque, quomodo dici poſſint Canobica, cum Canobum veroſimiliter nunquam viderint, ego quidem rationem nullam video. Verum RVFFINI auctoritas eruditos noſtros in erroris ſocietatem pertraxit. Memini, Seculo hoc, in Crypta quadam Memphitica, quae

 inter

* Vide CVPERI *Harpocratem*, p. 18.

** CVPERVS lib. cit. p. 82. Cui iunge *l'Antiquité expliquée* de MONTFAVCON To. II. Part. II. Planche CXXI. CXXII.

*** Vide SCHLAEGERI Commentationem p. 121. etc. 187.

inter alia, continebat etiam reliquias boum nonnullorum Memphiticorum ſacrorum, quos *Apidum* nomine, veteres Aegyptios coluiſſe ſcimus, * repertas quoque fuiſſe octo hydrias, ex illarum genere, quas *Canobicas* appellare mos eſt, quibus capita foeminina addita erant. Quid ſi dicas, earum vſum non fuiſſe alium, quam vt per illas, aqua Apidi porrigi ſolita, primum percolaretur? Facile tamen et libenter largior, Canobitas omnium primos Serapidi ſuo formam talem adaptaſſe, horumque exemplum imitatos eſſe in Aegypto alios. Et ſuſpicari quis poſſet, terram Canobiticam, ad conficienda huiuſmodi vaſa, ex quibus tantum commodi, vtilitatisque percipiebant Aegyptii, prae aliis aptam, et inprimis idoneam fuiſſe. Hodie vſum illum ipſum praeſtat ** argilla, quae in Aegypto media, prope vrbem reperitur, *Minie* dictam. Et num non coniecturae huic, ipſum vrbis *Canobi* nomen fauet? quod *terram auream* deſignare, ex ARISTIDE, ſupra §. 4. monuimus, et ex reliquiis linguae Aegyptiacae veteris confirmauimus. Qua in re, ſi a vero non aberraui, licebitne mihi dicere, Canobitas, vt oſtenderent omnibus, quanti vaſa haec, a ſe inuenta facerent, Deo ſuo tutelari, formam talem adaptaſſe? Obſeruaui etiam §. 8. vero perquam ſimile eſſe, Canobitas antiquiores Numen coluiſſe *Agathodaemonis*, ſiue *boni Dei*, et hunc forma eadem antiquitus effingi conſueuiſſe. Et fieri potuit, vt Diuinitas haec, tempore demum Ptolemaeorum, priſtinum nomen *Cnuphis*, cum nouo *Serapidis* commutauerit, eo quod huius Numen, Ptolemaeis ſupra omnia charum eſſet et venerabile. *Bonus* vero *Deus*, a Canobitis cultus,

* Voyage troiſieme de PAVL LVCAS To. I. p. 346.

** VANSLEB Relation d'un voyage etc. p. 402. Le dernier voyage de LVCAS To. II. p. 157.

Digitized by Google

cultus, ipſe erat *Nilus*. Quam non apte ergo illius Numen vaſe huiuſcemodi ſymbolice repraeſentari poterat, quo aqua Nili percolata, iucunda demum ſalubrisque Aegyptiis reddebatur. Quodſi vero Numen Canobitarum antiquiſſimum, etiam ante Ptolemaeorum tempora, fuiſſet *Serapis*, * quod nihil abſurdi inuoluit, multis tamen rationibus, ** proprio ſuo loco demonſtrauimus, huius Numen ad Nilum omnino relatum fuiſſe, eoque vas tale Niliacum, ipſi ceu ſymbolum elegans et valde commodum, dedicari potuiſſe.

De Menuthi, vxore Canobi venditata.

§. 11. De *Menuthi*, vxore Canobi, verbum hic addendum putamus. Illius notitiam vni debemus EPIPHANIO, cuius §. 5. haec verba attulimus. *Canobus Gubernator Menelai, cum vxore ſua Eumenuthi, ad Alexandriam ſepulti prope littus, duodecimo ab vrbe lapide, diuino cultu conſecrantur.* In graeco eſt, τȣ́τȣ γυνὴ Ἐυμενȣ̃θις. Scimus vero ex STEPHANO *Ethnicographo*, *** vicum fuiſſe iuxta Canobum, cui nomen Μένȣθις. Vicus hic videtur nomen accepiſſe a *Menuthi* Dea, ſi omnino talis in rerum natura extitit. Aut forte a vico nomen Diuinitati inditum erat, tanquam illius Numini tutelari. Non male igitur ABRAH. BERKELIVS, in notis ad illum Stephani locum, apud EPIPHANIVM legendum cenſet: καὶ ἡ τȣ́τȣ γυνὴ Μένȣθις, quam emendationem non poſſum non probare, vti nec ab eadem HOLSTENIVM alienum eſſe intelligo. Fuiſſe vero in vico *Menuthi*, Templum Numinis alicuius ei cognominis, ex eo colligere eſt, quod EPIPHANIVS † alio loco *mulieres* commemo-

K 5

* Vide *Panthei* huius Lib. II. c. V. §. 4. 5.

** Lib. IV. c. III.

*** In articulo Μένȣθις.

† *aduerſus haereſes* Lib. III. p. 1093.

memoret, ἐν Μενουθίτιδος (lege Μενούθιδος) *in Templo Menuthis, quae furore correptae, pudoris ſui ac modeſtiae obliuiſcuntur.* Fuit igitur *Menuthis* Numen locale, in ſolo illo vico, cui et nomen forte dedit, cultum. Cur vero eam Canobo, Menelai gubernatori, vxorem iunxerit EPIPHANIVS, cauſam ipſe dicat. Aliam tamen habuiſſe non videtur, quam quod *Menuthis* vicus, in quo Numini cognomini Sacra fiebant, a *Canobo* prope abfuerit. De Numine vero prorſus obſcuro, et cuius praeter EPIPHANIVM, quenquam meminiſſe, non nouimus, alia haud addo, niſi quod ⲘⲈⲒ-ⲚⲞⲨϮ, *Mei-nuti*, Aegyptiis ſignificet *amantem Dei*, aut *amantem Deorum*; ⲘⲎ-ⲚⲞⲨϮ, *Me-nuti* vero deſignare *Deum*, vel *Deam aquae.* Haec videtur vera eſſe nominis illius interpretatio.

CAPVT

* *

CAPVT V.

De Thoth, Hermete, ſeu Mercurio Aegyptiorum.

De Thoth, Aegyptiorum Mercurio, omnia ſunt incerta. §. 1. Nomen huius Dei diuerſimode effertur. Graeci eum interpretantur Mercurium. §. 2. De Patria eius admodum diuerſa referuntur. §. 3. Secundum plurimos fuit rex Aegypti. §. 4. Aegyptii perhibebant, Thoth ſuum fuiſſe virum diuinum, ſumma ſapientiae laude inclytum. §. 5. Idem ex conſenſu omnium literas inueniſſe traditur. §. 6. Neque minus ſcientias fere omnes. §. 7. 8. Eam ob cauſam, viri quidam egregii cenſuerunt, Thoth non eſſe nomen viri; ſed mere fabuloſum, aut myſticum. §. 9. Re ipſa Thoth erat Numen ſymbolicum, cui adſcribebatur, quicquid Sacerdotes ac Philoſophi inueniſſent, aut commentati eſſent. §. 10. Erat ergo Numen Sacerdotale, quod Sacerdotibus, eorumque Collegiis, inuentis ac ſcientiis praeſidere credebatur. §. 11. Numen illud proprie erat Phthas, ſiue Vulcanus, a quo Sacerdotes ſe iactabant impelli, dirigi et inſpirari. §. 12. Antiquiſſimis temporibus, quicquid a Philoſophis inueniretur, aut componeretur, columnis inſcribi ſolebat. §. 13. Inprimis vero id fiebat in Aegypto. §. 14. Columnas ſuas, quibus Sacerdotes ſcientiarum inuenta inſcribebant, referebantur ad Thoth, eiusque eſſe dicebantur. §. 15. Ex obſeruatis conſequi videtur, Sacerdotes per ſuum Thoth, myſtice intellexiſſe columnas, quibus ſcientiae omnes inſcribebantur, idque ex lingua veteri Aegyptiaca confirmatur. §. 16. Has vero columnas religioſo proſecuti ſunt cultu, illisque praefecerunt Vulcanum ſuum ſiue Phthan, quem ex eo cognominarunt Thoth. §. 17. Veteres tres, aut ſaltem duos, Aegyptiorum Mercurios, ſiue Thoth, commemorant, alterum literarum inuentorem, alterum reſtauratorem. §. 18. Id cum ſententia noſtra, §. 16. propoſita, conciliatur. §. 19. De aetate qua duo Mercurii vixerunt. §. 20. De Scriptis Hermeticis. §. 21.

§. 1.

§. 1.

De Thoth, Aegyptiorum Mercurio, omnia incerta ſunt.

Progredior nunc ad Numen Aegyptiorum *Thoth*, quod Graeci Ἑρμῆν, Latini *Mercurium* interpretantur. De eo nihil fere dici poteſt, in quo veteres inter ſe conſentiant omnes, adeo omnia ſunt incerta. Quaeritur, fueritne homo, an vero nomen eius ſit tantum ſymbolicum, quod de reliquorum Deorum Aegypti nominibus aſſeruimus. Qui vero Thoth hominem fuiſſe contendunt, qui olim inter Aegyptios vixerit, eosque beneficiis inſignitis ornauerit, in reliquis quae ad eum ſpectant, non magis inter ſe conſentiunt. Nam et de patria, quae ipſum ediderit, et de tempore, quo vixerit, et de dignitate, quam in Aegypto geſſerit, mira eſt veterum diſſenſio. Plerique etiam eum multiplicant, aut ex vno tres nobis exſculpſerunt *Mercurios* Aegyptios. Si omnia, quae de eo aut veteres memoriae prodidere, aut recentiores etiamnum diſputant, adferre, et pro merito diſcutere vellem, non diſſertationem breuem; ſed librum molis haud exiguae ſcribere me oporteret. Ne igitur laborem vanum, omnique fructu vacuum ſuſcipiam, ea tantum in medium proferam, quae ad ſcopum mihi propoſitum inprimis conducent, et haec ipſa pro virili, vt potero, contraham.

Nomen huius Dei non vno modo effertur. Graeci eum interpretantur Mercurium.

§. 2. Numini illi, cuius interpretationem aggredimur, Aegyptii patrio ſuo ſermone, nomen impoſuerunt *Thoyth*, vel *Thoth*. Plato veterum omnium, ex iis qui ſuperſunt, antiquiſſimus, qui Dei huius meminerit, eum nuncupat *Theuth*. Nam de eo loquens in *Phil.* p. 156. Edit. graec. Baſil. ſcribit: *εἴτέ τις θεὸς, εἴτε καὶ θεῖος ἄνθρωπος, ὡς λόγος ἐν Αἰγύπτῳ Θεῦθ τινα γένεσθαι λέγων. Siue aliquis Deus, ſiue vero homo diuinus, vt fama fert in Aegypto, fuit ille Theuth.* Sic nomen ſcriptum legitur

gitur etiam in *Phaedro* p. 213. Sed plerique nomen hoc Θωὺθ, *Thoyth*, et nonnihil contractius, Θὼθ, *Thoth*, efferre ſolent. Pſeudo-SANCHVNIATHON, in ficta, quam ipſi PHILO *Byblius* ſuppoſuit, *hiſtoria Phoenicica*, eum vocat *Taautum*, et de eo hoc addit: * Τάαυτος, ὃν Αἰγύπτιοι μὲν ἐκάλεσαν Θωὺθ, Ἀλεξανδρεῖς δὲ Θὼθ, Ἑρμῆν δὲ Ἕλληνες μετέφρασαν. *Taautus, quem Aegyptii Thoyth, Alexandrini vero Thoth nominant, Graeci autem* Ἑρμῆν, *id eſt Mercurium reddidere.* CICERO, vbi plures Mercurios enumerat, etiam noſtri mentionem facit, Lib. III. *de Nat. Deor.* cap. 22. *Quintus Mercurius, qui dicitur Aegypto praefuiſſe, atque Aegyptiis leges et literas tradidiſſe. Hunc Aegyptii Thoyth appellant. Eodem nomine anni primus menſis apud eos vocatur.* Et notum eſt eruditis, primum Aegyptiorum menſem, lingua ipſis propria dici *Thoth*, ** quemadmodum Graeci Latinique nomen illud efferunt. In Coptorum vero libris manu exaratis, quos euolui, nomen iſtius menſis ſcribitur ⲐⲱⲞⲨⲦ, *Thouth*. LACTANTIVS ex CICERONE, quem et nominat, eadem repetit Lib. I. cap. 6. Plura non adfero. Satis ex his perſpicitur, Numen illud, cuius molimur interpretationem, ab ipſis Aegyptiis, voce patria appellatum fuiſſe *Thoyth*, vel *Thoth*, idque Graecos omnes interpretatos eſſe et dixiſſe Ἑρμῆν, ſiue *Mercurium*.

De Patria huius Thoth admodum diuerſa referuntur.

§. 3. Patriam Mercurio huic non omnes eandem aſſignant. Pſeudo-SANCHVNIATHON, Scriptor hiſtoriae, vti iactatur, Phoenicicae, *** facit eum

* Apud EVSEBIVM, Praeparat. Euang. Lib. I. cap. IX. p. 31. fin. 32.

** Vide LINDENBROGII *notas* ad *Cenſorinum de die natali* cap. XVIII.

*** Apud EVSEBIVM, Praeparat. Euang. Lib. I. c. X. Vide inprimis p. 40.

Digitized by Google

eum popularem ſuum, id eſt Phoenicem, aitque, eum vna cum Saturno in *regionem Meridiei* (εἰς Νότȣ χώραν) id eſt Aegyptum, veniſſe. Refert Auctor *Chronici Paſchalis*, vel *Alexandrini*, traditionem aliam, * ſecundum quam *Mercurius* gente fuit Italus, ac in Italia etiam ſub nomine *Fauni* regnauit: poſt aliquod vero tempus, relicta Italia, in Aegyptum conceſſit, ibique regno potitus eſt. CICERO, neſcio quo praeeunte, eum transfert in Graeciam. Etenim perhibet, ** eum *coli a Pheneatis, interemiſſe Argum, ob eamque cauſam in Aegyptum profugiſſe —— eumque Aegyptios Thoth appellare.* Quid opus eſt plura eandem in rem congerere? Cum vero extra omnem dubitationis aleam poſitum ſit, ipſos Aegyptios Thoth ſuum, tanquam indigenam regionis ſuae, ſibi vindicare, non eſt, quod in eadem cauſa, alios potius audiamus, praeſertim tanta, tamque immani diſcordia, inter ſe laborantes.

Secundum plurimos Thoth rex fuit Aegypti.

§. 4. Ex iis quae modo attulimus, perſpici iam potuit, fuiſſe, qui eum in Aegypto regnaſſe, tradiderint. SANCHVNIATHON namque fictitius, non modo narrat, eum cum Saturno in Aegyptum veniſſe; ſed *** addit etiam, *Saturnum eum Aegypti vniuerſae regem creaſſe.* Et ex *Chronico Paſchali* retulimus §. 3, traditionem, iuxta quam, *ex Italia profugus, in Aegyptum peruenit, vbi poſt Meſtrem* (i. e. *Miſraim*) *Chami ſobolem, cuius tempore aduenerat, regno potitus eſt.* Id ERATOSTHENES ipſe, in laterculo regum Thebaeorum Aegypti, dicere viris doctiſſimis viſus eſt. Is enim primum Aegypti regem *Menem* appellat, quod etiam alii plurimi affirmant. Et hunc *Menem* eſſe aut *Chamum*, aut filium

* *Chronicon Paſchale* p. 44. Edit. Pariſ.
** *de Natura Deor.* Lib. III. c. 22.
*** Vbi ſupra.

filium eius *Miſraim*, concors eſt pene omnium ſententia. *Meni* vero idem ſucceſſorem dat *Athothen*, quem graece interpretatur Ἑρμογενῆ, *Mercurio genitum.* Hunc * MARSHAMVS habet pro ipſo *Thoth*, vel Mercurio Aegyptiorum, calculum ſententiae huic adiiciente ** SAMVELE SCHVCKFORDIO, qui praeterea hariolatur, fuiſſe hunc *Thoth*, illum Miſraimi filium, quem hiſtoria Moſaica *Pathruſim* nuncupat, *Geneſ.* X. 14. Verum, vt quod res eſt dicam, ego haec probare nulla ratione poſſum. Nam *Menem* veterum, eſſe *Miſraimum* Scripturae, non facile mihi quiſquam perſuadebit, cum *** tot rationes huic ſententiae obeſſe videam. Et ſi vel liberaliter largirer, *Menem* ERATOSTHENIS, eſſe *Miſraimum* Moſaicum, ne ſic quidem confici poſſet, filium huius *Athothem*, eſſe celebratum illum tot hominum ſermonibus *Mercurium* Aegyptiorum. Nam non dicitur ille *Thoth*, vel *Thoyth*, verum *Athothes*, idque ipſe ERATOSTHENES interpretatur Ἑρμογενῆ, *Mercurio natum.* Et profecto *Ha-Thoth* ſignificat *Mercurialem*, vel qui ad *Mercurium*, ſeu generatione, ſeu alio quocunque modo pertinet. Id tamen ex eo diſcimus, *Thothum*, quiſquis demum ſit, antiquitatis eſſe vltimae, et in ipſis initiis conditi regni Aegyptiorum, iam floruiſſe. Hinc in *Dynaſtiis* MANETHONIS tradi vidimus, † primum *Thoth*, Diluuio extitiſſe antiquiorem, quod de diluuio Noachico intelligendum eſſe, omnia clamant. Nempe nihil eo antiquius norant.

§. 5. Verum PLATO, qui id in ipſa Aegypto, ex peruetuſta traditione hauſiſſe videtur, *Thothum* nobis *Aegyptii tradiderunt, Thoth*

* in *Canone Chronico* p. 34.
** *Hiſtoire du Monde* T. I. p. 215.
*** Vide PERIZONII *origines Aegyptiacas* cap. V. p. 65. 66.
† Apud SYNCELLVM in Chronograph. p. 40. Vide infra §. 14.

fuiſſe virum diuinum, et ter maximum, ſumma ſapientiae laude inclytum.

nobis repraeſentat tanquam Deum, aut virum diuinum, maxima ſapientiae gloria inclytum, ac ſcientiarum praeſtantiſſimarum inuentorem, §. 2. Ait quoque eum floruiſſe, * dum in Aegypto ſummae rerum praeeſſet *Thamus*. Suſpicor autem, hunc eſſe illum ipſum, qui Meni in regno Aegypti ſucceſſit, quique ERATOSTHENI, quod vidimus §. 4, *Athothes* audit. Ceterum laus illa rarae ſapientiae ac doctrinae, qua ſemper *Thoth* in Aegypto illuſtris fuit, effecit, vt, ſaltem ** a MANETHONIS tempore, cognomine Τρισμεγίστου, *ter maximi* condecoraretur. Reperias illud etiam *** in fragmento SANCHVNIATHONIS, Scriptoris, ſi Diis placet, antiquiſſimi. Et de eodem LACTANTIVS ſcribit Lib. I. c. 6. *Qui tametſi homo fuit, tamen antiquiſſimus omni genere doctrinae: adeo vt ei multarum rerum et artium ſcientia, Triſmegiſto cognomen imponeret.* Neque illud ignorauit MARTIALIS, vt qui ipſum ſic compellet, Lib. V. Epigr. 24. vel 25.

Hermes omnia ſolus, et ter maximus.

Solent cognomen idem praeferre Scripta, quae *Mercurio* huic tanquam auctori tribuuntur, quos tamen, certe pleroſque Chriſtiani Scriptores orbi obtruſerunt, et quidem Gnoſticorum deliriis imbuti. Alii traditionem hanc, de *Thotho*, Philoſophorum Aegypti omnium et primo, et maximo, ſic incruſtarunt, vt perhiberent, eum **** ſiue *Saturno*, ſiue, vt alii, † *Oſiridi*, a ſecretis et Epiſtolis fuiſſe. Neque deſunt, qui tradiderint, †† eum, poſtquam mu-

* in *Phaedro* p. 213.

** SYNCELLVS in *Chronographia* p. 40.

*** Apud EVSEBIVM, Praepar. Euang. Lib. I. c. X. p. 36.

**** SANCHVNIATHON apud EVSEBIVM, vbi ſupra p. 36.

† DIODORVS *Siculus* p. 14. 15.

†† SANCHVNIATHON, vbi ſupra p. 36. et 39. SCHVCKFORD hiſtoire du Monde To. I. p. 230.

Digitized by Google

munere hoc aliquamdiu functus eſſet, ad regnum tandem perueniſſe.

Idem ex conſenſu omnium, literas inueniſſe traditur.

§. 6. Id vero magno conſenſu teſtantur veteres omnes, Aegyptium huncce *Thoth* inueniſſe literas. Teſtem huius rei habemus ipſum PLATONEM, qui id in Aegypto a Sacerdotibus accepiſſe videtur. Ait autem is, * *Thoth* hunc literas inueniſſe, ac vocales a conſonantibus, mutasque a liquidis diſcreuiſſe, vnde merito Deus, aut certe vir diuinus dicendus ſit. Et idem hoc, ** plurimi alii perhibent. Sunt inter eos, qui de *Thoth* hoc affirmant, qui contendant, eum literas in vniuerſum inueniſſe, earumque vſum primum inuexiſſe. Ita certe ſenſit PLATO, eaque videtur eſſe opinio apud veteres communiter recepta. Pſeudo-SANCHVNIATHONIS ea de re verba magnificum quid ſonant. *** *Taautus*, inquit, *omnium, qui lucem hanc aſpexerunt, primus literas inuenit, ac ſcribendorum commentariorum auctor fuit.* Alii hanc inuentionis laudem ad ſolas Aegyptiorum literas, reſtringere videntur. Eos inter eſt PLVTARCHVS, cuius verba a KIRCHERO perperam accepta, ideo apponam, vt explicare poſſim. Sic autem illa concipiuntur. † Ἑρμῆς λέγεται θεῶν ἐν Αἰγύπτῳ γράμματα πρῶτος εὑρεῖν. διὸ καὶ τὸ τῶν γραμμάτων Αἰγύπτιοι πρῶτον Ἶβιν γράφουσι, οὐκ ὀρθῶς κατά γε τὴν ἐμὴν δόξαν. ἀναύδῳ καὶ ἀφθόγγῳ προεδρίαν ἐν γράμμασιν ἀποδόντες. Quae latine hunc in modum reddenda ſunt, *Mercurius primus Deorum, in Aegypto traditur inueniſſe*

* In *Philebo* p. 157. Adde eiuſdem *Phaedrum* p. 213.

** CICERO de Nat. Deor. Lib. III. c. 22. PLINIVS Lib. VII. c. 56. ARNOBIVS Lib. IV. p. 135. Sic et DIODORVS p. 14.

*** Apud EVSEBIVM *Praeparat. Euang.* Lib. I. c. IX. p. 31.

† *Sympoſiac.* Lib. IX. Quaeſt. 3. p. 738.

ueniſſe literas. Itaque Ibin ſignum primae literae fecerunt Aegyptii: non recte quidem meo iudicio, literae mutae primum deferentes locum. Non nego, haec in verſione vulgata, obſcurum quid ſonare, quare non miror, * KIRCHERVM, qui illi inhaeſiſſe videtur, in percipiendo PLVTARCHI ſenſu aberraſſe. Aegyptii nempe, vt in fingendis etiam literis, memoriam Mercurii honorarent, primae literae ſignum voluerunt eſſe Ibidem, quae eſt ales Mercurio ſacra. Perhibebant autem Aegyptii, ** ibidem roſtrum ſuum ſub pectus, in pennas recondentem, figuram referre trianguli aut cordis. Id etiam *** in gemmis quibuſdam antiquis, diſtincte depictum, luculenter cerni poteſt. Eaque de cauſa, Aegyptii † cor deſignaturi, Ibidem pingere ſolebant. Sed quaenam eſt illa Aegyptiorum litera prima, Ibidis figuram referens? KIRCHERVS exiſtimabat, literam hanc eſſe A, quippe quae cordi inuerſo, aut triangulo abſimilis non eſſet. Verum non attendit ad PLVTARCHI verba modo allata, quae ſane in verſione vulgata latina auctoris ſui mentem non referunt. Id autem ſignificat PLVTARCHVS, Aegyptios inter literas, locum primum, haud recte, dediſſe *literae mutae.* Literam igitur illam, cuius ſignum erat Ibis, liquet fuiſſe mutam, quod literae A non conuenire, quiuis intelligit, quippe quae vocalis ſit. Difficultatem hanc ſoluet MARTIANVS CAPELLA, cuius idcirco verba e Lib. II. p. 42. adſcribam. *Erat in medio auis Aegyptia, quae Ibis memoratur, ab incolis. —— Ipſa vero Ibis praenotatum gerit nomen menſis cuiuſdam Memphitici.* Vt

* Vide eius *Prodromum Coptum*, p. 235.

** PLVTARCHVS Sympoſ. Lib. IV. Quaeſt. 5. p. 670. AELIANVS de Animal. Lib. X. c. 29.

*** Vide KIRCHERVM loc. cit. CHIFLETII Gemmas Abraxeas num. 16.

† HORAPOLLO Hieroglyph. Lib. I. c. 36.

Digitized by Google

Vt vero haec diſtinctius intelligantur, tenendum eſt, quod iam monuimus, * *Ibidem auem* Mercurio ſingulariter dilectam et conſecratam fuiſſe, vnde poſtea Graeci finxerunt, ** *Mercurium* Aegyptiorum, ſiue *Thoth*, rabiem Typhonis euaſurum, Ibidis induiſſe figuram. Hinc iam diuinare licet, quiſnam ſit menſis ille Memphiticus, cuius nomen praenotatum gerit Ibis. Eſt nempe primus menſium anni Aegyptiorum, qui idem plane cum ipſorum Mercurio nomen gerit, nempe *Thoth*. Vide §. 2. Huius nomen praenotatum gerit Ibis, quia vbi roſtrum abscondit in pennis, quas ſub pectore habet, figuram repraeſentat cordis, aut trianguli, aut literae Θ, quae eſt prima litera nominis Θωῢ, quo Aegyptii et Mercurium ſuum, et primum totius anni menſem deſignabant. Locum hunc MARTIANI CAPELLAE, quem nunc excuſſimus, egregie illuſtratum videmus in *Tabula Bembina*. In illius enim Segmento ſecundo, locum fere medium occupat, *** *imago ſedens, cui appoſitum eſt Ibidis caput*, eaque in Editione Amſtelodamenſi *Friſii*, litera X, inſignitur. PIGNORIVS in illius Tabulae expoſitione, arbitratur, imagine illa deſignari *Iſidem*; verum in eo fallitur. Subindicat enim Aegyptiorum *Thoth*, ſiue *Mercurium*, cui ales illa, vt diximus, perdilecta ſacrataque erat. Et cum hanc imaginem, ſubſequatur continuo ſymbolica alia, † quae *Sothin*, id eſt

* PLATO in *Phaedro* p. 212. fin. AELIANVS de Animal. Lib. X. c. 29. PLVTARCHVS Sympoſ. p. 738. HORAPOLLO Hierogl. Lib. I. c. 10. et 36.

** OVIDIVS Metamorph. Lib. V. v. 336. ANTONINVS LIBERALIS Fab. XXVIII. HYGINVS Poët. Aſtron. Lib. II. c. 28.

*** Ita PIGNORIVS in *expoſitione Menſae Iſiacae*, p. 40.

† Ea de re dixi Lib. I. cap. III. §. 14. Adde Lib. IV. cap. II. §. 21.

Digitized by Google

eſt principium anni, adeoque primum diem menſis *Thoth* innuit, ſatis iam perſpici poterit, figuram illam Mercurialem, capite Ibidis inſignem, *praenotare*, vt loquitur CAPELLA, vel praeſignificare *Thoth*, menſem Memphiticum, iam iam imminentem. Ex his igitur, quae paulo prolixius diſputauimus, conſequi manifeſtum eſt, literam, quae Ibidis figuram refert, quamque veteres Aegyptii, in literarum ordine, primum locum ſeruare volebant, eſſe, Θ, et literam hanc in antiquiſſimo Aegyptiorum Alphabeto, figura ſua, acceſſiſſe ad formam graeci Θ. Num vero hoc de primo *Thoth* intelligi poſſit, atque temporibus antiquitatis vltimae conueniat, ex ſequentibus diiudicari poterit.

Neque minus ſcientias propemodum omnes.

§. 7. Quomodocunque vero res iſta ſe habeat, Aegyptii huic ſuo *Thoth*, praeter inuentionem literarum, ſcientiarum quoque tantum non omnium liberaliter adſcribebant, vt igitur *Thoth*, non hominis; ſed doctrinae nomen fuiſſe, totumque ſcientiarum omnium vaſtum ambitum deſignaſſe videatur. Nam ſi veteribus credimus, * *communem loquelam articulatim diſtinxit, rebusque multis nomen primus indidit.* Ad haec ** *numeros* quoque rerumque menſuras excogitauit et *artem Arithmeticam* digeſſit. Factum hinc eſt, vt cum Aegyptii rerum harum inuentionem et ſcientiam Mercurio ſuo adſcriberent, eandem quoque *** ad Ibidem, volucrem ipſi conſecratam, transferrent. Aſſerebant porro de *Thoth* ſuo Aegyptii, quod **** *Geometriam* quoque, ſcientiam ſibi perneceſſariam, ac inſuper ſcientiam

* DIODORVS p. 14.

** PLATO in *Phaedro*, vbi ſupra. STOBAEVS Eclog. Phyſic. p. 2.

*** CLEMENS *Alexandr.* Stromat. L. V. p. 567.

**** PLATO in *Phaedro* loc. cit. DIODORVS p. 73.

tiam * *Aſtronomicam*, non minus atque vaniloquentiam *Aſtrologicam* adinueniſſet. Et extabant olim libri plurimi, ſuperſuntque hodie nonnulli, praeceptis Aſtrologicis referti, ab impoſtoribus contexti, qui tamen illis venerabile *Hermetis*, ſiue *Mercurii* nomen praefixerunt. Dicebant praeterea Aegyptii, huncce *Mercurium*, ſiue *Thoth*, ** *vocum* quoque *harmonias et naturas primum obſeruaſſe*, ac *** *lyram* ad haec excogitaſſe. Neque minus idem doctrinam de actionibus recte, iuſte, et pie inſtituendis, in Aegypto tradidit. Veteres certe teſtantur, eum **** *Aegyptiis leges tuliſſe*. Et nouimus ſane † leges de iuſtitia et iure, quibus Aegyptii vtebantur, ad ipſorum *Mercurium*, ceu verum auctorem relatas fuiſſe. Inter *libros* etiam *Mercuriales*, Sacerdotum cuſtodiae concreditos, quosque illi plane ediſcebant, erant †† *libri de Legibus*, quos AELIANVS videtur voluiſſe deſignare, ††† vbi commemorat *τὰ τῦ Ἑρμῦ νόμιμα*, quod vertere poſſis, *corpus iuris et legum Mercurii*. Verum eidem quoque omnem de Deo rebusque diuinis ſcientiam in acceptis ferebant. Credebatur ipſe †††† doctrinam de Deo in formam artis redegiſſe, inque certum ordinem methodice digeſſiſſe, ac praeterea * cultum Deorum, et rationem ſacrificiorum totam ordinaſſe, idque

 ſatis

* PLATO, vbi ſupra. DIODORVS p. 14. ARNOBIVS Lib. II. p. 92.
** DIODORVS p. 14.
*** DIODORVS loc. cit. PLVTARCHVS de Iſ. et Oſir. p. 373.
**** CICERO, vbi ſupra. LACTANTIVS Lib. I. c. 6.
† DIOGENES LAERTIVS in Prooem. hiſt. Philoſ. §. 11.
†† CLEMENS *Alexandrinus* Stromat. Lib. VI. p. 634.
††† Var. Hiſt. Lib. XIV. c. 34.
†††† PHILO BYBLIVS, apud EVSEBIVM Praep. Euang. Lib. I. c. X. p. 40.
* DIODORVS p. 14.

Digitized by Google

ſatis teſtantur * *libri Mercuriales*, quos Sacerdotes ſollicite cuſtodiebant, ſecundum quorum praeſcripta, ipſis incumbebat, omnia quae ad religionem, cultumque Deorum ſpectabant, curate peragere.

Quod porro illuſtratur.

§. 8. Ex his igitur, quae veteres de Aegyptiorum *Thoth*, ſiue *Mercurio* referunt, ſatis intelligi poteſt, omne quicquid doctrinae aut ſcientiae nomen mereri viſum eſt Aegyptiis, id huic Deo, ſcientiarum inuentori et conditori, attributum fuiſſe. TERTVLLIANVS igitur, omnis Antiquitatis egregie peritus, ** *Mercurium illum Trismegiſtum, magiſtrum omnium Phyſicorum* vocare non dubitauit. Quoniam vero doctrina de rerum natura, olim apud gentes pleraſque, certe cultiores, et artium ſtudiis expolitas, *** fundamentum fuit omnis Theologiae, ſequitur, ipſi deberi, quicquid Theologi vetuſtiores de Deo rebusque diuinis, populis tradiderunt ac praeceperunt. Et vt omnia paucis complectar, **** *Sacerdotes* Aegyptii *aſſeuerabant*, *ſcientias*, *diſciplinas*, *ac artes omnes inueniſſe Mercurium*, ſiue *Thoth.* Has AELIANVS vocat † τȣ̃ Ἑρμȣ̃ τὰ νοήματα, *Mercurii ſcientias et placita.* Paulo vberius id explicat, auctor Anonymus *Librorum* XV. *Hermaicorum*, ſiue *Mercurialium*, Athenis olim editorum, apud quem Sacerdos aliquis introducitur, hunc in modum diſputans. †† *Vt igitur ad ſimiles progrediamur, numquid audis, noſtratem Herculem Aegyptium, vniuerſam terram in tractus et portiones diuiſiſſe, funiculo rura dimenſum eſſe, foſſas ad irrigationes duxiſſe,*

* CLEMENS *Alexandrinus* p. 633. 634.
** aduerſus Valentinianos, cap. XV.
*** Videri poſſunt *Prolegomena* noſtra, §. 45.
**** DIODORVS p. 41.
† *Var. Hiſt.* Lib. XII. cap. 4.
†† Apud CYRILLVM *Alexandr.* Lib. I. adu. Iulian. p. 30.

*duxiſſe, leges poſuiſſe, * et regiones ab iis denominaſſe, conſtituiſſeque contractus ac conuentiones, nouiſſime vero de ſingulorum ſiderum exortu accurate diſſeruiſſe, ac herbarum etiam naturam ac indolem indagaſſe: nec non numeros ac computationes excogitaſſe, ac Geometriam denique et Aſtronomiam, vti et Aſtrologiam, Muſicam ad haec, totamque Grammaticam a ſe inuentam tradidiſſe.* Quid de homine dicendum putabimus, qui primus omnium harum rerum ideam concipere, qui eas polire, digerere, perficere, et in artis formam redigere potuit? Mirum non eſt, ſi talis homo vnquam fuit, eum a ſuperſtitioſis creaturarum cultoribus ipſi Deorum ſuorum choro additum, aut certe viris diuinis, omniumque Seculorum admiratione ac veneratione dignis, annumeratum fuiſſe. Haec ceteroquin Aegyptiorum de Mercurio ſuo, ſcientiarum omnium inuentore, perſuaſio, tranſiit quoque in eorum genethliacam, ex cuius praeceptis haec tradit IVLIVS FIRMICVS, *Matheſ.* Lib. III. c. 8. *Mercurius in parte horoſcopi partiliter conſtitutus, in his quibus gaudet ſignis, in diurna genitura, faciet Philoſophos, grammaticae artis magiſtros; geometras, coeleſtia ſaepe tractantes, — aut ſacrarum literarum peritos facit.*

§. 9. Cum igitur in propatulo ſit, hinc quidem, de patria, aetate, ac dignitate noſtri *Thoth*, omnia incertitudine laborare mira, illinc vero, huic ipſi attribui, quae ab vno homine proficiſci omnino non potuerunt, quippe quae complures ſociata opera, aut in curriculo eodem, ſibi inuicem ſuccedentes, praeſtare vix poſſint, non eſt quod valde mirer, viros ingenii perſpicacis, variaque doctrina ornatos, ancipites in hoc argumento haeſitaſſe, et in ſententias admodum diuerſas diſtractos fuiſſe. Olim qui-

Eam ob rationem viri egregii cenſuerunt, Thoth non eſſe nomen viri, ſed mere fabuloſum, aut myſticum.

* Excidit hic aliquid e Textu, quod ſic fere poſſis ſupplere, *vrbes condidiſſe.*

Digitized by Google

quidam in eam incidere cogitationem, Aegyptium *Thoth*, * ſolo tantum hoc nomine peregrino, non autem re ipſa, ab *Henocho* Patriarcha diſtinctum eſſe. Alii ex veteribus, in *Hermete*, ſeu *Thoth* Aegyptio, ** *Moſen* legislatorem Hebraeorum latere, eorumque ſententiae veritatis ſpeciem pro virili conciliare annisus eſt vir illuſtris; ſed in his rebus nimis ingenioſus, HVETIVS, cuius conatus neminem latent. Alia nunc tacitus praetereo. Sed eorum ſententiam omittere non poſſum, *** quibus *nomen* Aegyptii *Thoth*, vel *Hermetis Triſmegiſti*, *totum fabuloſum*, *ſeu potius myſticum eſſe videtur*, *quo non homo aliquis*, *qui vere in his terris aliquando vixerit*, *familiariſque genii adminiculo*, *ita eminuerit*, *veluti de Hermete ex quorundam opinione refert Ammianus Marcellinus Lib.* XXI. *cap.* 14. *ſed Deus ipſe*, *ſiue diuinae ſapientiae vis ſignificetur*, —— *cuius nomine ſapientiſſimos quoſque Aegyptiorum*, *quaeuis ſcripta ac reperta ſua commendaſſe*, *Iamblichus autor eſt*, *in quam ſententiam auctor Aſclepii dialogi*, *qui ſub Hermetis ſecundi ambulat nomine*, *auum ſuum laudat*, *tanquam Deum aliquem*, *Mercurium maiorem*, *patrem conſilii*; *omniumque κατηχητήν*. Sententia haec ſemper mihi perplacuit, parumque a vero abeſſe viſa eſt. Et mihi, ea de re cogitanti, cogitationes his perſimiles in mentem venerunt, quas nunc dilucidius exponam.

Re ipſa Thoth Numen erat ſymbolicum, cui adſcribebatur,

§. 10. Si nempe rem hanc ab omni parte verſemus, ac diligenter excutiamus, facile apparebit, *Thoth* Numen aliquod fuiſſe ſymbolicum, cuius nomini adſcribebatur, quicquid in literis et diſciplinis eſſet

* ABVLPHARAIVS hiſt. Dynaſt. p. 6. 7.

** ARTAPANVS apud EVSEBIVM Praep. Eu. L. IX. c. 27. EVSTATHIVS in Hexaëm p. 82.

*** CLVVERIVS et CONRINGIVS, in FABRICII Biblioth. Graec. Vol. I. p. 47.

Digitized by Google

quicquid egregii Sacerdotes ac Philoſophi inueniſſent, et commentati eſſent.

eſſet inuentum, etſi re ipſa ex ingenio et calamo Sacerdotum ac Philoſophorum in Aegypto, eſſet profectum. Et id quidem conceptis verbis teſtatur IAMBLICHVS, in ipſo initio librorum *de Myſteriis Aegyptiorum*, cuius locum proinde adſcribo, id fere ſonantem. *Deus eloquentiae praeſes Mercurius, olim recte exiſtimatus eſt, Sacerdotibus omnibus eſſe communis; quique verae de Diis ſcientiae praeeſt, vnus eſt idemque in vniuerſis. Quare et noſtri maiores, ſuae ſapientiae inuenta, illi dedicabant, propria ſila commentaria omnia Mercurii nomine inſcribentes.* Haec autem loquitur Sacerdos Aegyptius, nomine *Abammon* (quaſi dicas Sacerdotem Dei Ammonis,) ſub cuius nomine IAMBLICHVS librum ſuum conſcripſit. Ex eo igitur liquet, re ipſa non fuiſſe aliquem *Thoth*, tot voluminum auctorem, qui literarum vſum inuexerit, quique ſcientias plurimas, inuenerit, expoliuerit, perfecerit; verum Sacerdotes et Philoſophos, Numini cuidam *Thoth* in acceptis tuliſſe, quicquid aut ipſi inueniſſent, aut ordinaſſent, ac praecepiſſent, aut denique literis mandaſſent. Hinc iam ſtupendus ille et vere incredibilis librorum Hermeticorum numerus. THOMAS GALEVS vir doctiſſimus, ad locum IAMBLICHI modo citatum, egregia plurima obſeruat, eo ſpectantia, illisque tandem haec ſubiungit, quae praetermittere nolim. „Galenus Lib. I. contra Iulianum cap. I. no„tat, in Aegypto, quicquid in artibus fuerat in„uentum, probari oportuiſſe a communi conſeſſu „eruditorum; tum demum ſine auctoris nomine in„ſcribebatur columnis, et in adytis ſacris reponeba„tur. Hinc tantus librorum Mercurio inſcriptorum „numerus. —— Imitati ſunt hoc Pythagoraei. „Omnia ſua inuenta Pythagorae nomine inſignie„bant, ſua ſubtrahentes. —— De Pythagoraeis „audi Proclum in Timaeum. Τὴν κοινωνίαν ἠσπά-

„ζοντο τὴν ἐν ταῖς εὑρέσεσι τῶν δογμάτων, καὶ „τὰ ἑνὸς συγγράμματα, κοινὰ πάντων ἦν.„ Haec ille. Quae quantopere faueant iis, quae nunc ediſſerturus ſum, lectoris iudicio relinquo.

Erat ergo Numen Sacerdotale, quod Sacerdotibus, eorumque Collegiis, inuentis, ac ſcientiis praeſideret.

§. 11. Ex omnibus obſeruatis ſponte conſequitur, *Thoth* proprie fuiſſe Numen Sacerdotale, quod Sacerdotibus, eorumque Collegiis, omnibus itidem eorum inuentis, ac ſcientiis cunctis praeeſſe crederetur, cuique omnia ad vtilitatem Reipublicae, Religionis atque Scientiarum, ſolerter excogitata, Scripta denique omnia eximia, et laude aliqua digna, tanquam auctori vni et vero, in acceptis ferrentur. Hic autem duo nonnihil vberius diſquirenda, et diſtinctius explicanda eſſe cenſeo, primo quidem, quodnam proprie Numen illud fuerit, quod ſibi praeeſſe Sacerdotes dictitabant, et ad quod ſcientias omnes, omnesque ſuos commentarios, tanquam ad legitimum auctorem retulerint. Deinde examinandum ſumam, quanam de cauſa Numen illud *Thoth* appellari placuerit. Haec enim accurate euoluta et explicata, toti huic argumento lucem non ſpernendam inferent.

Numen illud erat proprie Phthas, ſiue Vulcanus, a quo in excogitandis et amplificandis ſcientiis, videri volebant, impulſi, directi, et inſpirati eſſe.

§. 12. Numen illud, quod Sacerdotum Collegiis, ac ſcientiis omnibus praeerat, et a quo ſcientiae omnes et proficiſci et perfici credebantur, erat ipſe *Phthas*, *Vulcanus* Aegyptiorum, Spiritus infinitus, rerum omnium creator et conſeruator, ipſorumque Deorum pater ac princeps, de quo Lib. I. cap. II. copioſe diſſeruimus. *Tradebant* namque * *Aegyptii, Vulcanum Nili filium fuiſſe, qui Philoſophiae aperuerit principia, cuius antiſtites Sacerdotes ac Prophetae appellantur.* Vides *Vulcano* Aegyptio idem plane tribui, quod *Mercurio* communiter adſcribi conſueuiſſe, tot veterum teſtimoniis euicimus. *Vul-*

* Apud DIOGENEM LAERTIVM, in principio hiſt. Philoſ.

Vulcanus iuxta Aegyptios Philoſophiae verus erat auctor. Eas credebatur inueniſſe, iisque praeeſſe ſcientiis, quas Sacerdotes profitebantur. Ea de cauſa videmus *Vulcanum* illum nobis etiam repraeſentari, * vt *Legislatorem Aegyptiorum*, quod tamen *Mercurio* proprium fuiſſe, teſtantur veteres omnes, allati §. 7. Hunc nempe *Vulcanum*, vel *Phthan*, ** Spiritum infinite perfectum, et omnia in hoc vniuerſo permeantem atque viuificantem, Praeſidem ſibi elegerant Sacerdotes, et huic, quicquid in ſcientiis egregii praeſtabant, tanquam auctori attribuebant, vt viderentur in omnibus, quae in commodum religionis et reipublicae meditarentur aut molirentur, iis praeſertim, quae ad perpetuam rei memoriam literis conſignabant, ab ipſo Numine Principe impulſi, directi, ac inſpirati eſſe. Nihil dico, quod non cum doctrina, perſuaſione, et praxi vetuſtorum in Aegypto Sacerdotum, plane conueniat. Credebant enim illi, aut certe alios credere volebant, ſibi Sacra Diis ſuis rite et pie facientibus, ſatis arctum cum ſupremo Numine intercedere commercium, quod vocabant *viſionem Dei*, In *Apophthegmatibus Patrum* ea de re haec leguntur. *** *Sacerdos gentilium*, in Aegypto, *deſcendens aliquando in Scetin, venit ad cellam meam, ibique pernoctauit. Videns autem Monachorum viuendi rationem, ait mihi: Ita agentes, nihilne CONSPICITIS A DEO VESTRO? Dico, nihil. Excipit Sacerdos: Certe nobis ſacrificantibus Deo noſtro, NIHIL ILLE A NOBIS ABSCONDIT; SED SVA MYSTERIA REVELAT.* Hoc ſubinnuit CHAEREMON, Sacerdos Aegyptius, quando teſta-

* EVSEBIVS in Chronico graeco Scaligeri p. 7.
** Vide ſupra Lib. I. cap. IV. §. 7.
*** In COTELERII *Monumentis Eccleſ. Graecae*, To. I. p. 582.

Digitized by Google

teſtatur, * Sacerdotes ſuae gentis, omnibus aliis rebus et negotiis penitus renuntiare, ſeque totos tradere τῇ τῶν θείων θεωρίᾳ, καὶ θεάσει, *rerum diuinarum cognitioni, Deorumque viſioni.* Et mox addit, ipſos ἀεὶ συνεῖναι τῇ θείᾳ γνώσει καὶ ἐπιπνοίᾳ, *ſemper deorum cognitioni et afflatui vacare.* Eos etiam in mente habuit IVLIVS FIRMICVS, vbi Lib. III. *Matheſ.* cap. 8. ſcribit: *Mercurius in parte horoſcopi partiliter conſtitutus, —— faciet Philoſophos, —— aut qui ad hoc apti ſint, vt deorum poſſint praeſentiam intueri, aut ſacrarum literarum peritos facit.* Nec omittere hic poſſum iſta MICHAELIS PSELLI. ** *Aegyptii, vt ferunt, vel farro, ſic enim vocant, oculos oblinentes, vel thuris liquore, vel bdellio: Aſſyrii vero, teſſeris quibuſdam, infandisque nominibus, myſticisque literis, in Sacerdotalibus bracteis, ſe ipſos ſanctificantes, ſubſtratum illud incorporeis copiis lumen perſpexerunt.* A pluribus in hoc argumento congerendis prudens abſtineo. Satis ex iis, quae in medium attulimus, intelligere datur, Sacerdotes Aegyptiorum, poſt rite et legitime inſtituta quaedam ſacrificia, perſuaſum habuiſſe, ſe videre Deum, afflatumque eius excipere, vel ſibi ab eo reuelari myſteria. Hinc tanto fidentius huic diuino reuelationis afflatui, adeoque Deo ipſi, cogitationes ſuas, de rebus diuinis, adſcribere potuerunt. Credidiſſem equidem, talem perſuaſionem, antiquioribus Aegyptiorum Sacerdotibus incognitam, tum demum homines inuaſiſſe in Aegypto, poſtquam Philoſophia et Theologia Graecorum, Pythagoraeo-Platonica recentior, et cum hac, doctrina quoque illorum Philoſophorum Theurgica, in regione illa obti-

* Apud PORPHYRIVM, Lib. IV. *de Abſtin.* §. 6. vel p. 361. Edit. Lugdun.

** In GREGORII *Nazianzeni* Orat. XLII. Operum To. II. col. 1132.

obtinuit, niſi iſtius rei veſtigia, in hiſtoria Aegyptiorum antiquiori deprehendiſſem ſatis luculenta. Refero huc, quod a MANETHONE memoriae mandatum legimus, * *Amenophin cupiuiſſe Deorum viſione frui, quod etiam contigiſſet Horo, vni eorum, qui ante ſe imperium tenuerint.* Sic in fabulis Sacerdotalibus perhibebatur etiam, ** *Herculem aliquando videndi Iouis ingenti deſiderio incenſum fuiſſe.* Equidem dubitari non poteſt, quin hae fabulae, ex doctrina Sacerdotum phyſiologica explicari debeant; verum ſupponunt tamen et hancce eorundem perſuaſionem, Deos piis cultoribus, ſe conſpiciendos praebere, et quicquid ſcitu neceſſarium, aut vtile eſt, ipſis petentibus reuelare. Veroſimilius itaque longe eſt, perſuaſionem hancce, ab Aegyptiis, aliisque Orientalibus, ad Philoſophos Graecos perueniſſe, qui poſtea *de viſione Dei*, multa diſcipulis ſuis tradidere. Ex iis quae hic diſſeruimus, liquere etiam poteſt, cur, quod in ſuperioribus iam monuimus, cultus Numinis huius popularis, procedente tempore paulatim neglectus et fere oblitteratus, ſolis Sacerdotibus derelictus fuerit.

§. 13. Videndum nunc, quamobrem Sacerdotibus placuerit, *Vulcani* Numen, quatenus ſcientiis omnibus praeeſſet, *Thoth* appellare, quidque nomen hocce ſignificet. Qua de re, etſi ſperare vix audeam, lectoris aſſenſum me impetraturum eſſe, ſententiam meam tamen libere et candide exponere pergam. Hic iam primo obſeruari velim, temporibus vetuſtiſſimis, quicquid memoriae mandandum, literisque conſignandum erat, id omne in ςήλαις, ſiue *columnis*, id eſt lapidibus et marmoribus, fuiſſe inſculptum. De *Stelis* multa reperiuntur apud veteres; ſed non intelliguntur columnae proprie ſic dictae;

Quicquid antiquitus a Philoſophis egregie inuentum aut compoſitum erat, ſolebat inſcribi columnis.

* Apud IOSEPHVM Lib. I. *adu. Appion.* T. II. p. 460.
** HERODOTVS Lib. II. cap. 42.

dictae; verum lapides, vt plurimum quadrati, arte politi et leuigati, quibus inſcribi aliquid poterat. Ita vocem hanc explicat *Scholiaſtes Sophoclis* vetus ad *Electram* v. 722. vel p. 56. Edit. Cantabrig. Στῆλαι, κυβοειδεῖς λίθοι, ἐπιγράμματα τινῶν ἔχοντες. *Stelae dicuntur lapides formae quadratae, in quibus res memoratu dignae inſcribuntur.* Si apud nos IOSEPHI auctoritas valet, vſus huiuſmodi columnarum, ipſo diluuio antiquior extitit. * *Sethus* enim *Patriarcha, ne ſapientia et inuenta Aſtronomica ex hominum memoria elaberentur, et antequam venirent in notitiam, interciderent* (*cum rerum omnium interitum fore, alterum quidem ignis vi, alterum vero per violentiam et multitudinem aquarum, praedixiſſet Adamus*) *columnis duabus extructis, vna quidam ex latere, altera vero ex lapidibus, inuenta ſua vtrique inſcripſerunt. Vt ſi inueniret lateritiam euerſam iri per imbrium vim, lapidea ſuperſtes, oſtenderet hominibus Aſtronomica inſcripta, ſimulque indicaret, et lateritiam ab illis poſitam fuiſſe. Manet autem hodieque in Terra Siriad,* κατὰ γῆν τὴν Σιριάδα. Similia fere quidam etiam de *Chamo*, Noachi filio, literis prodiderunt. ** *Quantum* enim *antiquae traditiones ferunt, Cham filius Noae, qui ſuperſtitionibus, et ſacrilegis ac profanis fuerat artibus inſtitutus, ſciens, nullum ſe poſſe ſuper his memorialem librum in arcam inferre, in quam erat — ingreſſurus, ſceleſtas artes ac profana commenta — duriſſimis inſculpſit lapidibus. Quae peracto diluuio, eadem, qua caelauerat, curioſitate perquirens, ſacrilegiorum ac perpetuae nequitiae ſeminarium transmiſit in poſteros.* Et SANCHVNIATHON confictus

* IOSEPHVS Antiquit. Iudaic. Lib. I. cap. II. §. 3.

** IOHANNES CASSIANVS, *Collat.* VIII. cap. 21.

ctus hiſtoriae Phoenicicae Scriptor, iactauit, * ſe omnia hauſiſſe ex Templorum monumentis (id eſt Stelis) ex *Taauto*, (qui ab Aegyptiorum *Thoth* non differre putandus eſt,) et ex ſecretis libris Ammoneorum. *Taautum* vero illum, non diu poſt diluuium floruiſſe, Scriptor adulterinus ſupponit.

§. 14. Verum illa conſuetudo, res memoria Poſteritatis dignas, lapidibus inſcribendi, apud Aegyptios inprimis, ab vltima antiquitate recepta, illisque propria quodammodo fuit et peculiaris. Si MANETHONI, Sacerdoti Aegyptio, et celeberrimo Sacrorum Scribae, fidem adhibemus, ante diluuium, et illico etiam poſt diluuium, mos hic in regione illa obtinuit. Profitetur enim ille, in libro *Sotheos*, ad Ptolemaeum Philadelphum, ſe ea, quae tradat, deſumſiſſe ** *ex Stelis vel columnis, poſitis in terra Seriadica, quibus quondam Thoth, primus Mercurius, dialecto Sacra, et characteribus Sacerdotalibus vſus, ea inſcripſerat, quae deinde poſt diluuium, Agathodaemon, filius ſecundi Mercurii, paterque Tati, ex dialecto Sacra, literis hieroglyphicis deſcripta, in Graecorum linguam tranſtulit.* Locus hic, fateor, mihi ſemper perdifficilis viſus eſt. Sed ad eum in ſequentibus redeundum nobis erit. Id tamen hinc abunde perſpicitur, Aegyptios perſuaſum habuiſſe, Stelas ipſorum, ipſum diluuii tempus attingere. Tangit rem eandem AMMIANVS MARCELLINVS, Lib. XXII. p. 250. *Sunt et Syringes ſubterranei quidam et flexuoſi receſſus, quos, vt fertur, periti rituum vetuſtorum, aduentare diluuium praeſcii, metuentesque, ne ceremoniarum obliterare-*

Inprimis vero id fiebat in Aegypto.

* Apud EVSEBIVM Praep. Euang. Lib. I. cap. IX. p. 31. 32.

** Apud SYNCELLVM in *Chronographia* p. 40. Vide et infra §. 18.

Digitized by Google

raretur memoria, penitus operoſis digeſtos fodinis, per loca diuerſa ſtruxerunt: et exciſis parietibus, volucrum ferarumque genera multa ſculpſerunt, quas hieroglyphicas literas appellarunt, Latinis ignorabiles. In his igitur *parietibus*, vel *Stelis*, omnia ſua ſcientiarum inuenta inſcripſerunt. De *Scientiis Aſtronomicis*, vt alios taceam, teſtatur ACHILLES TATIVS, laudatiſſimus ARATI interpres, * *Aegyptios primos omnium, tam coelum quam terram eſſe dimenſos, eiusque rei ſcientiam, columnis inciſam, ad poſteros propagaſſe.* Et apud MARTIANVM CAPELLAM, Aſtronomia ita loquens introducitur. ** *Per immenſa ſpatia Seculorum né profana loquacitate vulgarer, Aegyptiorum clauſa adytis occulebar. Quippe quadringenta fere annorum millia, illic reuerenti obſeruatione delitui.* Et additur coepiſſe hoc ante diluuium. De *Grammatica* ſimilia fere idem obſeruat Lib. III. init. De ipſa quoque Dialectica haec habet Lib. IV. p. 95. *Haec ſe educatam dicebat Aegyptiorum rupe, atque in Parmenidis exinde Gymnaſium, atque Atticam demeaſſe.* Verba haec; ſed peſſime et lecta et intellecta, in animo habuit IOHANNES SARISBERIENSIS, vbi haec ſcripſit *Metalog.* Lib. I. c. II. *Licet Parmenides Aegyptius, in rupe vitam egerit, vt rationes Logices inueniret.* De *Theologia* denique veterum Aegyptiorum, et hunc auctoris eiuſdem locum non poſſum non adſcribere ex Libro II. p. 35. *Erantque* libri *quidam ſacra nigredine colorati, quorum literae animantium credebantur effigies. Quas librorum notas Athanaſia conſpiciens, quibuſdam eminentibus ſaxis iuſſit aſcribi, atque intra ſpecum per Aegyptiorum adyta collocari. Eademque ſaxa STELAS appellans, deorum Stemmata praecepit continere.* Inſerui-

* In PETAVII *Vranologio* p. 121.

** In *Satyrico* Lib. VIII. p. 274.

ſeruiebant Stelae eaedem conſeruandae memoriae rerum in Aegypto geſtarum, vtpote *. *quibus inſcriberetur, quicquid ſingulare et admiratione dignum ab hominibus aut actum, aut inuentum eſſet.* Hae igitur Stelae, erant veterum Sacerdotum in Aegypto libri, quibus inuenta ſua, obſeruationes, et omnia, poſteritatis memoria digna, inſcribebant et concredebant. Et eas ſane Pſeudo-SYNESIVS, quiſquis eſt, in Epiſtola ad Dioſcorum, vocat ** πετρώας βίβλους, *libros lapideos.*

Columnas has Aegyptiorum Sacerdotes referebant ad ſuum Thoth.

§. 15. Secundo autem loco obſeruaſſe iuuabit, Stelas illas, quae doctrinam Aegyptiorum quondam omnem, ſacram et profanam, complectebantur, a *Thoth*, vel *Mercurio*, nomen accepiſſe. Dicebantur *Stelae Mercurii.* Teſtatur IAMBLICHVS de Myſter. Lib. I. cap. II. Sacerdotes in Aegypto, omnia *determinare iuxta antiquas MERCVRII COLVMNAS,* (τὰς Ἑρμοῦ στήλας) *quas Plato, et Pythagoras ante eum, lectitantes, Philoſophiam inde conſtituerunt.* Tangit rem eandem THEOPHILVS ANTIOCHENVS, Lib. III. *ad Autolycum*, §. 2. in haec verba: Τί ὠφέλησεν Πυθαγόραν τὰ ἄδυτα, καὶ Ἡρακλέους στῆλαι, vbi pro Ἡρακλέους ſcribendum eſſe Ἑρμοῦ, recte vereque monuit *** vir doctus. Verte igitur: *Quid Pythagorae profuit, Adyta* Aegyptiorum, *et COLVMNAS MERCVRII conſuluiſſe?* MANETHO id ſic expreſſit, † *Mercurium*

* PROCLVS in Timaeum Platonis Lib. I. p. 31. Vide et p. 26.

** Verba haec ex Epiſtola indicata citat KIRCHERVS in Prodromo Copto, p. 173. Epiſtola illa inſerta eſt FABRICII Biblioth. Graec. Vol. VIII. p. 233. etc. Sed verba laudata illic reperire non potui.

*** THO. GALEVS in notis ad *Iamblichum* p. 185.

† *Apoteleſm.* Lib. V. v. 2. 3.

rium inueniſſe columnas, ſiue Stelas, *arcanas, inque iis ſculpi et inſcribi iuſſiſſe Aſtrorum decreta.* Et ex eodem didicimus, §. 14, *Thoth*, ſiue *Mercurium*, in *Stelis* vel *columnis*, poſitis in terra Seriadica, ſcripſiſſe hiſtoriam rerum geſtarum, et ſcientiarum praecepta. Hoc in memoriam mihi reuocat traditionem peruetuſtam, cuius IOSEPHVS, Scriptor hiſtoriae Iudaicae meminit, (§. 13.) *Sethum* Patriarcham, in columnis deſcripſiſſe inuenta Aſtronomica, ne illorum notitia periret, ſiue mundus igne, ſiue diluuio deſtruendus eſſet. Columnae iſtae *Sethianae*, a *Stelis Mercurialibus* in Aegypto differre, mihi quidem non videntur. Nam et hae dicuntur, metu diluuii, antequam adeſſet, conſcriptae fuiſſe. §. 14. Docet praeterea IOSEPHVS, *columnas Sethi*, ſua etiamnum aetate ſuperfuiſſe, in *terra Siriad.* MANETHONEM vero affirmaſſe intelleximus, §. 14, *Mercurium*, ſiue *Thoth* Aegyptium, *Stelas* opera ſua conſcriptas, poſuiſſe in *terra Seriadica*, Aegypti videlicet. Vbi non poſſum non aſſentiri * viris doctis, qui pro eo, quod in graeco legitur, ἐν τῇ Σηϱιαδικῇ γῇ, antiquitus ſcriptum fuiſſe cenſent, ἐν τῇ Συϱιγγικῇ γῇ, *in terra Syringica*, vel *Syringum.* Notae ſunt Aegyptiorum Syringes, quas ex AMMIANO deſcripſi, §. 14, ad cuius locum, illic adductum, conſuli poſſunt notae virorum eruditorum. Docuit nos autem AMMIANVS, in *Syringibus* illis, *Stelas Mercuriales* erectas primitus et conſcriptas fuiſſe. Neque omittendum puto, quod ** a veterum nonnullis proditum deprehendo, *Sethum* literas, Sapientiam, ſigna itidem

* VALESIVS ad Ammianum Lib. XXII. p. 240. Edit. Pariſ. CVDWORTH in the true intellectual Syſteme p. 322.

** Vide FABRICII *Codicem Apocryphum* Vet. Teſt. Vol. I. p. 151. 152.

itidem coeleſtia, annorum conuerſiones, menſesque et ſeptimanas inueniſſe, ac Stellis etiam ac Planetis nomina indidiſſe. Quo videtur ſignificari, ſcientias haſce, columnis Sethi, tantopere celebratis, inſculptas fuiſſe. Et quem eruditorum fugere poteſt, haec ipſa eſſe, aut perhiberi Aegyptiorum inuenta, in *Stelis Mercurialibus* ſollicite et accurate deſcriptas? Denique et id monendum, quod * alio loco prolixius perſecutus ſum, in Scriptis veterum, de Aegyptiis loquentium, nomina haec, *Seth*, *Soth*, et *Thoth*, ſaepe idem valere, ac vnam eandemque rem deſignare. *Columnae* igitur *Seth*, et *Stelae Thoth*, ſiue *Mercurii*, poſſunt, ſi cetera concurrant, ſeque mutuo iuuent, eoſdem lapides, literis inſcriptos, ſignificare. Et vero diſſimile non eſt, Iudaeos Alexandrinos, cum audirent, ab Aegyptiis iactari *columnas Thoth*, vel, vt quidam pronuntiaſſe videntur, *Seth*, ex eo anſam arripuiſſe, fabulam de *columnis Sethi* Patriarchae confingendi.

Ex dictis ſequi videtur, nomine Thoth, primo et proprie, deſignatas fuiſſe columnas, quibus ſcientiae omnes inſcribebantur, idque ex lingua Aegyptiaca confirmatur.

§. 16. Quae omnia, vbi meditate expendo, cogitationibusque voluo ac reuoluo, aliter cenſere non poſſum, quam *Stelas Mercurii*, ab ipſo *Mercurio*, ſiue *Thoth*, diuerſas non fuiſſe. Etenim literarum ac ſcientiarum omnium, in Aegypto cultarum, initia et incrementa, quae tribuebantur *Mercurio*, ceu auctori, a quo eſſent profecta, complectebantur *Stelae Syringicae*, ex quibus diſcebantur, hauriebantur, et ad alios propagabantur. Quicquid ſciebant Sacerdotum filii, id ex *Stelis*, tanquam communi omnium magiſtro, didicerant, et quicquid ipſi inuenerant, id *Stelis* inſcribi curabant, vt ex iis, tanquam ſuo magiſtro, reliqui poſthaec diſcere poſſent. Quando igitur MANETHO dixit, *Sacerdotes Aegypti, ſapientiae ſuae inuenta dedicaſſe Mer-*

* Lib. III. cap. II. §. 11. 12.

Mercurio, nihil aliud ſubinnuere voluit, quam quod GALENVS ſic extulit, *Sacerdotes, quicquid ab ipſis inuentum, et a communi conſeſſu probatum eſſet, ſine auctoris nomine columnis inſcripſiſſe.* Vide §. 10. Et tum dicebatur, *inuentum*, vel *placitum Thoth*. Eodem fere modo, Aegyptii ſignificaturi, Seſoſtrin, regem ſuum potentiſſimum, Sacris rite initiatum, ad cognitionem ſcientiarum, quae Stelis erant inſculptae, admiſſum fuiſſe, perhibebant, * Σέσωςριν παρ' Ἑρμȣ̃ τὰ νοήματα ἐκμυσωθῆναι, *Seſoſtrin a Mercurio in ſcientiis ſacris inſtitutum fuiſſe.* Id vero, quod dixi, ex lingua Aegyptiorum vetuſta, non leuiter confirmatur. Nam ςήλη, *columna*, Aegyptiis dicitur ⲐⲨⲞⲨⲞϮ, *Thuothi*, vel *Thyothi*, *Geneſ.* XIX. 26. Sicuti vero et ⲐⲰⲞⲨⲦ, *Thouth*, et ⲐⲰⲞⲨϮ, *Thouti*, eadem lingua *congregare* et *congregatio* dicitur, ita mihi quidem dubium non eſt, quin ⲐⲨⲞⲨⲞⲦ, *Thu-oth*, non ſecus *columnam* ſignificauerit, atque ϪⲨⲞⲨⲞϮ, *Thuoti*.

Columnas has religioſo cultu proſecuti ſunt, illisque praefecerunt Vulcanum ſuum, vel Phthan, quem ex eo cognominarunt Thoth.

§. 17. Verum quomodo tandem factum eſt, vt columna in diuinitatis faſtigium eueheretur? Id ita eueniſſe, mihi quidem probabile fit. Nomine *Thoyth*, vel contractius *Thoth*, primo quidem deſignabatur *Stela*, ſiue *columna*, cui omnia ſapientiae et ſcientiarum inuenta inſcribebantur, et quae illa conſeruabat. Deinde vero, venerabiles has et ſacro-ſanctas *Stelas*, omnem Aegyptiorum ſapientiam complexas, per σωματοποιΐαν, genti illi valde familiarem, (cuius exemplum, huic de quo agimus, perſimile habuimus Lib. III. cap. III. §. 12. 13.) diuinitate donarunt. Aut *Stelis* ſuis Sacerdotes praefecerunt Numen aliquod, idque a *Phtha*,

* AELIANVS Var. hiſt. Lib. XII. cap. 4.

Phtha, vel *Vulcano*, Deo Aegyptiorum Principe, non potuit eſſe diuerſum. Vide ſupra §. 12. Hunc autem *Phthan*, quatenus Scientiarum, et Stelarum, quae illas complectebantur, ſigillatim Praeſes eſſet ac Patronus; dixere ⲐⲞⲨⲞϮ, id eſt *Numen Stelarum*, vel *columnarum*, idque eius aliquod cognomen haberi poteſt. Videntur autem Sacerdotes, poſtquam *Stelas* ſuas, omnium ſcientiarum inuenta complexas, honoribus diuinis donarunt, voce ⲐⲞⲨⲞϮ, ad deſignandam *columnam*, in communi ſermonis vſu magis abſtinuiſſe, rariusque vſi eſſe. Aliam certe vocem inuenio, qua rem eandem ſermo Aegyptius deſignat, videlicet Ⲭⲏⲣⲓ - ⲛ̄ - ϭⲁⲓ, *Seri-en-ſchai*. *Exodi* XXIII. 24. Et ſane ex hac poſtrema voce, Graeci videntur formaſſe *Syringas*, in quibus *Stelae* antiquitus collocabantur, et terram *Syringicam*, de qua §. 15.

Veteres tres aut ſaltem duos memorant Aegyptiorum Mercurios, alterum literarum inuentorem, alterum reſtauratorem.

§. 18. Tacere hic non poſſum, a veteribus tres commemorari, *Hermetis*, vel *Mercurii* nomine inſignes, quorum ingentia fuerint in literas, ſcientiasque Aegyptiorum merita. PLATO, qui de vno tantum *Theuth* loquitur, in *Philebo*, et *Phaedro*, dialogis, non videtur cognitum habuiſſe, niſi vnum et ſolum; alioquin illum de quo loquitur, ab aliis cognominibus diſcreturus fuiſſe videtur. MANETHO vero, in loco, quem deſcripſimus §. 14, *primum Mercurium*, quem et *Thoth* vocat, quemque ante diluuium vixiſſe ſignificat, diſtinguit a *ſecundo Mercurio*, quem ait filium fuiſſe *Agathodaemonis*, vti illius filius *Tat* fuerit. Hic enim duos *Mercurii* nomine inſigniri videmus, quibus tertium poſſis addere, *Tat*. Nam nomina iſta, *Theuth*, *Thoth*, *Thoyth*, et *Tat*, eodem redeunt, idemque ſignificant, *Mercurii* nempe Aegyptii Numen. Et ho-

rum quidem trium, Scripta *Hermetis*, vel Mercurii, *Triſmegiſti* nomen prae ſe ferentia, quae ſuperſunt, frequentem iniiciunt mentionem. In *Dialogo Aſclepio*, Hermeti illi adſcripto, et inter APVLEII Opera edi ſolito, p. 77. Hermes Triſmegiſtus memorat *Tatium amantiſſimum et cariſſimum filium.* Idem p. 99. ait: *Hermes, cui auitum mihi nomen eſt.* In his igitur videmus recenſeri duos *Hermetes*, et vnum *Tat*. Verum cum inter hos, duo tantum *Hermetis* nomen geſſerint, eorumque alter *Mercurius primus* vocetur, alter *ſecundus*, ab his vero *Tat* diſtinguatur, * *duo* communius numerantur Aegyptiorum *Hermetes*, vel *Mercurii*, alter quidem literarum inuentor, alter earundem reſtaurator: alter qui inuenta Sapientiae literis hieroglyphicis, in lapidibus conſignauit; alter qui literarum hieroglyphicarum ſenſum interpretatus eſt, et quae ſub ignorabilibus illis characteribus latitabant, literis nouis, Sacerdotalibus nempe deſcribi curauit. Primum ex his MARSHAMVS cenſet eſſe *Athothen*, qui in laterculo regum Thebaeorum, locum tenet ſecundum, et de quo ſententiam meam paucis aperui §. 4. Secundum vero hariolatur eſſe eum, qui in laterculo dicitur *Siphoas*, eſtque in ordine regum Thebaeorum trigeſimus quintus. MARSHAMI obſeruationem plerique calculo ſuo probant. Verumtamen ratio, quam is ad probandam ſententiam ſuam attulit, ſolidi profecto nihil habet. Verba ERATOSTHENIS, ex quibus id conficere vult, ita ſe habent: Θηβαίων λε. ἐβασίλευσε Σιφώας, ὁ καὶ Ἑρμῆς, υἱὸς Ἡφαίςȣ. *Thebaeorum rex 35, Siphoas, qui et Hermes audit, Vulcani filius.* Ex eo enim, quod rex ille *Siphoas*, dictus quoque fuit *Hermes*, concludit, hunc eſſe celebrem in hiſtoria *Mercurium*

* MARSHAMVS Canone Chronico ad Sec. X. p. 240. CVDWORTH in *the true intellectual Syſteme* p. 322. et alii.

rium ſecundum. Verum, vt, quod res eſt, dicam, Ἑρμῆς mihi hoc loco, nomen potius videtur Aegyptiacum, quam graecum. Nam ERATOSTHENES vbique ponit regum ſuorum nomina genuina Aegyptiaca, deinde illis interpretationem graecam ſubiungit. Equidem nonnunquam ſola nomina Aegyptiaca refert, nulla addita interpretatione graeca; nuſpiam vero in toto Catalogo, nudam ſolamque interpretationem graecam nominis Aegyptiaci, qualis tamen eſſet Ἑρμῆς, ſi nomen illud deſignaret Aegyptium *Thoth*, ſiue *Mercurium.* Itaque nomen iſthoc videtur eſſe potius Aegyptiacum, ſimile illi, quod in eodem laterculo occurrit num. XXXIII, *Siſtos, Chermes*, quod etiam recte ſine vitio efferri poſſet *Hermes.* In hiſtoria veteri Aegyptia; ſaepius occurrit nomen *Armais*, quod re ipſa idem eſt. Et hoc vere fuiſſe cognomen *Siphoae*, multa ſunt, quae probabile efficiunt. Quod ſi vero etiam largirer, Ἑρμῆς hoc in loco, poſitum eſſe pro *Thoth*, vel eſſe nominis huius Aegyptiaci interpretationem graecam; attamen ne ſic quidem ſequeretur, eum eſſe *Mercurium ſecundum.* Nam Aegyptiis familiare erat, vt a Diis ſuis nomina ſibi mutuarentur, cuius conſuetudinis ipſe ERATOSTHENIS catalogus, exempla nobis plurima ſubminiſtrat. Sed, vti dixi, *Mercurii* nomen, rex ille omnino non geſſit.

Notio duorum Mercuriorum, cum ſententia noſtra, propoſita §. 16. 17. conciliatur.

§. 19. Quidnam vero de duobus *Hermetibus* iudicandum eſſe putabimus, et quomodo illos, cum explicatione mea, quam lectori §. 16. 17. obtuli, conciliare licebit? Imo vero optime! Nihil illi duo ſententiae meae detrimenti afferunt. Dixi *Hermetem*, ſiue *Thoth* Aegyptiorum, proprie nomen eſſe literarum, nomen ſapientiae, ſcientiae, et doctrinae Stelis Aegyptiorum inſcriptae. Poteſt autem doctrinae, Stelis Aegyptiorum inſcriptae, duplex a nobis conſiderari facies, ſicuti duplex eius

aetas recte conſtitui poteſt. Altera igitur facies repraeſentabit nobis doctrinae huius infantiam, ac tenuia initia: Altera maiorem, quam conſecuta eſt, labentibus Seculis, perfectionem, virileque quoddam robur. Sic igitur, ſalua manente mea ſententia, *duos* nacti ſumus *Mercurios*, primum et ſecundum, iuniorem et ſeniorem. Id ipſum Aegyptios ſymbolice credo ſubinnuere voluiſſe, quando * *Mercurium duplici ſpecie finxerunt, iuuenem iuxta ſenem collocantes.* Non mediocriter haec illuſtrari poſſunt ex loco MANETHONIS inſigni, ſed cuius verba emendatione opus habent. Tentarunt eam ** viri doctiſſimi, et ex parte manum medicam adhibuerunt, non infeliciter. Nos totum locum ita legendum eſſe arbitramur. Teſtatur nempe MANETHO, *** ſe ea quae relaturus erat, deſumſiſſe, *ἐκ τῶν ἐν τῇ Σηριαδικῇ γῇ κειμένων ςήλων, ἱερᾷ διαλέκτῳ καὶ ἱερογλυφικοῖς γράμμασιν κεχαρακτηρισμένων ὑπὸ Θὼθ, τȣ̃ πρώτȣ Ἑρμȣ̃, καὶ ἑρμηνευθεισῶν μετὰ τὸν κατακλυσμὸν ἐκ τῆς ἱερᾶς διαλέκτȣ, εἰς τὴν ἑλληνίδα φωνὴν, γράμμασιν ἱερογραφικοῖς, καὶ ἀποθέντων ἐν βίβλοις ὑπὸ τȣ̃ ἀγαθȣ̃ δαίμονος υἱȣ̃ τȣ̃ δευτέρȣ Ἑρμȣ̃, πατρὸς δὲ Τὰτ, ἐν τοῖς Ἀδύτοις τῶν ἱερῶν Αἰγύπτȣ.* Quae ſic ſunt vertenda: Deſumſit hiſtoriam ſuam MANETHO, *ex Stelis vel columnis, poſitis in terra Seriadica, quibus quondam Thoth, primus Mercurius, dialecto Sacra, et characteribus hieroglyphicis vſus, ea inſcripſerat, quae deinde poſt diluuium Agathodaemon, filius ſecundi Mercurii, paterque Tati, ex dialecto Sacra, literis Sacerdotum ſacris deſcripta, in Graecorum linguam tranſtulit, ac in libros relata, in Adytis*

* SYNESIVS *de Prouidentia*, p. 101.

** Vide WARBVRTON'S *Eſſai ſur les Hieroglyphes* To. I. p. 162. etc.

*** in SYNCELLI Chronographia p. 40.

Adytis Templorum depoſuit. Primus nempe Mercurius artem inuenit, animi ſenſa per characteres hieroglyphicos declarandi, ac lapidibus inſcribendi. Hoc teſtatur etiam AMMIANVS MARCELLINVS, cuius verba dedi §. 14. Teſtantur id et alii, et res ipſa loquitur. Secundus Mercurius, characteribus his ignorabilibus, vt loquitur AMMIANVS, ſubſtituit literas veri nominis, certum oris ſonum exprimentibus, quarum plures inter ſe iunctae, ſyllabas et voces conſtituunt. Subſtituit ille, inquam, literas; ſed *Sacerdotales*, quarum tantum in rebus ſacris, ad Sacerdotes pertinentibus, vſus erat, diſtinctas a communibus et popularibus. Mentionem hic etiam fieri videmus *Dialecti Sacrae*, Sacerdotibus nempe in tradendis diſciplinis arcanis vſitatae, ex qua Mercurius ſecundus, ea quae hac dialecto erant conſignata, in linguam graecam transtulerit. Verum dialecto *Sacerdotali* opponenda potius erat lingua *δημοτική*, *communis* et *vulgaris*, omnium vſu trita et cognita. Et certe tempore Mercurii ſecundi, graeca lingua apud Aegyptios nullo nec in vſu, nec in pretio; ſed penitus incognita erat. Quare voci huic ἑλληνίδα, videtur aliquod ſubeſſe mendum. Forte tamen id non librario tribuendum; ſed MANETHONI ipſi, cuius apud me, in permultis, fides magnopere vacillat. Secundus porro Mercurius, pater dicitur *Agathodaemonis*, ſiue *Cnuphis*, et auus *Tati*. Latet hic aliquid veri, dum negotio huic literario *Agathodaemon* ingeritur. Nam *Agathodaemonem*, ſiue *Cnuphin*, eundem eſſe cum *Phtha*, vel *Vulcano*, * loco ſuo ad liquidum perduxi. *Vulcanum* vero habitum fuiſſe et Sacerdotum, et ſcientiarum, lapidibus inſculptarum, Praeſidem ſummum, harumque verum auctorem, intelligi poteſt ex §. 12. Sed hoc quicquid eſt veri, hic qui-

* Lib. I. c. IV. §. 7.

quidem tot tantiſque tenebris immerſum eſt, vt difficulter erui queat. In Scriptis vero, Hermetis Triſmegiſti nomen praeferentibus, quae ſuperſunt, inque eorundem fragmentis apud STOBAEVM, *Tat* Mercurii ſecundi, ſemper non dicitur nepos, verum filius. Horum igitur auctores verba MANETHONIS aliter vtique legiſſe, aut accepiſſe videntur. Aliud certe illi Agathodaemonis Stemma habuerunt, quodque priſcae Sacerdotum doctrinae magis conueniret. Quomodocunque vero res haec ſe habeat, id ſaltem ex perobſcuro illo MANETHONIS loco diſcimus, duos Aegyptiis cognitos fuiſſe *Mercurios*, nomine *Thoth* celebratos, diſcimus etiam ex eodem, qua ratione duo hi, a ſe inuicem diſtinguantur.

De aetate qua vixerunt duo Aegyptiorum Mercurii.

§. 20. *Primus* ergo *Mercurius*, initia ac rudimenta literarum atque ſcientiarum in Aegypto, Stelis vel columnis inſcripta, mihi deſignat. Diximus, MARSHAMVM hunc habere pro *Athothe*, Menis ſucceſſore, quam ſententiam ab omni vere ſpecie repulſam eſſe, oſtendimus, §. 4. Aliquid tamen veri, etiam ſub hac hariolatione viri illuſtris latere mihi videtur. Suboluit ipſi, illo iam tempore, *Mercurium* primum, ſiue *Thoth*, in Aegypto inclaruiſſe, ideoque in *Athothe* eum latere ſuſpicatus eſt. Et ſane, niſi *Thoth* iam tum extitiſſet, quomodo ab eo, *Athotae* regis nomen deriuari potuiſſet? Veroſimile igitur etiam atque etiam eſt, illo iam tempore, apud Aegyptios, ſaltem regionis ſuperioris incolas, in flore aliquo Sacerdotum Collegia fuiſſe, aut Scholas Philoſophorum, qui de iis, quae ſalutem Reipublicae, commodumque Religionis promouere poſſent, ſedulo cogitarunt, ac inter ſe contulerunt, et tandem inuenta vtilia, ne eorum aut notitia, aut memoria, periret, monumentis aere perennioribus commendare voluerunt. Vt itaque animi ſui ſenſa,

ſenſa, ad poſteritatem transmitterent, vſum inuenerunt Scripturae hieroglyphicae, quae etiamnum in Obeliſcis quibuſdam, Monumentis Aegypti literatae antiquiſſimis, cerni poteſt, ac obſeruari; ſed non legi, aut intelligi. Haec enim ſcientia, ante plus, quam bis mille annos, penitus intercidit. Nempe prima ſcientiarum initia tenuia fuerunt, arctisque limitibus circumſcripta, quibus memoriae mandandis, Scriptura hieroglyphica ſufficere potuit. Id voco *primum Thoth*, ſiue *Mercurium*. Et quandoquidem primis his rudimentis eruditionis lapidariae, ſucceſſor Menis regis vehementer fauit, eamque viribus omnibus adiuuit, promouitque, Sacerdotibus mereri viſus eſt, qui appellaretur *Athoth*, vel *Hathoth*, quod poſſis vertere *Mercurialem*, (§. 4.) id eſt, cui eruditio lapidaria, vel *Mercurialis*, curae cordique inprimis eſſet. In illo ſtatu, res Aegyptiorum literaria, per aliquot Secula perſeuerauit; ſed ita tamen, vt aliqua ſenſim incrementa caperet, et paulatim per gradus augeretur. Multa ſunt, quae fidem faciunt, Philoſophos Aegyptiorum, illo de quo loquor temporis interuallo, ſcientias alias quoque ſedulo expoliuiſſe; ſed in perficiendis praeſertim Mathematicis ac Aſtronomicis, omnes ingenii neruos intendiſſe. Cum vero fines regni huius ſcientiarum, eum iam in modum proferri coepiſſent, vt characteres hieroglyphici, quorum vſus non poterat non eſſe perdifficilis, laborioſus valde, ac faſtidioſus, conatus Sacerdotum pari ſucceſſu ſecundare amplius non poſſent, de via faciliori, compendioſa et idonea magis, cogitandum omnino erat. Inuentum itaque eſt Alphabetum literarum, proprie ſic dictarum: ac in vſum Sacerdotum excogitatae primo fuere literae vſus ſecretioris, quae vocari ſolent Ἱερατικαὶ, et Ἱερογραφικαὶ, *Sacerdotales*, et *Sacratae*, vel vſui Sacrorum deſtinatae. Illas igitur vſibus ſuis Sacerdotes reſeruarunt,

runt, quibus arcana Scientiarum ſuaeque Religionis complecterentur. His, niſi fallor, conſcripti reperiuntur integri parietes, in cauernis quibuſdam Aegypti mediae, vel Thebaidos inferioris, quod ex teſtimonio nonnullorum peregrinatorum ſcimus; ſed de quibus, quia earum ectypos videre non contigit, plura dicere, aut obſeruare, haud poſſumus. Videntur etiam in aliis quibuſdam Monumentis, priſcorum Aegyptiorum literae, quarum maxima videtur eſſe antiquitas; verum ſintne illae Sacerdotales, quod mihi probabilius vtique videtur, an vero vulgares, quas et epiſtolographicas nuncupant, definire non auſim. Columnae illae, aeui poſterioris, ſacrae, quibus ſcientiae Sacerdotales, ad maiorem iam perfectionis gradum euectae, literis Sacerdotalibus erant inſcriptae, mihi *Mercurium ſecundum* conſtituunt. Nolim hic ſilentio premere, MARSHAMO hanc ſtare ſententiam, *Siphoam*, quem in ordine regum Thebaeorum videmus numerari trigeſimum quintum, re ipſa eſſe *Mercurium ſecundum*. Nos rationem, qua id voluit probare vir praeſtantiſſimus, nullius eſſe momenti, ſatis oſtendimus §. 18. In eo vero facile ipſi aſſentior, tempore regis *Siphoae*, *Mercurium ſecundum* caput extuliſſe in Aegypto, id eſt, ſcientias ſacras, a Sacerdotibus excultas, illa aetate maturitatem aliquam et perfectionem conſecutas eſſe, et ſimul vſum literarum Sacerdotalium, per totam Aegyptum, in Templis, Adytisque celebrioribus omnibus, inualuiſſe. Id certe ſatis euicerunt * viri ſummi, illo ipſo tempore, a Sacerdotibus, tum Heliopoli, in Aegypto inferiori, tum Thebaeis in ſuperiori Aegypto, annum conſtitutum, inque eam formam redactum fuiſſe, quae deinceps ſeruata eſt, vſque ad Auguſti Imperatoris aeuum, quando vago Aegyptiorum anno, ſubſtitui

* Vide inprimis la *Chronologie Sacrée* de Mr. DES VIGNOLES, To. II. p. 771-780.

ſtitui paſſim coepit annus fixus, ſiue Iulianus, quem tamen Iulius Caeſar ab ipſis Sacerdotibus Aegyptiis acceperat, didiceratque. Id quod diximus, ex ipſo *Siphoae* nomine, haud parum illuſtrare poſſumus. * Alibi iam oſtendimus, verum huius regis nomen eſſe, et ſcribi debere *Saphthas*. Id enim Aegyptiis ſonat, *τὸν πρὸς Ἡφαιστον*, quaſi dicas *Vulcanium*, vel *Vulcanidem*. Et ſane ERATOSTHENES ipſe nomen hoc interpretatur *Vulcani filium*. Erat autem *Phthas*, ſiue *Vulcanus*, Scientiarum omnium Praeſes, ac Philoſophorum Deus §. 12. Neſcio, an non hoc, licet aliquanto obſcurius, ſubinnuere voluerit MANETHO, quando ait, literarum Sacerdotalium vſum inuexiſſe *Agathodaemonem*, *Mercurii ſecundi filium*. §. 19. Nam *Agathodaemonem*, ſiue *Cnuphin*, nonniſi ſolo hoc cognomine, a *Vulcano*, ſiue *Phtha* differre, monuimus Lib. I. c. IV. §. 7. Simili ſane ratione, rex ille, quo regnante, *primus* in Aegypto *Mercurius* apparuit, dictum videmus *Ha - Thoth*, id eſt, *Mercurialem*. Talibus nempe cognominibus, Sacerdotes regum horum in ſcientias ſacras ſtudium, honorare, ac remunerari, eorumque memoriam poſteritati commendare voluerunt. Eodem ſpectare puto, regis *Saphthae* cognomen Ἑρμῆς, quod ERATOSTHENES ipſi tribuit; verum non interpretatur. Ⲉⲣ - ⲙⲉϩ, *Ermeh*, eum proprie ſignificat, qui alicui rei complementum dat, vel eam plenam perfectamque reddit. Potuit a Sacerdotibus ita rex ille cognominari, quod eius auſpiciis, annus Aegyptiorum plene conſtitutus, illamque perfectionem, quam indere ipſi volebant, iam nunc eſſet adeptus. Mirum ſit, niſi hunc ipſum dicere voluerit CENSORINVS, vbi ſcripſit, *de die Natali* cap. XIX. *Annum Aegyptiorum nouiſſime ARMINON ad tredecim* (legunt eruditi *duodecim*)

* Ad Catalogum ERATOSTHENIS, in VIGNOLII Chronologia Sacra To. II. p. 763. 764.

cim) menſes et dies quinque perduxiſſe. Eum enim de illo negotio loqui, quod regnante *Siphoa* vel *Erme*, perfectum eſt, per ſe ſatis unicuique liquet.

De libris Hermeticis. §. 21. De libris Hermeticis, non eſt, quod operoſe diſquiram. Ex iis quae adſtruxi, iam ſic ſatis colligere licet, nullos fuiſſe, neque dici vere potuiſſe *Hermeticos*, quam eos, qui ex Adytis Steliſque veterum Aegyptiorum fideliter eſſent deſcripti. Tales fuiſſe credo, quos CLEMENS *Alexandrinus* commemorat, et de quibus nos quaedam obſeruauimus in *Prolegomenis* noſtris, §. 41. Non tamen exiſtimandum eſt, libros hos complexos fuiſſe totam Aegyptiorum ſapientiam Sacerdotalem. Quaedam enim ſibi reſeruabant ii, qui proprie Ἱερογραμματεῖς, et Νοήμονες dicebantur, de quibus in iiſdem *Prolegomenis*, ſatis prolixe diſputamus. Comprehendebant igitur libri proprie dicendi *Hermetici*, omnem ſcientiam variis Sacerdotum ordinibus perneceſſariam, vt ſecundum praecepta patrum, cultus diuinus rite peragi poſſet. Praeter hos, libri omnes, qui celeberrimum *Hermetis* nomen praeferebant, ab otioſis hominibus conficti erant, ſpuriique cenſeri debent. Sed de his, ne alios iam nominem, conſulere oportet optimi et meritiſſimi FABRICII Bibliothecam Graecam, Lib. I. cap. VII. vſque ad XII. et quos ille ibi laudat.

CAPVT

* *

CAPVT VI.

De Aeſculapio Aegyptiorum.

Aeſculapius Aegyptiorum, quem Graeci memorant, antiquitus Memphi praecipue cultus. §. 1. De Aeſculapio, quem Scripta Hermetica memorant. §. 2. Numen Graecorum antiquiſſimum, Eſmunum, Graeci Aeſculapium interpretantur. §. 3. Manetho regem quendam Memphiticum, Toſorthrum, interpretatur Aeſculapium: ſuper qua re coniectura proponitur. §. 4. Nonnunquam Aeſculapium cum Vulcano aut Pane videntur eundem feciſſe. §. 5. Plerumque tamen Aeſculapii Aegyptii nomine, intelligitur Serapis, cuius rei cauſa indicatur. §. 6.

§. 1.

Aeſculapius Aegyptiorum, antiquitus Memphi praecipue cultus.

Mercurio Aegyptiorum vel *Thoth*, iungimus eorundem *Aeſculapium*, quem Graecorum ſermones celebrant, ſicuti eoſdem ſociauit CLEMENS *Alexandrinus*. Nam duos hos, * *Mercurium Thebanum*, et *Aeſculapium Memphiten*, illis annumerat, qui cum homines fuiſſent, poſt mortem honores diuinos nacti fuerint. Dum *Aeſculapium* hunc, Scriptor pereruditus, *Memphiten* nuncupat, non obſcure ſubinnuit, eum Memphi praecipue magno in honore, ac cultu religioſo condecoratum fuiſſe. Idem AMMIANVS MARCELLINVS docet Lib. XXII. p. 245. vbi *Memphim vrbem* appellat *praeſtantem, praeſentiaque Numinis Aeſculapii claram.* Eodem ſpectat, quod de iuuene quodam HIERONYMVS hunc in modum refert: ** *Perrexit Memphim, vt confeſſo vulnere ſuo, magicis artibus rediret armatus ad virginem.*

* Lib. I. Stromatum p. 334.

** In *vita Hilarionis*, Opp. To. IV. Part. II. col. 80.

Digitized by Google

ginem. *Igitur poſt annum doctus ab Aeſculapii vatibus, —— venit praeſumtum animo ſtuprum geſtiens.* In *Aegypto Numiſmatica* IOHANNIS VAILLANT, p. 209. viſitur Nummus Memphitarum, in quo ſtat vir barbatus, in capite quidem, vt mihi videtur, gallum gallinaceum oſtendens, dextra manu haſtam tenens, ſiniſtra vero ſiſtrum prae ſe ferens. VAILLANTIO is videtur *Oſiris;* mihi vero *Aeſculapius* Graeco-Aegyptius Memphitarum. Gallum certe, quem in capite gerit, ſacrum fuiſſe Aeſculapio, vel ex eo ſatis liquet, quod * Socrates cicutam hauſturus, pro ſe Aeſculapio gallum voluerit ſacrificari. Conſimilem Nummum, ſub Hadriano percuſſum, ** a MARSHAMO indicari crediderim, *in quo Aeſculapii imago.*

De Aeſculapio, quem Scripta Hermetica celebrant.

§. 2. Neſcio, an Aeſculapius, cuius in Scriptis, *Hermetis* nomen praeferentibus, non raro mentio fit, ſit idem ille Memphites. In *Dialogo Aſclepio*, cui *Hermetis Triſmegiſti* nomen praefigitur, Hermes Aſclepium interlocutorem ita affatur, p. 99. *Auus enim tuus, o Aſclepi, medicinae primus inuentor, cui Templum conſecratum eſt in monte Libyae, circa litus crocodilorum, in quo eius iacet mundanus homo, id eſt corpus.* Crediderim, per *montem Libyae*, ſubinnui eum, *** qui ab occidente Memphim tendit, vrbique huic imminet. Idem non valde diſſitus eſt a *litore crocodilorum*, id eſt *lacu Moeridis*, † in cuius litore crocodili nutriebantur, et ad quem aedificata erat *vrbs crocodilorum*, cui poſtea *Arſinoës* nomen impoſitum fuit. In aliis huius farinae Scriptis Hermeticis, videas commemorari *Aeſculapium* nonnihil iuniorem *Tato*, isque dici-

* Apud PLATONEM in *Phaedone*, fin.
** In *Canone Chronico* Secul. IV. p. 61.
*** HERODOTVS Lib. II. c. 12. 149. 158.
† STRABO Lib. XVII. p. 558.

Digitized by Google

dicitur * Ἀσκληπιὸς ὁ Ἰμούθης, σπανὸς (vel vt alii, πᾶνος) καὶ Ἡφαιστοβούλης, iſque dicitur Scientiae Medicae inuentor. Sed quid graeca haec ſibi velint, diuinare perdifficile eſt. Aliquid tamen ea de re infra addam, §. 5.

Numen Aegyptiorum antiquiſſimum, Eſmunum, Graeci Aeſculapium interpretantur.

§. 3. Verum miſſis hiſce librorum Hermeticorum ſomniis, videamus potius, numquid alia hiſtoriae veteris Monumenta, de Aeſculapio Aegyptiorum, docere nos aliquid poſſint. Hic iam memoriam ſubit, tempore antiquiſſimo, diuque ante Moſis aetatem, ** Aegyptios Numen aliquod coluiſſe, quod Graeci *Chemmin* efferre conſueuerunt, et a quo *Chemmis*, vrbs Thebaidos primaria, quae in Graecorum libris *Panopolis* audit, hocce nomen accepit. Aegyptios nomen huius diuinitatis antiquiſſimae, lingua ſua extuliſſe ϣⲙⲓⲛ, *Smin*, et ϣⲙⲟⲩⲛ, *Smun*, certum eſt. Et Graecos quoque Numen illud ipſum nuncupare *Eſmunum*, quod a *Smun* vix recedit, argumentis idoneis ſuo loco adſtruxi. Hunc vero *Smun*, vel *Eſmunum*, canum Gentis Aegyptiacae Numen, Panopoli, in ſuperiori, et Hermopoli, in media Aegypto cultum, *** Graeci interpretantur *Aeſculapium*. Sed quis tamen ſit ille Aeſculapius, quae ei quondam vis ac poteſtas a primis Aegyptiorum Theologis aſſignata fuerit, nondum liquet. Sunt rationes quae mihi perſuadent, † *Eſmunum* initio cum *Phtha*, vel *Vulcano* eun-

* Apud STOBAEVM in Eclogis Phyſicis p. 117. Vide et FABRICII Bibl. Graec. Vol. I. p. 52.

** Haec omnia, pluribus perſecutus ſum, et explicui, Lib. II. cap. VII. § 11. 12. 13.

*** DAMASCIVS in vita Iſidori, apud PHOTIVM in Biblioth. p. 1074. SANCHVNIATHON apud EVSEBIVM in Praepar. Euang. p. 37. fin. 39.

† Vide *Prolegomena* noſtra, §. 26.

Digitized by Google

eundem fuiſſe. Verum vbi Polytheiſmus inualuiſſet, ac noua quotidie incrementa cepiſſet, id quod antea ad vnum referebatur Numen, inter plures diuidere placuit. *Eſmuni* igitur Numen Panopoli iis ritibus cultum placatumque eſt, vt Graeci viderentur ſibi in eo aliquam cum *Pane* affinitatem obſeruaſſe, ideoque eum *Panem* nuncuparunt. Hermopolitani vero in Aegypto media, *Eſmuno* ſuo tales detulerunt honores, vt procedente tempore, Numen illud crederetur eſſe *Thoth*, vel *Mercurius*. Et hoc quidem nomine a Scriptoribus Deus ille ſemper inſignitur, etſi *Eſmunum* fuiſſe primitus Numen illius vrbis tutelare, vel ipſius vrbis nomen auitum et genuinum, *Smin*, vel *Smun*, abunde teſtetur.

Manetho regem quendam Memphiticum, Toſorthrum, interpretatur Aeſculapium. Super qua re coniectura proponitur.

§. 4. Sed de hoc *Eſmuno* ſiue Aeſculapio Aegyptiorum, cano ipſorum Numine, vix veterum quiſquam loquitur. Nam * quae nos ea de re obſeruauimus, ex indiciis tantum quibuſdam ſubobſcuris, ſed in vnum collatis, et inter ſe comparatis, eruere potuimus. Praeter hunc alius commemoratur in Aegyptiorum Annalibus, cui nomen *Aeſculapii* impoſuerunt Graeci. Nam in MANETHONIS Dynaſtiis, et tertia quidem, quae eſt regum Memphitarum, rex ſecundus *Toſorthrus*, dicitur ab Aegyptiis pro *Aeſculapio* habitus fuiſſe. Verba MANETHONIS, prout ea AFRICANVS et EVSEBIVS conſeruarunt, id ſonant: ** *Secundus rex*, Τόσορθρος, *Thoſorthrus*, *annis* 29. *regnauit*. *Hic Aeſculapius Aegyptiis ob medicandi peritiam habitus: ſectis et politis lapidibus aedificandi artem inuenit. Operam etiam dedit, vt ars ſcribendi excoleretur.* In graecis *Euſebianis* SCALIGERI, qui ea ex SYNCELLO, tum nondum edito, deſcripſit, p. 14. legitur Σέσορθος, vnde ſuſpicari licet, in Codice MS. ſcri-

* In *Pantheo*, vbi ſupra.

** Apud SYNCELLVM in *Chronograph.* p. 56.

ſcriptum fuiſſe Τόσοϱθος, quod ſane rem, de qua ſermo hic eſt, egregie exprimeret. Etenim cum ⲦⲞⲨϪⲈ, *tuſe*, Aegyptiis ſignificet *ſanare*, ⲐⲞ, *tho*, autem, quod aliquoties in hoc *Pantheo* monendum fuit, τὴν οἰκȣμένην, ſiue *terram*, patet ⲦⲞⲨϪⲈ-ⲐⲞ, *Tuſe-tho*, dici eum, *qui totam terram curat*, vel *ſanat*. Hinc factum eſt *Toſorthus*, et tandem *Toſorthrus*. Licuit ſane Graecis, hunc nominare *Aeſculapium*, quippe cui ſanationem totius terrae curae cordique eſſe crederent. Quod vero rex ille, cognomine adeo honorifico donatus, et pro *Aeſculapio* habitus fuerit, inde eueniſſe reor. Medicina * inter primas artes ac ſcientias merito numeratur, quas Philoſophi Aegyptiorum inuenerunt, ac ſtudioſe excoluerunt. Illius quaedam inuenta, videmus ad ipſum *Mercurium* primum, qui floruit regnante *Athothe*, referri. De hoc enim *Athothe* MANETHO iſtud notat: ** Οὗ φέρονται βίβλοι ἀνατομικαὶ, ἰατϱὸς γὰϱ ἦν. *Huius feruntur libri Anatomici. Nam medicinam profitebatur.* Quo nihil aliud, quam hoc ſignificari arbitror, tempore Athothae, ſcientiam Medicam, in Aegypto, inueniri et excoli coepiſſe, illiusque principia et inuenta columnis in Templorum Adytis, aut in ſpecubus ſacris, inſcripta fuiſſe. Quando vero ſimilia fere de *Toſorthro* referuntur, ipſique eam ob rem *Aeſculapii* cognomen additur, id videtur innui, ſub illius regno, Studium ſcientiae Medicae, inſignia expertum eſſe incrementa, multasque eam in rem obſeruationes, memoria poſteritatis dignas, in Stelas, vel columnas ſacras, fuiſſe relatas. Eſtque memoratu dignum, de rege eodem narraſſe MANETHONEM,

* MARSHAMVS Canone Chronico p. 41. SCHVCKFORD hiſtoire du Monde To. I. p. 341. 342. etc.

** Apud SYNCELLVM p. 54.

NEM, quod operam dederit, vt ars ſcribendi excoleretur. Nempe non modo excitauit Philoſophos, vt fines Studii Medici, nouis inuentis proferrent; verum effecit etiam, vt quae excogitauerant et obſeruauerant in poſteritatis vſum, literis ſollicite conſignarentur. Hinc factum eſſe videtur, vt Aegyptiorum vetuſtus *Aeſculapius*, cum eorundem *Thoth*, vel *Mercurio*, nonnunquam vnus idemque exiſtimaretur. Vide §. 3. Idem nobiliſſimo MARSHAMO obſeruatum video, in *Canone Chronico*, Secul. I. p. 40. 41. MANETHO vero ſcriptum reliquit, * Mercurium, dum Scientiarum inuenta in columnis deſcripſit, *adiutorem operis et conſiliarium nactum eſſe Aeſculapium.*

Nonnunquam Aeſculapius, cum Vulcano, aut Pane Aegyptiorum, videtur conſueuiſſe confundi.

§. 5. Ex iis etiam, quae §. 3. obſeruauimus, liquere poteſt, Aeſculapium Aegyptiorum, nonnunquam cum *Vulcano*, vti nec minus cum *Pane* eorundem, in vnum compingi conſueuiſſe. Haec forſitan cauſa eſt, quod in *Scriptis Hermeticis*, Aeſculapius perhibeatur ὁ Πᾶνος καὶ Ἡφαιστοβούλης, *filius Panis et Hephaeſtobules.* En igitur *Aeſculapium* filium *Panis!* Animaduerterunt nempe auctores horum librorum, *Aeſculapium* aliquem, vti Graeci loquebantur, nonnunquam eundem haberi cum *Pane*, aut ad hanc diuinitatem referri. Mater vero illius Aeſculapii, in iiſdem libris appellatur Ἡφαιστοβούλη, quod proprie *Vulcani conſilium aut decretum* deſignat. Neſcio, num non id etiam ex effigie *Aeſculapii* Aegyptii, qualem nobis depingit SYNESIVS, in *Encomio caluitii*, p. 73. aliquo modo illuſtrari poſſit. *Vnus porro*, inquit, *Deus ab iis minime occultatur, ſed in propatulo habetur*, (id eſt fingitur et pingitur ſecundum natiuam et genuinam, quam habet, formam) *Aeſculapius nempe, quem quidem piſtillo caluiorem videas.* Hicce

* *Apoteleſm.* Lib. V. v. 4.

Digitized by Google

Hicce profecto Aeſculapius perſimilis fingebatur Sacerdotibus Aegyptiis, quorum *caluata ſiſtrataque turba*, cui non eſt celebrata? Erat ſane figura horum Sacerdotum, toto corpore raſorum et leuigatorum, quod non diffitetur SYNESIVS p. 70. fin. apta ad riſum excitandum: idemque propter rationis paritatem dicendum quoque erat de Aeſculapii ſimulachris. Et eiuſdem plane indolis, riſu nempe et ludibrio non indignum, fuiſſe etiam vetuſtum Vulcani Memphitici ſimulachrum, diſcimus ex HERODOTO Lib. III. c. 37. Accedit ad haec, quod Vulcanus * a veteribus, *Deus Memphiticus* κατ' ἐξοχὴν vocari conſueuerit. Et vero *Aeſculapium*, *Deum Memphiticum* paſſim etiam nuncupari, obſeruauimus §. 1.

§. 6. At enim veterum plerique, vbi de *Aeſculapio* Aegyptiorum loquuntur, hoc nomine alium deſignare non ſolent, niſi *Serapidem*. Conceptis verbis TACITVS id docet, Hiſt. Lib. IV. c. 84. *Deum ipſum* Serapim, *multi Aeſculapium, quod medeatur aegris corporibus, coniectant.* Ex PAVSANIA diſcimus, in *Corinthiacis* p. 114. Cenchreis, vbi portus erat Corinthi orientalis, *Fanum dedicatum fuiſſe Aeſculapio et Iſidi.* Myſteria in hoc Fano peragi ſolita, prolixe deſcribit APVLEIVS, qui ſe iisdem heic loci initiatum fuiſſe, teſtatur Lib. X. Metamorph. fin. et Lib. XI. At nulla illic *Aeſculapii* mentio occurrit. Deos Aegyptiorum ibi cultos nominat *Serapidem* et *Iſidem*, vnde merito colligas, *Aeſculapium* PAVSANIAE, et APVLEII *Serapidem*, re ipſa eſſe eundem. Quando porro AELIANVS de Animal. Lib. XVI. c. 39. narrat, Alexandriae draconem permagnum, tempore Ptolemaei Euergetae, ἐν Ἀσκληπιεῖ, *in Aeſculapii Templo* nutritum fuiſſe, intelligere vtique videtur Templum ingens et ſplendidum,

Plerumque tamen Aeſculapii, apud Aegyptios, nomine, intelligitur Serapis, cuius rei ratio indicatur.

* Vide *Pantheon* hoc Lib. I. cap. II.

didum, ſumtibus Ptolemaeorum Serapidi in vrbe illa extructum. Neque opus eſt, vt pluribus id confirmem argumentis. Non difficile vero fuerit, rationem indicare, ob quam Graeci Serapidem Alexandrinum cum Aeſculapio ſuo componere, illique huius nomen imponere ſoliti ſint. Etenim inter duos hos affinitas ac ſimilitudo intercedit, certe non mediocris, et confeſtim ab vnoquoque facile obſeruanda. Norunt omnes, Graecos *Aeſculapium* ſuum veneratos eſſe, tanquam magnum Medicinae et Medicorum Deum, qui aegrotis valetudinem, et * ipſis adeo mortuis vitam reſtituere poſſet. Id ipſum quoque de *Serapide*, non Aegyptii tantum; verum et Graeci ac Romani ſibi perſuadebant, vnde fieri conſueuerat, ** vt aegrotos, morbis et infirmitatibus variis excruciatos, in Templum eius deducerent, ſanandos. Celebrabatur inprimis eo nomine Aeſculapius, quod coecis redderet viſum, quod vel ex ARISTOPHANIS *Pluto* abunde pateſcit, in quo Deus hicce diuitiarum, ſed coecus, in Fanum Aeſculapii defertur, vt viſum illic recuperet. Cui iungi poteſt GRVTERI Theſaurus Pag. LXVII. Inſcript. 9. et Pag. LXXI. Inſcript. 1. Idem veteres de *Serapide* praedicant, cuius rei, ne prolixior ſim, exemplum memorabile, dummodo ſit verum, adfert TACITVS, Hiſtor. Lib. IV. cap. 81. Qui *Aeſculapii* manum auxiliatricem implorabant, in Templum eius vehebantur, vt ibi noctem transigerent, ea ſpe freti, fore, vt ſibi dormientibus, per quietem remedium ſalutis oſtenderetur, quod ex ARISTOPHANIS *Pluto* ſatis ſuperque intelligi poteſt. Eundem morem ſeruabant etiam, qui *Serapidis* opem poſcebant aegroti.

* EVRIPIDES in *Alceſti* v. 125. PINDARVS Pythion. Od. III. p. 221. Edit. Pauli Steph. et ad illum locum vetus *Scholiaſtes*.

** AELIANVS de Animal. Lib. XI. cap. 32. 34. 35.

aegroti. Extat ea de re hic VARRONIS * in *Eumenidibus* verſus

— In ſomnis venit.

Iubet me cepam eſſe et ſeſaminum.

Plura, qui hanc in rem deſiderat, adire poterit IS. VOSSII Obſeruationes in Catullum p. 27. 28. Eodem loco obſeruatur, Romae Serapidis Fanum aedificatum fuiſſe extra vrbem, cuius rei haec potuit eſſe cauſa, quod Aegyptiorum Sacra in vrbem eo tempore nondum admitterentur. Sed idem tamen factum quoque fuiſſe in ipſa Aegypto, *vt nullum*, in illa regione *oppidum*, *intra muros ſuos*, *Serapis fanum reciperet*, teſtem habemus MACROBIVM Saturnal. Lib. I. c. VII. Eadem vero etiam fuit ratio Templorum Aeſculapii, et Romae, et in Graecia, cui quidem rei hanc ſubeſſe rationem exiſtimat GERH. IOH. VOSSIVS, ** *quod Aeſculapius Numen eſſet ſanitatis, agri autem vrbibus ſalubriores.* His igitur de cauſis, Graeci perſuaſum habebant, *Aeſculapium* ſuum, ab Aegyptiorum *Serapide* vix differre, et, cum vtriusque idem eſſet Numen, eadem poteſtas, atque exiſtimatio, huic illius nomen vere indi poſſe.

* Apud NONIVM in voce *Cepe* p. 201.

** De origine Idolol. Lib. I. cap. 13.

Digitized by Google

* *

CAPVT VII.

De Beſa, Paamyle, Palmytè, et Sochari, Aegyptiorum Diis.

Beſa, Deus Abydi in ſuperiori Aegypto cultus, Numen eſt obſcurum. §. 1. Paamyles quidam, a nonnullis Deus, ab aliis Sacrorum in Aegypto miniſter fuiſſe traditur. §. 2. Re ipſa Paamyles nomen erat Feſti, quotannis in honorem Oſiridis celebrati. §. 3. Erat Feſtum idem, quod etiam, Oſiridis inuenti, aut renati, aut renouati, dici conſueuerat. §. 4. Vox Aegyptiaca Paamyles ſubinnuit annuntiationem rei dulcis et iucundae. §. 5. Palmytes videtur fuiſſe cognomen Oſiridis vel Solis, ipſi ex eo inditum, quod fructus ad maturitatem perduceret. §. 6. Socharis cognomen forte erat Iſidis, ſignificans, eam generationi hominum et animantium praeſidere.

§. I.

Beſa, Deus Abydi in ſuperiori Aegypto cultus, Numen eſt obſcurum.

Supereſt nunc, vt de Numinibus Aegyptiorum nonnullis, obſcurioribus, et quorum vix ſemel atque iterum mentio occurrit, pauca quaedam ſubiungamus. Primum inter illa locum concedimus *Beſae*, Deo locali, qui tantum in aliqua Aegypti, aut vrbe, aut parte, colebatur. Notitiam eius debemus AMMIANO MARCELLINO, cuius haec ſunt de eo verba Lib. XIX. p. 164. *Oppidum eſt Abydum, in Thebaidis parte ſitum extrema, hic Beſae Dei localiter appellati Oraculum quondam futura pandebat, priſcis circumiacentium regionum ceremoniis ſolitum coli.* Erat igitur Deus hicce Abydi localiter cultus, ibidemque Oraculum eius conſuli ſolebat. Cenſet tamen * ISAACVS CASAVBONVS, ſedem Dei huius fuiſſe etiam *Antinoum*, vel *Antinopolin*, vrbem conditam ab Hadriano, in honorem pueri, quem deperibat, cuiusque extincti memoriam ad ſeram poſteritatem propagari enixe cupiebat. Arbitrabatur autem vir doctiſſimus, vrbi huic, a Deo illic culto,

* In notis ad SPARTIANI *Adrianum* c. 14.

to, nomen quondam fuiſſe *Beſae*; ſed ab Hadriano reſtauratam, priſtinum cum nouo *Antinoi* nomine, commutaſſe. At hac de re, apud Scriptores veteres, qui tamen tum Abydi, tum Antinoi, mentionem perſaepe faciunt, altum plane ſilentium. Adfert tamen pro ſe vir ſummus, teſtimonium PHOTII, vt qui in *Bibliotheca* Cod. CCLXXIX. p. 1596. de Helladio, Scriptore ſua aetate non incelebri, referat: *Erat natione Aegyptius, ciuitate Antinoi, vel vt de ſe ipſe ſcribit, Beſantinoi.* Cur HELLADIVS iſte, *Antinoum* patriam ſuam appellauerit *Beſantinoum*, ignoramus. Sed inter tot Scriptores, qui de vrbe hac, et occaſione illius condendae, loquuntur, vnus tantum hicce, qui ducentis fere, poſt conditam *Antinoum* floruit, eam *Beſantinoum* vocaſſe deprehenditur. Forſitan *Beſae* cultus, qui olim Abydi in pretio fuerat, poſtea Antinoopoli renouatus eſt, eaque de cauſa HELLADIVS eam *Beſantinoum* nuncupauit. Plura quae de *Beſae* huius Numine dicam, non habeo. Ex indiciis tantum nonnullis colligere licet, Deum hunc in exiſtimatione non exigua, apud Aegyptios fuiſſe. Paſſim enim in hiſtoria occurrunt viri Aegyptii, quibus ab eo nomen inditum fuiſſe videmus. In Monumentis Copticis BONIOVRII p. 10. memoratur aliquis *Abbas Biſa.* Neque dubito, quin *Abbas Biſarion*, de quo * in Apophthegmatibus Patrum legimus, nomen ex eodem fonte traxerit. Talia nomina, a Diis Aegyptiorum petita, etiam apud Chriſtianos illius regionis diu in vſu perſeueraſſe, ſaepe in hoc noſtro *Pantheo* monuimus. Alios eodem *Beſae* nomine inſignes CASAVBONVS obſeruauit loco ante citato.

§. 2. Video a quibuſdam in catalogum Deorum Aegyptiorum referri etiam aliquem *Paamylen.* De *Paamyles quidam, a nonnullis*

* In COTELERII *Monumentis Eccleſiae Graecae* To. I p. 611.

Deus, ab aliis Sacrorum Miniſter fuiſſe traditur.

De eo HESYCHIUS: Πααμύλης, αἰγύπτιος θεὸς Πριαπώδης. *Paamyles dicitur Numen aliquod Aegyptiorum Priapeium, vel Phallicum.* Cur Deus ille dicatur Priapeius, ex §. ſequenti, melius intelligetur. Adfert ibidem Grammaticus ille, verſum CRATINI, Comici iunioris; ſed valde corruptum, ex quo tamen id colligi poſſe videtur, *Paamylen* et *Socharin* habitos fuiſſe pro Numinibus Aegyptiorum Priapeiis et Phallicis. Alii nomen hoc viri tantum alicuius Aegyptii fuiſſe contendunt. Eorum ſententiam ſic refert PLVTARCHVS de Iſide et Oſir. p. 355. *Prima autem epagomenarum die, Oſirin natum aiunt, et ſimul cum eo vocem editam, quae indicaret, Dominum rerum omnium in lucem prodire. Alii Pamylen * quendam dicunt, cum Thebis e Templo Iouis aquatum exiiſſet, vocem audiiſſe, qua iuberetur proclamare, Oſirin magnum regem et beneficum eſſe natum: ideoque eundem, Oſiridem a Saturno ſibi traditum, enutriuiſſe, et Sacra quoque Pamylia ei peragi, Phallephoriis, id eſt feſtis, in quibus veretri imago circumfertur, non diſſimilia.* Hic igitur *Pamyles* non Deus eſt; ſed quidam Templi Thebaei, et rerum ſacrarum illic peractarum miniſter. Et tamen PLVTARCHVS, ex quorundam ſententia refert, in eius honorem, feſtum diem, quem Aegyptii dixerunt *Paamylia*, celebrari conſueuiſſe.

Re ipſa Paamyles, Feſtum erat, in Oſiridis honorem quotannis celebrari ſolitum.

§. 3. Et hanc quidem veram illius nominis ſignificationem fuiſſe, putauerim. *Paamylia*, vti loquuntur Graeci, vel *Paamyles*, Feſtum in Aegypto erat ſolenne, in *Oſiridis* honorem quotannis concelebratum, quod verba PLVTARCHI modo adducta clare teſtantur. Equidem praeclarus hicce Scriptor ſignificare videtur, Feſto huic nomen fuiſſe *Paamyles*, vel *Paamyliorum*, eo quod in honorem

* Verſio vulgata habet *quandam*, eique hoc loco fauet Textus graecus; ſed eum corrigi debere, oſtendi in Miſcellan. Berolin. To. VII. p. 391. in notis.

Digitized by Google

rem *Paamyles* inſtitutum fuerit. Et ſane, ſicut a *Libero* dicta *Liberalia*, a *Baccho* *Bacchanalia*, a *Vulcano* *Vulcanalia*, a *Termino* *Terminalia*, a *Quirino* *Quirinalia*, ita Graeci quidam ſibi videntur eſſe imaginati, *Paamylia* feſtum, a *Paamyle* quopiam nomen traxiſſe. Verum PLVTARCHI verba graeca, ita etiam accipi poſſent, tanquam *Paamylia* in honorem ipſius *Oſiridis*, ſiue *Solis*, in Aegypto celebrari conſueuiſſent. Et profecto, quaecunque demum fuerit PLVTARCHI ſententia, res ipſa ita ſe habuit. Meminit idem hicce Scriptor *Paamyliorum* alio quoque loco, vbi Sacra *Oſiridis* explicat, in libro *de Oſir.* p. 365. *Porro Paamyliorum feſtum agentes, quod, vti dixi, adhibito ſimulachro membri virilis celebratur, imaginem proponunt, ac circumferunt, cuius triplus eſt penis,* (ȣ͂ τὸ αἰδοῖον τριπλάσιόν ἐςιν.) PLVTARCHVM vero loco iſthoc de Oſiride eiusque Sacris diſſerere, adeoque ad eius Numen, *Paamylia* eſſe referenda, non negabit, quiſquis locum inſpicere, ac attente conſiderare dignatus fuerit. Forſitan his Aegyptiorum *Paamyliis* diſſimilia non ſunt, Sacra quaedam Perſarum, in honorem *Mithrae*, id eſt *Solis* peragi ſolita, quorum Pſeudo-DIONYSIVS *Areopagita* meminit Epiſtola VII. vbi ſcribit: * Καὶ εἰσέτι Μάγοι τὰ μνημόσυνα τȣ͂ τριπλασίȣ Μίθρȣ τελȣ͂σιν. *Magi etiamnum triplicis Mithrae*, id eſt Solis, *memoriam recolunt.* Nam Sacra *Mithrae* Perſarum, etiam fuiſſe Phallica, ad ſignificandam vim Solis prolificam et genitalem, Simulachrum Numinis huius, ** apud HYDIVM, *de relig. vet. Perſar.* cap. IV. pag. 113. conſpiciendum, ſatis docet. Ad Aegyptios vt redeam, Feſtum hocce eorum, quod *Paamylia* vocari teſtatur PLVTARCHVS, niſi me vehementer fallit opinio, tangit etiam HERODOTVS, vbi de ſolemnitate quadam,

* Operum To. I. p. 774. fin. Edit. Corderii.

** Vide et LEONARDI AVGVSTINI Gemmas Part. II. num. 33.

Digitized by Google

dam, in honorem *Oſiridis* inſtituta, hoc refert Lib. II. c. 48. *Reliqua vero in hoc Feſto, in honorem Bacchi* (ita vocat *Oſiridem*) *celebrato, Aegyptii eodem fere modo peragunt, quo Graeci, porcis exceptis. Sed loco phallorum, ſimulachra excogitarunt cubitalia, quae fidiculis tractae mouentur tanquam viuae. Has mulierculae circumferunt per pagos, mentula nutante, quae haud paulo maior eſt, reliquo corpore. Praecedit autem* in hac Pompa *tibia, eam vero ſequuntur mulierculae, Bacchum* (Oſiridem) *canentes. Cur vero ſimulachrum mentulam habeat tantae magnitudinis, et vnum hocce tantum in toto corpore membrum commoueat, perhibent fabulam ſacram.* Habes hic Feſtum in honorem *Bacchi* celebratum, ita autem * HERODOTVS interpretatur *Oſiridem:* et in Feſto hoc phallum magnitudinis abnormis, quem PLVTARCHVS dixerat τριπλάσιον, *triplicem*, vt proinde dubio locus non ſit, deſignari ab vtroque auctore, vnum idemque Feſtum, Aegyptiace *Paamylia* dictum, *Oſiridi*que dicatum.

Erat Feſtum illud idem, quod etiam Oſiridis inuenti, aut renati, vel renouati, dici conſueuerat.

§. 4. Paucis nunc videamus, qualenam Feſtum *Paamyliorum* fuerit, quaque de cauſa, Aegyptii illud nomine hoc deſignauerint. Et primo quidem, quod ad indolem Feſti huius attinet, ex iis, quae §. 3. hac de re obſeruauimus, ſatis liquet, fuiſſe Phallicum, in quo nempe facultas naturae, aut potius Solis, ad rerum omnium generationem, multiplicationem, et conſeruationem, in Symbolo, quod nobis non valde honeſtum videri poteſt, concelebrata fuerit. Cum vero de eo quoque conſtet, Sacerdotes celebritatem hanc, in honorem *Oſiridis* inſtituiſſe, dubitare amplius non poſſum, *Paamyliorum* Feſtum fuiſſe illud ipſum, ** quod etiam *inuenti*, aut *renati Oſiridis*, dicebatur. In eo populus alta voce clamabat: Εὑρήκαμεν, συγχαίρομεν. *Inuenimus iam*, (Oſiridem) *et vna gaudemus.* Certe in fabula de *Paamyle*, Aegyptiaco-graeca, quam ex PLVTARCHO retulimus, §. 2. mentio fit clamoris, ſignificantis, *Oſiridem natum*, vel quod plane idem eſt, *inuentum eſſe.*

* Lib. II. c 42.

** Plura de hoc Feſto annotata fuere in *Miſcellan. Berolin.* To. VII. p. 377. etc. 387. etc. et in hoc *Pantheo* Lib. II. c. VI. §. 8.

Digitized by Google

eſſe. Spectabat igitur negotium hoc ad *inuentum Oſiridem.* Et in fabula eadem ſermo quoque eſt de *aquatione,* tum temporis inſtituta, quae ſane * in Feſto *Oſiridis inuenti,* magno cum gaudio peragebatur. Quod porro PLVTARCHVS de imagine *veretri tripli,* in Paamyliorum Feſto, circumduci ſolita, commemorat, (vide §. 3.) id, ſi recte coniicio, *Tabula Bembina* eo loco, quo Feſtum Oſiridis renati, vel inuenti, ſymbolice deſignatur, in aenigmate aliquo Aegyptio Sacerdotali, oculis noſtris obiicit. Nam in ipſa Tabulae huius clauſula, quam ** olim ſatis prolixe expoſui, ſub litera T. T. in Editione *Friſii* Amſtelodamenſi, effigies conſpicitur *Hori,* vel *Harpocratis* tenelli, quaſi recens nati, ac faſciis inuoluti, vtraque manu haſtam tenentis, in cuius ſummitate *crux anſata* triplex efficta eſt, hunc in modum. Monui autem *** antehac, ex obſeruatione doctiſſimi LA CROZII, *crucem* illam *anſatam,* in Monumentis veterum Aegyptiorum toties occurrentem, nihil aliud eſſe, niſi *Phallum,* vel imaginem paulo obſcuriorem veretri. Cumque videamus, crucem hanc, illa in effigie triplicari, an non in eo, *triplicem phallum* PLVTARCHI, Feſto *Paamyliorum* proprium, agnoſcere oportet?

Vox Aegyptiaca Paamyles, ſignificat annuntiationem dulcem et bonam.

§. 5. Tentemus iam, num non vocem *Paamyles,* ex reliquiis linguae veteris Aegyptiacae explicare poſſimus, quod nobis loco *ſecundo* propoſueramus. *Paamyles,* ſi HESYCHIO et PLVTARCHO fides, nomen fuit in Aegypto proprium, ſiue Dei, ſiue viri cuiuſpiam, Sacrorum adminiſtri. Mihi vero, quod profeſſus iam ſum, nomen videtur fuiſſe ſolennitatis religioſae, magno cum gaudio in Aegypto celebratae. Ipſum nempe Feſtum *Oſiridis inuenti,* aut *renati,* patrio ſermone, Aegyptii dixerunt, vti mihi perſuadeo, *Paamyles:* et ſane PLVTARCHVS ipſe Feſtum *Paamylia,* non ſemel commemorauit. Significauit autem *Paamyles,* Aegyptiacis literis ſcriptum ⲠⲀⲀⲘⲈϨⲞⲖϪ, *Paamehels,* vel ⲠⲀⲘⲈ-ϨⲞⲖϪ, *Paniehels, diem bonae annuntiationis,* vel *annuntiationem bonam,* vel denique ⲠⲀⲘⲈ-ⲞⲨϨⲞⲖϪ, *Pame-uhols,* quod plane idem ſignificat. Nimirum ⲀⲘⲈ, *ame,* Aegyptiorum ſermone, vti autumo, ſignificat *annuntiare, docere, oſtendere.* Equidem fateor, in Coptorum libris, manu

* Vide *Miſcellanea Berolin.* vbi ſupra p. 391.
** In *Miſcell. Berolin.* loco cit. p. 373. 374. etc.
*** in hoc *Pantheo,* Lib. II. cap. VII. §. 6.

nu exaratis, et publice editis, ſemper legi ⲦⲀⲘⲈ, *Matth.* VIII. 4. *Apoc.* IV. 1. Sed ſunt indicia, ex quibus non potui non colligere, antiquitus Aegyptios etiam dixiſſe et ſcripſiſſe ⲀⲘⲈ. Altera vox, ex qua nomen illud Aegyptiacum compoſitum eſſe auguror, ϨⲞⲖϪ, *hols*, innuit *dulce* et *iucundum*, *Rom.* XVI. 18. *Iacobi.* III. 11. 12. Erit igitur *Pamehels*, *annuntiatio*, vel *Paame-hels*, *dies bonum annuntians*, cui denominationi egregie reſpondet, quod in Feſto illo populus exclamabat, Ἑυρήκαμεν, συγχαίρομεν, *Inuenimus*, quod quaerebamus, *et* nunc *omnes vna gaudemus.* Cur vero in hoc Feſto, Phallus et triplex quidem, circumferri olim ſoleret, haec ſine dubio ratio fuit, quod in eo venerarentur Solem, qui ad hemiſphaerium noſtrum rediens, principia omnigenae fertilitatis ſecum veheret, et ſecutura aliquanto poſt incrementa Niliaca, e longinquo oſtenderet, ac certo polliceretur. Hinc in illo Feſto deſcendere ſolebant aquatum, dulcem aquam Niliacam hauſturi, quod monuimus §. 4. Simile fere Feſtum etiam hodie celebrant Chriſtiani in Aegypto, Die XXV. Menſis *Phamenoth*, qui reſpondet Diei XXI. noſtri *Martii*, quo Sol aequinoctium vernum peragere ſolet. Dies enim ille, in Canone lectionum S. Scripturae, ſingulis diebus Dominicis, et Feſtis, in Eccleſia Coptica, aſſignatarum, quem ex Codice IV. Euangeliorum Coptico, et longe vetuſtiſſimo, Bibliothecae regiae Pariſienſis, olim deſcripſi, dicitur ⲠⲒϢⲈⲚⲚⲞⲨϤⲒ, quaſi dicas *diem* Ἐυαγγέλια, id enim vox Aegyptiaca ſonat, vel *nuntii boni* et *exoptati.* Nam ab illo die, * olim multi, ſicut et hodie, initia repetebant incrementi Nilotici.

Palmytes videtur fuiſſe cognomen Oſiridis, vel Solis, fructus nempe ad maturitatem perducentis.

§. 6. A *Paamyles* nomine non multum recedit *Palmytes*, quomodo Numen aliquod Aegyptium appellatum fuiſſe, HESYCHIVS docet. Verba eius ſunt: Παλμύτης, αἰγύπτιος θεός. *Palmytes eſt Deus aliquis Aegyptius.* Plura de Numine iſthoc, ſi aliquod fuit, ſcire datum nobis non eſt. Effeciſſe hoc videtur, vt SALMASIVS dubitaret, eſſet haec genuina et vera in Lexico Heſychiano, iſtius vocis lectio. Ita enim ad DOSIADAE *Aram primam* commentatur: ** *Sequitur apud Heſychium* Παλμύτης αἰγύπτιος θεὸς, *ſed perperam*, pro Πααμύλης, *vt alibi dicemus.* An vero fidem datam, ſe ea de re alibi dicturum, liberauerit vir magnus, hactenus ignoro. Ego emendationi huic Salmaſianae, multum et pertinaciter refragari

* Vide *Pantheon* noſtrum Lib. II. cap. II. §. 7.

** In THO. CRENII *Muſeo Philol.* To. II. p. 200.

gari nolim. Nam etſi vocem Πααμύλης, iam interpretatus antea fuerit HESYCHIVS, quod emendationi huic videtur obſtare, fieri tamen facile potuit, vt Grammaticus ille, vocem in Collectaneis ſuis corrupte ſcriptam, ex iis deprauate repetierit, quod in eius Lexico alias non ſemel factum fuiſſe, quiuis haud obeſae naris, facile ſubodorabitur. Nihil vero facilius, quam vt A in Λ transeat, adeoque ex ΠΑΑΜΥΛΗΣ enaſcatur ΠΑΛΜΥΤΗΣ. Quem errorem in voce ignota, barbarica, Aegyptiaca, tanto facilius committere potuit HESYCHIVS. Fatendum tamen, coniecturam Salmaſianam, etſi non exiguam veri ſpeciem prae ſe ferat, non penitus certam eſſe. Nam HESYCHIVS duas has voces Πααμύλης, et Παλμύτης, ceu voces diſtinctas, in Lexicon ſuum ſeparatim retulit. Et vna non minus quam altera, typum prae ſe fert dictionis Aegyptiacae. Suſpicatus ergo ſum, *Palmyten* Aegyptiis ſubinnuiſſe Numen, fructibus praefectum, quod illos ad maturitatem perducere crederetur. ϨⲰⲖⲈⲘ, *holem*, certe in lingua gentis illius *accelerare* ſignificat, ⲞⲨⲦⲀϨ, *utah*, autem dicitur *fructus*, ex quo conficitur, Π-ϨⲰⲖⲈⲘ-ⲞⲨⲦⲀϨ, *P-holem-utah*, eum deſignare, qui *fructus accelerat*, maturitatem eorum procurat, eosque breui ad perfectionem deducit. Soli hoc egregie conuenire, nemo eſt, qui non intelligat. Videtur itaque cognomen apud Aegyptios fuiſſe *Oſiridis*, ipſi in hymnis Sacris tribui ſolitum, quemadmodum et STATIVS Lib. I. *Thebaid.* in fine *Oſiridem* dixit *frugiferum.* Id vero Aegyptiace non incommode diceretur *Palmuta.*

Socharis cognomen forte erat Iſidis, ſignificans, eam generationi hominum et animantium praeſidere.

§. 7. In verbis CRATINI, quorum feci mentionem §. 2, *Paamylae* iungitur *Socharis*, tanquam Aegyptiorum Numen, eiuſdem indolis, id eſt Phallicum. Verba eius, quamuis inſigniter corrupta, haec apud HESYCHIVM extant, in voce Πααμύλης. Ὡς σφοδρῶς ἡ Αἰγυπτιώδης σόχαρις Πααμύλης. Niſi vox Σόχαρις ſit corrupta, qua de re nihil temere affirmauerim, veroſimile eſt, latere in ea nomen Dei alicuius Aegyptii, aut Deae, citius, ſicuti Paamylae, Sacra videntur fuiſſe Phallica. Quod ſi Numen illud ab Aegyptiis habitum fuerit generis maſculini, crediderim a *Pane* Aegyptiorum, ſiue *Mendete*, parum fuiſſe diuerſum. *Socharis* certe et *Mendes*, mihi idem ſignificare videntur. Nam *Mendes* Aegyptiorum filiis proprie ſonuiſſe *valde prolificum et foecundum*, eoque nomine deſignatum fuiſſe *Solem omnia inſeminantem*, ſupra docuimus, Lib. II. c. VII.

§. 7.

§. 7. 9. Neque aliud quid *Socharis* ſignificaſſe mihi videtur. Etenim ϭⲟ, vel ϭⲱ, *So*, Nili accolae dicebant φυτεύειν, *plantare*, *ſeminare*, *generare*. Iiſdem porro ⲁⲣⲉϩ, *areh*, eſt *cuſtodire*, vnde in propatulo eſt, ϭⲟ-ⲁⲣⲉϩ, *So-areh*, et inſerta, quod a Graecis in efferendis vocabulis peregrinis ſaepe fit, adſpiratione, *Sochare*, innuere *cuſtodem generationis*, et *ſeminationis*. Vel poſſet vox illa quoque explicari ϭⲟ-ⲁⲣⲓ, *So-ari*, quod Graeci pronuntiarunt *Sochari*, idque ſignificat *auctorem* et *cauſam generationis*, quod nomen Aegyptii *Planetae* quoque *Martis* indiderunt. Vide Lib. III. cap. VI. §. 4. Suſpicari ergo procliue eſt, fuiſſe *Socharis* cognomen, aut forte etiam Epitheton, in hymnis Aegyptiorum Sacris, *Soli* tributum. Quod ſi vero Socharis nomen fuerit, generis foeminini, exiſtimarem, cognomen illud fuiſſe *Iſidis*, ſiue *Lunae*. Nam et illa generationis corporum in mundo, cauſa credebatur atque cuſtos, quod multis perſecuti ſumus Lib. III. cap. I. §. 4. Operae quoque pretium eſt, hic obſeruaſſe, * ϣⲁⲓⲣⲓ, *Sairi*, lingua Aegyptiorum dici κοιτὴν, *concubitum*. Hinc enim pateſcit, ⲥⲁ-ϣⲁⲓⲣⲓ, *Sa-ſchairi*, vel Σαχαΐρὶ, *Sa-chairi*, (vnde Graeci fecerunt *Socharin*) explicari recte poſſe eam, *quae concubitui praeeſt*, vel quae homines et animalia, ad multiplicandum genus ſuum, occulta vi impellit. Hoc Lunae etiam tribuerunt veteres Aegyptii, ideoque ** *ad res amatorias Lunam inuocabant: et iis rebus praeeſſe Iſidem*, *Eudoxus*, Scriptor peruetuſtus, *affirmat*. De *Iſide* nempe, ſiue *Luna*, id crediderunt Aegyptii, quod de *Venere* Romanorum LVCRETIVS canit in principio Operis de rerum Natura.

Alma Venus Coeli ſubterlabentia ſigna
Quae mare nauigerum, quae terras frugiferentes
Concelebras: per te quoniam genus omne animantum
Concipitur, viſitque exortum lumina Solis.

Et poſt verſus plures interiectos:

Denique per maria, ac montes, fluuiosque rapaces,
Frundiferasque domos auium, camposque virentes,
Omnibus incutiens blandum per pectora amorem
Efficis, vt cupide generatim ſecla propagent.

Id vero Aegyptiis ſignificaſſe *Socharin* arbitror.

* Vide ſupra Lib. IV. cap. III. §. 11.
** PLVTARCHVS de Iſide p. 372.

BIBLIOTHÈQUE DE LA VILLE LYON 1897

Digitized by Google

PROLEGOMENA.

Digitized by Google

Digitized by Google

PROLEGOMENA.

§. I.

Operae pretium facere mihi ſemper illi viſi ſunt, qui in eruendis ac explicandis Theologiae priſcae Aegyptiorum originibus, ſedulo et diligenter laborarunt. Etenim inter eruditos omnes conſtat, Aegyptios, ſi non primos omnium, certe inter primos, vires ingenii, rationisque vſum, ſtudio exquiſito perpoliuiſſe, et ſcientiarum nobiliſſimarum, cunctarum fere, fundamenta non poenitenda poſuiſſe. Ipſa [a] diuina Scriptura, tempore iam Salomonis regis, ſapientiam populi huius inſigniter laudat, deque ea nos quoque magnifice ſentire docet. Teſtatur eadem verbis diſertis, [b] Moſen, Scriptorum omnium, qui extant, antiquiſſimum, Sapientia Aegyptiorum inſtitutum atque imbutum fuiſſe. Id vero cumprimis teſtimonio nititur meliorum antiquitatis Scriptorum, doctrinam de Diis, ab Aegyptiorum Sapientibus ſingulari induſtria excultam, poſtea ad Phoenices, ad Arabas, ad

a. 1 *Reg.* IV. 30.

b. *Actor.* VII. 22.

Digitized by Google

Graecos, et per hos ad Romanos, et vt vno verbo dicam, ad gentes politiores cunctas perueniſſe. Videntur enim Aegyptii, cum apud ipſos iidem, et ſapientiae ſtudium profiterentur, et res diuinas procurarent, fructus praecipuos, quos ex cultis ſolerter ac ſtudioſe literarum ſcientiis perceperant, ad amplificandam doctrinam de Deo, rebusque diuinis transtuliſſe, vt quanto maiores in ſcientiis quibuscunque profectus facerent, tanto ornatior quoque et politior euaderet ipſorum religio. Factum eo eſt, vt exiſtimatio Sacerdotum Aegypti, et fama ſapientiae eorum, ac inprimis circa res diuinas, longe lateque ſe diffunderet, nouaque indies incrementa caperet, vtque ad Scholas ac Sacraria ipſorum vndecunque confluerent, qui ſupra vulgum ſapere audebant, et in ſcientia omnium praeſtantiſſima, de Deo ſcilicet rebusque diuinis, eximium aliquid praeſtare in animum inducebant. Abunde id hiſtoria Philoſophica, Graecorum cumprimis teſtatur, idemque argumentum ſubinde infra attingemus. Theologiam igitur Aegyptiorum priſcam, recte beneque cognitam, dicere non immerito poſſis, clauem Theologiae Phoenicum, Arabum, Graecorum, Romanorum, et gentium politiorum plurimarum, tametſi non negem, gentes iſtas ad religionem primitiuam, ab Aegyptiis deriuatam, labentibus annis, figmenta non pauca, ſibique propria, adieciſſe. Ex eadem Aegyptiorum religione auita, intelligi porro quam optime poterit, quouſque mens humana, luce ſalutari reuelationis coeleſtis deſtituta, ſuoque tantum inſtinctui obſecundans, quantumuis rerum praeſtantium ſcientia ſollicite imbuta ac exercitata, in cognitione Dei progredi queat, ad quae etiam non deuia, ipſa ſibi relicta, ſuisque tantum ratiocinationibus ac cerebri inuentis indulgens, prona ruat.

§. II.

Digitized by Google

§. II. Ea igitur de cauſa ſemper fuere, qui omni ope, animique contentione id agerent, vt, ſi fieri poſſet, in intimos Theologiae veterum Aegyptiorum receſſus perrumperent, illiusque arcana aliis aperirent et explicarent. Quem eruditorum latere poteſt, quid hac in re praeſtiterit, aut certe praeſtare voluerit HERODOTVS, quid DIODORVS *Siculus*, quid PLVTARCHVS, quid poſt hos tentauerint PORPHYRIVS, IAMBLICHVS et MACROBIVS, quid conati fuerint, ac ad argumentum hoc illuſtrandum contulerint, Scriptores noſtrates, CLEMENS *Alexandrinus*, EVSEBIVS, atque praeter hos alii cauſae Chriſtianorum aduerſus Ethnicorum obtrectationes, defenſores atque vindices? Abſque his auctoribus, in argumento hoc magna cum laude verſatis, eſſet, hodie in Theologia Aegyptiorum nihil plane cerneremus. Gratia proinde his, neque minima, habenda eſt, quod in Cimmeriis his tenebris, aliquam nobis facem praetulerint, cuius ope nunc, quamuis non ſine ingenti labore, verum a falſo diſcernere, atque ex caliginoſa abyſſo erutum, in apricum proferre poſſumus. Nihil dicam de recentioribus, qui veſtigia veterum legentes, eorumque obſeruationibus vſi, de illuſtrando et explicando eodem argumento, ſerio, neque ſine omni ſucceſſu cogitarunt. Ingratus eſſem, ſi de ipſorum laboribus ac laudibus detraherem, neque ipſorum egregia merita agnoſcere aut praedicare vellem. Quantumcunque vero, viri immortali memoria digni, de hoc noſtro argumento meriti ſint, auſim tamen, quoniam res id poſtulat, libere profiteri, genuinam Theologiae Aegyptiacae indolem, verumque eius ingenium, non ſatis perſpicue hactenus declaratum, neque ita, vt merebatur, dilucide et diſtincte explicatum fuiſſe. Vtrum vero idem hicce conatus, mihi feli-

cius ceſſerit quam aliis, eruditis et cordatis huiusmodi rerum arbitris, diiudicandum relinquo. Antequam tamen ſingularium Deorum in Aegypto explicationem auſpicer, viſum eſt aliquid de Theologia gentis huius praemittere. Et vt ordine commodo haec mea procedat Diſſertatio, I. quidem inquiram in primordia atque origines doctrinae de rebus diuinis corruptae, cultusque idololatrici inter Aegyptios. II. Diſpiciam, qualenam fuerit cultus iſtius idololatrici proprium et genuinum obiectum. Ac III. denique exponam, quo modo, quaue methodo, Aegyptiorum Sapientes, in tradenda doctrina Sacrorum vſi fuerint. Quae quidem totidem diſtinctis capitibus explicabimus.

CAPVT

Digitized by Google

* *

CAPVT I.

De initiis et originibus corruptae inter Aegyptios doctrinae Theologicae, cultusque Deorum idololatrici.

Vera Dei cognitio et religio, in Aegypto, poſt diluuium, per annos plus quam trecentos perſeuerauit. §. III. Neque iis quae dixi, obſtat impietas Chami. §. IV. Eadem etiamnum florebat, quo tempore Abrahamus illic peregrinatus eſt. §. V. Id ex eo etiam illuſtratur, quod Patriarchae huic apud Philiſtaeos contigit. §. VI. Et ex ritu circumciſionis, apud Aegyptios poſt aetatem Abrahami recepto. §. VII. Ad obiectiones quaſdam, quae ex Eratoſthenis catalogo regum Thebaeorum peti poſſent, reſpondetur. §. VIII. Tempore Ioſephi Patriarchae, religio deprauata, et idololatria, radices iam egerat in Aegypto. §. IX. Et ipſe quoque animalium brutorum cultus. §. X. Multo luculentiora eiuſdem rei veſtigia, in Aegypto, poſt mortem Iacobi et Ioſephi, Patriarcharum reperiuntur. §. XI.

§. III.

Vera Dei cognitio et religio, in Aegypto, poſt diluuium, per annos plusquam trecentos perſeuerauit.

Primorum Aegypti, poſt diluuium, incolarum, cum ex Noacho, eiusque filio Chamo, et nepote Miſraimo, ortum traherent, nulla alia potuit eſſe Theologia ac religio, quam vera et pura, ab ipſo Deo tradita. NOACHI ſinceram et conſtantem pietatem, tota eius hiſtoria, a MOSE conſcripta, vbique loquitur, et praedicat, eique [a] Scriptores etiam alii diuini, Deusque adeo ipſe, vbi ſe occaſio offert, teſtimonium perhibent honorificum. Quis igitur dubitet, virum fide et pietate in Deum adeo illuſtrem, quique in mundo antediluuiano, inter homines peruerſos atque impios, munere [b] *praeconis iuſtitiae* aſſidue, quamuis non ſine [c] *moleſto men-*

a. *Ezech.* XIV. 14. 18. 20. *Matth.* XXIV. 37. 38. 39. *Hebr* XI. 7. 2. *Pet.* II. 5. 8.

b. 2 *Pet.* II. 5. c. *Ibid.* v. 8.

Digitized by Google

mentis cruciatu, functus eſt, natos ex ſe liberos, et natorum natos, in cognitione vnius veri Dei, et in timore nominis eius, pro virili erudiuiſſe, et per totam vitam confirmaſſe? Quando autem ex teſtimonio Scriptoris ſacri certum eſt, Noachum poſt diluuium, totos [d] *trecentos et quinquaginta annos* ſuperuixiſſe, veroſimile prorſus non eſt, Aegyptios ante id tempus, doctrinam de Deo, rebusque diuinis, a Noacho et Noachidis ſibi fideliter traditam, notabili aliquo modo corrupiſſe. Omnia potius, vt credamus ſuadent, et clare teſtantur, veram vnius Dei cognitionem, et cultum cognitioni huic accommodatum, per plus quam trecentos annos, in Aegypto poſt diluuium viguiſſe, et ſine mutatione damnabili perſeueraſſe.

d. *Geneſ.* IX. 28.

Dictis impietas Chami non obſtat.

§. IV. Neque vero eſt, vt quis aduerſus ea quae diximus, impietatem *Chami*, progenitoris Aegyptiorum, obiiciat. Nam etſi inficias non eam, facinus Chami, quod memoriae proditum legimus *Geneſ.* IX. 20-24. vere impium fuiſſe, atque incredibilem animi leuitatem, omni excuſatione indignam, prodere, quae omnino meruerit, vt et ipſe, et poſteri eius maledictione onerarentur, et hi poſteris fratrum Chami poſtponerentur, ac certa etiam ratione ſubiicerentur, nondum tamen ex eo conſequi opinor, Chamum vſque adeo a bona mente, ſanaque ratione repulſum fuiſſe, vt piae inſtitutionis paternae, et magnorum Dei operum, quae toties oculis ſuis vſurpauerat, ſubito et penitus obliuiſceretur, aut cognitio Dei vera et recta, qua eo vſque fruitus erat, in eius mente funditus obliteraretur. Ne id quidem credibile eſt, Chamum illico, poſt admiſſum turpe facinus, relicta patris domo, in Aegyptum ſe recepiſſe. Videtur potius tota Noachi et Noachidarum familia, vt a ferarum incurſionibus tanto tutiores eſſe, ſeque mutuo et defendere et adiuuare

Digitized by Google

iuuare poſſent, poſt diluuium, per longam multorum annorum ſeriem, in eodem fere regionis tractu, vna habitaſſe, donec tandem creſcens indies hominum numerus, aliaeque forte rationes, multos compellerent, vt nouas ſedes quaeſitum proficiſcerentur. Hos inter fuit etiam Chamus, aut quod verius mihi videtur, Miſraimus filius eius, qui regionem a ſe denominatam *Miſraim*, id eſt Aegyptum, incoluit, inque eam, doctrinam de vno vero Deo, paternis auitisque in aedibus hauſtam, introduxit, poſteriſque ſuis tradidit.

Vera religio in Aegypto etiamnum florebat, quo tempore Abrahamus illic peregrinatus eſt.

§. V. Non nego tamen, in familia Semi, viuo adhuc Noacho; ſed eo, vt credere par eſt, inſcio, aliquam in doctrinam et cultum corruptionem furtiuo greſſu, clam et pedetentim irrepſiſſe. Maioribus certe Abrahami, qui Chaldaeam inhabitauerant, cultum idololatricum, Deus ipſe [e] diſertis verbis exprobrat, et hanc eſſe cauſam ait, ob quam Abrahamum e patria et a cognatis ſeuocauerit. At idem quoque apud poſteros Chami, Aegypti incolas, Noacho adhuc ſuperſtite, vſu veniſſe, ex hiſtoria ſacra, nullo prorſus aut argumento, aut indicio, colligi vel oſtendi poteſt. Qui vero hiſtoriam ſacram Abrahami, ſecundo ab exceſſu Noachi anno, in lucem editi, ſerio et attente penſitauerit, haud ita difficulter perſpiciet, Miſraimi in Aegypto poſteros, tempore etiam huius Patriarchae, Deum Noachi verum cognouiſſe, et quantum iudicare datur, ſine vlla idololatriae mixtura coluiſſe. Nam [f] cum Abrahamus cum vxore Sara, quam pro ſorore venditabat, in Aegyptum veniſſet, et hanc Pharao rex, ſibi connubio iungere cupiuiſſet, is tamen a Deo monitus, deſtitit a cogitatis, vxoremque Abrahamo intactam reddidit, veritus nimirum, ne tanto peccato aduerſus Prophetam Dei commiſſo, iram Dei, quem timebat, in ſe domumque ſuam, ac totam etiam Aegyptum,

e. *Ioſuae* XXIV. 2. 3.

f. *Geneſ.* XII. 10. etc.

Digitized by Google

gyptum, prouocaret. An non hiſtoria haec clare docet, Pharaonem Aegyptiorum regem, metu ſupremi Numinis actum, a delictis grauioribus ſe abſtinere voluiſſe, et intellecto errore, in quem ex ignorantia lapſurus erat, mox reſipuiſſe, monitum etiam et caſtigatum a Deo, manum hanc eius caſtigatricem agnouiſſe, humiliterque reueritum eſſe, ac ei ſine mora paruiſſe? Comparentur modo acta pii huius Principis, cum actis inſani illius Pharaonis, ad quem nomine Dei Moſes erat miſſus, [g] quique ſe aut Deum hunc nouiſſe, aut illi parere velle, praefracte negabat. Nonne haec probant, idololatriam, pulſa veri Dei cognitione iam tum inſigniter praeualuiſſe, vti ex illis, non citra rationem, colligimus, veri Dei nomen Aegyptiis ea adhuc aetate et cognitum, et bene cultum fuiſſe?

g. *Exodi* V. 2.

Id illuſtratur etiam ex eo, quod Patriarchae eidem apud Philiſtaeos contigit.

§. VI. Vt vero ea, quae Abrahamo in Aegypto accidiſſe, MOSES mira breuitate, paulo contractius narrat, vberiori luce perſpergantur, vtque pateſcat, ea quae in hac hiſtoria, illuſtrationis cauſa ſuppleui, ingenio Aegyptiorum illius temporis, probe conuenire, age, conferamus cum his, quae Abrahamo eidem, interiectis pluſculis annis, in aula regis Gerarienſis eueniſſe, ex hiſtoria MOSIS diſcimus. Sciendum vero eſt, [h] Philiſtaeos, non ſecus atque Aegyptios, ex Miſraimo deſcendiſſe, et aliquamdiu [i] in Aegypto inferiori, vbi Syriae confinis eſt, circa Peluſium, ſedes habuiſſe auitas, vnde tandem, forte poſt, aut ſub Abrahami natiuitatem, egreſſi, illam Syriae partem occuparunt, quae deinde ab ipſis *Philiſtaea*, vel *Palaeſtina*, nuncupata eſt. Erant ergo Philiſtaei, Aegyptiorum ex vno ſanguine fratres, qui veroſimiliter per plus quam ducentos annos, eandem regionem incoluerant. Vnum vtriusque gentis, ante factam ſeceſſionem, erat ingenium, iidem mores, eadem ſtudia, eadem Sacra.

h. *Geneſ.* X. 13. 14.

i. RELANDI Palaeſtina p. 77. IOH. PHILIPPI HEINII Diſſertt. Sac. Lib. II. c. VI. §. 9.

Digitized by Google

Sacra. Si alterutram gentem noſti, noſti et alteram. Videamus nunc iam, quid de Philiſtaeis, in quorum regione Abrahamus ad tempus conſederat, eorumque rege Abimelecho, hiſtoria ſacra commemoret. [k] *Dixerat de Sara vxore ſua Abrahamus, ſoror mea eſt. Miſit ergo rex Gerari, qui eam adducerent. Deus autem per ſomnium ſic allocutus eſt Abimelechum: Ecce illico morieris, propter hanc mulierem, quam domum duxiſti, nam marito iuncta eſt. Abimelechus autem, qui non tetigerat eam, reſpondit Domino: An o Domine, gentem etiam innocentem malo afficies? Nonne Abrahamus dixit mihi, Saram eſſe ſororem ſuam? —— Quicquid hic egi, egi corde integer, manibusque purus. Regeſſit autem ipſi Deus, et ego ſcio, te feciſſe hoc corde ſimplici, et integro, ideoque cohibui te, ne tanto peccato te contaminares, et viri alius vxorem pollueres. Nunc ergo redde viro vxorem, ſcitoque eum eſſe Prophetam. Roga eum, vt precibus pro te intercedat, tuque viuas. Cum autem e lecto Abimelechus mane ſurrexiſſet, ſeruos ſuos vocauit, iisque quae geſta erant, expoſuit, eoque ipſis metum incuſſit. —— Deinde aduocato Abrahamo, dixit ei Abimelechus: Quid feciſti nobis, aut quid aduerſus te commiſimus, vt in tantae noxae periculum nos induceres? —— Et dedit Abimelechus Abrahamo oues et boues, et ſeruos et ancillas, redditque illi Saram vxorem. Dixitque ei: Ecce regio haec vobis aperta eſt. Elige locum, qui tibi commodus videbitur, inibique habita.* Dixeriſne, bonum hunc piumque regem, in Scholis Prophetarum educatum inſtitutumque fuiſſe? Et tamen alia diſciplina vſus non eſt, quam quae in Aegypto, vnde Philiſtaei erant egreſſi, expectari poterat. Eſt praeterea in iis, quae duo hi reges, Pharao Aegyptius, et Abimelechus Philiſtaeus, cum Abrahamo egerunt, tanta ſimilitudo, vt exiſtimare aliter non poſſis, quam

k. *Geneſ.* XX. 2. 3.

quam eos ſub iiſdem magiſtris formatos, iiſdem praeceptis imbutos, eodemque Spiritu directos fuiſſe. Et idem quoque virtutis et pietatis ſtudium, in illa Philiſtaeorum gente viguiſſe tempore adhuc Iſaaci Patriarchae, docemur *Geneſ.* cap. XXVI.

Et ex ritu circumciſionis, apud Aegyptios, poſt aetatem Abrahami recepto.

§. VII. Memorabile omnino eſt, quod modo ex MOSE intelleximus, Abimelecho, Philiſtaeorum Principi ſignificatum fuiſſe a Deo, Abrahamum eſſe [l] *Prophetam Dei*, huic valde charum, qui idcirco audiendus, cuiusque dictis obediendum ſit, atque Abimelechum, cognito hoc, cum reliquis Philiſtaeis, eum pro tali quoque habuiſſe. Gerar, ſedes Abimelechi regia, prope admodum a finibus Aegypti aberat, vnde non parum mihi veroſimile fit, famam eorum, quae Abrahamo Gerare contigerant, continuo ad Aegyptios permanaſſe, ibique exiſtimationem, quam ſibi antehac iam pepererat, virtute ſua, et pietate Abrahamus, inſigniter auxiſſe. Potuit exiſtimatio illa de Abrahamo, tanquam Propheta Dei, quae, vt docte obſeruat, [m] vir antiquitatum Orientalium peritiſſimus, permagna erat in toto Oriente, et ad ipſos Indorum Brachmanas peruenerat, efficere, vt Aegyptii, accedente forte peculiari quadam occaſione, quam hiſtoria non commemorat, circumciſionis ritum, quem Abrahamus Propheta Dei in familia ſua inſtituerat, et ipſi adoptarent, ſuumque facerent. Notum vulgo eſt, veterumque multorum ſermonibus celebratum, * Aegyptios, a temporibus antiquiſſimis, ritum circumciſionis religioſe obſeruaſſe. Verum ** diſputant viri

l. *Geneſ.* XX. 7.

m. THOMAS HYDE de religione vet. Perſar. toto cap. 2.

* Vide LEONEM ALLATIVM in Euſtathii Antiocheni Hexaëmeron p. 268. 269. SPENCERVM de Legibus Hebraeor. Lib. I. cap. IV. MARSHAMVM in Canone Chronico, Seculo V. p. 74. Edit. Franeq.

** Vide inprimis SPENCERVM, vbi ſupra. IO. CLERICVM in Comment. ad *Geneſ.* XVII. 10. et WITSII Aegyptiaca, Lib. I. cap. VII. §. 1. 2. Lib. III. c. VI.

Digitized by Google

viri eruditiſſimi, ſumſerintne Iudaei ritum hunc ab Aegyptiis mutuo, an vero vice verſa, eum ab Abrahamo et Abrahamidis didicerint Aegyptii. At enim, niſi vehementer fallor, ex comparatione hiſtoriae Abrahami Moſaicae, cum hiſtoria exotica, confici luculenter poterit, ab Abrahamo ritum hunc transiiſſe ad Aegyptios. HERODOTVS, qui haec ex Sacerdotibus Aegyptiis percontatus fuerat, auctor eſt, [n] ritus huius tantam eſſe antiquitatem, vt prima eius origo, ſitne ab Aethiopibus, an vero Aegyptiis deriuanda, certo oſtendi nequeat. Nempe puduit Sacerdotes Aegyptios, confiteri, conſuetudinem hanc ab Abrahamo et Abrahamidis ad ſe dimanaſſe. At veram eius originem, in hiſtoria Abrahami clare indicat MOSES, vbi docet, [o] circumciſionem a Deo praeſcriptam fuiſſe Abrahamo, vt eſſet ſignum foederis cum Deo, quo et ipſe et poſteri eius, in foederis huius ſocietatem admiſſi, ab aliis non foederatis diſcernerentur, et dignoſcerentur, quod locum non habere potuiſſe mihi videtur, ſi alii iam tum eodem ritu inſigniti vixiſſent. Poſſumus etiam aliunde colligere, Aegyptios ante Abrahami tempus, circumciſionis legem ignoraſſe. Nam ſi ritu illo iam tum vſi fuiſſent, Philiſtaei eorum coloni, et quondam ciues, Sacrorum etiam vinculo ipſis iuncti, recens ex Aegypto egreſſi, morem eundem ſeruaſſent. At enim Philiſtaeos a circumciſione ſemper alienos fuiſſe, [p] certo conſtat. Neque tamen etiam, Ioſephi in Aegyptum venditione, et Iacobi in eandem regionem profectione, circumciſio Aegyptiorum recentior dici poterit. Eo namque tempore, mores Aegyptiorum, in rebus praeſertim ad religionem ſpectantibus, nimio interuallo, ab Iſraëlitarum moribus diſtabant, quam vt ab his illi ritum huius indolis ſacrum mutuaturi fuiſſent. Et tamen iſthoc iam tempore, Aegyptios circum-

n. Lib. II. c. 104.

o. *Geneſ.* XVII. 10. 11. 12.

p. 1. *Sam.* XVIII. 25. 27. vbi adde Commentar. IOH. CLERICI. 2. *Sam.* III. 14.

circumciſionis ſuae praeceptum tam rigide obſeruaſſe videmus, vt cum illud aliquando neglexiſſent Iſraëlitae, neglectus hicce [q] *probrum* dicatur *Aegyptiorum*, quod nempe eum in Iſraëlitis aegre tulerint, reprehenderintque Aegyptii. Conſequitur ex his, circumciſionis ritum, tempore illo, quod inter peregrinationes Abrahami et Iacobi, intermedium effluxit, admiſſum, vſuque paulatim receptum fuiſſe. Inſuper vero animaduerti et iſtud meretur, circumciſionis ritum, ſicut apud Abrahamidas, ita quoque apud Aegyptios, actum fuiſſe religioſum, ſignum ac veluti teſſeram, ſingularis in religione puritatis et caſtimoniae. Colchorum circumciſio videtur fuiſſe ritus politicus, quale quid de ſua circumciſione in hodiernum vſque diem praedicant Copti et Habeſſini. Et ipſi quoque Aegyptii, [r] alias nonnunquam huius ſuae conſuetudinis praetexebant cauſas. Sed res ipſa ſatis per ſe loquitur, circumciſionis Aegyptiorum praecipuum ac proprium reſpectum fuiſſe ad religionem. Apud Aegyptios enim, ad circumciſionem nemo tenebatur, [s] niſi Sacerdos myſteriis religionis initiandus, qui rerum diuinarum curam agebat, et ad ſcientias ſacras admittebatur. Solebant id obſeruare etiam [t] ex aedituis Templorum religioſiſſimi quique; verum ad initiationem myſticam, ſacrorumque arcanorum perceptionem et communionem, vſque adeo neceſſarium erat, vt Pythagoras, quantumuis Amaſi, Aegyptiorum regi, de meliori nota commendatus, tamen ad perceptionem Sacrorum initiationisque priuilegia peruenire ante non poſſet, * quam circum-

q. *Ioſuae* V. 9.

r. SPENCERVS, vbi ſupra. CLERICVS in Gen. XVII. 10.

s. HORAPOLLO Hieroglyph Lib. I. c. 14. ORIGENES in Epiſtol. ad Rom. Lib. II. ANAXANDRIDES apud ATHENAEVM Lib. VII. p. 300.

t. CYRILLVS *Alexandr.* aduerſus Iulian. Lib. IX. p. 298.

* CLEMENS ALEXANDRINVS Stromatum Lib. I. p. 302. THEODORETVS de curandis Graecorum affectibus, Opp. To. IV. p. 467. idque ſubindicat etiam PORPHYRIVS in vita Pythagorae p. 183. Edit. Cantabr. vel 12. Edit. Kuſteri, vbi ait, *Sacerdotes Thebaeos*

cumcidi ſe paſſus fuiſſet. Erat igitur circumciſio Aegyptiorum, religioſa quaedam confoederatio, ſicuti illa Abrahamidarum. Sed nec iſtud praetermittendum, quod AMBROSIVS memoriae prodidit, *de Abrahamo* Lib. II. c. XI. *Aegyptios quarto decimo anno circumcidere mares*, id enim aperte imitationem Abrahami ſapit, quem nouimus, [u] filium ſuum Iſmaëlem, annos tredecim natum circumcidiſſe. Et Abrahamum quidem, id non dedita opera, ſed fortuito tantum feciſſe, in propatulo eſt. Nam cum Sacramentum circumciſionis a Deo accepiſſet, accidit, vt Iſmaël annum compleuiſſet decimum tertium, reliquis vero Abrahamidis ab eo tempore naſcituris iniunctum erat, [w] vt pueri recens nati, octauo a natiuitate die legem circumciſionis ſubirent, etſi lex illa poſthaec, vſque ad introitum Iſraëlitarum in Canaanem, [x] non ſine ſcandalo ipſorum etiam Aegyptiorum, plerumque negligeretur. Illa vero et Abrahami ipſius, et Iſmaëlis filii, annos tredecim nati, circumciſio, adeo iam tum vbique celebrata erat, vt eam deinde imitarentur Aegyptii, quod videmus, non ſecus atque [y] Arabes. Poſſent ad haec alia quoque addi, ad oſtendendum, quamdiu inter Miſraimidas, vera perſeuerauerit religio. Sed iſta iam ſufficiant.

u. *Geneſ.* XVII. 25.

w. *Ibid.* v. 12.

x. *Ioſuae* V. 9.

y. AMBROSIVS loc cit. Adde GROTIVM de verit. Rel. Chriſt. Lib. I. §. 16. in notis.

§. VIII. Verum diſſimulare tamen nolo, in Catalogo regum Thebaeorum ERATOSTHENIS *Cyrenaei*, ſummi ſua aetate viri, talia occurrere, quae ſententiae meae hactenus adſtructae, manifeſto aduerſari videntur. Etenim rex catalogi illius, numero ſecundus, dicitur *Athothes*, quod auctor laudatus interpretatur ἑρμογενῆ, *Mercurio ſatum.* Nomen idem gerit, qui in ordine eſt tertius. Quintus

Ad obiectiones quaſdam, quae ex Eratoſthenis catalogo regum Thebaeorum peti poſſent, reſpondetur.

Pythagorae iniunxiſſe dura, et a Graecorum religione prorſus aliena.

z. la Chronologie de Mr. DES VIGNOLES To.II.p.739.

tus appellatur *Pemphos*, vel, vti legendum eſſe, [z] alias monui, *Semphos*, idque exponitur Ἡρακλείδης, *Hercule genitus.* Qui in eadem ſerie nonum locum occupat, Aegyptiis dicebatur *Mares*, id autem graece redditur Ἡλιόδωρος, *a Sole datus.* Et hi quidem omnes aduentum Abrahami in Aegyptum anteuerterunt, vt de ſecutis iam nihil dicam. Neque quicquam proderit regeſſiſſe, illuſtribus viris, prima illa aetate, nomina quae in hiſtoria gerunt, poſt mortem demum a poſteris impoſita fuiſſe. Quamuis enim res haec negari in vniuerſum nequeat, oportet tamen, id non valde diu poſt mortem celebrium virorum factum fuiſſe, dum res ab ipſis praeclare geſtae, in recenti omnium memoria haererent, vnde liquet, ex iſta obſeruatione, nos hic lucri nihil capere poſſe. Sed paucis tamen ſingula haec ſeorſim percurramus. Primo igitur hic occurrere videmus *Athothen*, id eſt *Mercurio genitum*, vel *Mercurialem*, in quo *Mercurii* Aegyptiorum, quem ipſi lingua ſua auita *Thoth* nominabant, veſtigia deprehendi luculenta, quiuis intelligit. Verum ea de re pluribus hic nunc agere opus non eſt, quoniam argumentum iſtud de *Thoth*, ſiue *Mercurio* Aegyptiorum, in hoc *Pantheo*, [a] loco magis opportuno prolixe perſecutus ſum. Ex iis, quae illic obſeruaui, poterit intelligi, *Athotem* vere Aegyptiis, eum dictum fuiſſe, *qui literis et ſcientiis*, more antiquiſſimo, *in columnis inſculptis*, *magnopere fauet*, *easque promouet.* Non minorem, dummodo non maiorem, difficultatem parere videtur, nomen regis in illo catalogi quinti, *Semphos*, quod bene vereque exponitur *Hercule genitus.* An non hoc nomine aperte ſignificatur cultus, *Herculi*, turpi idolo, de quo nos Lib. II. cap. III. *Panthei* huius diſſerimus, eo iam tempore offerri ſolitus? Fateor libenter, *Sem*, *Som*, vel *Dſom*, Aegyptiace Ϫⲉⲙ et Ϫⲟⲙ, nomen eſſe, quo Seculis inſecutis,

a. Lib. V. cap. V.

cutis, Aegyptii coluerunt Numen aliquod idololatricum, quod Graeci *Herculem* interpretantur, cuiusque rationem et ſignificationem, loco ſuo explicui: at enim per ſe, nomen illud nihil aliud deſignat, quam quod Hebraeis אל, et אל גבור ſignificant, nempe *fortem*, *robuſtum*, vel *Deum fortem*. Quis negare audeat, primis illis temporibus, de quibus loquimur, Aegyptios nomine tam auguſto, verum Deum compellaſſe, etſi poſthaec illud ipſum, ad ficta hominum idola translatum fuerit. Locum et hic habet, quod de Diis Syrorum vere et opportune vir eruditione et meritis in bonas literas illuſtris monuit. [b] *Populus Dei ſatis pie, eum Baalem ſuum vocabant, priusquam ob vocem illam ad profana Numina frequenter nimis traductam, idipſum Deus vetaret.* Et iterum: [c] *Belus enim primo ſummum rerum gubernatorem, Deum O. M. denotabat. —— graſſante vero hominum errore, ad idola transferebatur: et quod ſimpliciſſimum et vnicum inprimis erat, tam multiplex poſtea redditum eſt.* Supereſt nonus Thebaeorum rex *Mares*, quod ERATOSTHENES optime interpretatur, *a Sole donatum*, vel *donum Solis*. Verum vti non inuitus largior, nomen hoc de idololatria Aegyptiorum teſtari, poſtquam Solis cultus in illa gente inualuit, ita ante hoc tempus, ſine vitio, et idololatriae ſuſpicione adhiberi potuit. Melius vtique id liqueret, ſi occaſio imponendi nominis iſtius regi, perſpecta nobis eſſet. Nouimus ceteroquin, etiam in populo Dei, heroëm fortiſſimum *Simſon*, nomen hoc traxiſſe a שמש, *Sole*, tanquam dicas *virum ſolarem*, einen Sonnen-Mann, vel, vt viris doctis etiam placet, *Solem eximium*. Neque tamen pietatem, aut Simſonis ipſius, aut parentum eius, quisquam idcirco in dubium vocauit. Non inficias tamen eo, ex Thebaide, prima corruptae religionis

b. SELDENVS de Diis Syris, Synt. II. cap. I. p. 196.

c. *Idem*, *ibidem* p. 201. fin. 200.

et Theologiae ſemina, in Aegyptum inferiorem ſe diffudiſſe. Et forte *Maris* iam aeuo, rei illius quaedam proluſiones apparuerant. At nomen ipſum, argumentum certum et ſolidum non praebet.

Tempore Ioſephi Patriarchae, religio deprauata, et idololatria, radices iam egerant in Aegypto.

§. IX. Prima Theologiae vehementer deprauatae, et cultus aperte idololatrici, indicia et documenta indubia, in Aegypto, ſuppeditat nobis hiſtoria Ioſephi, et Iacobi, Patriarcharum, eorumque commorationis in Aegypto; ſed ea tot ſunt et tam inſignita, vt ſatis appareat, idololatriam iam dudum ante inualuiſſe, radiceſque altas egiſſe. Videmus enim in hiſtoria Ioſephi, Aegyptios iam tum ſacra *Soli* feciſſe ſolennia. In Numinis illius honorem condita iam exiſtebat [cc] vrbs *On*, quam interpretes Alexandrini, ſicuti Graeci omnes, ἡλίȣ πόλιν, *vrbem Solis* vocant, vocabulo Aegyptiaco, id ipſum ſignificante. Et huic *Soli*, conſecratum fuiſſe diſcimus, [d] *Sacerdotem Onienſem*, quem hiſtoria Moſaica vocat פוטיפרע, *Potiphera*, vbi Graeci habent Πετεφρῆ, et Πεντεφρῆ, quod interpretor Π-ϨΟΝΤ-ΦΡΗ, *P-hont-phre*, id eſt *ſummum Sacerdotem Solis*. Neque credo, quenquam linguae Aegyptiacae bene peritum, ea quae dixi, in dubium vocaturum eſſe. Ex eo facile quoque intelligitur, cuiusnam generis fuerint Sacerdotes in Aegypto alii, numero plurimi, quorum hiſtoria eadem mentionem iniicit, *Geneſ.* XLVII. 22. Docet loco illo MOSES, Sacerdotum in Aegypto numerum, iam tum fuiſſe ingentem, ita vt ipſis, ad commodam ſuſtentationem, certae Aegypti partes aſſignandae fuerint, quod in iis regionibus, vbi vera religio Patriarchalis viguit, ac floruit, ante Oeconomiam Moſaicam, locum habuiſſe non videmus. At in Aegypto, numerus Sacerdotum eo tempore, valde iam auctus erat, illiſque per totum regnum, agri

cc. Vide *Pantheon* hoc Lib. II. cap. I. §. 8.

d. Vide plura ibidem.

agri fundique ampli erant diſtribuendi, vt ex eorum reditibus, cultum diuinum, multiplici rituum cumulo, iam, vt videtur, oneratum, et ſumtuoſum, commode obire, et literarum quoque ſtudiis excolendis, vacare poſſent. Non obſcura hic eorum cernuntur initia, quae de Sacerdotum Aegyptiorum numero, variisque functionibus, memoriae prodiderunt Scriptores graeci. Et quod de Ioſepho narrat MOSES, quod Sacerdotum in Aegypto agros, ab oneribus, quae aliis regionis illius ciuibus perferenda erant, immunes exemtosque eſſe voluerit, id ſuo aeuo adhuc obſeruatum fuiſſe, teſtatur [e] HERODOTVS Lib. II. c. 168. Praeter *Solem*, ſummum Aegyptiorum Numen, ſi recte iudico, in hiſtoria Ioſephi Patriarchae, veſtigia etiam reperimus, *Neithae* Deae, Sai in Aegypto inferiori religioſe cultae; ſed quam in primis idololatriae naſcentis temporibus, vbique, et in ipſa adeo Aegypto ſuperiori, venerationi ac adorationi omnium, expoſitam fuiſſe, ambigere nequeo. Ab ea enim nomen accepiſſe *Aſenetham*, Potipherae Sacerdotis Onienſis filiam, quae poſtea Ioſepho nupſit, [f] non abs ratione ſuſpicor.

e. Adde DIODORVM p. 24.

f. Hac de re diſputo Lib. I. c. III. §. 3.

Et ipſe quoque animalium brutorum cultus.

§. X. Sed ipſum quoque brutorum animalium cultum, qui Aegyptios riſui atque contemtui Graecorum, aliarumque gentium politiorum expoſuit, Ioſephi aeuo, in tota Aegypto, apud indigenas receptum fuiſſe, ambigi merito non poteſt. Eo certe referendum eſt, quicquid etiam viri eruditiſſimi argutentur, et comminiſcantur, quod legitur *Geneſ.* XLIII. 32. *Appoſuerunt cibos Ioſepho ſeorſim, Aegyptiis etiam comedentibus apud eum ſeorſim, non enim poterant Aegyptii ſumere cum Hebraeis cibum, quia abominationi id eſt in Aegypto.* Quae potuit eſſe huius rei ratio, vt Aegyptii abominationi ſibi ducerent, cum alienigenis cibum capere, niſi diuerſitas

Digitized by Google

Sacrorum et religionis? Animalia, quae Aegyptii tanquam diuinitatis imagines et ſymbola, impenſo cultu proſequebantur, aliarum regionum et nationum homines, ſine cunctatione in cibum adhibebant, iisque ventrem paſcebant. Hoc Aegyptiis non poterat non abominabile videri. Cum huiusmodi Deorum ſuorum contemtoribus et interfectoribus, vna, et eundem cibum capere, ipſis vtique piaculum erat maximum. Recte et opportune [g] vetuſtiores Hebraeorum magiſtri id iam obſeruarunt et monuerunt: eſtque vtique memoratu dignum, HERODOTVM veteris hiſtoriae patrem, et qui in Aegypto ipſe, de rationibus Sacrorum et religionis, Sacerdotes diligenter percontatus eſt, et rem eandem referre, quam MOSES, et rei illius eandem reddere rationem, quam reddunt Iudaeorum Magiſtri. Verba eius haec ſunt Lib. II. c. 41. *Boues mares, coſdemque mundos ac vitulos Aegyptii vniuerſi immolant: at foeminas ipſis immolare non licet, vt quae Iſidi ſacrae ſint. —— Bouesque foeminas omnes itidem Aegyptii venerantur, ex omnibus pecudibus longe plurimum, multo etiam magis, quam oues: eoque nemo Aegyptius vel Aegyptia, Graeci viri, vtpote alienigenae, aut os ſuauiaretur, aut cultro, vel veru, aut olla eius vteretur, aut pura bouis carne, graeco cultro inciſa, veſceretur.* En! veram et genuinam rationem illius moris, quem memoriae prodidit in hiſtoria Ioſephi MOSES. Retinent eandem conſuetudinem hodieque Indorum Brachmanes, veterum Aegyptiorum haud dubie diſcipuli, et in rebus plurimis aemulatores, neque illi aliam, quam eandem ipſam, quam modo retuli, huius conſuetudinis rationem promunt. Nam, [h] *quia vident, Chriſtianos Europaeos vaccas iugulare, et animalium omnis generis viuentium carne veſci, id ipſis abominationi eſt, eoque ipſis, neque Chriſtianum, neque ſupelle-*

g. ONKELOS et IONATHAN, Paraphraſtae Chaldaei ad loc. cit. Adde MAIMONIDIS *More hebochim* Parte III. cap. 46. et DRVSII notas ad loc. cit.

h. Relationes Danicorum in India Miſſionariorum,

pellectilem eius cibariam attingere licet, metu ne tali contactu polluantur. An non omnia haec amice inter ſe conſpirant? Hinc facile etiam perſpicitur, quamobrem, quod MOSES pariter obſeruat, [i] *Paſtores Aegyptiis abominationi fuerint.* Id profecto nonniſi de Paſtoribus peregrinis, quales tum erant Iſraëlitae, dici potuit. Nam ceteroquin ipſe Aegyptiorum rex, ex Iſraëlitis [k] *quoſdam gregibus ſuis paſtores praeficere* cogitabat: et apud veteres, paſtorum Aegyptiorum, mentio ſane plurima occurrit, cui argumento immorari iam non licet. Paucis tantum monebo, inter ſeptem hominum genera, in quae tota Aegyptiorum gens erat diuiſa, [l] numerari etiam *paſtores*: in Praefectura vero Mendeſia, [m] *caprarios* honore affectos fuiſſe plane ſingulari: ac inter paſtores Aegyptios, [n] ſolos tantum ſubulcos et ſocietate hominum, et communione Sacrorum indignos reputatos fuiſſe. Poſſet quis haec ſecum perpendens, ad eam ſuſpicionem delabi, Iſraëlitas, dum in Aegypto habitarent, a ſuibus alendis non adeo alienos fuiſſe, ac poſtea quidem, lege Moſaica intercedente, redditi ſunt. Verum enim vero, talis ſuſpicio parum videretur probabilis, et praeterea vera ratio, cur Aegyptii, Paſtores Iſraëlitas, et in vniuerſum peregrinos deteſtarentur, haec eſt: Peregrini gregum paſtores, a moribus Aegyptiorum alieni, animalia cuiuscunque generis, ſic paſcebant et nutriebant, vt ea promiſcue etiam iugularent, eorumque carne veſcerentur. Id vero Aegyptii, animalium cultores ſuperſtitioſiſſimi, toto pectore abominabantur, et nullo modo ferendum eſſe cenſebant.

Continuat. VII p. 341. not. a.

i. *Geneſ.* XLVI. 34.

k. *Geneſ.* XLVII. 6.

l. HERODOTVS Lib. II. c. 164. DIODORVS Lib. I. p. 67 Edit. Wechel.

m. HERODOTVS Lib. II. c. 46.

n. *Idem ibid.* c. 47.

§. XI. De temporibus quae mortem Iacobi, Ioſephi, reliquorumque Patriarcharum in Aegypto ſecuta ſunt, vſque ad exitum Iſraëlitarum e domo ſeruitutis, nullum poteſt ſupereſſe dubium. Quam vni-

Multo luculentiora eiuſdem rei veſtigia in Aegypto,

Digitized by Google

poſt mortem Iacobi, Ioſephi, et Patriarcharum reperiuntur.

o. *Exodi* VIII. 25. 26.

vniuerſaliter cultus animalium turpis, tempore Moſis, in tota Aegypto, probatus receptusque fuerit, ſatis ex eo intelligi poteſt, quod cum rex Aegyptiorum, Iſraëlitas iuſſiſſet, [o] *Deo ſuo ſacrificare in terra Aegypti*, Moſes in haec verba ipſi reſponderit: *Non expedit ita facere, quia abominationem Aegyptiorum ſacrificaturi eſſemus Iehouae Domino noſtro. Etſi immolaremus abominationem Aegyptiorum, nonne illi nos lapidarent?* Num dubium cuiquam eſſe poteſt, Scriptorem ſacrum per *abominationem Aegyptiorum*, intelligère boues, oues et capras, ab Iſraëlitis Deo in ſacrificium offerendas, id quod Aegyptiis, animalium illorum cultoribus et adoratoribus, abominationi omnino fuiſſet. Sic verba haec ceperunt [p] antiqui Iudaeorum Doctores, et ex noſtris Scripturae interpretibus, * probatiſſimi quique. Conferendus autem erit hicce locus, cum alio, *Geneſ.* XLIII. 32. de quo nonnihil dixi §. 10. Illi enim ſeſe mutuo illuſtrant. Iuuant nos hic etiam antiquiſſimae Aegyptiorum traditiones, ex quibus MANETHO retulerat, [q] *Moſen*, quem is ** *Oſarſiph* appellat, ſuis praecepiſſe, vt nullis animalibus, quae praecipue ſacra apud Aegyptios erant, ſe abſtinerent. Certe traditiones hae cum hiſtoria Moſaica concinunt, eique lucem non ſpernendam inferunt. Ceterum quae hic adſtruenda mihi eſſent, adeo nota

p. ONKELOS et IONATHAN, Paraphraſtae Chaldaei hoc loco.

q. apud IOSEPHVM aduerſus Apionem Lib. I. §. 26. p. 460. fin.

* MVNSTERVS, FAGIVS, VATABLVS, DRVSIVS, CARTWRIGHTVS, AYNSWORTHVS, CLERICVS, aliique plures ad hunc locum. Quibus adde BOCHARTVM in *Hierozoico* Parte I. col. 664.

** in Graeco eſt 'Οσαρσίφιον; verum credo veram lectionem olim fuiſſe 'Οσιρσάφιος. *Oſir-Saph*, certe Aegyptiace vocatur *deſtructor* vel *deſolator Oſiridis*. *Oſiris* hic, per prolepſin hiſtoricam vocatur *Sol*, Heliopoli cultus. Hunc nempe polluiſſe, et euertiſſe Moſes perhibebatur in Annalibus Aegyptiorum.

Digitized by Google

ta iam cenſentur, et [r] a cordatis omnibus tam libenter admittuntur, vt ſi diutius ea perſequi vellem, nonniſi actum agerem. Vnicum iſtud nunc tantum addam, in illo nempe temporis interuallo, quod hic ob oculos habemus, quodque a morte Iacobi, Ioſephi, et reliquorum Patriarcharum, vſque ad exitum Iſraëlitarum ex Aegypto decurrit, non modo ſuperſtitionem idololatricam Aegyptiorum, multis foedisque modis auctam, vehementer creuiſſe; verum huius quoque mali contagionem perniciosiſſimam, ad Iſraëlitas ipſos permanaſſe, ipſosque ad imitationem tam inſanae impietatis pellexiſſe. Grande hoc nefas, populum Dei, dum in Aegypto etiamnum habitaret, mente peruicaci iam ſaepius commiſiſſe, Deus ipſe per Prophetas ſuos, ipſis * non ſemel exprobrauit, et propenſionis huius ſuae ad idololatriam Aegyptiorum ſpecimen ipſi dederunt oppido luculentum, in cultu vituli aurei in deſerto, de quo in *Pantheo* noſtro, [s] loco proprio, et nos nonnihil obſeruabimus.

r. Inſtar omnium eſſe poſſunt, BOCHARTVS, vbi ſupra, et WITSIVS in Aegyptiacis Lib. II. cap. II.

s. Lib. IV. cap. II. §. 16.

* *Ioſuae* XXIV. 14. *Ezech.* XX. 7. 8. 25. XXIII. 3. 8. *Amos.* V. 25. 26. *Actor.* VII. 41. 42. quae loca egregie illuſtrantur in CAMP. VITRINGAE Obſeruat. Sac. Lib. II. cap. I. Adde WITSIVM, vbi ſupra.

Digitized by Google

* *

CAPVT II.

De obiecto cultus idololatrici Aegyptiorum proprio et genuino.

Eruditorum plerique opinantur, praecipuum obiectum cultus religioſi Aegyptiorum fuiſſe homines, poſt mortem honoribus diuinis donatos. §. XII. Ex Myſteriis Graecorum, probare id non licet. §. XIII. Myſteria Aegyptiorum a Myſteriis Graecorum differunt. §. XIV. Multo minus id ex Myſteriis Aegyptiorum probari poteſt, etſi tale quid Leo, Sacerdos Aegyptius perhibuiſſe feratur. §. XV. Epiſtola Alexandri M. qua id de Leone teſtatur, a Chriſtiano quodam conficta fuit. §. XVI. Euſebii in hac cauſa teſtimonium, veritati praeiudicare non poteſt. §. XVII. Ex teſtimonio Sacerdotum Aegyptiorum, et meliorum inter Graecos Scriptorum probatur, Aegyptios homines non coluiſſe. §. XVIII. Idem illud etiam ex Dynaſtiis Manethonis euincitur. §. XIX. Aperitur ratio, ob quam recentiores Graeci, vetuſtis Aegyptiis Apotheoſin hominum mortuorum affinxerint. §. XX. Obiectum cultus idololatrici veterum Aegyptiorum re ipſa duplex fuit: Dii νοητοὶ, intelligibiles, et αἰσθητοὶ, ſenſibiles. §. XXI. Aegyptiorum maiores coluerunt Deos νοητὰς, naturae ſpiritualis, aeternae. §. XXII. Praeter illos Aegyptii coluerunt etiam Deos αἰσθητὰς, ſenſibus obnoxios, inter quos eminuerunt, Sol et Luna. §. XXIII. Adiecti his deinceps reliqui Planetae. Ea, vt videtur, de cauſa, numerus ſeptenarius Orientalibus ſanctus erat. §. XXIV. Et praeſertim Aegyptiis. §. XXV. Cabiri olim in Aegypto et Phoenicia culti, erant primitus ſeptem Planetae. §. XXVI. De cultu tamen Planetarum apud Aegyptios antiquiſſimo, vix aliquid memoriae proditum reperitur. §. XXVII. Ex Planetis emerſit primus Deorum octonarius apud Aegyptios, cui tractu temporis ſucceſſit octonarius ſecundus, in quo deſignando Scriptores variant.

Digitized by Google

riant. §. XXVIII. Octo Aegyptiorum Dii a quibuſdam ad prima rerum principia et elementa referuntur. §. XXIX. Ex octo Diis, ſucceſſu temporis facti ſunt duodecim. §. XXX. De ordine Deorum Aegyptiorum vltimo. §. XXXI. Dii Aegyptiorum αἰσθητοὶ erant re ipſa, Sol, Luna, et Nilus fluuius, ad quorum Numina, reliqui omnes referebantur. §. XXXII. Praeter obiectum cultus Aegyptiorum proprium, de quo diximus, eſt quoque aliud; ſed improprium, ſecundarium, et relatiuum. §. XXXIII. Eo ſpectant Obeliſci, imagines Solis, apud Aegyptios antiquiſſimae. §. XXXIV. His videntur ſucceſſiſſe animalia viua, habita ab Aegyptiis ſymbolicae Deorum imagines. §. XXXV. Cultus animalium viuorum fuit in Aegypto, longe vetuſtiſſimus, et exitum Iſraëlitarum ex Aegypto anteceſſit. §. XXXVI. Ad animalia additae ſunt proceſſu temporis imagines et ſimulachra, tum animalium, tum etiam forma humana praedita. §. XXXVII.

§. XII.

Eruditorum plerique opinantur, praecipuum obiectum cultus religioſi Aegyptiorum, fuiſſe homines, poſt mortem diuinis honoribus donatos.

Si Scripturam rite conſulamus, illa nos ignorare non ſinet, quodnam fuerit cultus Aegyptiorum idololatrici verum et proprium obiectum, etiamſi ea de re viri doctiſſimi, ab antiquo ad hoc noſtrum vſque tempus, inter ſe vehementer diſſenſerint. Antequam vero illud explicemus, videndum in anteceſſum eſt, num Dii maiorum gentium, ab Aegyptiis culti, Oſiris, Iſis, Ammon, Horus, Vulcanus, Hercules, Pan, aliique ſimiles, primo quidem mortalium lege ex hominibus prognati; ſed deinde propter ingentia merita, et in homines beneficia, coelo donati, et in deorum cenſum relati fuerint. Non nego, eſſe hanc ſatis communem virorum longe doctiſſimorum et celeberrimorum ſententiam, eamque video radices paſſim egiſſe tam profundas, et quotidie nouis, neque parum ſpecioſis rationibus, eum in modum exornari, vt vix ſpes vlla mihi ſuperſit, illam ex animis plerorumque poſſe euelli. Sed eſt tamen eius generis hocce argumentum, vt

mihi, Theologiam et religionem priſcorum Aegyptiorum exploranti, illud tacite praeterire non liceat. Exponam igitur, quod poſt inſtitutum rei huius examen ſerium et diligens, veritati quam maxime mihi congruere viſum eſt.

Ex Myſteriis Graecorum id probare non licet.

§. XIII. Inter omnia argumenta, quibus vtuntur viri docti, ad probandum, Aegyptios coluiſſe homines, poſt mortem diuinis honoribus donatos, illud ſine dubio primum meretur locum, quod ex Myſteriis Graecorum, et ipſorum quoque Aegyptiorum, petitum eſt. Obſeruauit nempe [a] Theologus Anglus praeſtantiſſimus, omnique doctrinae genere cultus, in Myſteriis Graecorum, hanc etiam initiatis doctrinam tradi conſueuiſſe, Deos illos, quos vulgo adorarent omnes, re ipſa mortales extitiſſe homines, idque teſtimoniis quibuſdam, e CICERONE perquam opportune allatis, demonſtraſſe, et extra omnem dubitationis aleam poſuiſſe videtur. Sunt autem haec CICERONIS verba, Tuſcul. Lib. I. c. 12. *Quid? totum prope coelum, ne plures perſequar, nonne humano genere completum eſt? Si vero ſcrutari vetera, et ex his ea, quae Scriptores Graeciae prodiderunt, eruere coner: ipſi illi, maiorum gentium dii qui habentur, hinc a nobis profecti in coelum reperientur. Quaere, quorum demonſtrantur ſepulchra in Graecia: reminiſcere, quoniam es initiatus, quae tradantur Myſteriis: tum denique, quam late hoc pateat, intelliges.* Herculem, Bacchum, Leucotheam, Caſtores, et alios horum ſimiles, ex turba mortalium hominum, translatos fuiſſe in ordinem deorum immortalium, notum erat vulgo, neque ea de re cuiquam poterat ſupereſſe dubium. De illis CICERO, eo, quem laudauimus, loco, quoque dixerat. Verum mox, in verbis quae deſcripſimus, addit, intelligi ex myſteriis, quam late hoc pateat, in ii quippe tradi initiatis, ipſos maiorum gentium deos,

a. GVILIELMVS WARBVRTONVS. Vide les Diſſertations de Mr. DE SILHOVETTE *ſur l'union de la religion etc.* Diſſert. V. p. 193. 194. etc.

Digitized by Google

deos, Iouem, Apollinem, ceteroſque mortali lege creatos, propter virtutem vero et bene merita, immortalitate et conſortio deorum donatos fuiſſe. Eodem ſpectant et haec auctoris eiuſdem verba, Lib. I. de nat. Deor. c. 42. *Quid? qui aut fortes, aut claros, aut potentes viros, tradunt poſt mortem ad Deos perueniſſe, eosque eſſe ipſos, quos nos colere, precari, venerarique ſoleamus, nonne expertes ſunt religionum omnium? ——— Omitto Eleuſinam, ſanctam illam et auguſtam,*

Vbi initiantur gentes orarum vltimae

Praeterea Samothraciam, eaque

— Quae Lemni

Nocturno aditu occulta coluntur

Silueſtribus ſepibus denſa.

Cui quidem loco, ex priori, lux eſt accendenda. Iubebantur ergo omnes, initiati Graecorum myſteriis, credere, Deos, quos Graecia coleret, cunctos, in lucem hanc aliquando editos fuiſſe, inter homines vixiſſe, et tandem mortem quoque oppetiiſſe. At quaeri non immerito poteſt, fuerintne legislatores, et conditores myſteriorum, de eo, quod credere volebant alios, ipſi certo perſuaſi. Docere nos voluit ingenioſus ille auctor, qui arcana Myſteriorum Eleuſiniorum nobis non ſine ſucceſſu explicare conatus eſt, [b] legislatores et Philoſophos veteres permulta ſuis inculcaſſe et vehementer commendaſſe, quae credebant hominibus fore vtilia, etiamſi ea re ipſa iudicarent eſſe falſa. Quid vetat nos credere, ex illorum numero fuiſſe etiam doctrinam in myſteriis traditam, de mortalibus ad honores diuinos euectis, iſtoque virtutis praemio donatis, quod ſane ſcopo, quem legislatores in myſteriis inſtituendis, ſibi propoſitum habebant, erat multo conue-

b. Vide les Diſſertations de Mr. DE SILHOVETTE *ſur l'union* etc. Diſſertat. VIII. init.

conuenientiſſimum. Volebant autem praeterea Myſteriorum conditores, quod pariter [c] auctor noſter doctiſſimus nos obſeruare iubet, initiatos a cultu Deorum plurium, ad agnoſcendam vnitatem Entis ſupremi, rerumque omnium ſummi moderatoris, reuocare: quid igitur, quaeſo, ad rem hancce conducibilius excogitari poterat, quam iſthaec doctrina, Deos, quos adoraret vulgus, re ipſa homines fuiſſe, ob ſolius virtutis meritum, ad illud, in quo nunc conſpicerentur, honoris faſtigium euectos? Nonne pii Eccleſiae primitiuae doctores, rem plane eandem, et eadem etiam de cauſa, conſtanter docuerunt, multisque adſtruxerunt? Si res iſta ex bonis et genuinis hiſtoriae antiquae monumentis, legitime demonſtrari potuiſſet, tanquam certa et indubia, quid, obſecro! opus erat, eandem, ceu doctrinam arcanam, multa et ſollicita cum cautione myſtis ſolis, rite initiatis, tradere? An non vel id ipſum argumento eſt ſatis luculento, rem hanc, quae non ex hiſtoria, ſed ex myſteriorum arcanis placitis, tantum cognoſci poterat, a Myſteriorum inſtitutoribus fuiſſe excogitatam, vt hominum vtilitas et vera felicitas, quae per myſteria quaerebatur, hoc pacto tanto melius promoueretur?

c. Vide eundem, Diſſertat. V. et VI. p. 346. 347.

Myſteria Aegyptiorum a Graecorum myſteriis vehementer differunt, et ex his aeſtimanda non ſunt.

§. XIV. Verum quomodocunque res iſta ſe habeat, quam nunc mittimus, ſuoque loco relinquimus, ſit hoc ita, fuerint Dii illi, quos Graecia colebat, miſeri mortalesque homines, quod in Myſteriis illius gentis aſſerebatur, quid quaeſo Graecorum Myſteria, ad Deos Aegyptiorum? Num non, quod mox videbimus, ipſius Graeciae meliores et maxime cordati Scriptores candide fatentur, ea in re Graecorum mores, a moribus Barbarorum, ac ſigillatim Aegyptiorum, toto coelo differre? At enim, inquit [d] vir ingenii politiſſimi, conſtat vnanimi veterum conſenſu, Myſteria ex Aegypto tranſiiſſe in Grae-

d. Mr. DE SILHOVETTE, vbi ſu-

Graeciam, ac ſingularem reperiri inter Myſteria gentis vtriusque ſimilitudinem. Et iſtud quidem libens et vltro largior, videri modum, certas quaſdam doctrinas ſacras, nonniſi initiatis in Myſteriis tradendi, in Aegypto inuentum, et exinde ad alias gentes translatum fuiſſe. Veroſimile eſt, in antiquiſſimis, et apud hos, et apud illos, Myſteriis, doctrinam de Dei aeterni vnitate, de animarum immortalitate, deque praemiis et poenis poſt hanc vitam diſtribuendis, ſollicite inculcatam fuiſſe. At vti diuerſi erant Aegyptiorum Graecorumque Dii, ita de iis, diuerſa etiam, in vtriusque gentis doctrina tradi ſolebant. In Myſteriis Eleuſiniis, tota fabula de Cerere et Proſerpina, qualem nobis [e] docti quidam veteris Eccleſiae Patres conſeruarunt, tradebatur, ac explicabatur, idque erat praecipuum illorum Myſteriorum argumentum. Nihil certe huiusmodi, in Myſteriis Aegyptiorum vnquam audiebatur. Ita in Myſteriis Samothracum, innumerisque aliis, talia de Diis perhibita fuiſſe nouimus, quae Aegyptiis in vniuerſum ignota erant. Vnicum tantum adiiciam exemplum, ex quo intelligi clare poſſit, ex Myſteriis nihil probari poſſe de Diis Aegyptiorum. Perhibent veteres, [f] Philoſophum quendam, quem Zoroaſtrem vocant, initiatum in Aegypto, Myſteria illius gentis in Perſiam inuexiſſe. Et de Perſis tamen hoc obſeruat Scriptor peruetuſtus, omnique fide hic dignus, [g] *eos non, ſicuti Graeci, ſentire, Deos ex hominibus eſſe genitos.* Ideoque apud eundem, Athenienſes, Xerxi Perſarum regi hoc exprobrant; quod [h] *heroum*, id eſt hominum diuinis honoribus mactatorum, *nullam neque curam agat, neque rationem habeat.* Tale quid ergo, in Perſarum Myſteriis, etſi ex Aegypto arceſſitis, non docebatur. Id igitur, quod volunt viri docti, non ex Graecorum; verum ex ipſorum Aegy-

pra, Diſſ. V. p. 171. 218. et aliis in locis.

e. CLEMENS *Alexandr.* in *Protreptico* p. 13. ARNOBIVS aduerſus Gentes Lib. V. p. 173. 174.

f. Mr. DE SILHOVETTE, vbi ſupra, Diſſ. V. p. 171.

g. HERODOTVS Lib. I. cap. 131.

h. *Idem* Lib. VIII. cap. 143.

Digitized by Google

Aegyptiorum myſteriis oſtendendum adſtruendumque eſſet.

Neque id etiam probari poteſt ex Myſteriis Aegyptiorum, etſi Leo quidam, Sacerdos Aegyptius, id perhibuiſſe dicatur.

§. XV. Sed ſilentio tamen inuoluere non poſſum, doctiſſimos viros, ad ipſa quoque Aegyptiorum myſteria, [hh] in quibus tale quid traditum fuerit, prouocare. Videamus igitur, qualia illa ſint. Adferuntur nempe iſta ex AVGVSTINO *de ciuit. Dei* Lib. VIII. cap. V. *In eo genere ſunt etiam illa, — quae Alexander Macedo ſcribit ad matrem, ſibi a magno Antiſtite Sacrorum Aegyptiorum, quodam Leone patefacta. Vbi non Picus et Faunus, et Aeneas, et Romulus, vel etiam Hercules et Aeſculapius, et Liber Semele natus, et Tyndaridae fratres, et ſi quos alios ex mortalibus pro diis habent; ſed ipſi etiam maiorum gentium dii, quos* [i] *Cicero in Tuſculanis nominibus videtur attingere: Iupiter, Iuno, Saturnus, Vulcanus, Veſta, et alii plurimi, quos Varro conatur ad mundi partes, ſiue elementa, transferre, homines fuiſſe produntur. Timens enim et ille quaſi reuelata Myſteria, petens admonet Alexandrum, vt cum ea matri conſcripta inſinuauerit, flammis iubeat cremari.* Eandem in rem citantur et haec CYPRIANI, ex libro *de idolorum vanitate* p. 12. *Non vnus ab omnibus Deus colitur, ſed propria cuique maiorum ſuorum cultura. Hoc ita eſſe, Alexander M. inſigni volumine ad matrem ſuam ſcribit: metu ſuae poteſtatis proditum ſibi de diis hominibus a Sacerdote ſecretum; quod maiorum et regum memoria ſeruata ſit; inde colendi et ſacrificandi ritus inoleuerit.* Quibus gemina leguntur apud MINVTIVM FELICEM in *Octauio* cap. 21. et ATHENAGORAM in libro pro Chriſtianis p. 31, cuius verba adſcribere, operae pretium fuerit. *Alexander Philippi filius, in Epiſtola ad matrem (ambo vero Heliopoli, Memphi, et Thebis colloquia cum Sacerdotibus inſtituiſſe dicuntur) Deos fuiſſe homines ſcribit, ſe ex Sacerdotibus cognouiſſe.*

hh. Mr. DE SILHOVETTE, vbi ſupra, Diſſ. V. p. 236. 237. etc.

i. locum hunc ſupra §. XIII. deſcripſi.

uiſſe. Obſeruare hic lectorem velim, ATHENAGORAM ſcribere, Olympiadem, et filium eius Alexandrum, Heliopoli, Memphi, et Thebis, cum Sacerdotibus colloquia inſtituiſſe, cum tamen ex genuinis hiſtoriae Alexandri Monumentis certum et teſtatum ſit, Olympiadem filium ſuum in expeditione bellica comitatam plane non fuiſſe, Alexandrum vero, temporis penuria preſſum, vltra Memphim non proceſſiſſe, neque Thebas vnquam oculis vſurpaſſe. Ita ad conſtituendam illam fabellam, mendaciis merisque figmentis opus erat. Si ceteroquin loca hic a me excitata inter ſe compares, atque coniungas, intelliges, Scriptoribus hiſce Chriſtianis, aut lectam, aut ſaltem de fama notam fuiſſe epiſtolam, ab Alexandro Macedone, vti iactabatur, ad matrem Olympiadem ſcriptam, in qua ipſi ſignificauerit, ſibi a Leone Antiſtite Aegyptio, ſecretum aliquod, ſummo ceteroquin ſtudio occultatum, metu proditum fuiſſe, Deos nempe, in Aegypto cultos, olim fuiſſe homines. Quid igitur de hac, ſiue Epiſtola, ſiue fama exiſtimabimus? Nam ſi res ita ſe habet, prouti eam Scriptores illi Chriſtiani referunt, manus vtique de tabula auferenda, pedibusque in doctiſſimorum virorum ſententiam eundum nobis erit.

§. XVI. Verum enim vero, quae fides poterit haberi Epiſtolae, ſupra quidem, quam dici poteſt, memorabili; ſed de qua, ante Scriptorum illorum Chriſtianorum aetatem, nemo vnquam aliquid fando audiuit? Nonne conſtat, a Chriſtianis quibuſdam, illo tempore, intentione non mala; ſed peſſimo tamen exemplo, permulta tanquam veterum Scripta venerabilia conficta fuiſſe, quod crederent, illa ſibi fidem apud lectores tanto maiorem conciliatura, viamque ad felicius deſtruendum gentilium errores ſuperſtitionemque apertura eſſe? Quem fugiunt Sibyl-

Epiſtola Alexandri M. qua id de Leone teſtatus eſſe perhibebatur, a Chriſtiano quodam conficta fuit.

lina,

lina, aliorumque etiam Oracula, Oſthanis et Hyſtaſpis, Magorum nempe Perſarum, libri, Hermetis Trismegiſti varia, et ſimilia his innumera, pia fraude, a Chriſti cultoribus, orbi obtruſa? ſed quae hodie ab idoneis talium rerum aeſtimatoribus, merito contemnuntur. Neque vero etiam antiquitatis Chriſtianae ſtudioſis ignotum eſſe poteſt, Scriptores Chriſtianos veteris Eccleſiae, ad vnum omnes, vbi exquiſito ſtudio idololatriam oppugnant, eiusque vanitatem ac inſaniam annituntur oſtendere, id ſemper et cumprimis vrgere, Deos qui in mundo coluntur, re ipſa homines fuiſſe, aliis ſimiles; ſed dudum mortuos. Eſtne igitur mirum, tenebrionem, neſcio quem, in eorum gratiam, talem Alexandri Epiſtolam confinxiſſe, eamque poſtea certatim alios in vſum ſuum conuertiſſe? Si Epiſtola illa, quam Patres laudant, genuina eſſet, tum quaeſtio de eſſentia, natura, et origine deorum Aegyptiorum, quae, vti ex notiſſimo PLVTARCHI libro *de Iſide et Oſiride*, vbique intelligitur, veteres Philoſophos tantopere exercuit, ſic deciſa et penitus finita fuiſſet, vt nemini amplius dubium ſupereſſe potuerit, et profecto Epiſtola illa, inter Graecos, Philoſophos praeſertim, nihil fuiſſet illuſtrius. Non certe videmus, vnquam aliquem, vbi de natura Deorum diſputare in animum induxit, ad hoc Oraculum confugere, aut eius vel leuiſſimam mentionem facere, non VARRONEM, [k] vbi de Deorum Aegyptiorum natura differit, non CICERONEM in libris *de natura Deorum*, in quibus de hoc argumento, ſubtiliter profecto et copioſe diſceptat, qui in hac cauſa maluit ad obſcura Graecorum myſteria prouocare, ex quibus tamen rem hanc non tam ediſſertat, quam potius tantum muſſitat, quam ad luculentam illam Alexandri Epiſtolam: non DIODORVM *Siculum*, etſi tamen is p. 18. ſecretorum quorundam Sacerdotalium,

k. *De lingua latina*, Lib. IV. p. 17. Edit. Dordrecht.

um, his de quibus loquimur, non diſſimilium, aliquam mentionem iniecerit: non PLVTARCHVM, qui in libro *de Iſide et Oſiride*, in explicandis et conciliandis veterum de hac re ſententiis, ſe mirum in modum torquet, quique illam ipſam quaeſtionem, an Dii Aegyptiorum homines fuerint, intactam praeterire non potuit; ſed de Alexandri Epiſtola ne γρῦ quidem habet, quinimo ſententiam illi contrariam aperte aſſerit; non alium denique quenquam, quod me iudice, documento eſt irrefragabili, illis de tali Epiſtola nihil plane conſtitiſſe. Legat quis porro Scriptores vitae Alexandri M. DIODORVM *Siculum*, ARRIANVM, PLVTARCHVM, CVRTIVM, et inueniet illos commemorare ſacrificia a rege hoc Apidi oblata Memphi, ſermones etiam eum inter et Sacerdotes Iouis Ammonis, in Marmarica, inſtitutos; ſed de Leone, de ſecretis ipſi a Sacerdotibus Aegyptiis reuelatis, de Epiſtola ſuper ea re ad Olympiadem matrem exarata, verbulum aut indicium deprehendet nullum. Non ſum neſcius, Patronos Epiſtolae illius vexatae, [1] nos ad auctoritatem PLVTARCHI ablegare, qui diſertis verbis, in vita Alexandri M. p. 680, epiſtolae illius meminerit. Et meminit ſane; ſed operae profecto pretium eſt, videre, quomodo. En! Scriptoris illius verba. *Ἀλέξανδρος ἐν ἐπιστολῇ πρὸς τὴν μητέρα, φησὶν γεγονέναι τινὰς αὐτῷ μαντείας ἀποῤῥήτους, ἃς ἐπανελθὼν φράσει πρὸς μόνην ἐκείνην. Alexander in Epiſtola ad matrem ſuam, Oracula quaedam arcana ſibi ait reddita, quae reuerſurus ſoli ei reuelaturus eſſet.* Ergo extabat tempore Plutarchi Epiſtola, quae ab Alexandro ad matrem ſcripta eſſe ferebatur. Verum, an dices, obſecro, hanc eſſe Epiſtolam illam, quam Patres laudant? Sed in hac agebatur de doctrinis myſticis Theologiae Aegyptiorum, ante non auditis, in illa ſermo tantum eſt de diuinationibus et praedictionibus ſibi diuinitus

1. IOH. FELLVS Epiſcopus Oxonienſis, omni laude cumulatiſſimus, in notis ad *Cypriani* librum *de vanitate idolor.* p. 12. Edit. Oxon.

 factis,

factis, quas propalare rebus ſuis conſultum non ducat. In hac doctrinas Sacerdotum arcanas, fidei ſuae concreditas, libere et ſine vllo ſcrupulo, reuelat; in illa nihil tale ſe facere poſſe aſſeuerat, verum haec omnia, ſe aliquando poſt reditum, matri coram aperturum eſſe, ſignificat. Et cum poſthaec matrem non viderit, arcana illa Oracula, per quae deſignari videntur omina Apidis, (de quibus nos diximus Lib. IV. cap. II. §. 7. 8.) obliuione perpetua ſepulta fuiſſe oportet. Quanta non, bone Deus! inter Epiſtolam vtramque intercedit diſcrepantia? Eſtne opus pluribus, ad Epiſtolam illam, quam boni Patres Eccleſiaſtici, ab aliis ſeducti, laudant, fraudis et fictionis apertae conuincendam? Et ſi talis cauſa nonniſi fraudibus et figmentis fulciri poterat, quid de cauſa ipſa iudicabit aequus et peritus rerum arbiter?

Euſebii in hac cauſa teſtimonium, veritati praeiudicare non poteſt.

§. XVII. Sed ſunt viri magni nominis, [m] qui tantum apud nos valere debere, EVSEBII auctoritatem, vrgent, vt, quoniam et is docet, Aegyptios, viros bene meritos in Deorum cenſum retuliſſe, hac de re merito addubitari nequeat. Et certe inficias non eo, EVSEBIVM, magnum vtique virum, et quocum, ſi ingenii mirabilem copiam, et eruditionis profundae multiplicem varietatem ſpectes, pauci in tota antiquitate conferri queunt, iudicem in cauſa huius generis, dici poſſe idoneum. Satis ex *Praeparatione* eius *Euangelica*, intelligi poteſt, quanta induſtria is origines Theologiae veteris, apud gentes omnes, ex fontibus genuinis ſcrutatus fuerit, quamque ſagax et limatum iudicium de rebus omnibus tulerit. Sed quid tamen non poſſunt, apud homines etiam doctrina mirabiliter cultos, opiniones praeiudicatae? Nouerat Scriptor egregius, Eccleſiae Doctores, qui ipſum praeceſſerant, meliores pene omnes, ad demonſtrandam impiam idololatriae

m. WARBVRTON *Eſſai ſur les Hieroglyphes*, p. 312.

latriae veſaniam, toties omni niſu aſſeruiſſe, Deos ab omnibus fere in mundo hominibus cultos, re ipſa homines fuiſſe, poſt mortem a Sacerdotibus coelo illatos, in terra vero Templis, honoribusque diuinis donatos. Doctrina eorum hac de re talis etiam erat, vt ſe non mediocri veroſimilitudinis ſpecie commendare omnibus poſſet. Scriptores Chriſtiani, eam non primi excogitauerant; ſed a DIODORO *Siculo*, aliisque magni nominis Scriptoribus Ethnicis traditam, ac magnopere ornatam, adoptauerant tantum, ſuamque in rem verterant. Et credibile eſt, argumentum hoc, a Scriptoribus inprimis Chriſtianis, diligenter exaſciatum, multos permouiſſe, vt doctrinam religionis Chriſtianae accuratius explorandam ſibi ſumerent. Quidni igitur EVSEBIVS tot praedeceſſorum veſtigiis inſiſteret, ac arma, ab ipſis Scriptoribus Ethnicis liberaliter ſuppeditata, ad eradicandam impietatem cultus idololatrici, feliciter conuerteret? Etſi igitur nobiliſſimus Scriptor, alias quoque de origine idololatriae, ſententias, et prolixe ſatis, retulerit, [n] illam tamen, quae vult, Deos plerarumque gentium, primo fuiſſe mortales terrae noſtrae incolas, aliis aperte antepoſuit. Sed omnium tamen horum auctoritas veritati praeiudicare nec poteſt nec debet.

n. *Praeparat. Euang.* Lib.III. cap. III. et X.

Ex teſtimonio Sacerdotum Aegyptiorum, et meliorum inter Graecos Scriptorum, probatur, Aegyptios homines non coluiſſe.

§. XVIII. Verum et aliis argumentis nunc oſtendamus, Oſiridem, Iſidem, Ammonem, Horum, Vulcanum, Herculem, aliosque huius generis deos Aegyptiorum, non fuiſſe homines, ab hominibus aliis, poſt mortem, honoribus diuinis condecoratos, et talem opinionem, merum eſſe figmentum cerebri Graecorum recentiorum, vetuſtioribus omnino incognitum. Graeci, qui [o] *totum prope coelum humano genere impleuerant*, et veſaniae huic modum ponebant nullum, alios, interque hos etiam

(C) 2 Aegy-

o. CICERO Tuſculan. Lib. I. c. 12.

Aegyptios, ſuo modulo ac pede metientes, his id tribuebant, cui ipſi inter ſuos aſſueti erant, quodque domi a teneris vnguiculis viderant, audiuerant, compertumque habuerant. Deos adorabant, quos fuiſſe homines certo ſciebant, proindeque criminis eiuſdem maculam, Aegyptiis quoque affricabant. Mirum itaque videri nemini debet, opiniones huiuſcemodi, tempore praeſertim Ptolemaeorum, qui et ipſi Graeci erant, et graecis ſtudiis, placitis, ac moribus, magnopere ſemper fauebant, inualeſcere, et plerorumque animos occupare potuiſſe. At inter ipſos Graecos, antiquiores et cordatiores quosque longe aliter exiſtimaſſe, probari facile poteſt. De Perſis vidimus, HERODOTVM, hiſtoricorum omnium, qui extant, patrem, teſtari, illos *non, ſicuti Graeci, ſentire, Deos ex hominibus eſſe genitos.*

§. XIV. Aegyptiorum vero, in hoc negotio, mores, moribus graecis etiam in iſthoc negotio opponit, Philoſophus elegantis ingenii, et in hiſtoria antiquitatis, ſi quiſquam alius, vehementer exercitatus. Verba eius, breuitatis ergo, in latinum ſermonem conuerſa, appono. p *Aegyptiorum quoque inſtituta non poſſum non improbare. Bouem illi colunt, auem et hircum. —— Moritur ergo in Aegypto Deus et lugetur, eiusque et Templum monſtratur et Sepulchrum. Et Graeci quidem bonis etiam viris Sacra faciunt, quorum virtutum memoriam celebrant, calamitates vero obliuione obruunt. Apud Aegyptios vero ex aequo lachrymas Deo et honores offerunt.* Si Scriptor eximius crediſſet, Aegyptios homines olim mortuos adorare, hiſce eorum moribus, mores Graecorum non oppoſuiſſet, verum in vna eademque gente crimen vtrumque notaſſet. Conſimilem inter Graecorum Aegyptiorumque cultum comparationem inſtituit LVCIANVS, qui tamen ad excuſandos Aegyptios addit, cultum animalium eſſe aenigmaticum.

p. MAXIMVS TYRIVS, Differt. XXXVIII. p. 455. Edit. Oxon. 1677. 12.

Sed

Sed locum eius, nimis prolixum, quam vt hic inſeri poſſit, q apud ipſum legi malo. Sed audiamus potius HERODOTVM, qui omnium primus, res Aegyptiorum, de quibus Sacerdotes eorum, in omnibus fere totius Aegypti Templis, diligentia ſcrupuloſa percontatus fuerat, popularibus ſuis, Graecis, expoſuit, et videamus quam aperte is Graecorum hac de re opiniones condemnet. Ita autem loquitur Lib. II. c. 50. Νομίζουσι δ' ὦν Αἰγύπτιοι οὐδ' ἥρωσι οὐδέν. *Aegyptii heroës nullo cultu proſequuntur.* Sunt vero heroës proprie illi, quos Graecia ſuperſtitioſa, mortales cum eſſent nati, pro Diis habendos et colendos eſſe, edixit. Tales eſſe Aegyptiis, conceptis verbis HERODOTVS negat. Eodem Libro, cap. 142, auctor is idem haec ſcribit: *Sacerdotes referebant, et demonſtrabant, a primo rege, vſque ad Vulcani Sacerdotem, generationes fuiſſe trecentas quadraginta et vnam* (id eſt annos 11340) *quo temporis interuallo, negabant vllum Deum forma humana extitiſſe, neque etiam vel prius, vel poſtea, in regibus Aegypti extitiſſe quenquam, qui Deus fuerit.* Quae hic ad nos ſpectant, eo redeunt, ἀποθέωσιν, Graecis adeo familiarem, Aegyptiis penitus incognitam eſſe, neque concedere eos, quenquam fuiſſe inter reges ſuae gentis, qui poſt mortem honores diuinos conſecutus ſit. Eadem docet ac vrget, Scriptor hicce cap. 143. ex quo iſta tantum adferemus. *Hecataeo hiſtoriae Scriptori, originem ſuam recenſenti, atque aſſerenti, ſextum decimum, ex maioribus ſtirpis ſuae, Deum fuiſſe*, Sacerdotes Thebaei *opponebant ſui proprii generis genealogiam, in recenſione tamen illa non admittentes, id quod ab illo diceretur, hominem progenerari a Deo. Ita vero genealogiam ſuam, genealogiae Hecataei opponebant, vt dicerent Piromin ex Piromie genitum ſemper eſſe, donec trecentos quadraginta quinque numero impleti eſſent, omnes Piromies,*

q.' in *Deorum Concilio*, Opp. To. II. p. 951-956. Edit. Salmur.

 vt

Digitized by Google

vt itaque genealogia vltimo nec in Deo, nec in heroë deſineret. Nempe Hecataeus hiſtoricus graecus, cum Sacerdotibus Thebaeis in Aegypto, ſermones miſcens, ex inani quadam iactantia, genus ſuum ad Deum aliquem retulerat, a quo ipſe in ſtemmate eſſet decimus ſextus, ſicuti in Graecia nihil profecto erat frequentius, quam vt hi genus ſuum referrent ad Iouem, alii ad Apollinem, alii ad Bacchum, alii ad Herculem, cuius praeſertim numeroſa erat in Graecia poſteritas, alii ad Venerem, alii ad alios. Vano huic graeco, Sacerdotes Thebaei, oppoſuerant genealogiam ſummi ſui Pontificis, qui per * generationes 345, in linea recta a primo ſummo Pontifice deſcenderat, ſed ita vt ſemper *Piromis*, e *Piromie* prognatus fuiſſet. Ergo Sacerdotes ſignificare volebant Hecataeo, memoriam temporis praeteriti, apud ſe multo eſſe longiorem et diuturnam magis, quam apud Graecos; ſed ſe nullos tamen Deos agnoſcere, a quibus longa ſerie homines genus ducerent, quae tantum eſſet Graecorum vaniloquentia. *Piromis*, ⲠⲒ-ⲢⲰⲘⲒ, eſt vox Aegyptiaca, deſignans *hominem*, quod res ipſa, totaque orationis ſeries iam ſic ſatis declarat, et Aegyptios aliam vocem non habuiſſe, ad deſignandum ἄνθρωπον, *hominem*, verſio Coptica librorum Scripturae, quae proſtat, docere vnumquemque poteſt. *Piromis* itaque ex *Piromie*, eſt *homo ex hominibus ortum trahens*, qui opponitur *homini ex Deo, ſtemmatis ſui auctore, prognato.* Quod vero HERODOTVS affirmat, *Piromin graece ſignificare καλὸν κἀγαθὸν, bonum et honeſtum*, id pro luſu aliquo etymologico habendum eſt. Nam ⲠⲒ-ⲢⲎ-ⲘⲎⲒ, *Pi-re-mei*, reipſa ſignificat

* Numerus hic generationum fidem vtique omnem ſuperat. Sed non dubito, quin hic lateat aliquid arcani, quod tamen nunc diuinando aſſequi haud poſſum.

Digitized by Google

ficat *facientem quod iuſtum eſt*, vnde conflatam eſſe vocem ΠΙ-ρωμι, (*hominem*) exiſtimare potuit, qui eam Herodoto interpretatus eſt. Sed pergit mox HERODOTVS cap. 144. docetque ex ore Sacerdotum, *ante hos homines, regnum in Aegypto tenuiſſe deos, ſed qui cum hominibus non vna vixerint, eorumque ſemper regnaſſe vnum, vſque ad Horum, Oſiridis filium, qui fuerit omnium vltimus.* Ab eo igitur tempore, quo homines regionem Aegypti occupare, ſibique ſubiicere coeperant, Dii, ſecundum Aegyptios, in illa amplius non conſpiciebantur. Non dubito, quin doctrina haec, quam HERODOTVS ex ore Sacerdotum acceperat, doctrina fuerit Aegyptiorum omnium, per totam Aegyptum recepta, vſque ad Ptolemaeorum tempora. Nam Scriptor, qui in hocce argumentum diligenter apud Sacerdotes omnes inquiſiuerat, nihil plane in contrarium obſeruat. Semper doctrinam hac de re Aegyptiorum, Graecorum doctrinae et cultui opponit. Et mox videbimus, teſtimonium hoc HERODOTI, ipſius MANETHONIS, Sacerdotis Aegyptii antiqui, teſtimonio egregie confirmatum. Videmus etiam, architectos primos noui dogmatis de cultu hominum diuino, vetuſtis Aegyptiis temere affictі, vt fidem ſibi conciliarent, aliis perſuadere debuiſſe, rem hanc a Sacerdotibus ſemper ſollicite occultatam fuiſſe, donec tandem vnus ex eorum numero, Alexandro demum eam aperuerit. Vide §. XV. XVI. Igitur ante Alexandri M. aetatem, nemini ea de re quicquam conſtabat, niſi, vt volebant fabulae huius auctores, ſoli initiati. DIODORVS mentionem figmenti huius etiam iniicit, vbi Lib. I. p. 18. ait: *Interitum Oſiridis ex antiqua traditione, in arcanis Sacerdotes habuiſſe. Verum temporis ſucceſſu, tandem accidit, vt aliqui ſilentio occultatum in vulgus effutirent.* Prae-

Digitized by Google

clari huius Scriptoris tempore, fabula de Leone arcanum hoc Alexandro aperiente, nondum innotuerat. Alioquin rem hanc, magni certe in cauſa iſta momenti, et hic, et in hiſtoria expeditionis Alexandri in Aegyptum, commemoraſſet. Sed aliquam tamen hiſtoriolam, illi, quam Patres quidam referunt, non diſſimilem, ſingere omnino oportebat, vt traditiones recentiorum, cum vetuſtioribus genuinis, inter quas tanta apparebat diſcrepantia, aliqua ratione conciliari poſſent.

Idem ex Dynaſtiis etiam Manethonis oſtenditur.

§. XIX. HERODOTVS vero omni fide, hac in re, tanto dignior omnibus videri debet, quod ea quae aſſerit, cum aliis vetuſtiſſimisque Aegyptiorum monumentis plane concinant. Norunt omnes, MANETHONEM Sacerdotum in Aegypto, tempore Ptolemaei Philadelphi, Pontificem maximum, ex columnis ſacris, et melioribus, quae tum ſupererant, monumentis Sacerdotalibus, notiſſimas illas Dynaſtias regum Aegypti confeciſſe, in quibus digerendis, et ad Chronologiam ſacram accommodandis, operam non poenitendam poſuere MARSHAMVS, et haud ita pridem VIGNOLIVS noſter. [r] Diſtinguit autem MANETHO regnum Deorum et Semideorum, a Dynaſtiis hominum, prius illud regnum inſecutorum. Cum vero Dynaſtiae hominum incipiant a Mene, qui conſenſu omnium, primus ex Chami poſteris in Aegypto regnauit, ſiue is ſit Chamus ipſe, vti nonnullis placet, ſiue Miſraimus, Chami filius, quod plurimis placet, ſiue huius filius, aut nepos, quod vero videtur ſimilius, ſequitur neceſſario, Deos eorumque regnum, antecedere regnum primorum Chami poſterorum, ac plane ſupra diluuium collocandum eſſe. Et ita etiam AFRICANVS, EVSEBIVS, SYNCELLVS, et quicunque Dynaſtias illas Manethonis nobis conſeruarunt, rem ceperunt, neque etiam alia potuit eſſe mens ac ſententia MANETHO-

r. apud SYNCELLVM in Chronograph. p. 18. 19. 40. 41.

NETHONIS. SYNCELLVS, cui potiſſimum Dynaſtiarum illarum conſeruationem debemus, ſimilia etiam de regno Deorum, Semideorum, et poſtea hominum, refert [s] ex *Chronico vetuſto* Aegyptiorum, quod ipſe quidem Manethone antiquius cenſet, [t] VIGNOLIVS vero ad aetatem Euſebii demittit. Quicquid ſit, illud tuto hinc colligimus, in antiquiſſimis et maxime genuinis Aegyptiorum Monumentis, regnum Deorum anteponi regno primorum in Aegypto hominum. Et hoc ſane id ipſum eſt, quod HERODOTVM docuerant Sacerdotes, *ante primum Aegypti regem regnaſſe deos, ſed qui cum hominibus non vixerint.* §. XVIII. Neque etiam traditionis huius Sacerdotalis priſcae expers fuit [u] DIODORVS, etſi tamen ipſe recentiores potiſſimum ſequatur. Et profecto non poteſt oſtendi, ex regibus Aegypti poſt Menem quiſquam, in quem omnes illae Sacerdotum fabulae de Iſide, Oſiride, Horo, et Typhone, vere et recte quadrare dici poſſint. Et oportuit tamen Oſiridem, ſi vera ſunt, quae de eo in fabulis traduntur, fuiſſe regem longe celeberrimum, cuius in hiſtoria non potuit intercidere memoria. Sed oſtendi non poteſt rex, cui illae de Oſiride fabulae adaptari legitime poſſint. Nam ceteroquin * *nihil quidem facilius, quam in tot tantisque fabulis de Oſiride et reliquis Diis, aliquid reperire circumſtantiarum, quod ad hunc vel illum regem accommodes.* Sunt etiam in iis, quae de Oſiride, Iſide, et Horo in fabulis tradebantur talia, vt hiſtorice et proprie accipi nullo modo queant, et non aliam, quam allegoricam et ſymbolicam explicationem admittant, etſi in fabula illa, qualem PLVTARCHVS prolixe narrat, ad priſcas et genuinas Sacerdotum traditiones, multae acceſſerint aeui poſte-

s. SYNCELLVS Chronograph. p. 51. 52.

t. *Chronologie de l'Hiſtoire ſainte*, To. II. p. 659.

u. Lib. I. p. 41. 42.

(C) 5

* Verba ſunt PERIZONII Origin. Aegypt. cap. V. p. 79.

poſterioris. Aliter ergo exiſtimare non poſſum, quam, regnum Oſiridis, Iſidis, Hori, Typhonis, et ſimilium, non eſſe hiſtoricum et verum; ſed mere fabuloſum, ſymbolicum et allegoricum, methodo Sacerdotum, tradendi dogmata ſacra, aenigmaticae, plane attemperatum. Et ſimiles ſane fabulas, vetuſtiſſima, Phoenicum, Phrygum, ipſorumque Graecorum Theologia, nobis abunde ſubminiſtrat, vt ſatis appareat, idem fere Theologis priſcis variarum gentium fuiſſe ingenium, et diuerſas ipſorum fabulas, ex vno fonte deriuatas fuiſſe. Praeterea regnum illud Deorum Aegypti fabuloſum, a Sacerdotibus hunc in modum adornatum fuiſſe, vt cyclos ipſorum aſtronomicos et chronologicos accurate referret, tam ingenioſe et luculenter haud ita pridem probauit [w] vir vndecunque doctiſſimus, vt dubio locus ſupereſſe nequeat.

[w] Chronologie de Mr. DES VIGNOLES To. II. p. 656. 657. 660. etc.

Indicatur ratio, ob quam recentiores Graeci, vetuſtis Aegyptiis apotheoſin hominum mortuorum affinxerint.

§. XX. Neque etiam ita difficile eſt, diuinando aſſequi, vnde tandem euenerit, vt Graeci poſterioris aeui, Theologiam Aegyptiorum, tam turpi ratione corruperint, totique orbi perſuadere anniſi fuerint, Oſiridem, Iſidem, Horum, et primores quoſque Aegyptiorum deos, ſola ſua virtute et praeclare geſtis, meruiſſe, vt ſorte humana exemti, diuinis gauderent honoribus. Ficta illa Alexandri M. epiſtola, de quo §. XVI, niſi me opinio vehementer fallit, totum rei huius arcanum nobis reſerabit. Nemini ignotum eſſe poteſt, niſi cui Alexander ipſe ignotus eſt, magnum hunc Aſiae domitorem, dum etiam in viuis eſſet, pro deo haberi colique voluiſſe, et ſuper ea re, poſt occupatam Aegyptum, Oraculum Iouis Ammonis in Marmarica conſuluiſſe. Hoc ſine dubio anſam praebuit Epiſtolae illi confingendae, qua nempe Alexander veſaniam ſuam et impietatem, exemplo primorum in Aegypto regum, Oſiridis, Iſidis et Hori, ceterorum-

rumque excuſare voluerit. Alexandrum huiuſcemodi conſilia mente ſua agitaſſe certum eſt. Hinc videmus ipſi a LVCIANO exprobrari, [x] quod etiam poſt mortem ſtulta illa ſpe ſe lactauerit, fore, vt aliquando Anubis aut Oſiris euadat. Veſtigia haec Alexandri, legerunt eius in regno Aegypti ſucceſſores, Ptolemaei, qui tantum non omnes, aut poſt mortem Deorum choro additi fuere, aut viui in illud conſortium recipi voluere. Poteratne aliquid his auditu iucundius fingi, quam eos honores tantos appetendo, imitari tantum exempla primorum et maxime illuſtrium Aegypti regum, qui ſint illi ipſi dii, qui nunc ab omnibus, in toto regno, tam impenſa religione colerentur. Erat illo tempore Aegyptus graecis hominibus tota repleta, Graeci etiam paſſim opimis fruebantur Sacerdotiis, in Templis praeſertim munificentia Ptolemaeorum recens extructis, aut etiam ex puluere et ruina magnifice denuo reſtauratis. Alii a tenera aetate, Graecorum diſciplina ſollicite imbuebantur, quibus MANETHONEM ipſum accenſendum eſſe exiſtimauerim. Horum itaque ſtudio, vt et regibus rem gratam facerent, et vt proprio ſuo ingenio obſecundarent, effectum eſt, vt priſca Aegyptiorum Theologia non mediocriter corrumperetur, et multis peregrinis additamentis vehementer incruſtata, talis fere traderetur, qualem a DIODORO *Siculo*, et PLVTARCHO repraeſentatam legimus, in quorum excellentibus ceteroquin Scriptis, vbi de rebus Aegyptiorum agunt, non ipſorum, ſed temporis, vitio, vero falſa permulta, genuinis tot adulterina ſic admixta reperiuntur, vt vnum ab altero diſcernere, non cuiuſuis ſit, laboremque requirat minime vulgarem.

x. *in dialogis mortuorum*, Opp. To. I. p. 254.

§. XXI. Sed tempus eſt, vt videamus, quodnam fuerit re ipſa genuinum obiectum, Theologiae et

Obiectum cultus idololatrici vete-

rum Aegyptiorum, duplex fuit: Dii nempe intelligibiles, et ſenſibiles.

et cultus idololatrici veterum Aegyptiorum, ad quod illi, derelicto iam vno vero Deo, honorem et reuerentiam ipſi ſoli debitam, peruerſa mente transtulerunt. Sacrae literae teſtantur, homines in vniuerſum, interque hos etiam Aegyptios, cum oculos in coelum attollerent, inibique Aſtra contemplarentur ſplendida, cum experientia magiſtra didiciſſent, quam multiplicem vſum, clariſſima Mundi lumina terrae noſtrae praeſtarent, diuinitatem iis tribuiſſe, et cultum aliquem, tum publicum, tum priuatum, decreuiſſe. Ex iis, quae ſupra obſeruauimus §. V. VI. VII. IX. liquere arbitror, cultum Solis, aliorumque, vt credo, Aſtrorum, Lunae praeſertim, aeuo Iſaaci Patriarchae, in Aegypto inualuiſſe, quo ſine dubio factum eſt, vt cognitio et cultus veri Dei ſenſim pelleretur, etſi tamen non illico extingueretur. Credibile omnino eſt, primo ad cognitionem et cultum veri Dei, ſuperacceſſiſſe cultum aliquem Aſtrorum, tanquam illuſtrium ſupremi Numinis adminiſtrorum, per quos hominibus in mundo benefacere et benedicere velit. Nonne in ipſo Chriſtianorum coetu tot reperiuntur, qui cum cultu creatoris, cultum etiam coniungunt creaturarum, quas pro mediatoribus ac interceſſoribus pro hominibus apud Deum haberi et inuocari volunt? Quidni tale quid etiam apud Aegyptios, in primordiis cultus eorum idololatrici, contigiſſe diceremus? Et videmus profecto, tempore Ioſephi Patriarchae, quo tota Aegyptus cultui creaturarum mancipata iam erat, hunc tamen Patriarcham, regi de ſuo, id eſt vero Deo, locutum eſſe libere. y *An ſine Deo*, inquit, *fauſtum reſponſum edetur Pharaoni?* Tantum vero abeſt, vt rex piam hanc admonitionem Ioſephi aegre tulerit, aut contemtim reiecerit, vt potius ingentem fiduciam, quam in Deo Ioſephi collocauerat, huiuſmodi verbis

y. Geneſ. XLI. 16.

bis declarare non dubitauerit: [z] *An inueniemus virum huic* Ioſepho *ſimilem, in quo ſit Spiritus Dei? Ioſepho vero dixit: Quandoquidem tibi omnia haec patefecit Deus, neque quiſquam eſt prudentia et ſapientia tui ſimilis, domui meae praefectus eris.* In ipſo igitur idololatriae progreſſu, cum illa Aegyptum vniuerſam iam inundaſſet, notitia tamen Entis infinite perfecti, creatoris et conſeruatoris omnium, ex mentibus Aegyptiorum deleri neutiquam potuit. Et illa veri Dei notitia, in gente, quae vſum rationis diligenter excoluit, et antiquiſſimi temporis memoriam induſtrie cuſtodiuit, ſine dubio ſemper etiam poſthaec aliqua ratione conſeruata, adque ſeros poſteros propagata fuit. Non poſſum itaque non magnopere probare iudicium, quod de Theologia Aegyptiorum tulit vir impenſe doctus, ROBERTVS BALFOREVS, Scotus, idque meum facere. Sic autem ille: [a] *Vetus illa Aegyptiorum ſchola, vnde Philoſophiam ſuam omnis Graecia hauſit, iam inde a Mercurii ter maximi temporibus, mundum duplicem conſtituit, vnum* νοητὸν, *alterum* αἰσθητὸν, *hoc eſt, dicamus, vt poſſumus, alterum intelligibilem, alterum ſenſibilem,* eamque in rem haec CLEMENTIS *Alexandrini* verba addit: [b] Κόσμον τε αὖθις, τὸν μὲν νοητὸν οἶδεν ἡ βάρβαρος φιλοσοφία, τὸν δὲ αἰσθητόν. *Philoſophia Barbarica duplicem mundum praedicat, intelligibilem alterum, alterum ſenſibilem.* Nihil in Philoſophia Platonica et Pythagoraea celebrius eſt inter duplicem hunc mundum, vti et inter θεοὺς νοητοὺς, *Deos ſolo intellectu cognoſcendos*, quia ſunt naturae ſpiritualis, adeoque viſui non patent, et θεοὺς αἰσθητοὺς, *Deos ſenſibus percipiendos,* adſpectabiles quippe, qui natura praediti ſint corporea. Diſcrimen hoc Scholae Graecorum, Pythagoraea, et Platonica, traxerunt, vt vere vir eruditus obſeruauit, ex Theologia Aegyptiorum. Huius

z. *Ibid.* v. 38. 39.

a. Commentar. in *Cleomedis* Meteorol. Lib. I. p. 133. 134.

b. Stromatum Lib. V. p. 593.

Huius itaque obiectum fuit duplex, alterum intelligibile, ſpirituale, alterum ſenſibile et corporeum.

Aegyptiorum vetuſtiſſimi, Deos coluerunt νοητὰς, naturae ſpiritualis et aeternae.

c. Vide *Panthei* noſtri Lib. I. cap. IV. §. 1. 7.

§. XXII. Primum vtique Theologiae veteris et cultus Aegyptiorum, obiectum fuit *νοητὸν*, naturae ſpiritualis, adeoque ſenſibus non obnoxium, ſed ſola vi intellectus cognoſcendum. Agnouerunt nempe primi inter Aegyptios Sapientiae magiſtri, c eſſe Spiritum aliquem ingenitum, aeternum, omnibus rebus quae exiſtunt prius, qui omnia creauerit, omnia conſeruet, omnia contineat, omnia permeet atque viuificet, qui ſit Spiritus totius mundi, hominum vero cuſtos et benefactor. Res ipſa ſatis loquitur, neque aliter exiſtimare poſſumus, quam doctrinam Aegyptiorum de Spiritu aeterno, mundi creatore et rectore, eſſe antiquiſſimam, a Patriarchis acceptam, et ad ſeros poſteros, inter quos diu floruiſſe deprehenditur, ſollicite transmiſſam. Non parum id ex eo confirmatur, quod in Theologia Aegyptiorum et Phoenicum, qui fuerunt eorum coloni, veſtigia extent, nec pauca nec obſcura, * traditionum patriarchalium de creatione mundi, originibusque rerum, quae cum hiſtoria Moſaica ſic conſpirant, vt ex ea videantur eſſe deſumtae, quamuis ante Moſis aetatem Sapientibus Aegypti cognitas fuiſſe, dubitare non poſſim. Illarum in *Pantheo* noſtro paſſim, vbi res id ferebat, mentionem fecimus. Ex huiuſmodi traditionibus, nunc vnicam tantum, quae ad noſtrum argumentum inprimis ſpectat, adferam. Sciebant Patriarchae, diuinitus edocti, quod et MOSES literis conſignauit, *Gen.* I. 2. terram initio, a Deo recens productam, maſſam fuiſſe rudem, indigeſtam, tenebricoſam, et informem, quam veteres dixe-

* De hiſce Patriarcharum traditionibus non inutile erit conſulere magni Theologi, CAMP. VITRINGAE Obſeruat. Sac. Lib. I. cap. IV.

dixere Chaos, et aquis obtectam, *aquis* autem his, (quae continebant corpora omnia in mundo noſtro creanda) *Spiritum Dei incubuiſſe*, ad inſtar volucrium, quae oua ſua fouent. Hinc profecto illa vetus Aegyptiorum traditio dimanauit, [d] quam ab ipſis accepit Thales Mileſius, qui poſtea inter ſuos docuit, [e] *aquam eſſe initium rerum: deum autem eam mentem, quae ex aqua cuncta fingeret.* Erat igitur doctrina Theologiae Aegyptiorum vetuſtiſſimae, mentem Diuinam, ſiue Spiritum Dei, ex aqua cuncta produxiſſe. Et certe Pharao rex Aegyptiorum, cum Ioſepho loquens, agnoſcit [f] רוח אלהים *Spiritum Dei,* tanquam ſibi non ignotum. Ac in Theologia Aegyptiorum, plurimam mentionem fieri conſueuiſſe *Spiritus Diuini*, a quo omnia eſſent, [ff] loco alio ſatis oſtendimus. De Spiritu illo docebant vetuſti Aegyptiorum Philoſophi, [g] quod materiam informem chaoticam, in formam oui diſpoſuiſſet, atque ex illo ouo cuncta creaſſet, Spiritus vero ille eſſet naturae maſculo-foemininae. Doctrinam hanc in vniuerſum deſumtam eſſe ex traditione antiquiſſima Patriarchali, quam his verbis complexus eſt MOSES, *Geneſ.* I. 2. ורוח אלהים מרחפת על פני המים. *Et Spiritus Dei incubabat aquis*, mihi quidem videtur certum. Creator vniuerſi dicitur hic רוח אלהים, *Spiritus Dei*, deque eo commemoratur, quod *incubuerit aquis.* Illud vero *incubare aquis*, quod attribuitur Spiritui Creatori, ſi vim vocis ſpectes, actio proprie eſt volucrium ſequioris ſexus, quae ouis ſuis aut pullis incubant, eoſque incubando excludunt, quod * veteres non minus, quam recentiores opportune monue-

d. Vide *Pantheon* Lib. I. c. II. §. 7.

e. CICERO de Nat. Deor. Lib. I. c. 10.

f. *Geneſ.* XLI.

ff. Lib. I. cap. IV. §. 7. 38.

g. Lib. I. cap. II. §. 8.

* Ex Iudaeis RASCHI ad h. l. Ex Patribus AMBROSIVS, AVGVSTINVS, HIERONYMVS, BASILIVS M. DIODORVS Tarſenſis, aliique apud DRVSIVM in notis maioribus ad eundem locum.

nuerunt. Hinc videtur ortum traxiſſe ſententia, quae Scholis Orientalium familiaris fuit, Spiritum Diuinum, eſſe aut naturae foemininae, aut maſculo-foemininae. Ex Scholis illis Orientalium, id acceperunt haeretici veteris Eccleſiae, * qui Spiritum S. dicere ſoliti ſunt *matrem* aut etiam *ſororem Chriſti.* Accedit ad ea quae dixi, quod in lingua hebraica, vox רוח, quae *Spiritum* deſignat, generis cenſeatur foeminini. Poſtquam id Aegyptii et Orientales ex traditione accepiſſent, ſucceſſu temporis rem eandem explicare conati ſunt, [h] ratione quadam ex re ipſa, vt credebant, petita; ſed quam ipſi excogitauerant, ſimiliter fere, vti Aegyptii, [i] quorum ſermone, *Luna* vocabulo exprimitur generis maſculini, ΠΙ-ΙΟϨ, *Pi-ioh*, ex eo, vt credibile eſt, anſam arripuerunt, aſſerendi, lunam eſſe generis maſculo-foeminini, quamuis poſtea de exquirendis huius ſui effati rationibus phyſicis, ſollicite quoque eſſent. Eodem modo arbitror, et indolem vocis hebraicae רוח, et ea quae de Spiritu creatore, aquis, tanquam ouo incubante, ex traditionibus patriarchalibus hauſerant priſci Aegyptiorum Philoſophi, eos induxiſſe, vt in Scholis ſuis traderent, Spiritum illum naturae eſſe maſculo-foemininae. Talis adhuc erat Theologiae Aegyptiorum indoles, vt *Diis* ſuis αἰσθητοῖς, *ſenſibus obnoxiis*, praecificerent *Deum* νοητὸν, ſolo *intellectu cognoſcendum*, cum ad eos Graeci, addiſcendae ſapientiae cauſa, frequenter commearent. De Thalete paulo ante vidimus. Inter omnes vero Graecorum Philoſophos, qui Aegyptios adierunt, nemo in diligenter hauriendis et ſtudioſe excolendis placitis eorum Theologicis, tantum operae impendit, atque

h. Vide *Pantheon* Lib II. cap. VII. §. 8.

i. Lib. I. c. III. §. 6.

* Vide inprimis FABRICII Codicem Apocr. N. Teſtamenti p. 361. 362. 363. et notas ibidem.

atque fecerunt Pythagoras et Plato. Pythagoras praeſertim tantum non omnia inſtitutioni Sacerdotum Aegyptiorum debet, in iis etiam, vt credo, quae ſibi ipſi adſcripſit. Et hi etiam primi inter Graecos, doctrinam haud dubie in Aegypto auditam, de *Diis νοητοῖς*, *intelligibilibus*, et *αἰσθητοῖς*, *ſenſibilibus*, curate et ſubtiliter, more Philoſophorum expoliuerunt. Hinc de Pythagora Poëta canit:

—— [k] *isque, licet coeli regione remotos*
Mente Deos adiit: et quae natura negabat
Viſibus humanis, oculis ea pectoris hauſit.

k. OVIDIVS Metamorph. Lib. XV. 62.

En! Deos *νοητοὺς*, a Pythagora primum in Graeciam inuectos. Et de vtroque, ad rem eandem digitum intendens, DAMASCIVS Philoſophus Pythagoraeo-Platonicus, ita ſcribit: [l] *Ex antiquiſſimis Philoſophis, Pythagoram et Platonem*, Iſidorus *vt Deos coluit, et eorum animas alatas eſſe dixit, quas in locum ſupercoeleſtem, inque campum veritatis et pratum eleuatas, diuinis putauit ideis paſci.* Haec eſt Theologia, quam ex Aegypto retulerunt domum Pythagoras et Plato. Si tamen aliquando Aegyptii, quo video [m] viros grauiſſimos affirmare, neglecta plane mente aeterna, cultui Deorum adſpectabilium ſe totos dediderunt, id non niſi ſero accidere potuiſſe, ſatis liquere arbitror.

l. in *vita Iſidori*, apud PHOTIVM in Biblioth. Cod. CCXLII. p. 1034.

m. Vide *Pantheon* Lib. I. cap. II. §. 5.

§. XXIII. Ad Deos Aegyptiorum *νοητοὺς*, *intelligibiles*, de quibus diximus, acceſſerunt, inualeſcente iam doctrinae corruptione, et abominando idololatriae ſtudio, Dii *αἰσθητοὶ*, *ſenſibiles*, qui oculis vſurpari, ſenſibusque percipi poterant, elementa et corpora mundi, ex quibus vtilitatem ſingularem, in terram quam incolimus, redundare ſentiebant. Si Scriptores diuinitus inſpiratos in con-

Praeter illos Aegyptii coluerunt etiam θεοὺς αἰσθητοὺς, Deos ſenſibus obnoxios, quos inter primores erant Sol et Luna.

ſilium adhibeamus, [n] docebunt illi nos, quod et hiſtoria populorum omnium confirmat, Solem, Lunam, et lucida coeli ſidera, prima fuiſſe cultus idololatrici in orbe obiecta. Idem feciſſe quoque Aegyptios, ex tabulis S. Codicis, argumento ſaltem indirecto, probari poteſt, et dudum iam probatum eſt. Nam cum in illis, ſaepius Iſraëlitis exprobretur, [o] quod idololatricas Aegyptiorum conſuetudines, tum in ipſa Aegypto, tum poſt exceſſum ex Aegypto, aemulati fuerint, ſuasque fecerint, inter has refertur etiam, [p] quod *portauerint tabernaculum Molochi, et Aſtrum Dei Kiun*, vel *Remphah*. Idolum illud, cuius cultum idololatricum, Deus Iſraëlitis, in deſerto Arabiae peregrinantibus exprobrat, erat *Sol*, ſiue *Rex coeli*, qui Ammonitarum lingua dicebatur *Moloch*, * ſermone vero Aegyptiorum *Remphah*, cui reſpondet מלכת השמים, *regina Coeli*, id eſt, *Luna*, ab Aegyptiis pariter, [q] nomine hoc olim culta. Conſentiunt hic cum Scriptoribus ſacris, etiam exotici, nam et ipſi teſtantur, [r] primum Aegyptiorum cultum oblatum fuiſſe Soli, Lunae, et Aſtris. Et *Soli* quidem ſigillatim, in ipſis idololatriae ſtabilitae primordiis, Aegyptios ritibus operoſis Sacra feciſſe, ex ipſa Ioſephi hiſtoria Moſaica, ſupra iam obſeruauimus §. IX. De *Luna* teſtimonium Scripturae S. quod vetuſtiſſima illa tempora attingat, vel verbis diſertis reſpiciat, adferre quidem non poſſumus; ſed res ipſa in dubium vocari neutiquam poteſt. Praeter ea enim, quae [s] loco alio iam obſeruauimus, et hoc animaduertendum, ** quod inter Feſta ſolennia, quae homines

n. *Deuteron.* IV. 19. *Iobi* XXXI. 26. 27. 2. *Reg.* XVII. 16.

o. Vide ſupra §. XI.

p. *Amos.* V. 25. 26. vbi confer τοὺς LXX. et *Act.* VII. 43.

q. *Ierem.* XLIV. 17.

r. Vide *Pantheon*, Lib. II. cap. I. §. 2.

s. Loco citato.

* Id pluribus probauimus in noſtro *Remphah illuſtrato.*

** Poterit hic cum fructu conſuli auctor inprimis ingenioſus Libri notiſſimi, *Le Spectacle de la Nature*, To. IV. Part. II. p. 284. etc. et SPENCERVS de Legibus Hebr. Lib. III. Diſſert. IV. cap. I. Sect. I.

mines in honorem Deorum ſuorum olim inſtituerunt, *Neomeniae* celebratae in honorem Lunae renouatae, citra controuerſiam, ſint omnium, quae nouimus, antiquiſſima, ex quo conſequitur, Lunam, in cuius honorem Feſta haec celebrabantur, inter prima etiam cultus idololatrici obiecta, ab hominibus inuenta, numerandam omnino eſſe. Id non modo * ſimiliter, ſed ratione etiam plane ſingulari, de Aegyptiis dicendum eſt. Deprehendimus enim ex teſtimonio Scriptorum idoneorum, ** Aegyptios pleraſque ſuas ſolennitates ſacras, certe praecipuas, ſic vel ad Neomenias, vel ad Plenilunia accommodaſſe, vt ex eo coniicere liceat, primos idolorum cultores in Aegypto, praeter Neomenias et Plenilunia vix alios dies feſtos celebraſſe, poſtea vero, cum primis illis, ſucceſſu temporis alia ſuperaddere placuiſſet, haec tamen prioribus ſubordinaſſe atque attemperaſſe. Verum ex ipſa etiam hiſtoria, quantumuis fabuloſa, et graeca, Ionis nempe Argiuae, in vaccam conuerſae, et in Aegypto deinceps, ſub nomine Iſidis a populo adoratae, antiquitatem cultus Lunae apud Ae ptios probare hic poſſemus, niſi argumentum hoc alio loco, et ſatis prolixe, fuiſſemus perſecuti. Patebit ex eo, cultum hunc antiquitatis apud Aegyptios fuiſſe vltimae. t. Lib. III. cap. I. §. 2.

Adiectus mox eſt cultus reliquorum Planetarum.

§. XXIV. Vbi ſemel cultum Solis et Lunae admiſerunt Aegyptii, videntur mox adieciſſe cultum reliquorum etiam Planetarum; ſed aliquo tamen diſcrimine. De vetuſtis Zabiis docet MAIMONIDES,

* Videndus hic SPENCERVS de Legibus Hebraeorum, vbi ſupra, Sect. IV. et VII.

** Illius rei ſpecimina luculenta paſſim in *Pantheo* noſtro occurrunt, v. g. Lib. III. c. I. §. 5. cap. II. §. 7. c. III. §. 10. c. IV. §. 13. Lib. IV. cap. II. ſaepe.

Inde, vt videtur, orta eſt magna numeri ſeptenarii in toto Oriente veneratio et ſanctitas.

DES, quod ſtatuerint, [u] * *nullum eſſe Deum praeter Stellas —— Stellas eſſe diuinas, et Solem eſſe Deum magnum. Dicunt quoque, reliquos quinque Planetas eſſe Deos, ſed duo luminaria, eſſe maiores.* Eadem ſententia fuit veterum Aegyptiorum, [w] qui *Solem* et *Lunam* comparare ſolebant cum *rege* et *regina* (§.XXIII.) reliquos vero Planetas cum [x] ῥαβδοφόροις, *apparitoribus*, vel *ſatellitibus*. Indeque eſt, quod Pythagoraei, quorum ſapientia fere omnis, ex Aegyptiorum fontibus deriuata eſt, [y] Planetas quinque dicerent Proſerpinae, id eſt Lunae, canes, quaſi diceres comites et cuſtodes. Etſi autem tale inter ſeptem Planetas diſcrimen ponere ſolerent veteres, indiciis tamen plurimis conſtat, et argumento non vno, ad liquidum perduci poteſt, tum gentes alias, tum Aegyptios quoque, hos omnes in Deorum ordinem coëgiſſe, iisque honores ſupremos decreuiſſe. In Laconia PAVSANIAS teſtatur, ſe vidiſſe alicubi [z] *ſeptem columnas, antiquo ritu erectas, quas incolae dicerent eſſe ſigna* VII. *Planetarum.* Notum vero eſt, Monumenta idololatriae omnium prima, in honorem Deorum conſtructa, fuiſſe lapides et columnas. PLATO etiam literis prodidit, [a] primos Graeciae incolas, nonniſi Solem, Lunam, Aſtra, coelumque cum terra, Deorum loco habuiſſe, eundemque morem fuiſſe Barbarorum longe plurimorum. [b] Scriptores etiam Arabes Graecis cultum ſeptem Planetarum exprobrare ſolent. Et hunc quidem ſeptem Planetarum cultum antiquiſſimum, cauſam eſſe reor, ob quam tum apud Graecos,

* Docet tamen contra Maimonidem, celeberrimus apud Vltraiectinos Theologus, DAVID MILLIVS, Zabios Stellis praefeciſſe vnum Deum creatorem, in Diſſertat. ſelectis, Diſſert. IX. p. 278. 279. Edit. primae.

u. In *More Nevochim*, Part. III. cap. XXIX. p. 421. Verſ. Buxtorff.

w. Vide ſupra §. XXIII. et *Pantheon* Lib. II. cap. I. §. 2.

x. SEXTVS EMPYRICVS adu. Mathem. Lib. V. p. 343. *Scholiaſtes* vetus *Apollonii* ad Argonaut. Lib. IV. 262.

y. CLEMENS *Alexandr.* Stromat. Lib. V. p. 571.

z. In *Laconicis* cap. XX. p. 262.

a. in *Cratylo* p. 63. Edit. graec. Baſil.

b. Apud HYDIVM de relig. vet. Perſarum cap. III. p. 88.

cos, quod [c] CLEMENS *Alexandrinus* obſeruat, tum apud gentes Orientales fere cunctas, numerus ſeptenarius, ſanctus et ſingulari in honore habitus fuerit. Ex iſto fonte arbitror fluxiſſe, quod in Theologia Orientali Chaldaeorum, Perſarum, et Arabum, tradebatur, ſeptem eſſe magnos angelos πρωτοκτίστους, *primo a Deo creatos*, quod Gnoſtici deinde, Theologiae illius aſſertores pertinaciſſimi, pariter docuerunt, et ab his, videntur id ipſum mutuo ſumſiſſe quidam ex primis Eccleſiae Chriſtianae Doctoribus. Sed argumento huic nunc inhaerere non licet. Non ignotae ſunt in myſteriis Mithrae, ita Perſae appellabant Solem, * *ſeptem portae*, per quas animae tranſire ferebantur. Id forte occaſionem dedit quibuſdam, vt ad hocce exemplum, [d] *ſeptem conclauia Molochi*, Ammonitarum idoli, etiam confingerent. [e] *Septimus dies*, a Perſis videtur feſti inſtar celebrari, et cum laetitia tranſigi conſueuiſſe. [f] *Septem* Eſtherae, virginis Iudaicae, ſed thoro regis Perſarum deſtinatae, *miniſtras* Scriptura commemorat. In eadem mentionem inuenias, [g] *ſeptem Eunuchorum*, qui coram rege Perſiae miniſtrabant, et diſtinctos ab his [h] *ſeptem Principes Perſarum et Medorum, videntes vultum regis, et primas ſedes in regno obtinentes.* Vocantur iidem etiam [i] *ſeptem conſiliarii regis.* Artaxerxes rex in Epiſtola quadam eos appellat [k] *ſeptem amicos* ſuos *conſiliarios.* Taceo nunc Scriptores exoticos, apud quos rei eiuſdem veſtigia [l] non raro reperias. Quae potuit eſſe ſanctitatis iſtius, quam ſeptenario numero ineſſe exiſtimabant, ratio, niſi eam a cultu ſeptem Planetarum arceſſas? Idque clare inprimis loquuntur ſeptem

c. Stromatum Lib. V. p. 600.

d. SELDENVS de Diis Syris, Synt. I. c. VI. p. 169. 170.

e. Liber *Eſtherae* cap. I. v. 10.

f. *Ibidem* cap. II. v. 9.

g. *Ibid.* cap. I. 10.

h. *Ibid.* I. 14.

i. *Eſdrae* VII. 14.

k. *Eſdrae* Liber III. c. VIII. 12.

l. HERODOTVS Lib. I. cap. 86. III. 71. V. 17. VII. 114. IVSTINVS I. 10.

* CELSVS apud ORIGENEM contra Celſum, Lib. VI. p. 290. Adde HYDIVM de Relig. vet. Perſarum, cap. III. p. 101. 102. 103. 105.

Portae in Myſteriis Mithrae celebratae. Per eas enim nihil aliud intelligi potuiſſe, quam ſeptem Planetarum orbes, quos animae in coelum tendentes transeunt, et res ipſa docet, et ex placitis cumprimis Theologiae Gnoſticae, tam luculenter perſpicitur, vt mihi quidem dubium hic ſuperſit nullum.

Ac praeſertim in Aegypto.

§ XXV. Non minor in Aegypto ſeptenario ſanctitas, nec alia quoque ratio illi ſuberat. Conſtat certe, inter mortales omnes [m] Aegyptios fuiſſe primos, qui a ſeptem Planetis, totidem dies, eodem ordine continuo recurrentes, denominauerint. Inde etiam eſſe credo, quod veteres Aegyptiorum Legislatores, incolas illius regionis omnes, [n] in *ſeptem hominum genera*, diuiſos voluerint. Tale porro eſt, [o] quod *ſub tempus ſolſtitii hyberni, Sacerdotes vaccam circa Templum ſepties circumducere conſueuerint.* Neque etiam ratione myſtica caret, quod Aegyptii Nilum, Oſiridem ſuum terreſtrem, per *ſeptem alueos*, totidemque oſtia ſe in mare exonerare iuſſerint. Quis Poëtarum rem hanc verſibus celebrandam eſſe non duxit? De ea VIRGILIVS ita canit Georgic. Lib. IV. 292. loquens de Nilo:

Et viridem Aegyptum nigra foecundat arena,
Et diuerſa ruens SEPTEM *diſcurrit in* ORA.

Et OVIDIVS [p] Metam. Lib. XV. 753.

Perque papyriferi SEPTEMFLVA FLVMINA NILI.

Notum vero eſt, et literis a veteribus proditum, ex ſeptem illis Nili [q] alueis, quoſdam eſſe, non natura factos; ſed arte manibusque hominum effoſſos. Studio igitur et conſilio hominum in Aegypto debetur, quod fluuius genti illi ſacroſanctus, per ſeptem, non autem plures paucioresue alueos, in mare decurrerit. Ratio molimini huic ſubeſt vtique arcana, quam in his Poëta nobis aperit:

m. Vide *Pantheon*, Lib. II. c. VII. §. 14.

n. HERODOTVS Lib. II. c. 164.

o. PLVTARCHVS de Iſide et Oſir. p. 372.

p. Adde Amorum Lib. II. El. XIII. 9.

q. Vide CELLARII Geograph. Vet. Africae p. 19.

At-

[r] *Atque haec Niliacas demum eſt menſura per oras:*
Qua rigat aeſtiuis grauidus torrentibus arua
Nilus, et erumpens imitatur ſidera mundi
Per ſeptem fauces, atque ora fugantia Pontum.

Qua de cauſa veteres etiam Nilum dixerunt [s] *ἀντίμιμον ὀυρανȣ̃, aemulum et imitatorem coeli.* Sed miſſis obſeruationibus huius generis, inhaereamus nonnihil rei plane ſingulari, et memoratu inprimis dignae, quam auctor libri egregii *περὶ ἑρμηνείας*, qui DEMETRII PHALEREI nomen praefert, memoriee prodidit §. LXXI. * *Ἐν Αἰγύπτῳ δὲ καὶ τȣ̀ς θεȣ̀ς ὑμνȣ̃σι διὰ τῶν ἑπτὰ φωνηέντων οἱ ἱερεῖς, ἐφεξῆς ἠχȣ̃ντες αὐτά· καὶ ἀντὶ αὐλȣ̃ καὶ κιθάρας τῶν γραμμάτων τȣ́των ὁ ἦχος ἀκȣ́εται ὑπ᾽ εὐφωνίας. In Aegypto vero, Sacerdotes etiam per VII. vocales, quaſi hymnis deos celebrant, dum eas ordine continuo ſonant, et apud ipſos loco tibiae et cytharae, literarum harum ſonus auditur ob ſuauitatem vocis.* Hunc Sacerdotum Aegyptiorum ritum, vt bene animaduertit GALEVS, reſpicere etiam videtur NICOMACHVS *Geraſenus* Harmon. Manual. L. II. vbi ait: [t] *Ἁρμονία ἀποτελεῖ δραςικὰς δυνάμεις καὶ τελεςικὰς τῶν θείων. Διὸ ὅτ᾽ ἂν μάλιςα οἱ* ** *Θεριvοὶ*

r. MANILIVS Aſtronomic. Lib. III. v. 453. Sequor autem emendationes BENTLEII.

s. PHILO Iudaeus *de vita Moſis* Lib. III. p. 682. HELIODORVS Aethiop. Lib. IX. p. 435.

t. MEIBOMII, auctores antiquae Muſicae, Vol. I. p. 37.

* Multa egregia ad locum hunc obſeruauit THO. GALEVS, in Edit. Oxonienſi a ſe procurata p. 235. Extat quoque in hunc DEMETRII locum, doctiſſimum Schediaſma, IO. MATTH. GESNERI, viri de melioribus literis praeclare meriti, Gottingae 1746. Sed meas cogitationes iam digeſſeram, cum elegantem hanc Exercitationem perlegere concederetur, quod et tum viro celeberrimo ſignificari curaui.

** Pro *Θεριvοὶ*, MEIBOMIVS legebat Τυῤῥηνοὶ, coniectura non valde probabili. B. LA CROZIVS ad notas *Galei* in Demetrium, haec in codice ſua adſcripſerat. *Lego οἱ Θεόριμοι, quae vox eſt Graeco Aegyptiaca.* Ingenioſe profecto. Nam in Scriptis Chriſtianorum Coptorum Eccleſiaſticis, ⲐⲈⲞⲢⲒⲘⲞⲤ, *Theorimu*

ϱινοὶ * τὸ τοιȢτον σεϐάζονται, σιγμοῖς τε καὶ ἐνάϱθϱοις καὶ ἀσυμφώνοις ἤχοις, συμϐολικῶς ἐπικαλȢνται. Quae ita redduntur a GALEO: *Harmonia perficit poteſtates operatrices, et diuinorum effectiuas. Quare Theurgici, cum ſanctiſſime colunt Numen aliquod, inuocant illud ſymbolice quidem, ſibylis tantum vtentes et poppyſmis, ſoniſque qui articulationes et conſonas non habent.* Tangit rem eandem auctor incertus, quem EVSEBIVS vnum e Sapientibus appellat, in [u] verſibus his, quos viri eruditi ſaepe adduxerunt, et explicare annisi ſunt.

u. Apud EVSEBIVM Praepar. Euang. Lib. XI. c. VI.

Ἑπτά με φωνήεντα Θεὸν μέγαν ἄφθιτον αἰνεῖ
Γϱάμματα, τὸν πάντων ἀκάματον πατέϱα.

Septem me vocales, Deum magnum immortalemque laudant
Literae, me, totius huius vniuerſi indeſeſſum patrem.

Loca haec legenti et inter ſe comparanti, vix aliud in mentem illico venire poteſt, quam intelligi hic [w] *ſeptem diſcrimina vocum*, quae veteres, forte primum Aegyptii, et ab his edocti Graeci, per vocales ſeptem deſignarunt. Et ſic [x] IS. VOSSIVS locum DEMETRII explicuit. Quod vti non nego, ita tamen, in ſacris hymnis, quibus Deorum laudes cantabantur, id commode locum habuiſſe, non arbitror. Quid quaeſo ad laudes Numinis conferre poteſt, ſeptem diſcrimina vocum cantando recitare, et continuo repetere? Subeſt ſine dubio rei huic myſterium aliquod, ex Theologia Aegyptiorum peti-

w. VIRGILIVS Aeneid. VI. 646.

x. *De Poëmatum cantu*, p. 91.

ponitur pro *Theologo*. Verum dubium eſt, an vox talis apud reliquos Aegyptios in vſu fuerit. Haec cogitanti non poteſt non arridere correctio GALEI, qui pro Θεϱινοὶ, legit Θεȣϱγοὶ, acute profecto.

* Celeberr. GESNERVS, modo laudatus emendat τὸ θεῖον, vt ego quidem puto, vere et egregie.

petitum, et quod ex illo ipſo fonte hauſtum, Pythagoras poſtea Graecos docuit. Is etenim [y] *curioſe perdiſcens naturam, mundum dixit melos canere, et per harmoniam conſiſtere, atque is etiam motum, rythmum, et cantum ſeptem Stellarum, primus inuexit.* Rem hanc praeter alios, pluribus explicat HERACLIDES *Ponticus* in *Allegoriis Homeri*, ex quibus haec adſcribemus latine conuerſa. [z] *Similiter* * *Epheſius Alexander deſcribens quomodo erraticae Stellae ordine ferantur, de ſingulorum ſonis haec verba ſubdit:*

y. ORIGENIS *Philoſophumena* p. 27.

z. in THO. GALEI Opuſculis Mythologicis, etc. p. 426.

Omnes harmoniam reddunt concentibus vnam,
Dum ſonitus edunt diſtantes limite certo
Atque lyram pulſant ſeptenis ordine chordis.

Quibus haec ſubiungo ex VARRONIS *Atacini Chorographia:*

[a] *Vidit et aetherio mundum torquerier axe*
Et ſeptem aeternis ſonitum dare vocibus orbes.

Ea igitur de cauſa ſingulis his Planetarum orbibus, ſuam cuique literam vocalem aſſignarunt, ita v. g. [b] vt A, propria ſit Lunae, E, Mercurio, H, Veneri, I, Soli, O, Marti, Υ Ioui, et Ω denique Saturno, etſi tamen alii vocales has aliis Sphaeris attribuant. Ab Aegyptiis, vti et Pythagoraeis, ac Platonicis Philoſophis, id acceperunt Gnoſtici, in quorum Gemmis Abraxeis, ſeptem Vocales toties expreſſae conſpiciuntur, per quas nihil aliud deſignare voluerunt, quam quod in Mithrae Myſteriis ſeptem Portae ſubinnuunt, (§. XXIV.) ſeptem nempe Planetarum orbes, et per hos reditum animarum,

a. In Fragmentis veterum Poëtarum Aſtronomicis a SCALIGERO, inter *Catalecta* editis, et in officina Sant-Andreana repetitis, p. 162.

b. THO. GALEVS in notis ad Graecos Rheto-

* De his ALEXANDRI verſibus, conſule ſis, THOMAM GALEVM in notis ad Scriptores hiſtoriae Poëticae p. 149. et FABRICIVM ad *Chalcidii* Timaeum a ſe editum, p. 307.

res ſelectos p. 235. Quibus adde PLVTARCHVM de EI in Delphis p. 386. et CLEMENTEM *Alexandr.* Stromat. Lib. VI. p. 684.

ad coelum ſupremum, quo nihil eſt in hominum huius gregis Theologia celebrius. Non latuit hoc IRENAEVM, qui proinde arcanum iſtud Gnoſticorum dogma explicat Lib. I. cap. XIV. §. 7. Edit. *Maſſueti.* Iam nunc facilius, vetus Epigrammatis illius ſenſus, cuius partem attulimus, perſpici poterit. Sic autem auctor illius incertus:

Ἑπτά με φωνήεντα θεὸν μέγαν ἄφθιτον αἰνεῖ
Γράμματα, τὸν πάντων ἀκάματον πατέρα.
Εἰμὶ δ' ἐγὼ πάντων χέλυς ἄφθιτος, ἡ τὰ λυρῴδη
Ἡρμοσάμην δίνης ὀυρανίοιο μέλη.

Septem vocales me Deum magnum corruptionisque expertem laudant
Literae, me, totius huius vniuerſi indefeſſum parentem.
Sum autem ego lyra vniuerſi incorruptibilis, quae lyricos
Verticis coeleſtis modos concinnaui.

Per *ſeptem vocales* in Epigrammate hoc, intelligi poſſunt, vocales ipſae, a Sacerdotibus Aegyptiis, loco hymnorum, cantando proferri ſolitae, aut etiam, idque praetulerim, innuuntur ſeptem Planetae, per totidem vocales deſignati, et concentus eorum coeleſtis. Suſpicor ceteroquin, Epigrammatis huius auctorem, alumnum extitiſſe Scholae Gnoſticorum. Nam in *Poemandro* HERMETIS, cuius paginae fere omnes diſciplinam Gnoſticorum aperte redolent, locum verſibus nunc expoſitis valde ſimilem deprehendo, in haec verba conceptum. [c] Ὁ γάρ τοι κατὰ φύσιν μουσικὸς θεὸς, καὶ τῶν ᾠδῶν ἁρμονίαν οὐ μόνον ἐργαζόμενος, ἀλλὰ καὶ ἄχρι τῶν κατὰ μέρος ὀργάνων τῆς οἰκείας μελῳδίας τὸν ῥυθμὸν παραπέμπων ἀκάματός ἐστιν ὁ θεός. *Etenim Deus, qui natura ſua eſt muſicus, quique cantuum* coeleſtium *non modo ipſe perficit concentum; ſed et rythmum* *pro-*

c. HERMES *Triſmegiſtus* in Poemandro p. 96. Edit. graec. Turnebi.

propriae ſuae melodiae, ad ſingularia organa (ſeptem Planetas) *tranſmittit, Deus eſt indefeſſus.* Ad Sacerdotes Aegyptios, vt iam redeam, neſcio, an non ad illorum morem, Deos per cantum ſeptem vocalium celebrandi reſpexerit LVCIANVS, vbi Philopſeuden fingit narrantem, [d] *ſe in Aegypto Memnonem audiuiſſe, non vulgari illo modo, quo et alii audiunt ſonum quendam informem; ſed Oraculum ab eo, ore aperto, ſeptem verſibus* (ἐν ἔπεσιν ἑπτὰ) *editum.* Mentitur ſine dubio Philopſeudes ille, quod et nomen eius iam ſic ſatis innuit; ſed vt ſolent etiam mendacia, aliquid ex vero trahere, veroſimile mihi quidem videtur, LVCIANVM in his alluſiſſe ad morem Aegyptiorum, de quo hic diſputauimus. Ludit autem in voce ἔπος, quod et *verſum*, et *vocem*; ſed et *literam vocalem* ſignificare poteſt, ſicuti in verſibus VARRONIS *Atacini*, ſupra laudatis, *voces ſeptem*, ſunt *ſeptem vocales.*

d. in *Philopſeude* Opp. To. II. p. 496. Edit. Salmur.

Idem etiam ex antiquiſſimo, in Aegypto, et Phoenicia, cultu Cabirorum, confirmatur.

§. XXVI. Nihil vero ea quae dixi, tam valide confirmat, atque *Cabirorum* cultus, qui ab vltimis temporibus, apud Aegyptios et Phoenices obtinuit. Cultum hunc Cabirorum Phoenices conſtituiſſe Beryti, diſcimus ex [e] vetuſtis eorum Monumentis. Erant autem *Cabiri* numero *ſeptem*, patre *Sadyco*, quem *iuſtum* interpretantur, progeniti, quibus deinde acceſſit *octauus*, ab ea re dictus *Eſmunus.* Fabula haec referenda vtique eſt ad antiquiſſima Phoenicum tempora. Reperimus vero etiam veſtigia illius, in monumentis Aegyptiorum, quae antiquitatem gentis huius ſapiunt vltimam. Templum certe *Cabirorum* Memphiticum in Aegypto, quod nemini fas eſſet ingredi, ſolo Sacerdote excepto, HERODOTVS memorat Lib. III. cap. 37. Et illos Aegyptiorum *Cabiros*, numero ſimiliter fuiſſe *ſeptem*, vel ex

eo

e. SANCHVNIATHON apud EVSEBIVM Praep. Euang. Lib. I. c. X. p. 36. 37. 38. 39. DAMASCIVS in *vita Iſidori* apud PHOTIVM in Bibl. p. 1074. Adde GVTBERLETHVM de Cabiris cap. IV. et *Pantheon* noſtrum, Lib. II. c. VII. §. 12.

eo colligere licet, quod Aegyptii, non ſecus atque Phoenices, habuerint et coluerint, [f] quem etiam lingua ſua patria dixerunt *Eſmunum*, id eſt *octauum*. Forte igitur *Cabiri*, numero quippe VII, ſunt *ſeptem* illi *Dei*, quos [g] MANETHO ait explere XVI. primas Aegyptiorum Dynaſtias. Ceterum, cum [h] Phoenices origine ſint Aegyptii, et poſt exitum ex Aegypto, in Phoenicia demum conſederint, liquet omnino, eos auita haec Sacra ab Aegyptiis accepiſſe, hos vero Sacris illis operatos ante iam fuiſſe, quam Phoenices ex regione ſua excederent. Cultum porro *Cabirorum*, originis eſſe Aegyptiacae, ex eo quoque confirmari poteſt, quod Sacerdotes Aegyptii perhiberent, [i] *Cabiros ſuos eſſe Vulcani filios.* Nam [k] ex *Vulcano*, vel, vti eum Aegyptii appellabant, *Phtha*, Deos reliquos omnes, interque hos maiores praeſertim, prodiiſſe, dogma erat Theologiae Aegyptiorum canae atque genuinae. Quem igitur Phoenices, djalecto ſua, quam adſciuerant, Cananaea, nuncupabant *Sydicum* (צריק) *iuſtum*, eum Aegyptii, ſermone auito dicebant [l] *Phthas*, φθ[illegible], id eſt, *omnia decernentem et ordinantem.* Neque vlla ratione dubito, quin gens vtraque, illa per *Sydicum*, haec per *Phthan*, vnum idemque Numen deſignare voluerint, aeternam nempe rerum omnium cauſam. Quod ad ipſum *Cabirorum* nomen attinet, illud fateor eſſe non Aegyptiacae, verum Phoenicicae originis, et a Phoenicibus ad Graecos perueniſſe. HERODOTVS loquens de Cabiris Aegyptiorum, nomen graecum, quod et alias fecit, adhibuit, et videtur id ab interpretibus Sacrorum graecis, [m] quos Pſammetichus inſtituerat, accepiſſe. Nomen antiquiſſimum Aegyptiacum nos hodie latet; verum Phoenicicum nomen indicare videtur, proprium id fuiſſe Planetis. Sunt enim *Cabiri*, quemadmodum Philologorum plerisque placet, כבירים, *Cabi-*

f. Vide *Pantheon* noſtrum Lib. II. c. VII. §. 11. 12. 13. 14.

g. apud SYNCELLVM in Chronographia p. 18.

h. Vide *Pantheon*, loc. cit. §. 12.

i. HERODOTVS Lib. III. c. 37. HESYCHIVS in voce Κάβειροι.

k. Vide *Pantheon*, Lib. I. cap. II. §. 10. 11. cap. III. §. 8.

l. *Pantheon*, Lib. I. cap. II. §. 13.

m. HERODOTVS Lib. II. c. 154.

Cabirim, quaſi dicas *Deos magnos*, vel, vti [n] viro, de literis his optime merito placet גבירים, *Gebirim*, *Dii fortes et potentes.* Samothraces, qui inter Graecos fere primi Cabirorum Sacra receperunt, eoſdem appellabant [o] *θεοὺς μεγάλους*, et *θεοὺς δυνατοὺς*, *Deos magnos* et *potentes.* Veteres enim credebant, nutu et motu ſeptem Planetarum, Deorum magnorum et potentium, omnia in mundo fieri ac adminiſtrari. [p] Apud Arabes etiam, vni ex his Planetis ſigillatim, Stellae nimirum Veneris, nomen iſtud כבר, (Graeci ſcribunt Χαβὰρ,) vſque ad tempora Muhammedis permanſit. Nihil igitur probabilius dici, cogitariue poteſt, quam ſeptem illos Aegyptiorum et Phoenicum Cabiros, ad quos deinde acceſſit *octauus* quis, ſiue *Eſmunus*, fuiſſe Planetas VII, cultu eximio in toto Oriente celebratos. Verum quis erit *octauus* ille, vel *Eſmunus?* Phoenices; ſed recentiores, vt puto, quos ſequitur [pp] DAMASCIVS, doctrinam de *Eſmuno* corruperunt, dum Sydico, poſt ſeptem filios, alium *octauum*, nempe *Eſmunum* natum eſſe tradiderunt. XENOCRATES vero, ſi eſt Carthaginienſis, [q] vt quidam literis prodiderunt, adeoque ex Phoenicum ſtirpe oriundus, credi poterit genuinam maiorum ſuorum hac de re doctrinam, ſic expoſuiſſe, [r] *deos eſſe octo, quinque qui in Stellis vagis nominantur: vnum qui ex omnibus ſideribus, quae infixa coelo ſunt, ex diſperſis quaſi membris, ſimplex ſit putandus Deus: ſeptimum Solem adiungit: octauamque Lunam.* Quaeri omnino poſſet, aſſecutusne fuerit CICERO, ex quo haec deſcripſimus, veram Xenocratis ſententiam. CLEMENS certe *Alexandrinus*, Scriptor maximi pretii, ſententiam illius talem refert, [s] *ſeptem quidem Deos Planetas, octauum vero, qui ex his omnibus conſtat, mundum.* Haec

n. RELANDVS in Diſſert. de *Cabiris*, quae eſt in Miſcellan. Part. I. num. V. §. 8.

o. VARRO de Lingua Lat. Lib. IV. p. 17. TERTVLLIANVS de Spectac. cap. 3. SERVIVS in Virgilii Aen. I. 382. et II. 269. MACROBIVS Saturn. Lib. III. c. 4.

p. SELDENVS de Diis Syris Synt. II. c. 4. Adde RELANDVM de Relig. Moham. p. 155. etc.

pp. Apud PHOTIVM, vbi ſupra.

q. CLEMENS *Alexandrinus* Admonitione ad gentes, p. 44. et Codices quidam MSS. DIOGENIS LAERTII Lib. IV. c. 6.

r. Apud CICERONEM de Nat. Deor. Lib. I. c. 13.

s. In *Protreptico* p. 44.

Haec illius ſententia, ſiue Xenocrates origine fuerit Carthaginienſis, ſiue Chalcedonenſis, Graecus, propius omnino accedit ad ſententiam Aegyptiorum veterum, dummodo ſubſtituas mundo, ipſius, vel rerum naturae almum parentem. Optime hanc Aegyptiorum doctrinam, in imagine ſymbolica, de qua et nos [t] in *Pantheo* diximus, ita expreſſit MARTIANVS CAPELLA: [u] *Ibi* (in ſolari circulo) *quandam nauim, totius naturae curſibus diuerſa cupiditate moderantem, cunctaque flammarum congeſtione pleniſſimam, et beatis circumactam mercibus conſpicatur. Cui nautae ſeptem, germani tamen ſuique ſimiles, praeſidebant in prora: — In eadem vero rate fons quidam lucis aethereae, arcaniſque fluoribus manans, in totius mundi lumina fundebatur.* Septem germanos quis non agnoſcat totidem Planetas, per quos mundum gubernari credebant veteres? Fontem vero lucis aethereae, in totius mundi lumina fuſum, non eſſe alium, quam *Phthan*, ſiue *Vulcanum*, [w] alio loco docuimus. Haec eſt antiquiſſima Deorum Aegyptiorum ogdoas, [x] non ſemel HERODOTO, et aliis etiam celebrata, quae primis idololatriae in Aegypto ſtabilitae Seculis, diu ſola obtinuit, et Deos omnes, ab illa gente cultos, vti auguror, complexa eſt. Et illius doctrinae Aegyptiorum priſcae, de cura totius vniuerſi, non Soli tantum, ac Lunae; ſed et Planetis V. reliquis a ſupremo Deo concreditae, [y] paſſim apud veteres veſtigia occurrant ſatis luculenta. Inde etiam videtur eſſe, quod [z] *octonarius numerus, primus cubus et perfectus, Vulcano dicatus* legatur, quod de Vulcano Aegyptiorum intelligo, cum VII. Planetis octonarium conſtituente. Initio quidem cultum VII. Planetarum, cum cultu veri Dei, aliquamdiu in Aegypto coniunctum fuiſſe arbitror. At enim, vbi cognitio et cultus veri Dei plane defeciſſent, loco illius, Planetis VII. tanquam octa-

t. Lib. I. c. IV. §. 1.

u. In *Satyrico* Lib. II. p. 43.

w. In *Pantheo* Lib. I. c. IV. §. 1.

x. Vide infra §. XXVIII.

y. Vide inprimis HORAPOLLINEM Lib. I. c. 13. vbi adde notas IO. CORNEL. de PAVW.

z. MARTIANVS CAPELLA Lib. VII. p. 242.

octauus additus videtur *Phthas*, ſiue *Vulcanus*, illo quidem tempore, quo Numen eius conſecratum fuit, *octauus* et vltimus, ſed dignitate et ordine primus.

§. XXVII. Non praeter rem mihi perſuadeo, me tot tamque idoneis argumentis probaſſe, cultum idololatricum gentis Aegyptiacae primum, non alium fuiſſe, quam cultum ſeptem Planetarum, vt ea de re ambigendi ratio grauioris momenti ſupereſſe nequeat. Sed qualis ille cultus fuerit, quando coeperit, an vbique per totam Aegyptum apud omnes, aut quam diu obtinuerit, id non facile quiſquam dixerit. Videtur cultui huic Planetarum, et *exercituum Coeli*, quemadmodum Scriptura loquitur, vbi aliquamdiu ſubſtitiſſet, alius deinde ſurrogatus fuiſſe. HERODOTVS, qui in Aegypto, in rationes Sacrorum omnium tam auide inquiſiuit, eorumque origines, diligentia ſcrupuloſa ſcrutatus eſt, ac nihil prope intactum reliquit, de Planetarum Templis, Sacerdotibus, et Sacris, nihil quicquam tamen vnquam adfert. Eſtque etiam praeter eum, * vix Scriptor alius, qui de cultu Planetarum apud Aegyptios vel tantillum nos doceat. Nam vbi forte rem hanc attingunt, ſunt adeo ieiuni, adeo in generalioribus tantum ſubſiſtunt, vt nobis parum profecto, aut nihil omnino proſint. Primus etiam ille Deorum Aegypti octonarius, de quo §. XXVI. diximus, a tantum non omnibus longe aliter explicatur, de quo mox videbimus. Oportet igitur, vt primaeuae Aegyptiorum Theologiae, vel priſco Planetarum cultui, mox ſucceſſerit cultus alius, ſicuti etiam apud Graecos, cultum Planetarum, de quo vide §. XXIV, poſtea pepulit Theologia recentior, aut

De cultu Planetarum apud Aegyptios antiquiſſimo, vix aliquid memoriae proditum reperitur.

* Vide tamen quae obſeruantur in *Pantheo* Lib. III. cap. VI. §. 1.

aut quemadmodum * apud Perſas, Sabaiſmum, id eſt cultum Aſtrorum, excepit religio Magorum, ab illo cultu penitus aliena, et haec ipſa quoque, ſucceſſiue, vnam alteramue reformationem atque mutationem experta eſt. Aut dici etiam non incommode poterit, Sacerdotes Aegyptios, culturam doctrinae de V. Planetis, ex qua vtilitas quaepiam ſingularis in vulgum redundatura non videbatur, ſibi reſeruaſſe, et doctrinam illam cognitioni plebis ſubtractam, ad vſum ſcientiae genethliacae adhibuiſſe, quod SYNESIVS [a] alicubi ſubinnuit, et aliunde ſatis notum eſt.

a. in *Encomio Caluitii* p. 73. Edit. Petauii.

Cultui Planetarum et octonarii primi, in Aegypto, ſucceſſit cultus octonarii ſecundi. De eo quaedam obſeruantur.

§. XXVIII. Priori itaque Deorum Aegyptiorum octonario, qui Planetas VII, eorumque Creatorem ac rectorem complectitur, alium ſucceſſu temporis ſubſtituerunt Sacerdotes, cuius paſſim mentionem fieri videmus. Octonarii huius, qui primus meminerit, eſt HERODOTVS. Ait autem, *octo Deos primos dici ab Aegyptiis.* Lib. II. c. 145. quippe *qui primi extiterint*, cap. 156. et *priores diis duodecim.* c. 46. *ex octo* enim *diis factos eſſe duodecim*, id eſt, ** vti HERODOTI mentem capio, primo quidem Aegyptii non coluere niſi octo deos, his vero poſtea adiecere quatuor, vt ſic ex octo duodecim emerſerint. Idem c. 145. obſeruat, Aegyptios tres conſtituere Deorum ordines, quorum primus *Deos* complectatur *octo:* ſecundus *deos duodecim*, qui ex octo facti ſint: tertius vero reliquos deos comprehendat, qui ex duodecim ſint facti, vel qui ad illos acceſſerint. In ordine octo primorum Deorum, Scriptor ille locat *Panem*, c. 46. et 145, et praeter hunc *Latonam*, c. 156. quibus tuto adiungere licebit *Vulcanum*, quem meliores Scriptores agnoſcunt Deorum,

* THO. HYDIVS de religione vet. Perſarum cap. I. p. 3.
** Sic etiam verba Scriptoris illius explicat CVPERVS in *Harpocrate* pag. 69.

Digitized by Google

rum, in Aegypto celebratorum, patrem atque Principem, cuique idcirco in Dynaſtia Deorum MANETHONIS, locus conceditur primus, ſicuti et HERODOTVS de eo non aliter, atque de ſummo Aegyptiorum Deo loquitur. Vtinam vero reliquorum etiam, ex octo illis Diis, nomina ſcripto conſignaſſet. DIODORVS *Siculus*, non quidem, quantum meminiſſe poſſum, numeri octonarii conceptis verbis mentionem facit; ſed Deos tamen, quos, ex Graecorum ſcilicet mente, in terra regnaſſe, aut honores ſaltem diuinos, poſt mortem conſecutos eſſe, ait, hos recenſet, [b] *Solem*, *Saturnum*, *Rheam*, *Iouem Ammonem*, *Iunonem*, *Vulcanum*, *Veſtam*, *et vltimum Mercurium*, qui ſunt numero *octo*, adeoque vix cuiquam dubium eſſe poteſt, quin loqui voluerit de eodem Deorum Aegyptiorum octonario, quem HERODOTVS toties praedicat. Sed vide tamen ingenium Graecorum recentiorum, quos Scriptor ceteroquin excellens hic ſequitur, et ex eo diſce, quam caute illi in rebus Aegyptiorum antiquioribus adhibendi ſint. Nam DIODORVS primo a Diis coeleſtibus aeternis diſtinguit Deos octo, tanquam illi compoſuerint ſecundum in choro Deorum ordinem. Sed HERODOTVS illis omnibus, tot Seculis antiquior, et de omnibus a Sacerdotibus ipſis edoctus, [c] nullos in Aegypto Deos agnoſcit, qui homines fuerint, et cum his vna in Aegypto vixerint; octo vero Deos, Deorum omnium, quos Aegyptii venerati ſint, primos principesque extitiſſe, ſaepius inculcat, ad hos vero reliquos, ſucceſſu demum temporis, acceſſiſſe. Deinde vero iſte Deorum octo catalogus, quem DIODORVS nobis ſubminiſtrat, non mediocriter ab illo differt, quem ex HERODOTO contexere licet. In hoc poſteriori numerabantur conceptis verbis, quod modo intelleximus *Pan* et *Latona*, eos vero in priori fruſtra quaeras. Et

b. DIODORVS Lib. I. p. 12. ſin. 13.

c. Vide ſupra §. XVIII.

de *Latona* quidem HERODOTI, ſuſpicari quis poſſet, eſſe eandem, cum *Rhea* aut Veſta DIODORI. Quod etſi mihi prorſus videatur a veroſimilitudine remotum, tamen, quia diſputationem longiorem poſtulat, ſuo loco nunc relinquo. Sed *Panem*, [cc] tam bene cognitum habuit DIODORVS, vt in eo aberrare non potuerit. Eum vtique nouerat, inter primores Aegyptiorum Deos, ſuum ſemper habuiſſe locum, et hunc locum tamen ei, in catalogo Deorum octo, quem ipſe exhibet, denegari videmus. Neque etiam ad excuſandum DIODORVM dicere licebit, eum loqui de ordine Deorum ſecundo. Nam octonarius, vti ex HERODOTO diſcimus, quod etiam aliunde confirmare poſſumus, complectitur primum principemque Deorum ordinem, quem ſequitur is, qui ex duodecim compoſitus eſt. Et an non id nomina quoque illorum octo Deorum, quos DIODORVS commemorat, aperte et citra ambages loquuntur? An non in illis apparent *Vulcanus*, ſiue *Phthas*, et *Rhea*, quo nomine Graecos nonnunquam *Athor*, ſiue *Venerem* Aegyptiorum, deſignare, [d] alio loco obſeruaui, ſola duo rerum omnium Principia, ſecundum veteres Aegyptios, actiuum alterum, alterum paſſiuum? An non, ne iam de aliis plura adiiciam, his permixtum videmus *Solem*, Deorum Aegypti omnium, poſt duo illa Principia, citra controuerſiam primum et maximum? His vero, quos DIODORVS nominat, alios facere priores, qui iisdem fere nominibus fuerint inſignes, quod ſane auctor ille fide aliorum refert, figmentum eſt Graecorum recentiorum, nuſquam niſi in eorum cerebro natum, quod confuſionem, quam ipſi in Theologiam Aegyptiorum inuehere conati ſunt, abunde prodit. Praetermittere hic non poſſum catalogum Deorum octo, quem MANETHO nobis reliquit.

Eius

cc. Vide *Pantheon* Lib. II. c. VII. §. 5. 6. 10.

d. Lib. II. c. II. §. 9.

Eius enim [e] Dynaſtia I. complectitur Deos et Semideos, vti ipſe loquitur, qui ante familiam Chami regnarunt in Aegypto, eoque diluuio priores extitiſſe iudicari debent; ſed re ipſa ad Aſtronomiam ſpectat, cyclosque eorum complectitur, quod [f] antehac iam monuimus. Dii illi et Semidei MANETHONIS, ſunt numero XVI, iique veroſimiliter, ex mente Sacerdotis huius Aegyptii, exhibent nobis Deorum ordines, primum, ſecundum, et tertium. Sed totus animi pendeo, ancepsque haereo, quodnam de Scriptoris huius, aut diligentia, aut peritia, aut accuratione, aut bona denique fide, iudicium ferre debeam. Nam in catalogo iſto, octo hi primum locum occupant, 1. *Vulcanus.* 2. *Sol*, Vulcani filius. 3. *Agathodaemon.* 4. *Saturnus.* 5. *Oſiris.* 6.* *Iſis.* 7. *Typhon.* 8. *Horus.* Quando MANETHO, primos in hoc ordine poſuit *Vulcanum* et *Solem*, ſecutus eſt Aegyptios antiquiores omnes, eorumque Monumenta fide digna. Reliqua vero peſſimi ſane commatis cenſenda ſunt. Nam quod attinet ad *Agathodaemonem*, Aegyptiis *Cnuphi*, vel *Ichonuphi* dictum, [g] erat is *Vulcanus* ipſe. Cognomen iſtud *Vulcani*, Graecis ante Alexandri M. aeuum, vix ac ne vix quidem cognitum erat; ſed a Ptolemaeorum temporibus, cum illud notionibus Graecorum non parum congruere videretur, celebre inprimis euaſit. Sed cur hic *Agathodaemon* diſtinguitur a *Vulcano?* Illi porro MANETHO ſubiungit *Saturnum*, quem re ipſa Theologia Aegyptiorum ignorat; ſed Graeci tamen nomine hoc [h] nonnunquam *Vulcanum* ipſum, [i] nonnunquam vero *Anubim* deſignant. Qui hunc excipiunt *Oſiris* et *Iſis*, ſunt vtique ex vero, Diis Aegyptiorum primoribus adſcripti. Sed neſcio, an

(E) 2 ſatis

e. Apud SYNCELLVM in Chorographia p. 19.

f. Vide ſupra §. XIX.

g. Vide *Pantheon*, Lib. I. c. IV. §. 7.

h. *Ibidem* Lib. II. cap. I. §. 9.

i. Lib. V. cap. I. §. 8.

* In Textu graeco SYNCELLI hic eſt lacuna; ſed quam recte prorſus et bene expleuit VIGNOLIVS, in Chronol. Sac. Tom. II. p. 656. Eumque hic ſecutus ſum.

Digitized by Google

ſatis accurate *Oſiris* hic diſtinguatur a *Sole*, etſi tamen id aliqua ratione excuſari queat. At quoniam a *Sole*, *Oſiridem* diſtinguit, venia vix dignus videbitur MANETHO, quod *Oſiridem* octo Diis primoribus annumerauerit. Nam eum non modo non in primo Deorum ordine; ſed ne in ſecundo quidem ponit HERODOTVS Lib. II. c. 145. verum ad tertium deturbat. Idemque de *Iſide* pariter dicendum videtur, cuius rei rationem [k] ſuo loco exponemus. His deinde additur *Typhon*, quo iure viderit Sacerdos ille Aegyptius. *Typhonem* inter Numina Aegypti locum quoque habuiſſe, nemo negat, at certum mihi eſt, eum ad ordinem tertium relegandum eſſe. Supereſt vltimus *Horus*, quem inter Deos MANETHO locat octauum, eundemque tamen *Semideorum primum* nuncupat, quae ſibi inuicem repugnant. Etenim octonarius ſeu primus Deorum ordo, complectitur Deos Aegyptiorum Principes. *Semidei*, ſi modo aliquos antiqua et genuina Aegyptiorum Theologia agnoſcit, vtique ad claſſem vltimam reiiciendi erunt. HERODOTVS *Horo* inter Deos locum aſſignat, aitque [l] eum *inter Deos regnaſſe vltimum*, ſicuti etiam MANETHONIS Ogdoadem claudit. Sed re ipſa ad octonarium Deorum Principum non pertinuiſſe videtur. Dixi paulo ante, MANETHONEM fide peſſima *Agathodaemonem* ſeiunxiſſe a *Vulcano*, tanquam duo eſſent, non vnus. Idem de *Sole* et *Oſiride* obſeruaui. Sed extant in illa Dynaſtia, exempla ſimilis, negligentiae dicam, an infidelitatis? multo luculentiora, quae ab vnoquoque inter legendum deprehendi illico poſſunt. In hac Deorum ſerie, octauus dicitur *Horus*, duodecimus vero appellatur *Apollo*. Norunt autem omnes, qui ad res Aegyptiacas animum vel mediocriter tantum appulerunt, Numen illud idem, quod Aegyptiis dicebatur *Horus*, Graecos ſemper nuncupare ac interpretari

k. Lib. II. c. I. §. 9.

l. Lib. II. c. 144. Adde DIODORVM p. 22.

tari *Apollinem*. *Apollo* igitur Aegyptiorum, ab eorundem *Horo*, non niſi eo differt, quod priori nomine Graeci, poſteriori vero Aegyptii, ſermone vernaculo vſi ſint. Decimus tertius in ordine illo nomen gerit *Ammonis*, a quo diſtinguitur vltimus, qui nuncupatur *Iupiter*. Eſtne vero opus monere, *Ammonem* et *Iouem*, non eſſe niſi vnum idemque Numen? Quem Aegyptii *Ammonem* vocant, Graeci interpretantur *Iouem* vel Δία, nomen ceteroquin ſuae Genti, ſuaeque linguae proprium. Quid igitur de omnibus his dicemus? Num exiſtimabimus, diſcordiam Sacerdotum inter ſe, tales genuiſſe errores, cum alii hos, alii alios in primo Deorum octonario recenſeri voluerint? Verum id mihi quidem non facile quis perſuaſerit. HERODOTVS certe, qui totam Aegyptum itineribus emenſus erat, qui Templa celebriora omnia, tum in ſuperiori, tum in inferiori Aegypto, perreptauerat, et vbique de rebus ſacris cum Sacerdotibus diligenter contulerat, ſatis ſubinnuit, de primo Deorum octonario, ſententiam Sacerdotum omnium fere fuiſſe vnanimem. Si fuit forte diſcrepantia aliqua, illam nonniſi leuem fuiſſe oportuit. Rationem igitur praecipuam magni illius diſſenſus, qui MANETHONEM inter et Sacerdotes HERODOTI deprehenditur, repetendam eſſe arbitror, ab [m] interpretibus rerum ſacrarum graecis, quos Pſammetichus vbique inſtituerat, vt antiquitates patrias, Graecis percontantibus poſſent perſpicue exponere. Hi in interpretandis et graece reddendis Deorum nominibus Aegyptiacis, non raro a ſe inuicem differebant, quod ex indiciis nec paucis nec obſcuris, attentus quiuis veterum lector obſeruare facile poterit. Diſſenſum vero hunc interpretum, MANETHO, qui Ptolemaeis origine graecis, velificari modis omnibus cupiebat, quique in eorum gratiam Theologiam gentis ſuae, ad Graecorum Theologiam, quantum

m. HERODOTVS Lib. II. c. 154.

Digitized by Google

fieri poterat, accommodabat, in rem ſuam vertit, multisque ſymbolicum illud Deorum regnum tenebris inuoluit, etſi tamen conſilium iſtud ipſi non in vniuerſum ex voto ceſſerit: paucos namque inuenit, qui veſtigia eius legere ſuſtinuerint.

Octo illos Aegyptiorum Deos, quidam ex eorum Phyſiologia interpretantur.

§. XXIX. Neque etiam deſunt, qui ſacrum huncce Deorum Aegyptiorum octonarium, ex doctrina ipſorum Phyſica interpretari et explicare ſategerint. Eos inter numerare licet auctorem Inſcriptionis, vti iactatur, antiquiſſimae, quam in columna ipſe Saturnus et Rhea inſculpi curarunt, in haec verba conceptam: [n] *Antiquiſſimus omnium Rex Oſiris, Diis immortalibus, SPIRITVI, et COELO, SOLI, et LVNAE, et TERRAE, et NOCTI, et DIEI, et Patri tum eorum quae exiſtunt, tum quae futura ſunt, AMORI.* In hac Inſcriptione octo nominantur Dii, et totidem in illa commemorari, conceptis verbis teſtatur THEO, qui eam conſeruauit. Is ipſe quoque eam in rem adfert verſus hoſce Orphicos.

n. Apud THEONEM *Smyrnaeum* de Muſica c. 47. Vide et *Pantheon* Lib. I. cap. I. §. 12.

Ναὶ μὴν ἀθανάτων γεννήτορας αἰὲν ἐόντων
Πῦρ καὶ ὕδωρ, γαῖαν τε καὶ ἐρανὸν, ἠδὲ σελήνην.
Ἠέλιόν τε Φάνητα μέγαν καὶ νύκτα μέλαιναν.

Certe per immortalium genitores ſemper exiſtentium Deorum
IGNEM, AQVAM, TERRAM, COELVM et LVNAM
SOLEMque, PHANETEM magnum, et NOCTEM nigram.

Quibus iungendi hi, quos EVSEBIVS conſeruauit Praeparat. Lib. III. c. IX.

Πῦρ, καὶ ὕδωρ, καὶ γαῖα, καὶ αἰθὴρ, νῦξ τε καὶ ἦμαρ
Καὶ Μῆτις πρῶτος γενέτωρ, καὶ Ἔρως πολυτερπής.

IGNIS

IGNIS et AQVA et TERRA, et AETHER,
NOXque et DIES
Et METIS, primus genitor, et AMOR valde
delectans.

Hinc illud Pythagoraeorum, cuius ex TARRHAEO meminit ZENOBIVS [o] in Prouerbiis. Πάντα ὀκτώ Ἔυανδρος ἔφη, ὀκτὼ τὲς πάντων ἔναι κρατȣ̃ντας Θεȣ̀ς, πῦρ, ὕδωρ, γῆν, Οὐρανὸν, Σελήνην, Ἥλιον, * Μίθραν, Νύκτα. *Omnia octo. Euander tradit, Deos rerum omnium potentes, octo eſſe, IGNEM, AQVAM, TERRAM, COELVM, LVNAM, SOLEM, DIEM, NOCTEM.* Eruditi facile intelligunt, haec eſſe ** placita Scholae Pythagoraeae, cui etiam pleraque, Orphicorum nomen prae ſe ferentia, in acceptis ferenda ſunt. Verum Pythagoras ipſe haec, vt plurima alia, ex diſciplina Sacerdotum Aegyptiorum, hauſit. Et certe placita haec originem habuiſſe Aegyptiacam, et pro talibus inter Graecos etiam habita fuiſſe, docet Inſcriptio, quam ex THEONE paulo ante in medium attuli: et docent ea, quae de numero Deorum octonario in Aegypto diſputaui. Hoc nempe modo Sapientes Aegyptiorum, nomina octo ſuorum Deorum ſymbolica, *Vulcani*, *Veneris*, *Panis*, *Latonae*, et reliqua, ex placitis ſuis Phyſiologicis interpretabantur, vt *Vulcanus*, v. g. eſſet *Spiritus*, *Venus* ſignificaret *Noctem*, et ſic porro, in qua nominum horum diuinorum interpretatione ac explicatione non tamen omnes inter ſe ſemper conſpiraſſe exiſtimandi ſunt. Habuerunt Aegyptii Sectas ſuas, non minus atque Graeci, etſi forte eorum diſſidia, vulgo non ita eſ-

(E) 4 ſent

o. Centur. V. Prouerb. 78.

* Ex iis, quae hic diſputauimus, ſatis liquet, pro voce Μίθραν, quae ab hoc loco plane aliena eſt, legi debere Ἡμέραν, *diem.* Et ſic verti.

** Videri eam in rem poteſt MEVRSII *Denarius Pythagoricus*, cap. X.

fieri poterat, accommodabat, in rem ſuam vertit, multisque ſymbolicum illud Deorum regnum tenebris inuoluit, etſi tamen conſilium iſtud ipſi non in vniuerſum ex voto ceſſerit: paucos namque inuenit, qui veſtigia eius legere ſuſtinuerint.

Octo illos Aegyptiorum Deos, quidam ex eorum Phyſiologia interpretantur.

§. XXIX. Neque etiam deſunt, qui ſacrum huncce Deorum Aegyptiorum octonarium, ex doctrina ipſorum Phyſica interpretari et explicare ſategerint. Eos inter numerare licet auctorem Inſcriptionis, vti iactatur, antiquiſſimae, quam in columna ipſe Saturnus et Rhea inſculpi curarunt, in haec verba conceptam: [n] *Antiquiſſimus omnium Rex Oſiris, Diis immortalibus, SPIRITVI, et COELO, SOLI, et LVNAE, et TERRAE, et NOCTI, et DIEI, et Patri tum eorum quae exiſtunt, tum quae futura ſunt, AMORI.* In hac Inſcriptione octo nominantur Dii, et totidem in illa commemorari, conceptis verbis teſtatur THEO, qui eam conſeruauit. Is ipſe quoque eam in rem adfert verſus hoſce Orphicos.

Ναὶ μὴν ἀθανάτων γεννήτορας αἰὲν ἐόντων
Πῦρ καὶ ὕδωρ, γαῖαν τε καὶ ἐρανὸν, ἠδὲ σελήνην.
Ἠέλιόν τε Φάνητα μέγαν καὶ νύκτα μέλαιναν.

Certe per immortalium genitores ſemper exiſtentium Deorum
IGNEM, AQVAM, TERRAM, COELVM et LVNAM
SOLEMque, PHANETEM magnum, et NOCTEM nigram.

Quibus iungendi hi, quos EVSEBIVS conſeruauit Praeparat. Lib. III. c. IX.

Πῦρ, καὶ ὕδωρ, καὶ γαῖα, καὶ αἰθὴρ, νῦξ τε καὶ ἦμαρ
Καὶ Μῆτις πρῶτος γενέτωρ, καὶ Ἔρως πολυτερπής.

n. Apud THEONEM *Smyrnaeum* de Muſica c. 47. Vide et *Pantheon* Lib. I. cap. I. §. 12.

IGNIS

IGNIS et AQVA et TERRA, et AETHER,
NOXque et DIES
Et METIS, primus genitor, et AMOR valde
delectans.

Hinc illud Pythagoraeorum, cuius ex TARRHAEO meminit ZENOBIVS [o] in Prouerbiis. Πάντα ὀκτὼ Ἔυανδρος ἔφη, ὀκτὼ τοὺς πάντων εἶναι κρατοῦντας θεοὺς, πῦρ, ὕδωρ, γῆν, Οὐρανὸν, Σελήνην, Ἥλιον, * Μίθραν, Νύκτα. *Omnia octo. Euander tradit, Deos rerum omnium potentes, octo eſſe, IGNEM, AQVAM, TERRAM, COELVM, LVNAM, SOLEM, DIEM, NOCTEM.* Eruditi facile intelligunt, haec eſſe ** placita Scholae Pythagoraeae, cui etiam pleraque, Orphicorum nomen prae ſe ferentia, in acceptis ferenda ſunt. Verum Pythagoras ipſe haec, vt plurima alia, ex diſciplina Sacerdotum Aegyptiorum, hauſit. Et certe placita haec originem habuiſſe Aegyptiacam, et pro talibus inter Graecos etiam habita fuiſſe, docet Inſcriptio, quam ex THEONE paulo ante in medium attuli: et docent ea, quae de numero Deorum octonario in Aegypto diſputaui. Hoc nempe modo Sapientes Aegyptiorum, nomina octo ſuorum Deorum ſymbolica, *Vulcani*, *Veneris*, *Panis*, *Latonae*, et reliqua, ex placitis ſuis Phyſiologicis interpretabantur, vt *Vulcanus*, v. g. eſſet *Spiritus*, *Venus* ſignificaret *Noctem*, et ſic porro, in qua nominum horum diuinorum interpretatione ac explicatione non tamen omnes inter ſe ſemper conſpiraſſe exiſtimandi ſunt. Habuerunt Aegyptii Sectas ſuas, non minus atque Graeci, etſi forte eorum diſſidia, vulgo non ita eſſent

o. Centur. V. Prouerb. 78.

* Ex iis, quae hic diſputauimus, ſatis liquet, pro voce Μίθραν, quae ab hoc loco plane aliena eſt, legi debere Ἡμέραν, *diem*. Et ſic verti.

** Videri eam in rem poteſt MEVRSII *Denarius Pythagoricus*, cap. X.

ſent nota, Scriptisque prodita. Videtur ad eundem octonarium, phyſice explicatum ſpectare, quod apud SENECAM legimus *Quaeſt. Natur.* Lib. III. c. 14. *Aegyptii quatuor elementa fecere: deinde ex ſingulis bina, marem et foeminam. Aërem marem iudicant, qua ventus eſt: foeminam, qua nebuloſus et iners. Aquam virilem vocant mare: muliebrem omnem aliam. Ignem vocant maſculum, qua ardet flamma: et foeminam, qua lucet innoxius tactu. Terram fortiorem marem vocant, ſaxa cauteſque: Foeminae nomen aſſignant, huic tractabili ad culturam.* En octo Aegyptiorum elementa! quae totidem diis primoribus, octonarium conſtituentibus reſpondent. An vero vetuſtiores in Aegypto Sapientes, id ipſum, quod volebat SENECA, de octo elementis docuerint, in dubium nec immerito vocari poſſe reor. Eandem tamen de quatuor Principiis maribus, totidemque foemininis, doctrinam Aegyptiorum, IAMBLICHVS etiam tangit *de Myſter.* Sect. VIII. c. 3. *Eſt et alius Principatus apud Aegyptios, qui reſpicit elementa tota, per quae generatio efficitur, virtuteſque eorum; nam quatuor ſunt maſcula, totidemque foeminina, hunc Soli tribuunt, et alius Principatus totius naturae, generationem producentis, quem Lunae aſſignant.* Vides ex vltimis his teſtimoniis, octonarium Aegyptiorum ſacrum, a quibuſdam eorum Theologis Phyſicis, diuiſum fuiſſe in Quaternarios duos, ſicuti in Theologia Aeonum Valentiniana pariter, ex duobus Quaternariis exſurgit horum hominum Ogdoas prima et perfectiſſima. An talem Aegyptiorum Quaternarium in mente habuit TERTVLLIANVS? vbi *ad Nationes* Lib. II. cap. 2. *Aegyptiorum plerique,* inquit, *quatuor deos credunt, Solem et Lunam, Coelum et Terram.* Aut etiam MACROBIVS? cuius haec ſunt verba, *Saturnal.* Lib. I. c. XIX. fin. *Aegyptii deos praeſtites homini naſcenti quatuor adeſſe memo-*

memorant, Δαίμονα, Τύχην, Ἔρωτα, ἀνάγκην, *et duo priores Solem et Lunam intelligi volunt.* Non tamen inficias eo, poſtrema haec mihi videri ſcholas Graecorum Alexandrinorum ſapere.

Ex octo primoribus Aegyptiorum Diis, ſucceſſu temporis, facti ſunt duodecim, de quibus coniectura noſtra proponitur.

§ XXX. Octonarium Aegyptiorum ſacrum, de quo diximus, ſubſecutus poſtea eſt, ordo ſecundus p *Deorum duodecim, qui ex octo prioribus facti ſunt.* Nam ad octo primores primosque Aegyptiorum deos, aliquo tempore interiecto, additi ſunt quatuor alii, qui cum prioribus coniuncti, numerum duodenarium conſtituunt. Sunt hi ſine dubio duodecim illi Dii, quorum ſimulachra, in Templo Ammonis Thebaeo conſecrata, cultuque diuino honorata fuiſſe, q veteres perhibent. Vnum ex quatuor illis Diis, qui ad octo priores poſtea adiecti ſunt, *Herculem* ſcilicet, HERODOTVS aliquoties nominat, et ex eo, quinam ſint reliqui, non inepte concludere licet. *Hercules*, vel r Aegyptiace ϫⲱⲙ *robur*, aut plenius ϫⲱⲙ ⲛ̄ⲛⲟⲩϯ, *robur*, vel *virtus Deorum*, potuit s nomen eſſe vero Deo ab Aegyptiis tributum. Poſtea, ſi coniicere fas eſt, nomen ſymbolicum, aut cognomen euaſit Solis, in Thebaide. Nam cultum Herculis Aegyptiorum, in ipſorum regione, antiquitatis eſſe vltimae, atque anteceſſiſſe aduentum Iſraëlitarum in Aegyptum, tum ex Catalogo regum Thebaeorum ERATOSTHENIS, tum t ex nomine Prouinciae *Goſen*, mihi quidem certum eſt. Cum vero poſt id temporis, eundem ad ſecundum ordinem Deorum Aegyptiorum redactum fuiſſe videamus, id aliter commode explicari non poſſe videtur, quam dicendo, *Herculem* illum, initio quidem, poteſtatem Solis in vniuerſum omnem ſymbolice deſignaſſe, cuius generis poſtea *Oſiridis* nomen fuit, labentibus vero annis, nomen illud idem ſymbolicum, ad certam

p. HERODOTVS Lib. II. cap. 43. 46. 145.

q. Vide *Pantheon* Lib. II c. II §. 4.

r. Lib. II. c. III. §. 4.

s. Supra §. VIII.

t. Ea de re pluribus diſſerui, in Diſſertatt. *de Terra Goſen.* Diſſert. VII. et VIII.

(E) 5 quan-

Digitized by Google

quandam, atque ſingularem tantum Solis poteſtatem, et ad terram noſtram relationem, ex conſilio Sacerdotum fuiſſe reſtrictam. Priora illa quae de Hercule, Solis in vniuerſum vim ac poteſtatem olim ſubinnuente, diximus, etſi iis [u] MACROBIVS non parum faueat, ex nexu rerum coniicimus tantum; poſtremum vero, quod loco vltimo aſſeuerauimus, certo ſcimus. Et [w] ſuo etiam loco, argumentis idoneis oſtendimus, Herculis Aegyptii Numen, ad initium temporis et annorum Aſtronomicum, ac ad aequinoctium vernum ſic relatum fuiſſe, vt eius cenſeretur ſymbolum. Quandoquidem igitur Aegyptiorum Hercules, vnus eſt ex quatuor illis diis aduentitiis, qui ad priores octo poſthaec acceſſerunt, ex doctrina autem Sacerdotum Aegyptiorum, ſymbolum cenſeri debet Solis, aequinoctium vernum efficientis, iure id mihi poſtulare videor, vt concedatur, reliquorum trium eſſe eandem rationem. Sunt nempe quatuor dii, quos ad priores adiicere placuit Sacerdotibus Aegyptiis, totidem Symbola quatuor temporum, mutationum, et viciſſitudinum, quas motu annuo Sol in aequinoctiis, et ſolſtitiis efficit, et ex quibus innumerabilia in terram noſtram commoda et beneficia redundant. Quatuor illa Symbola, in Theologia Aegyptiaca nominari *Ammonem*, (ac certo quodam reſpectu *Herculem*,) *Horum*, *Serapim*, coeleſtem nempe, et *Harpocratem*, [x] ſuis locis, fide dignis veterum teſtimoniis adſtruximus. Num haec ipſa nomina, in principio iſtius inſtitutionis, adhibita iam fuerint, et ab omnibus Sacerdotum Collegiis, per Aegyptum totam recepta, non abs ratione ambigi poteſt. Sed ea de re diſputare iam nolim. Sufficit, vero videri ſimillimum, Symbola quatuor temporum, de quibus loquimur, eo tempore a Sacerdotibus conſecrata fuiſſe, quo ad Deos octo primos, quatuor alios adiunxerunt.

u. Lib. I. Saturn. cap. XX.

w. Lib. II. cap. III.

x. Lib. II. cap. II. III. IV. V. VI.

xerunt. Ad quatuor haec viciſſitudinum Solis in anno Symbola, videmus attemperata etiam fuiſſe maiora et ſolenniora, quae in honorem Deorum ſuorum Aegyptii concelebrarunt, Feſta. Id [y] ſpeciminibus quibuſdam olim editis, probare et illuſtrare annixus ſum, eandemque rem in *Pantheo* paſſim attingo. Facile etiam probari poteſt, eadem haec Feſta, fuiſſe omnium gentium cultiorum, antiquiſſima, ſanctiſſima, et omnium religioſiſſime celebrata. Sed ad alia pergendum mihi eſt.

y. *Miſcellan. Berolin.* To. VI. p. 139. etc To. VII. p. 373. etc. et p. 406. etc.

§. XXXI. Supereſt ordo Deorum Aegyptiorum vltimus, de quo HERODOTVS Lib. II. c. 145. ſequentia literis conſignauit. *Apud Aegyptios Pan vetuſtiſſimus eſt, etiam ex octo Diis, qui primi dicuntur: Hercules vero ex iis, qui ſecundi, numero duodecim: Bacchus vero ex iis, qui tertii dicuntur, qui ſunt ex illis duodecim facti.* Qui hic vocatur *Bacchus*, Διόνυσος, ſtylo [z] HERODOTI, aliorumque Graecorum, is eſt Aegyptiorum *Oſiris*, eumque Scriptor peruetuſtus ait eſſe in ordine Deorum tertio, adeoque vltimo, eorum nempe, qui ex duodecim facti ſunt, vel quos duodecim diis ſuperaddere, eorumque choro adiicere, Sacerdotibus viſum eſt. Quando hiſtoriae pater affirmat, Oſiridem eſſe in vltimo Deorum Aegyptiorum ordine, id non de dignitate et honore, quo apud Aegyptios fuit, intelligi poteſt. Docet potius ille ipſe verbis diſertis, [a] ſolos Oſirin et Iſin, ab Aegyptiis omnibus, ſummo aequalique honore coli atque celebrari. Et ſane res haec ſic iam ſatis nota eſt, omnibus antiquitatum Aegyptiacarum ſtudioſis. Oſiris erat Deorum viſu et ſenſu percipiendorum omnium Princeps, et quidam veluti rex, vt qui reliquorum virtutes, poteſtatem, et efficaciam in ſe vno complecteretur. Commodum igitur ſenſum, id quod HERODOTVS de Oſiride affirmat, non patitur, niſi id

De ordine Deorum Aegyptiorum vltimo.

z. Lib. II. c. 144.

a. Lib. II. c. 42.

de

Digitized by Google

de tempore intelligas, quo placuit Sacerdotibus, nouum aliquod Symbolum *Solis*, ſub nomine *Oſiridis* conſecrare. Et ita res omnino ſe habet. Eam nobis declarat fabula Sacerdotalis, quam [b] alio loco attulimus, et paucis explicuimus. Subinnuitur nempe fabula illa ſacra, conſtitutio anni Aegyptiorum vagi, cui, cum antea non plures, quam 360. dies complecteretur, Sacerdotes quinque alias addiderunt, dictas idcirco ἐπαγομένας. Et quia ſecundum fabulam illam aenigmaticam, vna cum horum dierum inſtitutione, nati ſunt *Oſiris*, *Arueris*, *Typhon*, *Iſis*, et *Nephthys*, non abſurde inde colligimus, quod et ante nos, [c] doctiſſimum quendam in Anglia Theologum obſeruaſſe deprehendimus, illo demum tempore, quo annum ſic ordinarunt Sacerdotes, eoſdem quoque noua Numina ſymbolica confinxiſſe, eaque populo, religioſa iam dehinc veneratione celebranda, propoſuiſſe. Sic videmus fabulae huic, cum teſtimonio HERODOTI egregie prorſus conuenire, eaque ſe mutuo illuſtrare. Antea ⲪⲢⲎ, *Sol* magnum erat gentis Aegyptiacae Numen, cuius etiam in hiſtoria Ioſephi Patriarchae, Scriptura Diuina mentionem facit. §. IX. Poſtquam vero anni forma, ad Solis motum magis accommodata, et ſic temporum ratio ex conſilio Sacerdotum ordinata eſſet, in memoriam, vt credere par eſt, tanti euentus, ſepoſito paulatim ſimplici et proprio *Solis* nomine, coeleſti huic lumini, nouum nomen ſymbolicum *Oſiridis* tribui placuit, quod [d] *effectorem*, vel *Patrem temporis* deſignat.

Eodem tempore *Luna*, [e] dicta prius, vt arbitror, ⲠⲒ-ⲒⲞϨ, et ſub hoc nomine culta initio, accepit aliud, *Iſidis* nempe, quod celeberrimum deinde euaſit. Diis hiſce additi tum alii quoque, quorum illa

b. Lib II c. I. §. 9. 16.

c. SCHVCKFORD *hiſtoire du monde* To. II. p. 278.

d. *Pantheon* Lib. II. c. I. §. 14.

e. *Ibid.* Lib. III. cap. I. §. 2. 3.

illa fabula mentionem iniicit. Factum hoc eſt, [f] regnante Heliopoli *Aſetho*, anno poſt exitum Iſraëlitarum ex Aegypto, 320. [g] *ſub eodem* illo Aſetho *Taurus Memphiticus, in Deorum numerum relatus, dictus fuit Apis.* Qua de re aliquid dicemus Lib. IV. cap. II. §. 15. Ex omnibus his ſatis tuto colligi poſſe auguror, eodem hoc tempore, Religionem atque Theologiam Aegyptiorum, ſaluo tamen diſſenſu qualicunque, qui inter varia Sacerdotum Collegia, in nonnullis remanſit, ordinatam conſtitutamque fuiſſe, et vltimum quaſi complementum adeptam eſſe, ac in eo etiam fere ſtatu, vſque ad Perſarum, et Ptolemaeorum Graecorum tempora perſeueraſſe. Illam nobis vtcunque deſcripſit HERODOTVS, et in eadem quoque fideliter pro viribus depingenda, et explicanda, verſabitur noſtrum *Pantheon.*

f. *Pantheon* Lib. II. c. I. §. 16.

g. EVSEBIVS apud SYNCELLVM p. 123. et in graecis Scaligerianis p. 23.

§. XXXII. Ea de quibus hucuſque diſſeruimus, obiectum conſtituunt cultus idololatrici Aegyptiorum verum, proprium et primarium, ad quod cultus huius populi omnis per ſe, et vltimo, referebatur. Vnicum excipio taurum Memphiticum, quem *Apim* nuncupabant Aegyptii, de quo §. XXXI. Nam in eo, non animal hoc ipſum Niligenae reuerebantur, ſed illum, cuius erat imago ſymbolica, Nilum nempe fluuium, quod Lib. IV. cap. II. *Panthei* pluribus perſequimur. *Aegyptii*, inquit [h] PORPHYRIVS, *non alios ponunt Deos, praeter vulgo dictos Planetas et Zodiaci ſigna.* —— *Videbat quippe Chaeremon*, Sacerdos Aegyptius, *qui Solem vniuerſi architectum dicerent, ab illis non ea tantum, quae ad Oſiridem Iſidemque pertinent, ſed etiam quicquid ſacrarum fabularum erat, partim in Stellas, et earum conſpectus deuolui, partim ad Lunae modo creſcentis, modo ſeneſcentis varietatem, partim in Solis curſum, vel in diurnum, aut nocturnum hemiſphae-*

Obiecta cultus Aegyptiorum ſenſibilia, erant Sol, Luna, et Nilus, ad quorum Numina referebantur reliqua.

h. in *Epiſtola ad Anebonem*, praemiſſa IAMBLICHO de Myſteriis p. VII.

miſphaerium, *vel in Nilum fluuium referri.* Vno verbo viſibiles Aegyptiorum Dii, quos tota Gens, iuxta Sacerdotum praeſcripta, aut cultu ſolenni, aut priuata etiam religione venerabantur, erant *Sol*, et *Luna*, tum in ſe ſpectati, tum etiam in diuerſis effectibus, quos in mundo procurant, *Aſtra* porro *Coeli*, quorum tamen cultus, religioni Sacerdotum maxima ex parte, videtur reſeruatus fuiſſe, ac denique *Nilus* fluuius, cui Aegyptiorum gens, Patriae ſuae fertilitatem, et quae ex illa ad ſe perueniebant bona et commoda, in acceptis ferebant. Ad hos, quos dixi, Deos, reliquos omnes, religione patria ab Aegyptiis conſecratos et cultos, referendos eſſe, *Pantheon* noſtrum planum faciet et perſpicuum.

Praeter obiectum illud cultus Aegyptiorum primarium, eſt quoque aliud; ſed improprium, ſecundarium et relatiuum.

§. XXXIII. Praeter illud vero cultus Aegyptiorum, de quo modo loquebamur, Obiectum verum, proprium et primarium, aliud quoque religione ipſorum conſecratum fuiſſe, deprehendimus, quod vocare poſſis improprium et ſecundarium, quoniam cultus ipſi oblatus, non ad illud proprie; ſed ad aliud, cuius erat tantum Symbolum, aut imago, referebatur. Dicendum id eſt de animalibus, quae religio Aegyptiorum volebat eſſe ſacroſancta et penitus inuiolabilia. Haec ab illa gente honore et cultu diuino afficiebantur, etſi cultum hunc Graeci, Romani, Perſae, et haud dubie aliae quoque gentes politae, magnopere admirarentur, ſed et indignarentur, ac riſu contemtuque extremo proſequerentur. Praeter animalia ſacra, habuerunt Aegyptii alia quoque ſigna memorialia, et imagines Numinis diuini ſymbolicas, quas non, vt natura ſua, diuinas, cultu proprio et primario; ſed vt tenues diuinitatis vmbras ac memoracula, cultu tantum ſecundario, et, vt loqui ſolent, relatiuo, proſequi voluerunt. Non aliter ea de re illi ſenſerunt, atque inter Graecos, meliores eorum Philoſophi,

quo-

quorum ſententiam Scriptor quidam egregius in his expreſſit: [i] *Deorum naturae, nec ſtatuis per ſe, nec imaginibus eſt opus, ſed cum infirma ſit oppido mortalium conditio, tantumque a diuina, quantum a coelo terra, recedat, ſigna eiusmodi excogitauit ſibi, quibus et nomina et nuncupationes tribueret deorum. Si quibus igitur tam firma eſt memoria, vt erecto ſtatim animo, coelum vſque ipſum poſſint pertingere, Deumque recta adire, nihil illis fortaſſe opus ſit ſtatuis. Verum rariſſimi inter homines ſunt huiusmodi, et non facile in numeroſa plebe quenquam inuenias, qui diuinae ſemper meminerit naturae, nec eiusmodi egeat ſubſidio. Ita pueris, qui elementa addiſcunt prima, tenues quaſdam magiſtelli notas ſolent praeſcribere, ad quas manu deducant eos, donec paulatim memoriae beneficio, arti inſueſcant. Videntur certe et legislatores mihi non aliter, quam puerorum gregi, has generi mortalium inueniſſe imagines: honoris diuini quaſi ſigna quaedam vel notas, queis ad memoriam eius tanquam manuductione quadam et via homines deducerent.* Ideo Chriſtianis olim, Gentilibus vanitatem et impietatem cultus ſimulachrorum exprobrantibus reſpondere conſueuerant ſimulachrorum aſſertores: [k] *non ignoraſſe antiquos, nihil habere Numinis ſigna, neque vllum omnino ineſſe his ſenſum: ſed propter indomitum atque imperitum vulgus, —— ſalutariter ea conſilioque formaſſe, vt velut quadam ſpecie obiecta his Numinum, abiicerent aſperitatem metu, arbitratique praeſentibus ſe ſub diis agere, facta impia deponerent, et ad humana officia morum mutatione tranſirent.* Et quae plura ibi ſequuntur. Eodem modo hodieque Sapientes Indorum rationes ſubducere ſolent, [l] *prudentes imaginibus opus non habere, neque eas adorare; at rudes ac ſimplices iiſdem admoneri poſſe, vt de Deo cogitent.* Ob eandem quoque rationem primaeuos in

i. MAXIMVS TYRIVS, Diſſert. XXXVIII. p. 452. Edit. Oxon. 1677.

k. ARNOBIVS aduerſus Gentes Lib. VI. p. 208.

l. Relationes Miſſionariorum Danicorum in India, Con-

tinuat. LXX. p. 1752.

in Aegypto Sapientes, poſtquam cogitationibus et figmentis propriae mentis, ſe totos permiſerunt, excogitaſſe ſigna quaedam diuinitatis memorialia, et delineationes ſymbolicas, non eſt quod dubitare queam. Sed cuiusnam generis fuerint illa ſigna, paulo diſtinctius nunc diſpiciamus.

Eo ſpectant obeliſci, imagines Solis apud Aegyptios antiquiſſimae.

§. XXXIV. Prima Aegyptiorum Templa, ſicuti fere gentium omnium antiquiſſima, ſimulachris plane nullis inſtructa fuiſſe, [m] Scriptores non de triuio memoriae prodiderunt. Pro ſtatuis, ſignis, et imaginibus, principio Aegyptiis erant, niſi admodum fallor, obeliſci, in quibus poſtea res geſtas regum ſuorum, aut quae ad cultum Deorum ſpectarent, inſculpi curarunt. Verum primus, vt dixi, hicce videtur fuiſſe eorum vſus, vt radios ſolares, tanquam in imagine aliqua imitarentur, ac ſplendidi iſtius luminis coeleſtis, eſſent quaedam ſigna memorialia. Non ignorant eruditi, in cultu idolorum antiquiſſimo, columnas lapideas, et lapides omnis generis apud gentes plurimas, primum tenuiſſe locum. Tales ſunt *columnae*, abuſu idololatrico pollutae, * quarum in antiquiſſimis S. Scripturae tabulis mentionem fieri videmus. Si veteres nonnullos audimus, [n] *Aſſyrii primi erexerunt columnam Marti, cumque inter Deos coluerunt.* In Laconia, quod ſupra iam monuimus, §. XXIV, PAVSANIAS vidit *ſeptem columnas antiquo ritu erectas, quas incolae dicerent* VII. *Planetarum eſſe ſigna.* Pharis, vrbe Achaiae, [o] *lapides erecti erant, fere triginta, figura quadrangulari, quas incolae venerabantur, ſingulos certis deorum nominibus appellantes. Et ſane Grae-*

m. LVCIANVS de Dea Syria p. 877.

n. Auctor *Chronici Alexandrini*, p. 89. Adde HYDII Relig. vet. Perſ. p. 64.

o PAVSANIAS in *Achaicis*, cap. XXII. p. 579.

* *Leuitici* c. XXVI. 1. *Deuteron.* XVI. 22. Vide ibi Commentatores, et EDVARD. POCOCKIVM in *Hoſeae* III. 4. nec non SELDENVM de Diis Syris Prolegom. cap. 3. p. 49.

Digitized by Google

Graecis olim omnibus patrium fuit, rudes lapides pro Diis, perinde ac ſimulachra ipſa colere. Apud Arabes, quorum religio cum Aegyptiaca affinitatem habet non leuem, Dyſares maximum Numen, [p] *lapis erat niger, quadratus, informis, quatuor pedes altus, duos latus,* quem ſe vidiſſe teſtatur MAXIMVS TYRIVS Diſſert. XXXVIII. p. 459. Conſimiliter Deus Amazonum, cui omnes Sacra faciebant, nihil erat, niſi [q] *lapis niger.* Veneris vero Paphiae ſimulachrum vetuſtiſſimum, [r] *albae Pyramidi diſſimile non erat.* Et eadem ſpecie in hodiernum vſque diem, apud Indos [s] ſimulachrum fingitur *Mahadeu,* id eſt *Dei magni.* Eandem [t] Pyramidis figuram vel Obeliſci, videtur habuiſſe *Elagabalus,* quo nomine *Sol* in Syria ab Emeſenis colebatur. Et huic quidem vſui primi etiam, quos Aegyptii erexerunt, Obeliſci, videntur deſtinati fuiſſe. [u] *Primus* certe *omnium,* Obeliſcorum erectionem *inſtituit Mitres, qui in Solis vrbe regnabat, ſomnio iuſſus. —— Poſtea et alii regum in dicta vrbe. Solis vrbs,* graece *Heliopolis,* nomen ex re ipſa ſumſit, quod prima in Aegypto, cultus ſolennis, decreti Solis Numini, viderit initia, §. IX. Et eadem illa primos quoque vidit erectos in Aegypto Obeliſcos, neque etiam dubito, quin vtriusque iſtius rei primordia, in idem fere tempus inciderint. Fauet ſententiae noſtrae, ipſa etiam Obeliſcorum forma, quae talis eſt, vt imaginem radii ſolaris referat. Hinc veteres Graeci Romanique, Pyramides, quas Aegyptii ad imitationem Obeliſcorum poſtea conſtruxerunt, hunc in modum deſcribere ſoleant, quod ſint [w] *regum Aegyptiorum ſepulchra, ingenti mole conſtructa, et in cacumen educta, in modum flammae ſurgentis, vnde et nomen acceperunt.* Graeculi nempe nomen πυράμιδος ſolent ἀπὸ τοῦ πυρὸς deriuare, non aliter ac

p. SVIDAS Θεὺς Ἄρης.

q. APOLLONIVS *Rhodius* Argonaut. Lib. II. 1176.

r. MAXIMVS TYRIVS p. 459.

s. PET. DELLA VALLE Itinerar. Part. IV. p. 83. fin. 90. 301. etc. ex verſione Gallica.

t. HERODIANVS Lib. V. p. 114. Ed. Steph.

u. PLINIVS Hiſt. Natural. Lib. XXXVI. c. 8.

w. *Scholiaſtes Horatii* in Carmin. Lib. III. Od. ult. p. 211. AMMIANVS MARCELLINVS Lib. XXII. p. 250.

ſi a Graecis nomen hoc Aegyptii mutuati eſſent. Et in genere [x] PORPHYRIVS obſeruat, *pyramidas atque obeliſcos ignis naturae, conum vero,* (qui ad ſpeciem Obeliſci accedit,) *Soli tributum*, et dedicatum ab antiquis fuiſſe. Propius ad rem noſtram ſpectat, quod TERTVLLIANVS, ex Scriptore rerum Aegyptiacarum * HERMATELE, nos docet: [y] *Obeliſci enormitas, vt Hermateles adfirmat, Soli proſtituta: Scriptura eius, vnde eius et cenſus, de Aegypto ſuperſtitio eſt.* Quod ex eo illuſtratur, quod veteres literis prodiderunt, [z] Obeliſcum *Deo Soli ſpeciali munere dedicatum* fuiſſe. Verum omnium optime et clariſſime rem hanc exponit PLINIVS, vbi de Obeliſcorum origine et vſu diſſerit. [a] *Trabes*, inquit ille, *ex Syenite lapide, fecere reges quodam certamine, obeliſcos vocantes, Solis Numini ſacratos. Radiorum eius argumentum in effigie eſt, et ita ſignificatur nomine Aegyptio.* Redit hic in memoriam elegans obſeruatio, Beati mihique amiciſſimi LA CROZII, quam cum aliquando de Pyramidibus, ac ſigillatim illo PLINII loco, quem deſcripſi, confabularemur, mecum communicauit, et quam lectori, rerum harum ſtudioſo non inuidebo. Cum enim PLINIVS nos docuerit, obeliſcos eſſe *effigies radiorum Solis*, ac praeterea *id* ipſum *ſignificari nomine Aegyptio*, ex eo vir ſummus concludebat, Obeliſci nomen antiquiſſimum apud Aegyptios fuiſſe *Pyramis*. Etenim ⲠⲒ-ⲢⲎ, *Pi-re*, vel *Pi-ra*, Aegyptiis dici *Solem*, tritum vulgatumque eſt. Deinde ⲘⲞⲨⲈ, *Mu-e*, *ſplendorem* et *radium* deſignat, ἀπαύγασμα. Hebr. I. 3. Erit itaque ⲠⲒ-ⲢⲎ-ⲘⲞⲨⲈ, *Pi-ra-mu-e*,

x. Auctor *Etymologici*, in voce πυραμίς. Apud EVSEBIVM Praepar. Lib. III. c. VII.

y. *de Spectaculis* cap. 8. p. 93. Edit. Rigalt.

z. AMMIANVS Lib. XVII. p. 100.

a. Hiſt. Natur. Lib. XXXVI. c. 8.

* PLINIVS Scriptorem iſtum vocat DEMOTELEM Lib. XXXVI. c. 13.

mu-e, *radius Solis*, quod nos docere PLINIVM vidimus. Graeci id efferre conſueuerunt πυραμὶς, cum proprie et verius ſcribendum fuiſſet πιραμύς. Sed Graeci, quod modo vidimus, vocem hanc ἀπὸ τοῦ πυρὸς ab *igne* deriuantes, non poterant non ſcribere πυραμὶς. Aegyptii igitur Obeliſcis primo *Pyramidum* nomen indiderunt, quod in effigie quadam *radios Solis* imitarentur: deinde illud idem ad ſtructuras molis amplioris, quas proprie *Pyramidas* vocant, etiam transtulerunt, quod et hae aliquam radiorum Solis ſpeciem ſeruarent, quamuis earum alius eſſet vſus.

Obeliſcis ſucceſſiſſe videntur animalia viua, ſymbolicae Deorum imagines.

§. XXXV. Cultui lapidum inanimium, quem forte pepulerunt conſtructae in aliis Aegypti partibus Pyramides, Regum futurae ſepulchra, ſucceſſiſſe arbitror cultum animalium viuorum, quibus, niſi me opinio fallit, Aegyptiorum Sapientes, virtutes poteſtatemque Numinis diuini, melius et luculentius adumbrari poſſe crediderunt, quam lapidibus, vita omni priuatis. Illis profecto, qui cultum illum, in tota antiquitate adeo famoſum, primi inſtituerunt, id conſilii fuit, vt animalia religione conſecrata, eſſent quaedam [b] μιμήματα τοῦ θεοῦ, [c] *Deorum imagines* viuae, vel [d] *figurae et allegoriae virtutum quarundam, quibus adiutricibus regatur humanum genus*, ſiue, vt loquitur [e] quidam rerum harum non imperitus, *diuinae potentiae effigies quaedam, ſicut Solis imagines in ſtillis aquae conſpiciuntur.* Et profecto, res ipſa id ſatis declarat. An non *LEO* ſymbolum et imago allegorica apud Aegyptios cenſebatur *Vulcani* et *Solis*? *Vacca Iſidis* et *Veneris*? *accipiter* tum *Oſiridis*, tum *Hori*? *felicis* Dianae, ſiue *Bubaſteos*? Erant igitur animalia ſacra omnia, ex mente et ſententia Aegyptiorum, ſymbola et imagines quaedam viuae Numinis diuini, et adumbrationes tenues virtutis illius, illius poteſtatis et operationis, quam in eo mortales

b. PORPHYRIVS de Abſtin. Lib. IV. p. 372. etc.
c. HYGINVS *Poët. Aſtron.* Lib. II. c. 2[?].
d. Pſeudo-CLEMENS Recognit. Lib. V. c. 21.
e. PLVTARCHVS *de Iſide* p. 380 fin.

tales reuerentur. Eam ob cauſam LVCIANVS, ingenioſiſſimus Scriptor, cultum ab Aegyptiis offerri ſolitum animalibus, [f] refert ad αἰνίγματα. In Templis igitur Aegyptiorum plerisque, vſum eundem hominibus praeſtabant animalia viua, quem in Templis Graecorum, ſimulachra, ſigna, et imagines Deorum inanimatae. Hinc illae Cottae Academici, [g] apud CICERONEM voces. *Firmiores videas apud* Aegyptios *opiniones eſſe de beſtiis quibuſdam, quam apud nos de ſanctiſſimis Templis et ſimulachris Deorum.* Eandem ob rationem vota et preces Aegyptiorum, animalia venerantium, referebantur, non tam ad animalia ipſa, quae habebant tantum pro imaginibus diuinitatis, verum [h] ad Numina illa ipſa, quorum cenſebantur ſymbola. Conſentiunt cum iis quae dixi, deſcriptiones Templorum Aegyptiorum, quae apud Scriptores optimos reperiuntur. Illa enim erant [i] *pulcherrima et magnitudine ampliſſima, ex marmore praeſtantiſſimo conſtructa, et ornata, auroque et picturis diſtincta. Si vero intus in adyto quaereres Deum, ſimia in oculos incurrebat, vel Ibis, vel hircus, vel felis.* STRABO etiam praeſtantiora, quae tempore ipſius in Aegypto ſupererant Templa, quorumque ipſe pleraque oculis vſurpauerat, diligenter enumerat, et quodnam in vnoquoque animal eo modo cultum fuerit, obſeruat, Lib. XVII. *Geographiae.*

Cultus animalium in Aegypto, fuit multo vetuſtiſſimus, et exitum Iſraëlitarum ex Aegypto antceſſit.

§. XXXVI. Sed ſunt tamen viri doctiſſimi, qui omnia haec, quae veteres de cultis in Aegypto, ſimulachrorum loco, animalibus viuis narrant, ad tempora non antiquiſſima, verum recentiora pertinere, arbitrantur. Verum enim vero, eorum ſententiae, ſi quid iudico, ipſius S. Scripturae auctoritas obeſt. Illa enim teſte ſcimus, tempore iam Ioſephi Patriarchae, animalia Aegyptiis fuiſſe ſacroſancta, illisque iniuriam facere, aut carnibus eorum veſci, piaculum fuiſſe haud leue. §. X. XI. Nouimus, Graecorum etiam,

f. In *Deorum Concilio*, Opp. To. II. p. 956. Edit. Salmur.

g. *De natura Deorum*, Lib. I. c. 29.

h. HERODOTVS Lib. II. c. 65.

i. LVCIANVS *de imagin.* Opp. To. II. p. 12. CLEMENS *Alex.* in *Paedagogo* Lib. III. p. 216. STRABO Lib. XVII. p. 554.

ptiam, aliarumque gentium religione, certa animalia pariter diis quibuſdam dicata et conſecrata fuiſſe [k] Graeci Veneri columbam, Mineruae draconem, coruum Apollini, canem Dianae, ſacrum et proprium eſſe voluerunt. Apud Perſas equi ſolebant ſacrari Soli. Illis igitur animalia haec picta aut ſculpta ſymbola erant quaedam Deorum, quibus nempe erant conſecrata. Neque tamen idcirco dici poteſt, aut vnquam aliquis dixit, Graecos animalia Deorum loco habuiſſe. Iis potius Aegyptii, cum ſuo animalium cultu, ludibrio et deridiculo fuere. Quod Graecos et gentes alias in Aegyptiorum religione tantopere offendit, quodque concoquere non potuerunt, hoc eſt, quod animalia viua pro ſtatuis aut ſignis collocarent in Templorum Sacrariis, iisque honores decernerent eoſdem, quos reliqui imaginibus ſanctis et ſimulachris, quin imo Diis ipſis habebant. Hoc diſcrimen illud ingens inter Aegyptios, alioſque populos conſtituit, quo effectum eſt, vt hi illos vehementer contemnerent, illi vero hos abominarentur. Hoc in hiſtoria Ioſephi Moſaica iam obſeruari, monuimus §. X. Eadem hiſtoria Moſaica, cultus viuorum animalium in Aegypto, veſtigia alia, non inficianda, tum ſaepe alias, tum vero omnium clariſſime, in vitulo aureo nobis offert. Ab his quae dixi, diuerſum non ſentit DIODORVS *Siculus*, Scriptor magni pretii, multiſque aliis anteponendus. Is autem teſtatur, ſe a Sacerdotibus accepiſſe, [l] *conſecratas ab ipſo religionis ſuae initio beſtias adhuc ſemper in honore haberi, illiſque extinctis, luctum, quo olim Oſiridem proſecuti ſunt, renouari.* Credebant igitur Sacerdotes, in ipſis religionis ſuae initiis, cultum animalium quoque viuorum fuiſſe inſtitutum. Equidem qui aliam hic tuentur ſententiam, in iſthoc Decalogi praecepto praeſidium non mediocre quaerunt. [m] *Ne facias tibi ſculptile, aut vllam imaginem*

k. PLVTARCHVS de Iſide p. 379. itemque p. 380.

l. Lib. I. p. 19.

m. *Exodi* XX. 4. 5.

Digitized by Google

nem eorum, quae ſunt in coelis ſupra, aut quae in terra infra, aut quae in aquis infra terram: non adorabis ea aut coles. Videmus Deum in his, non quidem cultum animalium; ſed cultum tantum imaginum, lege prohibere. Haec, neque enim inficior, inſignem prae ſe ferunt ſpeciem; verum recte et ab omni parte excuſſa, aduerſus nos non militare deprehendentur. Non igitur exiſtimare poſſum, ex praecepto illo Dei, legitime concludi poſſe, Aegyptios animalia viua non coluiſſe. Nam 1. תמונה *imago* dici poteſt repraeſentatio aut ſimilitudo rei alius qualiscunque, etiam ſymbolica. Atque ſic imaginibus hiſce in Decalogo prohibitis, annumerare vtique licet animalia viua, ab Aegyptiis culta, quippe quae ex eorum ſententia eſſent, *μιμήματα τȣ̃ θεȣ̃*, *Numinis diuini effigies et imagines viuae.* §. XXXV. Et profecto Deum in Lege ſua, non modo vſu imaginum pictarum aut ſculptarum, verum et animalium viuorum, ac hircorum ſigillatim, tanquam ſymbolicarum Diuinitatis repraeſentationum, cultu interdixiſſe Iſraëlitis, Leuit. XVII. 7, [n] doctiſſimi interpretes iam dudum obſeruarunt. 2. In Aegypto ipſa cultus animalium pictorum et ſculptorum multo erat frequentior et communior cultu animalium viuorum. Animalia viua, quae pro ſimulachris et ſtatuis colerentur, omnibusque honoribus diuinis gauderent, in Templis tantum conſpiciebantur, rite conſecratis, Diisque dedicatis, idque tantum in certis quibuſdam. *Apis* Taurus, qui proprie ſic diceretur, non colebatur niſi in vna vrbe Memphi. *Mendes* hircus viuus, adorabatur tantum in Templo Thmuitano, *ouis* vel *aries* viuens, diuinis honoribus mactabatur tantum in Templis, Thebaeo, et Saitico. Verum effigies horum animalium cernebantur in plerisque aliis Templis per totam Aegyptum, et cernuntur hodieque in eorum ruderibus. Et

n. Vide *Pantheon*, Lib. II. c. VII. §. 4.

Et priuatus quisque, animalium eorum, quae ipſi prae aliis ſancta eſſent et venerabilia, ſigna et ſculpturas in vſum domeſticum confici curabat, prout ipſi liberet, qualia in cadaueribus medicatis, quae vulgo Mumias appellant, frequentia etiamnum deprehenduntur. Veroſimile eſt, Legislatorem in praecepto de imaginibus, ad priuatum hunc éarum vſum inprimis reſpexiſſe, quippe qui fere ſolus in Iſraëlitis metui tum poſſet. Idem de vitulo aureo dicendum.

Ad animalium cultum acceſſerunt proceſſu temporis imagines etiam et ſimulachra, tum animalium, tum forma quoque humana praedita.

§. XXXVII. Cultu animalium haud ita multo recentiores fuiſſe videntur ſtatuae imaginesque ſacrae, tum animalium, tum quae formam humanam prae ſe ferrent. Diximus de ſimulachris animalium Aegyptiacis, ipſa iam Decalogo prohibitis. Eiuſdem antiquitatis fuiſſe ſimulachra et imagines ſacras in ſpeciem corporis, aut oris humani confictas, ex ipſa Lege Moſaica edocemur, in qua illae commemorantur. [o] *Quandoquidem autem, quo die Iehoua vos allocutus eſt in Chorebo, e medio igne, nullam imaginem vidiſtis: cauete vobis vehementer, ne corrumpamini, faciatisque vobis ſculptile ſimulachrum, imaginem vllius figurae, aut formam maſculi vel foeminae, formam vllius animalis, quod ſit in terris, formam vllius volucris, quae volat in Coelo, formam vllius reptilis, quod ſit in terra, formam denique vllius piſcis, qui ſit in aqua ſub terra.* Lectori cuiuis manifeſtum illico eſt, tangi in his verbis idololatriam Aegyptiorum, cuius tam diu in eorum regione teſtes, et magna etiam ex parte ipſi rei fuerant. Eosdem igitur in mente habebat etiam gentium Apoſtolus, vbi verba illa MOSIS fere repetit, atque origines idololatriae ſic fere enarrat: [p] *Mutarunt gloriam incorruptibilis Dei in efformatam imaginem corruptibilis hominis, et volucrium, et quadrupedum et reptilium.* Simulachra Aegyptiorum vetuſtiſſima,

o. Deuteron. IV. 15. 16.

p. *Roman.* I. 23.

e ligno fabricata, commemorat [q] PAVSANIAS, ſatiſque ſignificat, ſimilia illis fuiſſe, quae in Graecia vltimam antiquitatem prae ſe ferrent. Tale etiam videtur fuiſſe [r] ſignum Vulcani, vtique perantiquum, quod in eius Templo Memphi vidit, multoque cachinno contemſit Cambyſes. Videbatur enim ſimulachrum eſſe hominis pygmaei. Et huic prorſus ſimilia erant [s] ſimulachra Deorum Cabirorum, (de quorum ſumma vetuſtate aliquid tetigi §. XXVI.) in eodem Vulcani Templo collocata, quibus pariter Cambyſes illuſit, quaeque igne cremari iuſſit. Simulachris ligneis, qualia erant, de quibus nunc diximus, ſucceſſerunt mox aurea, atque argentea, aut ex alia materia pretioſa conflata. Verum haecce omnia, quotquot inuenire potuit, [t] ſecum in Perſiam aſportauit Cambyſes, eiusque exemplum alii quoque ex eius ſucceſſoribus, Ochus praeſertim, aemulati ſunt. Sed illa fere omnia poſthaec, Ptolemaeus Euergetes, rex Aegypti, direpto toto Oriente, [u] ex Perſia in Aegyptum reduxit.

q. In *Atticis* p. 102. et in *Corinth.* p. 152.

r. HERODOTVS Lib. III. c. 37.

s. *Idem*, vbi ſupra.

t. DIODORVS Lib. I. p. 43.

u. *Monumentum Adulitanum* in FABRICII Biblioth. Graeca Vol. II. p. 605. fin. HIERONYMVS in Danielem, Opp. To. III. col. 1123. Edit. Martian.

CAPVT

* *

CAPVT III.

De methodo ac modo, quo in excolenda et tradenda doctrina Sacrorum vſi fuerunt Sapientes Aegyptiorum.

Illi quibus doctrina rerum diuinarum, cura religionis, cultusque diuini incumbebat, nomine Sacerdotum deſignabantur. §. XXXVIII. Sacerdotum in Aegypto plures erant ordines, quos inter praecipue hic obſeruandi ἱερογραμματεῖς, qui et Sapientum nomine veniunt. §. XXXIX. Qui primo dicti ſunt Sapientes, poſtea ἱερογραμματεῖς, et Arpedonaptae nuncupati. §. XL. De literis Scriptisque ſacris, curae ἱερογραμματέων concreditis. §. XLI. In ſcientiis ſacris, quae libris literisque ſacerdotalibus tradebantur, primum locum habuit Aſtronomia. §. XLII. Deinde ſequitur Geometria, Arithmetica, et doctrina practica. § XLIII. Neque minus doctrina rerum naturalium, vel phyſica, a Sacerdotibus ſtudio impenſo coli ſolita. §. XLIV. Philoſophia Aegyptiorum phyſica ſpectabat ad religionem, haec quippe in illa erat fundata. §. XLV. Pſeudo-Sanchuniathonis ſententia de natura et indole Theologiae vetuſtiſſimae excutitur. §. XLVI. Indoles Theologiae antiquiſſimae oſtenditur. §. XLVII. Origo methodi res diuinas tradendi aenigmatice. Ea vtebantur olim, qui Sapientiae nomine celebres erant. §. XLVIII. Eandem propriam ſibi reddiderunt temporibus antiquis Sacerdotes. §. XLIX. Inprimis vero Sacerdotes Aegyptii. §. L. Ab iis methodum eandem accepit Schola Pythagoraea. §. LI. Apud Pythagoraeos, Philoſophiae illius alumni primo inſtituebantur per ſimilia, rerumque imagines. Eae autem deſumi ſolebant 1) ex doctrina de numeris. §. LII. Et 2) ex figuris geometricis. Vtrumque ab Aegyptiis tractum. §. LIII. Succedebat tum apud Pythagoraeos inſtitutio per ſymbola, vel ſententias aenigmaticas, quibus inuoluebant doctrinam phyſicam. §. LIV. Vti et doctrinam practicam. Vtrumque vero hoc ab Aegyptiis deſumtum. §. LV. Methodus haec Aegyptiorum tradendi ſcientias ſacras aenigmatica,

matica, effecit, vt doctrina eorum a non initiatis intelligi non poſſet. §. LVI. Ex illa methodo ſymbolica, ortum traxit dialectus ſacerdotalis, cuius indoles explicatur. §. LVII. LVIII. Et haec plene intelligi non poterat, niſi ab initiatis. Cauſa huius obſcuritatis in ſermone ſacerdotali obſeruandae, prima fuit inopia linguae antiquae. §. LIX. Poſtea eadem in docendo obſcuritas placuit, 1. quia ſapientiae reconditae ſpeciem prae ſe ferebat. 2. quia docenti ſecuritatem praeſtabat. §. LX. Eandem ob cauſam Sacerdotes Aegyptii ſcientiarum ſuarum arcana, cum paucis tantum communicabant, idque nonniſi praeuia initiatione valde moleſta et diuturna. §. LXI. Ex eo tandem factum eſt, vt doctrina Sacerdotum arcana in Aegypto plane amitteretur. Quaeritur hic, ecquid detrimenti religioni Aegyptiorum attulerit dominatio Perſarum. §. LXII. Perſis propoſitum nunquam fuit, vt religionem Aegyptiorum aut mutarent, aut corrumperent. §. LXIII. Cauſa vera imminutae religionis huius gentis, et deperditae doctrinae Sacerdotum arcanae indicatur. §. LXIV.

§. XXXVIII.

Qui religionem Aegyptiorum ordinarunt, et doctrinam de illa conſtituerunt, vocantur Sacerdotes.

Qui deprauatam in Aegypto religionem excogitarunt, qui omnia ad illam ſpectantia ſucceſſiue conſtituerunt et ordinarunt, atque doctrinam de his excoluerunt, limitibus certis circumſcripſerunt, aliisque tradiderunt, dici ſolent *Sacerdotes*, eoque nomine intelliguntur homines, quibus cura religionis, cultusque Deorum, praeſertim publici, et rerum ſacrarum omnium, publica auctoritate demandata eſt. Nulla, quantum nouimus, gens paulo cultior vnquam fuit, quae non habuerit ſuos Sacerdotes, rerumque diuinarum procuratores; verum primi forte Aegyptii, Sacerdotum huiusmodi diuerſos ordines, et integra Collegia inſtituerunt. Prima certe Sacerdotum religionis corruptae mentio, quae apud MOSEM occurrit, eſt Sacerdotum Aegypti. *Geneſ.* XLI. 46. 50. XLVII. 22. ex quo poſtremo loco id etiam colligimus, numerum illorum Sacerdotum

dotum iam tum fuiſſe permagnum, illosque agros poſſediſſe plurimos, ex quibus, tum ad propriam ſuſtentationem, tum ad procurandas res ſacras, reditus capere poſſent. In Textu hebraico, capite vtroque hic citato, hominum iſtud genus appellatur כהנים, quod nomen Deus Sacerdotibus etiam ſibi conſecratis tribui voluit. Interpretes Copti, *Geneſ.* XLI. 46. 50. vocem adhibent Aegyptiacam Π-ϨΩΝΤ, *P-hont*, quae proprie *Sacerdotem ſummum*, vel Collegii Sacerdotum Praeſidem deſignat. At *Geneſ.* XLVII. 22. in verſione Coptica, legitur alia vox, in verſione tum Veteris, tum Noui Teſtamenti, frequentiſſime occurrens, ΟΥΗΒ, *U-eb*, qua Sacerdos quiſque, etiam gregarius deſignatur. Significatur autem voce illa, *ſacratus* Deo, eaque ſatis reſpondet vocibus, graecae ἱερεύς, et latinae *Sacerdos*.

§. XXXIX. Non tamen omnium Sacerdotum in Aegypto, eadem erat, aut dignitas, aut auctoritas. Equidem toti Sacerdotum ordini, a primis inde temporibus, reges Aegypti duplicem curam iniunxerunt, [a] *cultum Deorum, et accuratum ſapientiae ſtudium;* ſed duplicem hanc curam plures inter ſe partiebantur, ſingulisque certa ſua penſa ac munia erant aſſignata. Quidam igitur cultum Deorum, omnesque illius ritus ordinabant et peragebant, iique *Prophetarum* nomine deſignari ſolent. Alii his miniſtrabant, et functionibus vacabant minoris dignitatis ac momenti, quos Graeci nomine τῶν νεωκόρων, ſiue *aedituorum* complectuntur. Alii denique in diligenter colendis ac ſtudioſe expoliendis ſcientiis Aegyptiorum ſacris, totam ſuam vitam impendebant. Hi ſunt, quos Graeci dicere ſolent ἱερογραμματεῖς, quaſi dicas *Scribas Sacrorum*, vel potius, *literarum ſanctiorum*, in ſacris eorum libris expoſitarum, quibusque

Eorum plures erant ordines, quos inter praecipue hic obſeruandi ἱερογραμματεῖς, qui et Sapientum et Philoſophorum nomine veniunt.

a. IOSEPHVS Lib. II. *contra Appion.* §. 13. DIODORVS Lib. I. p. 66.

buſque tota ipſorum religio nitebatur et Theologiae, *Profeſſores*, ac *Magiſtri*. Et hi quidem in Sacerdotum Collegio [b] ordinem tantum conſtituebant ſecundum, Prophetis dignitate et honore inferiores; at praecipua tamen erat illorum, in rebus quae ad religionem ſpectabant, auctoritas. Nam fundamentum illius erant ſcientiae ſacrae, a Scribis Sacrorum excultae, et non facile cum aliis, ne cum ipſis quidem Prophetis, niſi ſub certis quibuſdam conditionibus, valde oneroſis, communicatae. Antiquiſſimum, quod honoris ergo, ipſis ab aliis tributum fuit nomen, videtur fuiſſe illud *Sapientum*, quo MOSES ipſe eos deſignauit, *Geneſ.* XLI. 8. et quo ipſos a Scriptoribus quoque exoticis, Graecis et Romanis, frequenter admodum ornari videmus. Ab Aegyptiis nomen iſtud traxiſſe, ſibique vindicaſſe videntur, qui olim a Graecis *Sapientes* dicebantur, quos ſeptem fuiſſe numero, vulgo aiunt. Is certe, qui [c] omnium primus nomine hoc condecorari meruit, Thales Mileſius, Aegyptios adiit, et ab iis principia ſcientiarum, quas deinde profeſſus eſt, domum reportauit. *Sapiens*, dialecto Aegyptiorum dicitur ⲤⲀⲂⲈ, *Sabe*, cuius pluralis ⲚⲒ-ⲤⲀⲂⲈⲨ, legitur *Geneſ.* XLI. 8. vbi ſermo eſt de Sacerdotibus Aegyptiorum. Vero adeo diſſimile non eſt, hoc ipſum nomen eſſe *Sabiorum*, vetuſtiſſimorum in Oriente, ac ſigillatim Arabia, Philoſophorum, qui cultum Aſtrorum inuexiſſe perhibentur, et quorum plurima apud Scriptores Muhammedanos mentio occurrit. Eruditi propemodum omnes, nomen iſtud *Sabiorum* [d] ex lingua Arabica, quidam etiam ratione non improbabili, deductum eſſe volunt. Verum [e] BIDAVIVS ipſe Arabs, ſubdubitat, ſitne nomen iſtud pro Arabico habendum. Arabes ceteroquin, non ſecus atque Aegyptios, temporibus antiquiſſimis, ſuos

b. Illi qui ordinem ſecundum Sacerdotum conſtituebant, a SYNESIO de *Prouidentia* p. 95. appellantur *Comaſtae* de quibus SELDENVS *de Diis Syris* p. 69. 70. Sunt autem illi ἱερογραμματεῖς.

c. DIOGENES LAERTIVS Lib. I. §. 22.

d. SPENCERVS de Legibus Hebr. Lib. II. cap. I. Sect. I.

e. POCOCKIVS *Specimin. hiſt. Arab.* p. 138.

Digitized by Google

ſuos habuiſſe *Sapientes*, vel ipſa [f] Scriptura teſte, diſcimus. Videmus etiam [g] in illa, *Sapientiam Orientalium*, [h] id eſt *Arabum*, cum illa Aegyptiorum coniungi. Eodem modo PLINIVS Lib. XXV. c. 3. coniunctim memorat *Arabiae Aegyptique Magos*, id eſt *Sapientes*, quos adiiſſe Democritum perhibet. Certum quoque eſt, ab vltimis inde temporibus, Aegyptios cum Arabibus frequentia coluiſſe commercia, et [i] hos, per vnum alterumque Seculum, Aegyptum totam poſſediſſe, quo tempore Aegyptiorum *Sabii*, vel *Sapientes*, potuerunt migrare in Arabiam, vbi poſthaec diſcipuli eorum multiplicati ſunt. Eos videtur in animo habuiſſe SERVIVS, vbi [k] *Sabaeos colonos Aegyptiorum* vocat. Id de Sabaeorum in Arabia felici gente recte dici non poteſt, cum ex Arabum potius hiſtoria conſtet, [l] eos a *Saba*, Ioctanis Pronepote originem et nomen traxiſſe. Sed vere omnino dici id potuit de *Sabiis*, Arabum Sapientibus et Philoſophis, SERVIO parum cognitis, quos ille cum *Sabaeis* confundere facile potuit. In multis etiam *Sabiorum* placita et inſtituta, cum inſtitutis Sacerdotum Aegyptiorum conueniunt, ex quibus nunc illud tantum commemorabo, [m] *magni ab illis fieri Pyramides, quas priorum Sectae ſuae auctorum ſepulchra credi volunt.* Et ſi [n] MARSHAMO viro doctiſſimo aſſentimur, *Maimonides Zabiorum nomine, Aegyptios, maxime Mendeſios*, in Aegypto inferiori, *intelligere videtur.*

f. *Ierem.* XLIX. 7.
g. I. Reg. IV. 30.
h. GROTIVS ad Matth. II.
i. POCOCKIVS, vbi ſupra, p. 34. 35.
j. MARSHAMVS in Canone Chron. ad Secul. VIII.
k. in *Virgilii* Georgic. Lib. I. v. 57.
l. POCOCKIVS Specim. p. 40.
m. ABVLFEDA apud POCOCKIVM, lib. cit. p. 144.
n. In *Canone Chronico* p. 162. Edit. Franek. Ad de p. 203.

§. XL. Nomini *Sabiorum*, vel *Sapientum*, in Aegypto ſucceſſit nomen ἱερογραμματέων, iiſdem tributum, ſicut in Graecia, qui primitus dicti erant *Sapientes*, * poſtea nomen adſciuerunt *Philoſophorum.*

Sapientes poſtea dicti ἱερογραμματεῖς, *et Arpedonaptae.*

* Teſtantur veteres, primum inter Graecos, qui repudiato nomine *Sapientis*, dici voluit *Philoſophus*, fuiſſe Pythagoram. Vide MENAGII notas ad Laërtium Lib. I. §. 12. Et hoc Pythagoras, vt pleraque alia, videtur deſumſiſſe

rum. Sunt autem ἱερογραμματεῖς, quemadmodum Graeci eos appellare conſueuerunt, quod iam monui §. XXXIX. *ſanctiorum literarum ſiue ſcientiarum cuſtodes et Profeſſores.* Antiquum nomen Aegyptiacum, graecae ἱερογραμματέως reſpondens, videtur fuiſſe ⲥⲁϧ, *Sach*, quomodo in verſione librorum Scripturae Coptica, ſemper redditur γραμματεὺς, *Scriba*, et *Scripturae peritus.* Aliud nomen ex Aegyptiorum ſermone petitum, quo idem illud hominum genus deſignari in Aegypto ſolebat, DEMOCRITVS celeberrimus Graeciae veteris Philoſophus, nobis, niſi me fallit opinio, conſeruauit, idque ſonat *Arpedonaptes.* Verba DEMOCRITI haec ſunt: * Καὶ γραμμέων συνθέσιος μετὰ ἀποδείξιος ὐδείς πω με παρήλλαξεν ὐδ᾽ οἱ Αἰγυπτίων καλεόμενοι Ἀρπεδονάπται. *Et in componendis cum demonſtratione lineis, nemo me adhuc ſuperauit, nec qui Aegyptiorum quidem vocantur Arpedonaptae.*

o. *Theſaurus Epiſtolicus La-Crozianus* To. I. p. 180.

Lingua Aegyptiorum ° ⲚⲈⲂⲎⲦ, *nabat*, et cum articulo generis indefinito, ⲞⲨ-ⲚⲈⲂⲎⲦ, *u-nabat*, deſignatur νοήμων, *ſapiens, intellectu pollens.* Erit itaque ⲈⲢ-ⲠⲈⲦ-ⲞⲨⲚⲈⲂⲎⲦ, *Arpedunabat*, proprie ὁ πράττων τὰ τῶν νοημόνων, vel, quod idem eſt, νοημονικὸς, quaſi dicas eum, *qui eſt ex ordine νοημόνων.* Vix inter ſe differunt νοήμονες, et νοημονικοὶ, niſi quod poſtrema vox eum ſubindicet, qui vi muneris ſui, ſtudiis τῶν νοημόνων incumbit. Mentionem horum hominum fieri video, apud LVCIANVM,

ab Aegyptiis. Ἱερογραμματεῖς Aegyptiorum dicebantur etiam *Arpedonaptae*, id eſt νοημονικοί. Νοημονικὸς vero deſignat etiam *ſapientiae ſtudioſum*, vel *Philoſophum.*

* CLEMENS *Alexandrinus* Stromat. Lib. I. p. 304. EVSEBIVS Praepar. Euang. Lib. X. c.IV. p. 472. Sed perperam ibi legitur Ἀρσεπεδόναπται. Lectio CLEMENTIS eſt genuina.

Digitized by Google

CIANVM, in *Philopſeude*, vbi Tychiades interlocutor ita infit. p Παγκράτην, ἔφη, λέγεις, ὁ Ἀρίγνωτος, ἐμὸν διδάσκαλον, ἱερὸν ἄνδρα, ἐξυρημένον, ἐν ὀθονίοις, νοήμονα. *Pancratem dicis, inquit Arignotus, praeceptorem meum, virum ſacrum, raſum, lineis veſtibus indutum, intellectu pollentem*, vel etiam, *ſacrarum ſcientiarum peritum.* En! Sacerdotem Aegyptium, ex eorum numero, de quibus q Poëta canit

p. Operum T. I. p.496. Edit. Salmur.

q. MARTIALIS Lib. XII. Epig. XXIX.

Linigeri fugiunt, calui, ſiſtrataque turba.

Eum vero LVCIANVS paulo ante ita deſcripſerat: Ἔτυχεν ἡμῖν συμπλέων μεμφίτης ἀνὴρ, τῶν ἱερῶν γραμματέων, θαυμάσιος τὴν σοφίαν, καὶ τὴν παιδείαν πᾶσαν εἰδὼς τὴν αἰγύπτιον. Ἐλέγετο δὲ τρία καὶ εἴκοσιν ἔτη ἐν τοῖς ἀδύτοις ὑπογείοις ᾠκηκέναι, μαγεύειν παιδευόμενος ὑπὸ τῆς Ἴσιδος. *Nauigationis autem fuit ſocius, vir Memphiticus, quidam ex ſacris illis Scribis, ſapientia mirabili, et qui vniuerſam Aegyptiorum doctrinam callebat. Dicebatur autem tres et viginti annos, in adytis ſubterraneis manſiſſe, Magiam interea edoctus ab Iſide.* Erant igitur *νοήμονες*, ex ordine illorum Sacerdotum, qui communius *ἱερογραμματεῖς* a Graecis dicebantur. Et quemadmodum *ἱερογραμματεῖς*, nomen hoc traxerunt *ἀπὸ τῶν ἱερῶν γραμμάτων*, a *Sacris Codicibus, literis, et ſcientiis*, diligenti et ſollicitae eorum curae creditis, ita pari ratione, inter Sacerdotes iidem dicebantur *νοήμονες*, quia *νοήματα ἱερὰ*, *Scientias ſacras*, et *inuenta* Mercurio attributa, induſtrie addiſcebant, perficiebant, aliisque viciſſim tradebant. Mentionem illorum *νοημάτων* facit AELIANVS Var. hiſt. Lib. XII. c. 4. Φασὶν Αἰγύπτιοι Σέσωστριν παρ' Ἑρμοῦ τὰ νοήματα ἐκμουσωθῆναι. *Aegyptii dicunt, Seſoſtrin a Mercurio in ſcientiis ſacris inſtitutum fuiſſe.* Sic ἐγχαράττειν

ταῖς

ταῖς ψυχαῖς τὰ νοήματα, *imprimere animis, quae ſcitu ſunt digniſſima*, eſt apud PHILONEM *de vita contemplatiua* p. 901. Et Πλάτωνος νοήματα, [r] DAMASCIO dicuntur *Platonis* in ſcientia Philoſophica *inuenta*, aut *placita* ipſi propria.

§. XLI. Dicti igitur ſunt ἱερογραμματεῖς, qui eſſent, vt loquitur IVLIVS FIRMICVS, [s] *Sacrarum literarum periti*, id eſt, qui literas hieroglyphicas, a Sacerdotibus olim in conſignandis ſcientiarum ſuarum inuentis adhibitas, bene callerent, atque ſcientias literis his ſacris memoriae mandatas, velut in ſuccum et ſanguinem conuertiſſent. Initio [t] ſcientiae illae, literis hieroglyphicis, inſculpebantur in Stelis, vel columnis, *Thoto*, vel *Mercurio* conſecratis, quae hanc ob cauſam dici etiam ſolent *columnae Mercurii*. Poſtea autem, cum ſcientiae ſacerdotales multis modis auctae atque amplificatae eſſent, literarum vero hieroglyphicarum notitia paucis tantum eſſet reſeruata, opus omnino erat, vt quae variis Sacerdotum Ordinibus, ad munus ſuum rite obeundum, ac ad peragendum cultum diuinum a maioribus inſtitutum, ſcitu erant neceſſaria, ſic deſcriberentur, vt vſibus eorum inſeruire poſſent. Eum igitur in finem, Scribae Sacrorum, [u] literas excogitarunt ſacerdotales, ab hieroglyphicis plane diuerſas, ſed ſolis tantum Sacerdotibus notas, vſuque receptas, earumque beneficio, in libros, *Mercurio* attributos, retulerunt, quae ex ſcientiis ſuis ſacris, etiam a reliquis Sacerdotibus cognoſci aequum iudicabant. Aetate [w] CLEMENTIS *Alexandrini*, librorum horum Mercurialium numerabantur quadraginta duo. Eorum *primus*, complectebatur *hymnos Deorum*, qui nempe quotidie, aut etiam certis quibuſdam diebus feſtis, in honorem Deorum canebantur. Partem eorum, ſi bene coniicio, faciebant *Sacri Oſiridis Hymni*, PLVTARCHO memorati, *de Iſide*

r. in vita *Iſidori* apud PHOTIVM in Biblioth. Cod. CCXLII. col. 1033. *De literis, Scriptisque ſacris, curae* ἱερογραμματέων *concreditis.*

s. *Matheſ.* Lib. III. c. 8. pag. 68.

t. Vide *Pantheі* Lib. V. cap. V. §. 14. 18. 19.

u. *Ibidem* §. 18. 19.

w. Vide eum Lib. VI. Stromat. p. 633. 634.

Digitized by Google

Iſide, p. 372. *Secundus* librorum Hermeticorum Sacerdotalium, praeſcribebat *rationes vitae regiae.* Olim enim [x] reges a Sacerdotibus ſollicite inſtituebantur, ſacriſque eorum diſciplinis, certo ſaltem modo, initiabantur. Libri *tertius*, *quartus*, *quintus* et *ſextus*, continebant τὰ ἀστρολογούμενα, ſiue *Praecepta Aſtrologica*, et quidem *de ordine inerrantium*, *de coitu atque illuminatione Solis atque Lunae, deque eorum ortu.* Excipiebant libros hos, *decem* alii, agentes *de literis*, quae ſic vocantur *hieroglyphicis*, doctrinam porro continentes *de Coſmographia*, et *Geographia*, *de ordine Solis atque Lunae, deque Planetis quinque*, ac denique *chorographiam Aegypti*, et *Nili delineationem* complectentes. Accedebant ad hoſce *decem alii libri* Mercuriales, proprie ſic dicti *Sacerdotales*, *de legibus*, *de Diis*, *et vniuerſa Sacerdotum diſciplina*, quorum cuſtodia et cura Prophetae ſigillatim demandata erat. Agmen claudebant *libri ſex* reliqui, Paſtophoris ediſcendi, pertinentes ad Scientiam Medicam, ideoque doctrinam, *de conſtructione corporis*, *de morbis*, *de organis*, *ſiue inſtrumentis actiuis corporis humani*, *de medicamentis*, *de oculis*, et poſtremo *de mulieribus*, comprehendentes. Librorum horum, quidam ſpeciatim ad Prophetas pertinebant, alii ad Scribas Sacrorum, alii ad Paſtophoros ac aedituos: et illi quidem libri, qui alicui Sacerdotum ordini erant proprii et neceſſarii, ab illis non tantum manu aſſidua ferebantur; ſed etiam [y] memoriae ita infigebantur, vt eos memoriter recitare poſſent. Fluxit hoc ſine dubio ex antiquiori Sacerdotum Aegyptiorum diſciplina, quo tempore ea, quae in columnis ſacris Adytorum, literis hieroglyphicis picta aut inſculpta erant, nondum libris; ſed tantum memoriae eorum, quorum haec ſcire intererat, mandabantur. Seruatur id ipſum in hodiernum vſque diem, ab Indorum Brach-

x. PLVTARCHVS de Iſide p. 353. 354. CLEMENS *Alexandr.* Stromat. Lib. V. p. 566.

y. CLEMENS *Alexandr.* vbi ſupra p. 634.

Digitized by Google

Brachmanibus, veterum Aegyptiorum diſcipulis: illi enim librum legis ſuae, diuinitus, vt ſuos credere iubent, acceptum, et a maioribus, per traditionem oralem ad ſe transmiſſum, quem *Wedam* appellant, non chartae, aut Monumentis quomodocunque conſignatis. Sed * memoriae Sacerdotum vnice credunt. De aliis libris, nomen Hermetis Trismegiſti prae ſe ferentibus, quippe qui ad noſtrum hoc argumentum non ſpectent, pluribus hic non agimus.

Inter Scientias Sacras, libris ſacerdotalibus comprehenſas, locum primum habet Aſtronomia.

§. XLII. Ex argumentis librorum Hermeticorum Sacerdotalium, quos CLEMENTEM *Alexandr.* recenſuiſſe vidimus, colligi iam poteſt, qualianam fuerint Νοήματα, *Scientiae* a Sacerdotibus, ac ſigillatim *Scribis Sacrorum* inuentae, perpolitae; et ſumma induſtria cultae. Solent veteres eas omnes ad duas claſſes redigere, Aſtronomiam ſcilicet et Philoſophiam. Ita STRABO Lib. XVII. loquens de priſcis Heliopolitanorum Sacerdotibus p. 554. *Heliopoli domos amplas vidimus, in quibus Sacerdotes habitarunt. Hanc enim perhibent olim Sacerdotum habitationem fuiſſe, hominum Philoſophiae et Aſtronomiae deditorum.* Et p. 561. de Sacerdotibus Thebaeis haec habet: *Hi Sacerdotes maxime Aſtronomiam et Philoſophiam excolunt.* Et in Aſtronomia quidem inuenienda, colenda, et polienda, tantum Sacerdotes Aegyptiorum poſuiſſe ſtudii et induſtriae, vt [z] Aegyptus patria quaedam Aſtronomiae appellari non immerito poſſit, veterum teſtimoniis fere conſtat. Ab Aegyptiis enim ſcientiam hanc accepiſſe Babylonios, [a] DIODORVS *Siculus*, ac inſuper alii teſtantur, ab vtrisque vero Graecos eandem mutuatos

z. MARTIANVS CAPELLA Lib. VIII. p. 274.

a. Lib. I. p. 24.

* Mira plane ſunt, quae hac de re leguntur in Relationibus Miſſionariorum Danicorum in India Orientali, Continuat. XLVI. p. 1252. 1253. quae omnino ſapiunt antiquiſſimam Aegyptiorum diſciplinam.

Digitized by Google

tos eſſe, nemo diffitetur. Cum vero Sacerdotes hi Aegyptiorum, ad Scientiam Aſtronomicam, Studium Geometriae accuratum adiungerent, et diſciplinae vtrique ſolerter et cum fructu excolendae, horas non tantum impenderent diurnas, verum [b] nocturnas etiam, vel ſic ſatis intelligitur, quantos in harum ſcientiarum ſtudiis progreſſus fecerint, tametſi de iis recentiores noſtros Scriptores nonniſi tenuiter et exiliter ſentire ſciam. Quodſi Aegyptiorum Sapientes impetrare a ſe potuiſſent, vt inuenta ſua Aſtronomica, Graecorum exemplo, cum aliis communicarent, literisque proderent, in propatulo omnibus perſpectumque foret, quantum ipſis debeant Aſtronomiae ſtudioſi. Superſunt tamen quaedam Aegyptiorum in iſto ſtudio ſpecimina et inuenta, ex quibus, tanquam ex vngue leonem, cetera diiudicare licet. Referre eo vtique poſſumus Pyramidum, ante tria annorum millia, et aliquot inſuper Secula, conſtructarum, poſitionem admiratione dignam. Etenim [c] *Pyramidis cuiusque latera, a Borea in Auſtrum directa, — lineam meridianam prorſus eſſe immotam euincunt. — Eaque ſic diſponi aliter non potuerunt, quam per Obſeruationes Aſtronomicas, ab iis erroribus immunes, quas acus magnetica inducit.* Beatus VIGNOLIVS vir in Diſciplina Aſtronomica non perfunctorie verſatus, vbi HAMELII verba, quae et hic deſcripſi, attuliſſet, [d] aliam praeterea obſeruationem addit, Pyramides nempe vſum hunc etiam Sacerdotibus praeſtitiſſe, vt certis quibuſdam diebus, *Sol aut incepturus, aut deſiturus, faciem Pyramidis borealem illuſtraret, atque dies quibus id contingebat, a Sacerdotibus pro Aequinoctialibus, quoad vſum, habitos, et arcanis ipſorum Calendariis aſſignatos fuiſſe.* Eodem ſpectat forma anni Aegyptiorum Caniculo-Solaris, a Sacerdotibus eorum inuenti, circa Annum P. I. 3389, ante

b. CHAEREMON, apud PORPHYRIVM *de Abſtinentia* Lib. IV. p. 369. 370. Edit. Lugdun.

c. DV HAMEL Hiſt. Acad. Scient. p. 420. Edit. Lipſ.

d. in Diſſertat. *de Annis Aegyptiacis.* Miſcellan. Berolin. To. IV. p. 10.

BIBLIOTHÈQUE DE LA VILLE LYON 1897

Digitized by Google

Chriſtum natum 1325; verum vſque ad tempora Auguſti Imperatoris, ſecretis ipſorum vſibus reſeruati, quem Iulius Caeſar, ex Sacerdotum inſtitutione in Aegypto acceptum, Romam inuexit, *Iulianum* ideo poſtea appellatum, quemque eſſe omnium perfectiſſimum, [e] VIGNOLIVS liquido demonſtrauit. Neque etiam tacitus praetermittere hic poſſum, videri, celeberrimam illam COPERNICI Hypotheſin, terram circa Solem moueri, Sacerdotibus Aegyptiorum olim iam ignotam non fuiſſe. Sciunt omnes, [f] idem docuiſſe PHILOLAVM, alioſque ſcholae Pythagoraeae alumnos. Pythagoram vero placitum hoc Aſtronomicum, ab Aegyptiis accepiſſe, et in ſchola ſua, inter dogmata eſoterica et arcana tradidiſſe, ex eo non parum veroſimile mihi fit, quod idem etiam, ad Indorum Brachmanas, Aegyptiorum priſcorum diſcipulos dimanaſſe intelligam. Nam et [g] apud hos ea de re in vtramque partem hodieque diſputari ſolet, quibuſdam moueri terram, aliis vero Solem, contendentibus. Quando autem Sacerdotes, Scientiae Aſtronomicae tam diligentem nauabant operam, id ea de cauſa faciebant, quod eam ſacram eſſe, et ad religionem inprimis pertinere arbitrarentur, quod etiam ex argumentis librorum Hermeticorum, de quibus §. XLI. dictum, ſatis liquere poteſt. Et certe in rationibus Aſtronomicis, magnam Theologiae Aegyptiacae partem fundatam fuiſſe, ex *Panthei* noſtri Lib. II. et III. perſpici abunde poterit.

e. in Diſſertatione modo laudata.

f. ARISTOTELES de Coelo, Lib. II. c. 13. DIOGENES LAERTIVS Lib. VIII. §. 85. vbi vide notas eruditorum. Adde WEIDLERI Hiſtor. Aſtron. p. 91. 92.

g. Relationes Miſſionariorum Danicor. Continuat. LXVII. p. 1154.

In libris Sacerdotalibus tradebatur etiam Geometria, Arithmetica, et Doctrina practica.

§. XLIII. Cum Aſtronomia Sacerdotum Aegyptiorum, veteres coniungere ſolent eorundem Philoſophiam. §. XLII. Et ſane Sacerdotes hos nomine *Philoſophorum* ſolere inſigniri oppido tritum atque vulgatum eſt. Solent autem veteres, vbi de Philoſophia Aegyptiorum loquuntur, eo nomine cumprimis deſignare Arithmeticam et Geometriam, ac praeterea Philoſophiam quam vocamus practicam,

et

Digitized by Google

et omnium maxime naturalem, ſiue phyſicam. ISOCRATES igitur fructum ſtudii illius, quod Aegyptiorum Sacerdotes in colenda Philoſophia ponerent, duplicem hunc agnoſcit, [h] *vt poſſent bonas leges ferre, et naturam rerum inueſtigare.* Et *Geometriam* quidem, atque *Arithmeticam* a *Mercurio Aegyptiorum*, id eſt a Sacerdotibus eorum, eſſe inuentas, [i] Scriptores plurimi memoriae prodiderunt. Ipſa autem regionis Aegypti indoles, adeoque neceſſitas, compulit Aegyptios, vt animum ad haſce diſciplinas ſtudioſe appellerent. [k] *Nam quia Nilus quotannis egreſſus, varie agros transformat, multas omnis generis controuerſias inter vicinos de limitibus excitat, quas exacte dirimere non facile eſt, niſi Geometrae peritia veritatem oſtendat. Arithmetica autem cum ad ceteras vitae rationes, tum ad Geometriae ſpeculationes, ipſis vſum ſingularem praebet.* Et rem hanc in Aegypto eodem modo hodieque ſe habere, quod citra rationem quidam in dubium vocant, teſtatur Aegyptius gente, [l] IOSEPHVS ABVDACNVS. In Aegypto eaſdem has diſciplinas, ex inſtitutione Sacerdotum, non ſine labore ac moleſtia, didicerunt, et deinceps inter Graecos tradiderunt, primo [m] *Thales*, et poſt hunc [n] *Pythagoras*. Ipſi vero Aegyptiorum Sacerdotes, diſciplinas haſce, tanquam Diis ſacras, et ad cultum Numinis perneceſſarias, [o] aſſidua manu, ac fere ſine intermiſſione tractabant, arcana vero iſtarum ſcientiarum tanto in pretio habebant, vt ad earum notitiam ac perceptionem plenam, [p] neminem, niſi circumciſione ſacerdotali initiatum admitterent, quod etiam Pythagoram coactum feciſſe, certo ſcimus, ſupraque obſeruauimus, §. VII. Et ante eum Thaletem pariter legem eandem ſubiiſſe, mihi plus quam probabile videtur. Philoſophiae

(G) 3 porro

h. In *Buſiride* p. 534. Edit. Baſil.

i. PLATO in *Phaedro* p. 213. DIOGENES LAERTIVS in Prooemio, §. 11. DIODORVS p. 73. STOBAEVS in Eclog. Phyſ. p. 2.

k. DIODORVS loc. cit. Vide et HERODOTVM Lib. II. c. 109. ac alios.

l. in *hiſtoria Iacobitarum* cap. XXII. p. 62. 63. Edit. *Io. Henr. a Seelen.*

m. DIOGENES LAERTIVS Lib. I. §. 24. IAMBLICHVS in *Nicomachi* Arithmeticam, p. 10. 11. PROCLVS in *Euclidem* p. 19.

n. Scriptores vitae Pythagorae. etc.

o. ISOCRATES in *Buſiride* p. 534. CHAEREMON, apud PORPHYRIVM de Abſtin. p. 369.

p. ORIGENES Comment. in Epiſt. ad Rom. cap. III.

Digitized by Google

porro illius, cui operam nauabant Sacerdotes, partem faciebat *Philoſophia practica*, quae de actionibus pie, iuſte, honeſteque inſtituendis praecipit, et ad religionem vtique ſpectat. Nam inter *libros Hermeticos*, Sacerdotibus ediſcendos, memorantur etiam *libri de Legibus*, et *de ratione vitae regiae.* §. XLI. Ab his, vt credi poteſt, diuerſa non ſunt τὰ τȣ̃ Ἑρμȣ̃ νόμιμα, de quibus AELIANVS Var. hiſt. Lib. XIV. c. 34. *Aegyptii iura* (τὰ νόμιμα) *a Mercurio ſe doctos iactitant.* —— *Iudices autem apud Aegyptios primo tempore fuerant Sacerdotes.* Illi nempe ius omne, diuinum et humanum, docebant pariter atque dicebant. Hinc de iiſdem DIOGENES LAERTIVS obſeruat, in *Prooemio* §. 11. *De iuſtitia quoque leges conſtituerunt, quas ad Mercurium referunt.* Legum harum nonnullas adfert [q] DIODORVS *Siculus.* Earum indoles atque ingenium optime perſpici poteſt ex precatione, quam in funeribus nobilium, aliquis ex eorum numero, qui corpora defunctorum condire ſolebant, nomine et vice mortui, ad Deos recitare iubebatur: [r] *Ego Deos a genitoribus mihi demonſtratos, quamdiu in hoc Seculo vixi, cultu aſſiduo religioſe proſecutus ſum: parentes qui corpus meum genuerunt, ſemper honoraui: reliquorum hominum occidi neminem: depoſitum cuiuſquam neque defraudaui, neque malum aliud nefandum commiſi. Si vero, dum viuebam, deliqui aliquid, quod non oportebat, edendo vel bibendo, non per me peccaui; ſed per ventrem iam in arca ſepoſitum.* Quae quidem, vt vere obſeruauit vir magnus, [s] *non prorſus diſſona ſunt ab iſtis, quae in ſecunda Decalogi tabula praecepit Moſes: aut ab iſtis, quae a Magiſtris Talmudicis Noachidarum Praecepta vocantur.*

q. Lib. I. p. 63. 64. etc. p. 68. 69. etc.

r. PORPHYRIVS de Abſtin. Lib. IV. p. 379. etc.

s. MARSHAMVS Canone Chron. p. 156.

Neque minus Doctrina Phyſica,

§. XLIV. Supereſt Philoſophia Aegyptiorum naturalis, ſiue phyſica, pars ſapientiae ipſorum, ſi non primaria; illa tamen, cui prae ceteris ſtudio

cx-

exquiſito incubuerunt, quaeque multorum ore celebrata eſt. Et profecto temporibus antiquiſſimis, illi inprimis Sapientum nomine et honore digni habebantur, qui res naturales, corpora coeleſtia et terreſtria inueſtigabant, eorumque arcana eruere aliisque promere conabantur. Talis erat ſapientia Salomonis, omnium gentium et aetatum linguis decantata. Scriptura, vbi eam praedicat, docet etiam, qua in re illa potiſſimum verſata fuerit. [t] *Protulit* autem *tria millia ſententiarum*, quibus continebantur Praecepta moralia, *eiusque canticorum*, in laudem Dei, *fuerunt quinque millia. Egit et de arboribus, a cedro, quae naſcitur in Libano, ad hyſſopum, quae prodit e muro; de quadrupedibus, de auibus, de reptilibus, deque priſcibus.* Haec fuit ſapientia Salomonis, notumque eſt, eiuſdem plane generis fuiſſe etiam eorum ſapientiam, qui primo *Sapientum* nomine in Graecia cohoneſtati ſunt, ad quos ſapientia haec ab Aegyptiis dimanauit. Talem certe fuiſſe ſapientiam Aegyptiorum, ac Orientalium ceterorum, Scriptura ſatis teſtatur eodem loco: [u] *Donauit Deus Salomonem ſapientia et peritia maxima, animique amplitudine, quae arenam in littore maris aequabat. Sapientia Salomonis ſuperauit ſapientiam omnium Orientalium, et omnem ſapientiam Aegypti.* An non luculenter ſatis ſignificat Scriptor ſacer, Salomonis ſapientiam idem habuiſſe obiectum, quod obiectum erat ſapientiae Orientalium et Aegyptiorum, in eoque tantum diſtuliſſe, quod Salomonis de rebus his ſcientia, vberior eſſet, diſtincta magis atque certa. Nouimus vero etiam aliunde, in rebus iisdem verſatam quoque fuiſſe ſapientiam Aegyptiorum. Nam eos in naturam plantarum, arborum, ac herbarum, ſollicita induſtria inquiſiuiſſe, ex hieroglyphicis eorum ſatis liquet, quae cum a plantis ſaepiuſcule ſint deſumtae, hae vero rem aliam, propter

vel naturalis, impenſo ſtudio a Sacerdotibus excoli ſolita.

t. 1. Reg. IV. 32. 33. ex verſione CLERICI.

u. Loc. cit. v. 29. 30.

Digitized by Google

relationem, aut affinitatem aliqualem, quam cum ea habent, ſymbolice deſignent, patet earum vires ac proprietates, auctoribus hieroglyphicorum non potuiſſe eſſe incognitas. Clarius id intelligitur ex huiusmodi hieroglyphicorum, a plantis petitorum, explicationibus, quales nobis, ex ipſorum doctrina, HORAPOLLO in *hieroglyphicis*, PLVTARCHVS in libro *de Iſide et Oſiride*, aliique paſſim ſubminiſtrarunt, vt iam taceam, quae de varii generis plantis, ex eorundem doctrina, tradunt THEOPHRASTVS, DIOSCORIDES, PLINIVS, et nonnunquam alii obiter, vti et quae de herbarum nominibus myſticis et ſymbolicis, ipſis nempe a Sacerdotibus impoſitis, veteres memorant, et nos infra quaedam tangemus, §. LVIII. Non minus diligenter vero Sacerdotes Aegyptiorum naturam ſcrutatos fuiſſe animalium, quadrupedum, auium, reptilium et piſcium, teſtantur conſimiliter eorum hieroglyphica, quorum pleraque oculis noſtris obiiciunt animalia, quaeque ad illorum explicationem, ex traditione Sacerdotali, proferunt PLVTARCHVS, AELIANVS, CLEMENS ALEXANDRINVS, EVSEBIVS, HORAPOLLO, et alii innumeri. Videmus etiam inter libros Aegyptiorum ſacerdotales, qui Hermetici nuncupantur, complectentes quippe diſciplinam et ſcientias Sacerdotum, commemorari [w] *βίβλυς ἱερὰς περὶ ζώων, libros ſacros de animalibus*. Ad harum autem ſcientiarum ſtudia, Sacerdotes in Aegypto, a primis inde temporibus, animum ſuum conuertiſſe, colligi ex eo poteſt, quod [x] Moſes iam in ſapientia Aegyptiorum inſtitutus fuiſſe perhibeatur, et quod non [y] huius tantum, verum et [z] Ioſephi Patriarchae aetate, cultus animalium diuinus, apud Aegyptios iam inualuerit. Nam cum ille eſſet ſymbolicus, in natura animalium, ſtudioſe inueſtigata, fundatus tantum eſſe potuit. De aliis partibus Philoſophiae Aegy-

w. HELIODORVS Aethiopic. Lib. III. p. 142.

x. *Actor.* VII. 22.

y. Supra, §. XI.

z. *Ibid.* §. X.

Aegyptiorum naturalis, plura hic adferre animus non eſt, etſi Sacerdotibus in vniuerſum, propoſitum eſſet, [a] τὴν φύσιν τῶν ὄντων ζητῆσαι, *naturam rerum omnium, quae exiſtunt, indagare.* Huc etiam ſpectat, quod [b] *Mercurius ille Triſmegiſtus*, ad quem Sacerdotes in Aegypto, tanquam ad verum auctorem, omnia ſua excogitata et inuenta referebant, dici conſueuerit, *magiſter omnium phyſicorum.*

a. ISOCRATES in *Buſiride* p. 534.

b. TERTVLLIANVS aduerſus Valentin. cap. 15.

§. XLV. Ex iis quae nunc de Philoſophia Sacerdotum Aegyptiorum naturali obſeruauimus, liquet omnino, eam ſpectaſſe ad religionem, et partem feciſſe Theologiae ipſorum. Aut vt verius dicam, Philoſophia naturalis, coniuncta cum ſcientia Aſtronomica, praecipuum fuit fundamentum Theologiae et religionis totius Aegyptiorum. Nam Dii, quos popularibus ſuis colendos propoſuerunt Aegyptiorum Sacerdotes, ſi a mente aeterna, rerum omnium prima cauſa, diſceſſeris, erant elementa, et maiora ac illuſtriora Mundi corpora, a quibus laetiſſima ſperabant beneficia, et quae pro diuerſis, quas ad terram noſtram habent, relationibus, diuerſis etiam nominibus inſigniebant, diuerſisque honoribus afficiebant, in quorum igitur naturam, vires, vti et relationes ad terram, omni mentis niſu et contentione inquirere, occupationem iudicabant, et nobiliſſimam, et longe vtiliſſimam, ac Sacerdotibus inprimis conuenientiſſimam. [c] Alibi iam adductis Scriptorum optimorum teſtimoniis, oſtendi, pleroſque in ea fuiſſe ſententia, Aegyptios nihil aliud coluiſſe, quam corpora, et cauſas rerum naturales ac materiales, *Solem, Lunam, Nilum, terram, aërem, ventos, calores, et humores*, hiſque ſolis rerum cunctarum exiſtentiam, ortum, et interitum attribuiſſe. Si igitur verum fateri volumus, rerum harum, et vno verbo totius naturae cognitio, ſollicite quaeſita et inueſtigata, baſin fere totius Aegyptiorum Theologiae

Philoſophia Aegyptiorum naturalis ſpectabat ad religionem, haecque in illa erat fundata.

c. Lib. I. *Panthei* cap. II. § 4. 5.

logiae conſtituit, eademque Sacerdotes in ordinando cultu diuino vnice direxit. Hoc Feſta eorum cuncta, quorum notitiam habemus certam, inuicte docent, idque in *Tabula Bembina*, vti eam paſſim explicuimus, egregie depingitur. Non excludo Mentem aeternam diuinam, de qua [d] ſuo loco prolixe egi; etſi tamen [e] monere debuerim, poſt plene conſtitutam religionem et idololatriam Aegyptiorum, quod Seculo IV. poſt exitum Iſraëlitarum ex Aegypto contigiſſe reor, in ſolennibus Aegyptiorum Sacris, cultuque Deorum publico populari, Mentis illius aeternae, raram admodum et parcam, ac, vt videtur, tenuem tantum et obſcuram, mentionem fieri conſueuiſſe, vnde fieri potuit, [f] vt permulti ſibi perſuaderent, ex Theologia Aegyptiorum eam re ipſa excludi. Verum vt ad cognitionem naturae rerum, tanquam baſin Theologiae Aegyptiorum, redeam, poteſt ex iis quae dixi, ſatis intelligi, quam vere OLYMPIODORVS, inclytus e Secta Peripateticorum Philoſophus, dixerit: [g] Τὰ φυσικὰ δεῖ πρῶτον μανθάνειν, καὶ ἔτως θεολογεῖν. *Philoſophiae naturali operam nauare oportet, atque ſic demum ad cognitionem rerum diuinarum accedere.* Nam vt vere pronuntiauit auctor excellens: [h] *Vetus Phyſiologia, non modo Graecorum; ſed etiam Barbarorum, nihil aliud fuit, quam doctrina quaedam naturalis, fabulis inuoluta, adeoque latens et obſcura Theologia, cuius aenigmatibus et allegoriis, arcana fere myſteria ita tegebantur, vt cum ea quae dicebantur facilius, quam quae ſilebantur, imperita multitudo caperet, tum vero de iis, quae ſilebantur, maius aliquid, quam quae dicebantur, ſuſpicione coniiceret, quod tam ex Orphei carminibus, quam ex Aegyptiorum, Phrygumque fabulis, clare intelligitur.* Sic etiam de fabulis Graecorum Theologicis iudicat Scriptor, ingentis ſane pretii, [i] *fabulas Graecorum opera naturae per allegoriam*

d. Supra §. XXII. et in *Pantheo* Libro I. cap. II. et praecipue IV.

e. Lib. I. cap. II. § 14. et cap. III. § 9. 11.

f. Lib. I. c. II. §. 4. 5.

g Comment. in Ariſtotelis Meteorolog. Lib. I. fol. 2. b.

h. PLVTARCHVS in libro *de Feſto Daedalis apud Plataeenſes*, apud EVSEBIVM Praepar. Euang. Lib. III. c. I.

i. DIONYSIVS *Halicarnaſſeus* Antiq. Rom. Lib. I. p. 92.

riam indicare. De Aegyptiis vero ſigillatim obſeruat PROCLVS: [k] Καὶ οἱ αἰγύπτιοι διὰ μύθων (ita lege) ᾐνίσσοντο τὰ ἀπόῤῥητα τῆς Φύσεως. *Etiam Aegyptii per fabulas ſolebant ſubinnuere arcana naturae.* Solet ceteroquin laborioſus hicce Philoſophus, dogmata Aegyptiorum Theologica, fabulasque eorum ſacras, vbi modo poteſt, etiam obtorto collo, ad notiones Metaphyſicas Philoſophiae Pythagoraeo-Platonicae inflectere; verum hic ipſa veritatis vi victus, fatetur tametſi inuitus, cognitionem rerum naturae, baſin eſſe Theologiae Aegyptiorum, et ex hac fabulas ipſorum debere explicari. k. In Platonis Timaeum Lib. I. p. 40.

§. XLVI. Longe equidem aliter iudicat Pſeudo-SANCHVNIATHON, vel PHILO BYBLIVS iactatus eius interpres, vbi ſic ſcribit: [l] *Sed enim qui nouiſſime rerum ſacrarum diſputationem attigere, cum eorum, quae ab initio facta erant, veritatem reieciſſent, allegoriis quibuſdam et fabulis excogitatis, et cum rebus quae naturaliter in mundo fiunt, affinitate quadam conficta, Myſteria excogitarunt.* Sed auctoris huius, a veteribus ſane neglecti et contemti, ac * ſi vnum PORPHYRIVM excipias, vix ab vno alteroue veteris Eccleſiae Chriſtianae Doctore ad teſtimonium vocati, multiplices fraudes, et inſulſa mendacia, tam docte et ingenioſe detexit [m] HENRICVS DODWELLVS, vt fabulae hae, quas nobis offert, et quae vix confutatione egent, morari neminem poſſint, aut debeant. Voluit nempe auctor ille ſuppoſitus hiſtoriae Phoenicicae, quiſquis eſt, lectoribus ſuis perſuadere, gentium deos re ipſa fuiſſe

Pſeudo-Sanchuniathonis ſententia de indole Theologiae veterum excutitur.

l. Apud EVSEBIVM Praepar. Euang. Lib. I. c. IX.

m. *A Diſcourſe concerning Sanchoniathon's Phoenician hiſtory.* London. 1691.

* Creditur ante PORPHYRIVM, laudaſſe hiſtoriam SANCHVNIATHONIS etiam ATHENAEVS. Sed haec eſt tantum coniectura virorum eruditorum, quae aliquam veroſimilitudinis ſpeciem habet; ſed dubiis expoſita eſt, et certo demonſtrari nequit. Licet eam reiicere.

fuiſſe homines, de ciuibus ſuis multis modis bene meritos, ideoque deorum et nominibus et cultu honoratos, eorum etiam geſta et praeclara merita primis temporibus, monumentis publicis, lapidibus videlicet et columnis, ſtylo ſimplici et perſpicuo inſcripta fuiſſe; ſed recentiores Theologos (*τὺς νεωτάτυς τῶν ἱερολόγων*) geſta illa, allegoriis et fabulis aenigmaticis inuoluiſſe, et ſic tenebris plurimis inuoluta, ad res naturales transtuliſſe, vnde tandem Theologia enata ſit phyſica, cui et myſteria ſuperſtruere placuerit. Vt auctor hiſtoriae illius Phoenicicae recens, figmentis ſuis colorem aliquem induceret, auctoritatemque acquireret, conſultum duxit, eam Scriptori antiquiſſimo; ſed a ſe confiсto, attribuere, SANCHVNIATHONI ſcilicet. Perhibetur autem Scriptor ille ſuppoſitus, [n] opus ſuum dedicaſſe Abibalo, quem Annales Tyriorum patrem faciant illius Hirami, qui aequalis fuit Salomonis, Iſraëlitarum regis, vnde ſequeretur, Scriptorem illum fictitium, Dauidi coaeuum fuiſſe, et forte etiam initia regni Salomonis attigiſſe. Id ſaltem lectores ſuos credere voluit PHILO BYBLIVS. Ex eo autem colligere recte licet, quosnam in animo habuerit ille, qui ipſi dicuntur *νεώτατοι τῶν ἱερολόγων, Theologorum nouiſſimi*, qui nempe Theologiam priſcam corruperint. Non potuit certe reſpicere, niſi ad ORPHEVM, eiusque diſcipulum MVSAEVM, primos inter Graecos Theologos, Aegyptiorum diſciplina imbutos, auctores adhaec Theologiae allegoricae, et Myſteriorum, poſthaec in tanto pretio habitorum, aut forte etiam ad antiquiorem his INACHVM, qui [o] a nonnullis, et valde veroſimiliter, Myſteria ex Aegypto in Graeciam vexiſſe perhibetur. Ab his igitur Pſeudo-SANCHVNIATHON PHILONIS, initia Theologiae Phyſicae et Allegoricae deriuat, callide profecto

n. EVSEBIVS vbi ſupra. DODWELLVS in libro cit. §. 2 p. 2. 3.

o. EPIPHANIVS Lib. I. adv. haereſes c. 11.

Digitized by Google

ĉto et aſtute! Nam Theologos illos Poëtas, vſos fuiſſe methodo Theologiam tradendi allegorica et fabuloſa, nemo neque ignorabat, neque negabat. Et viciſſim, qualis fuiſſet ante horum aetatem, Graecorum, et gentium in vniuerſum, Theologia, aetate PHILONIS, docere ex gentilibus nemo poterat. De Theologis Orpheo, et Inacho antiquioribus, dici omnino iure poteſt, quod de heroibus fabuloſi illius aeui HORATIVS cecinit, *Carmin.* Lib. IV. Od. IX.

Vixere fortes ante Agamemnona
Multi: ſed omnes illachrymabiles
Vrgentur, ignotique longa
Noĉte, carent quia vate ſacro.

Vt tamen de temporibus his, longa atraque noĉte circumfuſis, aliquid certi dicere poſſe videretur SANCHVNIATHON, Monumenta tantam aetatem mentientia confinxit, *Taauti columnas* in Phoenicia, *libros Ammoneorum*, et alia huius furfuris, fraudis non modo vehementer ſuſpeĉtas; ſed et a DODWELLO, argumentis omni exceptione potioribus, conuiĉta, ex quibus res protulit, ad tempus vſque PHILONIS BYBLII, omnibus inaudita, quibus tamen p nonnulla admiſcuit, ex melioribus et certioribus Phoenicum Monumentis, quae in manibus omnium tum verſabantur, deſumta, vt ſaltem aliquam figmentis ſuis veri ſpeciem circumponeret.

p. Exemplum vide in *Pantheo*, Lib. I cap. I. §. 8.

In eodem argumento pergitur. Indoles idololatriae antiquiſſimae oſtenditur.

§. XLVII. Qualis autem fuerit ante Orphei et Inachi tempora, Theologiae primorum mortalium indoles, qui dereliĉto vno vero Deo, Deos fiĉtos ſibi excogitarunt, et excogitatos coluerunt, certo ſcire non poſſemus, niſi nobis ſcripta Dei reuelatio, et lingua vetus Aegyptiaca ſuccurreret, et aliquam in denſis his tenebris facem praeferret. Libenter et vltro largior, primam Theologiae falſae, quae inter

ter gentes varias obtinuit, ſpeciem, non fuiſſe allegoricam et fabuloſam; verum et id concedi mihi velim, eam nec fuiſſe hiſtoricam, quae nempe in praedicandis bene factis, virtutibus et meritis, primorum inter gentes heroum, ea propter in Deorum ordinem translatorum, vnice verſata fuerit, nam ſi a ſola Graecorum gente receſſeris, rei huius in Monumentis bonis ac genuinis, canae Antiquitatis, veſtigia plane nulla reperire poſſum. Prima hominum ad idololatriam iam inclinatorum Theologia, ſupremos honores retulit ad corpora huius Vniuerſi ſplendidiora, ex quibus in res humanas maxima redundaret vtilitas, coeleſtia cumprimis, Solem, Lunam, Aſtra, aliaque his ſimilia, aut eorum etiam illuſtriores quoſdam et viſibiles effectus. Haec vero cultus tum publici, tum priuati obiecta, gens vnaquaeque vocabulo deſignabat proprio et obuio, Solem appellando Solem, Lunam vocando Lunam, ſine vllis impropriis, ſymbolicis, longeque petitis denominationibus. Illam Theologiam, ſimplicem adhuc, et fictionibus ſtudioſe conquiſitis liberam, ſequitur IOBVS, fictitio Sanchuniathone, ſi vel eſſet genuinus Scriptor, Seculis multis antiquior, etſi in libro poëtico Cap. XXXI. 26. 27. *An lucem* Solis *adſpexi, quod ſplenderet, et Lunam, quod clara ingrederetur? Et num clam ſeductum eſt cor meum? vt manus mea,* ad colendum haec lucida Aſtra, *os meum oſcularetur.* Eſtque ſatis tritum, Scripturam, vbi idololatriam primorum horum temporum verbis caſtigat, de eo queri, [q] quod gentes *adorent Solem, Lunam, Aſtra et exercitus Coeli.* Aegypti incolae [r] *Solem* colebant, ſub nomine genti illi proprio, omnibusque obuio, ⲫⲣⲏ, [s] *Lunam* ſub nomine ⲓⲟϩ, *Ioh,* quo Aegyptii ſemper in communi vitae vſu *Lunam* deſignarunt. Idem de ceteris primorum

q. *Deuteron.* IV. 19.

r. Supra §. IX.

s. *Pantheon* Lib. III. cap. I. §. 2.

rum idololatrarum Diis pariter dicendum venit. Poſtquam vero Sacra gentium idololatrica ſucceſſiue ordinata et rite conſtituta fuiſſent, poſtquam Templa ſumtuoſa condere, hisque Sacerdotes praeficere placuit, poſtquam integra Sacerdotum Collegia eſſent inſtituta, et hi doctrinam ſuam de rebus diuinis digerere, nouis augmentis locupletare, et in ordinem certum redigere coepiſſent, vt ſibi et placitis ſuis, tanto maiorem, et auctoritatem, et ſapientiae ſpeciem conciliarent, methodum tradendi Sacra inuexerunt allegoricam, ſymbolicam, et fabulis aenigmaticis mire inuolutam, ad quod apud Aegyptios, vſus ſcripturae hieroglyphicae, potuit non parum conferre. Ab eo tempore rara in Sacris gentium *Solis* ac *Lunae*, mentio occurrit; ſed audiuntur iam nomina ſymbolica, et aenigmatica, ab aliqua Solis Lunaeque qualitate, aut ad terram noſtram relatione, deſumta, *Gad*, *Meni*, *Molochi*, *Baalis*, *Aſtartes*, *Atergatis*, *Remphah*, *Oſiris*, *Ammonis*, *Hori*, *Iſis*, *Bubaſtis*, et ſimilia. Mutationem hanc Theologiae gentium primitiuae ſimplicis, in artificioſam, allegoricam, et aenigmaticam, niſi me opinio decipit, fabula illa antiquiſſima et celeberrima, de Ione Inachi filia, in vaccam mutata, dein in Aegyptum delata, ibique ſub nomine Iſidis culta, velut in imagine quadam depingit. Verum quando argumentum iſtud [t] alio loco perſecutus ſum, de eo plura hic non addo.

t. *Pantheon* loc. cit.

Idem argumentum continuatur. Origo methodi docendi aenigmaticae.

§. XLVIII. Vbi vero ſemel Sacerdotes, vt ſibi ſpeciem ſapientiae non vulgaris compararent, ſtylum illum, de quo dixi, allegoricum, aenigmaticum, et fabulis obſcuris inuolutum, in Theologiam inuexiſſent, alii etiam, qui ad ſapientiae laudem adſpirabant, idem dictionis genus aemulari, illique pretium ingens ſtatuere coeperunt. Sapientum igitur nomen illi primum adepti ſunt, qui profunda Naturae arca-

arcana rimabantur, §. XLIV. et qui inſuper ſuas, tum de his, tum aliis etiam rebus, ſententias, aenigmatibus ingenioſis, et dictione aenigmatica inuoluere norant. Vere omnino obſeruatum eſt, [u] *illos inter Graecos, qui ſapientiae famam adepti ſunt, res non ſermone perſpicuo propoſuiſſe, ſed aenigmatibus inuoluiſſe.* Et obſeruari meretur, auctorem a me hic laudatum, id ipſum etiam ad mythologiam Graecorum applicare. Illis praeſertim hoc familiare admodum erat, quos vulgo ſeptem Graeciae Sapientes vocare conſueuimus, quemadmodum ex PLVTARCHI *Conuiuio ſeptem Sapientum* perſpicitur. In eo enim Sapientes hi, ſicuti et, qui cum ipſis conuiuio interſunt, aenigmatibus proponendis inter ſe certant. Illic p. 146 Thales, vnus e VII. Sapientibus, haec de Amaſide refert. *Miſerat Amaſis Aegypti rex* ad Biantem Prienaeum *victimam, iubens, vt exemtam ex ea, carnem tum optimam, tum peſſimam, ſibi mitteret. At noſter praeclare, linguam exſectam ad regem perferri curauit: quae res ei gloriam magnam, admirationemque peperit.* P. 152. de eodem Amaſi Aegyptio, refertur ex eius literis, quod ei cum rege Aethiopum certamen de ſapientiae praeſtantia, per aenigmata interceſſerit. Per Aethiopes forte hic, vt alias ſaepius, Arabes intelligendi veniunt, quorum ſapientia [w] Scripturae indicta non eſt, et quorum in proponendis ſoluendisque aenigmatibus ſtudium, [x] ex hiſtoria Salomonis notum eſt. Ad Conuiuium VII. Sapientum vt redeamus, legitur porro in eo p. 149. de Eumeti, vel Cleobulina, Cleobuli filia: *Sapientem, inquit, et famoſam non noſti Eumetidem? Tum Niloxenus: Nimirum, inquit, eam ob aenigmatum peritiam ac ſapientiam laudas. Nam et in Aegyptum, quaedam ab ea propoſitae quaeſtiones peruenerunt.* Denique p. 153. obſeruatur: *Enim vero priſcis quoque Graecis in more*

u. PAVSANIAS in *Arcadicis*, ſiue Lib. VIII. p. 613.

w. *Ierem.* XLIX. 7.

x. I. *Regum* X. 1.

more poſitum fuit, huiusmodi inter ſe quaeſtiones obſcuras aenigmaticas proponere. Quod deinde Leſchae et Heſiodi exemplis confirmatur. Celebre cumprimis eſt aenigma CLEOBVLI, vnius ex VII. Graeciae Sapientibus, cuius meminere [y] plures, quodque ita habet:

Εἷς ὁ πατήρ, παῖδες δὲ δυώδεκα· τῶν δὲ ἑκάστῳ
[z] Κοῦραι ἑξήκοντα, διάνδιχα εἶδος ἔχουσαι
Ἡ μὲν λευκαὶ ἔασιν ἰδεῖν· ἣ δ' αὖτε μέλαιναι.
Ἀθάνατοι δὲ τ' οὖσαι ἀποφθινύθουσιν ἅπασαι.

Quae ex verſione HVGONIS GROTII id latine ſonant:

Eſt vnus genitor, cui bis ſex ordine nati
Et ſexaginta natae, ſed diſpare forma;
Candida namque harum pars altera, et altera nigra eſt:
Cunctae immortales, morientes attamen omnes.

Significatur autem aenigmate hoc annus, conſtans duodecim menſibus, quorum vnusquisque dies triginta candidos, totidemque noctes nigras habet. Eſt igitur aenigma iſtud phyſicum, fabulis Aegyptiorum, quibus in Theologia ſua, corporum coeleſtium phaenomena et effectus ſubinnuere ſolebant, non valde diſſimile. Et credi poteſt, Cleobulum, [a] quem ſapientiae Aegyptiorum participem factum eſſe, conſtat, id ab Aegyptiis mutuo ſumſiſſe. Verum tamen ſapientia illa aenigmatica, multo antiquior cenſenda eſt, quod et PAVSANIAS innuit, et in PLVTARCHI *Conuiuio ſeptem Sapientum* diſertis verbis monetur. De Salomone namque rege Iſraëlitarum legimus, quod [b] *Regina Sabaeorum, eius fama permota, ad eum veniſſet, vt ſapientiam eius aenigmatibus exploraret.* Ex Annalibus quoque

y. DIOGENES LAERTIVS Lib. I. §. 91. STOBAEVS in Eclogis Phyſicis Lib. I. c XI. SVIDAS in voce Κλεοβουλίνη.

z. Ita ex STOBAEO emendat CASAVBONVS. Alii aliter. Vide notas MENAGII ad Laërtium.

a. SVIDAS in Κλεόβουλος. Adde DIOGENEM LAERTIVM Lib. I. §. 89.

b. I. Reg. X. I. etc.

que Phoenicum, MENANDER Scriptor antiquus memoriae haec prodidit: [c] *Hirami temporibus clarebat Abdemonis filius natu minor, qui difficultatem problematum, quae ſibi explicari iuſſit Solomon, Hieroſolymorum rex, ſemper ingenii ſubtilitate ſuperabat.* Et DIVS annales eoſdem ſecutus, ea de re in haec verba ſcripſit, [d] *Solomonem —— ad Hiramum aenigmata miſiſſe, pariter rogantem, ab ipſo vt alia acciperet: quique propoſita ſoluere nequiret, is ab interprete pecunia mulctaretur. Hiramum vero, cum conditionem accepiſſet, et aenigmata explicare non potuiſſet, magnam pecuniae vim pro mulcta pependiſſe, poſtea per Abdemonem quendam hominem Tyrium, ſoluiſſe ea, quae propoſita erant, rurſumque alia propoſuiſſe, quibus ſoluendis cum haeſiſſet Solomon, Hiramo ab eo multum pecuniae perſolutum.* Similia his de Amaſide, rege Aegyptiorum, commemorare PLVTARCHVM, paulo ante monuimus. Et certe Salomonis aetate extitiſſe, notasque paſſim fuiſſe, ſententias Sapientum, ſtylo aenigmatico conſcriptas, ipſe ſatis indicat *Prouerb.* cap. I. v. 5. *Audiet ſapiens, adiicietque doctrinam, et intelligens conſiliis abundabit, vt intelligere queat parabolas, easque interpretetur, et verba Sapientum, atque eorum aenigmata.*

c. Apud IOSEPHVM Antiq. Lib. VIII. cap. V. §. 3.

d. Apud eundem loc. cit.

Methodum hanc aenigmaticam et allegoricam, in docendo propriam ſibi reddiderunt vetuſti gentium Sacerdotes.

§. XLIX. Quae de Sapientibus temporum antiquiſſimorum, eorumque ſermone aenigmatico, in genere obſeruauimus, ea vtique in Sacerdotibus etiam, et multo quidem magis, omnium vero maxime in Sacerdotibus Aegyptiorum, locum habent. Recte id verbis his obſeruauit CLEMENS ALEXANDRINVS: [e] *Omnes igitur, vt ſemel dicam, qui de rebus diuinis tractarunt, tam Barbari quam Graeci, rerum quidem principia occultauerunt, veritatem autem, per aenigmata, ſymbola, allegorias, metaphorasque, ſimilesque tropos tradiderunt, cuiusmodi ſunt etiam*

e. Stromatum Lib. V. p. 566. Sic

etiam apud Graecos Oracula. Inprimis vetuſtiſſimis Theologiae apud varias gentes conditoribus, magnopere ſemper placuit, vt rerum diuinarum cognitio, aliis non traderetur, niſi fabulis tecta et obuoluta, quia ſicuti vetus quidam et peringenioſus Philoſophus obſeruat, [f] fabulae inter obſcura Theologorum aenigmata, et perſpicuam Philoſophorum dogmaticorum orationem, medium quoddam tenent, cum his quidem ſint obſcuriores, illis vero clariores et intellectu faciliores. Aegyptiorum de rebus diuinis fabulas, in *Pantheo* noſtro perſaepe adferimus, et pro ingenii modulo explicamus. Graecorum, et tractae ab iis Romanorum de Diis ſuis fabulae, etiam pueris notae ſunt. Sed et aliorum Barbarorum, qui nempe literarum et ſapientiae ſtudium aliquo modo coluerunt, Theologia, ſuos ſemper habuit λόγους ἱεροὺς, *fabulas ſacras et allegoricas*, [g] diuerſas quidem a fabulis Graecorum, neque minus Aegyptiorum; ſed quibus tamen res propemodum eaedem ſignificantur, et hac quidem in re illis non valde diſſimiles. Tales quaſdam Phrygum et Paphlagonum fabulas ſacras adfert PLVTARCHVS *de Iſide* p. 378. *Λόγον ἱερὸν* Pelaſgorum, qui ſunt vetuſtiſſimi Graeciae incolae, commemorat HERODOTVS Lib. II. c. 51. Idem etiam Aegyptiorum λόγους ἱεροὺς [h] paſſim tangit. Eoſdem [i] AELIANVS appellat λόγους προφητικοὺς, et [k] PROCLVS ἱερατικούς. Et Syrorum quoque aliquem λόγον ἱερὸν [l] AELIANVS refert. Sunt autem illi λόγοι ἱεροὶ nihil aliud, quam quod CLEMENS *Alexandrinus*, de Aegyptiis loquens, appellat [m] ἱερατικὰς ἱστορίας Αἰγυπτίων, *hiſtorias* (vel fabulas) *ſacerdotales Aegyptiorum*, a Sacerdotibus nimirum confictas, et ad Sacrorum vſum translatas. Ideoque CHAEREMON Sacerdos Aegyptius, eoſdem appellauit

 τοὺς

et PROCLVS in Timaeum Platonis Lib. III. p. 216.

f. MAXIMVS TYRIVS Diſſert. XXIX. p. 350.

g. PHVRNVTVS de Natura Deorum cap. XVII. init.

h. Lib. II. c. 48. 62. 81.

i. de Animal. Lib. XI. c. X. p. 649.

k. Lib. I. in Timaeum Platonis p. 59.

l. de Anim. XII. 30.

m. Lib. IV. Stromat. p. 566. D.

n. In Epiſtola PORPHYRII ad Anebonem P. VII. fin.

o. HARPOCRATION περὶ λέξεων, in voce Ἐξηγητής.

p. Lib. II. c. 154.

q. LVCIANVS in Macrobiis To. II. p. 632.

r. PLVTARCHVS de Iſide p. 355.

[n] τοὺς ἱερατικοὺς μύθους, *fabulas ſacerdotales.* Erant et ab antiquo inde tempore, in plerisque, certe maioribus et celebrioribus, Templis, quidam ἐξηγηταὶ, *interpretes*, [o] qui peregrinis Templa adeuntibus, et in rationes Sacrorum inquirentibus, de fabulis ſacris tantum, quantum cognoſci volebant Sacerdotes, et quantum forte illi ipſi interpretes ſciebant, referebant atque explicabant. Templorum in Graecia ἐξηγητὰς paſſim commemorat, qui cum illis conuerſatus eſt, PAVSANIAS, in *Deſcriptione Graeciae.* In Aegypto ἐξηγητὰς huius generis, vel vt [p] HERODOTVS eos vocat, ἑρμηνέας, inſtituit Pſammetichus, qui a pueritia lingua graeca imbuti eſſent, et peregrinis omnia interpretarentur. Hos conſuluit Herodotus in Aegypto, et ex eorum relatione, vt opinor, pleraque accepit, quae de rebus Aegyptiorum ſacris memoriae prodidit. Habebant etiam [q] Aſſyrii et Arabes ſuos ἐξηγητὰς τῶν μύθων, *interpretes fabularum*, et ita [r] alii quoque. Has vero fabulas Sacerdotum Theologicas et ſacras, non continuiſſe res veterum heroum praeclare geſtas, verum ipſius naturae arcana, PHVRNVTVS, cum toto libro de *Natura Deorum* vbique aſſerit, tum capite praeſertim vltimo, multis adſtruit. Idemque ex Scriptoribus vetuſtis aliis, ſupra obſeruauimus, §. XLV.

De Aegyptiis maxime id ipſum adductis teſtimoniis plurimis confirmatur.

§. L. Talis igitur erat, omni procul dubio, Sacerdotum quoque Aegyptiorum, in tradendis Sacris, ratio et methodus. Et ab his quidem methodus talis tradendi Theologiam, aenigmatica, ſymbolica, et fabuloſa, ad alios dimanaſſe videtur. De Graecis certum eſt. Nam qui apud hos doctrinam de rebus diuinis, eum ad modum traderent, Principes fuere Orpheus et Pythagoras, quos ſapientiam Aegyptiorum in Graeciam intuliſſe, apud

omnes

omnes conſtat. Et ea de re plura mox dicemus. Multa de hac Aegyptiorum Sacerdotum methodo et Theologia, PLVTARCHVS in libro *de Iſide et Oſiride* paſſim obſeruat, ex quo haec tantum nunc deſcribemus, quae leguntur p. 354. *Qui autem e militibus creabatur rex, ſtatim ſe Sacerdotibus dabat, fiebatque particeps Philoſophiae, occultantis pleraque fabulis, ac ſermonibus, obſcura veritatis indicia et argumenta habentibus, quod ſane ipſi declarant, ante Templa ſphyngas plerumque collocantes: quo innuunt, doctrinam ſuam rerum ſacrarum, conſtare ſapientia aenigmatica, et ſub inuolucris latente.* Similia de ſphyngibus obſeruat etiam CLEMENS *Alexandrinus* Stromat. Lib. V. p. 561. *Ideo Aegyptii ante Templa ponunt ſphyngas, quia doctrina de Deo aenigmatica eſt et ſubobſcura.* Poſtremum hoc veritati omnino conſentaneum eſt, an vero id ipſum ex veterum Aegyptiorum ſententia ſignificauerint ſphynges ante Templa collocatae, id aliis curatius explorandum et diiudicandum relinquo. IAMBLICHVS porro, vbi de ſymbolica docendi ratione, Pythagorae et Pythagoraeis vſitata, loquitur, iſthaec addit: [s] *Hic enim docendi modus, apud Graecos fere omnes, vt antiquiſſimus, exeolebatur: inprimis vero Aegyptii multiplici eum honore ſtudioque complexi ſunt.* Apud LVCIANVM in Dialogis, vbi interlocutorum alter veſaniam religionis Aegyptiorum derididiculo habuiſſet, alter reſpondet: [t] *Turpia profecto ſunt, quae dicis de Aegyptiis. Attamen pleraque illorum ſunt aenigmata, non omnino a profanis deridenda.* Et ne in congerendis huius modi teſtimoniis, modum tranſiliam, vnum hocce tantum ORIGENIS addo, quia fabulas ſacras, vel hiſtorias de Diis, ſigillatim tangit. Ita autem ille: [u] *Videtur mihi ita facere Celſus, ac ſi aliquis peregrinatus in Aegypto, vbi Sapientes Aegyptiorum, eruditi*

s. *De vita Pythagorae,* cap. XXIII. p. 86. Edit. Kuſteri.

t. in *Deorum Concilio,* Opp. To. II. p. 956.

u. Lib. I. aduerſus Celſum pag. 11.

 diti

Digitized by Google

diti doctrina domeſtica, multa philoſophantur de his, quae apud illos ſacra exiſtimantur, plebeii vero homines, fabulas quaſdam audientes, quorum rationem non intelligunt, vehementer ſibi placent earum cognitione, putet ſe pernoſſe omnem Aegyptiorum ſapientiam, ex vulgaribus colloquiis, cum nemine Sacerdotum conuerſatus, nec a quoquam eorum doctus de Myſteriis Aegyptiorum. Fabulae igitur illae ſacrae, a Sacerdotibus in vulgus ſparſae, de Oſiride, Iſide, Horo, Typhone, aliaeque conſimiles, longe aliud quid ſignificabant, quam vulgus iis auditis, ſibi imaginabatur, celabant myſteria, nimirum naturae, et non niſi ex doctrina Sacerdotum arcana explicari poterant.

Idem ex docendi methodo Pythagoraeorum, quam hi acceperunt ab Aegyptiis, corroboratur et illuſtratur.

§. LI. Verum cuius indolis fuerit illa Aegyptiorum diſciplina ſymbolica et myſtica, non melius poterit intelligi, quam ex rationibus diſciplinae in Scholis Pythagoraeorum obſeruari ſolitae. In eo enim Pythagoram imitatum eſſe Aegyptios, et [w] veteres diſerte teſtantur, et res ipſa clare loquitur. De Pythagoraeis haec memoriae prodidit PROCLVS, quae breuitatis amore, in latinum conuerſa adſcribo. [x] *In more poſitum fuit Pythagoraeis, vt, antequam rerum ſcientias perſpicue tradant, quaeſtionum propoſitarum dilucidationes, per ſimilitudines et imagines praemittant, atque tum his poſtea ſubiungant rerum earundem per obſcura ſymbola, demonſtrationem arcanam, et ſic demum, vbi intellectus, ad res has cognoſcendas, excitatus, oculusque Mentis perpurgatus eſt, totam de rebus, quae explicandae ſunt, doctrinam, ordine et perſpicue proponant.* Primus igitur gradus inſtitutionis in Scholis Pythagoraeorum hic erat, vt res, quae doceri debebant, exponerentur per ſimilia, ceu quaſdam rerum tradendarum imagines, quibus parabolae ac fabulae videntur annumerandae, etſi PROCLVS loc. cit.

w. IAMBLICHVS de vita Pythag. c. XXIII. init. PLVTARCHVS de *Iſide* p. 354.

x. Lib. I. in Platonis Timaeum p. 10.

cit. has ad ordinem ſymbolorum et aenigmatum referre maluerit. Succedebat huic inſtitutionis gradui alius, vt res de quibus edocendi erant diſciplinae huius alumni, ipſis per ſymbola, id eſt, ſententias oppido obſcuras et aenigmaticas proponerentur et inculcarentur. Operae pretium eſſe iudico, vt haec, quae de inſtitutione Pythagoraeorum dixi, exemplis nonnullis illuſtrem, vt hac ratione, et inſtitutionis illius indoles, et eius cum diſciplina Aegyptiorum ſumma concordia tanto melius pateat.

Pythagoraeorum diſcipuli inſtituebantur primo per ſimilia, deſumta I. ex numeris.

§. LII. In Scholis itaque Pythagoraeorum, locum primo habebat inſtitutio per ſimilia et imagines, quae Orphicis etiam quodammodo propria erat. Obſeruat PROCLVS, [y] *eorum qui per demonſtrationem (δι' ἐνδείξεως) de rebus diuinis diſſerunt, quoſdam loqui ſymbolice et fabuloſe, alios per ſimilitudines*, alios denique *aperte cogitationes ſuas et ſententias enuntiare. Rationem* porro *docendi per ſymbola* ait *eſſe Orphicorum, et eorum quoque, qui ſcientiam rerum diuinarum ſub cortice fabularum proponunt.* Deinde ſic pergit: *Etiam Pythagoraei Mathemata excogitarunt, ad rerum diuinarum commemorationem, et per haec, quaſi per imagines et ſimilitudines, ad illas tranſire annitebantur. Etenim numeros et figuras Diis attribuerunt, quemadmodum dicunt, qui res eorum narrare ſtudent.* Paria habet idem auctor in Commentario ad Euclidem Lib. I. p. 6. 7. Similitudines igitur imaginesque Theologicae Pythagoraeorum, deſumtae erant ex Arithmetica et Geometria, *numeris* videlicet et *figuris*, per quas intelligendae veniunt figurae geometricae, quales ſunt *triangulus*, *cubus* etc. Luculentius id ipſum explicat PORPHYRIVS *de vita Pythagorae.* Et de numeris quidem Pythagoraeorum ita diſputat: [z] *Mathematicis ſcientiis et ſpeculationibus illis,* quae

y. In Theologiam Platonis Lib. I. c. IV.

z. p.202 Edit. Cantabrig. vel 45. Edit. Kuſteri.

quae inter corpora et incorporea media ſunt, et quaſi in vtrorumque confinio —— veluti praeexercitationibus paulatim vtebatur, ad contemplationem eorum, quae vere exiſtunt: — Doctrinam numerorum autem —— hanc ob cauſam ſtudioſe excoluerunt: Cum enim primas formas, primaque principia oratione perſpicue explicare nequirent, quod et intellectu et prolatu difficillima ſint; ad numeros, manifeſtioris doctrinae cauſa, confugerunt: Geometras atque Grammaticos imitati. Vt enim hi literas earumque poteſtatem tradituri, ad notas illas confugiunt, easque veluti prima docendi elementa eſſe dicunt; ſed nihilo minus poſtea docent, notas illas non eſſe elementa; ſed illarum ope vera elementa cognoſci. Nempe Philoſophi hi [a] *numerum* vocabant *patrem Deorumque et hominum.* Extat eam in rem hic eorum verſus

a. PROCLVS Lib. I. in Timaeum Platonis, p. 6.

b. Apud SIMPLICIVM in Ariſtotelis Auſcultat. Phyſic. Lib. III. fol. 104. b.

[b] Κέκλυθι κύδιμ' ἀριθμὲ, πάτερ μακάρων, πάτερ ἀνδρῶν

Audi me o glorioſe numere, pater Deorum beatorum, paterque hominum.

Singulos vero numeros totidem Deorum nominibus inſigniebant, ita vt [c] *vnitatem appellarent Apollinem, binarium Dianam, ſeptenarium Mineruam,* * *numerum quendam* δικαιοσύνην, *id eſt iuſtitiam, alium vero* σωφροσύνην *id eſt temperantiam.* Et ſic de aliis. Sicuti vero Pythagoras, quod [d] multi teſtantur, doctrinam de numeris ex Aegyptiorum inſtitutione hauſit, ita etiam nullus dubito, quin doctrinae huius ad res diuinas tranſlationem et applicationem ab iiſdem acceperit. Fateor quidem huius Aegyptiorum

c. PLVTARCHVS de Iſide p. 354.

d. Supra §. XLIII.

* PORPHYRIVS de Abſtinent. Lib. II. p. 188. Plura de his omnibus vide ſis, in MEVRSII *Denario Pythagorico.*

Digitized by Google

rum Theologiae arithmeticae vix ac ne vix quidem mentionem occurrere, ex quo colligo, parciorem fuiſſe eius in inſtitutione Sacerdotum, et ſcientiis ipſorum vſum; ſed ſuperſunt tamen quaedam illius veſtigia, non valde obſcura. Quando enim Pythagoraei docebant, [e] Monadem, numerum primum, rerumque omnium principium, eſſe maſculo-foemineum, an non doctrinam Aegyptiorum aperte ſuam fecere? Numerus binarius [f] in Theologia Pythagorica dicebatur *Iſis* et Diana, vbi *Iſidis* nomen, originem ſuam Aegyptiacam aperte prodit. In eadem Theologia, [g] numerus quinarius appellari ſolebat *Nemeſis*, quam fuiſſe Deam Aegyptiorum, [h] alibi docuimus, et *Bubaſtia*, cuius [i] ipſum adeo nomen Aegyptiacum eſſe, norunt eruditi. Iſta nunc ſufficiant. Plura dabit rerum huiusmodi auidis MEVRSII *Denarius Pythagoricus*.

§. LIII. Aliae ſimilitudines a Pythagoraeis, in tradenda ſcientia rerum diuinarum adhibitae, ex figuris Geometricis deſumtae erant, quae tamen cum numeris Pythagoraeorum tantam habent affinitatem, vt ad eandem referri queant, et a PORPHYRIO etiam re ipſa referantur. Et iſte quidem auctor docebit nos, quemnam figurae hae Pythagoraeis in doctrina ipſorum Theologica, vſum praeſtiterint. Sic autem is: [k] *Et Geometrae, cum * formas incorporeas verbis proponere non valeant, ad figurarum deſcriptiones confugiunt: dicentes, hoc Δ eſſe triangulum; non quod hoc ipſum, quod ſub aſpectum cadit, triangulum eſſe velint, ſed iſtud omne, quod huiusmodi figuram obtinet, quodque huius ope, conceptum atque cognitionem trianguli animo repraeſentat.*

Et II. ex figuris Geometricis.

e. Vide *Pantheon* noſtrum Lib. I. cap. III. §. 6.
f. IAMBLICHVS in Nicomachi Arithmeticam p. 14.
g. NICOMACHVS in Theologia Arithmetica, apud PHOTIVM in Biblioth. col. 464.
h. Lib. I. c. V. §. 4.
i. Vide Lib. III. cap. III.
k. in *vita Pythagorae* p. 203. Edit. Cantabr. vel 46. Edit. Küſteri.

(H) 5

* ita vertit HOLSTENIVS, cum in graeco legatur *σωματοειδῆ*, id eſt *figuras corporeas*. Sed ſine dubio corrigere voluit *ἀσώματα εἰδῆ*.

tat. Idem ergo et Pythagoraei in primis rationibus ſiue affectionibus formiſque fecere. Cum enim incorporeas formas ac prima principia verbis tradere non poſſent, ad demonſtrationem per numeros confugerunt: atque ita vnitatis quidem et identitatis atque aequalitatis rationem, cauſamque amicae conſpirationis atque mutuae affectionis et conſeruationis vniuerſi, ſecundum idem ac eodem modo ſe habentis, vnum appellarunt. Vnum enim illud, quod in particularibus conſpicitur, tale exiſtit; partibus vnitum et conſpirans, ob primae cauſae participationem. Diuerſitatis autem atque inaequalitatis omniſque diuidui, et in continua mutatione verſantis, et modo hoc, modo illo modo ſeſe habentis, biformem rationem, binarium vocabant. Nam et binarii in rebus particularibus talis natura eſt. Sed rem eandem, cur nempe Pythagoraei in tradenda doctrina ſua Theologica, vti voluerint figuris ex Geometria mutuo ſumtis, tanquam ſimilibus quibuſdam, operae pretium eſt illuſtrare, verbis vetuſti cuiuſdam Philoſophi, quae ita ſe habent:[1] *Nunc praeſtanda eſt ratio formae iſtius triangularis, in qua ſunt limites ſeptem, et ſex interualla, duplicis et triplicis quantitatis. Nullam dico eſſe aptiorem figuram, quam eſt haec, in qua ſingularitas* (Monas) *cacumini ſuperimpoſita, ſummitatem atque arcem obtinere conſideratur, vt per eam, velut emiſſaculum quoddam, tanquam e ſinu fontis perennis, prouidae intelligentiae, quaſi quidam largus amnis efflueret: ipſaque ſingularitas* (Monas) *Mens, ſiue intelligentia, vel ipſe Deus Opifex intelligatur eſſe. Cum enim* (Monas) *ſit origo numerorum, omnibusque ex ſe ſubſtantiam ſubminiſtret, rationesque eorum tam ſimplices, quam multiplicatas, ipſa contineat, ceteris numeris, incrementis, imminutionibusque mutatis, atque ex propria natura recedentibus, ſola inconcuſſo iure eſt,*

1. CHALCIDIVS in Timaeum Platonis cap. XXIX. p. 292. Edit. Fabricii.

eſt, atque in ſtatu ſuo perſeuerat; ſemper eadem, ſemper immutabilis, et ſingularitas (Monas) *ſemper, quemadmodum diuina omnia, quae nulla temporis progreſſione mutantur, ſuntque ſemper impatibili felicitate.* Haec vero, quae indolem doctrinae Pythagoraeorum Theologicae, per figuras Geometricas, non parum illuſtrant, tam bene cum [m] placitis Aegyptiorum de *Phtha*, vel *Vulcano* ipſorum conueniunt, vt vix opus ſit monere, Pythagoraeos hanc ſuam doctrinam videri ab Aegyptiis mutuatos eſſe. Spectat eo, quod ſupra iam monuimus, §. XXXIV, prima in Aegypto diuinitatis ſymbola, obeliſcos fuiſſe et pyramides, moles quae figura ſua triangulum repraeſentant. An non diceres, Sacerdotes Aegyptiorum, huiusmodi moles erigendo, eadem plane in animo habuiſſe, quae de Triangulo diſputabant Pythagoraei? niſi ex teſtimonio PLINII, quod loco cit. adduximus, quodque ipſa vetus Aegyptiorum lingua mirifice confirmat, conſtaret, moles illas ſtupendas, non primum rerum omnium Principium, verum potius Solem, adumbraſſe. Fuerintne vero Sacerdotes quidam, in arcana ſua doctrina, etiam de Pyramidibus ac Obeliſcis, more Pythagoraeorum ratiocinati, nunc quidem incertum, at minime improbabile eſt. Et in vniuerſum Pythagoraeos, hanc tradendi dogmata ſacra rationem et methodum, ex Aegyptiorum diſciplina accepiſſe, liquere poteſt ex his PLVTARCHI: [n] *Apparet, etiam Pythagoraeos Typhoni vim genii adſignaſſe. Natum enim eum aiunt eſſe menſura* (vel *numero*) *pari, quinquageſima ſexta nimirum. Rurſum triangulam figuram Plutonis, Bacchi et Martis eſſe aiunt: quadratam Rheae, Veneris, Cereris, Veſtae, et Iunonis: duodecim angulorum figuram Iouis: quinquaginta ſexangulam Typhonis, vt Eudoxus tradit.* Nam haec ab Aegyptiis ad Pythagoraeos dimanaſſe, ipſum nomen *Typho-*

m. Vide *Panthei* Lib. I. cap. II. §. 8. et II. cap. III. §. 6.

n. *de Iſide et Oſir.* p. 363. init. Vide et p. 367. fin. 379.

Typhonis, Daemonis, vel Genii Aegyptii, ſatis prodit. Idem etiam ex eo colligi poſſe arbitror, quod PLVTARCHVS haec ad illuſtrandas res Aegyptiorum attulerit, quodque ea depromſerit ex EVDOXO, Sacerdotum Aegyptiorum alumno, et qui de eorum rebus plura egregia memoriae prodiderat. Cum vero haec Aegyptiorum, per numeros et figuras geometricas, inſtitutio, nonniſi apud initiandos adhiberetur, mirum non eſt, de ea apud veteres pauciſſima memoriae mandata reperiri.

Succedebat apud Pythagoraeos, inſtitutio per ſymbola, quibus inuoluebant doctrinam phyſicam. Id autem ab Aegyptiis tractum erat.

§. LIV. Inſtitutioni per ſimilitudines et imagines, ſuccedebat in Diſciplina Pythagoraeorum, inſtitutio per ſymbola, ſic autem vocantur ſententiae breues; ſed obſcurae aenigmaticae, continentes aut doctrinam de rebus naturalibus, aut praeceptum aliquod vitae inſtituendae practicum. Symbolis Pythagoricis nihil notius eſt apud Scriptores hiſtoriae Philoſophicae veteres. Illorum quaedam referebantur ad doctrinam de rebus naturalibus, de quibus haec obſeruat PORPHYRIVS: o Ἔλεγε δέ τινα καὶ μυστικῷ τρόπῳ συμβολικῶς. —— οἷον, ὅτι τὴν θάλατταν μὲν ἐκάλει * Κρόνου δάκρυον. Τὰς δὲ ἄρκτους Ῥέας χεῖρας Τὴν δὲ Πλειάδα Μουσῶν λύραν. p Τοὺς δὲ πλανήτας Κύνας τῆς Περσεφόνης. Τὸν δ᾽ ἐκ χαλκοῦ κρουομένου γινόμενον ἦχον ** ἔλεγε φωνὴν εἶναι τινὸς τῶν δαιμόνων ἐναπειλημμένην τῷ χαλκῷ. *Quaedam etiam arcano et myſtico modo, per ſymbola et aenigmata proferebat. ——— Verbi gratia, cum mare lacbrymam Saturni appellaret: vrſas vero polares,*

o. In *vita Pythagorae*, p. 199. Edit. Cantabrig. vel 41. Edit. Küſteri.

p. Sic et CLEMENS *Alexandr.* p. 571.

* In Editionibus vulgatis legitur ἄνου δάκρυον, et ſic HOLSTENIVS vertit, *cum mare lacbrymam appellaret.* Sed legendum, vti correxi, et latine reddidi, Κρόνου δάκρυον, ex PLVTARCHO p. 364. et CLEMENTE *Alexand.* p. 571.

** Vocem hanc, quae ex Textu graeco excidiſſe videtur, hic reſtitui.

res, Rheae manus; Pleiadem Muſarum lyram; Planetas canes Proſerpinae: ſonum autem, qui aeris percuſſu redditur, dicebat daemonis cuiuſdam vocem eſſe, in ipſo aere incluſam. Quaedam horum Symbolorum etiam [q] CLEMENS ALEXANDRINVS inter Pythagoraeorum aenigmata memorat. Idem [r] alio loco *Aegyptiorum* quoque *Aenigmata* tangit, et eorum haec exempla adfert. *Ex Aegyptiis nonnulli Solem in nauigio, alii ſuper crocodilum pingunt. Significant autem, quod Sol per aërem dulcem et humidum ingrediens, gignit tempus, quod ex alia quadam ſacerdotali hiſtoria intelligitur.* Et quam non ſymbolis Pythagoraeorum, haec Aegyptiorum ſimilia ſunt, quando [s] *ſalem marinum* dicebant *ſpumam Typhonis,* [t] *vitem* vero *ſanguinem eiuſdem terrae mixtum?* Conſimiliter in hiſtoriis ſacerdotalibus perhibebatur, [u] *lepidotum, phagrum,* et *oxyrinchum,* piſces Niloticos, guſtaſſe de genitalibus Oſiridis, in fluuium proiectis, vel ſecundum alios, [w] *oxyrinchum ex vulneribus Oſiridis ortum eſſe.* Huius generis etiam ſunt, nomina herbarum ſymbolica apud Aegyptios: quod *Artemiſiam* appellarent *cor Bubaſtis: Bulbum Scylliticum, Typhonis oculum: crocum, ſanguinem Herculis,* et quae ſunt huius generis plura, de quibus nonnulla etiam dicentur §. LVIII. Ad haec Aegyptiorum ſymbola, ſi ita velis, referri pariter poſſunt eorundem fabulae de multiplici variaque Solis forma, fabulae plures de Ammone, de Hercule, de Harpocrate, de Typhone, et quae non aliae? quarum pleraſque, aut certe praecipuas, ſuis locis tangimus. Vere igitur, quod monuimus §. L, de Aegyptiis IAMBLICHVS obſeruat, *eos inprimis hunc dicendi per ſymbola characterem, maximo in pretio habuiſſe, et multiplici ſtudio excoluiſſe, atque illos imitatum Pythagoram, in eo quoque plurimum diligentiae poſuiſſe:* vt

q. loc. cit.

r. Stromat. Lib. V. p. 566.

s. PLVTARCHVS de Iſide p. 363.

t. *Idem* p. 353.

u. *Idem* p. 358.

w. AELIANVS de Animal. Lib. X. c. 46.

Digitized by Google

x. *Idem in vita Pythagorae* cap.V. p. 16.

vt qui [x] *viam docendi per ſymbola ingredi coeperit, eodem modo, quo in Aegypto doctus erat.*

Pythagoraei, imitati Aegyptios, per ſymbola etiam tradebant doctrinam practicam.

§. LV. Praeter haec Pythagoraeorum ſymbola, quae poſſumus appellare phyſica, alia a veteribus ſaepe commemorantur, quorum vſus erat in tradenda doctrina practica. Audiamus de his PORPHYRIVM ita diſſerentem: [y] *Erat et aliud quoddam ſymbolorum genus huiusmodi: Stateram non eſſe tranſiliendam: hoc eſt auaritiam fugiendam. Ignem gladio non fodiendum: id eſt tumidum et iracundum aſperis verbis non commouendum. — Cor non comedendum: hoc eſt, non oportere ſemetipſum moerore conficere. — Deorum imagines in annulis non ferendas: id eſt ſapientiam ſermonemque de Diis non temere paſſim in promtu habendum, nec in vulgus efferendum. Libamina Diis facienda iuxta auriculam poculorum. Eo enim indicabat, Deos Muſica honorandos ac celebrandos eſſe: ea enim aures penetrat.* Notum eſt, ſententias has morales aenigmaticas, inprimis *Symbolorum Pythagoricorum* nomine intelligi, easque [z] permultorum ſermonibus, olim cum maxime, celebratas fuiſſe. Eaſdem ex vetuſtis Scriptoribus diligenter collectas, nomine *Pythagorae Symbolorum*, vulgauit, et Commentario erudito illuſtrauit LILIVS GYRALDVS, qui typis ſaepe repetitus manibus doctorum teritur. Pythagoram vero ſymbola haec, ſuis tantopere commendata, moribus et inſtitutionibus Sacerdotum in Aegypto debere, quin imo pleraque ab ipſis traxiſſe, mutuoque ſumſiſſe, et veteres obſeruant, et res ipſa loquitur. Oſtendamus id vno alteroue exemplo. Erat inter celebrata illa Pythagorae ſymbola, et hoc, *cor non eſſe edendum*, quod, vti fere omnes obſeruant, nihil aliud, niſi hoc ſignificat, *non oportere ſe ipſum moerore conficere.* Dubitare non poſſum, quin hoc Pythagoras ex Aegyptiorum

y. In *vita Pythagorae* p. 199. Edit. Cantabr. et 42. Edit. Kuſteri.

z. Vide praeter PORPHYRIVM iam allatum, IAMBLICHVM in *vita Pythagorae*, cap. XXIII. p. 183. DIOGENEM LAERTIVM Lib. VIII. §. 17. 18. 19. PLVTARCHVM *de liberor. inſtitut.* p. 12. et *de Iſide* p. 354. aliosque.

ptiorum ſermone deſumſerit. Nam in illo ⲞⲨⲰⲘ ⲚϨⲎⲦ, *cor comedere* dicitur de iis, qui poenitentia alicuius rei ducuntur, vel quibus rei alicuius memoria aut cogitatio, ſenſum moleſtum, curam vel moerorem adfert, vt *Exodi* XIII. 19. Pſ CX. 4. Rom. XI. 29. Videtur locutio haec metaphorica, initio Sacerdotibus, et linguae eorum ſacrae ſymbolicae, de qua §. LVI, fuiſſe propria, vnde eadem non modo Pythagoraeis; ſed * Myſtis quoque tribuitur. Ex locutione illa myſtica, initio Sacerdotibus et initiatis tantum perſpecta, ab aliis vero minus recte intellecta, crediderim deriuandum eſſe, [a] quod in Oriente perſuaſio inualuerit, Magos poſſe cor hominis viuentis conſumere. Verum poſthaec locutio illa ſucceſſu temporis, in communem ſermonem ſe etiam inſinuauit, vnde in Coptica Bibliorum verſione, etiamnum toties legitur. Quinimo videmus, eadem loquendi forma vſum quoque eſſe HOMERVM Iliad. Z. v. 201. de Bellerophonte:

a. les Voiages de PIETRO DELLA VALLE. To. III. p. 594. 595. etc. Verſ. gallic.

Ἤτοι ὁ καππεδίον τὸ ἀλήϊον οἶος ἀλᾶτο
Ὃν θυμὸν κατέδων, πάτον ἀνθρώπων ἀλεείνων.

id eſt ex verſione [b] CICERONIS:

Qui miſer in campis moerens errabat Aleis
Ipſe ſuum cor edens, hominum veſtigia vitans.

b. Tuſculan. Lib. III. c. 26.

Vnde eorum forte ſententia confirmari poſſet, [c] qui Poëtam hunc gente Aegyptium fuiſſe, contendunt. Sed, vt verum tamen fatear, locutio haec, rei quam

c. HELIODORVS Lib. III. Aethiop. p. 149. Edit. Bourdelot.

* CLEMENS *Alexandr.* Lib. V. Stromat. p. 560. extr. Et videntur ſane Sacerdotes, aut in vniuerſum, aut ſaltem in caſtimoniis ab edendo quorumcunque animalium corde abſtinuiſſe. AELIANVS igitur, quando obſeruat, accipitrem cor non comedere, *de Animal.* Lib. II. c. 42. addit, eſſe hoc τελεστικὸν καὶ μυστικὸν, *ex diſciplina initiatorum et Myſtarum deſumtum.*

quam exprimit, adeo conformis eſt, vt nunc in pleriſque linguis cultioribus reperiatur. Eſt et aliud Pythagoraeorum ſymbolum, praecipiens, vt *a fabis abſtineatur*, cuius ſententiae ſymbolicae, veteres [d] rationes admodum diuerſas reddere ſolent. Id autem bene omnino et vere GYRALDVS monuit, videri ſymbolum hoc ab Aegyptiis eſſe tractum. Etſi enim [e] faba Aegyptia optima eſſet, et in magno pretio haberetur, nouimus tamen ex teſtimonio Scriptorum praeſtantiſſimorum [f] *Aegyptios fabis ſerendis operam non valde dediſſe, et conſitas plerumque non ediſſe, Sacerdotes vero fabam ne intueri quidem ſuſtinuiſſe, exiſtimantes eam eſſe immundam.* [g] *Quidam* eorum etiam, *ſe patrum potius capita, quam fabas eſituros eſſe dicebant.* Ex Aegypto mos hic vna cum Myſteriis in Graeciam perueniſſe videtur, quod [h] ex Myſteriis Orphicis Eleuſiniisque colligere quodammodo licet.

CLEMENS *Alexand.* p. 302.

d. Conſuli hic poteſt, GYRALDVS in Symbola Pythagorae.

e. VINDETVS *de ſtatu vita functorum* Sect. V.

f. HERODOTVS Lib. II. c. 37. PLVTARCHVS Sympoſ. Lib. VIII. p. 729.

g. SEXTVS *Empiricus* p. 184. Edit. Fabric.

h. PAVSANIAS in Atticis p. 90.

§. LVI. Symbolica haec docendi res diuinas methodus, ab Aegyptiis ideo primo inuenta, et a Pythagoraeis poſtea adoptata fuit, vt audita non ita facile intelligi ac plene perſpici poſſent. Dicebantur talia initiatis tantum ac exercitatis: Reliqui nullum ex iis fructum percipiebant. De Pythagoraeis non male vetus quidam Anonymus ita iudicat: [i] *Nihil adeo proprium eſt Philoſophiae Pythagoraeorum, quam ſymbolicum doctrinae genus, vbi tanquam in ſacra initiatione, vox ſilentio permixta eſt.* —— *Nam ſtatim quodlibet dictum exercitatis lucem et characterem ſui in promtu oſtendit. Quemadmodum enim Apollo Delphicus, non dicit, nec abſcondit; ſed innuit, iuxta Heraclitum: ſic e Pythagoricis ſymbolis, et quod dici videtur, abſconditur, et quod abſconditur, intelligi videtur.* Eodem modo comparatum erat cum inſtitutione Aegyptiorum ſymbolica, quae aliquam ſapientiae, et profundae doctrinae ſpeciem, illo

Methodus haec docendi ſymbolica et aenigmatica Aegyptiorum, effecit, vt doctrina eorum non intelligi poſſet, niſi ab initiatis.

i. Apud STOBAEVM Serm. V. p. 69.

illo inprimis tempore, prae ſe ferebat, vere tamen, aut perfecte, neminem erudiebat, niſi exercitatum, aut initiatum. Reliqui ſonum verborum, ſed minus intellectorum et perſpectorum, audiebant quidem, et nonnunquam forte, ſe in ſtudio ſapientiae Aegyptiorum, profectus feciſſe non poenitendos, augurabantur: re ipſa vero, aut plane nihil percipiebant, aut nihil ſaltem, cum certitudinis ſenſu, aſſequebantur. Qui multum temporis, ſtudii, et laboris impendebant, vt verum doctrinae illius ſymbolicae ac aenigmaticae ſenſum diuinando attingere poſſent, intra coniecturarum limites ſe tamen continere ac ſubſiſtere cogebantur. Quo quis plus aliis ingenio et doctrina valebat, tanto maiorem explicationibus ſuis et coniecturis, ſpeciem probabilitatis conciliare poterat; verum ad plenam in rebus his certitudinem, peruenire vix ac ne vix quidem cuiquam integrum erat. Hinc ille in interpretatione fabularum Aegyptiacarum, etiam inter doctiſſimos quosque, tantus, tamque multiplex et mirificus diſſenſus obſeruatur, quem ex PLVTARCHI libro *de Iſide et Oſiride* colligere quiuis facile poteſt. Et profecto, ſi ſingulas illas Aegyptiorum fabulas ſacras aenigmaticas, ſeorſim conſideres, quantamcunque etiam diligentiam et vim attentionis adhibeas, fieri vix poſſe videtur, vt in genuinum earum verumque ſenſum penetres, ac veluti intromittaris. Verum nunc tamen, in illa literarum luce, qua fruimur, in illa antiquitatis omnis cognitione vberrima, quam huic mundi aetati reſeruauit Deus, aſſequi id ſaltem aliquo modo poterit, qui priſcas Sacerdotum Aegyptiorum fabulas ſollicite eruet, easque ab additamentis Graecorum recentiorum ſecernet, qui ad harmoniam et nexum fabularum inter ſe diligenter attendet, qui ex nexu illo omnes diiudicabit, et, vbi id facere licebit, cum aliis etiam Orientalium, Brach-

Digitized by Google

manum cumprimis Indorum, fabuloſis et ſymbolicis traditionibus curate conferet, nam has, vt plurimum, ex Aegyptiorum fontibus olim dimanaſſe, multis indiciis liquet; etſi tamen, vt fieri ſolet, tractu temporis, modo non vno interpolatae, ac incruſtatae fuerint.

Ex magna ſymbolorum copia, in Aegyptiorum doctrina, enata eſt dialectus Sacerdotum ſymbolica.

§. LVII. Obſeruatione dignum puto, Sacerdotes Aegyptiorum, in tradenda doctrina ſacra, non modo ſymbola quaedam adhibuiſſe, qualia etiam in Scholis Pythagoraeorum recepta erant; verum doctrinam Aegyptiorum, tanta horum ſymbolorum abundaſſe copia, vt illa peculiarem aliquam *dialectum* pepererint, *ſacram*, vel *ſacerdotalem*, qua nempe *Sacerdotes*, ac ſpeciatim *Scribae Sacrorum*, in Sacris, in aliorum inſtitutione, in libris denique ſuis, ac Monumentis religioſis, vtebantur, et quam praeter ipſos, nemo recte et per omnia intelligebat. Dialectus illa ſimilis aliqua ratione erat ſcripturae hieroglyphicae; ſi quis ergo ea, quae veteres de hieroglyphicis Aegyptiorum obſeruant, rite expendat, ex iis colligere poterit, cuiusnam generis fuerit illa Sacerdotum dialectus ſymbolica. Mentionem illius, quod acute perſpexit [k] vir elegantiſſimi ingenii, facit MANETHO, Sacerdotum in Aegypto, regnante Ptolemaeo Philadelpho, Princeps, is enim in aliquo libro aſſeuerauit, [l] ſe ſua deſumſiſſe, ἐκ τῶν ἐν τῇ Σηριαδικῇ γῇ κειμένων στηλῶν, ἱερᾷ διαλέκτῳ, καὶ * ἱερογραφικοῖς γράμμασιν κεχαραγμένων, ὑπὸ Θὼθ, τοῦ πρώτου Ἑρμοῦ: *ex columnis in Seriadica terra poſitis, et lingua ſacra, ac hieroglyphicis literis, a Thoth, Mercurio primo conſignatis.* Sacerdotibus hic tribuuntur et literae ipſis propriae, hieroglyphicae ſcilicet, et dialectus ſacra, ipſis nempe tan-

k. Mr. WARBVRTON *Eſſai ſur les Hieroglyphes des Egyptiens.* To. I. p. 74. etc.

l. Apud GEORGIVM SYNCELLVM Chronogr. p. 40.

* In *Panthei* Libro V. cap. V. §. 18. oſtendi, legendum hic eſſe ἱερογλυφικοῖς. Et ſic latine verti.

Digitized by Google

tantum vſu trita. Nec minus opportune vir idem egregius, prouocat ad eiuſdem MANETHONIS *Aegyptiaca*, in quibus hoc legebatur: [m] Ἐκαλεῖτο δὲ σύμπαν αὐτῶν ἔθνος ΥΚΣΩΣ, τοῦτο δέ ἐστι βασιλεῖς ποιμένες. Τὸ γὰρ Ὑ Κ, καθ᾽ ἱερὰν γλῶσσαν, βασιλέα σημαίνει, τὸ δὲ ΣΩΣ ποιμήν ἐστι, καὶ ποιμένες, κατὰ τὴν κοινὴν διάλεκτον, καὶ οὕτω συντιθέμενον γίνεται ΥΚΣΩΣ. —— Ἐν δ᾽ ἄλλῳ ἀντιγράφῳ, οὐ βασιλεῖς σημαίνεσθαι διὰ τῆς τοῦ ΥΚ προσηγορίας, ἀλλὰ τοὐναντίον αἰχμαλώτους δηλοῦσθαι ποιμένας. Τὸ γὰρ ΥΚ πάλιν Αἰγυπτιαστὶ καὶ τὸ ΑΚ δασυνόμενον, αἰχμαλώτους ῥητῶς μηνύει. *Vocabatur autem gens eorum vniuerſa* HYCSOS, *id eſt* Reges Paſtores, HYC *enim in ſacra lingua* Regem *ſonat*, SOS *vero* Paſtorem, *ſiue* Paſtores, *ſecundum dialectum communem*, *vnde vox compoſita* HYCSOS. —— *In alio autem exemplari*, *nomine illo* HYCSOS, *non* reges *ſignificari comperi; ſed e diuerſo*, captiuos paſtores *indicari*. HYC *enim iterum lingua Aegyptiaca*, *et* HAC *cum adſpiratione*, captiuos *proprie nominatimque ſignificat*. Hic igitur linguam ſacram, vel ſacerdotalem Aegyptiorum, commemorari videmus. Et ex voce, quae ex illa ipſa lingua profertur, aliquod de illa iudicium ferre licebit. Vox illa eſt ΥΚΣΩΣ, ex duabus, ΥΚ et ΣΩΣ, compoſita. Vocum harum altera ΣΩΣ non habet, quod quenquam merito poſſit morari. Teſtatur MANETHO, in dialecto communi voce hac deſignari *Paſtorem*. Et ita res omnino ſe habet. In dialecto Sahidica, ſiue Aegypti ſuperioris, ϣⲱⲥ, *Schos*, vel *Sos*, dicitur *Paſtor*. Extat Oxonii in Bibliotheca Bodleiana, Euangelium Iohannis, ea dialecto expreſſum, in cuius cap. X. vox illa aliquoties occurrit. Inueni eandem in Monumentis aliis Copticis huius dialecti. Vox

[m] Apud IOSEPHVM Lib. I. cont. Apion. §. 14. p. 445.

vero altera ΥΚ maiorem difficultatem parit. Secundum MANETHONEM, aliud ſignificat in dialecto communi, aliud in dialecto ſacra. In dialecto communi ΥΚ adſpiratum, id eſt HYC vel HAC, *vinctum* ſignificat, vbi recte, vt opinor, monuit [n] LVD. PICQVIVS, Doctor quondam Sorbonicus, impenſe doctus, deſignari hic vocem ϦΗΚ, id eſt HAC vel CHAC; verum minus recte addit, voce illa ſignificari *vinctum*, etſi MANETHO id affirmauerit, cuius neſcio vtrum inſcitiam, an vero malam fidem reprehendere hic debeam. ϦΗΚ et ϦⲰⲒⲔ Aegyptiorum ſermone non dicitur *captiuus*, aut *vinctus inſtar captiui*. Proprie vox illa ſignificat, *cingere*, aut ſe ipſum, aut alium, *Leuit*. VIII. 7. 8. 13. *Lucae* XII. 35. Dicitur etiam de animalibus, quae cinguntur, aut inſternuntur. *Geneſ*. XXII. 3. *Numer*. XX. 21. Eadem voce etiam ſignificatur *ſe armare*, vel *armis ſe cingere*. *Numer*. XXXI. 3. 5. Nam, vt PAVSANIAS monet: [o] Τὸ ἐνδῦναι τὰ ὅπλα ἐκάλουν οἱ παλαιοὶ ζώσασθαι. *Arma induere, veteres cingere dicebant*. Et *armatura* ipſa hinc dicitur ΠΙ-ϦⲰⲒⲔ. *Epheſ*. VI. 13. Et perſuaſus omnino ſum, Sacerdotes Aegyptiorum, in ſuis Annalibus, voce hac deſignaſſe *Moſen*, quem *Paſtorem* fuiſſe, [p] teſtatur Scriptura; ſed qui in exitu ex Aegypto, fuit *Paſtor praecinctus*, aut etiam *armatus*, quemadmodum et CLEMENS *Alexandrinus* ipſi tribuit [q] ἡγεμονίαν ποιμενικὴν, *Principatum Paſtoralem*. Verum in dialecto ſacra Sacerdotum, ϦΗΚ, vel ϦⲰⲒⲔ ſignificabat *regem*. Quid ita? Quia vt opinor, reges inaugurandi, aut armis induebantur, aut initiandi primum, veſtibus religioſis a Sacerdotibus amiciebantur, atque cingebantur. *Cinctus* ille apud Aegyptios, ſicut apud gentes alias *diadematis geſtatio*, ſymbolum erat

n. In Epiſtola quadam. Vide *l'Hiſtoire de la vie de Mr. La Croze*, par feu Mr. IORDAN, p. 293.

o. In Boeoticis, ſiue Lib. IX. cap. XVII. p. 743.

p. *Exodi* III. 1.

q. Stromat. Lib. I. p. 345.

erat inaugurationis regiae, vel regiae poteſtatis in aliquem collatio ſolemnis. Hinc Sacerdotibus, in lingua ipſorum ſacra ſymbolica, *cingere* ſignificabat *inaugurare in regem*, et *cinctus* dicebatur, *rex* legitime et rite inauguratus. Poſſunt ea quae dixi ex *Scholiaſte* veteri *in Germanici Aratea* confirmari, cuius idcirco verba operae pretium erit adſcribere. De Templo autem Apidis Memphitico haec obſeruat: [r] *Vbi mos fuit, Solio regio decorari reges, qui regnabant. Ibi enim Sacris initiabantur primum, vt dicitur, reges, ſatis religioſe TVNICATI.* Hic ϢΗΚ, vt videtur, latine redditur *tunicatus*.

r. Pag. 120. Edit. Sant-Andreanae.

§. LVIII. Poſſumus rem eandem exemplis aliis illuſtrare. Scribit nempe idem ille MANETHO, de Salati, rege Paſtorum Arabicorum, qui Aegyptum inuaſerunt: [s] Εὑρὼν δὲ ἐν νόμῳ τῷ * Σεθροΐτῃ πόλιν ἐπικαιροτάτην κειμένην πρὸς ἀνατολὴν τοῦ Βουβαςίτου ποταμοῦ, καλουμένην δ' ἀπό τινος ἀρχαίας θεολογίας Αὔαριν, ταύτην ἔκτισέν τε καὶ τοῖς τείχεσιν ὀχυρωτάτην ἐποίησεν. *Cum nactus eſſet in Sethroite Nomo, ciuitatem opportuniſſimam, ad Orientem fluuii Bubaſtitae ſitam, quae vero in antiqua Theologia Auaris appellabatur, et ipſam aedificauit, et muris firmiſſimis communiuit.* Dixerat idem alio loco: [t] Ἔςι δ' ἡ πόλις Αὔαρις, κατὰ τὴν θεολογίαν ἄνωθεν Τυφώνιος. *Eſt vero vrbs Auaris, ſecundum Theologiam primaeuam, Typhonia.* [u] Vir ſummus vrbem illam, de qua loquitur Sacerdos Aegyptius, exiſtimat fuiſſe *Peluſium*, coniectura non improbabili; mihi tamen vero videtur ſimile, [w] deſignari vrbem, olim loco illo exſtructam, vbi poſtea lacus Sirbonis emerſit. Hinc iam ratio facilis reddi poteſt, cur vrbs illa dicta fuerit *Typhonia*. Nam malo huic Genio

De eadem dialecto Sacerdotali, alia quaedam obſeruantur.

s. Apud IOSEPHVM loc. cit. p. 445.

t. Apud IOSEPHVM Lib. I. contra Appion. §. 26. p. 460.

u. MARSHAMVS in Canone Chron.

w. Vide *Panthei* Lib. V. cap. II. §. 23.

(I) 3

* Ita corrigit, et recte, MARSHAMVS, in Chronico Canone p. 108. et BERNARDVS in notis ad Ioſephum.

Digitized by Google

Genio Lacum Serbonidem Aegyptii aſſignarunt ſe-
x. *Ibid.* §. 10. et 23. dem, eumque hac de cauſa nuncuparunt [x] *exhalationes Typhonis.* Commodiſſime quoque ex eodem explicare licet, cur Sacerdotes vrbem illam dixerint *Auarin.* Vox enim haec, Aegyptiace ⲁⲩⲣⲏϫ, (*Aures*) *finem* alicuius rei, aut *extremitatem* ſonat. Sic ⲁⲩⲣⲏϫⲟⲩ ⲛ̀ⲧⲉ ⲭⲏⲙⲓ, *extremos fines Aegypti*, habes *Geneſ.* XLVII. 21. Vide et Pſalm. II. 8. Rom. X. 18. Sacerdotes igitur vrbem illam, cuius nomen proprium ignoramus, lingua ſua ſacra, dixerunt *finalem*, vel *terminalem*, quia in ipſis Aegypti finibus vltimis, qui Syriam ſpectant, ſita erat. Eandem ob rationem, Mons *Caſſius*, penes quem vrbs
y. BOCHARTVS Geograph. Sac. Part. I. Lib. IV. cap. 32. illa condita erat, a Syris dicta fuiſſe creditur, [y] קצי videlicet, *Caſſi*, id eſt *terminalis*, *quia Aegyptum Syriamque diſterminabat.* Non alia de cauſa, AESCHYLVS Poëta, de vrbe *Canobo*, quippe quae ab altero latere, vrbs eſſet Aegypti vltima, verſus Libyam, in *Prometheo vincto* canit v. 845.

Ἔϛιν πόλις Κάνωβος ἐσχάτη χθονός.
Vrbs eſt Canobus, terrae extrema.

Ceterum, quoniam ex MANETHONE monui eandem vrbem a Sacerdotibus, *Typhoniam* quoque nuncupari conſueuiſſe, occaſione hac monebo, in lingua eorum ſymbolica, vel Theologica, praeſertim vero in ipſorum Phyſiologia, nomina longe plurima a Diis fuiſſe deſumta. Ita ſupra iam vidimus §. LIV, Sacerdotes *mare*, et *ſalem marinum*, dixiſſe *ſpumam Typhonis*, et *vitem* illius ipſius *ſanguinem terrae permixtum.* Nulla erat herba vel planta, quae non haberet tale in lingua Sacerdotum nomen. Itaque * *hederam*

* PLVTARCHVS de Iſid. et Oſir. p. 365. vbi pro Χενόσιρις, videtur legendum Σχενόσιρις. Nam ϢϢⲎⲚ, *Schen*, Aegyptiis dicitur *planta.* Vnde *Schen-Oſiri*, eſt *planta Oſiridis.*

ram vocabant *Schen-Oſiri*, id eſt *plantam Oſiridis.* Et memoriae proditum legimus, Prophetas Aegyptiorum, [z] *verbenacam* dixiſſe *lachrymam Iunonis*, vel, quod idem eſt, *Veneris*, ' *lilii* aliquod genus, [a] *ſanguinem Martis*, vel, quod eodem redit, *Herculis.* Artemiſiam, [b] *cor-Bubaſteos*, bulbum Scylliticum, [c] *oculum Typhonis*, crocum, [d] *ſanguinem Herculis*, Marrubium [e] *Hori genituram*, et quae ſunt plura eiuſdem generis, quae facile deprehendet, quiſquis auctores indicatos euoluere dignatus fuerit. Plura de illa lingua Sacerdotum myſtica, poſſent adferri; ſed quae attulimus, ſatis declarant, qualisnam illa fuerit.

z. *Notha Dioſcoridis* p. 466. APVLEIVS de herbis c. 3.
a. *Notha Dioſc.* p. 457.
b. APVLEIVS, c. 10.
c. *Idem* c. 42.
d. *Notha Dioſcor.* p. 441.
e. *Eadem* p. 458.

Obſcuritatis huius a Sacerdotibus cum affectatione vſurpatae, prima cauſa, priſtina linguae patriae inopia, fuit.

§. LIX. Talis igitur erat ſacra illa dialectus Sacerdotum Aegyptiorum, vt, qui illam audirent, aut legerent, voces quidem, vtpote ex communi ſermonis vſu deſumtas, intelligerent, res vero vocibus illis deſignatas, ſed ad ſenſum arcanum applicatis, non ita facile perciperent, niſi eſſent vehementer exercitati, aut Sacris initiati. Sed quaenam potuit eſſe cauſa, quae homines ſapientiae ſingularis ſtudio et laude illuſtres, impelleret, vt ſapientiam ſuam alios tam ſollicite celarent? Vbi rem hanc intenta cogitatione mecum expendo, et ad vltimas rerum huiusmodi origines animum aduerto, credere cogor, primam ac praecipuam rei huius cauſam fuiſſe, primarum in Mundo linguarum, ac ſigillatim Aegyptiacae, inopiam et ſterilitatem. Scientiae, inprimis quae pro obiecto habent res ſpirituales, aliasque paulo abſtruſiores, et a vulgari hominum cognitione magis remotas, nonniſi pedetentim, et per varios gradus excultae fuerunt. Ideoque ſucceſſu tantum temporis diuturni, voces et termini excogitari coeperunt, ad res mente conceptas rite deſignandas, veritatesque inuentas, commode et diſtincte explicandas. Primi ſapientiae magiſtri, conceptus ſuos de

rebus altioris indaginis, et ſub intellectum vulgi per ſe non cadentibus, vix aliter, certe non melius, quam per ſimilitudines, locutionesque tropicas, allegoricas, et ſymbolicas, exprimere nouerant. Ipſa lingua ſancta populi Dei, qua etiam Prophetae diuinitus inſpirati ſunt vſi, [f] *caret vocibus, res ſpirituales primario ac proprie ſignificantibus, ideo eae exprimuntur vocibus a rebus corporeis mutuo deſumtis.* Quando Hebraei *Spiritum* deſignare volunt, etiam diuinum, vocem ſolent adhibere רוח, quae proprie *ventum* ſignificat. Similiter נשמה, qua etiam Hebraei *animam rationalem* intellectam volunt, proprie *halitum oris* deſignat. Idem quoque ſignificat נפש. Conſimili modo Graeci *Spiritum* dicunt πνεῦμα, nempe a πνέειν, a *ſpirando* et *flando*, quod vento proprium eſt, vnde vox illa primario *ventum*, et deinde *Spiritum rationalem* innuit. Apud Latinos eandem ſignificationis vim habere *Spiritum*, vel ex iis quae dicta ſunt, ſatis liquet. *Animus* Latinorum deſumtus haud dubie eſt, a Graecorum ἄνεμος, id eſt *ventus*. Et ab ea ſignificatione non recedit vox *animae*, qua et vtitur LVCRETIVS Lib. VI. 129.

f. Rev. WYTTENBACHIVS *Tentamine Theologiae dogmaticae, methodo ſcientifica pertractatae* §. 512. *Schol.*

Nec mirum cum plena animae veſicula parua
Saepe ita dat pariter ſonitum diſploſa repente.

Et HORATIVS Lib. IV. Od. XII.

Iam veris comites, quae mare temperant
Impellunt animae lintea Thraciae.

Animae Thraciae ſunt venti, [g] quorum patriam veteres finxere Thraciam. Quibus vocabulis Aegyptii veteres vſi ſint, ad ſignificandum ψυχὴν, *Animam*, et Πνεῦμα, *Spiritum*, certo ſciri nequit. Nam Aegyptii Scripturae S. interpretes, quoties in graeco voces hae occurrunt, eas ſemper retinent, neque alia Aegyptiaca aequipollenti reddunt. Crediderim tamen, veteres Aegyptios vſos fuiſſe voce Ⲛⲓϥⲓ, *niphi*,

g. VALERIVS FLACCVS Argon. Lib. I. v. 611. *Scholiaſtes Apollonii* ad Lib. I. Argon. v. 826.

niphi, quippe quod *flandi* ac *ſpirandi* ſignificationem habeat, *Iohan.* III. 8. VI. 18. *Apocal.* VII. 1. Et niſi memoria me decipit, in Gemma aliqua Gnoſtico-Abraxea, legi vocem ⲚⲒϤⲒ adhibitam de *Spiritu Sancto*, vti quidem opinabar. Sed eam nunc quaerere non vacat. Scribit quidem HORAPOLLO: [h] Ἔϛι γὰρ τὸ βαῒ παρ' Αἰγυπτίοις ψυχή. *Nam Aegyptiis Bai dicitur Anima.* Verum arbitror, vocem hanc eſſe tantum ſymbolicam, et ex dialecto Sacerdotum petitam. Nam paulo ante dixerat: *Etiam pro anima* (ἀντὶ ψυχῆς) *ponitur accipiter.* Id eſt, *Accipitrem voluerunt eſſe ſymbolum animae.* Eſt vero ⲂⲀⲒ, *βαῒ*, *bai*, ſpecies aliqua *accipitrum*, *vpupa* videlicet, *Deuter.* XIV. 7. Ac idem quoque in Dictionario aliquo perbreui, Coptico-Graeco, Bibliothecae Regiae Pariſienſis, inueni. Et apparet, quoſdam *Vpupam* generi *Accipitrum* annumerare. Aegyptiis igitur *accipiter* ſymbolum erat *animae:* ideoque Sacerdotes *animam* ſignificaturi, *vpupam*, vel *accipitrem* dicebant. Ceterum, quod ab hoc loco non alienum eſt, *accipitrem* Aegyptiis quoque ſymbolice deſignaſſe *ventum*, [i] alibi iam monuimus. Ad interpretes Aegyptios vt redeam, ſolent illi tamen *νοῦν*, *mentem rationalem*, modo reddere ϨⲎⲦ, *cor*, 1 *Cor.* II. 16. XIV. 14. 15. quod nempe exiſtimarent, cor eſſe ſedem mentis, modo etiam ⲠⲒⲔⲀϮ, quod proprie *intellectum* ſonat. *Rom.* XII. 2. 1 *Corinth.* XIV. 19. Sterilitas igitur linguae, et inopia vocum commodarum, Sacerdotes Aegyptios, vti populos omnes, nondum ſcientia inſigniter politos, coëgit, vt ad declarandam mentem ſuam, locutionibus continuo vterentur tropicis, allegoricis, metaphoricis et ſymbolicis, ac res naturales ſaepe ſub inuolucris aenigmatum et fabularum mirificarum proponerent.

h. *Hieroglyph.* Lib. I. c. VII.

i. *Panthei* Lib. II. cap. IV. §. 5.

Poſtea character dicendi ſymbolicus placere coepit, 1. quia ſapientiae reconditae ſpeciem audientibus offert. 2. quia docenti ſecuritatem praeſtat.

§. LX. Poſtea vero, vbi ſtylus ille ſymbolicus et allegoricus, vſu diuturno inualuiſſet, et ſingulae illius voces, ſignificationem adeptae eſſent determinatam et certam, id quod ſola neceſſitas, inopiae filia, primo inuexerat, coepit etiam auribus placere, gratumque orationi ornamentum adferre viſum eſt. Is certe hodie eſt, fuitque ſemper Orientalium omnium genius, vt orationem tropis miris, figurisque plane peregrinis, ornarent, aut potius inquinarent. Ruſſi quondam ſolebant [k] ſupremam in Republica poteſtatem appellare *Solem*, Eccleſiam, et quicquid ad Sacra pertinet, *Lunam*, fungentes muneribus praecipuis, in Republica et Eccleſia, *Stellas*, homines plebeios *terram* etc. Et talis in vniuerſum, quod eruditos non latet, eſſe ſolet Oratio populorum, qui Solem orientem ſpectant. Quoniam vero talis Oratio, tropis, ſymbolis, et dictionibus aenigmaticis, tanquam teſſellis quibuſdam et emblematibus diſtincta, ſapientiae non mediocris exiſtimationem poſt ſe olim trahebat, illi inprimis, qui ad laudem ſapientiae adſpirabant, et nomen etiam Sapientum affectabant, hoc dictionis allegoricae et aenigmaticae genus tam crebro vſurpabant, tamque diligenter excolebant, vt *parabolae*, et *aenigmata Sapientum*, in prouerbium ſatis notum abierint, et antiquis illis temporibus nemo Sapientis nomine dignus videretur, niſi qui ſententias tum phyſicas, tum practicas, ſermone aenigmatico inuoluere didiciſſet, §. XLVIII. Nam, quod Scriptor quidam perelegans opportune monuit, vere de Sapientibus priſci illius aeui dici poterat. [l] *Ea eſt humanae Mentis arrogans imprudentia, vt, quae expoſita ſunt, minoris faciat, quae abſtruſa, vehementer admiretur. Res enim occultas viſuique non expoſitas, coniectando perſequitur, et rationis inueſtigare beneficio laborat, quas priuſquam inue-*

k. PETRI ab HAVEN Reiſe in Rußland p. 411.

l. MAXIMVS TYRIVS Diſſert. XXIX. p. 349.

inuenit, *quaerit, et, vbi inuenit, tanquam opus ſuum amat.* Cum igitur ineruditi etiam, Sapientum aenigmata doctasque fabulas admirarentur, magnumque illis pretium ſtatuerent, hi iiſdem vti tanto libentius perrexere, iisque doctrinam ſuam tanto copioſius exornauere, quod ſibi, vbi etiam a vero aberrarent, ſecuritatem praeſtarent non leuem. Multo magis certe ille, id quod docet, aliorum examini, ac cenſurae etiam atque reprehenſioni exponit, qui ſententiam ſuam ſine ambagibus et obſcuris vocum inuolucris diſtincte proponit, quam qui poſt aenigmatum ambiguorum, fabularumque plures ſenſus admittentium propugnacula, tutus latet. Obſeruat hoc auctor paulo ante laudatus, qui poſtquam aenigmatum PHERECYDIS *Syrii* et HERACLITI mentionem inieciſſet, iſta ſubiicit. [m] *Omnia plena ſunt aenigmatum, tam apud Poëtas, quam Philoſophos* vetuſtiores. *Quorum ego in tradenda veritate reuerentiam et verecundiam, pluris facio, quam recentiorum* (παῤῥησίαν) *audaculam libertatem. Eorum enim, quae natura humana, ob ſuam imbecillitatem diſtincte intueri nequit, modeſtior interpres eſt fabula. Quod ſi plus illis prioribus, poſteriores audaculi viderunt, gratulor illis hoc ſcientiae augmentum: ſin cum nihilo plus ſcierint, aenigmata tamen illorum, in manifeſtius et perſpicuum magis dicendi genus conuerterint, vereor, ne quis reprehendere eos poſſit, quod occultas ſacrasque euulgauerint ſcientias.* Opponit auctor hic veterum dicendi genus aenigmaticum et fabuloſum, tanquam verecundum, et ſublimitati rerum Theologicarum conueniens, τῇ παῤῥησίᾳ, *audaciori libertati* recentiorum, qui de rebus tam arduis diſputantes, ſine vlla circuitione, ſcapham vocare ſcapham auſi ſunt. Et ita Orientalium omnium, ac ſigillatim Aegyptiorum, Sapientes, quoque iudicaſſe, dubio carere debet. Eaque de cauſa

m. *Idem ibidem* p. 348. fin. 349.

cauſa methodo illi docendi ſymbolicae ac aenigmaticae ſemper inhaeſerunt.

Eandem ob cauſam Sacerdotes Aegyptii neminem ſcientiarum ſuarum arcanarum faciebant participem, niſi praeuia initiatione moleſta, ac diuturna.

§. LXI. Norunt vero omnes, in Aegypto, ſicuti in Oriente toto, Sapientes et Sacerdotes fuiſſe eoſdem. Qui rerum diuinarum curam agebant, illi iidem omnis quoque ſapientiae et ſcientiae antiſtites erant et magiſtri, iique ſcientias reliquas, praeſertim vero ſcientiam Phyſicam, Aſtronomicam, et practicam, eo tantum ſumma induſtria expoliebant, vt ornandae et perficiendae doctrinae de rebus diuinis ſubſeruire poſſent. Et hoc nouum illis ſuggerebat argumentum, vt in illa ſua doctrina de rebus diuinis, locutionibus allegoricis et aenigmaticis, omnes Sacris ſuis non initiatos, a clara et diſtincta rerum ſacrarum cognitione in perpetuum arcerent. Ex quo enim theoretica cognitio rerum diuinarum, apud Aegyptios, in aliquam ſingularis ſcientiae aut diſciplinae formam redacta eſt, et veritates Theologicae, a Sapientibus inuentae et certo ordine digeſtae, paulo operoſius doceri, ac diſcipulis tradi coeperunt, viſum eſt Sacerdotibus, verum diſciplinae huius nucleum, certis tantum atque ſelectis diſcipulis reſeruare, reliquum vero vulgus fabulis allegoricis, ſymbolis obſcuris, et, vt paucis dicam, doctrina pure aenigmatica, audita quidem; ſed vt plurimum non intellecta, paſcere, et re ipſa ludificare, quod [n] inſignis diſciplinae huiuſcemodi fautor et admirator, non potuit non fateri. Ideoque Aegyptii omnium primi, in religionem myſteria inuexere, a quibus eadem, per Inachum, Orpheum, et Eumolpum, acceperunt Graeci, et non minus aliae quoque gentes, apud quas Myſteria in vſu fuerunt. Ad haec Myſteria, in quibus diſciplinae ſacerdotales, per idoneum temporis interuallum, ſucceſſiue tradebantur, et arcana Theologiae ſymbolicae aperte explicabantur, praeter

n. SYNESIVS in *Encomio Caluitii*, pag. 70.

ter Aegyptiorum reges, [o] nemo admittebatur, niſi Sacerdos, et ex ipſo Sacerdotum ordine, nonniſi pauci ſelecti, qui praerogatiua hac allis iudicabantur digniores, peregrinis vero, vix ac ne vix quidem vnquam, certe non ante ſuperatas incredibiles moleſtias ac difficultates, patebat aditus, idque ſemper praeuia circumciſione. §. VII. Eaque ita neceſſaria habebatur, [p] vt ne inſtitutionum quidem in ſcientia Geometrica, quiſquam particeps euadere poſſet, niſi prius duram illius legem ſubiiſſet. Si itaque Orpheum et Eumolpum eximas, vix durante et florente Aegyptiorum imperio, ex peregrinis quisquam initiationis Aegyptiacae particeps factus eſt, praeter Thaletem, de quo §. XLIII. et Pythagoram, ſi modo ille in Aegypto fuit, antequam Perſae eam in ditionem redegiſſent. Quod ſi autem Pythagoras, vt quidam volunt, in Aegypto fuit, regnante adhuc Amaſi, id omnium optime docebit, quae peregrinis deuorandae eſſent moleſtiae, quot quantaeque ſuperandae difficultates, antequam interiori plenaque Sacerdotum inſtitutione frui poſſent. Nam Pythagoras, cum iter in Aegyptum ſuſcepturus erat, [q] *Polycratem Sami Tyrannum rogauit, vt Amaſi Aegyptiorum regi, amico ſuo et hoſpiti ſcriberet, vt ad doctrinam Sacerdotum admitteretur, et vbi ad Amaſin peruenit, literas ab ipſo ad Sacerdotes accepit. Verum Heliopolitae, ad quos primo acceſſit, eum ablegarunt Memphim, tanquam ad Seniores. Memphi eodem praetextu dimiſſus, venit ad Diospolitas, vel Thebaeos. Hi cum metu regis cauſam nullam obtendere poſſent, exiſtimarunt, ipſum laboris et aerumnarum magnitudine, a propoſito receſſurum, ideoque dura admodum, et a Graecorum religione prorſus aliena iniunxere. At ille, cum promtiſſime ea exſequeretur, vſque adeo admirationi ipſis fuit, vt et ſacrificare, et ſtudiis ipſorum intereſſe ei liceret:* quod

o. CLEMENS *Alexandrinus* Lib. V. Stromat. p. 566. Auctor *quaeſtionum et reſponſionum ad Orthodoxos*, in Operibus IuſtiniMart. p. 406.

p. ORIGENES Comment. in *Roman.* c. III.

q. PORPHYRIVS de vita Pythag. p. 183. Edit. Cantab. vel 11. Edit. Kuſteri.

quod nulli vnquam extero homini contigiſſe reperitur. Poſtquam vero Aegyptus iugum Perſarum ſubiiſſet, illaque regio bellis inteſtinis continuis cum Perſarum regibus implicata fuiſſet, auctoritas Sacerdotum, quod quiuis facile intelligit, decrementa ſenſit non mediocria. Et cum temporibus iiſdem Graeci Aegyptios aduerſus Perſas frequenter et claſſibus, et copiis terreſtribus adiuuarent, credibile vtique eſt, Philoſophis eorum liberiorem multo et faciliorem etiam, ad Sacerdotes Aegyptios, eorumque diſciplinas arcanas aditum patuiſſe, quod Plato, Eudoxus, aliique experti ſunt. Sed ſi vel antiquioribus illis auſpicatisque imperii Aegyptiorum temporibus, peregrini promiſcue ac libere admiſſi fuiſſent, talia tamen ab initiandis exigebantur, et in tempus adeo longum inſtitutio eorum protrahebatur, vt vel hoc cupidiſſimum quemque abſterrere poſſet. De Pythagora paulo ante ex PORPHYRIO intelleximus, Sacerdotes ſibi perſuaſiſſe, ipſum laboris exantlandi, et aerumnarum ſuperandarum magnitudine territum, a propoſito receſſurum eſſe, ideoque dura admodum, et a religione Graecorum aliena ei iniunxiſſe. Inter dura haec, et a Graecorum religione aliena, circumciſio potiſſimum, quod §. VII. monui, intelligenda vtique venit. Sed ad illam procul dubio, alia inſuper acceſſerunt, homini ingenuo, et liberaliter educato, vix ac ne vix quidem perferenda, qualia in veterum initiationibus plerisque, et praeſertim * in Magorum Myſteriis Mithriacis vſu veniſſe noui-

* Ea de re haec reperiuntur in NONNI *Collectione hiſtoriarum* ad Gregorii Nazianzeni inuectiuas, Lib. I. hiſt. 5. (in Opp. Gregorii Tom. II. col. 501.) *Nullus Mithrae Sacris initiari poteſt, niſi prius per quoſdam ſuppliciorum gradus tranſierit. Sunt autem tormentorum gradus* LXXX. *partim remiſſiores, partim intentiores.* Eorum quaedam exempla adfert idem hiſt. 45. (col. 511.) *Verbi gratia primum ei multis diebus, aqua per magnum ſpa-*

nouimus. Inprimis vero inſtitutio initiandorum in Aegypto, tractum temporis abſumebat, qui videtur omnem fidem excedere. Pythagoras certe cum Sacerdotibus [r] perdiu conuerſatus eſſe, ab omnibus perhibetur. Si vero [s] IAMBLICHO auſcultamus, totos XXII. annos in Adytis Aegyptiorum conſumſit, omni illo tempore in ſacris ſcientiis Sacerdotum eruditus. Pancrates vero LVCIANI, Sacrorum Scriba Memphiticus, [t] annos non pauciores viginti et tribus, in ſubterraneis Adytis vixerat, vt ſcientias Aegyptiorum arcanas recte ediſcere poſſet, niſi dicere malis, LVCIANVM id ex hiſtoria Pythagorae deſumſiſſe. Aut talia ille in vetuſtioribus Graecorum Monumentis, de initiatione Sacrorum Scribarum in Aegypto legerat. Nam illius aeuo, haec iam dudum in deſuetudinem abierant. Sed et ad finem iam vergente Perſarum imperio, Plato et Eudoxus, ſapientiae Aegyptiorum cognoſcendae auidi, cum eorum Sacerdotibus, [u] annos tredecim exegerunt, et ſic vt credere par eſt, Myſteriis ipſorum, aut vterque, aut alter eorum ſaltem, Eudoxus nimirum, initiationis iuribus donatus fuit. Tam charo pretio redimenda erat ſcientiarum ſacerdotalium in Aegypto, et Theologiae gentis huius

r. PLVTARCHVS Sympoſ. Lib. VIII. p. 729. CYRILLVS aduerſus Iulian. Lib. I. p. 15.

s. In *vita Pythagorae* cap. IV. p. 15.

t. LVCIANVS in *Philopſeude* Opp. To. II. p. 496.

u. STRABO Lib. XVII. p. 554.

tium, natando traiiciendum eſt. Deinde cogitur ſe ipſum in ignem coniicere. Poſtea in ſolitudine verſari tenetur, et a cibo capiendo abſtinere, et praeterea aliis huiusmodi exercitiis vacare, donec tandem octoginta, de quibus diximus, ſupplicia pertulerit. Et tum demum, ſi ſuperuixerit, Mithrae myſteriis plene initiatur. Verba verſionis huius latinae, quae in Editionibus Billianis Gregorii Naz. reperitur, ex vnica Editione graeca Nonni, quae prodiit Etonae in Anglia A. 1610. nonnunquam correxi. Vide eam p. 130. et 143. Ceterum in Graecorum Myſteriis, purificationes, quae initiationem praecedebant, etiam aqua et igne perficiebantur, vti in Myſteriis Mithrae.

Digitized by Google

huius aenigmaticae, paulo diſtinctior cognitio, vt igitur colligere non abs ratione poſſit, paucos ab omni aeuo peregrinos fuiſſe, qui aenigmata Theologiae Aegyptiorum, ſibi omni ex parte plene perſpecta eſſe, vere gloriari potuerint.

Ex eo tandem factum eſt, vt doctrina arcana Sacerdotum in Aegypto amitteretur. Quaeritur, ecquid detrimenti religioni Aegyptiorum attulerint Perſae.

§. LXII. Et hanc quoque cauſam fuiſſe reor, quod religio Aegyptiorum, poſtquam eorum regionem Graeci ſibi ſubieciſſent, plurimas innouationes mutationesque perpeſſa fuerit, quodque labentibus annis, ſuperſtitiones Graecorum plurimae, ad priſcas Aegyptias acceſſerint, ac tandem ſcientiae, quondam Scribis Sacrorum propriae, arcanaque doctrinae ſacerdotalis omnia, vergente ad finem regno Ptolemaeorum, penitus interciderint. Equidem ſi fidem adhibemus SYNCELLO, et auctoribus quos ille ſecutus eſt, ſacra Aegyptiorum doctrina, dum ſumma rerum illic potirentur Perſae, inſignem corruptelam paſſa iam eſt, quandoquidem hi Templis, et Sacerdotum Collegiis in Aegypto, Magum quendam, Philoſophiae et Theologiae Perſarum Myſtagogum, praefecerunt. Etenim [w] *Democritus Abderita, ab Oſthane Medo, quem reges Perſiae in Aegyptum miſerant, vt Templis in illa regione praeeſſet, Sacris in Templo Memphitico initiatus eſt, praeſentibus Sacerdotibus aliis et Philoſophis, quos inter fuit Maria, mulier Hebraea, ſapientiae laude celebrata, et Pammenes.* Verum quis non videt, haec * a graeculis Chemicis aeui recentioris eſſe confiςta? Nam in eorum Scriptis plurima ſane mentio et *Oſthanis*, et *Democriti*, et *Mariae*, et *Pammenis* occurrit. Erat vtique *Oſthanis* permagnum ac celeberrimum in Oriente nomen. Perſae Muham-

w. SYNCELLVS in *Chronographia* p. 240. EVSEBIVS in graecis *Scaligeri*. Id quoque traditur in Epiſtola Pſeudo-SYNESII, apud FABRICIVM Biblioth. Graec. Vol. VIII. p. 233.

* His annumerari quoque debet Pſeudo-SYNESIVS, quod Epiſtola modo citata in nota w. ſatis declarat.

hammedani credunt, [x] eum fuiſſe magiſtrum Zoroaſtris, quod tamen rationes temporum non permittunt, libroſque ſeruant nomen eius praeferentes; ſed in quibus ars Chemica traditur, ex quo colligi poteſt, quae ſit illorum librorum antiquitas et auctoritas. Fuit tamen [y] Graecis quoque notus, qui et [z] libros eius laudant; ſed, vt credo, non magis genuinos, quam quos hodie Perſae pro talibus venditant. Cum fama eius quoque inter Chriſtianos veteres percrebuiſſet, illique intellexiſſent, quanta eſſet ipſius apud Ethnicos exiſtimatio, quidam eorum, vt nomine tam illuſtri, dogmatibus religionis ſuae, inſignem antiquitatis ſpeciem conciliarent, ſcriptis nonnullis a ſe compoſitis, nomen eius praefixerunt, ad quae deinde non raro [a] alii prouocarunt. Horum omnium exempla aemulati ac imitati ſunt Scriptores graeci Chemici, qui ad fabulas, quas inuenere confictas ab aliis, nouas plurimas ex ingenio ſuo ſuperaddidere, eoque effecere, vt Oſthanes, Magorum Perſicorum Princeps, non modo ſummus artis Chemicae Magiſter, ſed et * pius, ac de Trinitate, aliiſque fidei noſtrae articulis recte ſentiens Chriſtianus nobis ſiſteretur. His igitur illa etiam, quam ex SYNCELLO attulimus, fabula, omnino et vnice debetur, ſed quam ex genuinis hiſtoriae Monu-

x. HYDIVS in Praefat. Libri de relig. vet. Perſarum, Pag. VI.

y. DIOGENES LAERTIVS in Prooemio Hiſt. Philoſ. §. 2. SVIDAS in Ἀστρονομία, et Ὀστάναι.

z. PLINIVS Lib. XXVIII. c. 19. XXX. 1. 2. APVLEIVS de herbis, ſaepe.

a. TATIANVS Orat. ad Graecos p. 155. TERTVLLIANVS de Anima c. 57. CYPRIANVS de idolor. vanitate p. 14. MINVTIVS FELIX c. 26. EVSEBIVS Praepar. Eu. Lib I. c. vlt.

* In Collectione veterum Chymicorum Graecorum Pariſina, Opuſculum aliquod occurrit, tributum OSTHANI, quod deſinit in Doxologia maxime orthodoxa, ad SS. Trinitatem directa. Vide FABRICII Biblioth. Graec. Vol. XII. p. 763. In Codice quodam Barocciano, Bibliothecae Bodleianae Oxonienſis, habetur libellus Ἀστάνε περὶ Θεοτόκε. *Aſthanis Oraculum de Maria Deipara.* Ita legitur in MAGNI CRVSII Diſſertat. Epiſtol. *de Scriptis quibuſdam hactenus ineditis* p. 25. Sed legendum illic haud dubie Ὀστάνε, *Oſthanis.*

Monumentis, facile conuellere poſſumus. Democritum innotuiſſe Oſthani, non negauerim, [b] hunc enim comitatum fuiſſe Xerxem, cum Graeciam inuaderet, nouimus; Xerxem vero, dum Abderam, patriam Democriti praeteriret, [c] pater illius hoſpitio et conuiuio excepit. Et ibi quidem [d] Xerxes Magos quosdam et Chaldaeos reliquit, a quibus Democritus in ſcientiis Theologicis atque Aſtrologicis inſtitueretur. Eo tamen non contentus Democritus, vbi ad maturam aetatem peruenisſet, [e] Magos ipſe in Perſia adiit, ibique diſciplina eorum vſus eſt. Sed et ſeorſim ad Aegyptios iter inſtituit, ibique [f] annos quinque Sacerdotum conſuetudine vſus eſt, et, quod veroſimile mihi ſit, initiationis priuilegia percepit. Ipſe certe teſtatus eſt, [g] ſcientiam Geometricam Arpedonaptarum, ſiue ἱερογραμματέων, ad cuius cognitionem, nonniſi praeuia initiatione olim patebat aditus, ſibi cognitam bene et perſpectam fuiſſe. Quae cum a Scriptoribus optimis, fideque digniſſimis, memoriae mandata ſint, fabulam illam Chemicorum penitus euertunt. Et profecto, [i] in alio quodam eorundem Chemicorum ſcripto, perhibitum reperitur, Democritum Oſthanis iam defuncti manes ab inferis exciuiſſe, et ſuper arte magna conſuluiſſe. Verum operae pretium non eſt, in his diutius haerere.

b. PLINIVS Lib. XXX. cap. I.

c. DIOGENES LAERTIVS Lib. IX. c. 34. VALERIVS MAXIMVS Lib. VIII. c. 7. Adde PETRI BAYLII Dictionar. artic. *Democrite.*

d. LAERTIVS loc. cit.

e. AELIANVS Var. hiſt. Lib. IV. c. 20. SVIDAS in Δημόκριτος.

f. DIODORVS, p. 88.

g. Vide ſupra §. XL.

h. Supra §. LXI.

i. Apud FABRICIVM Biblioth. Græc. To. XII. p. 768.

§. LXIII. Quae etſi ita ſe habeant, quaeri tamen non abs ratione poteſt, num non dominatio Perſarum in Aegypto, religioni huius populi auitae, detrimentum aliquod inſigne et vim inimicam intulerit. Exiſtimo, id omnino affirmaturos eſſe, qui ad ingenii humani indolem, qui ad ea, quae euenire ſolent in mundo, qui denique ad ea, quae in Aegypto, regnantibus Ptolemaeis, re ipſa contigiſſe ſcimus,

Perſis propoſitum nunquam fuit, vt religionem Aegyptiorum mu-

ſcimus, ſollicite attendunt. Solent enim victores, populis a ſe deuictis, ſuaeque poteſtati ſubiectis, leges etiam in iis quae ad religionem ſpectant, praeſcribere nouas. Plena exemplorum huius generis eſt hiſtoria Eccleſiaſtica, tum veteris, tum noui Teſtamenti. Et poſtquam Ptolemaei graeci, ſummae rerum in Aegypto praefuerunt, certum eſt, religionem Aegyptiorum, plures nec mediocres ſubiiſſe mutationes, et faciem aliquo modo graecanicam induiſſe. Verum enim vero, tale quid Aegyptios etiam a Perſis, dum horum dominatione oppreſſi erant, in religione perpeſſos fuiſſe, ex bonis et genuinis hiſtoriae documentis non modo non intellexi; ſed etiam contrarium probari poſſe confido. Non videntur Perſarum Magi aliis in religione a ſe diſſentientibus moleſti fuiſſe, aut contra eos regibus ſuis conſilia violenta ſuggeſſiſſe, hoc vno tantum excepto, quod gentium bello ſuperatarum Templa et ſimulachra ſacra igni conſumenda tradere conſueuerint. Nullo argumento colligere potui, Perſas Graecos, in Aſia imperio ſuo parentes, in rebus, quae ad cultum Deorum ſpectant, aliqua moleſtia affeciſſe, etſi [k] Templa eorum, in expeditione Xerxis, odium furoremque Magorum experiri debuerint. Idem plane Aegyptiis vſu quoque veniſſe arbitror. Norunt enim omnes, [l] Cambyſen, Perſarum regem, occupata Aegypto, in ſplendidiſſima regionis huius Templa, ferro igneque crudeliter ſaeuiiſſe, eorumque ornamenta praecipua in Perſiam auexiſſe, Diis quoque Aegyptiis non vno modo illuſiſſe, ac Sacerdotes inſuper iniuriis, aliisque malis plurimis affeciſſe. Verum nullam tamen facinora haec Cambyſis, breui poſt fato functi, religioni Aegyptiorum intulere mutationem. Conſtat potius, ſucceſſorem eius, Darium Hyſtaſpidem,

tarent, aut corrumperent.

k. PRIDEAVX *Hiſtoire des Iuifs*, To. I. p. 436. etc.

l. HERODOTVS Lib. III. cap. 27. 28. 29. 37. DIODORVS Lib. I. p. 46. STRABO Lib. XVII. p. 553. 554.

ſpidem, [m] *deteſtatum Cambyſis in Templa Aegyptiorum impietatem, —— cum Sacerdotibus Aegyptiorum familiaritatem iniiſſe, ac Theologiae ipſorum, rerumque in ſacris voluminibus annotatarum participem factum eſſe.* Eundem ferunt, [n] cum aliquando Memphi inaudiuiſſet, Apidem, praecipuum gentis illius Numen, non ſine ingenti luctu quaeri, promulgari voluiſſe, ſe centum talenta auri ei daturum, qui nouum Apidem adduxiſſet. Tantus ſuperſtitionis Aegyptiacae fautor is videri voluit. Credibile tamen eſt, regem hunc ipſum, aut conſtitutos ab eo Praefectos Aegypti, incolis grauia admodum tributa imperaſſe, quo factum eſt, [o] vt ab eo tandem deſciſcerent; ſed magno ſuo malo. Xerxes enim Darii et filius, et in regno ſucceſſor, [p] breui poſt, priſtinum eos iugum, idque non mediocriter aggrauatum, denuo ſubire coëgit. Quoniam vero illi, onus ceruicibus ſuis impoſitum, intolerabile eſſe exiſtimabant, ad ingenium ſuum mox redierunt, [q] ab Artaxerxe Longimano, Xerxis filio defecerunt, ſeque in libertatem vindicare iterum anniſi ſunt. Quamuis vero Athenienſes, penes quos maris tum fere imperium erat, Aegyptios claſſibus et copiis non parum iuuiſſent, eoque bellum hoc aliquamdiu protraxiſſent, [r] vicit tamen cauſa Artaxerxis, qui poſt rebellionem ſeptem circiter annorum, Aegypto rurſus tota potitus eſt. Superuacaneum hic non erit, obſeruaſſe, HERODOTVM, qui regnante hoc Artaxerxe in Aegyptum venit, qui celebriora huius regionis Templa, oculis ſubiecit, et cum illorum Sacerdotibus colloquia inſtituit frequentia, ac origines Sacrorum omnium mira diligentia inueſtigauit, ſacrilegia Cambyſis et crudelia eius in Sacrorum miniſtros facinora, prolixe quidem enarrare, at nuſpiam ne vel leuiſſimae quidem

m. DIODORVS *Siculus* Lib. I. p. 85.

n. POLYAENVS Strategem. Lib. VII. p. 490. Edit. Caſauboni Genev.

o. HERODOTVS Lib. VII. c. 1.

p. *Idem* Lib. cit. cap. 7.

q. PRIDEAVX *Hiſtoire des Juifs*, To. II. p. 6, 7. etc.

r. *Idem ibidem* p. 95. 96. etc.

Digitized by Google

dem ſuſpicioni locum facere, Perſarum tyrannidem, ritibus religionis patriae, nedum doctrinae Sacerdotum Theologicae, vim aliquam intuliſſe. Neque tamen crediderim, eum id omiſſurum fuiſſe, ſi aliqua talis rei veſtigia deprehendiſſet. Videntur bellis his inteſtinis, Aegyptiorum vires eum in modum attritae fuiſſe, vt, cum lacertos mouere nequirent, in poteſtate Artaxerxis manerent, dûm is viueret, et Dario quoque Notho obedirent, vſque ad annum regni eius vndecimum, [s] quo tandem ſucceſſu auſpicato, iugum Perſarum de nouo excuſſerunt, et poſthaec per annos fere ſexaginta et quatuor, libertatem armis recuperatam, aduerſus inimicorum molimina aſſeruerunt, vſque ad annum Ochi, Perſarum regis, nonum, qui ipſis oppido luctuoſus extitit. [t] Illo enim anno, Ochus Aegyptum vniuerſam armis ſubegit, et dehinc gentem miſeram peſſimis exemplis mulctauit, idque ſibi datum negotii crediſſe videtur, vt immanem Cambyſis ſaeuitiam, et ferocitatem, non imitaretur modo, verum et longe poſt ſe relinqueret. Tametſi vero tempore iſthoc, Templa Aegyptiorum ſplendidiora, magnis quoque calamitatibus expoſita eſſent, multaque Aegyptii ſupra modum indigna pati cogerentur, diu tamen tempus adeo triſte non durauit. Excepit illud, poſt annos non ita multos, lene Darii Codomanni, et vix elapſis ab eo quatuor annis, Alexandri M. imperium. Vero itaque ſimillimum eſt, neque iſthoc tempore, religionem Aegyptiorum vim qualemcunque paſſam fuiſſe a Perſis, ex qua vel doctrina Sacerdotum Theologica, vel cultus Deorum, opera eorum olim conſtitutus, detrimentum notabile ſenſiſſet, aut ſi vel tale quid re ipſa contigiſſet, an non certum eſt, breui poſt illud reparari omnino potuiſſe?

s. *Idem ibidem* p. 279. 280. etc.

t. *Idem ibidem* p. 394. 395. etc.

Cauſa imminutae religionis Aegyptiorum, et deperditae doctrinae Sacerdotum arcanae indicatur.

§. LXIV. Non tamen diffiteor, dominationem Perſarum in Aegypto, et bella inteſtina fere continua, quae illa produxit, caſu effeciſſe, vt ſcientiae Sacerdotum arcanae paulatim interierint, eoque res eorum Theologica vehementer imminuta fuerit, clauis autem vera doctrinae ipſorum ſacrae iam dudum perierit. Neminem enim ad ſcientiarum arcanarum perceptionem admiſſum fuiſſe, niſi praeuia initiatione diuturna et valde moleſta, monuimus §. LXI. Temporibus vero illis incertis ac perdifficilibus, quibus per inteſtina diſſidia et bella valde cruenta, tota Aegyptus continuo premebatur, et tantum non opprimebatur, quibus praeſertim in Templa illius regionis, eorumque miniſtros, peſſimis modis ſaeuiebatur, paucos admodum fuiſſe, qui moleſtias immenſas initiationis ſubire et perferre voluerint, operoſe multisque adſtruere opus non eſt, cum res per ſe id ſatis doceat. Nouimus equidem, illo eodem temporis interuallo, e Graecia permultos, eosque inter Democritum Abderiten, Oenopidem Chium, Euripidem, Platonem, Eudoxum, aliosque ſcientiarum cauſa in Aegyptum profectos, ibidemque Sacerdotum inſtitutione vſos fuiſſe, Graeci enim Aegyptios omni tum ope adiuuabant, iisque iugum Perſicum penitus excutere conantibus, naues copiasque auxiliatrices continuo ſubmittebant, eoque beneficio gentis illius amicitiam et fauorem maiorem in modum demerebantur. At enim, vt cuncti hi inſtitutione qualicunque, et conſuetudine Sacerdotum vſi fuerint, dubitari tamen non immerito poteſt, voluerintne omnes initiationis Aegyptiacae labores et moleſtias tolerare, et hoc modo, ad fruitionem priuilegiorum illius, viam ſibi ſternere. Suſpicor ſane, ex his, quos nominaui, Democritum et Eudoxum, alicuius

ſaltem

Digitized by Google

ſaltem initiationis participes factos fuiſſe; ſed tota tamen haec res nonniſi coniecturis nititur. Illud extra dubitationis aleam poſitum eſt, ex Graecis non oſtendi poſſe quenquam, qui ad rite ſubeundam illam initiationem, aeque praeparatus, omnibusque illius beneficiis ac fructibus tam copioſe donatus fuerit, atque Pythagoras, alumnus genuinus totius diſciplinae ſacerdotalis Aegyptiacae, quod tum ipſius, tum ſcholae quoque eius hiſtoria, argumentis plurimis demonſtrat. Id de Graecis reliquis, qui poſt eum in Aegyptum iter ſuſceperunt, dici profecto nulla ratione poteſt. In dubium ergo vocari poſſe non reor, durante Perſarum in Aegypto imperio, numerum rite initiatorum, et cum eo cognitionem ſcientiarum arcanarum ſacerdotalium, paulatim, ſed magnopere defeciſſe. Veri nominis ἱερογραμματεῖς, et Arpedonaptae, de quibus §. XL, pauci omnino ſupererant, cum Ptolemaei regno Aegypti potirentur, quod vel ex iis, u quae circa cultum Serapidis, in Aegyptum illo tempore introducendum, geſta ſunt, cuiuis liquere poteſt. Et niſi res ita ſe haberet, Manethoni, qui in gratiam Ptolemaeorum, multa in religione Aegyptiorum innouauit, §. XX. XXVIII. molimina haec ita feliciter ſuccedere non potuiſſent. Eandem quoque cauſam fuiſſe arbitror, quod a Ptolemaeorum tempore, Graeci de ſuſcipienda Aegyptiorum initiatione ſolliciti amplius plane non fuerint, etiamſi reges ſibi ſuisque ſtudiis oppido haberent fauentes. Nullum certe ex Graecorum Philoſophis alicuius nominis inuenire potui, qui regnantibus Ptolemaeis beneficium initiationis aut quaeſiuerit, aut impetrauerit, quod mihi quidem argumento videtur eſſe, ritum huncce myſticum, tempore

u. Vide *Pantheon* Lib. II. cap. V. §. 4. 5.

(K) 4 illo

illo * iam deſinere coepiſſe, aut ex illo, fructum inſignem, vt antea, iam non expectari potuiſſe. Tempore vero Auguſti Imperatoris, qui extincta familia Ptolemaeorum, deuictisque vltimis Aegypti regibus, regionem illam in formam Prouinciae Romanae redegit, ordo eorum, qui vere ἱερογραμματεῖς dici poterant, quibusque ſolis arcana ſcientiarum ſacerdotalium omnia perſpecta erant, in vniuerſum iam defecerat. Teſtatur hoc Scriptor inprimis eruditus, et iudicio perpolitus, STRABO Lib. XVII. p. 554, vbi de Sacerdotibus Heliopolitanis, quorum ordo ſapientiae fama, tantopere olim celebratus erat, iſta obſeruat. *Heliopoli domos amplas vidimus, in quibus Sacerdotes habitarunt. Hanc enim perhibent olim Sacerdotum habitationem fuiſſe, hominum Philoſophiae et Aſtronomiae deditorum: nunc is ordo et ſtudium etiam defecit, nec quiſquam nobis, qui ſtudium tale profiteretur, oſtendebatur. Sed homines tantum, qui ſacrificia curarent, atque ritus eos peregrinis commonſtrarent. Comitatus quidem eſt Aelium Gallum ducem, ex Alexandria nauigantem in Aegyptum, quidam nomine ** Chaeremon, qui ſibi eiusmodi ſcientiam arrogabat;*

* Equidem et illo tempore, et poſtea, tum in ipſa Graecia, tum Romae quoque, cultores Iſidis, ſacris et myſteriis huius Deae initiari ſolebant, quod conſtat ex APVLEII Metam. Lib. XI. vbi ritus initiationis huius deſcribuntur. Sed illa nec temporis multum abſumebat, nec moleſtiis inſignibus onerata erat. Per illam quoque aditus quidem patebat ad myſticum quendam Iſidis cultum; non vero ad ſcientias arcanas. Erat ergo infimus tantum initiationis gradus. Supremus et vltimus gradus iam dudum exoleuerat.

** Eundem hunc eſſe exiſtimo, quem EVSEBIVS vocat ἱερογραμματέα. EVSEBIVS Praeparat. Eu. Lib V. c. X. Nam eorum ſcientias volebat profiteri. Ex eodem in-

rogabat; ſed ob inſcitiam et arrogantiam, vt plurimum deridebatur. Oſtendebantur ergo ibi Sacerdotum aedes ac domicilia, in quibus Eudoxus et Plato egerant. Erant illa aetate, vti etiam poſtea plures in Aegypto, qui veterum *ἱερογραμματέων* et nomen et ſcientiam ſibi tribuerent; ſed qui a cordatis rerumque harum peritis, falſi argui facile poterant. Ex eorum numero erat etiam Acamatius, Sacerdos, vt videtur, Heliopolita, de quo Anonymus [w] apud SVIDAM obſeruat *ἠξίου καλεῖσθαι φιλόσοφος*, *arrogabat ſibi nomen Philoſophi*, id eſt videri volebat eſſe [x] ex ordine veterum Arpedonaptarum. Et iterum *ἠβούλετο δέ τις εἶναι τῶν ἱεροσκόπων. Volebat etiam eſſe ex ordine eorum, qui Sacra inſpiciunt.* Quod opinor munus fuiſſe, quibuſdam ex Scribis Sacrorum quondam proprium. Tales STRABO etiam, dum Aegyptum peragraret, reperire tantum potuit. De Thebaeis quidem, Aegypti ſuperioris, Sacerdotibus, idem ſcribit p. 561. quod inter reliquos *maxime Aſtronomiam et Philoſophiam exercuerint*; ſed quam frigide eos non laudat? Non deerant ſane illo tempore, qui diſciplinas Philoſophicas et Aſtronomicas pro virili excolerent. [y] A Sacerdotibus Aegyptiis Iulius Caeſar illam anni formam didicit et mutuatus eſt, quam poſtea Romae inuexit, et qua melior perfectiorque a nemine excogitari potuit. Et inter eos quidem, qui diſciplinis hiſce ſtudio laudabili incumberent, excelluiſſe videntur Sacerdotes Thebaei, ab Alexandria, a ſtrepitu Aulae et negotiorum, ac a commercio cum Graecis, omnium maxime remoti. Sed cum tamen opulentiſſima quondam Thebarum vrbs,

w. in *Ἀκαμάτιος.*

x. Vide ſupra §. XL.

y. Vide *la Chronologie* de Mr. DES VIGNOLES To. II. p. 701. 702.

ſigne Fragmentum de Sacerdotibus Aegyptiis adfert PORPHYRIVS de Abſtin. Lib. IV. p. 360. etc.

z. BOCHARTVS in *Phaleg.* Lib. IV. cap. XXVII. PRIDEAVX Hiſtoire des Iuifs. To. IV. p. 169. 170.

[z] ante illud tempus, ſaepe iam vim hoſtilem experta, et tota fere diruta fuiſſet, cum Templa Deorum plus ſemel vaſtata, opibusque et donariis ſpoliata vidiſſet, cumque calamitates hae Collegia illic Sacerdotum vehementer concuſſiſſent, atque disiecissent, fieri non potuit, vt exules in ſolum patrium reuerſi, gloriam maiorum ſuorum attingerent, et ſucceſſionem ſcientiarum arcanarum conſeruarent, quae in tota reliqua Aegypto extincta iam erat. Itaque ſcientiae, etiam priſtinae, excolebantur quidem etiamnum ab Aegyptiis; ſed quae initiationis priſcae, et myſteriorum, magiſtri, ſibi reſeruauerant, alta obliuione ſepulta iacebant. Cultus Deorum, ritibus patriis ac auitis etiam tum peragebatur quidem: Sacerdotes ſemper, vti antea, ſacrificia more Maiorum procurabant, ac omnia eo ſpectantia, ex libris illis ſacerdotalibus addiſcebant, qui vſui eorum patebant, §. XLI; verum clauis genuina totius Theologiae veterum Aegyptiorum, intermortua iam erat. Solae ſupererant Theologiae illius fabulae aenigmaticae, quarum genuinum ſenſum equidem diuinando aſſequi, et interpretari conabantur plurimi, verum ſucceſſu plerumque minus felice, vnde in illo explicando, tot et tanta apud Sacerdotes reperiebantur ſententiarum diuortia, quae in PLVTARCHI libro *de Iſide et Oſiride*, et in IAMBLICHI Commentario *de Myſteriis Aegyptiorum*, legi poſſunt. Hanc ſine dubio rem tangere voluit auctor *Dialogi Aſclepii*, qui HERMETI TRISMEGISTO adſcribitur, quem vero ego a Scriptore Chriſtiano; ſed antiquitatis Aegyptiacae non mediocriter perito, Seculo III. adulto, confictum eſſe ſuſpicor. Ita autem ille: [a] *O Aegypte, Aegypte, religionum tuarum ſolae ſupererunt fabulae, et aeque incredibiles poſteris ſuis, ſolaque ſuper-erunt*

a. In Operibus APVLEII p. 96. Edit. *Elmenhorſtii.*

Digitized by Google

erunt verba lapidibus inciſa, tua facta narrantibus. Subinnuit auctor hicce, quiſquis eſt, arcana religionis Aegyptiacae, manere quidem inciſa lapidibus et Stelis; ſed ſupereſſe neminem, qui illa norit interpretari, vt proinde ex cana priſcorum Aegyptiorum Theologia, nihil ſuperſit, quam ſolae illius fabulae. Non me quidem fugit, extitiſſe illo etiam tempore, et deinceps, qui ſibi ſcientiam ſcripturae hieroglyphicae arrogarent, et re ipſa quoque cana illa vltimae vetuſtatis monumenta, [b] Obeliſcos videlicet primi in Aegypto aeui, aliis interpretarentur. Verum ex STRABONE iam intelleximus, eius tempore fuiſſe plures, qui ſibi veterum Aegyptiorum ſapientiam et ſcientias ſacras attribuerent, quarum tamen re ipſa plane eſſent expertes. Licebitne nobis idem quoque de recentibus antiquorum Obeliſcorum interpretibus cogitare? Aut, quoniam res in Obeliſcis his inſcriptae et inſculptae, ex earum numero non videntur fuiſſe, quarum ſcientiam ſibi ſolis reſeruauerant initiationis Magiſtri, abſurdum non erit dicere, earum notitiam, traditione perpetua, inter Sacerdotes omnes, fuiſſe conſeruatam, et forte etiam libris illis ſacerdotalibus comprehenſam, quos plures non legere modo; verum et memoriter ediſcere tenebantur. §. XLI. At vero aenigmatum Theologicorum interpretationem arcanam, regnantibus Ptolemaeis intercidiſſe, et vna cum priſca initiationis diſciplina, obliuioni perpetuae mandatam fuiſſe, arbitror. Omnia Vetuſtatis Monumenta, quae nunc ſuperſunt, iacturam hanc reſarcire nobis non poſſunt. Verum Theologiae Aegyptiacae ingenium, genuinam fabularum illius interpretationem, nemo iam, niſi diuinando et coniectando aſſequi valet. Labori huic ſane perdifficili, et ego ante permultos annos, manum

b. DIODORVS Lib. I. p. 53. STRABO Lib. XVII. p. 561. TACITVS Annal. Lib. II. c. 60. AMMIANVS MARCELLINVS Lib. XVII. p. 101.

manum admoui, regulis illis, quas §. LVI. commendaui, perpetuo inhaerens, et vetuſtam Aegyptiorum linguam, quantum id quidem fieri potuit, ſemper in conſilium adhibens. Vtrum vero labor ille meus, quem Beneuolo Lectori nunc offero, feliciter et ex voto ſemper ceſſerit, dicere non auſim. Ne inficias quidem eo, me ipſum, in argumento non vno, adhucdum ancipitem haerere. Sed ea forte inſecutura dies maiori luce perfundet. Tu vero cordate et beneuole Lector

— ſi quid nouiſti rectius iſtis
Candidus imperti: ſi non, his vtere mecum.

Digitized by Google

INDEX

IN

PANTHEON AEGYPTIORVM.

Digitized by Google

Digitized by Google

INDEX.

RERVM ET VERBORVM.

Numeri minores *indicant paginas:* Maiores *Panthei Partes*, *I. II. et III.* Pr. *deſignat Prolegomena.*

A

Abrahamus apud Orientales omnes ſemper magno in honore fuit. Pr. 12.
- - ab eo Aegyptii ritum circumciſionis mutuati ſunt. Pr. 12-15.

Accipiter, Aegyptiis ſymbolum erat Solis. I. 158. 206. et ſigillatim Philis in Aethiopiae confiniis. I. 158. Ibi vocabatur rex meridiei. Ibid.

Adytum Templi Saitici. I. 67. 68.
- - in eo celebris erat inſcriptio in honorem Mineruae. I. 65-69.

Aegyptii ſidera coeli alicui ex Diis maioribus attribuebant. II. 37. 38. homines mortales honoribus Diuinis non coluerunt. Pr. 26-43. II. 38. victimas humanas nunquam inſtituerunt. II. 72. 73. 75. Vide et *Sacrificia.* Cum peregrinis religionis ergo, cibum non capiebant. Pr. 20.

Aegyptiorum ſapientiam Scriptura praedicat. Pr. 3. Traditiones ſacrae, vel fabulae Theologicae, per totum Pantheon vbique adferuntur et explicantur. Eorum Sphaera alias habebat conſtellationum imagines et nomina, atque Graeca. II. 47. Eorum circumciſio, vide *Circumciſio.* Cultus. Vide *Cultus.* Feſta. Vide *Feſta.* Literae. Vide *Literae.*

Aegyptiorum Dei. Vide *Dei.*

Aegyptiorum Philoſophi in plures Sectas erant diuiſi. Pr. 71. coluerunt mentem aeter-

Digitized by Google

aeternam, rerum omnium cauſam primam. Pr. 46-49. I. 38. 39. 40. 41. 81. 82. 83. Sed illius cultus paulatim a populo negligi coepit. Pr. 106. I. 52. Eorum Atheiſmus I. 29-38. Eſt tantum apparens, et recte explicari debet. Ibid. 38. 39. etc.

Aegyptiorum religio, et fabulae ſacerdotales omnes, rationes habebant myſticas, ex doctrina eorum Phyſica, et Aſtronomica explicandas. II. 206. Idque per totum Pantheon, vbique oſtenditur.

Aegyptiorum Theologiae breuis ſumma. I. 81. 82. Eorum Theologia de animarum origine et immortalitate. I. 30-34. de creatione Mundi. I. 42. 43. Omnis eorum Theologia nititur rationibus Phyſicis et Aſtronomicis. Pr. 105. Eſt clauis Theologiae et Religionis omnium gentium. Pr. 4. Theologia, quam Sacerdotes ſibi reſeruabant, erat arcana. I. 8. 18-20. 46. 94. II. 20. 26. 50. III. 28. 31. ſed quae tradebatur populo, ſymbolis, aenigmatibus, allegoriis et fabulis mirifice obſcurata, quod per totum *Pantheon* docetur. Ideoque recte et plene intelligi non poterat, niſi ab initiatis Pr. 128-130. Vide et *Religio*, et *Sacerdotes*.

Aenigmata Sapientum veteris aeui. Pr. 112-138. Sacerdotum et Theologorum in Aegypto. Ibid. 114-118.

- - Pythagoraeorum, quae ipſi mutuati ſunt ab Aegyptiis. 116.

Aeſculapius Aegyptiorum, ſiue Memphiticus. III. 191-193. Eo nomine a Graecis intelligitur Deus, quem Aegyptii Smin et Smun dicebant. III. 193. 194. Nonnunquam vero idem habetur cum Thot, ſeu Mercurio Aegyptiorum. III. 196. Etiam cum ipſorum Vulcano et Pane. Ibid. 196. 197. Vti et cum Serapi. III. 197-199.

Aeſculapii Aegyptii ſimulachrum. III. 196.

Aethiopes communionem Sacrorum habebant cum Aegyptiis. I. 164. 165.

Agathodaemon Aegyptiorum, lingua ipſorum dicebatur Cneph, vel Cnuphis, vel Ichonuphis. Vide *Cnuphis*. Erat re ipſa idem cum Vulcano. I. 93. Eodem nomine inſignis etiam erat alueus aliquis Nili. I. 98. III. 148. Fuit forte illud Canobitarum Numen, cuius ſimulachrum hydriae formam habebat. III. 147. 148.

Alexander M. inter Deos Aegyptios referri cupiuit. Pr. 42. 43. Eius Epiſtola ad Matrem, de cultis in Aegypto hominibus bene meritis. Ib. 30-34.

Ambo Dea, eadem cum Tithrambone. Vide *Tithrambo*.

Ammon Libycus. I. 163. 164.

Ammon Aegyptiorum. Vide *Amun*.

Amun, ſiue Ammon Aegyptiorum

rum Numen ex maioribus. I. 160. 161. Graeci interpretantur Iouem. Ibid. vide et *Iupiter.* Interpretationis huius ratio. 167. Sedem habebat Thebis, quae ex eo dicebantur Amun-No, graece Διόσπολις, *vrbs Iouis.* 161. 162. Ibi Templum habebat ſplendidum. 162. Simulachrum eius ſpeciem habebat arietis. I. 163. Et erat quoque aries viuus. 163. 168. Non eſt Spiritus Opifex. 165. 166. Neque etiam Chamus, Noachi filius. 176. 177. Verum erat Sol, in certa ad noſtram terram relatione ſpectatus. 166. Non tamen Sol occidens. 166. 180. Sed in arietis ſigno aequinoctium vernum faciens. 167 - 176. 180. Nominis Amun interpretationes a Graecis ſuppeditatae. 178. 179. Videtur ſignificare lucidum, vel lucem poſt tenebras reducentem. 179 - 184.

Animalium cultus in Aegypto, tempore Ioſephi Patriarchae iam praeualuerat. Pr. 19 - 21. Et multo magis tempore Moſis. 21 - 23. Animalia in Aegypto colebantur viua, tanquam ſymbola et imagines Deorum. 83 - 87. et animalium quoque ſigna atque ſimulachra. 86. 87. Cultus huius origines. II. 260 - 262.

Anſer Iſidi ſacrificari ſolitus. III. 9.

Antaeus Aegyptiorum, idem cum eorum hirco Mendete, et idem quoque ſignificat. I. 302 - 304.

Anubis, magnum Aegyptiorum Numen. III. 3. 5. 6. 7. adulterinus Oſiridis ex Nephthy filius. III. 11. cuius rei ratio explicatur. III. 27. 28. indiuulſus Oſiridis et Iſidis comes. III. 12. 14. cuius rei ratio promitur. 29. Sacratus ei erat canis, tanquam viua illius imago. III. 4. 5. illius rei ratio. 11 - 14. ratio vera. 35. 36. Anubis in Pompis Iſiacis omnibus circumferebatur. 13. 14. Erat quoque antiquitus inter Graecos cultus. 7 - 10. Non eſt nomen Aegyptiacum Planetae Mercurii. II. 137. 138. III. 23 - 25. Graeci eum nonnunquam interpretantur Saturnum. III. 14. 15. 20. ſed plerumque Mercurium. 15. 16. illius rei ratio. 33 - 35. Aegyptiis dicebatur Deus aëreus. 16 - 25. cuius rei ratio exponitur. 26. habebatur Typhonis victor. III. 67. Erat in Theologia Aegyptiorum ſymbolum Horizontis, vel ortus et occaſus, tum Solis tum Lunae. 25 - 37. Variae nominis illius originationes adferuntur. 18. Anubis ſignificat Aegyptiis aureum. 19 - 21. eiusque denominationis ratio profertur. 35.

Anubidea, Templa vel Sacella, Anubidi dicata. III. 4. 6.

Aphophis, vel Apophis, vel Apopis cognomen Typhonis, ſignificans gigantem. III. 98. 99 - 102.

Aphroditopolis, vrbs Praefectu-

rae Proſopiticae, Aegyptiis dicebatur Atarbechis. I. 4. 5.

Apis, Aegyptiorum Numen maximum, et vbique terrarum celeberrimum. II. 178 180. a peregrinis in Aegypto ſtudioſe viſebatur. II. 178. 179. erat Soli et Lunae conſecratus. 181. 182. 217. 218. 263. 264. credebatur concipi Lunae contactu. II. 182. 183. ineſſe in ipſo debebant certae notae et inſignia. 183 - 185. Eius inauguratio et deportatio Memphim. 186. fanum eius Memphiticum, in quo degebat. 186. 187. Eius cum vacca ſacra conſuetudo 187. Stabulum eius et praeſepe 187. 188. Eius Oracula et reſponſa. 188 - 192. Eius natalis et θεοφάνια, quae tamen nonnihil a ſe differebant. 192 - 194. 223 - 226. Ingruebant in initia incrementa Niliaci, et finem anni ciuilis. 220 - 226. vita eius terminum habebat certum et conſtitutum 25 annorum. 194 - 199. Quem ſi ſuperaſſet, mergebatur puteo ſacro. 199 - 201. ſi autem eum non attigiſſet, publice et ſolenniter in fano ſepeliebatur prope Memphim. 201 - 204. ſequebatur illius luctus publicus, et noui inueſtigatio. 204 - 206. Eius cultus diuinus. 192. Effigies in Tabula Bembina. 184. 185. 222. 223. etc. 265. 266. Apis in memoriam Ioſephi Patriarchae conſecratus non eſt. 207 - 214. Pluſquam quatuor ſeculis poſt mortem Ioſephi in Deorum numero locum inuenit 208. 209 - 214 Erat ſymbolum Nili, illiusque fertilitatis. 215 - 220. Sepultura eius admittit interpretationem allegoricam. 244. 245. Apis Aegyptiace ſignificat Deum menſurae Nili. 229. 230.

Arabum circumciſio Pr. 15. mos immolandi victimas humanas. II. 75. 76.

Argiui, Aegyptiorum coloni. II. 4. 5. Eorum nomina antiquiſſima ex ſermone Aegyptiaco commode licet interpretari. 5. Eorum Io, nihil aliud eſt niſi Luna. 6.

Aries ſymbolum et imago Ammonis. I. 163. et Neithae, vel Mineruae. I. 75.

Arpedonaptae Aegyptiorum. Vide *Sacerdotes*.

Arſaphes cognomen Oſiridis, quid ſignificet. I. 289.

Artes ſecundum nonnullos Aegyptiace dicebatur Stella Martis. II. 132. 133.

Aſinus ſymbolum Typhonis et hominum Typhoniorum. II. 74. Typhoni charus. III. 45. 69. Vide et *Typhon*.

Aſo Aethiopiſſa, Typhonis adiutrix, eadem cum Thueri, eſt ventus meridionalis. III. 125 - 127. -- eius effigies in Tabula Bembina. III. 127 - 130.

Aſpis, Aegyptiis ſacra, in Deorum capitibus ſaepe conſpicitur. I. 118. 119. Aſpidis quaedam ſpecies mortifera, Iſidis iratae ſymbolum. 119. 120.

Aſtra

Digitized by Google

Aſtra Coeli primum locum tenuerunt inter Deos Aegyptiorum materiales. I. 123. 124. Pr. 50. 51. etc.
Aſtronomia ab Aegyptiis ſumma induſtria et cum ſucceſſu exculta. Pr. 98 - 100.
Atarbechis, eadem quae Aphroditopolis. I. 4. 5.
Atheiſmus Philoſophorum Aegyptiorum. Vide *Aegyptii*.
Athor, Aegyptiorum Numen antiquiſſimum et maximum. I. 3. 4. A Graecis exponitur Venus. 5. Non tamen ſignificat Stellam Veneris. 10. dicitur etiam Venus coeleſtis et Iuno. 5. 6. cur exponatur Venus. Ibid. Vide *Venus*. Aegyptiorum ſermone ſignificat Noctem vel tenebras. 10. 11. Probatur id veterum teſtimoniis. 21 - 23. Plura vide in *Nox*.
Athor Aegyptiis etiam ſignificat menſem tertium. 3. 4. 25. et bouem, quatenus bos foemina ſymbolum eſt Veneris Aegyptiae. 3. 4. 27. 28.
Athothes rex Thebaeorum in Aegypto. III. 159. 182. 186. 187.
Athyri, cognomen Iſidis, explicatur. II. 121. 122.

B.

Babys, vel Bebon, cognomen Typhonis. III. 102. etc. Eo nomine Sacerdotes intellexerunt ventum ſubterraneum, in cauernis latitantem. III. 103. etc.
Bacchus Graecorum, aliquo ſenſu idem cum Oſiride. I. 128-130. Id tamen non nimis eſt extendendum. 128 - 135.
Baucalis, vel Baucalium, ſpecies hydriae in Aegypto. Vide *Hydria*.
Bebon. Vide *Babys*.
Bembina Tabula, quae et Iſiaca Tabula, vel Menſa, explicatur et illuſtratur. I. 79. 80. 119. 12'. 173. 174. 195. 196. 198. 201. 219. 257. 268. 282. II. 32. 33. 35. 39. 161. 173. 184. 185 222-228. 240. 245. 265. 266. III. 14. 127 - 130. 163. 164.
Beſa, Deus Abydi in Aegypto localiter cultus. III. 200. 201.
Bonus, proprietas et nomen ſupremi atque infiniti Entis, ex omnium conſenſu. I. 93.
Bonitatem Menti aeternae attribuebant Aegyptii. I. 103.
Boues antiquitus a gentibus plurimis ac Aegyptiis ſigillatim culti. II. 260 - 262. cultus huius origo. Ibid. Boues veteribus erant ſymbola et inſignia fluuiorum. I. 215-217. Apud Aegyptios erant ſymbola Nili. 216. 217. Tales autem tres ipſorum religione erant conſecrati, Apis, Mnevis, et Onuphis. Videantur hi articuli ſeorſim.
Brachmanes Indorum, diſcipuli Aegyptiorum, et religionis ipſorum aemuli. Pr. 20. 98. 100. I. 285. etc III. 101.
Brimo, cognomen Dearum quarundam Graecarum. I. 106. 109. reſpondet prorſus Tithramboni Aegyptiorum. 106. 109. 110.

Digitized by Google

Bubaſis cognomen videtur eſſe Iſidis, idque explicatur. II. 124. 125.

Bubaſtis, maximum Aegyptiis Numen. II. 56. 57. Eius Sacra ab Aegyptiis omnibus celebrabantur. 57. ſed imperantibus Romanis iacebant neglecta. 58. 59. Olim erant abominanda. 69-77. Graeci eam interpretantur Dianam. 56-61. eius conuenientia cum Diana. 61-63. et diſconuenientia. 59-61. Eandem interpretantur Εἰλήθυιαν, Lucinam. 68-72. Bubaſtis credebatur virgo intacta. 61. 62. Erant tamen in eius tutela puerperae et infantes recens nati. 63. Erat certo ſenſu eadem cum Iſide, ſymbolum quippe aliquod Lunae 64. 75. Praeſertim quatenus illa continuis viciſſitudinibus obnoxia eſt. I. 120. 121. Recte tamen poterat dici Iſidis filia. II. 65. 78-81. Nam eſt proprie ſymbolum Nouilunii. 66. 78-81. Illi conſecrata erat Vrbs Bubaſtus. 57. Vox Bubaſtis Aegyptiis felem non ſignificat. 81. 82. Quamuis felis Deae illius eſſet ſymbolum et ſimulachrum. 59. 60. interpretatio nominis huius Hieronymiana excutitur et illuſtratur. 82. 83.

Buto, vel Butus, Aegyptiorum Dea. II. 85. Eſt ex octo Diis primoribus. 89. 91. Graeci eam interpretantur Latonam. 85. 86. vrbs illi ſacra erat Butus. 86. 87. Erat ibi ſplendidum Deae Templum et celebre Oraculum. 88. Ibi etiam culti Horus et Harpocrates. I. 241. 242. II. 88-90. Et Bubaſtis, ſeu Diana. II. 88. 89. De Butone fabulae ſacerdotales Aegyptiorum. 89-91. Ea credebatur Hori et Bubaſteos nutrix et conſeruatrix. 90. 91. Buto in Theologia Aegyptiorum videtur deſignaſſe Noctem. 93-100. Sed id tamen dubiis premitur. 99. 100. Eius ſymbolum et ſimulachrum erat mus araneus. 99. 100. Ipſa erat ſymbolum Lunae. 100-110. Ac ſpeciatim quidem Plenilunii. 110-114. Vocem Buto, Aegyptii videntur pronuntiaſſe Mutho. 114. 115. Illius originatio euoluitur. 115. 116.

C.

Cabiri in Aegypto et Phoenicia culti, ſunt ſeptem Planetae. Pr. 59-61. Octauus iis additus, eſt Spiritus mundi vniuerſalis, ſiue Phthas. 61. 62.

Camephis, Deus Aegyptiorum. I. 96. 97. proprie ſignificat cuſtodem Aegypti. 96. 97. erat cognomen Vulcani Aegyptiorum, vel Epitheton, quod Diis etiam aliis tribui poterat. 97. Ex vno Camephi, Graeci recentiores inepte tres exſculpſerunt. 96. 97. 98.

Caniculae Sidus. Vide *Sothis*. In eius ortu ex ſignis quibusdam de prouentu totius anni iudi-

Digitized by Google

iudicabant. II. 43 - 46. ab eius ortu quidam numerabant incrementa Nili 45. 51.

Canobus vel Canopus, vrbs inferioris Aegypti. III. 132 - 134. In illa vrbe Templum ſplendidum Serapidis. 135. 136. 149. inque illo ſchola florebat inclyta. 136. 137. 150. Prope Canobum, in Heraclio Templum erat Herculis peruetuſtum et celebre. 135. Nullum vero illic fuit Templum Neptuni. 137. 138. Canobitarum Deus per excellentiam dicebatur, eratque, Serapis. 135. 136. Illius ſimulachrum effictum erat in ſpeciem hydriae. 147. in cuius rei rationem inquiritur. 151 - 153. Is a Ruffino dicitur Canobus. Et cur? 151.

Canobus, Nauclerus Menelai Spartani. III. 131 - 133. Eum Scriptores Graeci Ethnici Diis Aegyptiorum non accenſent. 131. 132. Sed tantum Chriſtiani. 141. 142. etc. In vrbe Canobo nec Templum habuit, nec cultum. 132 - 134. incertum eſt, an vnquam in Aegyptum venerit. 139. Ab eo vrbs Canobus nomen non habuit, vt fabulantur Graeci. 139 - 141.

Canobus, vox haec Aegyptiace ſonat ſolum aureum. 139 - 141.

Caucalium, hydriae ſpecies in Aegypto. Vide *Hydria*.

Chaeremonis, Sacerdotis Aegyptii Theologia. I. 34. 35.

Chamus veri Dei cognitionem ſemper retinuit. Pr. 8. 9. Non eſt Aegyptiorum Ammon. I. 176. 177.

Chemmis vrbs Thebaidos, Graecis dicta Panopolis. I. 290. 293. 294. Vide *Smin* et *Smun*.

Chon, aut etiam Chom, Graeci nonnunquam efferunt nomen Herculis Aegyptiacum. I. 188. 189.

Circumciſionis ritum primus adhibuit Abrahamus. Pr. 13. Eodem ritu vſi ſunt quoque Aegyptii. 12. Et apud eos cumprimis Sacerdotes. 14. Eratque apud eos ritus religioſus. 14. 15. Eum mutuati ſunt ab Abrahamo. 13. Circumciſio apud Aegyptios debuit ſemper praecedere initiationem ad Myſteria. 14. 141.

Clarii Apollinis Oraculum illuſtratur. I. 250 - 254.

Cneph, Numen Aegyptiorum perantiquum. I. 84. 85. 86. Rectius dicitur Cnuphis, vel Ichonuphis. Vide hos articulos. Idque ſignificat ἀγαθὸν, bonum; vel potius Ἀγαθοδαίμονα, bonum Spiritum, vel bonum Deum. 86. 89. 90. Perhibebatur ingenitus, aeternus, et immortalis. 85. Opifex mundi. 87. Omnium cauſa. 92. Cum Vulcano Aegyptiorum idem eſt. 93. 94. Etſi Graeci recentiores duos hos perperam diuiſerint. 94. 95. III. 185. 186. Et doctrinam de eo in vniuerſum Graeci recentiores corruperunt. 93. Pr. 67. Cneph, vel Cnuphis nonnunquam dicebatur *Ichthon*,

thon, id eſt *Spiritus Vniuerſi*. 91. Colebatur praecipue in vrbe Elephantine. 87. Symbolum eius erat Serpens. 85. 86. 89. Eodem Cnuphis nomine, Aegyptii nonnunquam etiam inſigniunt Nilum fluuium. 98. Et tauros quosdam Sacros, fertilitatis Niliacae ſymbola. 98. 99.

Cnuphis. Ita rectius vocatur Deus, quem Graeci alias contractius vocare ſolent Cneph. I. 87-90. Vide *Cneph*. In Gemmis Gnoſticorum Abraxeis, deſignat nomen hoc Sanctiſſimum noſtrum Seruatorem. 87. 89.

Coecorum regio Aegyptus. I. 111. 112. Nam fuit ſemper, eſtque hodie magna in regione illa coecorum multitudo. 111. 112.

Cognomina Deorum, quae. II. 119. Differunt ab Epithetis iisdem tribui ſolitis. 118. 144. Deorum in Aegypto. I. 96. 98. II. 119. 120. 125. Iſidis 120. etc. Typhonis. III. 98. etc.

Columnae olim pro Diis cultae. Pr. 80. 81.

Columnae Sethi, a Stelis Mercurialibus in Aegypto non differunt. III. 178. 179.

Columnis veteres inſcribebant ſcientias, et alia memorabilia. Vide *Stelae*.

Crocodilus, animal impurum et odioſum. III. 67. 68. Typhonis ſymbolum et imago. Ibid. In quibusdam Aegypti partibus colebatur. 70.

Crux anſata, in Aegyptiorum Monumentis, phallum deſignat. I. 282. 283. 287. Eadem quoque Stellam Veneris ſignificat 131.

Cubitus Niliacus, Nilometrium portatile. II. 240. Vide Nilometrium.

Cudworthi ſententia de Theologia Aegyptiorum excutitur. I. 34-40.

Cultus religioſi priſci in Aegypto obiectum non fuerunt homines, poſt mortem diuinis honoribus donati. Pr. 25-43. Sed partim Dii intelligibiles, naturae Spiritualis. 45-49. Vide et *Spiritus*. Partim Dii ſenſibiles, ſiue corporales. 45. 49. 50. etc. Praeter iſtud obiectum cultus proprium et primarium, aliud habebant Aegyptii ſecundarium et relatiuum. 77-80. Tale erant Obeliſci, radiorum Solis imagines. 80-83. animalia viua, habita pro Deorum imaginibus et adumbrationis. 83-87. ac tandem imagines animalium, et Deorum ſimulachra. 87. 88.

Cultus Deorum in Aegypto popularis. II. 141. erat myſticus et ſymbolicus. 214. 215. Eius obiectum erant Dii materiales ſenſibiles. I. 2. 35. 36. 37. 52. 70. 71. 122. 123. II. 141. 142. III. 78. In cultu Aegyptiorum populari locus Lunae vel Iſidi attributus erat primus. II. 3. 9. 10.

D.

Digitized by Google

D.

Delubra, vel Thalami Apidis. II. 186. 187.

Deorum Aegyptiorum nomina, nonniſi per coniecturam explicari poſſunt. II. 49. 50. Adde Pr. 129. 155. Ex Theologia gentis huius arcana ſunt explicanda. II. 50. antiquiſſima erant ſimplicia, ſignificationis propriae, et ex communi ſermonis vſu deſumta. II. 270. Illis diu poſtea ſubſtituta ſunt mere ſymbolica et aenigmatica. II. 31. 270.

Dii Aegyptiorum a populo adorati, erant materiales. Vide *Cultus*. Primarii erant octo. Pr. 61. 62. 64 - 73. Ad priores octo acceſſerunt quatuor, vt eſſent duodecim. 73. 74. Hos ſequebatur ordo Deorum vltimus. 75 - 77.

Dſom, vel Som, nomen Herculis Aegyptium. Vide *Hercules*.

E.

Ἐιλήθυια. Vide *Lucina*.

Epicharmi Doctrinae de animae origine et immortalitate. I. 33.

Epitheta Diis tributa differunt ab eorundem cognominibus II. 118.

Ertoſi, Aegyptiace Stella Martis II. 133 - 135.

Eſmunus antiquum Aegyptiorum et Phoenicum Numen. I. 295. 296. etc. Dictum etiam Ichmin vel Iſchemun. 295. 298. Aegyptiis ſonabat Smin et Smun. I. 298. Idque et Phoenicibus et Aegyptiis octauum ſignificabat. 300. Quae ſit illius nominis ratio. 300 - 302. Pr. 60 - 63. Graeci Eſmunum interpretantur Aeſculapium. I. 296. 297. III. 193. Refertur nonnunquam ad Vulcanum, nonnunquam vero ad Mercurium Aegyptiorum. III. 93. 194.

Eumenuthis. Vide *Menuthis*.

Euripidis doctrina de animarum origine et immortalitate. I. 30.

F.

Fabulae Sacerdotum Aegyptiorum, ſymbolicae, aenigmaticae, per totum Pantheon, in ſingulis fere paginis adferuntur, ſaepe etiam explicantur.

Fabularum interpretes per totum fere Orientem, nec minus per Graeciam, in Templis fere omnibus erant conſtituti. Pr. 116.

Fabulae Theologiae Graecanicae. I. 70. 71. 142. 169. 197. 237. 279. Ad Theologiam Aegyptiorum raro et caute accommodandae ſunt. I. 59 - 63.

Felis Lunae Symbolum II. 66 - 68. 70. 71. ideoque Iſidi et Bubaſti ſacra. Ibid. 59. 60. 66 - 68. 70. 71.

Feſta Aegyptiorum ad viciſſitudines Solis attemperatae. Pr. 75. I. 24. Et ad viciſſitudines Lunae. Pr. 51. I. 24. II 42. 43.

Digitized by Google

Flagrum Solis, in Aegyptiorum ſignis ac Monumentis. I. 292. intentatur non Lunae; ſed Typhoni. I. 291. 292.

G.

Graeci aliarum gentium Numina, ad Numina ſua patria contorquent. I. 3. 129. 139. 140. 141. 142. Solent fabulas ſacras Aegyptiorum, eorumque Dogmata Theologica vehementer interpolare atque corrumpere. I. 43. 46. 51. 69. 87. 94. 139. 169. 191. 288. II. 26. 38. 202. III. 21. 48. 60. Aut ſolent Theologiam ſuam cum Aegyptiaca commiſcere et confundere. I. 49. 139. 142. II. 38. III. 42. 43. 49. 52. Aegyptiis nonnunquam Deos obtrudunt, ex ſua Theologia, quos ipſi ignorant. I. 140. 141. Diis Aegyptiorum, ſuorum Deorum nomina imponunt et accommodant. I. 5. 22. 58. 59. 140. 141. vbi interpretantur nomina Deorum Aegyptiorum errores committunt varios. I. 274. 275. II. 81. 82. III. 18.

Graecorum Fabulae Theologicae. Vide *Fabulae*. Ab Aegyptiacis plerumque vehementer differunt. I. 62. 70. 130. 185. 237. II. 61. 228.

H.

Harpocratis Numen in Aegypto perantiquum. I. 242. 244. ſed Graecis, ante Alexandri M. tempus, vt videtur, ignotum. 241. 244. 245. poſt Alexandri et Ptolemaeorum regnum, non Aegyptiis modo; verum et Graecis ac Romanis magna in veneratione fuit. I. 242. 243. Ideoque plurima eius ſigna, quae extant, ingenio Graecorum debentur. 243. Eius cultus primo in Aegypto tantum ſuperiori obtinuiſſe videtur. 244. nominis huius Aegyptiaci ſcriptio et originatio examinatur. Significat re ipſa claudicantem pede. 245 - 247. Fingebatur etiam claudicans. 265 - 271. referebatur ad Solem. 248. Erat certo ſenſu idem cum Horo. I. 211 - 213. 248. 257 - 259. Et cum Oſiride 257 - 259. Symbolum erat Solis renouati, vel de nouo exorti, non quidem quotidie, ſed ſemel quotannis, in Solſtitio hyberno. 249. 261. 262. Ideoque fingebatur tenellus infans. I. 254 - 259. Et loto inſidens. I. 259. Et digitum habens labiis adhaerentem, quod Graeci minus recte interpretantur. 263. 264. Et pedibus valde debilis ac claudicans. 265 - 271. Quia circa Solſtitium hybernum Solis motus perhibetur eſſe tardior. 268 - 270.

Hecate tenebricoſa Aegyptiorum. I. 22. ita nonnunquam a Graecis appellatur Tithrambo. I. 108. 109. etc. Eſt Iſis irata, vel Luna hominibus mala immittens. 110. 111. Deſignat Lunam, quatenus

nus continuis viciſſitudinibus obnoxia eſt. 114.

Heliopoli vel One colebatur Sol. I. 137-139. ibidem olim Bubaſtis vel Lucina in ſymbolo felis adorabatur. II. 71. 72. Heliopoli colebatur etiam Taurus Mneuis. II. 262-270.

Heliopolitanum Templum a Cambyſe deſtructum, poſtea reſtitutum non eſt. II. 268.

Hercules, vt loquuntur Graeci, Aegyptiis erat cauum ſummumque Numen. I. 184. Aegyptiorum ſermone dicebatur Dſom, vel Som, vel Chom, vel Sem. 186. 187. Id vero ſignificat virtutem, robur, ac potentiam, aut plenius virtutem Deorum. 188-190. Eſt ab Hercule Graecorum plane diuerſus. 185. 189. Et Hercule Graecorum multo antiquior ab ipſis Graecis agnoſcitur. 185. 186. Eius ſtatua in Templo Thebaeo, circa Solſtitium vernum a Sacerdotibus adducebatur ad Simulachrum Ammonis. 184. 185. De eo fabulae Aegyptiorum. 184. 185. 192. 197. 199. Secundum eos in Sole poſitus, cum Aſtro hoc rotabatur. 192. Non eſt Spiritus Opifex, vel Creator. 190. 191. Erat certo ſenſu idem cum Oſiride. 192. Et cum Horo. 213-215. Erat Symbolum temporis. 191. 193. 194. Aut potius Solis, qui tempus efficit. 191. 192. etc. Speciatim vero Solis verni, 185. 195. 196. fruges ad maturitatem debitam perducentis. 200. 201.

Hercules Aegyptius, Canobi in Aegypto inferiori cultus, Graecis quoque celebratus erat. Vide *Canobus.*

Hercules Tyriorum, Symbolum erat temporis. 193. 194. Etiam Graecorum in Theologia antiquiori. 194. 195.

Hermes Aegyptiorum, lingua ipſorum dicebatur Thoth. Vide *Thoth.* Dicebatur ter maximus. III. 160.

Hermetes Aegyptiorum fuerunt tres, vel duo. Vide *Thoth.*

Hermetici libri. Pr. 96-98. I. 43. 44. 96. III. 165. 166. 190. 192. 196.

Hermunthites Taurus ſacer. Vide *Onuphis* et *Pacis.*

Hippopotamus, animal impurum, Aegyptiisque odioſum. III. 68. Symbolum et imago Typhonis. 68. 69. colebatur Papremi, in Aegypto inferiori, 71.

Hircus, viua imago Mendetis, ſiue Panis Aegyptii. Vide *Mendes.* Animal libidinoſiſſimum, ideoque Mendetis ſymbolum. 281. 282.

Homines mortui, ob benefactorum merita, poſt mortem diuinis honoribus donabantur a Graecis. Pr. 26-28. Non itidem apud Perſas. 29. Neque apud Aegyptios. 29-43. Quod antiquiores ipſorum Sacerdotes teſtantur. 37-42.

Horus, Aegyptiorum Deus, ſermone

Digitized by Google

mone ipſorum dicebatur Or. I. 202. 203. A Graecis exponitur Apollo. 202. Eius rei ratio. 221. Oſiridis et Iſidis filius. 219. 220. Eius rei ratio. Ibid. Fabulae Aegyptiorum de eo. 203-205. Eius cum Typhone certamen et victoria. 208. 220. Eius regnum. 218. Horus iunior et ſenior. 213. 216. 245. Certa ratione idem erat cum Harpocrate. 211-213. et cum Hercule Aegyptiorum. 213-215. Videtur Aegyptiis ſignificaſſe aërem ſymbolice. 206-210. ſed re ipſa erat ſymbolum Solis. 205. 211. 215. 216. Et quidem circa Solſtitium aeſtiuum lucis et caloris vim atque potentiam maximam manifeſtans. 216-219. Eo forte reſpexit, qui eum interpretatus eſt Priapum. 209. 210. Nominis Hori variae originationes. 221-223.

Humana Sacrificia an et qua ratione in Aegypto admiſſa. Vide *Sacrificia*.

Hydriae Aegyptiacae, ex terra quadam poroſa confectae, aquam Nili turbidam reddebant puram et limpidam. III. 144-147. a Graecis vocantur Baucalia et Caucalia. 145-147. hydriae talis formam habebat ſimulachrum Dei Canobitae, ſiue Serapidis illic culti. 147. cuius rei ratio exponitur. 151. 152.

Hymni Aegyptiorum Sacri. Pr. 96. II, 168. 172.

I.

Iao Gnoſticorum, in Oraculo Apollinis Clarii, quis. I. 250-254.

Iaro, vel Iaor. Vide *Ieor*.

Ibis, auis ſacra Thot, ſiue Mercurio Aegyptiorum. III. 163. 164. Eius figuram refert prima inter literas Aegyptias. 162-164. Eſt Θ Graecorum. 163. 164.

Ichmin, vel Iſchemun. Vide *Eſmunus*.

Ichonuphis. Ita plenius et perfectius appellatur Deus Aegyptiorum, quem communius Cneph et Cnuphin vocant Scriptores. I. 90. Idque proprie Spiritum, vel Deum, bonum ſignificat. 90-92.

Ieor, vel Iaro, in Scriptura vocatur Nilus, idque Aegyptiis fluuium ſignificat. II. 142. 143.

Imagines et Simulachra Deorum, quo loco et quo in honore fuerint apud Philoſophos Gentium. Pr. 79. Quales in Aegypto Deorum imagines. Vide *Simulachra*.

Inachus Argiuorum rex, gente Aegyptius. II. 5. Myſteria ex Aegypto in Graeciam vexit. Ibid. Eius filia Io. 5. 6. Inachus iunior et antiquior. 5. nomen et regis et fluuii. 5. 6.

Initiatio Aegyptiaca requirebat praeuiam circumciſionem. Pr. 14. 141. et praeparationem valde diuturnam et moleſtiſſimam. 140-143. Sed regnantibus Ptolemaeis fere deſiit

deſiit, aut certe priſtinum rigorem penitus amiſit. 152.
Inſcriptio Saitica. Vide *Sais*.
Io Argiua eſt Luna. II. 4-6.
Ioh Lunam Aegyptiis ſignificat, et ſub iſto nomine Luna primitus ab ipſis culta fuit. II. 4-6. Et ab Argiuis. 4-6.
Iram ſupremo Numini Aegyptii nonniſi tecte et magna circumſpectione tribuebant. I. 103. 104. Idque etiam in Coptica interpretatione Scripturae S. animaduerti poteſt. 105. 106.
Iſis maximum Aegyptiorum Numen, in cultu populari, Diis omnibus anteponebatur. II. 3. 8. 9. Eam Graeci interpretari ſolent Cererem. 7. 18. 19. Quod aliqua ratione verum eſt. 19. 20. Iſidis lachrymae in fabulis Aegyptiorum. 11. Eadem Typhonem Siſtro abigit. I. 292. Iſis Aegyptiorum Theologis ſymbolum fuit Lunae. II. 7. 8. nempe generaliter et in vniuerſum ſpectatae. II. 78. 79. 117. Ideoque ipſi adſcribebant incrementa Nili. II 10. 11. 13. Et in eius poteſtate volebant eſſe ventos. 16. 17. Aegyptiis etiam ſymbolice deſignabat terram. 18. 19. 20. Sigillatim vero terram a Nilo foecundatam. 20. 21. Quia nempe Luna cauſa eſt omnis fertilitatis terreſtris, ſecundum Aegyptios. 20. 21. Nonnunquam ſignificabat Statum et Naturam rerum ſublunarium. 21. 22. Etiam naturam rerum vniuerſam. 23-26. recentiores volebant, eam plurium Deorum proprietates comprehendere. 24. Certo ſenſu a Neitha, vel Minerua Aegyptiorum non differt. I. 65. 70. 76. 78. II. 23. 40.
Iſidis nomen ſucceſſit nomini antiquiori Ioh, quo Aegyptii Lunam deſignabant. II. 6. 7. Iſis Aegyptiace matrem non deſignat. I. 136. II. 120. Variae huius nominis interpretationes expenduntur. II. 26-31. Re ipſa ſignificat Deam, terrae Aegypti, per Nili incrementa, vbertatem conciliantem. 31-33.
Iſis irata eſt Tithrambo. I. 110. 111.
Iuno Orientalium. I. 5. 6. Aegyptiorum diuerſa a Iunone Graecorum. I. 6. 142. deſignat plerumque eorundem Athor, vel Venerem. I. 6. 25. Nonnunquam vero ipſorum Ilithyiam vel Bubaſtin. II. 70. 71.
Iupiter Aegyptiorum, lingua ipſorum dicebatur Amun. Vide *Amun*. Colebatur inprimis Thebis, in Aegypto ſuperiori. Ibid. Graeci per Iouem antiquitus vim poteſtatemque Solis intellexerunt. I. 167.

K.

Κῦρος, quando adhibetur de Baccho, non filium ſignificat; ſed puerum aetate et forma. I. 135.

Latona

L.

Latona Aegyptiorum, ſermone ipſorum dicebatur Buto, vel Butus. Vide *Buto*.

Latonae in Theologia Graecorum interpretatio phyſica. II. 92-96.

Latopolis, vrbs in Aegypto, Latonae ſacra. II. 86. 87. Plures huius nominis vrbes erant in Aegypto inferiori. II. 87. Ab illis differt vrbs latorum in Thebaide. Ibid.

Lapides olim Deorum loco culti. Pr. 80. 81.

Leo Symbolum vel Simulachrum Vulcani Aegyptiorum. Vide *Simulachrum*. Idem Soli ſacer. I. 219. In Leonis ſigno, Nili exundatio eſt copioſiſſima. 218. 219.

Liber Bacchi cognomen, non ſignificat filium. I. 135. 136.

Libera, cognomen Proſerpinae, non deſignat filiam. I. 135. 136.

Libyes, aliquam Sacrorum communionem cum Aegyptiis habebant. I. 164. 165.

Lingua ſacra ſacerdotalis in Aegypto. I. 147. II. 175. 245. III. 68. 69. 109. Pr. 127. 130-135. 137. Non poterat recte intelligi niſi ab initiatis. Pr. 130. Non intellecta, errores non paucos peperit. II. 245. Pr. 127.

Literarum Aegyptiacarum inuentor Thoth, vel Hermes. III. 161-164. tam hieroglyphicarum, quam ſacerdotalium. 184. 185. 187. 188. Literarum Aegyptiacarum, (puta vulgarium) prima, formam habet Ibidis auis. III. 161. 162. Illa non eſt A, ſed Θ. 162. 163.

Literae Aegyptiorum hieroglyphicae. III. 184. 185. 187. Sacerdotales. 184. 185. 187. 188. Vulgares vel epiſtolographicae. 188. Erant numero XXV. II. 196.

Lucina, vel Ἐιλήθυια Aegyptiorum, erat Bubaſtis. II. 68-72. 77. 78. Sacra eius in Aegypto olim abominanda. II. 69-77. Eam Graeci modo Dianam, modo Iunonem interpretantur. 70. 71. Eſt re ipſa Luna, ac ſpeciatim noua. II. 78-81.

Lucinae vrbs in Aegypto ſuperiori. II. 68. 69. Eadem Heliopoli habebat Sacellum. 71. 72.

Luna apud Aegyptios fingebatur ſexus eſſe maſculo-foeminini. I. 64. Apud eoſdem tamen vox deſignans Lunam, generis erat maſculini. 64. 65. Inter Deos Aegyptiorum viſibiles et materiales, cum Sole principatum tenet. Pr. 50. 51. I. 124. Ideoque ipſis dicta regina coeli. Pr. 50. I. 124. Ab Aegyptiis culta primo fuit ſub nomine Ioh. II. 4-6. Cui nomini poſt aliquot ſecula ſucceſſit Iſidis nomen. Vide *Iſis*.

Lunae corpus ſecundum Aegyptios eſt opacum, terrae noſtrae ſimile. II. 20. Ei veteres vim maximam ad generationem, conſeruationem, et incrementum rerum omnium, tribue-

Digitized by Google

tribuebant. II. 8. 9. 10. Et ſigillatim Aegyptii. Ibid.

Luna ſecundum Aegyptios ad creationem mundi concurrit. II. 41. Eadem credebatur incrementa Nili procurare. II. 11-13. praeſertim in Nouilunio. 12. 218. Et habere poteſtatem ventorum. II. 16. 17. Pro diuerſa ad terram noſtram relatione, variisque effectibus, varia quoque accipiebat nomina. II. 55. 56. Secundum veteres, ac ſigillatim Aegyptios, Luna paſcebatur aqua paluſtri, et ſic paſta omnia nutrit et fouet. II. 104. 105. Luna noua generationi et frugibus ſecundum eosdem mire fauebat. 79. 80. Et credebatur mater roris. 106-108. maxime tempore Plenilunii. II. 112. 113. Eo maiorem virtutem ferebatur exercere, quo propius ad Plenilunium perueniſſet. III. 112. Credebatur quoque hominibus inſaniam aliaque mala immittere, praeſertim in certis viciſſitudinibus. I. 113-116.

M.

Manethonis dexteritas, ſcientia, aut bona fides ſaepius valde laborat. Pr. 67-70. I. 180. II. 73. 74.

Mare auerſabantur Aegyptii. III. 81. 82. 113.

Martis Stella apud Aegyptios attributa Herculi. II. 132. Ab Aegyptiis dicebatur Artes, vel Ertoſi. II. 132-135.

Memphitarum Deus Phthas, ſiue Vulcanus. Vide *Phthas.* Eorundem Taurus Sacer, Apis. Vide *Apis.*

Mendes ſummum et antiquiſſimum Aegyptiorum Numen. I. 272. 273. 280. Erat ex numero octo Deorum primorum. 280. Simulachrum ipſius erat hircus viuus. I. 272. 273. 275 - 279. Ea de cauſa Graeci opinati ſunt; ſed perperam, hircum Aegyptiis dici Mendes. 272. 273 - 275. Propter eandem rationem Graeci Mendetem interpretantur Panem. 272. 273. 279. Duorum horum Deorum inter ſe conuenientia. 279. Et diſconuenientia. Ibid. Sedes hirci Mendeſii erat Praefectura Mendeſia, illiusque vrbs primaria Thmuis. 275. 276. Sed colebatur tamen etiam per totam Aegyptum. 280. 282. cultus ille in lege Moſis iam damnatur. 279. Hirco Mendeſio Sacerdotes omnes initiabantur. 282. Hircus ille ſacer ſymbolum erat foecunditatis mundum conſeruantis. 281. Quae ineſt toti rerum naturae. 285. 286. Ac ſpeciatim Soli. 287-289. Nomen Mendes ſignificat prolificum et foecundum. 283-285.

Mens aeterna, rerum omnium prima cauſa, in Theologia Aegyptiorum. Vide *Aegyptii.*

Menſa Iſiaca, vel Bembina. Vide *Bembina.*

Menu-

Menuthis, vel Eumenuthis Vxor Canobi, Numen Aegyptiorum. III. 153. 154.

Mercurius Aegyptiorum Thoth. Vide *Thoth.*

Mercurius eorundem alius, Anubis. Vide *Anubis.*

Methuer, Iſidis in Aegypto cognomen, explicatur. II. 123. 124.

Minerua Aegyptiorum, lingua ipſorum dicebatur Neith. I. 54. 55. Cum Minerua Graecorum pauca quaedam communia habet; ſed quae vltra ius fasque non ſunt extendenda. 56-63. Nam in permultis differt a Graecorum Minerua. 62. 70. 71. Ab Aegyptiis fingebatur ſexu vtroque praedita. 63 64. Eius ſimulachra fingebantur habitu mulieris ſedentis. 73. 79. 80. Feſtum in eius honorem quotannis celebrari ſolitum. 80. In illius tutela non erat oleae. 60-62. Habebatur pro Mente aeterna, vel Opifice, cauſa rerum omnium prima. I. 65. 66. 72. 73. 74 II. 40. Eoque ſenſu cum Vulcano Aegyptiorum eadem. I. 52. 53. 63. 64. 69. 74. Inſcriptio de ea, Saitica exploratur. 65-69. Fructus illius Sol. 69. Per eam Aegyptii deſignabant Sapientiam Mentis aeternae. 70-73. Ideoque Sapientibus et Scientiis ac artibus praeerat. 71. Etiam rebus ad bellum ſpectantibus. 71. 72. Sacer illi erat ſcarabaeus. 63. 72. 79. Ouis praeterea vel aries. 74. Etiam Zodiacus ipſi erat conſecratus, ac ſpeciatim ſignum arietis. 74. 75. 80. Et circulus aequinoctialis. 75. Vide et *Neitha.*

Mneuis Taurus ſacer Heliopolitanus. II. 262. etc. antiquior Apide Memphitico. II. 262. 267. verum poſt conſecratum Apim, eius cultus negligi coepit, et ſenſim deſiit. 262. 263. 268. Singulari ratione Soli ſacer erat. 263. 264. Et primitus imago Solis habitus. 264. Notae Mneuidi propriae. 265. 266. Mneuis ſignificat bouem Heliopoli, aut Soli conſecratum. 268-270. in Tabula Bembina depictus non cernitur. 265. 266.

Moſes Aegyptiis dictus Oſarſiph, vel Oſirſaph. Pr. 22.

Mus araneus Latonae ſacer. II. 99. vera huius rei ratio. 202.

Muth cognomen Iſidis apud Aegyptios. II. 114. 120. Eſt forte Buto, vel Latona Aegyptiorum. 114. 115. 121. Secundum Plutarchum ſignificat Matrem, quod explicatur. 120. 121.

Myſteria ex Aegypto tranſierunt in Graeciam. Pr. 29. II. 5. Aegyptiaca tamen diuerſa erant a Graecis. Pr. 28. 29. In Myſteriis Graecorum tradebatur, Deos omnes fuiſſe homines Pr. 26-28. Sed non in Aegyptiacis. 29. 30. etc.

N.

Digitized by Google

N.

Neitha, magnum Aegyptiorum et antiquiſſimum Numen. I. 53. 56. Sedem habebat Templumque praecipuum Sai, in Aegypto inferiori. Vide *Sais.* Ipſa tamen non dicebatur Sais. 53. 54. Graeci eam non interpretantur Venerem. 55. 56. Sed Mineruam. Vide *Minerua.* Ab ea olim multi in Aegypto, et viri et foeminae, nomina ſunt mutuati. 56-58. Nominis illius etiam in Graecia reperiuntur veſtigia. 58. Dea haec ſaepe ſub nomine Iſidis comprehenditur et intelligenda venit. 65. 70. Vide et *Iſis.* Nominis Neith variae adferuntur etymologiae. 75. 78. Nobis nomen iſtud videtur ſignificare decernentem, et ordinantem. Vide et *Minerua.*

Nemeſis Aegyptiorum Numen. I. 107. Eorum lingua patria dicebatur Tithrambo. Ibid.

Neomeniae in Aegypto ab antiquo celebratae. II. 43. Pr. 51.

Nephthys, Typhonis et ſoror et vxor. III. 46. 112. 113. Oſiridi fratri, inſcio, adulteris cognita. III. 113. 118. 119. Non erat Venus, neque aliqua maris Dea. 114. 115. Sed ſymbolum Arabiae Aegyptiacae, ſiue partis illius Aegypti ſterilis et infelicis, quam mare rubrum alluit. 116-119. Eoque opponitur Iſidi, terrae Aegypti, quam Nilus rigat. 117.

Nephthyos nomen Aegyptiacum tentatur. III. 120. 121.

Niloa Feſtum in honorem Nili, circa ſolſtitium aeſtiuum celebrari ſolitum. II. 173. 222. 226.

Nilometrium, ſiue menſura Nili adſcendentis, olim in pluribus Aegypti vrbibus extructum erat. II. 236-239. a veteribus accurate deſcribitur. Ibid. Et a recentioribus. 222. 239. Nilometrium Memphiticum olim paucis viſum cognitumque. II. 247. Extructum erat in Inſula. 247. 248.

Nilometrium portatile, prioris imago, in Pompis Sacris circumferri ſolebat. II. 173. 227. 228. 240. Serapidi ratione ſingulari ſacrum dicatumque erat. 241. Etiam Serapidi antiquiori, priſco Aegyptiorum Deo 243-253. Memphi reponebatur in aede Serapidis priſci. II. 228. 244. 245. 246. Alexandriae in Templo Serapidis Pontici. 227. In Tabula Bembina depictum cernitur. 173. 222. 226. 227.

Nilopolis, vrbs in Aegypto, Nilo ſacra. II. 170. Et Apidi II. 168. 219.

Nilus, fluuius Aegypti. II. 153-155. cuius nominis interpretatio tentatur. 156-159. antiquiſſimo tempore appellabatur Ieor, vel Iaro, id eſt fluuius. 142. 143. Ab Aethiopibus vocabatur Siris, quod nomen tentatur. 144. 145. 150-153. Nomen Siris, cum hebraico Schichor non eſt idem. 146. 147. Neque cum

Oſiri-

Digitized by Google

Oſiride Aegyptio. 148. 149. In Sacris nonnullis Nilus dicebatur Phruron, cuius denominationis ratio redditur. 159 - 161. Nilus quando nomen hoc acceperit. 153. 154.

Nilus ab Aegyptiis inter Deos principes colebatur. II. 140. 141. 168 - 174. Iupiter Aegyptius. 168. 169. Feſtum annuum in honorem eius inſtitutum. Vide *Nilou*. Habebatur defluxus Oſiridis. I. 127. 128. II 217. 218. Ideoque in Sacris nonnunquam Oſiridis nomine inuocabatur. Ibid.

Nili origines in Aethiopia, ne nunc quidem ſatis ſunt certae et perſpectae. 161 - 163. incrementa et decrementa mirabilia. 163. 164. Incrementi Nilotici vera cauſa. II. 14. etc. 164. cognita erat priſcis in Aegypto ſacerdotibus. II. 13 - 17. 164. Eius dulcedo, ſalubritas, miraque foecunditas. 164 - 167. Aqua illius, per ſe feculenta arte quadam adhibita pura et limpida redditur. 165. Illius imagines. 174 - 176. Nilo nati illi ex diis Aegyptiorum dicebantur, qui genti huic erant proprii, quibusque parentes non aſſignabantur. II. 169.

Nomina Deorum Aegyptiorum ex Theologia ipſorum arcana, ideoque ex ſola tantum coniectura explicari poſſunt. II. 49. 50.

Nox, a plurimis gentibus culta, tanquam potens ſummumque Numen. I. 11. a Phoenicibus. 11. 12. ab Arabibus. 24. a Graecis antiquioribus. 13. 14. Praeſertim vero ab Orphicis. 15 - 17. cumprimis vero ab Aegyptiis, qui et Templa illi dedicarunt celebria. 17. 18. 26. Per Noctem vel Tenebras in Aegyptiorum Theologia non deſignatur Mens diuina aeterna, incomprehenſibilis. 29. Sed Principium rerum omnium paſſiuum, Tenebrae, vel Chaos primigenium. 19. 20. 21. 23. 29. Recentiores per eandem intelligebant nonnunquam Lunam, Noctis Praeſidem. I. 24. nonnunquam vero hemiſphaerium terrae noſtrae inferius. 24. 25. 26. nonnunquam etiam noctem naturalem. 26.

Nox, Numen Aegyptiorum, lingua ipſorum propria, dicebatur Athor. Vide *Athor*.

O.

Obeliſci primitus in Aegypto, tanquam Solis ſymbola culti. Pr. 80 - 83.

Octonarius Deorum in Aegypto, complectitur primum eorum principemque ordinem. Pr. 66. Plura vide in *Dii*. Primus octonarius comprehendit VII. Planetas, eorumque Creatorem. 62 - 64. Huic poſtea alius ſubſtitutus. 64. Sed qui non ab omnibus eodem modo recen-

Digitized by Google

recenſetur et explicatur. 65-73.

Oleae perfectae et fructi ferae in tota Aegypto non proueniunt, niſi in Praefectura Heracleotica, et circa Abydum. I. 61. 62.

On vrbs Aegypti antiquiſſima, Solem ſignificat, vel vrbem Soli dicatam. Graeci eam appellant Heliopolin. Pr. 18. I. 137. Illic tempore iam Ioſephi Patriarchae Sol religioſe colebatur. Pr. 18. I. 137. 138. Plura vide in *Heliopolis*.

Onuphis Taurus ſacer Hermunthi cultus. I. 99. 100. II. 270. 271. etc. Aegyptiace nomen hoc deſignat bonum Spiritum vel Deum I. 99. II. 275. Quia erat illius ſymbolum. I. 98. 99. Traditiones de eo veterum quales. II. 270-272. Tauri huius notae et inſignia. 271. Nonnunquam eodem nomine videtur inſignitus fuiſſe Mneuis Taurus ſacer Heliopolitanus. I. 100. II. 273. Sed re ipſa tamen duo hi Tauri erant diuerſi. II. 273. 274.

Or. Sic Aegyptiorum ſermone efferebatur, qui Graecis Horus audit. I. 202. 203.

Oraculum Apollinis Clarii explicatur. I. 250-254.

Orpheus Sacris in Aegypto imbutus. I. 17. 29. Tota eius Sapientia ab Aegyptiis hauſta. I. 17. 29. 42.

Orphica Philoſophia et Theologia. I. 15. 16. 17. 29. 95 190 191. 193. 194. 196. antiquiſſima ab Aegyptiaca non differt. I. 44. Eius de creatione vniuerſi compendium. I. 41. 42. 95. 19 adulteratum. 190. Orphicae doctrinae a Philoſophis recentioribus corruptae. I. 95. Orphicorum Sacra. I. 129.

Orphicum ouum. Vide *Ouum*.

Orygis ſacrificium, Herculi gratum. I. 198.

Oſiris ſummum Aegyptiorum Numen, ipſis erat Symbolum ſacrum Solis, ſolemque deſignabat. I. 125. 126. 136. 137. 139. Eodem nomine nonnunquam Nilus etiam inſigniebatur; ſed cum reſpectu ad Solem, illius quippe defluxus. I. 126. 127. Oſiris tamen et Siris, ſiue Nilus, non ſunt idem nomen. I. 127. 144. 145. II. 148-150. Graeci Oſiridem plerumque interpretabantur Bacchum: quatenus nempe Bacchus in antiquiſſima Theologia a Sole non differebat. 129. 130. Sed vitis inuentio Oſiridi Aegyptio tribui neutiquam poteſt. 130-134. Oſiridis Parentes et Genealogia. 139. 140. Oſiridis nomen et cultus aliquot Seculis poſt exitum Iraëlitarum ex Aegypto, denium inualu t

Digitized by Google

137. 139. 143. 144. 156. Nomen id in ipſa Aegypto diuerſimode pronuntiabatur. 145. Non vero ſignificat filium. 134. 135. Aliae nominis huius originationes excutiuntur. 146 - 151. Nobis nomen hoc ſignificat temporis cauſam, vel effectorem. 151. 152 - 156.

Oſthanes Magus, Xerxis Perſarum regis aequalis, in Oriente et inter Graecos valde celebris. Pr. 144. 145. Libros eius; ſed ſpurios, Chriſtiani olim vendidarunt. 145. Religionem Aegyptiacam non corrupit. 144 - 146.

Ouis, vel Aries, Symbolum Ammonis et Neithae. Vide *Simulachrum.*

Ouum Philoſophorum. I. 42. Orphicum. Ibid. Aegyptiacum. I. 43. 46.

P.

Paamyles, quale nomen. III. 201. 202. re ipſa nomen fuit Feſti in Oſiridis honorem inſtituti. 202 - 204. Feſtum nempe Oſiridis inuenti. 204. 205. Idque erat Phallicum. Ibid. Vocis Paamyles, ex lingua Aegyptiaca, interpretatio. 205. 206.

Pacis, vel Bacis, vel Pabacis, Taurus Hermunthitarum Sacer. II. 275. 276. Idem dicitur et Onuphis. Vide *Onuphis.*

Palmytes, quale nomen. III. 206. ſecundum quosdam idem eſt cum Paamyle. Ibid. Poteſt et ſignificare Numen frugiferum, vel frugibus praefectum. 207.

Pan Aegyptiorum. Vide *Mendes.* In eius honorem condita vrbs Panopolis. 280. 290. Quae Aegyptiorum ſermone dicebatur Chemmis. 290. 291. 293. 294. cuius vocis origo et vis oſtenditur. 295. 298. Cultum Pan ille habebat per totam Aegyptum. 281. Videtur tamen Pan Panopolitanus aliquo modo diuerſus eſſe a Mendeſio. 280. Etiam nomine. 293. Eius ſimulachrum. 291 - 293.

Papremitarum Numen videtur fuiſſe Typhon. III. 71.

Paſtores Aegyptiis erant abominationi; ſed peregrini tantum. Pr. 21.

Pateneit, Archi - Propheta Mineruae Saiticae. I. 58. Idque nomen Aegyptiacum per ſe ſignificat. Ibid.

Perſarum imperium religioni Aegyptiorum detrimentum nullum attulit. Pr. 147-149.

Πῆχυς, cubitus, vlna, dicitur Nilometrium portatile. II. 240. Vide *Nilometrium.*

Philiſtaei, Aegyptiorum poſteri et coloni. Pr. 10. aliquando tenuerunt oram Peluſiacam. Ibid. ſub Abrahami natiuitatem in Phoenicia

Digitized by Google

nicia ſedes fixerunt. Ibid. A circumciſione ſemper alieni. Pr. 13.

Phruron, Nili cognomen. II. 159. 160. Explicatur. 160. 161.

Phthas, Numinum omnium Aegyptiorum Pater atque Princeps, rerumque omnium Principium primum actiuum. I. 44. 46. 52. Graeci eum interpretantur Vulcanum. 44. 45. Illius interpretationis ratio. 49. 50. Erat Sacerdotum et Philoſophorum Praeſes Numenque tutelare, a quo ſe credebant impelli et inſpirari. III. 170-173. Idem cum Cnepho vel Cnuphi. I. 43. Nomen Phthas Aegyptiacum ſignificat ordinantem et decernentem. 50. 51. Plura vide in *Vulcanus*.

Placentae ſacrae, in Aegypto olim vice ſacrificiorum Diis oblatae. II. 74. 75.

Planetae olim a gentibus plerisque Deorum loco culti II. 126. 127. Pr. 51 - 54. et ſigillatim ab Aegyptiis. II. 126 - 128. Pr. 51 - 64. Planetae in Theologia Aegyptiorum aliis maioribus Diis attributi. II. 128. Planetarum cantus et harmonia. Pr. 56-58. Planetarum nomina Aegyptiaca fere omnia interciderunt. II. 128. Planetarum quiuis apud Aegyptios tria habuit nomina. II. 132. 138. Martis Planeta Aegyptiis dicebatur Artes vel Ertoſi, quod nomen explicatur. 132 - 135. Planeta Veneris, cuinam ex maioribus Aegyptiorum Diis attributus. 130. 131.

Potiphera proprie ſignificat ſummum Sacerdotem Solis. Pr. 18. I. 139.

Priapus Aegyptiorum, ſecundum quosdam Horus. I. 209. 210. Verius Mendes. I. 210. 288. 291.

Principium primum actiuum rerum omnium, in Theologia Aegyptiorum dicitur Phthas, vel Vulcanus. Vide *Vulcanus*. Illud fingebatur vtroque ſexu praeditum. I. 44. Eratque tantum vnicum. Ibid.

Principium paſſiuum in eadem Theologia dicebatur Athor, ſiue Nox. Vide *Nox*.

Prophetae Aegyptiorum. Vide *Sacerdotes*.

Pygmaei. Fabulae de his origo. II. 175. 176.

Pyramis vox Aegyptiaca, quid ſignificet. Pr. 82. nomen hoc antiquitus et primo Obeliſcis tributum. Pr. 82. 83.

Pythagoras doctrinam de Diis intelligibilibus, naturae Spiritualis, hauſit ab Aegyptiis. Pr. 49. vti et ſcientiam omnem. Pr. 49. ac praecipue Theologicam. 49 52.

Pythagoraeorum methodus in tradendis diſciplinis. Pr. 118. Numeri et figurae in Theologia. 119 - 124. Symbola. 124. 128. doctrina de Animarum immortalitate. I. 33. Et de terrae noſtrae cum Luna ſimilitudine. II. 20. de motu terrae circa Solem. Pr. 100.

Digitized by Google

Q.

Quaternarius Deorum in Aegypto. Pr. 72.

R.

Racotis oppidum antiquum Aegypti inferioris, poſtea euaſit ſuburbium Alexandriae. I. 231. Ideoque Aegyptii Alexandriam, ſermone ſuo patrio, vocant Racotin. 232. Olim Deos tutelares habuit Serapim et Iſidem. I. 232.

Religio et Theologia primorum Aegyptiorum poſt diluvium, per aliquot Secula pura manſit. Pr. 7. 8. 9. Talis erat tempore adhuc Abrahami. 9-12. et diu etiamnum poſt. 12-18. Verum tempore Ioſephi Patriarchae vehementer iam erat corrupta, et poſtea indies corruptio illa latius ſerpſit. 12-18. tota eorum Religio vetuſta conſtituta eſt, et complementum vltimum accepit Seculo IV. poſt exitum Iſraëlitarum ex Aegypto. Pr. 77. Vide plura in *Aegyptii* et *Sacerdotes*.

Remphah, nomen Solis ſymbolicum in Aegypto. Pr. 50.

Rhea in Theologia Aegyptiorum priſca ignoratur. I. 141. Graeci tamen hoc nomine deſignare ſolent Venerem Aegyptiorum 141. 203.

Ros ineffabile beneficium Naturae. II. 108. 109. Inprimis in Aegypto et regionibus Orientis ibid. Roris quaenam cauſa et origo. II. 106. Iuxta communiorem veterum ſententiam eſt filia Lunae. II. 106-108. praecipue circa Plenilunium. 112. 113.

S.

Sabii, antiquiſſimi Orientis Philoſophi, vnde dicti. Pr. 92. 93.

Sacerdotes, qui ſic appellentur. Pr. 90. 91.

Sacerdotum Collegia primi inſtituiſſe videntur Aegyptii. Pr. 90.

Sacerdotum Aegyptiorum Sapientia olim vehementer celebrata. Pr. 4. Eorum numerus, tempore Ioſephi Patriarchae iam ingens. 18. 19. Erant ab oneribus ciuilibus immunes. 19. Eorum praecipua munera. 91. Quidam ipſorum erant Prophetae. 91. 97. Alii ἱερογραμματεῖς, ſcribae ſacrorum. 91. 92. Vnde ſic dicti. 93. 94. 96. Illique proprie Sapientum nomine veniunt. 92. Aegyptiace dicebantur Arpedonaptae. 94. 95. Eorum erat literas et ſcientias ſacras ex colere ac docere, et Scripta Sacra cuſtodire. 96. Vide *Scientiae Sacrae*. Alii Aeditui. 14. 91. Ac Paſtophori. Pr. 97. I. 165. Collegia Sacerdotum, in diverſis Aegypti partibus, circa nonnulla inter ſe diſſentiebant. Pr. 77. II. 200.

Sacerdotes Aegyptii in plures Sectas diuerſas erant diuiſi. Pr. 71. A Graecis paſſim appellantur Θεραπευταί. I. 102.

iii

in not. Diis nomina impoſuerunt ſymbolica. II. 6. ſibi nomina mutuabantur a Deo, cuius miniſterio erant conſecrati. I. 58. 101. Abſtinebant a ſale quocunque in caſtimoniis. III 81. 82. A Sale vero marino ſemper. 82. Deorum ſuorum, inprimis Vulcani, viſionem, impulſionem et reuelationes iactitabant. III. 171 - 173. Ipſis, etſi tamen non niſi paucis, perſpecta erat vera cauſa incrementi annui Niliaci. II. 13 - 15. Plerumque tamen credulitati plebis vehementer illudebant. II. 183. 184. 185. 199. 205. 206. 252. 253. Solebant dogmata ſacra ſymbolorum et aenigmatum inuolucris tegere, ut nonniſi ab initiatis intelligi poſſent. Pr. 128-135. Quae fuerit obſcuritatis huius affectatae vera cauſa. Pr. 135 - 140. Nemini dogmatum ſuorum arcanorum verum ſenſum aperire, niſi praeuia initiatione valde diuturna et longe moleſtiſſima. 140 - 144. Quo factum eſt, vt Religio ipſorum ſub imperio Graecorum multas ſubierit mutationes, ac tandem omnis eorum doctrina arcana in vniuerſum interciderit. 144. etc.

Sacerdotalis lingua, vel dialectus. Vide *Lingua*.

Sacrificia humana, an et quando in Aegypto obtinuerint. II. 72 - 77.

Sais urbs Aegypti inferioris ſacra Neithae, vel Mineruae. I. 53. 54. Non vero eſt ipſius Deae nomen. 54. urbs haec nomen non accepit ab olearum prouentu et cultura, quae ibi nullae ſunt. 60 - 62. Inſcriptio Saitica in honorem Neithae excutitur. I. 65 - 68. 83. 139. Sacerdotes Saitici ſapientiae fama olim celebres. 53.

Sal foſſilis Sacerdotibus Aegyptiorum gratus erat, et in ſacrificiis adhibebatur. III. 82. Sal vero marinus iisdem inuiſus erat. ibid.

Sapientes dicti olim Sacerdotes Aegyptiorum. Pr. 92. 93. Eo nomine cumprimis deſignabantur, qui exquiſita cura naturam ſcrutabantur. 103. Et qui illam ſcientiam aenigmatibus ingenioſis nouerant inuoluere. 112. etc.

Saraceni victimas humanas offerebant. II. 76.

Sari, ſpecies iunci, papyro ſimilis, in Aegypto. II. 151-153. Abeo Aegyptii mare rubrum, vel ſinum Arabicum dixere mare Sari. ibid. Et eadem de cauſa Nilus probabiliter dictus eſt Siris. ibid.

Saturnus in Theologia Aegyptiorum, ab aliis Diis diſtinctus non datur. I. 140. Graeci tamen eo nomine nonnunquam deſignant Vulcanum Aegyptiorum. 140. 141. 203. Nonnunquam Serapim. I. 141. II. 73. Nonnunquam

nunquam etiam Anubim. III. 14. 15. 20.

Scientiae Sacrae, apud Aegyptios, quae et quales. Pr. 98. etc. Excolebantur et ſollicite cuſtodiebantur a Scribis Sacrorum. Vide *Sacerdotes*. Scientiarum inuenta, et memorabilia quaeuis, inſcribebantur olim Stelis vel columnis. Vide *Stelae*.

Scientia Phyſica ab Aegyptiis Studioſiſſime culta. Pr. 103-105. Erat baſis totius eorum Theologiae. 105-107. Vti et totius Theologiae gentilis. 106. 107. Idem dicendum de ſcientia Aſtronomica. 100. Sententia huic contraria Pſeudo-Sanchuniatonis conuellitur. 107-111.

Scribae Sacrorum, ἱερογραμματεῖς, in Aegypto. Vide *Sacerdotes*.

Septenarius numerus omnibus in Oriente gentibus ſanctus. Pr. 53. Sigillatim vero Perſis. 53. 54. omnium maxime vero Aegyptiis. 54-59.

Septem vocalium cantu Sacerdotes Aegyptii celebrabant Deos. Pr. 55. 56. Cuius rei cauſa aperitur. Ibid. 56-59.

Serapidis Aegyptiorum Dei plurima apud Graecos occurrit mentio. I. 225. Eſt antiquum gentis illius Numen, non aduentitium 227. 231. 232. 235. Graecis tamen ante Alexandri M. aetatem vix cognitus. 228-230. Cuius rei ratio exponitur. 247. Videntur Graeci primam eius notitiam accepiſſe per Alexandrum M. 233. Priſcus Aegyptiorum Serapis duplex erat, coeleſtis et Niliacus. 227. duplicis huius Numinis origo. II. 257. 258. Antiquitus colebatur Racoti, vbi deinceps aedificata eſt Alexandria. I. 231. 232. et in Sinopio prope Memphin. I. 233. 234. II. 233. in Templo peruetuſto. II. 230. Quod ſitum erat trans Nilum, vel potius in Inſula Nilotica. II. 233. 234. 247. 248.

Serapis Coeleſtis veterum Aegyptiorum, Sol erat inferus, in hemiſphaerio infero haerens. I. 235-238. Niliacus referebatur ad Nilum, eiusque incrementis praeeſſe credebatur. 234-236. In capite eius modius, quid ſignificauerit. II. 234. 235.

Serapidi Nilometria ſingulari ratione ſacra erant et dicata. II. 236-239. inprimis vero portatilia. 240. etc.

Serapis Canobita. Vide *Canobus*.

Serapis Graecus recentior a Ptolemaeis in Aegyptum inuectus. I. 226-228. A Ptolemaeorum temporibus Templa et cultum ſortitus erat vbique. 226. Cultus eius tranſiit ad Graecos omnes, et per hos ad Romanos. 226. Nomen tamen hoc mutuatus eſt a Numine Aegyptio-

Digitized by Google

gyptiorum vetuſto. I. 231. Incertum, ſit ne e Sinope Pontica Alexandriam aduectus. 233.

Serapis nonnunquam dicitur Saturnus. II. 73. Nominis Serapis etymologiae excutiuntur. II. 253-255. Nobis videtur nomine hoc innui columna, in qua gradus Nili adſcendentis numerabantur. 255-258.

Serbonis lacus in confiniis Aegypti et Syriae, Typhonis ſepulchrum. III. 64. Ibi enim credebatur fulmine interemtus, merſusque. 65. 66. Hinc lacus ille dictus Typhonis exhalationes. 64. Quomodo lacus ille formatus fuerit. 104. 105. emittit exhalationes igneas. 106. Videtur protuliſſe bitumen. 106. 107. Nominis iſtius originatio tentatur. 107.

Seriadica terra. III. 174. 178.

Seth, Typhonis cognomen. III. 107-109. Nominis illius interpretatio. 108. 109. Ab eo dicta Praefectura Sethroitica. 64. 65. 83.

Sethi Columnae. Vide *Columnae.*

Sethroitica Praefectura. Vide *Seth.*

Sexus Diis nonnunquam tribuebatur vterque, maſculofoemininus, praeſertim apud Orientales. I. 47. 63.

Sidera in coelo notabiliora ab Aegyptiis conſecrabantur alicui ex maioribus Diis. II. 37. 38. 39. Iis, in Theologia Aegyptiorum priſca genuina, nomina non indebantur a vetuſtis heroibus, ſicuti apud Graecos. II. 38. 39. Alias figuras aliaque nomina habebant in Sphaera Aegyptiaca, atque in Graecanica. II. 47. 48. Secundum Aegyptios alioſque veteres paſcebantur humore maris, fluuiorum, fontium, et lacuum. II. 103.

Simulachra Deorum, apud Aegyptias, erant animalia, et plerumque viua. Pr. 88. I. 27. Apud Gentes alias, qualia. Pr. 80. 81. Vide et *imagines.*

Simulachrum Athor, vel Veneris erat vacca. Vide *Vacca.* Ammonis ouis ſiue aries. I. 163. Cnephi, vel Agathodaemonis ſerpens. I. 86. 87. 89. Neithae aries vel ouis. I. 75. Et vultur. I. 72. Scarabaeus itidem. 79. Phtha, ſiue Vulcani Leo. I. 82. Et vultur. I. 63. Solis accipiter. I. 158. 205. 206. Vti et Hori. 206. Iſidis et Bubaſtis felis. II. 66-68. 71. 72. Butonis vel Latonae mus araneus. II. 99. 100. 102. Typhonis crocodilus, hippopotamus, aſinus. III. 67-69.

Sinope patria Serapidis Alexandrini. I. 228. 232. 233. 235.

Sinopium locus prope Memphim, vbi Serapis ab antiquo colebatur. I. 233. 234. 238. II. 256-258.

Siphoas, rex Thebaeus, in

Catalogo Eratoſthenis, quis. III. 180 181. 188. 189.

Siris in Aethiopia dicebatur Nilus. II. 144 145. Non eſt Hebraeorum Sichor, vel Sior. 146 - 148. Neque Aegyptiorum Oſiris. 148 - 150. Nominis illius verior originatio tentatur. 150 - 153.

Siſtrorum clangore abigi credebatur Typhon. I 292. III. 72.

Siſtrum pertinet ad inſignia Iſidis. I. 259. in not. In Siſtris fingi ſculpique ſolebat felis. II. 67. Nonnunquam etiam Nephthyos vultus. III. 114.

Smin. Vide *Smun*.

Smun et Smin, vrbs Aegypti ſuperioris, quam Graeci Chemmin efferunt, et Panopolin interpretantur. I 295. 298. 299. Duae huius nominis vrbes in Aegypto, Panopolis altera, altera Hermopolis. 298. 299. Vtraque ſic denominata a Numine Smun, vel Eſmuno. Vide *Eſmunus*.

Smy, cognomen Typhonis III. 110. 111. illius interpretatio tentatur. 111.

Socharis Aegyptiorum Numen, et quale. III. 207 208.

Sol ab Iſraëlitis in deſerto cultus Pr. 50. in Aegyptiorum Theologia Vulcani filius. I. 48. 69. fructus itidem Mineruae. 69. Deorum materialium Princeps. I. 123. 124. 125. Rex Coeli. Pr. 50. I. 124. Symbolicum nomen eius apud Aegyptios erat Rex Coeli, vel Remphah. Pr. 50. Et Oſiris. I. 125. Quatenus annorum cauſa eſt, & tempora efficit. 151 - 154. Sol apud Aegyptios, pro variis effectibus, variaque ad terram noſtram relatione, varia accipiebat nomina. 157 - 160. Myſtice fingebatur, in Zodiaco mutari, ibique continuo aliam aliamque formam induere. I. 157 - 160. 249. Ex quatuor viciſſitudinibus, quas Sol in anno efficit, quatuor Deos finxerunt Aegyptii. Pr. 74.

Sol in Solſtitio hyberno tarde mouetur, ac veluti claudicat. I. 175. 176. Sed velociter in Aequinoctio verno. Ibid. Secundum Aegyptios ex humore accenditur et alitur. II. 103 - 105.

Sol tempore Ioſephi ab Aegyptiis colebatur One, vel Heliopoli. Pr. 18. I. 137. 138 139. Sub nomine Phre. Ibid. Huius Sacerdos erat Potiphera. Pr. 18.

Som, Sem, et Chom Aegyptii vocarunt ſuum Herculem. Vide *Hercules*.

Sothis Aegyptiis dicitur Sidus caniculae. II. 36. 37. 46. Vel potius caniculae ortus, vel dies, qua oritur. 51. Non eſt proprie nomen Iſidis. 36. 37. Rerum Sothis Iſidi cenſebatur ſacrata. 37. cuius rei rationes exponuntur. 37 - 46. Sothis erat Aegyptiis principium annorum. 39 40 51. 52. Vnde periodus Sothiaca. 34. Ex eorundem ſententia Sothis

Digitized by Google

this ſiue ortus caniculae erat natalis totius mundi. II. 39. 40. 52.
Sothis ſermone Aegyptiorum canem non deſignat. II. 46. Noſtra nominis illius originatio. II. 50-54.
Spiritus aeternus, in Theologia Aegyptiorum, rerum omnium prima cauſa. Vide *Aegyptii*. Doctrina de eo, olim a Philoſophis et Sacerdotibus illius gentis, diligenter excolebatur. Pr. 46-49. I 68. Erat ex primitiuis traditionibus Patriarchalibus hauſta. Pr. 46 48.
Spiritus aeternus ab Aegyptiis perhibebatur naturae eſſe maſculo-foemininae. Pr. 48. I. 44 46. 47. Cum qua doctrina conſentit doctrina Orphica. 41. 42. et traditiones Orientalium I. 47. 285-287. Pr. 48. Ab Aegyptiis dicebatur omnia permeare et viuificare. I. 82. 83. tanquam Anima Mundi. 86. et qui ſit cauſa omnium euentuum in Mundo. 83. 84.
Stellae. Vide *Sidera*.
Stelis ſiue columnis Veteres ſcientiarum inuenta, et res memorabiles inſcribere ſolebant. III. 172-174 praecipue vero Aegyptii. 175-177 Qui Stelas has referebant ad ſuum Thoth, vel Mercurium. III. 177. 178.
Stoicorum de immortalitate animarum doctrina. I. 33. 34. Eorum Theologia cum Aegyptiaca aliquam habet conuenientiam. 38. 39. ſed melior tamen veritatique propinqua magis Aegyptiaca. 51.
Suchus ſpecies crocodili in Aegypto mitioris. III. 70. 71.
Symbola Pythagoreorum ab Aegyptiis erant deſumta. Pr. 124-128.
Syringes Aegyptiorum. III. 175. 178. 181. Syringica terra. III. 178.

T.

Tabula Iſiaca vel Bembina. Vide *Bembina*.
Tauri Aegyptiorum Sacri. Vide *Boues*.
Tenebrae in Theologia Aegyptiorum, quid ſignificauerint. Vide *Nox*.
Thalamus Apidis. II. 186. 187. 188. 190.
Theologiae Gentilis vniuerſae ac ſigillatim Aegyptiacae initia et origines. Pr. 109-114.
Theologia Aegyptiorum. Vide *Aegyptii*. Aſſyriorum. I. 7. 24. Orientalium. I. 5. 6. 7. 8. 20. 23. 24. Illius indoles. I. 24. fictionibus allegoricis ac ſymbolicis abundat. I. 81. Orphica. I. 15. 16. 29. Vide *Orpheus* et *Orphici* Phoenicum. I. 11. 12. 24. 86. 197. 198. Tyriorum. I. 193. 194. Chaeremonis Sacerdotis Aegyptii. Vide *Chaeremon*. Phrygum. I. 271. Paphlagonum. Ibid. Graecorum antiquior. I. 13. 15. 167.

Digitized by Google

15. 167. II. 100. III. 33. Indorum Brachmanum. I. 285. 286. III. 101. Pr. 98. Vide *Brachmanes*.

Thermuthis Dea Aegyptiorum. I. 116. 117. ſignificat Aegyptiorum ſermone mortiferam, vel mortis poenam infligentem. 117. Erat Tithrambo, vel Iſis irata. 118. 120. Symbolum eius erat aſpis mortifera. 118. 120.

Thoth celebre Aegyptiorum. Numen. III. 156. et valde vetuſtum. 159. Eius nomen diuerſimode effertur. III. 156. 157. Graeci eum interpretantur Hermetem, vel Mercurium. 157. De eo pleraque valde incerta ſunt. 156. De patria eius diuerſa traduntur. 157. 158. Secundum quosdam fuit rex Aegypti. 158. 159. a plurimis perhibetur fuiſſe Philoſophus ſapientiſſimus, omniumque ſcientiarum inventor. 160. 164-167. Inprimis vero literarum. 161 - 164. ideoque dictus ter maximus. 160.

Thoth nomen videtur eſſe Myſticum et ſymbolicum. III. 167. 168. Eo Sacerdotes ſcientias omnes, omniaque ſua in ſcientiis inuenta comprehendebant. 168-170. Erat Numen Sacerdotale, quod Sacerdotibus et Collegiis eorum praeerat, ſicuti et eorum ſcientiis et inuentis. 168-170. Numen iſtud re ipſa erat Phthas, Vulcanus. 170. 171. Vocabatur autem Thoth, quia Thoth Aegyptiace ſignificat columnam; columnis autem Scientiae et inuenta Sacerdotum inſcribebantur, quibus Phthas praeerat. 177-181.

Thoth nomen tribus aut certe duobus in Aegypto tribui conſueuit. III. 181-186. Eorum alter literas hieroglyphicas inuenit. et ſcientiarum primordia vidit: alter literas Sacerdotales invexit, et ſcientiarum maiora incrementa adſpexit. 183-186. Qua aetate vterque floruerit. 186-190.

Thueris, Typhonis pellex. III. 121. 122. 123. vox illa ſignificat notum, ventum meridionalem. 122. 123. cuius in Theologia Aegyptiorum ſymbolum erat Thueris. 123-125. Eadem dicebatur Aſo, regina Aethiopiae. 125-127. Eius effigies in Tabula Bembina. 127. 128. etc.

Tithrambo Dea Aegyptiorum. I. 103. 104. Dicebatur etiam Ambo. Ibid. ſignificat Deam vehementi ira commotam, et poenam infligentem. 105. 106. a Graecis exponitur Hecate. 103. 108. 109. 110. Eadem cum Nemeſi. 107. Et cum Bubaſti. 107. 120. Eſt Iſis irata. 110. 111. Quae hominibus talia merentibus, coecitatem, aliosue morbos, aut mala infligere credebatur. 111. Vel Luna, hominibus mala tetra immittens, ſiue

eſſet

Digitized by Google

eſſet noua, ſiue plena, ſiue decreſcens. 112-115. 120.

Toſorthus, vel Thoſorthrus, Memphitarum rex, cognominatus Aeſculapius, et cur. III. 194-196.

Traditiones Theologiae Aegyptiorum, myſticae, aenigmaticae, ſymbolicae, fabuloſae, ex doctrina arcana Sacerdotum de rerum natura explicandae, in toto Pantheo vbique adferuntur et ſaepiſcule euoluuntur ac illuſtrantur. Eas Graeci raro admodum diuinando aſſecuti ſunt. I. 93-98. 139. etc.

Typhoeus, gigas, Graecorum fabulis celebratus, cum Typhone Aegyptio ſaepiſſime confunditur; ſed ab eo tamen toto Coelo differt. III. 41. 47. 52. 65. etc.

Typhon Oſiridis frater ex Rhea. III. 45. latere matris perrupto, in lucem proſiluit. III. 46. quae fabula explicatur. III. 104. colore rufus et ſubpallidus. III. 44. 45. vxorem habuit Nephthyn, ſororem ſuam. Vide *Nephthys.* ortus eſt, ſemperque vixit in Aegypto. 47. Sedes eius fingebatur Aegyptus inferior. 88. Inimicitias implacabiles et bella geſſit cum Oſiride, Hercule, Iſide, et Horo. 49. 60-63. Coniuratos aduerſus Oſiridem et Socios habuit numero. 72. III. 60. quae fabula explicatur. 125. 126. Eius interitus et Sepulchrum. 64-66. Vide et *Serbonis.*

Typhon Aegyptiorum Numen, ſed maleficum et odioſum. III. 40. 66. 67. Ideoque animalia ipſi dicata erant impura et inuiſa, crocodilus, hippopotamus, et aſinus. 66. 67-69. Idem a Sacerdotibus vocabatur hippopotamus. III. 68. 69. Sed ad auerruncanda mala placabatur ſacrificiis. 69. Verum et, niſi votis Aegyptiorum reſponderet, contumelia afficiebatur varia, et verberibus in Templis mactabatur. 72. Credebatur crepitu ſiſtrorum poſſe abigi. 72.

Typhonis nomen eſt Aegyptiacum. 95. 96. 97. diuerſo modo illud a Graecis effertur. 40. 41. Significat Spiritum malignum, Deo bono oppoſitum. 75. 76. 77. Quod variis modis veteres interpretantur. 77-84. Omnium maxime Typhonis nomine ſubinnuitur ventus nocuus et peſtilens, quem ſcriptura vocat Orientalem et vrentem. 84. 85. etc. 91. 92. etc.

Typhonis res quidam ex odio, cum rebus Iudaeorum confundebant. III. 73-75. Quidam in Typhone Moſen quaerunt; ſed perperam. 75. Graeci Typhonem cum Typhoeo ſuo perpetuo confundunt. Vide *Typhoeus.* Iidem finxerunt, deos metu Typhonis ſe in animalia conuertiſſe. 49-59.

Typhonia locus in Templis ſepara-

ſeparatus, vbi Typhon colebatur. III. 71.

Typhonia vrbs. III. 65. Vbi ſita. 106. Vide et *Apopis*, *Bebon*, *Setb*, *Smy*.

V.

Vacca, ſymbolum et ſimulachrum. Veneris Aegyptiorum. I. 4. 25. 27. 28.

Veneris Planeta, cuinam ex Diis maioribus in Aegypto attributus. II. 130. 131.

Venus Aegyptiorum priſco, ſermone ipſorum auito dicebatur Athor. Vide *Athor*. A Graecis etiam nonnunquam dicitur Iuno. Vide *Iuno*. Diuerſa a Venere Graecorum. I. 5. Non vero ita diuerſa ab Orientalium Venere et Iunone. 6. 7. Veneris et Iunonis nomine, Orientales ſaepe intelligunt totam rerum naturam. I. 8. Aegyptiis Venus, ſiue Athor ſignificabat noctem, Chaos, primum principium paſſiuum etc. Vide *Athor*, et *Nox*. Illius Simulachrum erat Vacca. Vide *Vacca*.

Venus Graeca, vel peregrina, in Aegypto etiam, ſucceſſu temporis, cultum inuenit. I. 28.

Ventorum ſaeua et tyrannica vis. III. 86. 87.

Ventorum pugna cum Sole, in Theologia veterum et Indorum. III. 85. 86. 88. 101. 102.

Ventus damnorum maximorum in Aegypto inferiori cauſa. III. 89-91.

Ventus Orientalis, dictus etiam vrens, in regionibus Orientis terribilis et valde pernicioſus. III. 91-95. Iſte Graecis dicitur Τυφων. 94. 95. Et huius proprie apud Aegyptios Symbolum fuit Typhon, malus Spiritus.

Vinum Aegyptii crediderunt rem natura malam, et proprofectam a ſpiritu, Dei inimico. I. 131. Ea etiam erat Orientalium omnium doctrina. 131-134.

Vlna Nili, Nilometrium portatile. II. 240. 241. Vide *Nilometrium*.

Vulcanus Aegyptiorum, lingua ipſorum dicebatur Phthas. Vide *Phthas*. Erat ipſis mens aeterna, cauſa rerum omnium prima, ſiue Opifex. I. 46. 47. 82. (Vide et *Spiritus*.) Ex cuius decreto cuncta penderent. 50. 51. ipſorumque Deorum progenitor. 47. 48. 69. Fingebatur eſſe naturae maſculofoemininae. I. 43. 46. 47. quod ipſi in Theologia Aegyptiorum commune erat cum Neitha. I, 63. 64. Primus omnium in Aegypto rex. 48. 49. Quod tamen eius regnum, non eſt niſi ſymbolicum et allegoricum, vel myſticum. Ibid. Idem etiam Legislator. 51. Scientiarum etiam et Philoſophorum Praeſes et Numen tutelare. 74. III. 170-173. Dicebatur Nilo eſſe prognatus,

Digitized by Google

gnatus, quod explicatur. 44. 45. in notis. Et pater Solis. 49. Idem cum Cneph, vel Cnuphi, ſiue Agathodaemone. 93. habebat Memphi Templum ſplendidum. 52. Re ipſa cenſebatur ignis puriſſimus et ſubtiliſſimus aethereus, ſupremam mundi regionem occupans. 50. 52. Idem fere ſignificabat incolis Aegypti ſuperioris, quod incolis Aegypti inferioris Neitha. 53. Et cum Dea hac plurima habuit communia. Vide *Minerua*. Cultus eius, paulatim a plebe neglectus, Philoſophisque relictus fuit. I. 53. III. 173.

Vultur ſymbolum et ſimulachrum Vulcani. Vide *Simulachrum*.

BIBLIOTHEQUE DE LA VILLE LYON 1897

Digitized by Google

Digitized by Google

Digitized by Google

Digitized by Google

Digitized by Google

oogle

Digitized by Google